ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, վեցամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տ.

Samedi 1er Février 1947 Շաբաթ 1 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4919-Նոր շրջան թիւ 558 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԷԿԸ ԵՒ ԱՅՍՕՐԸ

Փոքր թիւ մը չէին կազմեր անոնք որ անհուն կարօտով կը յիշէին երէկը։ Գիւղ, միջավայր, կեանք։ «Երէ՜կ ուրի՜շ էր...»։

Եւ միայն տարիքն առած մարդիկ չէին այս տիպարները, այլեւ երիտասարդներ, որոնց աչքին ամէն ինչ գեղեցիկ է, երբ կը պատկանի անցեալին։

Լուսնկան, լեռները, վարդերն ու աղջիկներն անգամ աւելի հրապուրիչ կ'երեւան։ Ասա ուրեմն անոնց կորուստին յիշատակն ալ շատ աւելի կծու։

Կը մեղադրե՞նք։ Ընդհակառակն։

Հոգիները պիտի ցամքէին առանց այդ անուշ յիշատակներուն եւ կարօտներուն, որոնք ամէն բանէ առաջ մարդկային են։ Մանաւանդ այս խորթ ափերուն վրայ, ուր այնքան դիւրաւ կը հալին արմատախիլ եւ ուժասպառ բազմութիւնները։

Բայց, մէկդի դնելով բնական գեղեցկութիւնները, իսկապէս ամէն բան լա՞ւ էր երէկ։ Մարդիկ աւելի բախտաւո՞ր էին, այդ նոյն անցեալը փրկելու ատեն։ Մեր գիւղացի կամ քաղաքացի ժողովուրդը իսկապէս գո՞հ էր իր կեանքէն։ Այնտե՛ղ, Անատոլուի խորերը։

Իրականութիւնը ուրիշ բան կ'ըսէ։

Մենք թրքական բռնութեանց, վայրագութեանց, հայաջինջ սարսափներու արձանագրութիւնը չէ որ պիտի կատարենք։ Կը բաւէ ըսել թէ երէկ այնքան անտանելի դարձած էր այս պատմական ժողովուրդին կեանքը որ, անկարելին փորձեց, գոնէ իր ֆիզիքական գոյութիւնը փրկելու համար։ Եւ գաղթեց երկիրէ երկիր։ Ուր որ բոյն մը գտաւ։

Քսանըհինգ տարի անցած է վերջին արտագաղթէն ի վեր եւ մեր վէրքերը չեն սպիացած տակաւին։

Այդ չի նշանակեր թէ ամէն բան լաւ էր երէկ։ Վստահ ենք թէ անոնք որ միշտ անցեալի մասին կը խօսին, անոնք ալ այդ միամտութիւնը չունին։

Ապա ուրե՞մն։

Պարզապէս կարօտ Հայրենի հողին ու ջուրին։ Կարօտ մը այնքան սուր, որ մոռացութեան կուտայ ահաւոր իրականութիւնը։

Այլապէս, ո՞վ պիտի կրնար պնդել թէ երջանիկ էր Խարբերդի, Սեբաստիոյ, Վանի կամ Տարօնի այսինչ գիւղին մէջ։ Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ օրն ի բուն լեղի չէր խառնուեր իր կեանքին, արտէն մինչեւ գիւղը։ Մինչեւ իր ընտանեկան բոյնը, որ յաճախ դժոխքի կը վերածուէր, կարմիր ֆէսին եւ եաթաղանին տիրապետութեան տակ։

Այս պարագաները կը յիշենք ոչ թէ այս օրուան արմատախիլ կեանքին երանի տալու, այլ կարգ մը տարրական ճշմարտութիւններ պարզելու համար։

Երէկը գնաց եւ այլեւս դալիք չունի։ Պէտք է աչօք-բացօք տեսնենք ինչ որ ունինք այսօր, եւ պիտի ջանանք ունենալ վաղը։

Արտագաղթը իր քստմնելի չարիքներուն հետ, ունեցաւ բարիքներ ալ, որոնք անփոխարինելի են։ Ահաւոր կորուստներուն հետ, ունեցանք եւ շահեր։

Նախ, մեր քաղաքական կեանքին նշոյլները, յեղափոխական պայքարները յանգեցան որոշ եզրի մը, — ափ մը հող, ուր ժողովուրդ մը կ'աճի ու կը ծաղկի 1918էն ի վեր։

Յետոյ, աշխարհի բոլոր ցամաքներուն վրայ, անհամար երիտասարդներ, նոյնիսկ տարէցներ, ամբողջ բազմութիւններ վարժուեցան այնպիսի արհեստներու եւ մասնագիտութեանց, որ երազ կը համարուէին երէկ։

Օտար ափերու վրայ էր որ բացուեցան, զարգացան, ծաղկեցան բազմազան ընդունակութիւններ, բոլոր ասպարէզներուն մէջ։ Հասարակ առեւտուրն անգամ դարձաւ գիտութիւն։ Եւ տեղի ունեցան, դեռ կ'ունենան յայտնութիւններ գրական-գեղարուեստական անդաստանին մէջ։

Եւ այս բոլորը անշուշտ պիտի ծառայեն Հայրենիքին, այսօր կամ վաղը։

Յիսուն, հարիւր տարիէն կ'ունենայի՞նք այս արժանիքները, եթէ հոն մնացած ըլլայինք։ Կ'ունենայի՞նք որեւէ ատեն...

Պարզամիտներ միայն պիտի կրնային հաւատալ այդպիսի ցնորքի մը։

Երէկը միշտ ալ պիտի յիշենք, իբրեւ աղբիւր ներշնչումներու։

Բայց, այսօ՛րն է որ պիտի կազմէ իրական գետինը։ Բուն ուղեցոյցը դէպի վաղը, — դէպի լուսաւոր օրեր։ Անշուշտ Հայրենի հողերուն վրայ։

Ե.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԺԲԱԽՏ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Նախարարութիւններ կան որ ձեռքէ ձեռք կը խլուին, դահլիճներու կազմութեան ատեն, օրինակ արտաքինը, ներքինը կամ պատերազմականը, իսկ ուրիշներ ալ որոնց ոչ ոք տէր ըլլալ կ'ուզէ։

Այս վերջիններուն ամէնէն անբաղձալին է պարենաւորումը, նորելուկ պաշտօնատուն մը պատերազմի [illegible] բարիքներէն ծնած։ Մտածեցին փոխել ձեւը, նախարար չըսել, այլ բարձր քոմիսէր, բայց որո՛ւ որ առաջարկեցին, մերժեց։

Պարենաւորում...։ Ի՞նչպէս պարենաւորել 40 միլիոն ժողովուրդ, երբ մենք 3—4 հոգին չենք կրնար կերակրել այս միջոցին։

Ո՞ր մէկը «պարենաւորել», սկսած մարդ արարածէն մինչեւ սա անկիւնի վառարանը, կամ կենդանաբանական պարտէզին բնակիչներէն մինչեւ յետին ճնճղուկը։

Բոլորն ալ բերանաբաց կը սպասեն պարենաւորման պաշտօնատան վերակազմութեան, յուսալով որ այս կամ այն յատկութիւններով օժտուած մարդը եկաւ թէ չէ, Դեկտեմբերի գիները ճամբայ պիտի ելլեն դէպի մեր սեղանները, իրենց առջեւ ձգած փառաւոր պիֆտէկ մը։

Այսպէս մրթմրթալով յուսահատեր էինք այլեւս եւ կամաց կամաց մոռնալ սկսած թէ պարենաւորման թափուր նախարարութիւն մը կայ, երբ յանկարծ անուն մը փայլեցաւ թերթերու սիւնակներուն խոշորատառ խորագիրներուն մէջ։

Ուզեցի միտքս պահել այդ քաջին անունը եւ իսկապէս հիացայ իր կորովի որոշումին համար։ Երեւակայեցէք ուրի՞շ բան է պարենաւորման վերատեսուչ ըլլալ 0էն վար 11° ցուրտով, երբ գետերն իսկ գործադուլ յայտարարած են պաշարելով, փակած են իրենց դուռները կենդանիներու խուժումին առջեւ, բանջարեղէնները, ամէնէն մատչելիները, ցուրտէն կծկտած քէն ըրած են արդէն, ձուկերը ծովուն ամէնախոր յատակը, խոր քունի մէջ են թաղուած, իսկ անպիտան խոզերն ալ իրենց անճոռնի քիթին ծայրը սանկ շաբաթը անգամ մը ցոյց կուտան միայն։

Այս բոլորին հախէն գալ ամէն մարդու գործ չէ։ Ահա ինչու պէտք է 40 միլիոն մարդ աղօթէ միաբերան, նորընտիր պաշտօնատարին արեւշատութեանը համար։

ՍՕՍԻ

ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Մարսէյլէն ատամնաբոյժ Տոքթ. Դաւիթեան նամակով մը կը հաղորդէ Կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք.ի այցելութիւնը հայ կաթողիկէ համայնքի առաջնորդ Զուխաճեան Տ. Վ.ի։ Թղթակցութիւնը ուշացած ըլլալով, կ'արձանագրենք միայն լուրը։

Այցելութիւնը տեղի ունեցած է յունուար 13-ին, ընկերակցութեամբ Ազգ. վարչութեան ներկայացուցիչներուն։ Արտաւազդ արք. այցելած է Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցին, յետոյ իր հետեւորդներով հիւրասիրուած է յարակից սրահին մէջ, ուր ջերմ խօսքեր փոխանակուած են։ Զուխաճեան վրդ. ողջունած է Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, իր հօտին խորին յարգանքը յայտնելով։

145 ՄԻԼԻՈՆ ՍԹԵՐԼԻՆ կամ 583 միլիոն տոլար փոխ կ'ուզեն եւրոպական վեց երկիրներ, իրենց ժողովուրդները կերակրելու կամ տնտեսապէս վերականգնելու համար։ Արդէն դիմում կատարուած է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան։ Այդ երկիրներն են Աւստրիա, որ կը պահանջէ 35.875.000 սթերլին, Յունաստան (21.075.000), Հունգարիա (10.050.000), Իտալիա (26.725.000), Լեհաստան (34.975.000), Եուկոսլաւիա (17.050.000)։

ՊՈՒԼԿԱՐԱԿԱՆ կառավարութիւնը որոշեց հպատակութենէ զրկել այն դիւանագէտները որոնք երկիր չեն վերադարձած կամ պաշտօնանկ եղած են վերջին երկու տարիներու ընթացքին։ Պայմանաժամ տրուած է մինչեւ մարտ 15։ Միեւնոյն ատեն պիտի ցուցակագրուին անոնք որ վնասած են Պուլկարիոյ ապահովութեան կամ շահերուն, պատերազմի ընթացքին։ Ասոնք ալ հպատակութենէ պիտի զրկուին։

Օրուան հարց - ուտեստ

Ուտեստներու բաշխումի դիկտատորը, Ժոռժ Ռոսէլ, որ 36 տարեկան է, կորովի մարդու մը համբաւը կը վայելէ։ Հազիւ պաշտօնի ձեռնարկած, հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ մամուլի ներկայացուցիչներուն.

— «Պ. Ռամատիէի հաւանութեան ենթարկեցի կարգ մը ստիպողական տնօրինութիւններ, որոնք դեռ սահմանափակ են, բայց կրնան օգնել մխիթարելու Փարիզի ժողովուրդին, ամենակարճ ժամանակամիջոցի մը մէջ։ Անմիջապէս պիտի բաշխուին պահածոներու եւ սառած միսի բաժնեչափերը։ Այսօր իսկ հեռագիրներ ուղղուեցան բոլոր նահանգները, որպէսզի մսացու անասուններ ղրկեն անմիջապէս։ Կը յուսամ թէ թարմ միսը նորէն պիտի երեւայ մսավաճառներու խանութներուն մէջ։ Նկատի ունեցէք որ ասոնք միայն առժամեայ եւ սահմանափակ միջոցներ են։ Կը յուսամ շատ աւելի ընդարձակ ծրագիր մը ներկայացնել Պ. Ռամատիէի, մօտերս»։

Կարգ մը հարցումներու պատասխանելով, Պ. Ռոսթէլ յայտարարեց թէ մոգական գաւազան մը չկայ, պարենաւորման տագնապը լուծելու համար։ Բայց ամէնէն առաջ պիտի քննուին միսի եւ գինիի խնդիրները։ Ինք կուսակից չէ ոչ ամէն բան պետական հսկողութեան ենթարկելու, ոչ ալ ազատ ձգելու։ Եթէ չկարենայ աւելցնել միսի բաժնեչափը, պիտի ջանայ բարելաւել տեսակը։ Միւս կողմէ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, բանջարեղէններու փոխադրութեան համար։ Յետոյ, պիտի ջանան գոնէ կրկնապատկել ձուկի արտադրութիւնը։

Ի՞նչպէս արձակուեցաւ հիւլէական ռումբը

Մ. Նահանգներու նախորդ պատերազմական նախարարը, Սթիմսըն, կարեւոր յայտնութիւններ կ'ընէ «Հարփըրս Մէկէզին» ամսագրի Փետրուարի թիւին մէջ, հիւլէական առաջին ռումբի գործածութեան մասին։ Հատուած մը իր պատմութենէն, որ մեծ հետաքրքրութիւն շարժած է։

— «Հիւլէական ռումբը Ճափոնի դէմ գործածելու որոշումը, որուն հաւանութիւն յայտնած էին զինուորական ամենաբարձր իշխանութիւնները, տրուեցաւ այն պահուն երբ արձակուած երկու ռումբերը միայն այն երկուքն էին որ պատրաստ էին։ Բայց հիւլէական ռումբը զանգուածային քանդումի գործիք մը ըլլալէ աւելի, հոգեբանական [illegible] էր, եւ մենք առաւելագոյն չափով [illegible] համար Ճափոնի կայսրը եւ ժողովուրդը որ անձնատուր ըլլան»։

Նախկին նախարարը յետոյ կը պատմէ իր խօսակցութիւնները Ռուզվելթի եւ նախագահ Թրումընի հետ, որ բան չէր գիտեր նոր զէնքի մասին։ Բայց եւ այնպէս նոր նախագահին ինկաւ ռումբին արձակման ծանր պատասխանատուութիւնը։

— «Ինծի կ'իյնար նախագահին ներկայացնել վերջնական յանձնարարութիւնները։ Հիւլէական ռումբը գործածելու որոշումը արժեց հարիւր հազար Ճափոնցիներու կեանքը։ Որ եւ է բացատրութիւն չի կրնար բան մը փոխել այս իրողութենէն։ Ոչ միայն կառավարութիւնը, զինուորական վարիչները եւ գիտական հեղինակութիւնները համոզուած էին թէ առանց հիւլէական ռումբին պատերազմը պիտի չվերջանար 1946ի վախճանէն առաջ — ամէնէն կանուխը — այլ եւ անոնք երբեք չէին անտեսած ռումբին ազդեցութիւնը քաղաքակրթութեան եւ տեւական խաղաղութեան մը վրայ։ Երկրորդ համաշխարհային պատերազմին այս վերջին շրջանը վճռապէս հաստատեց թէ պատերազմը մահացու է։ Քսաներորդ դարուն պատերազմը դարձաւ միշտ աւելի բարբարոսական, աւելի քանդիչ, աւելի սրընթաց, իր բոլոր երեւոյթներուն մէջ։ Այժմ հիւլէական ուժին արձակումը կ'ապացուցանէ թէ մարդկութիւնը ընդունակ է ինքզինքը կործանելու գրեթէ ամբողջովին։ Հիրոշիմայի եւ Նակազաքիի վրայ արձակուած ռումբերը վերջ տուին պատերազմին։ Անոնք բացորոշապէս հաստատեցին նաեւ թէ երբեք պէտք չէ թոյլ տանք որ նոր պատերազմ մը պայթի։ Այս դասը պէտք է սորվին այն մարդիկը որ կը վարեն աշխարհը եւ կը հաւատամ թէ պիտի գտնեն տեւական խաղաղութեան մը ճամբան, երբ սորվին։ Ուրիշ ելք չունինք»։

ԱՆԳԼԵԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ գաղտնի դաշնագրի մը մասին շատ կը խօսուի ատենէ մը ի վեր։ Զուիցերիական թերթ մը լաւատեղեակ աղբիւրներու վրայ հիմնուելով, կը գրէ թէ իսկապէս գաղտնի դաշնագիր մը կնքուած է, անակնկալ մերձեցում մը յառաջ բերելով երկու երկիրներուն միջեւ, 1947ի սկիզբը։ Թերթին կարծիքով, այս համաձայնութեամբ վերահաստատուած է ազդեցութեան շրջանակներու աւանդական քաղաքականութիւնը։

«Հայրենիք»ի Նոր ձեռնարկը

ԽՄԲ. — Դշ. օր արտատպեր էինք Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէին յայտարարութիւնը, առ ում համաձայն կարեւոր հիմնադրամ մը պիտի կազմուի հայ մամուլի եւ գրականութեան համար, «Հայրենիք» ամսագրի 25ամեակին առթիւ:

Մեր պաշտօնակիցը երեք խմբագրականներ նուիրած է այս նիւթին: Ահաւասիկ երկրորդը, որ կը կրէ հետեւեալ խորագիրը. — «*Ամսագրին մէջ ցրուած կամ անտիպ մնացած արժէքաւոր գը- րուածքներու վերհրատարակութիւնը*».—

Ամբողջ գրադարան մը կազմող «Հայրենիք» ամսագրի ստուար հատորներուն մէջ, ինչպէս յայտնի է, ցրուած են բազմաթիւ արժէքաւոր գործեր, որոնց վերահրատարակութիւնը առանձին գրքերով, անկասկած, մեծ ծառայութիւն մը պիտի ըլլայ հայ գրականութեան, հայ պատմութեան եւ Հայկ. Դատին:

Օրինակ, անգնահատելի բան մը պիտի ըլլայ, եթէ առանձին հատորներու մէջ ամփոփուին ու տարածուին Ռուբէնի « Հայ Յեղափոխականի մը յիշատակները», որոնք չափազանց կարեւոր նիւթեր կը ներկայացնեն հայ ազատագրական շարժման պատմութեան համար և որոնք այնքա՜ն պերճախօս պատկերներ կուտան այժմ աւերակ հայկական գաւառներու դիւցազնական մօտիկ անցեալէն: Երկար տարիներու ընթացքին այդ «Յիշատակնե- րը» լոյս տեսան ամսագրի էջերուն մէջ եւ ամէն տեղ կարդացուեցան արտասովոր հետաքրքրու- թեամբ, նոյնիսկ յափշտակութեամբ: Պատերազ- մէն առաջ եւ պատերազմի միջոցին մինչեւ անգամ այդ սքանչելի «Յիշատակներու» հիացողներէն ո- մանք պատրաստակամութիւն յայտնեցին իրենց ծախքով վերհրատարակելու զանոնք առանձին հա- տորներու մէջ: Սակայն, իրենցմէ անկախ պատ- ճառներով այդ գործը գլուխ չեկաւ ցարդ: Այսօր, երբ հնարաւորութիւն կայ ընելու այդ, կը յուսանք թէ՝ Ռուբէնի «Յիշատակներով» հիացողները կըր- նան իրենց նուիրատուութիւններն ընել մեր այս հանգանակութեան առեն եւ այժմ միջոցներ տալ մեզ իրագործելու իրենց եւ մեր բաղձանքը:

Անգնահատելի բան մը պիտի ըլլայ նաեւ ա- ռանձին գրքով վերհրատարակութիւնը Հայաստա- նի Հանրապետութեան հիմնադիրներէն Արամի խիստ արժէքաւոր պատմական յուշերուն, որոնք աւելի քան երկու տասնեակ տարի առաջ լոյս տե- սան «Հայրենիք» ամսագրի յաջորդական թիւերուն մէջ:

Շատ գեղեցիկ ... ըլլայ նոյնպէս մէկ հատորի մէջ ամփոփումը Պանք Օթոմանի հերոս Արմէն Գարոյի գողտրիկ յուշերուն ու պատ- մութիւններուն, որոնք լոյս տեսան «Հայրենիք» ամսագրի առաջին տարուան ընթացքին:

Արժէ նոյնպէս առանձին հատորներով վեր- հրատարակել մեր ամսագրի թիւերուն մէջ ցրուած ընտիր էջերը Միքայէլ Վարանդեանի, Արշակ Ջա- մալեանի, Յ. Զաւրեանի եւ շարք մը ուրիշ ակա- նաւոր հայ մտքի մշակներու:

Արժէ առանձին գրքերով վերհրատարակել Հնչակեան կուսակցութեան հիմնադիրներ Խան Ա- զատի եւ Ռուբէն Բերբերեանի այնքա՜ն շահեկան եւ այնքան հարուստ յուշերը թէ՛ այդ կուսակցու- թեան ծագման ու սկզբնական շրջանի գործունէու- թեան մասին եւ թէ՛ առհասարակ պատմական այդ օրերու հետ կապուած անցուդարձերու մասին:

Առանձին հատորներով վերահրատարակու- թեան արժանի են մասնաւորապէս Ռուբէն Բեր- բերեանի շատ յաջող կենսագրութիւնները Միքա- յէլ Նալբանդեանի, Գամառ Քաթիպայի եւ այժմ ալ Ռուսիոյ հայազգի դիկտատոր Կոմս Լորիս - Մելիքեանի:

Նոյնպէս բաղձալի է, որ առանձին հատորնե- րու մէջ ամփոփուին մեր վաղամեռիկ տաղանդա- ւոր աշխատակից Վազգէն Շուշանեանի ընտիր գը- րուածքները, որոնք ցրուած են մեր ամսագրին մէջ:

Կարելի է այս շարքը դեռ շատ երկարել: Բայց կը խորհինք թէ՝ այս քանի մը օրինակներն ալ կը բաւեն՝ ցոյց տալու համար, թէ որքա՜ն արժէքա- ւոր գրուածքներ կարելի էր հաւաքել «Հայրենիք» ամսագրի թիւերէն եւ առանձին հատորներով վեր- հրատարակել՝ մեր ընթերցող հասարակութեան հոգեկան պահանջներուն գոհացում տալու համար, եթէ գրական - հրատարակչական կեդրոնական ֆոնտ մը ունենայինք մեր տրամադրութեան տակ: Պէտք չէ մոռնալ, որ այդ գրուածքներուն հեղի- նակներէն շատեր արդէն մեռած են, ողջ մնացած- ներն ալ նիւթապէս անկարող են իրենց ծախքերով վերհրատարակել իրենց գործերը:

Սակայն, մեզ մտահոգողը միայն «Հայրենիք» ամսագրի հարիւրաւոր թիւերուն մէջ ցրուած ար- ժէքաւոր գրուածքները չեն, որոնք այժմ մատչե- լի չեն այլեւս ընթերցող հասարակութեան մեծա- գոյն մասին: Կան նաեւ ուրիշ հայ պարբերաթեր- թերու մէջ լոյս տեսած եւ շատերու համար կոր- սուած խիստ արժէքաւոր գրուածքներ: Օրինակ, մեր մեծատաղանդ Նիկօլ Աղբալեանը պատերազմի ընթացքին Պէյրութի մէջ լոյս տեսնող պարբերա- թերթի մը մէջ («Ակօս») սկսած է հրատարակել Պատմութիւն Հայոց գրականութեան» մեծար- ժէք ուսումնասիրութիւնը, որ անպայման պէտք է հրատարակուի առանձին հատորով կամ հատորնե- րով ընթերցող աւելի լայն հասարակութեան մատ- չելի դառնալու համար: Նոյնպէս առանձին հատո- րով հրատարակութեան արժանի է նոյն պարբերա- թերթին մէջ լոյս տեսնող «Ուրուագիծ Հին Հա- յաստանի պատմութեան» հմտալից ուսումնասի- րութիւնը, գրուած Պէյրութի Հայկ. Ճեմարանի ուսուցիչ Գ. Գիւզալեանի կողմէ:

Մենք պարտաւոր ենք նկատի ունենալ նաեւ արժէքաւոր անտիպ գրուածքները, զոր այս կամ այն պատճառներով ցարդ կարելի չէ եղած հրա- տարակել ոչ առանձին գրքերով եւ ոչ ալ նոյնիսկ որեւէ պարբերաթերթերէն ոեւէ մէկուն մէջ: Հեղի- նակները իրենք միջոցներ չունին իրենց սեփական ծախքով հատարակելու իրենց այդ անտիպ գոր- ծերը, իսկ «Հայրենիք» ամսագրի կամ ուրիշ պար- բերաթերթի մը մէջ ալ չեն հրատարակուած, ո- րովհետեւ կամ այն է, որ շատ մեծ ու ծանր են անոնց համար եւ կամ կրնան շատ բան կորսնցնել, եթէ կտոր կտոր ըլլան ու երկար ժամանակուան ընթացքին լոյս տեսնեն պարբերաթերթերու մէջ:

Նման պարագայ մըն էր, օրինակ, մեր մեծա- տաղանդ Կոստան Զարեանի վէպը՝ «Նաւը լերան վրայ»: Բարեբախտաբար, գտնուեցաւ հայ մեկե- նաս մը, որ հնարաւոր դարձուց այդ արժէքաւոր վէպին հրատարակութիւնը առանձին հատորով:

Նման պարագայ մըն էր նոյնպէս Տիրայր ար- քեպիսկոպոս Յովհաննիսեանի հոյակապ ուսում- նասիրութիւնը միջնադարեան բանաստեղծ Ֆրիկի մասին,— երկար տարիներու խիստ արժէքաւոր ուսումնասիրութիւն մը, որ իր շատ մեծ ծաւալով եւ նիւթի ծանրութեամբ յարմար չէր հրատարակ- ուելու համար ոեւէ պարբերաթերթի մէջ, բայց որ արժանի է անպայման հրատարակուելու առան- ձին հատորով: Հեղինակը շատ երկար սպասեց, մինչեւ որ պատահմամբ, վերջապէս, գտաւ հրա- տարակիչ մը:

Անոնք դեռ բախտաւորներն են, թէեւ ոչ բո- լորովին, որովհետեւ ունին անտիպ մնացած ուրիշ արժէքաւոր գրուածքներ ալ, որոնց համար մեկե- նասներ չեն գտած տակաւին: Սակայն, կան բազ- մաթիւ ուրիշ հեղինակներ, վիպագիրներ, բանա- ստեղծներ, պատմաբաններ, կամ պատմական վաւե- րագրեր հաւաքողներ, քննադատներ նաեւ, որոնք ունին հրատարակութեան արժանի մեծ գործեր, բայց միջոց չունին հրատարակելու եւ ստիպուած են դիմել զանազան անհատ բարեկամներու ... ... դարձնելու համար:

Անտիպ մնացած եւ առանձին հատորներով հրատարակութեան արժանի ուրիշ շարք մը գոր- ծերէն աւելորդ չենք նկատեր հոս յիշատակել նա- եւ Արմէն Պարտիզեանի հաւաքած հայկական ջար- դերու վերաբերեալ խիստ կարեւոր ու հետաքրք- րական վաւերաթուղթերը, որոնցմէ միայն քանի մը նմոյշներ ցարդ հրատարակուեցան «Հայրենիք» ամսագրի մէջ:

Ինչպէս կը տեսնուի, անհրաժեշտ է, որ «Հայրենիք» ամսագիրը իր տրամադրութեան տակ ունենայ գրական - հրատարակչական մեծ ֆոնտ մը, որով կարենայ ոչ միայն առանձին գրքերով վերհրատարակել իր բիւրաւոր էջերու մէջ ցրուած արժէքաւոր գրուածքները, այլեւ առանձին հա- տորներով հրատարակէ այն կարեւոր մեծ գըր- ուածքները, որոնք անտիպ կը մնան: Փոխանակ պատահականութեան ձգելու այդ գործը, փոխա- նակ անհատական ճիգերով փորձելու գլուխ բերել այդ գործը, անհամեմատ աւելի լաւ, աւելի նպա- տակայարմար պիտի ըլլայ ունենալ գրական-հրա- տարակչական կեդրոնական այնպիսի ֆոնտ մը, զոր այժմ կ'ուզենք ստեղծել «Հայրենիք» ամսա- գրի 25ամեակին նուիրուած մեր ներկայ քէմփէյնի միջոցին: Այսպիսի ֆոնտի մը առաւելութիւնները մէկէ աւելի են:

Նախ եւ առաջ՝ նուիրատուները յաճախ ի վի- ճակի չեն իրենք ըլլալու գրական կամ գիտական դատաւորները այն գրուածքներուն, որոնց ամբող- ջական կամ մասնակի մեկենասներն ըլլալու կոչ- ուած են իրենց դրամական զոհողութիւններով: Մինչդեռ անոնք կրնան լիովին վստահիլ «Հայրե- նիք» ամսագրի խմբագրութեան կամ անոր միջո- ցով ձեռնհաս անձերէ կազմուած յանձնախումբի մը, որ պաշտօն կ'ունենայ որոշելու թէ՝ ո՞ր գըր- ուածքները արժանի են առանձին գրքերով հրա- տարակութեան եւ արժանիներու մէջէն ալ որո՞ւն պէտք է առաջնութիւն տալ:

Երկրորդ՝ հեղինակները նուաստացուցիչ վի- ճակի չեն մատնուիր երբեք անհատաբար դիմում- ներ ընելով զանազան անձերու, որպէսզի վերջին- ները նուիրատուութիւններ ընեն իրենց գրուածք- ներու հրատարակութեան համար:

Վերջապէս, գրական - հրատարակչական ֆոն- տի մը ստեղծումը «Հայրենիք» ամսագրի կողքին պիտի հարկադրէ հայ հասարակութիւնը միայն մէկ անգամ ընելու խոշոր նուիրատուութիւն մը, մինչդեռ՝ եթէ նման ֆոնտ մը գոյութիւն չունե- նայ, այսինքն շարունակուի մինչայժմեան անկազ-

մակերպ կացութիւնը, հեղինակները կամ անոնց բարեկամները պիտի ստիպուին շատ անգամներ առանձին առանձին նեղութիւն տալ հայ հասա- րակութեան կամ անհատներու՝ անոնցմէ նուէրներ ստանալու նպատակով այս կամ այն գրուածքնե- րու հրատարակութեան ծախքերը հոգալու համար:

Ո՞վ է «փաշիստ», հայրենակից

Ժամանակ է որ վերջ դտնէ մեր արտասահ- մանեան կեանքին մէջ դարշելի փափուքը .— «Փա- շիստ», որ հոդհեռէ դոյն փոխելով կը դառնայ չափազանց վնասակար, եւ երբեք չի նպաստեր մեր սրբազան դատին յաջողութեան եւ միասնականու- թեան:

Միանգամ ընդմիշտ պէտք է համոզուինք թէ մեր ժողովուրդն է որ ծնած է իր կուսակցութիւն- ները եւ անոնց խուճալը, համաձայն իր տենչերուն եւ արժէքին:

Այսպէս, նաեւ ամէն ազգ իր կուսակցութիւնը կը ծնի, զայն յարմարցնելով իր պետական պա- հանջներուն: Նոյն իսկ յաճախ դրսէն կը պարտա- դրուի: Ֆաշականութիւնն ալ իտալական արտա- դրութիւն մըն է, իր ազգային «կլիմային» միայն յատուկ, եւ կը նշանակէ բառացի՝ խուրձ որայ, միութիւն:

Ֆաշականութիւնը համաշխարհային պատերազմի ծնունդն է, որուն բեղնաւորման եւ կազմութեան նպաստեցին աշխարհի բոլոր մեծ ազգերը, եւ ոչ թէ մեզի պէս փոքր ժողովուրդները:

Ան պարզապէս պատերազմի կուսակցութիւն մըն է, եւ անուղղակի ծնած ռուսական Մեծ Յե- ղափոխութենէն: Այսինքն յեղափոխութեան «ըն- կեր»ն է. եւ ատոր համար հիմա զատապարտուած է հորուերու: Ինչպէս որ մօր մը ծնած մանուկը կը խնամեն եւ «ընկերը» հողին կը յանձնեն: Բայց գտնուեցան կառավարութիւններ որ գուրգուրա- ցին, մեծցուցին իբրեւ գործիք մը, հակազդելու համար համայնավարութեան ձգտումներուն, անոր տարածման առջեւ թումբ կանգնելու միտումով, մինչեւ այն ատեն, երբ իրենց օգտակար էր եւ վտանգ չէր սպառնար:

Ֆաշականութիւնը իբրեւ պետական կուսակ- ցութիւն, փոխանակ իր երկրին մէջ ներքին բար- գաւաճման միայն սատարելու, հռոմէական կայս- րութիւնը վերակազմելու երազատեսութեան փոխ- ուեցաւ: Ան մոռցաւ թէ այդ հինաւուրց չարա- բաստիկ մղձաւանջէն էր որ քաղաքակրթութեան հորիզոնէն անհետացան շատ մը մեծ ու փոքր ազ- գեր եւ այսօր իր հին զոհերէն շատեր ազատու- թեան ծարաւով կը տառապին:

Հետեւաբար, անոնք որ համակրանքով կը վարուէին, զարմանքով տեսան թէ գործիքը իրենց ձեռքէն խոյս կուտար, այսինքն «անձրեւէն փախ- չելով կարկուտի բռնուած էին»: Ուրեմն, նախ ... ... Եթովպիա, Թուրքիա եւ այլուր, եւ աւելի ուշ՝ համոզուելով վտանգի լրջութեան, դասաւորման անյարմարու- թեան՝ քանդեցին զայն, առանց նախկին մտահո- գութիւնը անհետացնելու: Դիրքերը շրջուելով ստեղծուեցաւ թղթխաթէ մը: Կառավարութիւնները ներկայիս ալ թուխս նստած են ծնելու համար վաղուան պատշաճ կուսակցութիւնները: Պետական մեքենաներու օրէնքն է: Մենք նոյնիսկ հանրապե- տութեան օրով ունէինք Անկուսակցական կուսակ- ցութիւնը եւ ժողովուրդը ծծուած էր հրապարա- կէն:

Ֆաշականութիւնը իր առաքելութեամբ չէր կրնար մուտք գործել տկար ժողովուրդներու մէջ, առաւելապէս մեր մէջ, փոխադարձ շահերու եւ հողի չգոյութեամբ:

Զկայ մէկ հատիկ փաստ որ հակառակն ապա- ցուցանէ: Որովհետեւ ամէն կուսակցութիւն իր գաղափարներու կիրարկումի միջոցներու գոյու- թեամբ միայն կրնայ արդարանալ:

Ա՛րդ, մենք ցիր ու ցան ժողովուրդ, ի՞նչ պե- տական կազմով, ո՞ր նաւատորմիղին, ո՞ր օդանա- ւերու եւ քիմիական ուժերու միջոցով էր որ պի- տի կրնայինք իրականացնել Ֆաշականութիւնը:

Մենք կանք ու կը մնանք յեղափոխական ժո- ղովուրդ մը եւ այսօր շատ արդարացիօրէն մեր դատի յաջողութիւնը կը սպասենք այս անգամ համակիր Ռուսիայէն: Եւ այս առաջին անգամը չէ: Առանց դադրելու յեղափոխական ըլլալէ:

Մեր «հակառակորդ»ները որոնք որոշ անուն մը չունին՝ զարհուրելի հակասութեան մը մէջ կ'իյնան. որովհետեւ երեսուն տարի առաջ, երբ բոլորուած էինք Հ. Յ. Դաշնակցութեան մեզի ըն- ծայած գաղափարական դրօշին շուրջ, այն ատեն մեզ համայնավար կ'անուանէին, երբ համայնա- վարութիւնը հազիւ կրիւղ կազմած էր ընկերվա- րութեան ձախակողմի ծայրայեղներու մէջ, ինչ- պէս այսօր:

Դաշնակցութիւնը որուն գաղափարական հո- դին մէջ է որ կ'աճինք մենք, նոյնիսկ իր ծնած օ- րէն հալածուեցաւ հայ մունետիկներու կողմէ, իր ընկերվարական ձգտումներուն համար, եւ այսօր նոյնիսկ նորատոյս մանկլաւիկներ կան որ լաւ աչ- քով չեն դիտեր անոր ընկերվարական հանգաման-

քը։ Անոնք իջնելով սանդուղի յետին աստիճանը, կ'այպանեն որ ընկերվարական թրթ կը կարդանք, իրենց պէս մոլեռանդներ կծելով. չեն կրնար մարսել որ Ընկերվարականներու հետ մտերմութիւն ունինք։ Այդպիսիներն արդէն չեն քաշուիր միջազգային ընկերվարութիւնն ալ «փաշիստ» անուանել։ Անոնք թէեւ «դեմոկրատ պետութիւններու» շուքին տակ կ'աճին մեղուոր բոյսի մը պէս, բայց այդ պետութիւնները առավարող ընկերվարութեան ալ չեն հաւնիր։

Ուրեմն, այն ատեն երբ Դաշնակցութիւնը Թուրքիոյ և Ռուսիոյ երկու բռնակալ պետութիւններու համեմատաբար խաղաղ շրջաններուն կը ջանար ընկերվարական գաղափարները տարածել ոչ միայն մեր, այլ եւ դրացի բախտակից ժողովուրդներու մէջ, իր անմահ ու մեծ առաքեալներու միջոցով, համայնավա՞ր էր։

Հայ Յեղափոխութեան, առաւելապէս Դաշնակցութեան շնորհիւ էր որ հայ ազգը մարդկային պատմութեան անջնջելի մատեանին մէջ արձանագրեց նմանը չտեսնուած էջ մը։

Իր առաջին անկախութիւնը հիմնելով ընկերվարական տեսլականութեան՝ վրայ, ան տեղծեց Հայկական Հանրապետութիւնը։

Մենք Թագաւոր չփնտռեցինք ինչպէս ձեզ պէս բռնութեան ճիրաններէն ազատագրուած ազգերը։ Այդ բանը ըրին սերպ, պուլկար, ռումէն յոյն, արաբ, եւն, որոնք մինչեւ այսօր ալ դեռ կը տարուբերուին։ Թագաւորներ կ'անհետանան եւ Թագաւորներ կը ծնին այդ երկիրներուն մէջ։

Մենք (պիտի ըսեմ յետոյ թէ որոնք են այս «մենքը»), այո, մենք այդ պատիւը կը վերագրենք մեր ժողովուրդին, եւ ոչ թէ միայն Դաշնակցութեան, դիտակցելով որ անոր երկունքէն ծնած ենք եւ անոր ծառայած։ Եւ Դաշնակցութիւնը երբեք իր երեք տարուան իշխանութեան օրով այնպիսի իրաւակարգով կառավարեց երկիրը որ ծայրայեղ գաղափարներու ոեւէ թինչք երբեք արդելքի հանդիպեցաւ։

Խ. ՎԻՇԱՊ

Կը զղջայէր, ծեծեցին

Հայանուն Թշուառական մը, Աւետիս Տէրունեան, որ տարիներէ ի վեր անգլերէն Թուղթիկներ եւ գիրքեր կը հրատարակէ Մ. Նահանգներուն մէջ, «Ճան Ռոյ Քարլսըն» կեղծանունով, ամերիկեան եւ օտար կազմակերպութեանց, ինչպէս եւ Դաշնակցութեան դէմ, վերջերս երկու անգամ դատի քաշուեցաւ իբրեւ զրպարտիչ եւ դատապարտուեցաւ։ Ամերիկեան վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ այս անգամ ալ ծեծ մը կերած է Ամերիկայի կաթոլիկներէն։ Ահաւասիկ պատմութիւնը (Ն. Ե. Թայմզ, 5 Յունուար).—

Երեք անձեր ծեծած են Ճան Ռոյ Քարլսընը որ «Ընտըր Քըվըր»ի եւ «Փլաթըրս»ի հեղինակն է, ուրբաթ գիշեր Պրուքլինի մէջ «Ակադեմի աւ Միւզիքի» մէջ ժողովէ մը վերջ։ Յարձակողները փնտռելու փորձերը արդիւնք մը տուած չեն։

Ժողովը տեղի կ'ունենար «Ամերիկայի կականց» [illegible] կ'առնէր ճառախօսութեան մը համար որ պիտի տար յառաջիկայ ուրբաթ օր «Ամերիքըն Ֆրէնտս աւ Տիմաքրեսի» առջեւ։ Ան ըսաւ դաղտնի ոստիկաններուն, թէ իր ներկայութիւնը յայտնի եղած էր իր հասնելէն քիչ վերջ, երբ մատնանշուած էր կարդ մը խօսողներու կողմէ եւ առարկայ դարձած էր կատուի ձայներու եւ «պու»երու։

Քարլսըն հիւանդանոց փոխադրուած է գիշերանց։ Իր գլխուն վրայ կային ճմլումներ, մէկ աչքը սեւցած եւ երեսները ուռեցած էին։ Քարլսըն 37 տարեկան է։

Յունաստանի ծխախոտը կը ծ...

Յունական կառավարութիւնը բանակցութեանց մէջ է... ներ կը կատարէ Անգլիոյ հետ, իր ծխախոտաբանակցութ... քին կարեւոր մասը անոր ծախելու համար։ ... ները շատ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս բանակցութեանց, որոնց ձախողումը մեծապէս պիտի... նասէ երկրին վերաշինութեան համար կատարուող աշխատանքներուն, նկատելով որ ծխախոտը ... Յունաստանի ազգային տնտեսութեան առանցքը կը կազմէ։

Պատերազմէն առաջ այս երկիրը կը մշակէր 200.000 արտավար ծխախոտ, որուն համար կ'աշխատէին մէկ միլիոն բանուորներ,— բնակչութեան մէկ եօթներորդը։ Տարեկան արտադրութիւնն էր 50—55.000 թոն ծխախոտ, որուն 45.000 թոնը տասահման կ'արտածուէր. մնացած 10.000 թոնը կը սպառէր երկրին մէջ։ Այս արտածումներէն իրեն կ'ապահովէին տարեկան արտաքին առեւտուրէն գոյացած հասոյթներուն կէսը՝ 6 միլիոն անգլիական ոսկի։

Պատերազմի եւ գերմանական գրաւման շրջանին, այս արտադրութիւնը բոլորովին դադրեցաւ։ Գիւղացիները պահեցին հողերը Առանցքի մարդոց ներկայութենէն, սպասելով լաւագոյն օրերու եւ մշակեցին միայն անմիջական գործածութեան համար պէտք եղած քանակութեամբ։ Երկրին ազատագրութենէն վերջ վերսկսան անոր մշակութեանը։

Ծխախոտի մշակութեան գլխաւոր շրջաններն են Մակեդոնիա եւ Թեսալիա, որ կ'արտադրեն աշխարհի ազնուագոյն ծխախոտը։ Շրջանին գիւղացիները երեք հարիւր տարուան փորձառութիւն եւ հմտութիւն ունին, այս փափուկ ու քմահաճ տունկը խնամելու գործին մէջ։

Յունաստանի ազատագրութենէն ետքը՝ երկու տարուան ընթացքին տարեկան բերքն եղած է 17 հազար թոն։ Անցեալ տարի այս թիւր հասաւ 35 հազար թոնի։ Կը յուսան այս տարուան արտադրութիւնը հասցնել նախապատերազմեան քանակին՝ 55.000 թոնի։

Ճիշդ է թէ ծխախոտի բերքը երկրին պիտի ապահովէ վեց միլիոն սթերլին, ազատելով զայն տնտեսական ծանր տագնապէ մը, որուն մէջ կը գալարուի, սակայն խնդիրը կը կայանայ բերքին համապատասխան արտաքին գնորդ գտնելու մէջ։ Ատոր համար է որ յունական կառավարութիւնը կը ջանայ համոզել Անգլիացիները, որպէսզի ...ուրդին ծխել Պալքաններու եւ Վիրճինիայի խառնուրդ ծխախոտը, ինչպէս կ'ընեն Մ. Նահանգներու մէջ. Երկու կառավարութեանց միջեւ երկար բանակցութիւններ տեղի կ'ունենան այդ մասին, սկսեալ 1925էն, բայց արդիւնքը եղած է անշան։ 1940ին Մեծն Բրիտանիա համաձայնեցաւ գնել 2500 թոն, բայց փոխանակ այդ ծխախոտը երկրին մէջ գործածելու, Անգլիա զայն ղրկեց գաղթավայրերը։ Անգլիացի ժողովուրդը չուզեր վարժուիլ խառնուրդ ծխախոտին։

Այժմ երկար վիճաբանութիւններէ վերջ, ... համաձայնած է գնել 4500 թոն որուն մեծ մասը ... մայր երկրին մէջ։ Յունական կառավարութիւնը կը փափաքի ամէն գնով իր ծխախոտը ծախել անգլ. կառավարութեան, պարզ ա... համար, որ անկէց առնուած ապրանքներուն ... կանխիկ դրամ վճարելու կը փոխանակէ ծխախոտին հետ։

Մինչեւ 1939 իր ծխախոտի արտադրութեան ... գնորդը կը հանդիսանար Գերմանիա, ո... կը ծախէր ընդհանուր բերքին կէսը, 25 առ ... կը գնէին Մ. Նահանգները, 15 առ հա... ը կեդր. Եւրոպա, Ֆինլանտա, Էսթոնիա, Ե... եւն.։ Հիմա այս շուկաները կորսնցու... Յունաստան կը փնտռէ նոր ու կարեւոր յա... միջազգային հրապարակին վրայ։ Կա... ութիւնը կը յուսայ թէ՝ Մեծն Բրիտանիա, ...նսա եւ Ամերիկա պիտի սորվին գործածել եր... ները՝ մասնաւորաբար Գերմանիան եւ Իտա... (այս վերջինը 3500 թոն կը գնէր Մուսոլի... առաջ) որ իրեն գնորդ ներկայանան։ Պիտի ... ինեն նաեւ որ Մ. Նահանգները աւելցնեն իրենց գնումին քանակը։

...րկրին ամէնէն շատ աւերուած շրջաններն են ...հիւսային նահանգները, ուր կը կատարուի ար-...տման յատուկ, ծխախոտի մշակումը.— Արեւմտեան Թրակիա, Արեւելեան, կեդրոնական եւ Արեւմտեան Մակեդոնիա։ Այս տեղերու բնակչութեան երկու երրորդը կը զբաղի ծխախոտի մշակութեամբ. իւրաքանչիւր գիւղացի ունի մէկ երկու հեկթար հող։ Եթէ չկարենան ծախել ծխախոտի բերքը, հիւսիսային շրջաններու այս տունկին գիւղացիները պիտի դատապարտուին անգործութեան, ինչ որ պիտի քաջալերէ դժգոհութիւնները, սաստկացնելով ձախերու զինեալ ընդհարումները։ Ձախակողմեան հոսանքին նպատակն է ստեղծել ինքնավար Մակեդոնիա մը, մէջն առնելով Սելանիկը։ Ուրիշ կարեւոր պարագայ մըն ալ ուտելիքները ... ծխախոտը ծախելու, Յունաստանին է։ Առանց իր ... [illegible] ... պիտի չկրնայ ... ստացած ուտեստեղէնին դրամը, երբ Միջ. Նպաստամատոյցը դադրեցնէ իր օգնութիւնը։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԿԵԱՆՔ ԵՒ ԳԻՐ, գիրք - յիշատակարան Հայ երիտասարդութեան։ Հրատարակիչ Դաւիթ Շահ-լամեան, Բ. հատոր, Դեկտ.։ Հասցէ.— C)o New Star Press, 7 Rue Daramalli, Bab el Louk, Le Caire (Egypte)։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մեծակշիռ փաստաթուղթեր
(ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ)

Ֆոն Փափըն կը տեղեկագրէր.—

«Վարչապետը ըսաւ, որ ինք կ'ուզէ պատասխանել ինծի թէ իբրեւ Թուրք եւ թէ իբրեւ առաջին նախարար։

«Իբրեւ Թուրք ան ջերմօրէն կը տենչայ Ռուսիոյ ոչնչացումը։ Ռուսիոյ ոչնչացումը պիտի հանդիսանար Ֆիւրերի մէկ սխրագործութիւնը, որուն համարժէք զուգահեռը հարիւր տարին անգամ մը միայն կրնայ տեղի ունենալ... Իւրաքանչիւր Թուրք, անգամ Անգլիացիներու համար գրող Եալչընը, այս մասին չի կրնար տարբեր կերպ խորհիլ, քան կը խորհի ինք...

«Ռուսական կնճիռը Գերմանիոյ կողմէ այն ատեն միայն կարելի է լուծուած նկատել, երբ սպաննուած կ'ըլլայ Ռուսիոյ մէջ ապրող Ռուսերուն նուազագոյնը կէսը, երբ ասկէ ետքը եւ միանգամ ընդ միշտ ռուսական ազդեցութենէ ազատագրուած կ'ըլլան ռուսացման ենթակայ այն շրջանները, ուր կը բնակին ազգային փոքրամասնութիւններ, եւ երբ այդ շրջանները դրուած կ'ըլլան իրենց սեփական ոտքերու վրայ, լծուած՝ կ'ըլլան իրենց գործակցութեան այլ պետութեանց հետ եւ դաստիարակուած՝ իբրեւ սլաւոնականութեան թշնամիներ։ Ինչ կը վերաբերի ռուս մարդկային պահեստի ոչնչացումին՝ ապա զինակիցները կ'ընթանան ամէնէն ուղիղ ճամբայէ...»։

Իր խօսքի վերջաւորութեան Փափընի զրուցընկերը կը յայտնէ, որ ինք, իբրեւ Թուրք վարչապետ, անհրաժեշտ կը նկատէ... «չէզոքութիւն» պահել։

Այս Սարաճօղլուն է աՀա, որ իր անկումէն առաջ ամերիկեան թղթակիցներուն կը յայտարարէր էնկիւրիի մէջ.—

«Մենք Թուրքերս համոզուած ենք, որ պատուոյ մեր բաժինն ունինք յանուն մարդկութեան մղուած համաշխարհային մեծ պատերազմին մէջ»։

Տարօրինակ է Թուրքը, 1918էն մինչեւ 1938, ամբողջ քսան տարի, շարունակուեցաւ ռուսեւ-թուրք բարեկամութիւնը։

Մեծակշիռ դէպքերով լի այդ քսանամեակին Խ. Միութիւնը ամէն աջակցութիւն բերաւ Թուրքիոյ — զէնքով, ոսկիով, խորհրդականներով եւ կարմիր քարոզութեամբ — ոտքի կեցնելու համար առաջին մեծ պատերազմին տրորուած ու գրեթէ փոշիացած Թուրք երկիրը։

Հակառակ այս անգին ծառայութեանց ու տասնամեակներ տեւող այս բարեկամութեան, Թուրքը, այնուամենայնիւ, վերստին կը մնայ նոյն Թուրքը...

Ռուսական կնճռի լուծման համար ան մէկ ճամբայ գիտէ միայն,— ռուս ազգի կէսը, աւելի քան ԵՐԵՍՈՒՆ ՄԻԼԻՈՆ մարդ — միայն Վելիկոռուսները հաշուելով — կոտորել եւ ջարդել...

Գործադրել այն ծրագիրը, որ ինք իրագործեց հայութեան նկատմամբ 1915 Ապրիլ 24ին...

Զաւով մը միայն այժմ կը պարզուի մեզի — նկատենք անցողակի — թէ ինչու մէկէն պետական ասպարէզէ քշուեցան Թուրք «երախտաշատ» գործիչները՝ Սարաճօղլու, Մենեմէնճիօղլու եւ իրենց մերձաւորագոյն գործակիցները, որոնցմէ քանի մը հոգիներ, իբրեւ անքողարկելի համաթուրանականներ, անգամ դատուեցան ու դատապարտուեցան Թուրք «արդարադատ» դատարաններու կողմէ...

Զաւով մը կը պարզուի նաեւ այն, թէ ինչու Թուրքիա մէկէն «ռամկավար» դարձաւ, «ռամկավար» ընտրութիւններ կատարեց եւ «ռամկավար» կուսակցութիւն ունեցաւ...

Փաստաթուղթերու մասին մենք գիտենք այս օր միայն, անոնց հրապարակումէն ետքը, մինչ Թուրքիա անոնց մասին գիտէր երէկ, մինչեւ անոնց հրապարակումը։

Թուրքիա գիտէ նաեւ շատ ուրիշ բաներ, որոնց մասին մենք բնաւ լուր չունինք...

Քաղաքական նոր պայմաններու մէջ կարելի չէր այլեւս Թուրքիան իր հին վիճակին մէջ պահել։

Կարելի չէր մանաւանդ տասնեակ միլիոնաւոր Ռուսերու արիւնը տենչացող մը իբրեւ վարչապետ ունենալ եւ նոյն նկարագրի տէր ուրիշ մը՝ իբրեւ արտաքին գործոց նախարար։

Դիւանագիտական պարզ կապ մը կարելի դարձնելու համար հզօր Խ. Միութեան հետ՝ Թուրքիա պարտադրուած էր, մէկ կողմէ՝ նախարարներ քշել, իսկ միւս կողմէ՝ «ռամկավար» ընտրութիւններ կատարել։

Վերջին կէտ մը եւս, եւ մենք կը փակենք մեր խօսքը։

Թուրքիոյ հակախորհրդային տրամադրութեանց մասին օտար պետութեանց դիւանագէտները էնկիւրիի մէջ գիտէի՞ն արդեօք։

Ըստ երեւոյթին՝ այո։

Փաստաթուղթերու մէջ այս մասին միայն երկու վկայութիւն ունինք։

Զուիցերիոյ դիւանագիտական ներկայացուցիչը էնկիւրիի մէջ խօսակցութիւն ունենալով Թուրք արտաքին գործոց նախարարի հետ՝ իր յուշատետրին մէջ կ'արձանագրէ.

«Թրքական դիւանագիտութիւնը յայտնապէս շահագրգռուած է այն բանի մէջ, որ Առանցքի պետութեանց ռազմագիտական նպատակները զարգանան Մոսկուայի ուղղութեամբ»։

Այս մասին յստակ բառերով եւ առանց որեւէ վերապահանքի արտայայտուած է մանաւանդ Մենեմէնճիօղլու։

(8) (Շար.)

ԲԱՆ Մը ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահը, Տոքթ. Շումախըր, նոր ճառ խօսելով, ազդարարեց Դաշնակիցներուն թէ կրնար ստորագրուիլ հաշտութեան դաշնագիրը թէ շատ խիստ է: Մենք չենք ուզեր անձնատուր ըլլալ»: Պատասխանելով ուրիշ հարցումի մը, Շումախըր յայտարարեց.— «Գերմանիոյ համար անիմաստ պիտի ըլլար ստորագրել դաշնագիր մը որ կը ճանչնայ երկու պետութեանց կողմէ գծուած վարչական սահմանագլուխ մը: (Կ'ակնարկէ գերմանա-լեհական նոր սահմանին): Եւ... պայի եւ Գերմանիոյ խաղաղութիւնը սերտ ... ունի իրարու հետ: Տնտեսապէս անկարելի է այսքան Գերմաններ ապրին այնքան նեղ սահ... ներու մէջ»: Խօսելով անգլեւամերիկեան հրջանները միացման մասին, Տոքթ. Շումախըր ըսաւ «Կը յուսամ թէ մօտերս համաձայնութիւն ... Գերմանիոյ միացնելու չորս հրջանները: Առանց ... եւամերիկեան հրջաններուն միացման Ռուրի ... քագործները աւօթի պիտի մեռնէին: Այժմ ... նօթի են, բայց ողջ կը պահուին»:

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ քննութեան ...թիւ, Խ. Միութիւնը ծրագիր մը պատրաստ... որուն համաձայն դաշնագիրը պէտք է վաւերա... գերմանական կառավարութեան մը կողմէ: Ա... քին նախարարներու օգնականներու ժողովին, ամերիկեան պատուիրակը հարցուց թէ դաշնագիրը անարժէ՞ք պիտի ըլլայ, այդպիսի վաւերացում մը առաջ: Խորհրդային պատուիրակը պատասխանեց թէ իր կառավարութեան կարծիքով դաշնագիրը պէտք է անմիջապէս գործադրուի, երբ վաւերացուի Չորս Մեծերուն կողմէ: «Գերման... ձայն չունի եւ կրնայ վաւերացնել աւելի վեր»:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ազգ. ժողովին մէջ, ներքին... խարարը յայտարարեց թէ ընկերվարական եւ ...ռանուրական կուսակցութեանց վարիչները ...ոնք ձերբակալուեցան անցեալ դեկտեմբերին, ...ւեր սարքած էին, ներկայ կառավարութեան ...եղ հակաֆաշական կառավարութիւն մը հաստ...ելու համար:

ԱԾՈՒԽԻ ՏԱԳՆԱՊԸ մեղմացնելու համար ի...ցներ ձեռք առնուած են: Նախապատուութիւն ...իտի տրուի դպրոցներու, հիւանդանոցներու կա... զրկուած տուներու եւն. Դպրոցները պիտի ...հակուին:

ՀՈՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ պատ...իրակութիւն մը ներկայանալով վարչապետին, ...տրնչ թէ ցորենի ցանքերը սառած ըլլալով ... Շաքարի պակաս պիտի զգալ եօթը ամիս:— Կառավա...ւթիւնը որոշեց 2500 ֆրանքի բարձրացնել նոր ...նքի համար սահմանուած պարգեւը:

ԲՆԱԿԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ միշտ կը պահէ ...սուր հանգամանքը, Փարիզի մէջ: Մասնագէտ...րու կարծիքով, եթէ 4000 շէնքեր անմիջապէս ...որոգուին, 60.000 հոգի առանց բնակարանի պի...ի մնան: Զարաշահութիւններն ալ կը շարու...կուին նոյն սաստկութեամբ, հակառակ ծանր ...տիժներու:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ հանրապետական ծերա...կուտականը, Վանտէնպէրկ, բուռն ճառ մը խօսե...ու Լեհաստանի դէմ, դիտել տալով թէ աշխարհի ...աղաղութիւնը չի կրնար ամրանալ ցորչափ կա...արեալ ազատութիւնը վերահաստատուած չէ Լե...աստանի մէջ, որուն համար մղուեցաւ վերջին ...ատերազմը: Այս առթիւ մեղադրեց նաեւ Խ.Մի...թիւնը, պնդելով թէ «լռելեայն կը քաջալերէ ...անակալութիւնը որուն անզօր զոհն է լեհ ժողո...ուրդը: Համակերպիլ Լեհաստանի մէջ ստեղ...ուած կացութեան, կը նշանակէ լքել Ատլանտեա...ն ուխտը եւ Միացեալ Ազգերու Դաշինքը»:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ տասը Դա...նացիներ, որոնց մէկը աղջիկ մըն է: Ուրիշ երկու ...ոգի դատապարտուեցան ցկեանս բանտարկու...եան, տասը հոգի ալ՝ 8—20 տարի բանտարկու...եան: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ ասոնք 166 ո...իրներ գործած էին ի նպաստ Գերմաններուն:

ԴԻՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ վարդանիշ (ռոզէթ) ստա...ւ 17 տարեկան պատանի մը, Ժան Թոմա, որ 13 ...արեկանին լեռ բարձրացած եւ ապստամբներուն ...իացած էր գրաւման հրջանին: Նախապէս ալ ...արձատրուած էր պատերազմական շքանշանով: ...էսթափօն անգամ մը ձերբակալած եւ չարչարած ...ր զինքը, բայց Ժան Թոմա բան չէր խոստովա...ած: Երկրորդ անգամ ձերբակալուելով մահուան ...ատապարտուած էր տասը ընկերներու հետ, բայց ...ախաւ: Միւսները գնդակահարուեցան:

ՎԻԷՆՆԱՅԻ մէջ Թշուառութիւնը այնքան ...աստկացած է որ երիտասարդներ անցորդներու ...լխարկները եւ վերարկուները կը թռցնեն, քա...աքին գլխաւոր փողոցներուն մէջ: Ամերիկացի ...ղթակից մը կը գրէ թէ այժմ հարիւրաւոր Վիէն...ացիներ կը պտտին առանց գլխարկներու եւ վե...արկուներու: Ուրիշ գողցուած նիւթեր են վա...ելիքը եւ ուտեստը: Դրամը այնքան ալ արժէք չու...ի: Գողութիւնները կը կատարուին ընդհանրա...էս հինգ հոգինոց խումբերով, գոնէ մէկը զին...ուած: Գողերը ընդհանրապէս կառքերով կը պտը...ին, զոհերը ներս կ'առնեն նեղ փողոցներու մէջ ...ւ յափշտակելով հագուստ - կապուստը, մէջտեղ ...ը ձգեն ճերմակեղէններով: Երբեմն ալ տաները ...ը մեռնին:

Երգահանդէս

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԹԵՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ

(Մարսէյլի Օփէրայէն)

Փետրուար 2ի Կիրակի օրը ժամը 17.30ին,
Salle Gaveauի մէջ, 45 rue la Boëtie

Յայտագիրը կը պարունակէ հայ եւ օտար երահաններու գործերը, (Կոմիտաս վարդ., Սըբ-ւանձտեանց, Մելիքեան, Ղազարեան, Սարգիս-եան, Մեհրապեան, Սպենդիարեան, Պարթեւեան, Չալըմշահ եւ Մեսումենց), ընկերակցութեամբ նուագախումբի:

Տոմսերուն գիները 50էն 200 ֆրանք: Կը ծախուին յանձնախումբի անդամներէն Պ. Հրաչ Սարգիսեանի մօտ 261 Fbg. St. Martin, Հրանտ Սամուէլ 51 rue Mr. le Prince, Պ. Ս. Տամլամեան, 37 rue Trévise եւ Հ. Բալուեան գրատուն, 43rue Richer:

Մարսէյլի մէջ բացառիկ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իթալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԽԱՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ. — (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Թարաքճեան Ճիվան, բանուոր, ծնած 1907ին Սվազ, զաւակը Փիէռ, ծնած 1941ին Պէլֆօռ, կինը Ուզունեան Եսթէր, ծնած 1900ին Կեմէրէկ, այժմ Պէլֆօռ: Զաքարեան Կարապետ, բանուոր, ծնած 1909ին Էրզրում, կինը Ալպէռօլա Գոնսէփսիօն Մառթի, ծնած 1913ին Սպանիա, այժմ Փիւժէ սիւռ Արժան: Տէր Օհաննէսեան ,Ժորժ, բանուոր, ծնած 1921ին Քէսապ, այժմ Գլամառ: Առաքելեան Յովհաննէս, սպասեակ, ծնած 1908ին, Տէօրթեօլ, այժմ Մամպռէյ սիւռ Շուազիլ: Պետիկեան Մառի (այրի Պէրպէրեան), ծնած 1918ին Պալըքէսիր, այժմ Սէն Շամոն: Պիլէմէճեան Յարութիւն, յիսնապետ օտար լեգէոնի մէջ, Սիտի Պէլապէս, ծնած 1908ին Այնթապ: Շամամաճեան Մառի, ծնած 1886ին ... Շիմիտիքեան սարապետ, դերձակ, ծնած 1914ին Գալայճիք, այժմ Պուա Քոլոմպ:

(Շար.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը

(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները: Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հայերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն: Պետական դէմքերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի փրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վեռսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները: Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ: Տեղահանութեան գաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոնեանի քաղաք. օրագիրը: Հայաստանի խորհրդայնացումը, դեկրետներ: Բ. Համաշխարհային պատերազմը, Ատլանտեան Զարթերը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմումներ, Ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա եւն. եւն.:

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Ֆր.,
Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ծշմարտասէրօղ ծիծաղներ անունով, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ նոր հատորը, որ Ստամպօլի հայ ինքնատիպ կեանքէն, կենդանի եւ երգիծական պատմուածքներ կը պարունակէ: Ամէն Ստամպօլցի պէտք է օրինակ մը ունենայ այս գիրքէն:

200 էջ 150 Ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46, Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներէն:

ՅՈՒՇԱՑԵՏՐ

ՊԱՆԷԼՕՐՊԱՇԵԱՆԻ Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին թէյասեղանը՝ «Հրայր» ակումբին մէջ, այս կիրակի ժամը 3ին: Կը հրաւիրուին «Նոր Սերունդի» ծնողք եւ բարեկամները:

ՄԱՐՍԷԼ.— Դասախօսութիւն Պուլվառ Օտոյի մէջ, այս շաբաթ իրիկուն, պիտի խօսի ընկեր Գ. ԻՓՔԵԱՆ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի նոր տարեշրջանի բ?կորդ դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները:

ԿԱՐՏԱՆԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ որ յետաձգուած էր ընկեր Գ. Իփէքեանի հիւանդութեան պատճառով, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախագահութեամբ քաղաքապետ Պ. Victor Savineի:

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré

Ջազ նուագախումբ, անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում:

Կիները գիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costume), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ:

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 2069:

ԽԶՂԱՑՅԻ Անոյշ Շիշմանեան կը փնտռէ իր տղերը Նիկողոս, Տիգրան եւ Սահակ Շիշմանեաններ: Տեղեկացնել Տիկին Շիշմանեանի 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesse, (S. et O.): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Բացուած է բաժանորդագրութիւնը
«ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ»
Հայագիտական ուսումնաթերթի, ԿԱ. տարի 1947

Տարեկան բաժանորդագինն է ամէն երկրի համար 5 տոլար: Կը խնդրուի մեր յարգելի բաժանորդներէն, որ բաժանորդագինները ուղարկեն կանխիկ՝ կամ ուղղակի խմբագրութեանս Rédaction de la revue «HANDES AMSORIA», Wien 62 (Autriche), Mechitaristengasse 4: Ֆրանսայի մէջ՝ Mr. Pierre Zamarian, rue Armény 15, Marseille, France:

Լոյս տեսած են՝ 1939—1942 մէն մի տարի՝ տոլար 3: 1943—1946 մէն մի տարի՝ 2 տոլար:

ՌՈՄԱՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու լեռնագնացութիւնը սահնակներով դէպի Vercors, այս կիրակի առաւօտ ժամը 7ին: Ժամադրավայր ընկերուհի Ն. Շէհիրլեանի բնակարանը: Փափաքող երիտասարդ - երիտասարդուհիները կրնան մասնակցիլ 200 ֆրանքով:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Յունուար 25էն 31

Շնորհակալութեամբ ստացանք հետեւեալ բաժնեգինները .—

Փարիզ՝ Թոր. 1000, Քուրպըվուա՝ Զար. 1000, Անիէռ՝ Աղա. 500, Մարսէյլ՝ Տէր. Թիւ 541—546, Փիւժէ՝ Նիկ. 500, Կարտան՝ Պօյ. 1000, Թու. 1000, Կիւ. 500, Հօտ Սավուա՝ Ինճ. 1000, Պրիւքսէլ՝ Խ. Կ. 1200, Սէնթ Ուէն՝ Հիմ. 1000, Անիէռ՝ Աւե. 1000, Պոնտի՝ Մեղպ. 500, Առնուվիլ՝ Շիշ. 1000, Խաչ. 500, Կրընոպլ՝ Զէթ. 500, Փարիզ՝ Պօշ. 500, Սէվրան՝ Տ. Յ. 500, Պլան Մենիլ՝ Գաս. 1000, Մարսէյլ՝ Փան. 600, Քարաեան՝ 1000, Սալին՝ Պուլ. 1000, Սէն Շամոն՝ Գործկ., Փարիզ՝ Զիթ. 500, Մանչ՝ Խաչ. 500, Կրընոպլ՝ Քար. 1000, Լիոն՝ Նոր. 1200, Ժընէւ՝ Պէզ. 500, Փարիզ՝ Խաչ. 1000, Շամպիյի՝ Գար. 1000, Փարիզ՝ Պէօ. 500, Մարսէյլ՝ Հալ. 1000, Փարիզ՝ Հող. 1000 ֆրանք:

ՎԱԼԱՆՍԻ Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու եւ ընկերուհիներուն թէյասեղանը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին Ահարոնեան Ակումբին մէջ:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Ճամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 2 Février 1947 Կիրակի 2 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4920-Նոր շրջան թիւ 559 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՊԱՅՄԱՆ ՄԸ

Քանի մը խորհրդածութիւններ, այն հարցարանին առթիւ զոր ուղղած էր «Յուսաբեր», իր ամսագրին միջոցաւ: (Տես «Յառաջ», 19 Յունուար): Այնքան որքան թոյլ կուտան օրաթերթի մը պայմանները :

1. Արեւմտահայ գաւառաբարբառներու ճակատագիրը: «Կրնա՞ն անոնք պահել իրենց գոյութիւնը եւ զարգանալ, ստեղծուած նոր պայմաններէն ետքն ալ» :

Բնականաբար ոչ, քանի որ ժողովուրդը, արմատախիլ եւ ցիրուցան, ահա 25 տարիէ ի վեր կը շնչէ բոլորովին տարբեր կլիմաներու տակ:

Միեւնոյն ատեն, տարագիր բազմութիւնները իրար խառնուած ըլլալով, գաւառաբարբառներն ալ շատոնց կորսուած են իրենց բուն արժէքը:

Եւ վերջապէս, այն տարրերը որ կը գործածէին այդ բարբառները — մեծ մասով տարէցներ կամ դպրոցէ զրկուած գիւղացիներ — հետզհետէ նօսրացած, դարձած են զանցառելի քանակութիւն:

Երբ աղբիւրը կը ցամքի, ի՞նչպէս պիտի հոսի ջուրը. (այս պարագային՝ լեզուն):

Այդ կարգի գաւառաբարբառներէն միշտ ալ կրնանք օգտուիլ, ճոխացնելու համար գրականութեան կամ խօսակցութեան լեզուն: Մանաւանդ եթէ փնտռենք բուն գոհարները,— պատկերներ, ասացուածքներ, ոճեր եւ պիտանի բառեր որոնք բառարաններու մէջ անգամ չեն գտնուիր:

Պայման չէ որ սերունդէ սերունդ շարունակուին աղաւաղումները:

Գիւղացին կ'ըսէ.— «Եթէ հաղայ, գօտին կը կըյրի»: Կամ, «մուկն իյնայ, գլուխը կը կոյրի»:

Բա՛ն չի կորսուիր այս այնքան պերճախօս ասացուածքներու համէն ու հոտէն, եթէ գրենք՝ «կը կտրի» եւ «կը կոտրի»:

Մնաց որ, մենք այնքան ալ մտահոգ չենք այս մասին: Անդարմանելի չէ կորուստը:

Եթէ չենք սխալիր, մեծ մասով փրկուած են գլխաւոր գաւառաբարբառները, ազգագրական ուսումնասիրութիւններով, գիրքերով եւ պարբերականներով:

Կան դէզերով ձեռագիրներ ալ, որոնց հրատարակութիւնը վեր չէ ո եւ է Հայր. Միութեան կարողութենէն: (Երբ Զոմախլու մը իր գաւառաբարբառը կը փրկէ, Բարձր Հայքը չէ որ պիտի անճրկի):

Այս պարագաները արձանագրելէ վերջ, կ'ուզէինք պարզել տեսակէտ մը որ հիմնական է մեզի համար :

Գաւառաբարբառները այնքան արժէք ունին որքան կրցած են պահել իրենց հայկական ոճը: Գոյնը, չեշտը, համն ու հոտը: Հոգ չէ թէ փոխուած ըլլան բառերուն արտասանութեան կամ շարադրութեան եղանակները :

Իսկ ասութիւններ կան որ նոյնութեամբ կը գործածուին, եթէ մեր գրողները քիչ մը կամք եւ ճաշակ ունենան, փոխանակ հում բառեր եւ խօսքեր որսալու:

Օրինակ,— «Ոչ աղենի է, ոչ անղենի», — «Կ'ուտէր կուռն ի կուռը, կ'երթար ծուռն ի ծուռը»: «Այծերն ալ մօրուք ունին»:

Բա՛յց, կան գաւառաբարբառներ ալ, որոնք լաբիւրինթոսի, քար ու խիճի վերածուեր են, իբրեւ հետեւանք բարբարոսական ճնշումներու եւ պատուասներու:

Պիտի կրնայի՞ք երկու խօսք, նոյնիսկ բառ արտասանել եւ հասկնալ Զէյթունի, Մարաշի, Հաճընի գաւառաբարբառներէն (ինչպէս Ղարաբաղի բարբառէն):

Անոնք պատմութեան կը վերաբերին այլ եւս: Բանասէրին կը մնայ պրպտել, մաղել եւ մէջտեղ հանել ինչ որ կրնայ դիմանալ ու գործածուիլ իբրեւ հարազատ գոհար: Մնացեալը ոչ իսկ դամբանական մը կ'արժէ :

Կը կարծենք թէ բաւական են այս խորհրդածութիւնները, իբրեւ համառօտ պատասխան առաջին հարցումին :

Ինչպէս պիտի բացատրենք միւս հարցումներուն առթիւ ալ, այս լեզուական մտահոգութիւնները արժէք չունին, եթէ անտեսենք հետեւեալ տարրական պայմանը.—

Բոլորս մէկ ճակատ՝ պաշտպանելու համար այս արմատախիլ ժողովուրդին Մայրենիքը: Անոր մշակոյթն ու դարաւոր վաստակը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԶԸՄ - ԶԸՄ

Զարմիկս, Սուրիկը, ոչ իսկ երեք տարեկան, ինծի պատմեց հետեւեալ հէքեաթը, (Պետո՛ւշը վկայ).—

Կար ու չկար Նէնէ մը կար: Աս Նէնէն աղցան ժողվելու կ'երթայ: Պզտիկ թռչուն մը, տոտիկ տոտիկ ցատկռտելով, քովը կուգայ.

— Նէնէ, ոտքս փուշ մը մտաւ, կ'ըսէ:

Նէնէն ասեղը կը խօթէ, փուշը կը հանէ:

Պզտիկ թռչունը կ'ըսէ.

— Աս փուշը պահէ, վաղը կուգամ կ'առնեմ:

Նէնէն տունը կուգայ, հաց կը թխէ, փուռը պիտի վառէ, փայտ չկայ: Թռչունին փուշը փուռը կը նետէ, կը վառէ:

Առտուն կանուխ պզտիկ թռչունը կուգայ.

— Նէնէ, փուշս տուր :

— Ա՛խ, ձագո՛ւկս, հաց թխեցի, փուռը վառելու փայտ չունէի, փուշդ փուռը նետեցի վառեցի:

— Կամ փուշս կուտաս, կամ փուռդ :

Նէնէն փուռը կուտայ, թռչունը կ'առնէ կ'երթայ: Կ'երթայ ու կ'երթայ, դիմացը կ'ելլէ ուրիշ Նէնէ մը:

— Նէնէ՛, փուռս քեզի տամ՝ պահէ, վաղը կուգամ կ'առնեմ :

Նէնէն տունը կը տանի փուռը, կը դնէ պարտէզին մէջ: Խենթուկ հորթ մը ունէր, ոտքը վեր կ'առնէ՝ կը զարնէ փուռին: Փուռը կը փլի:

Փոքրիկ թռչունը առտուն կանո՛ւխ կուգայ,— տո՛ւր փուռս, կ'ըսէ:

— Ձագո՛ւկս, հորթս խենթեցեր է, զարկեր քանդեր է:

— Կամ փուռս կուտաս, կամ հորթդ:

Նէնէն հորթը կուտայ, թռչունը կ'առնէ կ'երթայ: Շատ կ'երթայ, քիչ կ'երթայ, դիմացը կ'ելլէ ուրիշ Նէնէ մը:

— Նէնէ՛, հորթս քեզի տամ՝ պահէ, վաղը կուգամ կ'առնեմ:

Նէնէն տունը կը տանի հորթը: Հարսնիք բռներ էին տղաքը, բայց կը պակսէր միսը: Կը մորթեն հորթը, կը կշտացնեն հարսնեւորները :

Փոքրիկ թռչունը առտուն կանո՛ւխ կուգայ,— տո՛ւր հորթս, կ'ըսէ:

— Ձագո՛ւկս, տղաքս հարսնիք էին բռներ, միս չկար ուտելու: Մորթեցինք հորթը:

— Կամ հորթս կուտաս, կամ հարսը:

Հարսը կը տրուի՞:

Բայց փոքրիկ թռչունը կը բարկանայ, այնքա՛ն կը բարկանայ, որ հարսը կուտան կը ճամբեն:

Շատ կ'երթայ, քիչ կ'երթայ, փոքրիկ թռչունը կը հանդիպի նուագածուի մը:

— Նուագածո՛ւ, քեզի տամ հարսս, ինծի տուր քէմէնչէդ:

Քէմէնչէն կ'առնէ, կ'երթայ ու կ'երթայ, լեռան մը վրայ՝ բարձր ծառի մը գագաթը կ'ելլէ կը նստի, ու կը նուագէ.

— Զըմը - զըմզըմ, զըմը - զըմզըմ, փուշ մը տուի փուռ մը առի, փուռ մը տուի հորթ մը առի, հորթ մը տուի հարս մըռանի, հարս մըտուի քէմէնչէ մը առի, զըմը - զըմզըմ, զըմը-զըմզըմ...

Ես Հայոց ազգային պարտէզին մէջ՝ կարմիր թռչուններ տեսայ, որոնք ծառերուն վրայ բարձրացած՝ զըմը - զըմզըմ հայրենասիրական զանազան եղանակներ կը նուագեն: Շատ վստահ չեմ թէ կը հասկնան իրենց նուագածը, բայց գիտեմ որ անոնց մէջ կան նմոյշներ, որոնք, ժամանակին, հրնչակ մը տուած են՝ դաշնակ են առած, դաշնակ մը տուած են՝ պօշլաֆիկ են առած: Իրենց զըմզըմն ալ՝ made in Moskva:

ԱՐԱԶ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Ռօանի փոքր գաղութը 15 ընտանիքներէ հաւաքած է 306.500 Ֆրանք, զոր Պ. Մեսրոպ Թորոսեան Դչ. օր անձամբ յանձնեց Հանգանակիչ Կեդր. Յանձնաժողովին: Ցանկին գլուխը կը գտնուի Պ. Մեսրոպ Թորոսեան, ջերմ համակիր Դաշնակցութեան, 100.000 (հարիւր հազար) Ֆրանքով: Իր տիկինն ալ տուած է 10.000 ։ Պ. Ց. Զալըմեան նուիրած է 50.000, Պ. Ղ. Պահամեան 20.000, ուրիշներ 10.000, 5000, 3000ական, 2000, 1000ական եւն.

Խ. ՀԱՑՄԱՏԵԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Կովկաս

Մեր աշխարհի բախտի ցուլքով մարգարէտսա՛ր ես դու,

Երբ ձեռքով միշտ վեր բռնած պերճ գագաթի քա՛ր ես դու,

Միգում փայլող սէգ սարերիդ շղթաներով երկնահաս —

Հին գանձերի անզուգական, չքնաղ մի աշխարհ ես դու :

Հարիւր հազար աչքի փոխուած ջրերն աեղ գետերիդ

Ծիծաղում են ամէն գիշեր — մութն է դարձել հեզ գերիդ,

Բիւր գիւղերում վարդ են սփռում լոյս թարթիչներն աչերիդ,

Թէ աշխարհը մի սաղ լինի, նրան ոսկի լար ես դու ,

Քանի անուն լեզու ունիս, բոլորն իրար հաբազատ,

Դու, աշխարհի երկնքի մէջ՝ հանց Ալագեազ սա՛րն ազատ,

Զունիս ուրիշ անուշ ճամբայ երջանկութեան ճամբից զատ,

Այս երջանիկ դալար կեանքին ալմաստի պատուար ես դու :

Դու մարգարտեայ բաժակ վսեմ, ոսկիջրած, գինով լի,

Ու քեզ այնպէս բարձր բռնած,— երբ ախպէր սիրով լի՛

Նոր աշխարհին կենաց ասին ու խմեցին գինով լի...

Քու կազբեկի նման վսեմ, մարգարտակուռ սար ես դու:

ՅՈՎՀ. ՇԻՐԱԶ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹՆՃՈՒԿԸ
եւ զանազան պահանջներ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ իտալական կառավարութիւնը ծանուցագիր մը ուղղելով Զորս Մեծերու փոխանորդներուն, պահանջած է մասնակցիլ գերմանական դաշնագրին պատրաստութեան: Իտալիա Գերմանիոյ զինակիցն էր, բայց այժմ այս իրաւունքը կը պահանջէ, «նպաստած ըլլալով Դաշնակիցներու յաղթանակին»: Կը կարծուի թէ այս առաջարկը պիտի մերժուի մանաւանդ Խ. Միութեան կողմէ, որ Փարիզի խորհրդաժողովին մէջ ալ մեղմ դիրք մը բռնած չէր Իտալիոյ հանդէպ: Անգլիա եւ Ֆրանսա տակաւին չեն յայտնած իրենց դիրքը, բայց Մ. Նահանգները տրամադիր կ'երեւան գոհացում տալու:

Իտալական ծանուցագիրը կ'ըսէ թէ Իտալիա պատերազմի մէջ էր Գերմանիոյ հետ 1943 Հոկտ. 13էն ի վեր, «եւ իտալացի ժողովուրդը ահագին զոհողութիւններ կրեց», Դաշնակիցներու յաղթանակին օգնելու համար: Իտալական դաշնագրին նախաբանն ալ կը հաստատէ Իտալիոյ այս դերը: Ծանուցագիրը կը յիշեցնէ նաեւ թէ գերմանական դաշնագիրը կապ ունի Եւրոպայի վերահաստատման հետ, հարց մը որով Իտալիա կենսականօրէն շահագրգռուած է իր աշխարհագրական եւ քաղաքական դիրքով :

★ Արտաքին նախարարներուն փոխանորդները յուշագիր մը ստացան Չեխոսլովաքիայէն, որ կը պահանջէ տեւական հսկողութեան տակ առնել Գերմանիան, ապահովելու համար զինաթափութիւնը: Յետոյ կ'ըսէ թէ եթէ Զորս Մեծերէն զատ ուրիշ պետութիւններ ալ հրաւիրուին մասնակցելու հսկողութեան, պիտի խնդրէ որ ինքն ալ մասնակցի: Չեխերը գրեթէ ձեւական արժէք տալով համդերձ Գերմանիոյ ապագայ կազմակերպութեան, աւելի տրամադիր կ'երեւան կեդրոնացման ծրագրին: Այս առթիւ կ'առաջարկեն նաեւ տնտեսական հսկողութիւն, մէջն ըլլալով արտաքին առեւտուրը եւ օտար վարկերը: Նացիապատկան բոլոր ձեռնարկները պէտք է ազգայնացուին եւ բոլոր «քարթէլ»ները լուծուին: Չեխոսլովաքիա իրեն համար կը պահանջէ գերմանական երկաթուղիներուն գործածութիւնը դէպի ծով անցքի համար, իրաւունք Համպուրկի եւ Պրէմէնի ազատ գօտիներուն մէջ, 820 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն մը սահմանագլուխին վրայ, 20.000 բնակիչով: Կը պահանջէ նաեւ չեղեալ հռչակել Միւնիխի համաձայնութիւնը (1938):

Հոլանտական պատուիրակութիւնն ալ յուշագիր մը ներկայացուց, որով կ'առաջարկէ ազատ եւ անկախ Աւստրիա մը հաստատել նախկին սահմաններուն մէջ: Հոլանտա հաւանական չի պահանջեր Աւստրիայէն, եւ կ'առաջարկէ դաշնագրին մէջ դնել ազդու երաշխաւորութիւններ, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ քաղաքական, տնտեսական, մշակութային կամ զինուորական նպատակներ հետապնդել Աւստրիոյ մէջ:

★ Եուկոսլաւիոյ պատուիրակութիւնը Եչ. օրուան նիստին մէջ պահանջեց դուրս հանել Աւստրիոյ պատուիրակը, ամբաստանելով թէ ան գործիք մըն է Նացիներուն ձեռքը: Այս յայտարարու-

(Լուրերու շարունակութիւնը ... Գ. էջ)

«ՂԱՐԻՊԸ» (80ամեակին առթիւ)

«Այսքան չարիք թէ մոռանամ մեր որդիք,
Թող ողջ աշխարհ Հային կարդայ նախատինք»:
Ա. Ա.

Ի՞նչ չարագուշակ նախազգացում, ինչ անողորմ ճակատագիր։ Ղարիպ անունը ընտրած իբր ծածկանուն, ու ամբողջ պայքարի, տառապանքի կեանք մը անցած օտարութեան մէջ... Բոլոր բռնակալութեանց շանթ ու կայծակէն, մրրիկէն ու փոթորկայի արհաւիրքէն հալածական՝ փոթորկեց, մրրկեց ցեղի մը ամբողջ էութիւնը, պողպատեց անոր կամքը։ Եւ ահա վերջալոյսն ալ դաժան ղարիպութեան մէջ...

Ու ես ղարիպութեան մէջ պիտի ճանչնայի Ա. Ահարոնեանը, փոխանակ հայրենիքին մէջ, ան որ այնքան տառապեցաւ վերացական հայրենիքը Ֆիզիքական, շօշափելի դարձնելու համար։

Մանուկ էի, երբ «Արցունքի Հովիտ»ին մէջ դերակատար դարձայ։ Իմ մանկական դերս երբ կը սորվէի, փոթորկեցաւ հոգիս, ցեղին տառապանքը կենդանի պատկեր մը դարձաւ, երեւակայութիւնս ընդլայնեցաւ։ Հեւ ի հեւ կը հետեւէի, գրուածքին, կը նոյնանայի անոր յօրինած բազմաթիւ հերոսներուն հետ։

Աւելի ուշ պատանեկան իղձերուս համապատասխան պատմուածքները կը զարդարէին իմ երազներս։ Ահա «Խայը», յաղթական Հայը, «Պատիւ»ը, վրէժխնդրութեան մարմնացում Հայրօն։ Ինչպէ՞ս չընդվզիլ ու դերհայ, դերվրէժխնդիր չդառնալ։

Ու «Ազատութեան Ճանապարհին»ը դարձաւ Աստուածաշունչը ինծի համար, անմահ նահատակներով զարդարուած։ Այսպէս սերունդներ ու սերունդներ հրաբորբ նետուեցան ազատագրութեան կրկէսը, ինչպէս վայել էր պատուաւոր եւ գիտակից մարդկութեան։

Տարիներ ու տարիներ միակ տենչս եղաւ տեսնել այդ մեծ հայակերտին հմայիչ դէմքը, իմ ղարիպ հոգիիս Ղարիպը։

Անցայ անոր ոգեկոչող, խրախուսող շունչին ազդեցութեամբ մեր դերանդոյն իղձի օրերը, Ուրֆայի հերոսամարտը գլխիչ։ Անցայ սահմոկեցուցիչ տառապանքի գողգոթայէն, միշտ անոր խարազանող, փոթորկող, շանթահարող նայուածքը դիմացս, առնական ու դիւթիչ։ Զափեցինք սուրիական այրող անապատները, Լիբանանեան լեռները ամպեր համբուրող, աստղերու հետ սիրաբանող։ Վերջապէս Ֆրանսա ...

Ահարոնեանի շատ մօտ կը զգայի ինքզինքս, կը մտածէի տեսնել անոր լուսաւոր դէմքը, ըմբոշխնել անոր մեղրածոր խօսքը։ Այս մտածումներէս ազդուած սարսուռ մը կ'անցնէր ամբողջ մարմնէս։ Ի՞նչ պէտք էր ընէի երբ յանկարծ հանդիպէի անոր։ Կը մտածէի երկիւղած հաւատացեալի մը պէս համբուրել անոր դողդոջուն ձեռքերը որ դրած էին այն հայկաշունչ տողերը։

Պատահեցաւ անակնկալօրէն առաջին հանդիպումս, Փարիզի փապուղիին մէջ։ Երեք ընկերներով կը խօսէինք, կը վիճէինք, մէկը մեղմօրէն ուսէս կը զարնէր։ Ետեւ դարձայ, դիմացս կանգնած էր միջին հասակով, անմեղ ծիծաղը դէմքին, արծիւի սուր նայուածքը սրտիս մինչեւ խորը մխրճած։ Սրբազան սարսուռ մը անցաւ մարմնէս, ճիգ կ'ընէի խօսելու։ Ի՞նչպէս կարելի էր խօսիլ Հայոց աշխարհի դարաւոր տառապանքի, բողոքի, յեղափոխութեան, ցեղային արժանապատուութեան քարոզիչ առաքեալին, ռահվիրային հետ։

— Դուք Հա՞յ էք, տղերք։

— Այո, պարոն, իսկ դուք, պարոն Ահա...

— Այո՛, այո՛, ինչ գործ կ'ընէք, ո՞ւրտեղացի էք։

— Ինքնաշարժի գործարանը կ'աշխատինք, երկուքս Ուրֆացի ենք, իսկ ընկերը Խարբերդցի։

— Ուրֆացի՞, Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանը կը ճանչնա՞ք։

— Այո, պարոն Ահարոնեան եւ շատ լաւ, շատ մօտէն։

Հայ վշտի երգիչը աւելի մօտեցաւ մեզի, հարցումներու տարափով մը, աչքերը աւելի պայծառացան յուզումէն, մեզ ալ յուզեց ու իր կենդանի շունչով բաժնուեցաւ։ Այդ օրուան քանի մը վայրկեանի հանդիպումս դիս ձգեց երկար խորհրդածութեան մէջ։ Այն օրէն վերջ Ահարոնեան աւելի ու աւելի մեծցաւ։

Քանի մը տարի վերջ, երկու ընկերներու բանտարկութեան պատճառաւ ինծի յանձնարարուեցաւ Ահարոնեանին դիմել։ Ո՜րչափ մեծ եղաւ ուրախութիւնս։

Ահա Փասիի իր բնակարանն եմ, սիրտս կը թեթլկտայ ազատ բնութենէն խլուած դեղձանիկի մը պէս։ Ահարոնեան անձամբ կը դիմաւորէ մեզ։ Սարսուռ մը սրտիս մէջ, դող մը կը ցնցէ հոգիս։ Տիկինը հոգածութեամբ կը մօտենայ մեզի, թիկնաթոռներ ցոյց կուտան։ Չեմ համարձակիր նըստիլ։ Եւ ահա հարցումներու տարափ մը։ Զարմանալի յիշողութեամբ կը խօսի փապուղիի մէջ մեր հանդիպումի մասին, իր խօսքերը սաղմոսերգութեան մը կը փոխուին։ Այնչափ ոգեւորուեցաւ որ յանկարծ բացականչեց.

— Մքօ՛, Մքօ՛, հոս եկ, տես, Ուրֆացի խօսքերը լսիր...

Հիւրանոցի շէմքին երեւցաւ Միքայէլ Վարանդեանը, երկայնահասակ, նիհար ու ջղուտ։ Երկու վաստակաւորները ոգեւորուած սկսան հարցումներ տալ... Հմայուած, կախարդուած անոնց դուլիկ ու ոգեւորիչ խօսքերէն, մոռցած էի իմ յարգանքի եւ մեծարանքի տուրքս տալ, երախտագիտութիւնս յայտնել...

Վերջապէս մեր այցելութեան պատճառը յայտնեցինք, հայրական հոգածութեամբ յանձնարարականներ տուաւ ու խոստացաւ իր աջակցութիւնը չխնայել։

«Ղարիպ»ին վեհութիւնը աւելի մեծցաւ Սորպոնի մէջ։ Ի՜նչ փառք, Փարիզի կեդրոնին մէջ։ Ամէն անգամ որ ինք «Արմենիա» կ'աղաղակէր, հոն, Մասիսի, Արարատի, Արագածի, Հայկաշէնի աշխարհը կը փոխադրէր համայն սփիւռքի հայրենաբաղձ հայութիւնը, հոն, ամպիոնէն պատգամը կը տարածէր հայ խօսքին... Հայերէնը մանաւանդ Ահարոնեանի բերնին մէջ, մեղրահամ, խնկարոյր, Նարեկեան քաղցրութեամբ կը հնչէր, ցնցելով թմրած հոգիներն ու տանելով դէպի Հայոց աշխարհի հոգեպարար բարձունքները։

Այս դժնդակ օրերուն, երբ քու փրկարար ձայնիդ կարօտն ունինք, ինչո՞ւ Արարատի, Մասիսի, Արագածի վեհ եւ խորհրդաւոր համբութինըն ես պահած, Հայոց աշխարհի լեռ - լեռ ցաւերը ուսերուդ, յոգնած ուխտաւոր։ Կարօտն ունինք թովիչ ձայնիդ, կախարդող գրչիդ։ «Արմենիա»ն ե՞րբ պիտի փոթորկէ պանդուխտ հոգիները..

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐ ԳՐՈՂՆԵՐԸ

Յովհաննէս Շիրազի երգերուն վերջին գիրքը

ԽՄԲ.— Խորհրդայ թերթերէն մեր հայերէնով.—

Յովհաննէս Շիրազի երգերը կը փայլին ճոխ եւ գրեթէ բոլոր պարագաներուն մէջ՝ տպաւորիչ պատկերացումներով եւ յուզականութեամբ։ Յուզականութիւնը քնարերգական արուեստի ամենակենսական պայմաններէն մէկն է։ Սակայն կան նաեւ աւելի կարեւոր նախապայմաններ՝ գաղափարական տարազ ու պարզութիւն։ Բայց ամէն գաղափար չի կրնար ստեղծել բարձր արուեստ։ Առաջնակարգ գեղարուեստի հիմերը կը կազմեն միշտ՝ առաջնակարգ գաղափարները։ Այս տեսակէտէն խորհրդային բանաստեղծութիւնը ամենայառաջադէմն ու ամենաբարձրն է, որովհետեւ կը սնանի ամենայառաջադէմ գաղափարներով։

Այս տեսակէտէն դատելով, Շիրազի մասին կրնանք հաստատել որ, ան յաջողած է այն երգերուն մէջ, ուր դերակշիռ է գաղափարական բովանդակութիւնը, որոնք յագեցած են յուզականութեամբ, որոնց մէջ կ'իշխէ պարզութիւնը։ Ճիշդ այդպիսի երգերուն մէջ կը յայտնուի անոր տաղանդը։ Իբրեւ օրինակ կրնանք յիշել անոր հայրենասիրական երգերը, որոնց մէջ կ'երգէ հայրենիքի փառքը, ուժը, յաղթանակը, Առաջնորդը։ Անոնց գլխաւոր արժանիքն այն է, որ բանաստեղծը հրապարակ կուգայ յառաջադէմ եւ բարձր գաղափարներով, որ անմիջական է, անոր զգացումները ու յոյզերը ինքնեկ են ու անկեղծ, այդ երգերուն մէջ առողջ մտածումն ու ինքնաբուխ յոյզը արտայայտուած են ներդաշնակօրէն։

Այս տեսակէտէն ոչ միայն Շիրազի, այլեւ խորհրդային քնարերգութեան լաւագոյն գործերէն մէկը պէտք է համարել՝ անոր «Մեծ Ստալինին» սքանչելի բանաստեղծութիւնը, որ լայն ժողովրդականութիւն կը վայելէ։

Շիրազը յաջողած է նաեւ խոր ընդհանրացումներով ներկայացնել խորհրդային մարդուն կարգ մը էական գիծերը՝ կենսուրախութիւնը, լաւատեսութիւնը, սէրն ու կեանքը, ապրելու եւ սիրելու բուռն ձգտումը, խորհրդային մարդկութեան գաղափարները եւն.։ Անոր կարգ մը երգերուն մէջ կեանքը ներկայացուած է՝ իբրեւ խնդութեան աղբիւր, մարդը՝ իբրեւ յաւերժ երիտասարդ, ապրե-

---

ԿԱՂԱՆԴ

Ճերմակ անուն մըն էր Կաղանդը, մանուկի իմ մտքիս մէջ։ Վանքի օրերուն ամէնէն ճերմակը, բայց ոչ ձմրան գաղափարով, որ չկար դեռ այդ ճերմակութեան մէջ, այնքան որ ձիւնը ծաղկի պատրանք կուտար եւ հրճուանք, եւ ես, յաճախ, Կաղանդին սուրբ գոյնին մէջ կը շփոթէի ծաղկած մրգաստանի մը պատկերը՝ իր մանանայի ամպով եւ յաւերժահարսերու երամով։ Այդ ճերմակութիւնը լուսամփոփի անուշ լոյս մըն էր, որ կը մաղուէր սպիտակ շղարշներու մէջէն ու ճերմակ կ'ընէր ամէն բան,— Կաղանդին օրը։

Լուսամփոփ մըն ալ իմ գիւղս, լեռներուն վրայ դրուած,— իմ մանկութեանս լոյս տունը։ Եւ այնքան մտերիմ ինծի, անունով եւ յիշատակներով, որ երբեմն կը խաբուէի ու կ'ըսէի,— ես՝ Շաւարշ ու գիւղս, Արմաշ, նոյնն է ըսել թէ գիւղս ես եմ, ես՝ տակաւին ոչ իսկ եօթը թիզ։

Ձիւնին գաղափարը ետքէն մտաւ Կաղանդին ճերմակութեան մէջ, վանքի ձիւն իջած կ'ըլլար, տարեգլխին— մեր սարերն ի վար, մեր ձորերն ի վար։ Հասակովս ձիւն, որ ճերմակ կ'ընէր ամէն բան, այնքան որ գիշերներն իսկ, առանց լուսնկային եւ աստղերուն մաղին, լուսաւոր կ'ըլլային։ Ու մենք գիւղի մանուկներս, կ'աճէինք լոյսի մէջ, ճերմակութեան մէջ,— հէքեաթային զգայութեան մը մէջ, որ թափանցիկ կը դարձնէր մեզ, եւ մաքուր, եւ սուրբ, եւ հրեշտակային։

Տարօրինակ լռութիւն մը կ'իջնէր գիւղին վրայ, ձիւնէ այդ օրերուն,— հնչական լռութիւն մը, երբ ձայները կը դառնային զիլ, սուր եւ... ճերմակ, այո, ճերմակ։ Կեռնեխին երգը, մաքուր՝ հալած արծաթի պէս։ Առուակներուն չարականը, զուարթ՝ մանկական ծիծաղի պէս։ Ես շատ կը սիրէի դիտել թէ ինչպէս կը կազմուէր այդ չարականը,— ջուրը կ'ոստոստէր, կը ցատկրտէր զողալին ոտքերուն վրայ, երգելով կը փրփրէր եւ կարմիր տոտիկները դուրս կը հանէր հողին մէջէն, մինչ, երկինքն ի վեր, նիզակաձեւ բարունակները կը սարսռային հովին ու ջուրին խաղերէն։ Յետոյ կը բարձրանայի տանձի եւ խնձորի լերկ ծառերուն վրայ, ու խմբովին կ'օրինակէինք կեռնեխին ձայնը կամ ջուրերուն ծիծաղը, սղոցով տալապ (gui) կտրելու ժամանակ,— կանանչ մատներով թփիկ մըն է այդ, որ խղունջի աչքերու նման պտուղներ ունի։ Այդ կանանչութիւններով Կաղանդի ծառ կը շինէինք դպրոցին մէջ ամանորի հանդէսին համար, ու կը զարդարէինք նարինջներով, գոյնզգոյն մոմերով եւ արծաթագոյն թելերու ոստայնով։

Ձիւնը ցո՞ւրտ էր, ցուրտ չէ՞ր,— չէինք զգար երբեք։

Բայց անգամ մը սառեցայ դպրոցին ճամբուն վրայ։

Այն տարին առատ ձիւն էր տեղացեր։ Հողաթափի նման երեսները եւ կրունկները լայնօրէն բաց աղքատիկ ոտնաման մը ոտքերուս,— չզփիկ կ'անուանէինք զայն,— լաթէ գրապանակս թեւիս տակ ճամբայ ինկայ դէպի դպրոց, առաւօտուն կանուխ։ Ոտնամանս շարունակ կ'ելլէր ոտքէս, գետին կը փակչէր կամ ձիւնին մէջ կը թաղուէր, եւ ես ետ կը դառնայի, ոտնամանս կը հանէի ձիւնին մէջէն, ձիւնը կը մաքրէի ոտնամանիս մէջէն, ու կը շարունակէի ճամբաս։ Բայց քանի մը քայլ անդին կը կրկնուէր նոյն դժբախտութիւնը,— հետզհետէ թրջեցան ոտքերս, հետզհետէ կարկամեցան ձեռքերս, զգացի որ փուշ կը մտնէ մատներուս մէջ ու կ'այրեն ոտքերս։ Տակաւ առ տակաւ սաստկացաւ ցաւը, այնքան որ չդիմացայ այլեւս եւ սկսայ լալ։ Կուլայի եւ ոտնամանները կը հանէի ձիւնին մէջէն, կը մաքրէի ձիւնէն, կը բարկանայի ոտնամաններուս որ ինչո՞ւ գետին կը փակչէին, բայց այս անգամ գետին կ'իյնար գրապանակս։ Այլեւս փայտ դարձած էին մատներս, ոչ ոտնամանները կրնայի կառավարել, ոչ ալ գրապանակս,— սաստիկ կը կսկծային ոտքերս, այնքան որ յուսահատ, արցունքով երեսներս ողողուած, նստայ ձիւնին վրայ, քալելու այլեւս անկարող։

Մարդ մը գրկեց զիս ու տարաւ դպրոց։ Ձիւնով շփեցին ոտքերս ու ձեռքերս, մինչ ես կուլայի չկարենալով դիմանալ ցաւին, եւ ընկերներուս առջեւ ամօթահար։

— Մայրն է յանցաւորը, կ'ըսէր մեծվարժապետը, ի՞նչպէս թոյլ է տուեր որ դպրոց գայ այսպէս կիսաբոպիկ, խոր ձիւնին մէջէն...

Ո՛չ, կ'ուզէի պատասխանել մեծ վարժապետին, ոչ, ես չէի կրնար համակերպիլ զրկանքի մը, որ դպրոցէն բացակայութեանս հետեւանքը պիտի կազմէր,— երկու օր ետքը Կաղանդ էր եւ հանդէս ունէինք, ուր պիտի արտասանէի.—

Իմ երազիս մէջ, հրեշտակներ փոքրիկ
Հարցուցին ինծի. «Կ'ուզե՞ս խաղալիկ»։
Լեզու մ'ուզեցի շատ պերճ բառերով,
Որ յայտնեմ ձեզի իմ սէրս ու գորով։

... Ձիւնին մէջէն ու սառերուն վրայէն, գացի դպրոց՝ քեզ միայն հայցելու համար Կաղանդէն, ո՛վ իմ հայերէն լեզուս, իմ ճերմակ եւ սուրբ լեզուս, իմ արծաթահունչ եւ քաղցր լեզուս։ Հայցելու համար միայն Քե՛զ։

Այսօր, ուրիշ ու մեծ ցաւերու մէջ, մանուկի մը նման՝ թոյլ տուր խնդրել Կաղանդէն, Հայոց ամենատուր Աստուծմէն, աղբիւր բարիքներու եւ յոյսերու, երիտասարդութեան եւ յաւիտենութեան, որ կարողութիւն տայ ինծի,— պահել ու պահպանել քեզ, ով իմ աստուածաքնար լեզուս հայերէն։

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

լու փափաքը՝ խորքեւ առողջ բնազդներու արտայայտութիւն: Անոր երգերուն մէջ յաճախ կը յաղթանակի յաւերժ երիտասարդութեան գաղափարը: Գեղարուեստական խիստ ընդհանրացումներ են՝ «Լիրիկայի» խոհական երգերը՝ «Քարը», «Այն օրից, երբ դու ինձ աշխարհ բերիր» եւն., եւ ատոնց պսակը կազմող «Բիբլիական» բանաստեղծութիւնը :

Խոհական խոր ու խիզախ գործ է «Բիբլիական» բանաստեղծութիւնը, որուն հիմը կը կազմէ՝ մարդուն բանականութեան եւ ստեղծագործական անսահման կարողութիւններու ջատագովութեան գաղափարը: Մարդուն յամառ ու աննկուն պայքարը բնութեան խուլական տարրերու դէմ: Այս է ահա «Բիբլիական»ի հիմնական միտքը: Այդ պայքարին մէջ յաղթողը կը հանդիսանայ մարդը, որ իր ստեղծագործական աշխատանքի անսպառ ու ժուժ անընդհատ կը յաղթահարէ բնութեան ուժերուն, կը վերափոխէ բնութիւնը, զայն իրեն կ'ենթարկէ եւ անընդհատ իր իշխանութիւնը հաստատելով անոր վրայ, միշտ կը բարձրանայ վեր ու միշտ կ'ընդարձակէ իր իշխանութեան շրջանակները: Այդ բոլորը ցոյց կուտան բանաստեղծին անսահման հաւատքը դէպի մարդն ու մարդկային ստեղծագործական կարողութիւնները: Եւ այս շատ յատկանշական է, որովհետեւ միայն սովետական բանաստեղծը կրնայ ունենալ այդքան լաւատեսութիւն եւ այդքան խոր հաւատք, մարդուն ստեղծագործական կարողութիւններու մասին: Նախկին ժողովուրդներուն մօտ միշտ ջլատուած են մարդուն ստեղծագործ կարողութիւններն ու եռանդը: Խորհրդային դրութիւնը արթնցուց դարերով մարդուն մէջ թմրած կարողութիւնները, նիրհած ուժերը: Այդ է հիմը այն անսահման հաւատքին զոր Շիրազ կը տածէ մարդուն ստեղծագործական ընդունակութիւններուն հանդէպ:

Մարդուն գործօն (ակտիվ) գործունէութիւնը «Բիբլիական»ի մէջ՝ պատկերացուած չէ որպէս ինքնայատուկ մէկ բան: Շիրազ կը հիմնայ ոչ թէ անհատ մարդու ստեղծագործական կարողութիւններուն վրայ, այլեւ այն վսեմ նպատակներուն՝ որոնց համար կը գործադրուին այդ կարողութիւնները: Այդ նպատակներն են.— Գեղեցիկն ու կատարեալը, մարդկային այն վեհ ձգտումները, որոնք արտայայտուած են նաեւ Շիրազի միւս երգերուն մէջ :

Անկախ քերթուածի աւետարանական անյաջող ընտրուած պայմանական անունէն, այնտեղ չկայ միսթիկ գիծ: «Անյայտ ոգին աշխարհն արարող, որ աստուած կոչեց դարեր ու դարեր» — ատիկա մարդու նախնական գիտակցութեան նախնական շրջանի արտայայտութիւնն է եւ ոչ թէ բանաստեղծին տեսակէտը: Քերթուածին միտքը կուգայ ժխտել ճիշդ այդ անյայտ ոգիի գոյութիւնը: Մարդուն ուժը կը կայանայ մարդուն մէջ, ոչ թէ անկէց դուրս գտնուող որեւէ ոգիի մէջ: Բանաստեղծութեան վերջին տողերը աւելի կ'ընդգծեն այդ կէտը, «Այնինչ ճերիում է աստուածն իր հոգում»: Այդ եզրափակիչ տողը կտրուկ կերպով կ'ընդգծէ «Բիբլիական» ձեւի պայմանականութիւնը ու կը հաստատէ նիւթապաշտական տեսակէտը:

«Բիբլիական»ի պակաս կողմն այն է, որ նիւթը մշակուած է միակողմանի: Ընդգրկելով, այսպէս ըսած, մարդկային հասարակութեան պատմական յառաջդիմութիւնը, բանաստեղծը նկատի առած է միայն մէկ պայքար՝ պայքարը մարդու եւ բնութեան տարրերուն միջեւ եւ այդ է համարած մարդկային յառաջդիմութեան գլխաւոր գործօնը: Մարդը ներկայացուած է այն տեսակ միատարր հաւաքականութիւն մը, ուր չերեւար ոչ մէկ ժողովրդական դասակարգային ներքին հակամարտութիւն: Մինչդեռ բանաստեղծ Յովհ. Շիրազին համար պարզ է թէ, որոնք են մարդկութեան պատմական զարգացման գլխաւոր օրէնքներն ու ազդակները: Նիւթին միակողմանի մշակումը պատճառ դարձած է, որ քերթուածը որոշ չափով անկատար մնայ: Բանաստեղծը շտապած է վերջակէտ դնել, մինչդեռ ընթերցողը կը սպասէ ամենագլխաւորին՝ բանականութեան բարձրագոյն յաղթանակին, մեր օրերուն եւ մեր երկրին մէջ, որ մարդկային պատմութեան ամենաբարձր աստիճանն է :

Յովհ. Շիրազի «Լիրիկա»յին եւ 1942ին հրատարակած «Երգերի գիրք» ժողովածուին մէջ փչող միտքը կենսուրախ տրամադրութիւնն է : Բայց ատոր հետ միասին, ան ցոյց տուած է որոշ յոռետեսական տրամադրութիւններ, ատիկա իր ստեղծագործութեան ցաւալի արատը կը կազմէ: Յատկանշական է, որ վիշտի ու թախծութեան տրամադրութիւնները անընդհատ կը հոլովուին սիրոյ երգերուն մէջ, որոնք սկսած են այնքան մեծ տեղ գրաւել Շիրազի վերջին ժողովածուներուն մէջ: Անոր սիրոյ երգերը հրապարակ չեն գար առողջ կողմերով:

Շիրազ մասամբ զգացած է սիրոյ երգերու վատառողջ կողմերը ու կը փորձէ բացատրել զանոնք զուտ անհատական պատճառներով: Բայց այդ բացատրութիւնը չի կրնար գոհացնել առողջ մտածումի պահանջները: Անհատական ապրումներու մէջ ներամփոփուելու ձգտումը կը նսեմացնէ «Լիրիկայի» ընկերային արժէքը: Այդ ձգտումը երբեմն զինքը կը տանի բանաստեղծական ինքնանպատակ ձեւամոլութեան: Վիշտի եւ թախիծի տրամադրութիւնը որոշ երգերուն մէջ, կ'արտայայտէ պրազապէս յուզական տպաւորութիւն ըստեղծելու համար :

Յովհ. Շիրազի կարգ մը երգերուն մէջ շատ են չափազանցուած կողմնակի նկարագրութեան եղանակները, որոնց հետեւանքով երբեմն կը կորսուին նպատակը, պարզութիւնը եւ բովանդակութիւնըկը դառնայ դժուարըմբռնելի, վերացական: Այդ է պատճառը, որ իր բազմաթիւ գրուածներուն մէջ, ներկայացուած կեանքին ու մարդոց ընկերային դէմքը որոշ չէ:

Շիրազ բանաստեղծական պատկերաւորումներու վարպետ է: Անոր ստեղծագործութիւնը կը փայլի ճոխ, բազմազան, ինքնատիպ փոխաբերութիւններով ու համեմատութիւններով : Շիրազի երգերուն պատկերաւորումներու դրութիւնը զուրկ է միալար կրկնութենէ, նախնականութենէ: Պատկերաւորումներու վարպետութիւնը կը շողշողայ մանաւորաբար «Բիբլիական»ի մէջ : Սակայն պատկերաւորումները ինքնաբաւ տարրեր չեն բանաստեղծական արուեստին մէջ: Միւս կողմէ անոնց գործածումն ալ որոշ չափ մը ունի: Յ. Շիրազի կարգ մը երգերուն մէջ, համեմատութիւնները եւ փոխաբերութիւնները այնքան շատ են կուտակուած, որ իրենց առատութեամբ կը նսեմացնեն գրուածքի գաղափարականբովանդակութիւնը:

Յատկանշական է, որ երբ Շիրազ կ'արտայայտէ էական բովանդակութիւն, երբ երգը գաղափարապէս յագեցուած է, այն ատեն զարմանալի դիւրութեամբ կը յաջողի ստեղծել հարուստ եւ տպաւորիչ պատկերներ: Բանաստեղծութիւնն ալ այդ պարագային կը փայլի պարզութեամբ: Իսկ երբ էական բովանդակութիւնը կը բացակայի, պատկերները կը դառնան չինծու, վերացական եւ բովանդակութիւնը՝ մթապատ ու դժուար ըմբռնելի: Վերջին պարագային պատկերաւորումները կը վերածուին բանաստեղծական ինքնանպատակ զարդարանքի, որ ոչինչ կուտայ ընթերցողի ո՛չ մտքին, ոչ ալ սիրտին:

Ինչպէս յիշեցինք, Յովհ. Շիրազի ստեղծագործութեան փչող ոգին լաւատեսութիւնն է, կենսուրախութիւնը: «Լիրիկա»յին մէջ ան տուած է կարգ մը խոր եւ խիզախ ընդհանրացումներ, ուր արտայայտուած են մեր կեանքի քանի մը էական կողմերը: Այդ է Շիրազի ստեղծագործութեան ոգին եւ այդ պէտք է ըլլայ զինքը առաջնորդող սկզբունքը:Շիրազ պէտք է խուսափի անհատական ապրումներու մէջ ամփոփուելու ուղղութենէն, որ զինքը կը հեռացնէ մեր իրականութենէն ու կը տանի բանաստեղծական ինքնանպատակ ձեւին : Պէտք է հրաժարի նաեւ վշտալից տրամադրութիւններու ինքնանպատակ բանաստեղծացումէն : Շիրազ շատ լաւ գիտէ, որ քերթուածին արժէքը բանաստեղծական արտաքին զարդարանքը չէ, այլ էական, ընդհանուր նշանակութիւն ունեցող բովանդակութիւնը: Այդ սկզբունքին պէտք է հաւատարիմ մնայ ան. այդ է անոր ստեղծագործութեան բուն տարերքը:

Ս. ՍՈՂՈՄՈՆԵԱՆ

ՊՈՒՏՄ ԾԻԾԱՂ

Փոխ առնենք...

Մտահոգ եւ տխուր: Կը մտածեմ մեր ազգին վիճակին վրայ :

— Ինչո՞ւ, ա՜խ ինչո՞ւ մենք ալ մեծ ազգ չենք եղած, Զօրսերու հետ ծունկ - ծունկի նստելով, հաւասարէ հաւասար աղած ձուկ դնելու պէս սակարկելու համար աշխարհքիս գործերը եւ ժողովուրդներու ճակատագիր: Ինչո՞ւ «ածու փոքր» մնացած ենք սա երկրագունտին վրայ:

Հո՞ղ կը պակսէր: Բազմածի՞ն չէինք: Խե՞լք չունէինք :

Ի՞նչ կը պակսէր մեզի: Գիր ու գրականութի՞ւն, գրականագէ՞տներ բազմատաղանդ: Բանաստեղծնե՞ր, լեզուագէտնե՞ր, եւրոպական եւ ասիական լեզուներով հռչակաւոր գրողնե՞ր: Երաժշտութի՞ւն՝ բազմաձայնեալ եւ համանուագեալ :

Հապա մեր երրեակ բարբառները, գրաբար, Արեւելա եւ Արեւմտահայ աշխարհաբարներով: Ո՞ր ազգն ու ժողովուրդը ունի այսքան բազմակողմանի բանամիջոց: Ունէինք եւ ունինք գիտուն - գիտնականներ: Ճարտարագէտներ եւ ճարտարապետական յատուկ ոճ: Թատրոն-թատերագիրներ:

Երեքճղեայ կրօնական հաւատածներ, լուսաւորչա - կաթոլիկա - բողոքական եկեղեցիներով: Զոյգ - զոյգ կաթողիկոսներով եւ պատրիարքներով ու ազգապետներով: Տէրտէրներու թիւին կրկնապատիկը եպիսկոպոս - արքեպիսկոպոս եւ վարդապետներ՝ տարին քանի մը հեղ եկեղեցի յաճախող հաւատացեալ ժողովուրդով :

«Ի վերին Երուսաղէմ»ը քանի մը 100 ֆրանքի երգող դպիր տիրացուներ: Ա. Բ. Գ. սորվեցնելու համար տունէ տուն վազող ծոմապահ համալսարանական ուսուցիչներ :

Աւելցնե՞նք տակաւին: Ունինք՝ չորս հաւկիթէն հինգ վառեակ հանող ճարպիկ առեւտրականներ, սուրճի դգալով հաւաքող՝ չերեփով հաճոյքի համար մսխող տնտեսագէտներ: «Պրոլետար» կապիտալիստներ եւ իշխանական պալատներու մէջ բնակող «պրոլետար»ներ: Մենաշնորհեալ Հայաստանասէրներ: Նստուկ՝ կրակոտ հայրենասէրներ եւ հայրենապաշտ աշխարհաքաղաքացիներ:

Այսքա՛ն առաւելութիւններով օժտուած ժողովուրդ մը ինչպէս կ'ըլլայ որ թափառական կը դառնայ եւ իր դարդն ու ցաւը չի կրնար հասկցնել սա մեծերուն: Չի կրնար տարիներով քաշքշուող ազգային դատ մը շահիլ, ըսէ՛, Կղեմէս քեռի, ինչո՞ւ...

— Հա՛, աս բոլորը տանձի մը գին չեն արժեր: Փոխանակ այդքան գրոց - բրոցներ, տէրտէր եպիսկոպոսներ ունենալու, մէկ հատիկ մը դիւանագէ՛տ ունենայինք: Ահա մեր դժբախտութեան բուն եւ միակ պատճառը: Եթէ դիւանագէտ ունենայինք, ոչ Թուրքին հետ դէշ մարդ կ'ըլլայինք, ոչ կը ջարդուէինք, ոչ Վրացիին եւ Ազերիին հետեւելով անկախ Հայաստան կը ստեղծէինք, որով Թուրքին հետ պատերազմելու պէտք չէինք ունենար եւ Կարսն ու Արտահանն ալ մեր ձեռքէն առնելով Տաճիկին չէին տար: Ուրեմն՝

— Հոտ կեցի՛ր: Եթէ Թուրքին դէմ չկռուէինք, այսօր Հայաստանի մէջ մէկ հատիկ Հայ չէր մնար, Ատոր ի՞նչ կ'ըսես :

— Բայց մեր Քեռիին հետ դէշ մարդ չէինք ըլլար: Սպասելու էինք անոր: Ուշ կանուխ կը հանէր՝ Թուրքին ձեռքէն առնելու համար հայկական հողերը...

— Հայկական հողերը այո, ատոր ըսելիք չունիմ: Իսկ ժողովուրդը :

— Արդ, կը տեսնես որ մեր դիւանագէտ չունենալուն երեսէն են մեր բոլոր քաշածները: Չունինք այդ ապրանքէն եւ չե՛նք կրնար ունենալ:

— Փոխ առնենք ուրեմն: Դիմենք օրինակ մեզի բարեկամ Եթովպիացիներուն կամ Առնաւուտներուն, որպէսզի մեզի դիւանագէտներ փոխ տան, որ մենք ալ իրենց պէս մեր հողերը փրկենք թշնամիներուն ձեռքէն եւ կցենք ներկայ Հայաստանին:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Գոռոզ Արքային վախճանը

Ժամանակին բարձրաբերձ բլուրի մը վրայ պալատ մը կար, որ շրջապատուած էր բարձր պարիսպներով ու անառիկ դիրքերով եւ որուն մէջէն կը հոսէին զուլալ եւ պաղ աղբիւրներ եւ կ'երգէին պէս պէս թռչուններ: Մէկ խօսքով, վայր մը որ օժտուած էր բնութեան ամէն տեսակ բարիքներով:

Այս պալատին մէջ կ'ապրէր արիւնարբու, հզօր եւ յաղթական թագաւոր մը, որուն անունը սարսափ ձգած էր հարեւան բոլոր պետութիւններուն մէջ: Շատ անգութ էր նաեւ իր հարազատ ժողովուրդին հանդէպ: Կը կեղեքէր, կը հարստահարէր եւ իր զարշելի կիրքին գոհացում տալու համար ամէն տեսակ անբարոյականութեան կը դիմէր: Ո՞վ կը համարձակէր ըմբոստանալ. որովհետեւ ինչ որ կը խորհէր տանջանք էր եւ ինչ որ կը հրամայէր՝ մահ... Հետեւաբար ժողովուրդը ճարահատ կը համակերպէր :

Այդ միջոցին կ'ապրէր անուանի աշուղ մը որ ունէր 18 տարեկան տղայ մը, օժտուած հրաշալի ձայնով մը: Գիւղէ գիւղ, աւանէ աւան կը դառնային. տղան կ'երգէր, ինքն ալ կիթառով կը ձայնակցէր:

Օր մը կ'իմանան որ թագաւորին տարեդարձի տօնը պիտի կատարուի: Կ'ուղղուին դէպի պալատ, իրենց մասնակցութիւնը բերելու համար այդ օրուան տօնախմբութեան: Հայրը կ'ըսէ, — Տղա՛ս, պիտի երթանք պալատը, հոն պիտի երգես սէրը, գարունը, ազատութիւնը եւ այն ամէն բաները որ կրնան գոռոզ արքային սիրտը մեղմացնել եւ հոգին ազնուացնել: Այդպիսով գոնէ լաւ վարձատրութիւն կը ստանանք:

Եւ դէպի պալատը կը յառաջանան: Դուռին առջեւ կը սկսին երգել ու նուագել: Իսկ ներսը, պալատին մէջ արդէն ներկայ էին բոլոր պետական բարձրաստիճան պաշտօնեաները, որո՛նք բոլորուած ճոխ սեղաններուն շուրջ, կը խմեն թագաւորին եւ թագուհիին արեւշատութեան համար: Ուրախութեան մէջ յանկարծ թագուհին դուրսի ձայնըկը լսէ եւ կը հրամայէ որ աշուղը ներս բերեն: Հրամանը կը կատարուի եւ ծերունին տղուն հետ իսկոյն ներս կը մտնէ: Թագաւորը կը հրամայէ որ երգեն: Տղան կ'երգէ ազատութեան երգը: Բոլոր հանդիսականները կը զմայլին այդ հրաշալի ձայնէն: Մանաւանդ թագուհին այնքան կը տարուի այդ ձայնի ելեւէջներէն, որ իր կուրծքին ծաղկեփունջը հանելով պատանիին կուրծքը կը զարդարէ: Հզօր արքային նախանձը կը շարժի, եւ սուրը քաշելով պատանիին գլուխը կը կտրէ: Մեծ իրարանցում պալատին մէջ: Բոլոր հանդիսականները գլխիկոր կը մեկնին: Ծերունի աշուղը կիթառը չալկած պալատէն դուրս կուգայ և արտասուաթոր աչքերով սա անէծքը կը մաղթէ.

— «Պալա՛տ, որ զրկուածներուն արիւնով ես արբեցած, քարդ քարի վրայ չմնայ»:

Եւ իրօք, ծերունիին մաղթանքը կարճ ժամա-

նակի մէջ կը կատարուի։ Ինչպէս ըսինք, դրացի պետութիւնները բոլորն ալ իրեն թշնամի էին։ Իբարու հետ դաշինք մը կնքելով, գոռոզ արքայի դէմ պատերազմ կը հրատարակեն եւ շատ չանցած կը յաղթեն, պալատն ալ թնդանօթի բռնելով քար ու քանդ կ'ընեն։

Կարծեմ ուշ-կանուխ, բոլոր բռնակալները այս գոռոզ արքային բախտին պիտի արժանանան։ Շատերուն վախճանը տեսանք արդէն։

ՍՈՐԴԱՐՑԻ

Թիւնը փոթորիկ մը պայթեցուց, ճիշդ այն պահուն երբ Զօրս Մեծերու փոխանորդները զբաղած էին աւստրիական դաշնագրին պատրաստութեամբ։ Կը կարծուի թէ այս պահանջը թելադրուած է Մոսկուայէն։

Աւստրիոյ ներկայացուցիչն է վարչապետը, Տոքթ. Ֆիկլ, որ պարզելով իր կառավարութեան տեսակէտները, կ'առաջարկէր.— 1. Աւստրիա բացարձակապէս կը մերժէ Եուկոսլաւիոյ պահանջը Քարինթիայի նահանգէն (1000 քառ. մղոն հող) եւ ուրիշ իրաւունքներ.— 2. Դաշնակից զինուորները պէտք է հեռանան դաշնագրին ստորագրութենէն վերջ, որոշ պայմանաժամի մը մէջ.— 3. Աւստրիա պէտք չէ որ եւ է հատուցում վճարէ.— 4. Աւստրիա պէտք է փրկուի կէս միլիոն տարագիրներու եւ փախստականներու բեռէն։ Պէտք է իրաւունք ունենայ իրեն պէտք եղածը վար դնելու, մնացեալը հեռացնելու.— 5. Պէտք է բանակ մը ունենայ, եւ մղելու համար իր հողային ամբողջութեան սպառնացող փորձերը։

Թուրքիա եւս յուշագիր մը ներկայացուցած է, հատուցում պահանջելով այն վնասներուն համար զոր կրած են թրքական սեփականութիւնները Գերմաններէն, եւրոպական երկիրներու մէջ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը Դամասկոս վերադարձաւ քննական պտոյտէ մը զոր կատարած էր թրքական սահմանագլուխին վրայ, ուր թուրք զինեալ հրոսախումբեր յարձակած են Սօուք եւ Ակտա գիւղերուն վրայ, քշելով ոչխարի հօտերը։ Սուրիական ոստիկան-զինուորներ հետապնդած են թուրք աւազակները։ Պայըրտաճաքի եւ Սանճաքի շրջաններուն մէջ բնակող թիւրքմէն ցեղախումբերը հերքեցին թուրք թերթերու այն լուրերը թէ թրքական փոքրամասնութիւնը կը հալածուի։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ներքին գործերու նախարարը խստօրէն քննադատեց համայնավարութիւնը, ճառ մը խօսելով Ազգ. Ժողովի Յունուար 30ի նիստին մէջ եւ ձաղկեց անոնք որ կը փորձեն այդ վարդապետութիւնը հաստատել Թուրքիոյ մէջ։ Այս առթիւ հաստատեց թէ Պոլիսն է Թուրքիոյ համայնավարական գործունէութեան կեդրոնը եւ աւելցուց.— «Ցանցաւորները բռնած ենք։ Վերջին խօսքը կը պատկանի դատարանին»։

ՑՈՒՐՏԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ՄԵՂՄԱՑԱՒ Փարիզի մէջ, շնորհիւ ձիւնին որ փառաւորապէս նստած էր ուրբաթ առտու, որոշ խորութեամբ։— Պերլինի լեհական ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ յետաձգած են Լեհաստանի Գերմաններուն փոխադրումը, նկատի առնելով ցուրտին սաստկութիւնը։ Այս առթիւ դիմում կատարած էր Պերլինի եպիսկոպոսը, դիտել տալով թէ աքսորականները կը սառին ցուրտէն։— Հիւսիսային Ֆրանսայի գործարանները փակուած են, ածուխի չգոյութեան հետեւանքով։ 28.000 բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են։ Պտղատու ծառերը մեծապէս վնասուած են։ Հարաւային Ֆրանսայի մէջ, Թուլուզ այսքան ցուրտ չէր տեսած 94 տարիէ ի վեր։ Թերթերը կը գրեն թէ եօթը օրուան ածուխ մնացած է Փարիզի մէջ։ Բազմաթիւ դպրեվանքներ փակուեցան, տաքութիւն չունենալով, բայց տուներէն ալ դարման չէ ցուրտին դէմ, քանի որ վառելիք չկայ։

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ թոշակներու առժամեայ յաւելման համար 46 միլիառ ֆրանք քուէարկեց ելմտական յանձնաժողովը։ Պաշտօնեաները կը պահանջեն 77 միլիառ։ Վէճը պիտի լուծուի Ազգ. Ժողովին կողմէ։

ՌՈՒՐԻ մասին անցեալ օր թերթերը գրած էին թէ ֆրանսական յուշագիրը այլեւս չի պնդեր անոր քաղաքական անջատման վրայ։ Արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնապէս հերքեց այս ենթադրութիւնը, շեշտելով թէ անփոփոխ կը մնայ կառավարութեան տեսակէտը։

ՊԱՏՄԱԳԷՏ ՌԸՆԷ ԿՌՈՒՍԷ, մեր ժողովուրդին մեծանուն բարեկամը, որ Հայոց պատմութիւն մըն ալ գրած է, Եշ. օր հանդիսաւորապէս ընդունուեցաւ Ակադեմիային մէջ, գրաւելով Անտուէ Պէլառի աթոռը։

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ լիազօրը, Կ. Ռասմէլ, միսի բաշխումի նոր ձեւ մը պիտի հաստատէ։ Ցաճախորդները պիտի բաժնուին երկու կամ երեք դասակարգերու, եւ բաժնեչափերը պիտի նշանակուին ոչ թէ քանակով, այլ արժէքով, որ պիտի տարբերի համաձայն դասակարգին։ Այս կերպով իւրաքանչիւրին պիտի բացուի տեսակ մը ամսական վարկ, իր ուզած քանակութեամբ միս գնելու համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՒՈՐԸ Հարաւ. Ափրիկէ մեկնեցաւ արքայական ընտանիքին հետ, շքեղ զրահաւորով մը։ Գոյքերուն ծանրութիւնն է 14 թոն, որ կրնայ լեցնել եօթը բեռնակառք (400 պայուսակ եւ սնտուկ)։

ԻՆԸ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Փարիզի մէջ, 24 ժամուան ընթացքին, շնչահեղձ ըլլալով կազէ։ Գործիքները մի բանաք կրճատումի ժամերուն։

3000 ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ ցոյցեր կատարեցին Տուիզպուրկի մէջ (Ռուր), բողոքելով 13 գործարաններու քանդումին դէմ։ Բանուորները կ'ըսեն թէ այդ գործարանները քանդելով եւ մեքենաները արտասահման փոխադրելով հարիւր հազարաւոր բանուորներ պիտի զրկուին իրենց ապրուստէն։ Բայց եւ այնպէս Համպուրկի անգլ. իշխանութիւնները ծանուցին թէ Պլոհմ եւ Ֆոս նաւաշինարանի ելեկտրական նորոգութեան ամենամեծ գործարանը արդէն քանդուած եւ բեռներու վերածուած է, Ռուսիա փոխադրուելու համար։

620 ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐ յանձնուած են Լեհաստանի, Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին զին. իշխանութեանց կողմէ։

ՊԵՐԼԻՆ քաղաքի վարչական ժողովը, որ ընտրուած է ժողովրդապետական եղանակով, միաձայնութեամբ կոչ մը քուէարկեց, խնդրելու համար գերման գերիներու անմիջական արձակումը։ Մօտ չորս միլիոն կը հաշուեն գերիներուն թիւը, որոնց աւելի քան երեք միլիոնը կը գտնուին Խ. Միութեան մէջ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուեցան, կասկածելի տարրերը մաքրելու համար։ Հրէական թաղին բոլոր այրերը հարցաքննուեցան։ Ի հարկին զինուորական վարչութիւն պիտի հաստատուի։

ԴԻՄԱԴՐԱԿԱՆ ՃԱԿԱՏԻ ղրհերէն Հայու մը անունն ալ յիշուեցաւ լրտեսուհի Մակտա Ֆոնթանժի դատավարութեան առեն։ Իբրեւ վկայ լսուեցաւ Տիկին Զարաֆով, որ պատմեց թէ ամբաստանեալը ինչպէս լուր տուած էր թէ իր ամուսինը պիտի ձերբակալուի։ Արդարեւ Զարաֆով, որուն հայրը՝ Ստեփան Զարաֆով եւ մայրը՝ Իշխանուհի Ամատունի, ծանօթ էին Թիֆլիզի մէջ, ձերբակալուելով կ'աքսորուի եւ աքսորի մէջ ալ կը մեռնի։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հարաւ. Ֆրանսայի ներգաղթի համգանակիչ կեդր. յանձնախումբը, շնորհակալութեամբ ստացած է.— Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան «Փարամազ»թատերախումբէն՝ 9000, Հ. Բ. Ը. Երիտ. Միութենէն՝ 5000, Պիլէճիքի Վերաշինաց Միութենէն՝ 7800, Պոմոնի J. A. E.էն՝ 2000, Վասպուրականի Հայր. Միութեան մասնաճիւղէն՝ 70.000 ֆրանք։— Յանձնախումբ

Երգահանդէս

ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻ ԹԷՐԶԻՊԱՇԵԱՆԻ
(Մարսէյլի Օփէրայէն)

Փետրուար 2ի Կիրակի օրը ժամը 17.30ին,
Salle Gaveauի մէջ, 45 rue la Boëtie

Յայտագիրը կը պարունակէ հայ եւ օտար երգահաններու գործերը, (Կոմիտաս վարդ., Սըրունանձտեանց, Մելիքեան, Ղազարեան, Սարգիսեան, Մեհրապեան, Սպենդիարեան, Պարթեւեան, Ալէմշահ եւ Մեսումենց), ընկերակցութեամբ նուագախումբի։

Տոմսերուն գիները 50էն 200 ֆրանք։ Կը ծախուին յանձնախումբի անդամներէն Պ. Հրաչ Սարգիսեանի մօտ 261 Fbg. St. Martin, Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Mr. le Prince, Պ. Ս. Տամլամեան, 37 rue Trévise եւ Հ. Բալուեան գրատուն, 43rue Richer:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.
— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Տէր Մարկոսեան Արթիւր, սափրիչ, ծնած 1926ին Պէյրութ, այժմ Մարսէյլ։ Տէվլէկեան Վէնսան, սափրիչ, ծնած 1921ին Նիկոմիդիա, այժմ Կրաս։ Տէմիրճեան Մառի, այրի Աբրահամեան, ծնած 1903ին Պիլէճիկ, այժմ Գանէ-Ռօշվիլ։ Համբարեան Պարթեւ, հսկիչ, ծնած 1904ին Ադըչէհիր, այժմ Առնուվիլ լէ Կոնէս։ Քէօմիւրեան Պերճ, ատաղձագործ, ծնած 1921ին Պոլիս, այժմ Մարսէյլ։ Նազարեան Աւետիս, սափրիչ, ծնած 1904ին Պայանտըր, այժմ Փարիզ։ Աֆարեան Արամ, դերձակ, ծնած 1913ին Կիւրին, կինը Ծակոյեան Ալմաստ, ծնած 1922ին Պաթում, այժմ Մարսէյլ։ Ազայեան Միհրան, սափրիչ, ծնած 1907ին Այնթապ, կինը Քէլլէճեան Լուսին, ծնած 1915ին Այնթապ, այժմ Անթօնի։ Աւետիքեան Օննիկ, դերձակ, ծնած 1901ին Պիլէճիկ, կինը Ճըլըղեան Հռիփ, ծնած 1902ին Էսկի Շէհիր, այժմ Թուլօն։ Պաքալեան Օննիկ, բանուոր, ծնած 1893ին Պրուսա, կինը Տէրմէնճեան Զապէլ, ծնած 1906ին Պրուսա, այժմ Վանս։

(Շար.)

ԵՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Նոր Սերունդի «Մուրատ» խումբին թէյասեղանը՝ «Հրայր» ակումբին մէջ, այս Կիրակի ժամը 3ին։ Կը հրաւիրուին «Նոր Սերունդի» ծնողքը եւ բարեկամները։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Նոր տաբեշրջանի երկրորդ դասախօսութիւնը այս երկուշաբթի ժամը 9ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կը հրաւիրուին ընկերներն ու համակիրները։

ՌՈՄԱՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի ընդհ. ժողովը այս երկուշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին ընկերուհի Ա. Շէյթանեանի բնակարանը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԿԱՐՏԱՆԻ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆԸ որ յետաձգըուած էր ընկեր Գ. Իփէքեանի հիւանդութեան պատճառով, տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, ժամը 2.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, նախագահութեամբ քաղաքապետ Պ. Victor Savineի։

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Ցամս. 500, Եռամս. 300, փր., Արտասս. 10 Տոլ.

Mardi 4 Février 1947 — Երեքշաբթի 4 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4921-Նոր շրջան թիւ 560 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՍԹԱԼԻՆԿՐԱՏ

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ պիտի չտեսնէինք երկրորդ աննախընթաց Աշխարհամարտը, եթէ կնքուած չըլլար 1939 Օգոստոս 23ի համաձայնութիւնը՝ հիթլէրական Գերմանիոյ եւ Խ. Միութեան միջեւ :

Քաղաքական եւ տնտեսական գործակցութեան այդ այլանդակ պայմանագիրն էր որ խրախուսեց Հիթլէրը եւ փութացուց անիծեալ պատերազմը :

Միւնի՞խը : Այո, Միւնիխի մէջ կատարուած զիջումներն ալ սրեցին «կենսական տարածութեան» ախորժակները :

Բայց, պատմութիւնը վկայ,— Անոնք որ ամէնէն բուռն պայքարը կը մղէին Միւնիխի համաձայնութեան դէմ, ի վերջոյ սայթաքեցան 1939 Օգոստոս 23ին ՝ ապահովելով սպառազէն Գերմանիոյ կռնակը :

Եւ ի՞նչ : Ամէն անգամ որ Գերմանիան յաղթանակ մը կը շահէր, Մոսկուան ալ կը խլէր իր աւարի բաժինը, սկսելով Լեհաստանէն, որուն գոյութիւնն անգամ կախում ունէր երկու գործակից պետութեանց բարեհաճութենէն: (Ցիշեցէ՛ք համաձայնութեան պատճէնները) :

Քանի կը տեւէր այս անբնական գործակցութիւնը, զանազան երկիրներու սահմանները բաց էին գերմանական բանակներուն առջեւ : Այս էր որ կը կոչուէր չանթամարտ :

Այդ օրերուն, մենք ունէինք մէկ մխիթարութիւն,— մեր երկիրը ազատ պիտի մնար պատերազմի սարսափներէն : Թէեւ Անգլիա եւ Ֆրանսա արշաւանք մը ծրագրած էին Թուրքիոյ հետ, դէպի Կովկաս : Նոյնիսկ հրամանատարն ալ նշանակած (զօր. Վէկան) :

Ճակատամարտը [illegible] օրը երբ Գերմանիա յանկարծ կը յարձակէր իր գործակիցին՝ Խ. Միութեան վրայ :

Արդարեւ, 1941 Ցունիս 22ը վերջնապէս կնքած էր իր ճակատագիրը :

Այս եղած է մեր վճռական համոզումը սկիզբէն ի վեր : Եւ, այդ օրէն ասդին, ուշադրութեամբ հետեւած ենք դէպքերուն : Ոչ թէ որեւէ բարիք սպասելով գերմանական յառաջխաղացութենէն, այլ խոր մտահոգութեամբ նախատեսելով անոր անխուսափելի չարիքները՝ մեր երկրին համար :

Ֆրանսայի գրաւման ամէնէն դաժան օրերուն, արտասահմանէն, մանաւորապէս Զուիցերիայէն եւ Լոնտոնէն մեր ստացած դէզ մը նամակներն ալ վճռապէս կը հաստատէին մեր տեսակէտը :

Դեռ աւելին,— 1942 Ցունուարին, լոյս կը տեսնէր «Հայկաշէն»ի Բ. հատորը, գրաքննութենէն զաղտնի : Անոր մէջ պիտի կարդաք պատմութիւն մը,— «Ինչպէս կը նկարագրէին պատերազմը հարիւր տարի առաջ», արտատպուած՝ «Դիտակ Բիւզանդեան»էն (1813) :

Մեկնութեան չէր կարօտեր այդ պատմութիւնը — Նափոլէոնի արշաւանքը դէպի Մոսկուա, 1812ին, աղետալի փլուզումով :

Արտատպումը կը կատարուէր ճիշդ այն պահուն երբ օրհասական պայքար մը կը մղուէր Սթալինկրատի մէջ, 1942 Սեպտ. 4էն ի վեր :

Պայքարը պսակուեցաւ փառաւոր յաղթանակով մը, 1943 Փետրուար 2ին, երբ գերմանական 6րդ բանակը անձնատուր կ՚ըլլար 25 զօրավարներով, պատերազմի դաշտին վրայ ձգելով 210.000 դիակներ եւ 91.000 գերիներ :

Այդ ճակատամարտին 4րդ տարեդարձն էր որ տօնուեցաւ Փետրուար 2ին, ամբողջ Խ. Միութեան, ինչպէս բոլոր դաշնակից երկիրներուն մէջ :

Այդ յաղթանակին շնորհիւ ոչ միայն փրկուեցաւ Կովկասը, մեր մինուճար հայրենիքն ալ միասին, ոչ միայն դարձաւ պատերազմի բախտը, այլեւ մաքրուեցաւ 1939 Օգոստոս 23ի չարաբաստիկ համաձայնութեան արատը :

Ցաղթանակը չահուեցաւ շնորհիւ այն անսահման անձնուիրութեան, որով զանդազանդ կրակին մէջ կը նետուէին խորհրդային զինուորները, առանց հաշուելու կորուստները :

Այստեղ ալ, ինչպէս բոլոր ճակատներուն վրայ, հայկական արիւնը հոսեցաւ անխնայ :

Ո՞վ համրեց մեր զոհերուն թիւը, Սառուցեալ զօտիներէն մինչեւ Խրիմի ափերը եւ աւելի հեռուները ... :

Բայց, մինչ Սթալինկրատը նոր հողերով ճախացուց Մոսկուան, Երեւանը մնաց աղքատ ազգական : Շ.

Կիլիկիոյ կաթողիկոսին յոբելեանը

Ցունուար 12ին Պէյրութի ամերիկեան համալսարանի ժողովասրահին մէջ տօնուեցաւ Կիլիկիոյ կաթողիկոս Գարեգին արք.ի եկեղեցական, գիտական ու գրական գործունէութեան վաթսունամեայ յոբելեանը, ծննդեան ութսունամեակը եւ քահանայութեան յիսնամեակը :

Երբ Ցոբելենական կեդր. յանձնախումբի կողմէ բացման խօսքը կ՚արտասանէր Խադ արք., ներս մտաւ Լիբանանի վարչապետ Րիատ պէյ Սոլհ, որ ընդունուեցաւ Լիբանանեան քայլերգով: Կաթողիկոսը շնորհակալութիւն յայտնեց Լիբանանի ժողովուրդին ու կառավարութեան: Անկէ վերջ Րիատ պէյ Սոլհ կաթողիկոսին յանձնեց Լիբանանի կառավարութեան կողմէ Ա. կարգի արժանիքի շքանշանը եւ խօսեցաւ կարճ ճառ մը արաբերէն լեզուով :

Առաջին բանախօսն էր Դերենիկ վարդապետ, որ խօսեցաւ կաթողիկոսին Հայաստանի մէջ ունեցած գործունէութեան մասին : Անդրադառնալով Հայաստանի անկախութեան շրջանին Գարեգին եպիսկոպոսի մատուցած ծառայութիւններուն, ըսաւ թէ կաթողիկոսը իր հոգեւոր աջակցութիւնը բերած է Ղարաքիլիսէի եւ Սարտարապատի կռիւներուն : Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Շահան Պէրպէրեան որ խօսեցաւ կաթողիկոսին գիտական ու գրական գործունէութեան մասին : «Ցիսուն վաթսուն տարի առաջ մեզի ոչ դեղջուկ երգի գեղեցկութիւնը ծանօթ էր եւ ոչ ալ ճարտարապետութեան արժէքները, Կոմիտաս վարդապետ մեզի ճանչցուց եւ սիրցուց հայ երգը, Թորամանեան՝ ճարտարապետութիւնը իսկ Գարեգին արք. մանրանկարչութիւնը» : Բանախօսը յետոյ անդրադարձաւ կաթողիկոսին գրական [illegible] նկատեց [illegible] ժողովուրդին որ իր նիւթական աջակցութեամբ ապահովէ անոնց հրատարակութիւնը:

Վերջին խօսողն էր Եղիշէ վարդապետ, որ կարդաց ուղերձ մը : Ցետոյ արաբերէն ուղերձ մը կարդաց Պ. Մ. Իսկէնտէրեան : Երգչախումբը, Պ. Պէրպէրեանի ղեկավարութեամբ, մէջ ընդ մէջ երգեց խմբերգներ : Ցոբ. Կեդր. Ցանձնաժողովին անունով, Պ. Նշան Տէմիրճեան կաթողիկոսին յանձնեց յոբելենական յուշանուէր մը, որ պատրաստուած էր ճարտարագէտ Պ. Մար. Ալթունեանի կողմէ : Տեղին վրայ հանգանակութեան մը ձեռնարկուեցաւ, որմէ գոյացաւ մօտ 30.000 լ. ոսկի :

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ մեզի կը հաղորդեն թէ Բժ. Տիկիրեան երեք տարիէ ի վեր մեծ գուրգուրանքով կը դարմանէ Ա. Ահարոնեանը, որուն վրայ որոշ բարեփոխում տեսնուած էր վերջերս : Երիտասարդ բժիշկը երկար ատենէ ի վեր նոյն անձնուիրութեամբ կ՚այցելէ հիւանդին, հոգալով բոլոր պէտքերը :

ՀԱՅ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ է Գամըշլըի մէջ (Սուրիա), Դեկտ. 19ին : Աւազակ մը կը մտնէ Հալէպի մեր ընկերներէն Կարապետ Տիգրանեանի եղբօրը՝ Ցակոբի խանութը, ուր հազիւ 100—150 ոսկի կար : Շան հաջոցէն արթննալով Ցակոբ աճապարանքով խանութ կ՚իջնէ եւ երբ լամբարը կը վառէր, կռնակէն դանակի հարուածներ ստանալով վայրկենապէս կը մեռնի : Կինը՝ Ջօհրա, նոյնպէս ծանրօրէն կը վիրաւորուի վիզէն : Քաղաքին ոստիկանապետը երեք օր հետապնդելէ վերջ կը յաջողի ձերբակալել մարդասպանը, որ կը կոչուի Ազիզ Պարսամ Կավրիէ :

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ արբանեակը պիտի դառնայ եւ ժողովրդապետական քաղաքակրթութիւնը վերջնապէս պիտի կործանի, եթէ աղդու միջոցներ ձեռք չառնուին, ազդարարեց Ամերիկացի ծերակուտական մը, Սթայլս Բրիճ : Այս առթիւ մեղադրեց որ Մ. Նահանգները որ անձնատուր եղան Եալթայի մէջ եւ կորսնցուցին իրենց վարկը «թոյլ տալով որ Խ. Միութիւնը յափշտակէ իր դրացիներուն հողերը եւ իր իշխանութիւնը հաստատէ աւելի քան հարիւր միլիոն մարդոց վրայ» :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Լենինկրատի գործարաններու շարք մը պաշտօնեաներ բանտարկութեան դատապարտուեցան, որովհետեւ անհրաժեշտ պայմանները ստեղծած չէին բանուորներու համար եւ խախտած էին բանուորականօրէնքները :

ՔԱՆԻ ՄԸ ԲԱՆԵՐ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

ՀԱՑԸ ՊԻՏԻ ԿՐՃԱՏՈՒԻ՞

Տեղական թերթերը լուրջ մտահոգութիւն կը յայտնեն պարենաւորման տագնապի մասին, որ մանաւորապէս կը նեղէ 20 կարեւոր քաղաքներ, պատերազմի դադարումէն ի վեր : Միս չկայ, գինի չկայ, սուրճ չկայ եւ կը վախցուի որ հացի բաժնեչափն ալ կրճատուի : Ծննդենէն ի վեր թարմ եւ պահածոյ միս դժուար կը ճարուին Փարիզի եւ ուրիշ մեծ քաղաքներու մէջ, իսկ սառած միսը, կը բաժնուի շատ անկանոն : Սեւ շուկային մէջ միս կարելի է գտնել սուղ գիներով, բայց նոյն իսկ սեւ շուկան չկրցաւ այս շաբթու բաւական միս ճարել :

Ներքին նախարար Տէփրէօ դառն գանգատներ լսեց ուրբաթ օր, երբ գլխաբաց կը պտտէր բանուորական թաղի մը շուկան : Տան տիրուհիներ դիտել տուին թէ միայն չորցած ձուկ ունին տասնըհինգ օրէ ի վեր եւ միս պահանջեցին :

Գինիի բաշխումն ալ մեծ դժգոհութիւն կը պատճառէ : Պաշտօնական բաժնեչափը, ամսական չորս լիտրէն երեքի զեղչուեցաւ անցեալ աշնան, բայց իրականին մէջ այդ ալ չի տրուիր : Դեկտեմբերի գինին դեռ նոր կը բաժնուի խանութպաններուն : Սուրճի դեկտեմբերի բաժինը պատրաստ չէ տակաւին, իսկ նոյեմբերի բաժինը տրուեցաւ Ցունուարի երկրորդ կիսուն :

Միւս կողմէ ցուրտին սաստկութիւնը ծանրացուցած է վառելանիւթի պակասը, ածուխ, կազ, եւ ելեկտրականութիւն :

Փարիզի մէջ շատ մը տուներ կազէ զրկուած են օրական երեք ժամ :

Ածուխին փոխադրութիւնը դէպի Փարիզ եւ ուրիշ մեծ քաղաքներ դժուարացած է ձմրան պատճառով :

Մինչեւ հիմայ բողոքի հրապարակային ցոյցեր չեն եղած, բայց կը վախցուի որ, եթէ մինչեւ մէկ երկու շաբաթ որոշ բարուոքում չտեսնուի, տան տիրուհիները եւ աշխատաւորները աղմուկ կը յարուցանեն : Երկրին տնտեսական կացութիւնը աւելի ծանրացած է աշխատավարձերու ընդհանուր յաւելման սպառնալիքով : Մինչեւ հիմա Լ. Պլումի կառավարութեան ջանքերը 5 առ հարիւր զեղչի մասին, բաւական յաջողեցան, բայց հիմա վախ կայ որ ուտեստի գիները նորէն բարձրանան, իբրեւ հետեւանք պաշարի չգոյութեան : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը ուժ տալով հանդերձ կառավարութեան, կը պահանջէ նուազագոյն ռոճիկ, ինչ որ պիտի նշանակէ նոր յաւելումներ : Այս [illegible] ժամադրութիւն խնդրած է վարչապետէն : Եթէ պնդէ նուազագոյն աշխատավարձի վրայ, կառավարութիւնը սուր տագնապի մը պիտի մատնուի քանի մը շաբաթէն : Շատ բան կախում ունի համայնավար նախարարներու դիրքէն :

Պարենաւորման լիազօրը, Պ. Ժօրժ Ռասթէյ վեց միլիոն տոլար վարկ բացաւ սուրճ գնելու համար Պրազիլիայէն : Հողագործական նախարարը Ամերիկա պիտի մեկնի չորեքշաբթի օր, սերմնցուցորեն եւ ուրիշ արմտիքներ գնելու համար :

3000 Անգլիացի ընտանիքներ պիտի հեռանան Պաղեստինէն

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն.— Արտակարգ զինուորական զգուշութիւններ ձեռք առնուեցան ամբողջ Պաղեստինի մէջ, խափանելու համար որ եւէ բռնութիւն, որ կրնայ ծագիլ 33 տար. ահաբեկիչ Տով Կրուների մահապատիժին գործադրութեան հետեւանքով : Այս գործողութիւնը պիտի կատարուի երեքշաբթի օր : Պաղեստինի կառավարութեան ընդհ. քարտուղարը մերժեց երկարաձգել պայմանաժամը, որպէսզի մահապարտը ստորագրէ ներման աղերսագիրը : Կիրակի գիշեր գլխաւոր րաբունապետ Իսահակ Հերցոգ եւ ուրիշ րաբունի մը վերջին անգամ դիմում կատարեցին Մարզպանին, որպէսզի մեղմացնէ պատիժը, բայց ապարդիւն : Հրէական գաղտնի կոմիտէն, Իրկուն Զվայ ուխտած է վրէժ լուծել, եթէ մահապարտը կախուի : Իսկ անգլիական զինեալ ուժերը ամէն միջոց ձեռք առած են, այդ սպառնալիքները ի դերեւ հանելու համար : Շաբաթ օր սպայակոյտը բացառիկ ժողով մը գումարելով, անհրաժեշտ հրամանները տուաւ : Զինուորները սկսան վերահաստատել փշաթելերու պատնէշները եւ ուրիշ ամրութիւններ : Բոլոր կառքերը կեցնելով ուղեւորները կը հարցաքննեն : Միեւնոյն ատեն հրամայուած է հեռացնել վեց հազար անգլիական հպատակներ (3000 ընտանիք), ինչ որ մեծ դժգոհութիւն պատճառած է ենթականերուն : Ամրութիւններ շինուած են հանրային շէնքերուն շուրջը եւ անգլիացի կիներն ու մանուկները փոխադրուած են ապահով շէնքերու մէջ : Ամերիկացիները որոնց թիւը հինգ հազար կը հաշուեն հեռանալու միտք չունին :

Անգլիացի առեւտրականները որոնք շատ կարեւոր գործառնութիւններ ունին, պատճառ չեն տեսներ ամբողջական պարպումի եւ ընտանեկան

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

Տարեգլուխի առթիւ, առաջին խուլ աղաղակը որ կը լսուի, որ պիտի լսուի գիտակից ու արժանապատուութիւն ունեցող Հայէն, մէկ ճիչ է, համբերութիւնն հատած մարդու աղաղակ·

— Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ: Ո՛ՒՐ մնաց: Ո՞վ է տէրը· ի՞նչպէս եւ ո՞ւր կը հետապնդուի: Ո՞ւր մնացին խոստումները եւ այս ժողովուրդը ծմրութեան եւ ինքնամոռացութեան մատնող հազար ու մէկ յայտարարութիւնները:

Այս հարցումները կը մնան առկախ հայ քաղաքական հորիզոնէն, եւ սակայն միշտ անպատասխան:

Ընդհակառակն, մենք ականատես կ'ըլլանք անսահման ողբերգութեան մը, որ հայ կեանքը խառնվութեան ու քաոսի կը մատնէ, ճղճիմ ու սուտ խնդիրներ յարուցանելով, մոխիրներուն վրայ խեղցանելով՝ ամենօրեայ հրդեհներ արծարծելու համար: Այս անանուն իրարանցումը յանուն ի՞նչ բանի: Որեւէ Հայ չի գիտեր, բացի այդ եռանդուն հրձիգներէն, որոնք մեր բազմութիւններու հոգեկան ողբերգութեամբ կ'ուրախանան եւ մեր դաղութներու քայքայումով յաղթանակներ կ'արձանագրեն:

Գիտակցօրէն կազմակերպուած պայքար մը շղթայազերծուեցաւ հայկական կեանքէն ներս, եւ գիտակցօրէն ՍՈՒՏԻՆ ապաւինեցան՝ մոլորանք ստեղծելու եւ ՇԵՂԵԼՈՒ հայ միտքը իր սրբազան դատէն, ժողովրդական զանգուածները բան մը լսել կ'ուզեն: Դուն ամբոխին նետէ կուսախնձոր մը, թող երթայ զբաղի: Թող մոռնայ ինչ որ հիմնական է: Թող չփոթուի ու քաոսի մատնուի: Ու գիտակից եւ կազմակերպուած զանգուածը որ քաղաքական դաւանանք ունի, որ Հայկական Հարցով կը մտահոգուի, որ միայն ու միայն այդ մեծ քաղաքական դատով կ'ուզէ առաջնորդել հայ ժողովուրդը, թո՛ղ մատնուի անելի, թո՛ղ իջնէ պայքարի դաշտը ՍՈՒՏԻՆ դէմ, թո՛ղ պատասխանէ սուտերուն, եթէ կ ր ն ա յ ամենօրեայ սուտին պատասխանել: Մարդիկ կ'ուզեն որ խօսինք, յոյս ունենալով որ խօսքի լաբիւրինթոսին մէջ, Հայկ. Դատը եւ մեր ազգային էական ձգտումները կը մոռցուին, ու հանրային կարծիքը կը զբաղի... կուսախնձորով:

Մինչդեռ հայկական կեանքին մէջ ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր մէկ խնդիր կար անցած [illegible] գալիք տարուան սեղանին: — Հայկական Հարցն է, ու այդ խնդիրն է որ ամէն Հայու սրտին եւ մտքին կը խօսի· այդ մտմտուքն է որ բոլորի ուղեղը կը չարչրէ· որովհետեւ այսօր, քաղաքական այս ժամանակաշրջանին, այդ հարցն է որ կը կազմէ հայ ժողովուրդի կեանքի եւ մահուան խնդիրը:

Իրականութեան մէջ, այդ այդպէս է: Սակայն մեր կեանքի դրսեւորումը խառնիճաղանճ մըն է, դուրսէն միջամտուած, դիտաւորեալ խառնակութիւն մը որ յուսահատութեան կը մատնէ անկազմակերպ տարրերը:

Կը մնայ մէկ կազմակերպութիւն հայկ. հորիզոնին վրայ, ազգային եւ քաղաքական գիտակցութեամբ տոգորուն, հզօրապէս կազմակերպուած, իր պահանջներով եւ ազգային ծրագիրներով պայծառատես, որ կը փորձէ պահել հայութիւնը իր ազգային կենսական շահերուն հետամուտ: Սակայն արշաւանքը եւ խլացուցիչ աղմուկը բուն այս ուժին,— Դաշնակցութեան դէմն է որ շղթայազերծուած է:

Մարդ կը տարուի կարծելու թէ Դաշնակցութեան դէմ պայքարելով, բուն Հայկ. Հարցին դէմ կը պայքարին այս մարդիկ:

Թեթեւ ակնարկ մը մէկ տարուան քաղաքական կեանքին վրայ, գունաւեղ պատկեր մը պիտի պարզէ մեր տեսողութեան:

Ի՞նչով խանդավառուած էր հայ ժողովուրդը տարի մը առաջ, երբ կը մտնէր 1946 Յունուար 1ի սեմէն ներս:

Արդէն դիմումներ եղած էին Սան-Ֆրանչիսքոյի եւ Լոնտոնի ժողովներուն, պահանջելով Հայկական Նահանգներու ազատագրումը Թրքական լուծէն: Ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս.— Սեւրի Դաշնագրի, Ուիլսընի սահմանագծած Հայաստանի ազատագրումը: Ու այս պահանջը ամբողջ հայութեան կողմէ տեղի կ'ունենար, բոլոր հոսանքները հրապարակաւ այս պահանջը կը բանաձեւէին:

Եւ ամէնէն ուշագրաւ նորութիւնը որ մեծ զարմանքով եւ բոլորի կողմէ ուրախութեամբ կ'ընդունուէր, բոլշեւիկներու հրապարակ գալն էր: Կարծես թէ հեճուկս Հ. Յ. Դաշնակցութեան յիսնամեայ գործունէութեան՝ Երեւանէն մինչեւ արտասահմանի հեռաւոր անկիւնը, զգալանկէ մը մղուած, հրապարակ նետուեցան յայտարարելու·

1.— Հայկ. Դատի պաշտպան են եւ կը պահանջեն մէկ միլիոն հայութեան տրեան հատուցումը:

2.— Կը պահանջեն Ուիլսընի սահմանագծած Հայաստանը:

3.— Կը կազմակերպեն հայահաւաքման եւ ներգաղթի գործը:

Այս բոլորին կուգար աւելնալու երկու երեւոյթ նոյնքան ուշագրաւ, եւ նոյնքան պատասխանատու:

Առաջին.— Բերանացի յայտարարութիւններ, որոնք այնքան հեշտութեամբ կը լսուէին բազմութիւններու կողմէ, թէ, Կարս եւ Արտահանի խնդիրը արդէն լուծուած է եւ մեր գրպանին մէջ կարող ենք հաշուել. թէ, Ռուսաստանը Հայկ. Նահանգներու ազատագրումը ապահոված է եւ միայն այլ պահանջներ ունի, որ կը հետապնդէ. թէ, Ստալինը նորընտիր կաթողիկոսին խոստացած է լուծել Հայկ. Հարցը, թէ, միայն Ռուսաստանին պէտք է ուղղուին դիմումները եւ ուրիշ մեծ պետութիւններուն դիմում մը դաւաճանութիւն պիտի նշանակէր: Դուք այս չարանը լրացուցէք ձեր գիտցածներով եւ կ'ունենաք այնդաղջմթնոլորտը: ուր հայ բազմութիւնները, մանաւանդ քաղաքականութիւն չտեսած տարրերը մոլորուած խանդավառութեան մը մէջ, ամէն ինչ կարգադրուած վերջացած կը նկատէին: Մարդիկ այսպէսով մեր ժողովուրդը աւելի ետ կը տանէին եւ կը մատնէին այն անգիտակից վիճակին ինչ որ ունէինք Սան Ստեֆանոյի եւ Բեռլինի դաշնագրերու օրերուն:

Երկրորդ.—Կուգար գործնական կարգադրութիւն մը այս բոլորը իրականութեան մօտեցնելու: Ռուսիոյ կողը. կառավարութիւնը կ'որոշէր թոյլ տալ Ներգաղթը դէպի Հայաստան եւ այդ որոշման համապատասխան կարգադրութիւններ տեղի կ'ունենային Երեւանի մէջ, գործնական քայլերը կը սկսէին արտասահմանի մէջ:

Ներգաղթի գործը պետական որոշումով, լայնածաւալ ու կառավարական միջոցներով այնպիսի գործնական եւ շօշափելի նախաձեռնութիւն մըն էր, որ միանալով բերանացի յաւելուածներուն՝ կը նկատուէր Հայկ. Հարցի լուծման առաջին քայլը, որով ամէն անհատ Հայ, պարտաւոր էր հաւատալ թէ հայկ. հողային պահանջները արդէն կարգադրուած պէտք է նկատել, ու հանրութեան կը մնայ ճղակոտոր անտառի մը պէս քշուիլ հեղեղէն եւ հասնիլ Հայաստան՝ օր առաջ տեղ գրաւելու ազատագրուած Հայկ. Նահանգներուն մէջ:

Իրերու եւ իրադարձութիւններու պատկերը, ներքին իմաստը, պաշտօնական ու անպաշտօն չատյլութիւնները այս պատկերը կը ներկայացնէին երբ մենք կը դիմաւորէինք 1946ի տարին:

Տարուան մը ամբողջ քաղաքական կեանքը եթէ մաղենք, կը տեսնենք, որ մաղին տակը մնացած [illegible] Հայկ. Հարցէն: Անմիտ ու անիմաստ խնդիրներ, որոնք կոչուած են իր դատով յուզումնայար ժողովուրդի մը կեանքը քայքայելու, պառակտելու եւ հաւաքական ուժէ զայն զրկելու: Ի զուր մենք պիտի փնտռենք հակառակորդ մամուլի մէջ Հայկ. Հարցի շուրջ որեւէ կարծիք, որեւէ թելադրանք: Անոնք տարի մը առաջ քաղաքական կուսակցութիւն ըլլալէ դադրեցան եւ իրենց ղեկավարութիւնը յանձնեցին բոլշեւիկներուն, երանելի բանաձեւով մը: Խ. Հայաստանի կառավարութիւնն արդէն ստանձնած է Հայկ. Դատի հետապնդումը. անոր կը մնայ որ այսպիսի ծանր քաղաքական գործ մը վարէ:

Փաստական կերպով իրենց իրաւունքները կը փոխանցէին բոլշեւիկեան կուսակցութեան, ան ալ Երեւանի իրենց կեդրոնին, Երեւանի կեդրոնն ալ խնդրի կարգադրութիւնը կը թողուր Մոսկուային, Մոսկուան ալ Ստալինին: Հարցը իր ամբողջ ծաւալով ու ծանրութեամբ հայ ազգի շրջագծէն դուրս կը հանուէր, եւ անասնական լռութեան կը մատնուէր ամբողջ ժողովուրդ մը...

Ի՛նչ մեծ ոճիր: Դաշնակցութիւնը կը մնար անկախ իր համոզումներուն մէջ, կը մնար ընդդիմադիր կազմակերպութիւն մը ընդդէմ բոլշեւիկեան արշաւանքներուն, կը մնար աչալուրջ հետապնդողը Հայկ. Դատին: Զգաստ գլուխ մը, յիսուն տարուան քաղաքական փորձառութեամբ, եւ մանաւանդ հարազատ երակը մեր ժողովուրդի ազատագրական ձգտումներուն:

Ու այս կէտէն քաղաքական կեղծ վարագոյրը կը պատռի, ու մենք ուրիշ շատ բաներ կը տեսնենք բոլշեւիկեան վարագոյրին ետեւ, քան Հայկ. Հարցը: Մարդիկ կը կարծէին թէ անուանական կերպով եթէ տէր հանդիսանան Վարդանանցին, Սասունցի Դաւթին, Հայկական Դատին, Սեւրի Դաշնագրին եւ ազգային ազատագրութեան, ինքնին խլած կ'ըլլային Դաշնակցութենէն բոլոր բարոյական եւ քաղաքական զէնքերը, ու զայն կը դատապարտէին մահուան: Հայ բոլշեւիկները Երեւանէն մինչեւ Պէյրութ իրենց ամպարանքին եւ ամպարարութեան մէջ այնքան առաջ գացին, որ կարծեցին թէ Ներգաղթի եւ մոլորեալ Հայկական Հարցի դինովութեամբ հայ ժողովուրդը ներքին կազմակերպութիւններէն քայքայուած է, Սեւ եզը, — ինչպէս ժողովրդական առածը կ'ըսէ, — արդէն ինկած է ու դանակ սրեցին մեր ժողովուրդի լուծը քաշող աշխատաւոր եզը մորթելու:

Հայ ժողովուրդը այդ սրուած դանակը ուղղուած չնկատեց Սեւ եզան, այլ՝ Հայկ. Հարցին: Ազգային գիտակցութիւն ունեցող որեւէ Հայ չկրցաւ ըմբռնել եւ չի կրնար ըմբռնել որ հայ բոլշեւիկները անկեղծօրէն Հայկական Հարցը հետապնդեն ու միեւնոյն ժամանակ այսքան մոլեռանդ պայքար մղեն Դաշնակցութեան դէմ: Ու այս պատճառով, Դաշնակցական կազմերէն դուրս գտնուող գիտակից զանգուածները իրաւամբ կը հարցնեն·

— Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԱՏԸ:

Փնտռեցէք 1946ի տարուան բոլոր արտայայտութիւններուն մէջ, Երեւանէն մինչեւ Սփիւռքի վերջին անկիւնը, որպէսզի տեղ մը դուք հանդիպիք այս այրող հարցումի պատասխանին: Չպիտի գտնէք: Ցարութիւնեանը լռած է. Կաթողիկոսը այլեւս բերան չբացաւ Սրբազան Դատի մասին, Երեւան նստող «Արտաքին Գործոց» նախարարը իր գոյութիւնը երբեք չզգացուց, Հայ Գրողներու Համագումարը տեղի ունեցաւ Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ, ու այս անլեզու գրողներէն մէկը տոքի չկանգնեցաւ ըսելու մէկ բառ իր սրբազան Դատին համար:

Ու սիրտս կը ճմլուի երբ մտքիս մէջ այս շարքը կ'երկարեմ եւ կը տեսնեմ թէ ի՞նչպէս լռութեան դատապարտուած են բոլորը, բացի Դաշնակցութենէն:

Մարդիկ աղմկալից վէճերով կ'ուզեն մոռցանել այս ժողովուրդը եւ ասպարէզ կը կարդան որ իրենց սուտերուն եւ զրպարտութիւններուն պատասխանենք: Կ'ուզեն որ խօսինք: Ու «Յառաջ»ը իրաւացի կերպով կ'ըսէր իր խմբագրականներէն մէկուն մէջ թէ՝ եթէ խօսինք, ինչպէս խօսած ենք անցած քսան տարիներու ընթացքին, մեր խօսքը կ'ըլլայ լախտի հարուած մը հայ բոլշեւիկներու գլխուն:

Կ'ուզէ՞ք որ խօսինք:

Նախ ըսէ՛ք՝ Ո՞ՒՐ ՄՆԱՑ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ:

Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ

Ֆրանսայի արտաքին գործերը

Երկու տարուան վերիվայրումներէ եւ անստոյգ վիճակէ մը վերջ, Ֆրանսա սկսած է ճշդել ու զօրացնել իր ներքին ու արտաքին քաղաքականութիւնը: Աշխարհաւեր պատերազմն ու գերմանական գրաւումը քանդած էր վարչական մեքենան, երկիրը մատնելով տեսակ մը անիշխանութեան: Երկրին ազատագրումին հետ կաշկանդուած ու տառապած ժողովուրդը, թօթափելով թշնամի լուծը՝ սկսաւ աւելի բարձր խօսիլ, վերահաստատելու համար իր աւերուած տնտեսութիւնն ու Ֆրանսայի հմայքը աշխարհի մէջ: Հրապարակ ելան հիներուն հետ նոր մարդիկ ու նոր կուսակցութիւններ՝ հրապուրիչ նշանախօսքերով, ի խնդիր արդիական կարգերու, յանուն աշխատաւոր բազմութիւններու: Բոլոր կուսակցական վէճերը, եթէ տեղի կ'ունենան մասամբ ախոռամոլութենէ մղուած, անոնց բուննպատակն էառաւելապէս Հանրապետութիւնը դնել հաստատուն հիմերու վրայ, համապատասխան դարու ոգիին ուպահանջներուն:

Դ. Հանրապետութեան ստեղծումն ու անոր նախագահին ընտրութիւնը Ֆրանսայի դիրքը կ'ամրացնէ ներքին ճակատին վրայ: Բայց բոլոր պետութիւններուն նման, Ֆրանսա եւս պէտք ունի արտաքին օժանդակութեան, իր համաշխարհային հեղինակութիւնը պահելու համար իբրեւ մեծ եւ դաշնակից պետութիւն:

Այդ քայլն էր որ առաւ զօր. Տը Կոլ 1944 Դեկտեմբերին, երբ գնաց Մոսկուա ֆրանքեւխորհրդային դաշնագիրը կնքելու համար: Զօրավարին կարծիքով Ֆրանսայի զինակցութիւնը Խ. Միութեան հետ իր երկրին պիտի ապահովէր կորսնցուցած զինուորական եւ բարոյական հեղինակութիւնը: Այսպիսով յետագայ խաղաղութեան խորհրդաժողովին մէջ պիտի կարենար աւելի բարձր ու հաւասարէ հաւասար խօսիլ իր նախկին դաշնակիցներուն հետ: Այդ նկատումով էր որ ան շատ կարեւորութիւն չտուաւ ֆրանքեւանգլիական զինակցութեան առաջարկին ու ձգձգեց զայն. նախընտրեց խորհրդային բարեկամութիւնը, որ մեծ արդիւնք չունեցաւ:

Այժմ Ֆրանսայի կառավարութիւնն ու կուսակցութիւնները դարձակէտ մը կը կատարեն իրենց արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Նախկին վարչապետ Լէոն Պլումի վարած անգլիական քաղաքականութիւնը ուժ կը ստանայ նոր դահլիճին մէջ ու անգլեւֆրանսական դաշինքի մը կազմու[illegible]: Բոլոր կուսակցութիւնները, մէջն ըլլալով Համայնավարները, համաձայն են այդ մասին:

Ներկայ արտաքին նախարարը, Ժորժ Պիտօ, որ անգամ մը արդէն այցելած էր Մոսկուա զօր. Տը Կոլի հետ, դաշնագրին ստորագրութեան առեն, այս անգամ դարձեալ պիտի երթայ այնտեղ, ներկայ ըլլալու համար արտաքին նախարարներու ժողովին: Սակայն մէկ տարբերութեամբ. այս անգամ Ֆրանսայի դիրքն ու հեղինակութիւնը աւելի զօրաւոր պիտի ըլլան, քանի որ պիտի ապահովէ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու վստահութիւնը, շնորհիւ անգլեւֆրանսական դաշնագրին:

Դաշնագրի բանակցութիւնները թերեւս շուտով սկսին, երբ Պ. Պիտօ տեսակցի իր պաշտօնակիցներուն հետ Մոսկուայի մէջ: Արդարեւ այդ դաշնագրին արդելիչ պատճառները մասամբ վերջ

դառած են: Այդ արդելքները կը կազմեն Գերմանիոյ ապագան ու Սարի եւ Հռենոսի վարչական խնդիրները, որոնց մասին երկու կողմերն ալ իրենց տեսակէտները պարզած են արդէն հրապարակաւ:

Խ. Միութիւնը դժգոհ ըլլալու պատճառ չունի այդ դաշնագրին ստորագրութենէն, քանի որ այսպիսով պիտի կազմուի եռանկիւն մը, — Անգլիա եւ Խ. Միութեան դաշնագիրը քսան տարուան համար, Փրանքեւռուսական դաշնագիրը քսան տարուան եւ ծրագրուած նոր դաշնագիրը Մեծն Բրիտանիա եւ Ֆրանսա:

Օտար թղթակիցներու կարծիքին համաձայն, Ֆրանսան բնական առաջնորդն է աշխարհի պետութիւններու, որոնց անկախութիւնը եւ ապահովութիւնը չի կայանար իր ճարտարարուեստական հարստութեան կամ զէնքին մէջ, այլ արդարութեան եւ ազատութեան գաղափարականներուն վրայ:

Ֆրանսա այլեւս մինակ չէ աշխարհի մէջ եւ շնորհիւ իր հզօր դաշնակիցներուն՝ մօտ ապագային մը մէջ պիտի գտնէ իր նախկին դիրքը մեծ պետութիւններու կողքին:

Ն. Ե. Հ.

«Մեր հայերէնով»...

Յաճախ «Յառաջ»ի մէջ կը կարդամ Հայաստանի թերթերէն արտատպում մը, «մեր հայերէնով» մակագրութեամբ:

Ի՞նչ կը նշանակէ այս: Ուրեմն Երեւանի հայերէնը թարգմանութեա՞ն կը կարօտի:

Ուրեմն այնքա՞ն աղքատ է մեր լեզուն որ ստիպուած օտարներէն փոխ կ'առնենք կամ երկրին մէջ վարչաձեւի հետ լեզուն ալ գոյն, ձեւ, կանոն կը փոխէ...

Անոր համար որ կապը կտրի երկու հատուածներուն միջեւ, ազգը կղզիանայ ինքն իր մէջ եւ իբար չհասկնանք. մինչդեռ հիմակ ա՛լ աւելի պէտք է հաղորդակից ըլլանք ու թղթակցինք, աւելի ջերմօրէն կապելու համար արտասահմանի հայութիւնը իր հայրենիքին հետ:

Այս ամէնը հարցուցի ինքնիրենս եւ օրինաւոր պատասխան մը, արդարացում մը չկրցայ գտնել:

Բնազդատութի՞ւն է ըրածս թէ իրաւացի դիտողութիւն որ ամէն Հայու սրտին կը խօսի, մանաւանդ որ խնդիրը իր մեծաքանչ մայրենի լեզուին շուրջ կը դառնայ:

Մայրենի լեզուն որ ազգի մը գոյութեան հիմնաքարն է: Երբ չեղի ու խաթարուի, կը փլի ու կը խամրի անոր սիրտն ու հոգին աւելհետզհետէ նոր սերունդ մը կ'ունենանք անունով Հայ, իսկ լեզուով միջազգային...

Լեզու մը չի պարտադրուիր, չի մտներ բռնութեան տակ ոեւէ փչխանութեան քմահաճոյքով: Լեզուն կուգայ դարերու խորէն եւ ժողովուրդի ծոցէն, անոր կենցաղին ու հոգեվոյթին հետ միասին, բարեշրջուելով հետզհետէ ինքն իր մէջ, պահելով իր անկախ գոյութիւնը: Այսօր, ով զարմանք հայրենիքին մէջ է որ անլուր աղճատումներ կը կատարուին:

Ո՞ւր կ'երթանք այդպէս մոլեռանդօրէն եւ կոյրգկուրոյն, քաղաքական վարդապետութեան մը գոհելու համար եւ գիր եւ գրականութիւն, ուրանալու ինչ որ մեր նախնիք մեզ աւանդեր են անգին գոհողութեամբ եւ զուրգուրանքով:

Ազգի մը լեզուն ու գիրը խաղալիկ չեն ու եւ է կուսակցութեան ձեռք եւ ոչ ալ մենաշնորհ մը օրուան կառավարութեան: Այդ պիտի նշանակէր արհամարհել Արտասահմանի մէկ միլիոն հայութեան դարաւոր վաստակը եւ իրաւունքը:

Ո՞ւր կ'երթանք այսպէս...

ՄԷՆ ՍԷ

Եւրոպայի տարագիրները

Ինչպէս կը յիշեն մեր ընթերցողները Միջ. Նպաստամատոյց Մարմինը (UNRRA) իր գործունէութիւնը պիտի դադրեցնէ յառաջիկայ Յունիս 30ին: Նկատի ունենալով անոր շատ կարեւոր դերը — տարագիրներու եւ զանազան երկիրներու օգնութիւններ, սննդեղէնի առաքումներ եւն. — Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը որոշած էր այդ մարմինը փոխարինող ուրիշ կազմակերպութիւն մը ստեղծել՝ Միջազգային Տարագիրներու Կազմակերպութիւն անունով, որ պիտի զբաղէր ,ի մէջ այլոց, տարագիրները տեղաւորելու խնդրով: Այս կազմակերպութեան հաւանութիւն յայտնած էին ՄԱԿի անդամ 51 պետութիւնները անցեալ Դեկտ. 16ի ժողովին մէջ:

Սակայն կազմակերպութիւնը ցարդ բաւարար քաջալերութիւն չէ ստացած յիշեալ պետութիւններէն եւ կը վախցուի որ ձախողի: Նոր կազմակերպութիւնը գործի սկսելէ առաջ, պէտք է որ վաւերացուած ըլլայ առ նուազն տասնըհինգ պետութիւններու կողմէ եւ յանձնառութեանց գումարը ըլլայ 38.965.000 անգլ. ոսկի:

Մինչեւ հիմա միայն ութ ազգեր ստորագրած են այդ կազմակերպութիւնը, որոնց մէջ Մ. Նահանգներն են իբրեւ միակ մեծ պետութիւն, բայց իր ստորագրութիւնը ի զօրու պիտի ըլլայ Երեսփ. ժողովի վաւերացումէն վերջը միայն:

Բայց քանի Միջ. Նպաստամատոյցի գործունէութեան վերջ գտնելու օրերը կը մօտենան, Գաղթականական Գործակալութեան ճակատագրի մասին մտահոգութիւնը կ'աւելնայ:

Արդարեւ Եւրոպայի մէջ տակաւին կան 1.250.000 գաղթականներ եւ տեղահանուած անձեր, 500.000 հոգի ալ Ասիոյ մէջ: Այս գաղթականութեան մեծ մասը տակաւին կը բնակի կայաններու մէջ, աննպաստ պայմաններու տակ:

Միջ. այս մարմնի կազմութեան յապաղումին գլխաւոր արգելքը կը հանդիսանայ մեծ պետութիւններուն «տարագիր» եւ «տեղահան» բառերուն սահմանումներու մասին ունեցած անհամաձայնութիւնները:

Խ. Միութիւնն ու անոր ազդեցութեան ենթակայ կարգ մը պետութիւններ առաջին երկու ժողովներուն մէջ առարկեցին թէ այն գաղթականները որոնք կը մերժեն վերադառնալ իրենց ծննդավայրերը, — շատ մը պարագաներու տակ Ռուսիա, Ուկրայնիա եւ Լեհաստան — պէտք չէ նպաստ ստանան: Կը յիշուի անշուշտ, թէ այս գաղթականներէն շատեր մերժեցին երկիր վերադառնալ, վախնալով որ իրենց կեանքը կը վտանգուի:

Ամերիկայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչները պատասխանեցին թէ Գերմանիոյ իրենց շրջաններուն մէջ շատ մը գաղթականներ եւ տարագիրներ կը նախընտրեն կայաններու աննպաստ պայմաններու տակ մնալ, քան իրենց հայրենիքները վերադառնալ, թէ անոնք իրաւունք ունին քաղաքական ապաստանի: Եւ տակաւին Մեծն Բրիտանիա չէ ստորագրած այդ Մարմնին կազմութիւնը, հակառակ շրջած լուրերու:

ՄԱԿի խորհրդաժողովին պատուիրակները, որոնք հաւանեցան առաջարկուած Մարմնի կազմութեան, անցած ամիս, իրենց կառավարութիւններուն համաձայնութեանը չենթարկեցին զայն: Դրամական եւ ուրիշ խնդիրներ արժէք չունին, ցորչափ չեն ստորագրուած կառավարութիւններուն կողմէ:

Տարագիրներու կազմակերպութեան նախապատրաստական յանձնախումբը ժողով պիտի գումարէ Փետր. 11ին, Ժընեւի մէջ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ, 28 Յունուար. — Կիրակի օրը տեղի ունեցաւ Լիոն-Տէսին Հ.Մ.Ը.Մ.ի Ա. եւ տեղական A. S. P. T. T.ի Ա. խումբերու միջեւ ախոյեանական մրցումը: Խաղը շատ կարեւոր էր քանի որ A.S.P.T.T.էն բնաւ պարտուած չէր եղանակի սկիզբէն ի վեր եւ Հ.Մ.Ը.Մ.ը իր կարգին ոչ մէկ պարտութիւն ունէր, բացի մէկ պարտութենէ զոր կրած էր եղանակի սկիզբը, վերոյիշեալ խումբէն:

Մրցումը տեղի ունեցաւ տեղական խումբի դաշտին վրայ (Stade Municipal), եւ հակառակ դաշտի հեռու ըլլալուն ու մանաւանդ սաստիկ ցուրտին 3—400 հայ մարզասէրներ եկած էին քաջալերելու հայ մարզիկները:

Խաղը սկսաւ ժամը ճիշտ 3.20ին Հ.Մ.Ը.Մ.ի յառաջապահներու հարուածով: Մերոնք թէեւ կը խաղային հովին դէմ, սկսան իրենց յարձակողականին, բայց իրենց դէմ գտան պաշտպանողական շատ զօրաւոր գիծ մը, ուրկէ անցնիլը գրեթէ անկարելի էր: Տեղացիներն ալ սկսան յարձակողականի, օգտուելով հովէն որ իրենց շատ նպաստաւոր էր, բայց իրենք ալ իրենց դէմ գտան Հ.Մ.Ը.Մ.ի պաշտպանողական գիծը, որուն մօտենալ կարելի չէր: Այսպիսով վերջացաւ առաջին մասը առանց որեւէ արդիւնքի:

Երկրորդ կիսախաղը սկսաւ աւելի արագ: Մեր տղաքը խրախուսուած ներկաներէն, սկսան կարկուտի պէս գնդակ տեղացնել հակառակորդի բերդին առջեւ: Տեղացիները ամէն ջանք կը թափէին իրենց բերդը պաշտպանելու, բայց չկրցան կիսախաղէն 25 վայրկեան վերջ արգելք հանդիսանալ մեր յառաջապահներէն մէկուն որ գնդակը տեղաւորեց իրենց բերդին մէջ, ծափերու տեղատարափի մը տակ: Հայերու այս յաջողութենէն վերջ, տեղացիները սկսան բուռն յարձակողականի մը եւ մեր խաղացողներու մէկ սխալ շարժումէն օգտուելով տեղական խումբը յաջողեցաւ իր կարգին նշանակէտ մը շահիլ:

Խաղը վերսկսաւ աւելի արագ: Մերոնք մտադրած էին յաղթել, ուստի սկսան աւելի բուռն յարձակողականի մը, մէկ աջ, մէկ ձախ, եւ մեր յառաջապահներէն մէկուն զօրաւոր մէկ շիւթովը նշանակեցին երկրորդ նշանակէտը: Խաղը վերջացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի յաղթութեամբ 2ի դէմ 1 նշանակէտով:

Աննկարագրելի էր ներկայ Հայերու ուրախութիւնը, մանաւանդ Հ.Մ.Ը.Մ.ի խաղացողներու, քանի որ սոյն յաղթութեամբ կը յուսան իրենց դասակարգի ախոյեանը դառնալ եւ յառաջիկայ տարեշրջանին խաղալ աւելի բարձր խումբերու դէմ:

Շնորհաւորելի են Հ.Մ.Ը.Մ.ի բոլոր խաղացողները, որոնք մինչեւ վերջ տիրապետեցին դաշտին եւ եթէ քիչ մը աւելի բախտ ունենային, կրնային աւելի փայլուն յաղթութիւն մը տանիլ:

Յունուար 19ին ալ Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտին վրայ տեղի ունեցաւ բաժակի (Coupe de Lyon) մրցումը որ վերջացաւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի յաղթութեամբ՝ 3—2:

ՄԱՐԶԻԿ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մեծակշիռ փաստաթուղթեր

(ԹՈՒՐՔԻԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԵԾ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻՆ)

1942ի Փետրուարին Փափըն կը դիմէ Թուրք արտաքին գործոց նախարարութեան եւ կը խնդրէ ճշդել «Թրքական դիրքի հետեւեալ հարցի նկատմամբ. — «Եւրոպա եւ Խորհրդային Ռուսիա»:

Գերման դեսպանի հարցումին կը պատասխանէ նախարարութեան ընդհ. քարտուղարը՝ Մենեմէնճիօղլու՝ որ քիչ մը աւելի ուշ նախարար պիտի դառնար:

Այս պատասխանը հիմ առնելով՝ Փափըն կը տեղեկագրէ Պերլին:

«Ինչպէս պարոն Սարաճօղլուն, այնպէս նաեւ ինք (Մենեմէնճիօղլու), որեւէ կասկած ձգած չեն իրենց անգլիացի բարեկամներու քով Թուրքիոյ փափաքի մասին՝ տեսնել Խորհուրդները պարտուած»:

Այսքան յստակ, պարզ ու բացորոշ էին Թրքական տրամադրութիւնները երկրորդ համաշխարհային մեծ պատերազմին:

●

Մուսթաֆա Քէմալի մահէն առաջ՝ լրագրող մը կը դիմէ անոր եւ կ'ուզէ գիտնալ, թէ Թուրքիա ի՞րօ՞ք պիթարաֆ է՝ չէզոք է:

Քեմալ լրագրողին կը պատասխանէ, որ Թուրքիա պիթարաֆ է, չէզոք է, ոչ այն իմաստով, որ թարաֆսըզ է՝ անկողմ է, այլ որ պիր-թարաֆըլը է՝ մէկ կողմ է:

Թուրք մամուլը հետագային՝ 1939 Հոկտեմբեր 19ի անգլեւֆրանսեւթուրք զինակցութեան կնքումէն ետքը՝ իր երկրի պետին այս խօսքը մեկնաբանեց այն իմաստով, որ Թուրքիա «չէզոք» ըլլալով՝ որոշապէս Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ է:

Երէկ ստոյգ չէինք գիտեր, այսօր, սակայն, վեցամեայ պատերազմէ մը ետք, երբ մանաւանդ դէպք առ դէպք նորանոր — եւ անհերքելի — փաստեր կը կուտակուին իրարու ետեւէ, ստոյգ եւ որոշ գիտենք, որ Թուրքիա ոչ չէզոք էր, ոչ անկողմ էր եւ չ ալ մէկ կողմ էր:

Քեմալի ոճը գործածելով՝ Թուրքիա միաժամանակ եւ իքի թարաֆլը էր՝ ԵՐԿՈՒ կողմի հետ, — Դաշնակիցներու՝ եթէ յաղթողը անոնք ըլլային, եւ Առանցքի՝ եթէ յաղթանակը այս վերջիններին մնար, բայց եւ միաժամանակ, մէկ թէ միւս պարագային, հաստատապէս, մոլեռանդաբար եւ անդառնալիօրէն, միշտ եւ անփոփոխ Ռուսիոյ ոխերիմ ԹՇՆԱՄԻՆ մնալով:

Այս էր բուն Թուրքիան:

Մոսկուայի «Նոր Ժամանակ» երկշաբաթօրեակը իր 1946 Օգոստոս 15ի թիւին մէջ փաստաթուղթերուն առիթով կը նկատէր.

«Թուրքիոյ վարիչ շրջանակներու քաղաքականութեան ճշմարիտ էութիւնը, անոր նենգամտութիւնը եւ արատաւորութիւնը այժմ կ'ըմբռնեն աւելի եւ աւելի մեծ թիւով մարդիկ թէ Թուրքիայէն ներս եւ թէ մանաւանդ անոր սահմաններէն դուրս»:

Անկարող ենք ցաւով չմատնանշել հոս, որ այս ուշ ըմբռնողներու մէջ եղաւ առաջին հերթին ինքը Խ. Միութիւնը՝ նենգած եւ արատաւոր Թուրքիոյ քսանամեայ ջերմ բարեկամը:

Սթափումը, թող թէ ուշ, նախընտրելի է յարատեւող մոլորանքէն:

Մաղթենք, որ գէթ այս վերջին մխիթարանքին մէջ մենք այլեւս նորհիասթափում չունենանք:

(Վերջ)

ՀԱՆԱԹՈՒՐՔ հրատարակութիւնները կը շարունակուին Ռումանիոյ եւ Պուլկարիոյ մէջ, վերջին ձերբակալութեանց առթիւ:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԵՒ ՀԱՅ ԴԱՏԸ (վաւերագրեր): Հեղինակ՝ Գաբրիէլ Լազեան: Թանկագին հատոր մը 392 մեծադիր էջերով: Հայկ. Դատը Իսրայէլ Օրիէն (1678) մինչեւ 1946, գին 70 ե. դ.: Հասցէ. — B. P. 868, Le Caire (Egypte), Փարիզի մէջ կը ծախուի Հր. Սամուէլ գրատունը:

ՀԱՅ ԿՂԵՐԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ, գրեց՝ Տիգրան Մկունդ, 1945, պատկերազարդ: Գին 1 տոլար 50:

կեանքի քայքայման, բայց հրամանը կը մնայ անփոփոխ եւ տեղափոխութիւնը պիտի սկսի այսօր, երեքշաբթի։

Ֆրանսական ծրագիրը Գերմանիոյ մասին

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը երրորդ ծանուցագիր մը ուղղեց Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեանց, պարզելով իր տեսակէտները Ռուրի ապագայ վարչութեանց մասին։

Առաջին երկու ծանուցագիրներով Ֆրանսա կ՚առաջարկէ Գերմանիան բաժնել շարք մը ինքնավար պետութեանց որոնք յետոյ պիտի վերածուին Դաշնակցային կառավարութեան մը։ Նոր ծանուցագրով, որ վաւերացուեցաւ նախարարական խորհուրդին կողմէ, կ՚առաջարկուի ամբողջովին դաշնակից իշխանութեանց ենթարկել Ռուրի շրջանի ածխահանքերը, պողպատի եւ երկաթի ճարտարարուեստը եւ ուրիշ ձեռնարկներ։ Բոլոր յաղթականները պէտք է մասնակցին եւ հսկեն որպէսզի Ռուրի աւազանը այլեւս զինարան մը չդառնայ Գերմանիոյ համար։ Այս միջազգային վարչութեամբ Արեւմտ. Եւրոպայի բոլոր ազգերը պիտի կրնան ածուխ, երկաթ եւ պողպատ ստանալ մատչելի գիներով եւ իրենց պէտքին համեմատ։ Այս կերպով Ֆրանսա կը յուսայ ամրապնդել իր ապահովութիւնը, եթէ միւս դաշնակիցները մերժեն Ռուրի քաղաքական անջատումը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏԱՍՆԸՎԵՑ ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Փարիզ - Լիզպոն օդանաւին մէջ, որ լերան մը զարնուեցաւ կայանէն քառասուն քիլոմեթր մնացած։ Ողջ մնաց միայն մէկ հոգի որ հիւանդանոց փոխադրուած է, ծանրապէս վիրաւոր։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնաժողովը Մակեդոնիոյ դէպքերու մասին քննութիւն կը կատարէ մայրաքաղաքին մէջ, փոխանակ սահմանագլուխ երթալու։

ԻՏԱԼԻՈՅ երրորդ դահլիճը կազմեց Պ. Կասպերի, արտաքին նախարար նշանակելով հին դիւանագէտ մը, Կոմս Սֆորցա, որ Փարիզ պիտի գայ Փետրուար 10ին, ստորագրելու համար հաշտութեան «պատժական» դաշնագիրը։ Իտալիոյ զինեալ ուժերը կրճատուած ըլլալով, պատերազմական, ծովային եւ օդային նախարարութիւնները վերածուեցան մէկ պաշտօնատան։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ Գերմանիոյ ֆրանսական շրջանին մէջ 21 S. S.ներ եւ պահակներ, որոնք ամբաստանուած էին թէ գերիներ սպաննած եւ անոնց ուտելիքները գողցած են։ Տակաւին 610 պահակներ ճարտարագէտներ, բժիշկներ կան դատի ենթակայ։

ՋԵՌՆԱՌՈՒՄԲ ՄԸ ՊԱՅԹԵՑԱՒ Ժորժ Ե. պանդոկին մէջ, Օր. Սիմոն Գորտիէի յանձնուելէ երկու ժամ վերջը։ Խեղճ աղջկան մէկ աչքը փճացաւ եւ վախ կայ որ երկու ձեռքերը կտրուին։ Ոստիկանական քննութենէն կ՚երեւայ թէ մահափորձը ուղղուած էր Լիոնի մեծ գործարանատէրներէն Շամփոլոնի դէմ, որ աղջկան հետ այդ հիւրանոցը իջած էր եւ որ կ՚ամբաստանուի իբրեւ գործակից։

ԵՐԵՔ ՄԵԾԵՐԸ ժողովի հրաւիրելու անհրաժեշտութիւն չի տեսնէր Նախագահ Թրումըն, մինչդեռ ատեն փափաքելով որ Ուաշինկթըն այցելեն Անգլիոյ վարչապետն ու Սթալին։

ԻՆԸ ՏԱՐԻ ԲԱՆՏԱՐԿՈՒԹԵԱՆ դատապարտուեցաւ Կէօպէլսի անթեկին վարիչը, Հանսֆրիցէ գերմանական դատարանի մը կողմէ, մինչդեռ անպարտ արձակուած էր անցեալ հոկտեմբերին, դատուելով Նիւրընպէրկի Միջդաշնակցային ատեանին առջեւ։ Դարձեալ գերմանական ատեանի մը կողմէ տասը տարի թիապարտութեան դատապարտուեցաւ Հիթլէրի 25տարուան լուսանկարիչը, Հօֆման որ կը կորսնցնէ նաեւ իր անձնական հարստութիւնը 9 միլիոն մարք (200.000 սթերլին)։

ՏԱՍՆԸՀԻՆԳ ՏԱՐԻ թիապարտութեան դատապարտուեցաւ Ռալֆ Սուփօ, ծաղրանկարիչ եւ գործակից Տորիօյի որ անգամ մը զէնք ալ պարպած էր գրաւման շրջանին, Փարիզի փողոցներուն մէջ, հայրենասէրներու դէմ։

ՎԵՑ ՏԵՍԱԿ ՄԱՀԱՑՈՒ ԹՈՅՆԵՐ յառաջ կուգան հիւլէական ռումբի ճայթումէն, համաձայն գիտական նոր հետազօտութեանց։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐԸ հետզհետէ կը հեռանան Գերմանիոյ ռուսական շրջանէն։ Վերջին լուրերու համաձայն, 60 — 70 առ հարիւր պիտի կրճատուի գրաւման զօրքը, որուն թիւը 3—400 հազար կը հաշուեն։ Գերմանական բանակին խորտակման ատեն մէկ միլիոնէն աւելի էր այս թիւը։ Կը կարծուի թէ վեց զօրաբաժիններ երկիր վերադարձած են նոյեմբերին եւ դեկտեմբերին։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐՆ ալ 181.000ի իջած են Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ։ Փետրուարին նոր կրճատում մը կատարուելով, 123 հազար հոգի պիտի մնան, իսկ Յուլիսին՝ 117.000։ Քաղաքային պաշտօնեաներու թիւն է 11.500։ Ֆրանսական շրջանին զինուորներու թիւն է 75.000, իսկ պաշտօնեաներուն թիւը՝ 12.000։ Անգլիական զօրքն ալ կը հաշուեն 150.000, մէջն ըլլալով Լեհեր, Պելժեր եւ Նորվեկիացիներ։ Անգլիացիները վերջերս 40.000 պելժ զինուորներ փոխադրեցին իրենց շրջանը։ Մօտերս Դանիացիներ ալ պիտի հասնին։

ՀՌՈՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունուար 31էն սկսեալ լուծուած է միջդաշնակցային վերստուգիչ յանձնաժողովը, այլեւս աւելորդ համարուելով։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՔԱՐԻՒՂԻ պաշարը անբաւական պիտի գայ նոր պատերազմի մը համար, կ՚ազդարարեն մասնագէտներ։ Ուստի զարկ պիտի տրուի արհեստական քարիւղի արտադրութեան, որ կրնայ դարեր տեւել...

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré

Ջոյգ նուագախումբ, անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում։

Կիները դիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ։

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69։

Մարսէյլի մեծ բացառիկ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իթալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ։

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ. — (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար). —

Պետրոսեան Սեդրակ, սափրիչ, ծնած 1910ին Ձէքէ, զաւակը Ժագլին, ծնած 1934ին Փարիզ, կինը Տիտիւքա, ծնած 1915ին, Իտալիա, այժմ Փարիզ։ Ճէհիզեան Յակոբ, կօշկակար, ծնած 1899ին Մարաշ, կինը Պէնիլեան Ազնիւ, ծնած 1907ին Մարաշ, այժմ Մարսէյլ։ Ակոբեան Հաճի, շրջուն վաճառորդ, ծնած 1908ին Սթանօզ, կինը Զաւիկեան Աննիկ, ծնած 1918ին Սթանօզ, այժմ Իսի։ Հէքիմեան Օհաննէս, կօշկակար, ծնած 1910ին Պրուսա, զաւակը Ժօզէֆ Մարկրիթ, ծնած 1945ին Մարսէյլ, կինը Թաշճեան Անահիտ, ծնած 1914ին Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ։ Յովսէփեան Խաչատուր, բանուոր, ծնած 1906ին Խարբերդ, զաւակը Մերկեր, ծնած 1929ին Տիկուան, Լիսաի 1931ին Տիկուան, կինը Սէմէրճեան Խաթուն, ծնած 1909ին Սէրիկ, այժմ Տիկուան։ Խահուէճեան Առաքել, կօշկակար, ծնած 1908ին, Սվազ, կինը՝ Պուտաքեան Պայծառ, ծնած 1910ին Սվազ, այժմ Մարսէյլ։

(Շար.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԶՈՒԱՐԹՆԱՑ

ԽՌԱՄՍԵԱՑ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ

Խմբագրութեամբ՝ Հր. Բալուեանի

80 մեծադիր էջ եւ պատկերազարդ, նուիրուած ամբողջութեամբ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 60ամեակին։ Յօդուածներ ունին. — Արսէն Քահ. Սիմէոնեան, Զիթունի, Գասպար Իփէճեան, Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Է. Բիւզանդ, Տ. Փիրանեան, Հ. Սամուէլ, Տիկ. Գ. Փափազեան, Տիգրանուհի, Հուրի Իպէճեան, Ար. Սրապեան, Միսաք Միրզէ, Ն. Շրապեան, Բաբգէն Հապէշեան, Կ. Երամեան, Ս. Ընտրիկեան։ Ա. Ահարոնեանէն անտիպ եւ այլ բազմաթիւ էջեր։ Նոյնպէս քրոնիկի շատ ճոխ բաժին մը։

Տարեկան բաժ. չորս թիւի համար 400 Ֆր.։ Արտասահման՝ 500 Ֆր.։ Հատով 100 ֆրանք։

Հասցէ. — H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9)։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի մէջ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Խաչիկ Տէր Պետրոսեանի սրճարանին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի թէյասեղանը՝ այս շաբաթ (8 Փետրուար) ժամը 8.30ին, Bar du Centreի սրահին մէջ։ Պիտի բանախօսէ՝ ԸՆԿ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ, հայերէնի դասէն վերջ։ Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանթէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դ. Կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Զարդարեան ընտանիքին եւ իր զաւակներուն իրենց սիրեցեալ մօրը Տիկին Հռիփսիմէ Զարդարեանին մահուան առթիւ։

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Գալուստ Սադրեանի որ կնոջ հոգեհանգստեան առթիւ նուիրեց հազար ֆրանք։ (ԽՄԲ. — Ժողովի ազդը ուշ մնացած էր)։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը

(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները։ Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հայերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն։ Պետական դէմքերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վերսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները։ Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ։ Տեղահանութեան գաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոնեանի քաղաք. օրագիրը։ Հայաստանի խորհրդայնացումը, դեկրետներ։ Բ. համաշխարհային պատերազմը, Ատլանտեան Զարթերը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմումներ, ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա եւն. եւն.։

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Ֆր.,

Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris։

ՓԱՐԻԶԻ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ

Հայ Ուսանողական Տան մէջ բնակող հայ ուսանողները կ՚ուզեն վերակազմել Փարիզահայ Ուսանողական Միութիւնը։

Առ այդ, մտադրուած է ընդհ. ժողով մը սարքել, վերսկսելու համար վերոյիշեալ Միութեան գործունէութիւնը, որ 1939էն ի վեր ընդհատուած է։

Փարիզաբնակ բոլոր հայ ուսանողները եւ ուսանողուհիները (իրենց այդ հանգամանքը ճշտող թուղթերով) ու Միութեան վերջին վարչական մարմնին անդամները, սիրով կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ սոյն ժողովին, որ տեղի պիտի ունենայ այս Երեքշաբթի, երեկոյեան ժամը 8.30ին, Հայ Ուսանողական Տան մէջ (Cité Universitaire)։

Կը խնդրուի որ վերջին վարչական անդամներէն անոնք որ Միութեան պատկանող որեւէ գոյք կամ վաւերաթուղթ ունին, բարեհաճին բերել սոյն ժողովին. — Նախաձեռնող ուսանողներ

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mercredi 5 Février 1947 Չորեքշաբթի 5 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4922-Նոր շրջանի 561 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ Կ'ՈՒԶԵՆ ՅԱՆԳԻԼ

Նորէն չարաշուք լուրեր Սուրիա-Լիբանանէն:

Ամէն օր դէպք մը կը պատահի հայկական ճակատին վրայ, զբաղեցնելով նաեւ տեղական իշխանութիւնները: Եւ մեղադրանքները իրարու կը յաջորդեն, փոխադարձաբար:

Մենք ի վիճակի չենք զատելու արդարն ու մեղաւորը: Բայց, փորձառաբար գիտենք թէ Դաշնակցութեան հակառակորդները ինչպէս նախ թոյն կը սրսկեն, կիրքերը կը լարեն, մթնոլորտ կը ստեղծեն, յետոյ խեղճանալով վայրերան կանչեր կ'արձակեն :

Օրինակ, շշորթ եւ անկիրթ լրագրող մը գրչով կ'անարգէ Հ.Մ.Ը.Մ.ի թափօրին արծուիկները, իբրեւ «կամքէ վարժուած» աղջիկներ, եւ երբ դասը կ'առնէ պատուախնդիր եղբայրներու ձեռքով, կը դառնայ անմեղ զոհ :

Ո՛րքան այսպիսի դէպքեր, վերջին ամիսներու ընթացքին: Եթէ միայն թերթերու հաւաքածոները թղթատէինք, դժուար չէր ապացուցանել թէ ո՛րն է պատճառ, ո՛րը հետեւանք:

Մարդիկ վճռած են անվերջ ստել, զրպարտել, մրոտել, գզգռել, անտէր գիւղի մը մէջ կարծելով իրենք զիրենք:

Անոնց համար արժէք չունին լրջութեան, զգաստութեան հրաւէրները: Ոչ ալ իրենց անարգած անձերուն եւ կազմակերպութեանց անսահման համբերութիւնը :

Իսկ երբ նեղը մնան, ափ կ'առնեն կառավարութեան դուռները, ինչպէս պատահեր է Պէյրութի մէջ, առաջնորդութեամբ «աւելի քան հարիւր հոգինոց կանանց պատուիրակութեան մը»...

Մէկդի դնելով բոլոր դռեհիկ մանրամասնութիւնները, կ'ուզէինք հարցնել հրապարակաւ, — Ո՞ւր կ'ուզեն յանգիլ այս գարշելի, եղբայրադաւ մարզանքներուն հերոսները:

Եւ այս ամէնը՝ արաբական ծովուն մէջ, ուր ամէն ինչ պարզ չէ տակաւին: Ուր մարդիկ այնքան զգայուն են օտարազգի բազմութեանց շարժուձեւերուն հանդէպ:

Մնաց որ, արտաքին աշխարհն ալ կը շարունակէ լարուած ուշադրութեամբ հետեւիլ Միջին Արեւելքի անցուդարձին :

Անոնք որ ստիպուեցան հեռանալ այդ երկիրներէն, եւ անոնք որ կը պատրաստուին բազմապատկել իրենց ազդեցութեան շրջանակները, անշուշտ պիտի ուզեն շահագործել զանազան երեւոյթներ, նախապաշարելու համար տեղացիներուն միտքը:

Միւս կողմէ, արթուն կը հսկէ Թուրքը: Թէ սահմանին եւ թէ նորաղատ պետութեանց սրտին վրայ, ցանցեր լարելով ամէն տեղ :

Միջազգային մամուլին հետաքրքրութիւնը արդէն հասած է կէտի մը որ ամէնէն առաջ կապ ունի այդ բազմահայ գաղութին ապահովութեան եւ ճակատագրին հետ:

Փարիզի քաղքենի - դրամատիրական օրկանը, Le Monde, առենէ մը ի վեր յօդուածաշարքով մը կը պարզէ «Ազդեցութեանց պայքարը Մօտաւոր Արեւելքի մէջ»:

Երրորդ յօդուածով, - թերթին իրազեկ թղթակիցը Հայերու անունն ալ կը խառնէ խորհրդային գործունէութեան, փորձելով այն տպաւորութիւնը ձգել թէ համակրութեանց «անընդհատ շղթայ մը» կազմուած է: Թէ «Երեւանէն Խարթում, Սուտան, անցնելով Կարս - Արտահանէն, հիւսիսային Իրանէն, Իրաքէն, Սուրիայէն, Լիբանանէն, Պաղեստինէն եւ Եգիպտոսէն, կան վստահելի բարեկամներ որոնց թիւը կրնայ աճիլ» եւն.: (1 Փետրուար 1947):

Ուրիշ փաստեր ալ չեն պակսիր, համոզուելու համար թէ ո՛րքան զգուշութիւն կը պահանջեն մեր խօսքերն ու գործերը, այդ երկիրներուն մէջ : Եւ առ հասարակ ամէն ուր որ տարագիր բազմութիւններ ունինք:

Մեզի համար անամէջ բանաձեւ մը չէ գաղութներու ինքնապաշտպանութեան խնդիրը: Մանաւանդ այսուհետեւ :

Հայրենասիրութեան տարրական պայմանն է թոյլ չտալ որ հայկական ոեւէ համրանք խաղալիկ դառնայ օրուան հովերուն, տգիտութեամբ, իմաստակութեամբ կամ խուժանավարութեամբ :

Հայրենիքը ինք այս պայմանը պէտք է յիշեցնէ բոլոր անոնց որ երդում-պատառ կ'ըլլան իր անունով: Առանց աջ-ձախ նայելու: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕԴԱՆԱՒԸ ԵՒ ՈՒՂՏԸ

Վերջերս այնքան յաճախադէպ են դարձած օդանաւային արկածները, մարդկային թանկագին կորուստներով, որ ակամայ կը հարցնես.— Բարի՞ք է թէ չարիք այդ հսկայ մետաղեայ թռչունին գոյութիւնը :

Պատերազմէն առաջ օդանաւը այնքան ալ ընտանի չէր մեզի: Հեռուէ հեռու մարդկային յառաջդիմութեան համար ազդու զէնք մը կը թուէր այս ելեկտրաշարժ եւ սրընթաց դարուն համար:

Եկաւ աղէտը, նոր աշխարհամարտ:

Աննախընթաց զարհուրանքի վեց տարիներուն, այդ «բարիքը» ամէն ժամ մահ կը տեղար մարդկութեան գլխուն, Խաղաղականէն Ատլանտեան, Եւրոպայէն Ափրիկէ: Տակաւին մեր ականջներուն մէջ է կրակ տեղացող այդ թռչուններուն խժալուր աղմուկը, թնդանօթներու որոտը: Մանուկներու քունը տակաւին կը խանգարուի անոնց դժոխային սարսափէն :

Հազարաւոր բերաններ անէծք ունէին միայն ուղղուած «մարդկութեան» այդ «փրկիչին» դէմ:

Իսկ այժմ երբ առժամապէս մարած է հրաբուխը, ամէն օր տասնեակներով մատաղ կ'ըլլան «արագութեան» հրէշին: Այսպէս են սկսած, կ'ըսեն, քաղաքակրթութեան առաջին փորձերը: Այսպէս ծնան եւ զարգացան շոգենաւը եւ շոգեկառքը:

Կը պատմեն թէ երբ արեւելեան քաղաք մը աւերակոյտի էր վերածուած օդանաւային ռմբակոծութենէ մը եւ բնակիչները արցունքով կը ժողվէին իրենց սիրելիներու դիակները, ուղտ մը դանդաղաքայլ կը մօտենայ անոնց, համբերութեամբ կ'օգնէ աւերակներէն ազատուած բեկորներու փոխադրութեան եւ իրիկունը երբ ծալապատիկ կը նստէին տէրն ու կենդանին դէմ դիմաց, տխուր եւ մտածկոտ, մարդը կը շոյէ անապատի նաւուն դունչը ու կ'ըսէ.

— «Իրաւունք ունիս, շատ աւելի երջանիկ էինք քու տիրապետութեանդ տակ»:

ՍՕՍԻ

«ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆ»

Յունուար 30ին իրիկուան դէմ, ժամը 6ին օդային խանգարումները վերջ գտան եւ կարելի եղաւ լսել Երեւանի խօսնակը:

Մինչ այդ, խօսուած էր Խ. Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեան առթիւ, Հայաստանի զանազան թեկնածուներու մասին:

Եւ այդ պահուն Անաստաս Միկոյեանի կենսագրութեան մէկ մասը լրացած ըլլալով, Երեւանի խօսնակը իր խօսքը վերջացուց հետեւեալ տողերով.

— «Հայ ժողովուրդը սկիզբից ի վեր եւ մասնաւորաբար հայրենական պատերազմին, ցոյց տուեց իր մեծութիւնը եւ արժանացաւ ռուս մեծ ժողովուրդի անհուն սէրին, համակրանքին եւ օժանդակութեան: Ընկեր Միկոյեանը, որ մի քանի անգամ պարգեւատրուել է զանազան բարձրագոյն պարգեւ - պատուանշաններով, ներկայանում է իբրեւ հայ ժողովուրդի մեծագոյն զաւակը: Եւ այդ աննման Հայը մեր մեծ առաջնորդ, մեր հայր Ստալինի վստահութեան եւ սէրին արժանացած երեւելիներից մէկն է հանդիսանում: Իր հայրենասիրութեամբ, հաստատակամութեամբ, բազմաթիւ ընդունակութիւններով եւ հանճարեղութեամբ ճանչցուել է Խ. Միութեան բոլոր շրջաններում եւ կոչւում է «Ոսկի մարդ»: Ու այդ «Ոսկի մարդուն» թեկնածութիւնը դրուել է միահամուռ կերպով, Խորհրդային Միութեան Գերագոյն Խորհուրդի իբր արժանաւորագոյն թեկնածուն»:

Ահա ուրիշ թեկնածու մը.—

«Թեկնածում է Գուրգէն Ղազանճեանը: Նա սովորել է մինչեւ 6րդ դասարան, նա սիրել է մեքենաներ, հետեւել է մեքենագիտութեան եւ տիրապետել է դեխնիկային եւ Լենինական տեխնիկումի ամէնէն աչքի ընկնող վարիչը հանդիսացել է: Իբր Լենինի եւ Ստալինի գաղափարների նուիրուած անձնաւորութիւն, պարտիայի (կուսակցութիւն) շարքերում մեծ աշխատանք է կատարել:

Արտադրողական շրջաններում, եղել է բարեխիղճ, առոյգ եւ անհանգիստ աշխատող եւ իր պարտականութիւնները դերակատարել է: Աշխատելով թիկունքում մեծ գործ է կատարել հայրենիքի պաշտպանութեան գործում: Աշխատանքներում նա խանդավառում է եւ խանդավառում է բանուորներին: Գուրգէն Ղազանճեան պարգեւատրուել է «Աշխատանքի արիութեան բարձր շքանշանով»: Երեւանի «Մոլոտով»եան շրջանի բոլոր ընկերների եւ ժողովուրդի ամբողջութեան թեկնածուն է հանդիսանում »:

Թեկնածուներու ցանկին վերջինն էր Աշոտ Մկրտիչեան Աղաբէգեանը :

— «Աշոտ Մկրտիչեան նախ ուսանում է տարրական դպրոցում, ապա մտնում է «Անդրկովկասեան հետեւակային» դպրոց: 1938ին կատարում է պարտիական աշխատանքներ: Հայրենական պատերազմի օրերին, երկու անգամ մտնում է ռազմաճակատ եւ կարեւոր յանձնարարութիւններ գլուխ է հանում: Նա բոլշեւիկեան գաղափարաբանութեան անձնուէր, խոր եւ հմուտ անձերից է: Կիրովականի շրջանը նրա ջանքերի շնորհիւ մեծ յառաջդիմութիւն է ցոյց տուել: Կիրովականի շրջանի բոլոր բանուորները եւ ընտրողները ձայն են տալիս Աշոտ Մկրտիչեանին»:

ԱՐԾԻՒԵԱՆ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՎԻՃԱԿԸ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՉՔՈՎ

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ԳԻՒՂԱՑԻՆԵՐ ՀՈՂ ՉՈՒՆԻՆ. — ԳԻՒՂԱՑԻՆ ՃԶՄՈՒԱԾ ՏՈՒՐՔԵՐՈՒ ՏԱԿ.—

ԽՄԲ.— Փետրուար 2ին Պ. Բերիճկով շահեկան զեկուցում մը տուաւ Թուրքիոյ մասին: Ահաւասիկ ամփոփումը,— Այրերու տեղ կիներ կը բանեցնեն... Ելմտացոյցին 65 առ հարիւրը բանակին.

Ժողովրդական - Հանրապետական (Հալք) կուսակցութեան այսքան տարիներու միահեծան իշխանութիւնը ծանր վիճակի մը մատնած է Թուրքիան: Կտրուելով Հարաւ արեւելեան եւ կեդրոնական Եւրոպայէն, Թուրքիան կապուած է անգլեւ - ամերիկեան պետութիւններուն եւ այդ պատճառով ալ ծանր ճգնաժամ մը կ'անցընէ :

Հինգ միլիոն գիւղացիներ հող չունին: Լաւագոյն հողերու 36 առ հարիւրը կը պատկանի հազար ընտանիքներու: Կրնանք ըսել թէ թրքական գիւղերու մէջ դեռ կենդանի է ամէն տեղ թաղուած աւատականութիւնը: Կառավարութիւնը հրատարակեց հողային օրէնք մը որ ոչ թէ հող տուաւ գիւղացիներուն, այլ զանոնք դարձուց աւելի հողազուրկ: Գիւղացին ճզմուած է տուրքերու ծանրութեան տակ: Վերջերս հողային տուրքը կրկին աւելցուցին եւ վճարելու անկարող գիւղացիները կը լցնեն բաները: Գիւղացիները կը լքեն տուն տեղ եւ կը թափին քաղաքները, գործ փնտռելու, բայց այնտեղ ոչ միայն աշխատանք չկայ, այլ եւ կը ծաւալի գործազրկութիւնը: Գործատէրերը առիթէն կ'օգտուին, արշաւանքի ձեռնարկելու բանուորներու դէմ: Անոնք դուրս կը նետեն այրերը եւ անոնց տեղ կը գործածեն կիներ եւ անչափահասներ, աժան գիներով:

Առողջապահական պայմանները անտանելի են Թուրքիոյ արդիւնաբերական հիմնարկութիւններուն մէջ: 16—18 տարեկան աղջիկները քանի մը տարի աշխատելէ վերջ վաղաժամ պառաւներու երեւոյթ կը ստանան: Թէեւ ապրուստը եռապատիկ սղած է վերջերս, բայց աշխատավարձքերը ոչ միայն անբաւարար են, այլեւ մէկ երրորդով կը կրճատուին զանազան տուրքերու պատճառով : Օրական 3 կամ 4 ոսկի շահող բանուորը, տարեկան կը վճարէ մօտ 400 ոսկի տուրք :

Թրքական նոր ելմտացոյցը 150 միլիոն բաց ունի: Ելմուտին 65 առ հարիւրը կը ծախսուի զօրքի եւ ոստիկանութեան վրայ: Թուրքիան աշխարհի միակ երկիրն է որ այս պատերազմէն վերջն ալ չէ կրճատած իր զինուորական ծախքերը: Ի՞նչ նպատակով զէնքի տակ կը պահուին մէկ միլիոն զինուորներ: Լրագրող Հիւսէյին Եալչըն կ'ըսէ թէ բանակը աւելի ներքին թշնամիներու դէմ պայքարելու համար է, քան արտաքին :

Թուրք վարիչներու կարծիքով բանուորն ու դրամատէրը պէտք է ներդաշնակօրէն աշխատին : Այդ իմաստով ալ հրատարակուած է աշխատանքի օրէնք մը որ բանուորները կը զրկէ ինքնապաշտպանութեան հնարաւորութենէն: Թուրք բանուորներու ներկայացուցիչներ չկան աշխատանքի համաշխարհային դաշնակցութեան մէջ:

(Մնացեալը յաջորդով)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖՈՆ ՓԱՓԸՆ, Անգարայի նախկին դեսպանը, որ կը դատուի գերման դատարանի մը առջեւ, լացաւ առջի օր, երբ հարցումներ կ'ուղղէին Թուրքիոյ մէջ կատարուած գործերու մասին: Երբեմնի ամենակարող դիւանագէտը փղձկելով յայտարարեց.— «Ինչպէ՞ս պաշտպանեմ ինքզինքս, մարդ չի հաւատար ըսածներուս »:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, Հանոյի Ֆրանսական զօրամասերը ապստամբներէն մաքրած են երկու մղոն տարածութեամբ շրջան մը: Բնիկները կը շարունակեն դիմադրել եւ հրոսակային կռիւներ սարքել :

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Պաղեստինի Հրեաներուն ահաբեկիչները

Ռոքի է Իսրայէլը ու անհաւասար կուիւ յայտարարած է մեծազօր Ալպիոնի դէմ: Ինչպէս բոլոր ճնշուած ու օտար լուծին տակ ապրող ժողովուրդները՝ Հրեաներն ալ վերջապէս այն գիտակցութեան եկան թէ՝ իբրեւ միատարր ազգ ապրելու համար անհրաժեշտ է ունենալ սեփական հայրենիք:

Մինչեւ պատերազմ, հասարակ Հրեային համար իր հայրենիքը հոն էր, ուր կրնար առատ դրամ շահիլ ու հանգիստ կեանք մը վարել: Ցաճախ ան ազգութիւն անգամ չունէր: Թուրքիոյ մէջ կ'ապրէր իբրեւ Թուրք, Ֆրանսայի մէջ Ֆրանսացի, Սպանիոյ մէջ Սպանիացի եւն, իւրացնելով այդ երկիրներուն բարքերն ու լեզուն, բայց կը պահէր իր կրօնքն ու ճարպիկ առեւտրականի յատկութիւնները: Ան նոյնիսկ կը կարծէր, թէ հարկ եղած պարագային, կրնար հայրենիք մը ստեղծել դրամով, որուն թագաւորութեանը վրայ կը տիրապետէր, ի սփիւռս աշխարհի: Այս տողերը ստորագրողը յաճախ լսած է այդ տեսակ դատումներ, երբ խնդիրը եկած է Հայերուս մղած դարաւոր պայքարներուն եւ թափած արիւնին, ի խնդիր մեր ազատութեան ու անկախութեան:

Արդարեւ օտարի լուծին տակ տառապող, հալածական ժողովուրդները միայն կը զգան ազատութեան անուշութիւնն ու հայրենիքին անհրաժեշտութիւնը, որ աւա՜ղ, խոստումներով եւ նիւթական միջոցներով չի գնուիր, այլ կ'առնուի արիւնով:

Համաշխարհային պատերազմը պէտք է պայթէր ու Հիթլէր մը պէտք էր գար՝ իր բոլոր նախճիրներով, յեղափոխելու համար հրէական հանրային կարծիքը:

Հրէական պետութեան մը կազմութիւնը Պաղեստինի մէջ, համաձայն Պալֆըրի յայտարարութեան, մնաց գրեթէ մեռեալ տառ: Ստեղծուած Ազգ. Տունը չէր գոհացներ Հրեաներու ազգային տենչերը: Ու հիմա Սուրբ Վայրերը պատերազմի դաշտի են վերածուած երկու այլամերժ ցեղերու, — Արաբներու, Հրեաներու եւ բրիտանական աշխարհակալութեան միջեւ: Այս պայմաններուն տակ անգլիական դիւանագիտութիւնը ծանր տագնապի մըն է մատնուած:

Արաբական Գերագոյն Խորհուրդը եւս անխնայ պայքար կը մղէ եւ չի թոյլատրեր որեւէ անդամահատում իր հայրենական հողերուն: Վերջերս մերժեցին նոյն իսկ հարիւր հազար հրեայ գաղթականներու մուտքը Պաղեստին:

Անցեալ տարի անգլ. կառավարութիւնը համագումարի մը հրաւիրած էր Լոնտոնի մէջ, արաբ եւ հրեայ ներկայացուցիչները, երկու կողմերուն համար գոհացուցիչ լուծում մը գտնելու նպատակով: Համագումարը ձախողման դատապարտուեցաւ, որովհետեւ Հրեաները մերժեցին մասնակցիլ եւ նախնական պայման դրին սկզբունքով ճանաչումը հրէական անկախ պետութեան: Անգլիա նոյն փորձը կը կատարէ այս տարի ալ. համագումարին համար պատրաստութիւններ կը տեսնուին արդէն: Իր ծրագիրն է արաբ եւ հրեայ միաձոյլ պետութիւն մը հաստատել Պաղեստինի մէջ, երկու ազգերու բնակիչներուն թիւին համապատասխան ներկայացուցիչներով: Շատ քիչեր կը հաւատան թէ նպաստաւոր ելքի մը պիտի յանգին այս անգամ:

Երկու կողմերն ալ բաւական զօրաւոր կը զգան իրենք զիրենք եւ իրենց ազգային բաղձանքներու իրագործման համար քաջալերող պետութիւններ չեն պակսիր: Կը թուի թէ այլեւս անկարելի պիտի ըլլայ Մեծն Բրիտանիոյ համար փորձել «բաժանեա, զի տիրեսցես»ի հին խաղը: Հրեաները վճռած են մինչեւ ծայրը երթալ: Թէեւ անոնց մէջ ալ կան երկու հոսանքներ, — մտաւորական եւ ծայրայեղ տարրերը. առոնց գլուխը կը գտնուի Հրէական ուժեղ Գործակալութիւնը: Երկու հոսանքներն ալ նոյն նպատակին կը ձգտին՝ Պաղեստինի հրէական անկախութիւն, սա տարբերութեամբ որ մտաւորական եւ առ հասարակ միջին տարրը կը յուսայ այդ նպատակին հասնիլ խաղաղ եւ քարոզչական միջոցներով. մինչ ծայրայեղ տարրը յեղափոխական բռնի միջոցներով:

Ցաճախ առիթ ունեցած ենք արձանագրելու այս էջերուն մէջ՝ այդ ծայրայեղ կուսակցութիւններու «Իրկուն Զվայի» եւ «Սթէրն»ի, խմբակին յեղափոխական գործերը: Ցուսախաբ ժողովուրդի զայրոյթն է որ կը պոռթկայ այսպէս: Արդարեւ, այդ յեղափոխական ահաբեկիչները նախապէս բրիտանական բանակի զինուորներ էին: Պաշտօնական տեղեկագիրներու համաձայն, երեսուն հազար հրեայ զինուորներ կը գտնուէին անգլ. բանակին մէջ, որոնք քաջաբար կռուեցան Գերմանիոյ դէմ՝ պատերազմի միջոցին: Զարմանալի չէ, ուրեմն, որ իրենց ահաբեկչական գործունէութիւնը վարժ ռազմավարութիւն կը ցուցնէ: Այն առտիճան որ անգլ. զինուորական իշխանութիւններ յաճախ անկարողութեան կը մատնուին: Պաղեստինի ժողովուրդին համար երկրին բուն կառավարողները ահաբեկիչներն են: Անոնց որոշումները այնքան կտրուկ են եւ վճռական, որ զինուորական իշխանութիւնները կը ստիպուին յաճախ փոխել դատական ատեաններու տուած վճիռներն անգամ. խուլ պայքար, «ատամն ընդ ատաման» դրութեամբ:

Քանի մը օրինակներ, ահաբեկիչներու բազմաթիւ ձեռնարկներէն, — Քանի մը ամիս առաջ Նապլուսի (որուն բնակիչները զուտ Արաբներէ կը բաղկանան) անգլ. դրամատունը կողոպտուեցաւ, հրեայ ահաբեկիչներու կողմէ՝ ծպտուած իբրեւ Արաբ: Կատարուած փնտռտուքները ապարդիւն անցան. ոչ աւազակները գտնուեցան, ոչ ալ դրամատան գանձատոմսերը: Ատեն մը վերջ կարգ մը անգլիացի սպաներ առեւանգուեցան, եւ օրերով վար դրուեցան իբրեւ փոխ վրէժ հրեայ ահաբեկիչներու ձերբակալման եւ անոնց հանդէպ ձեռք առնուած զինուորական պատժին: Առեւանգիչները ի վերջոյ իրենց գոհերը սնտուկներու մէջ թխմած, թէլ Ավիվի Ալէմպիի ճամբուն վրայ դրին, յետոյ անոնց կափարիչները բանալով ահաբեկիչներուն պետը իւրաքանչիւր սպային տուաւ մէկ անգլ. ոսկի, իբրեւ գրպանի դրամ: Այն ատեն միայն իմացուեցաւ որ անոնք Նապլուսի կողոպտուած անգլ. դրամատան գանձատոմսերն էին:

Անգլ. իշխանութիւններու ահաբեկիչներուն հանդէպ գործածած գլխաւոր զէնքը շրջագայութեան արգելքն է. սակայն այս արգելքը կը վնասէ առաւելաբար հասարակ ու խաղաղ ժողովուրդին. որովհետեւ այդ արգելքը գոյութիւն չունի ահաբեկիչին համար: Պէտք է գործը ընթանայ նոյն թափով, եթէ կ'ուզեն որ հայրենիքը փրկուի:

Շրջագայութեան այս արգելքը (տունէն դուրս չելլել) բոլորովին կը կտրէր երկրին առեւտրական կեանքը, Արաբ թէ Հրեայ ժողովուրդին համար հաւասարապէս: Ուստի «Իսրայէլի ազատութեան համար կռուողները», այսպէս կը կոչեն իրենք զիրենք «Սթէրն խմբակին» անդամները, «ականի կռիւ» յայտարարեցին որուն համաձայն եթէ Պաղեստինի ժողովուրդը պիտի չօգտագործէ ճամբաները, անգլիական բանակն ալ պէտք չէ որ գործածէ զանոնք: Եւ ականներ զետեղեցին ամայի ու մեկուսի ճամբաներու վրայ. զինուորական ինքնաշարժներ սկսան իրարու ետեւէ օդը ելլել:

Նշանաւոր է նաեւ անոնց կռիւը փոխադրական միջոցներու դէմ, կռիւ մը որ կը դժուարացնէ զինուորական փոխադրութիւնները: Շատ մը վայրաշարժներ եւ փոխադրակառքեր օդը ելան, շնորհիւ երկաթուղիներու տակ զետեղուած ականներու. զոհերու թիւը շատցաւ եւ եղաւ ատեն մը, որ երկաթուղիի պաշտօնեաները մերժեցին աշխատիլ: Ձեռք առնուած զգուշական բոլոր միջոցներուն հակառակ՝ Անգլիացիները շատ ուշ գտան անոր գաղտնիքը: Լեհ Հրեաները հնարած էին այս ականը եւ Ռուսերը զայն գործածեցին Գերմաններուն դէմ: Արդիւնքը շատ գոհացուցիչ էր եղած: Այնպէս մը շինուած է այս ականը որ կը պայթի շատ զօրաւոր ծանրութեան մը տակ, ինչպէս ծանր ինքնաշարժներ կամ կառախումբեր. թեթեւ կառքերուն չազդեր:

Եւ կռիւը կը շարունակուի:

Ա. ՀԱՐԵԼԵԱՆ

Ռուս բանաստեղծ Նեկրասով

ԽՄԲ. — «Սովետական Հայաստան»ի Դեկտ. 4 թիւէն մեր հայերէնով (խորագիրը՝ «Ռեվոլիւցիոն դեմոկրատիայի մեծ պօէտը»). —

Ռուս մեծ բանաստեղծ, յեղափոխական ժողովրդապետութեան երգիչ Նիքոլա Ալեքսէյեւիչ Նեկրասովի ստեղծագործութիւններն, իրենց գաղափարական խորութեամբ, ընդգրկումներու ուժով եւ ժողովուրդի կեանքի ու պայքարի հետ ունեցած սերտ կապով, բացառիկ կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն՝ ռուս եւ համաշխարհային գրականութեան պատմութեան մէջ: Անոր բանաստեղծութիւնը եւ հրապարակագրական փայլուն գործունէութիւնը՝ խոր արմատներ եւ ուժեղ ազդեցութիւն են ձգած, ինչպէս հայրենի երկրի, նոյնպէս եւ ռուս ժողովուրդի հետ քաղաքական նոյն կեանքով ապրող փոքր ազգերու, այդ կարգին ե՛ւ հայ ընկերային մտքի եւ գրականութեան վրայ:

Նեկրասովի քերթուածներուն հմայքը եւ ուժեղ ազդեցութիւնը, որոնք կը կայանան անոր ժողովրդական եւ յեղափոխական ուժին մէջ, սահմանափակուած չէ միայն ազգային շրջանակներու մէջ եւ դուրս գալով անոր սահմաններէն, լայն արձագանգ է գտած:

Նեկրասովի մէջ շատ կանուխ կը զարգանայ գրող դառնալու ձգտումը: Թողլով Եարոսլավի բարձր. վարժարանը՝ պատանի Նեկրասով կը մեկնի Փեթերսպուրկ ու կը դառնայ համալսարանի ազատ ունկնդիր: Անոր այդ վարմունքը իր դէմ կը կուտակէ բռնակալ հօր ամբողջ զայրոյթը: Հայրը կալուածատէր էր եւ բնաւորութեամբ դաժան, — այդ մասին Նեկրասով պատմած է իր գրուածքներուն մէջ: Իր անհնազանդ որդին կը զրկէ նիւթական օժանդակութենէ եւ տասնըեօթը տարեկան պատանին ստիպուած՝ սեփական աշխատանքով իր հացը կը ճարէ մեծ ու անծանօթ քաղաքին մէջ, յաճախ անօթի օրեր անցընելով:

«Ճիշտ երեք տարի ես ինքս միշտ ու ամէն օր անօթի կը զգայի, կը պատմէ Նեկրասով: Խելքի մօտ բան չէր, թէ ես որքան կ'աշխատէի, տէր Աստուած, որքան կ'աշխատէի»:

Նեկրասով կը դառնայ գրող, մտաւոր բանուոր: Աւելի կը մօտենայ գրական շրջանակներուն: Իր ծանօթութիւնն ու բարեկամութիւնը ռուս մեծ քննադատ եւ դեմոկրատ Բելինսկիի հետ, վճռական յեղաշրջում յառաջ բերին երիտասարդ բանաստեղծի կեանքին ու ստեղծագործութեան մէջ: Ան դարձաւ Նեկրասովի առաջին ուսուցիչը եւ ուղղութիւն տուաւ անոր տաղանդին: Մեծ քննադատը Նեկրասովի մէջ կը տեսնէ ժողովրդավար տրամադրութիւններ եւ զայն կը դաստիարակէ անհաշտութեան ոգիով ընդդէմ նեխած աւատապետական կարգերու ու ցարական ոստիկանական վարչաձեւին:

Ցետագային՝ 60ական թուականներուն, Նեկրասով կը խմբագրէ իր ժամանակի ամենայառաջադէմ օրաթերթը «Սովրեմեննիկ»ը, որ Ձերնիշեւսկիի եւ Դոբրոլիւբովի աշխատակցութեան շրջանին կը դառնայ յեղափոխական ժողովրդապետութեան (դեմոկրատիա) մարտական օրկանը: Բելինսկիին կը յաջորդէ Ձերնիշեւսկին եւ Դոբրոլիւբով: Ցեղափոխական շարժումին այդ առաջնորդներու գաղափարական ազդեցութեամբ, վերջապէս կը ձեւակերպուին Նեկրասովի յառաջդիմական հայեացքները եւ ան կը դառնայ գիւղացիական յեղափոխութեան մարտական, բոցաշունչ երգիչը՝ ժողովրդավար, յառաջադէմ երիտասարդութեան ամենասիրելի բանաստեղծը: Անոնք զինքը կը նկատէին ամէնէն մեծ ռուս բանաստեղծը: Բարձր կը գնահատէ նաեւ Ձերնիշեւսկին, իր Սիպերիայէն գրուած նամակին մէջ, «Անոր փառքը անմահ պիտի ըլլայ. յաւերժ է Ռուսաստանի սէրը հանդէպ անոր, բոլոր ռուս բանաստեղծներէն ամենահանճարեղը եւ ամենազնիւը»:

Եւ ատիկա հասկնալի է: Ան իր անզուգական, բանաստեղծական հանճարը ի սպաս էր դրած ժողովուրդի պայքարին, հարստացնելով ռուս գրականութիւնը նոր պատկերներով եւ հնչիւններով, քերթողական նոր գանձերով:

Նեկրասովի մուսան ընկերացած «քաղցի ու կարիքի» հետ, կոչուած էր «աշխարհին պատմելու» իր հայրենիքին եւ ժողովուրդին դառն ցաւը եւ զայն վրէժի կանչելու: Ան ստեղծած է գիւղացիական կեանքի, անոր թշուառութիւններու եւ ստրկական վիճակի մասին ցնցող պատկերներ: Վոլկան՝ զոր Նեկրասովը անուանած է «թախիծի եւ ստրկութեան գետ», այնպէս չէ ողողեր դաշտերը, ինչպէս «մեծ իր վիշտով ժողովուրդը՝ ողողեր է երկիրն ամենուրեք»:

. . . Օ՜, երկիր հայրենի,
. . . . Օ՜, երկիր հայրենի,
Անուանիր այնպիսի օթեւան, —
Ես նման մի անկիւն չգտայ,
Ուր ցանողը, պահողը հողիդ,
Ուր մուժիկը մեր ռուս չտքայ:

Նեկրասով յեղափոխական պայքարի երգիչ էր, բանաստեղծ-քաղաքացի, որու նշանաբանն էր՝ «կրնաս բանաստեղծ չըլլալ, բայց քաղաքացի պարտաւոր ես»: Այս նոր ձեւի բանաստեղծը չի սահմանափակուիր ռուս գիւղացիութեան տանջանքներն ու թշուառութիւնները նկարագրելուն մէջ, չի գոհանար դիմակազերծ ընելով ժողովուրդները կեղեքող ազնուական - կալուածատէրները եւ վաչխառուները, այլեւս վրէժի կը կանչէ, պայքարի կը մղէ զանոնք: Եւ այդ է անոր քերթողական ուժը, արժէքը: Ամբոխներու սրտերուն մէջ կուտակուած դարաւոր զայրոյթը եւ տարերային բողոքը՝ Նեկրասովի բանաստեղծութեան մէջ յեղու կ'առնենեւ կը փոխուին կիզիչ հնչիւններու, որոնք կ'ազդարարեն գալիք մրրիկն ու փոթորիկը:

Նեկրասով անսահման հաւատքով եւ պայծառատեսութեամբ էր լեցուած՝ իր մեծ ժողովուրդի ապագայի եւ անոր յաղթանակի մասին: Ան համոզուած էր, որ ռուս մեծ ժողովուրդը, կրելով ամէն տեսակ տառապանք եւ չարչարանք՝ «կրծքով իրեն համար կը հարթէ ճանապարհ լուսաւոր»:

Այդ պայծառ հաւատքը իր ժողովուրդի, անոր հզօր ուժի եւ անդաւաճան զաւակներու հերոսական գործերու նկատմամբ, ոչ միայն համոզում էր, այլեւ կիրք եւ զգացում՝ Նեկրասովի համար: Այդ տրամադրութեամբ է տոգորուած անոր ամբողջ ստեղծագործութիւնը, ան նուիրուած ըլլայ «գիւղացի երեխաներին» թէ «ռուս կանանց», «Թշուառներին», թէ երկաթուղի կառուցանող բանուորներուն, երջանկութիւն փնտռող եօթը մուժիկներուն, թէ յեղափոխական Գրիշա Դոբրոսկլոնովին, որ ինքն իրեն երջանիկ կը համարի, որովհետեւ կը պայքարի ժողովուրդին շահերը պաշտպանելու համար:

Հայ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակին գործունէութիւնը 1946ի ընթացքին

ԽՄԲ. — Հայ Գաղթ. Կեդր. Գրասենեակէն ստացանք զեկոյց մը որմէ կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Գրասենեակը տուած է 1462 վաւերացուած վկայականներ, 593 տեղեկատու վկայականներ եւ վկայագիր եւ 162 վկայագիր անձնագրի տուրքէն ազատ կացուցանելու մասին: Ընդհ. գումար 2217 վաւերագիր:

Մարսէյլի գրասենեակը իր կողմէ տուած է՝ 459 վաւերացուած եւ 281 տեղեկատու վկայագիրներ. Համագումար 740 վաւերագիր:

Տեղեկատու վկայագիրներն են.— 1655 ծննդեան վկայական, 159 սովորոյթի, 66՝ ծագումի կամ ազգութեան, 29 ամուսնական վկայագիր, 7 թարգմանութեան, 5 զանազան:

Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ կարգ մը դիմումներ են կատարուած ձեռնհաս իշխանութիւններու մօտ, ի նպաստ տարագիրներուն: Դարձեալ երկու գրասենեակները տուած են զանազան տեղեկութիւններ եւ դատական խորհուրդներ՝ բերանացի թէ գրաւոր, Հայ [illegible] գաղթականներու: Գրուած են 283 նամակներ:

Գաղթականներու իրաւունքներն ու շահերը պաշտպանելու նպատակով՝ Գրասենեակին կատարած բազմաթիւ դիմումները ընդհանրապէս յաջողութեամբ պսակուած են: Գոհունակութեամբ տեղեկացանք, որ անցեալ տարի Արտաքին Նախարարութեան մօտ կատարած մեր խնդրանքը 158 հայ գաղթականներու եւ իրենց ընտանիքներու «հպատակութիւն անորոշ» բացատրութեան մասին, ընդունուած եւ անոնց տրուած է ծագումով Հայ որակումը:

Ֆրանսական վարչութիւնը կը մերժէր հատուցում տալ պատերազմի հետեւանքով նիւթապէս վնասուած հայ գաղթականներուն: Ցենլով 1933ի Հոկտ. 28ի պայմանագրին 14րդ յօդուածին վրայ եւ յիշեցնելով այն իրողութիւնը թէ Ֆրանսա բնակող Հայերը զինուորական ծառայութեան են — թարկուեցան, խնդրեցինք պատկան իշխանութիւններէն, որպէսզի պատերազմի պատճառով վնասուած գաղթականները Ֆրանսացիներու նման հատուցում ստանան իրենց կրած վնասներուն:

Ուրախ ենք հաստատելու որ կառավարութիւնը նպաստաւոր լուծում մըն է տուած մեր խնդրանքին: Նոյնպէս նպաստաւոր ընդունելութիւն գտած է մեր դիմումը նախկին պատերազմիկներու եւ պատերազմի զոհերու Նախարարութեան՝ պատերազմի քաղաքային զոհերու մօտաւոր ազգականներուն կենսաթոշակ տրուելու մասին: Այժմ կը սպասենք ելմտական նախարարի հաւանութեան:

Հայ գաղթականներու արտասահմանի մէջ ունեցած կալուածներուն գրաւումին վերջ տրուած է շնորհիւ մեր դիմումներուն, Գաղթականաց Վերատեսչին եւ Արտաքին նախարարին բարեհաճ կարգադրութեամբ: Իր ջանքերուն շնորհիւ «Գաղթականներու Օգնութեան Ընկերային Սպասարկութիւն»էն (Service Social d'aide aux Emigrants) 16 անտուկ Նոր Հագուստ տրուած է Հայ բարեգործական մարմիններուն, գաղթականներուն բաշխուելու համար: Այս հագուստները նուիրուած էին Ամերիկեան Կարմիր Խաչին կողմէ:

Հայերու համար Ֆրանսայի մէջ անկելանոց մը հիմնելու մասին, Գրասենեակս ծրագիր մը պատրաստած եւ յանձնած էր Գաղթ. Վերատեսուչին: Ասոր համար նախատեսուած էր չորս միլիոն ֆրանք: Վերատեսուչը իր տրամադրութեան տակ այդքան կարեւոր գումար չունենալով՝ Փարիզի Հայ Աղքատախնամը ձեռնարկած է պատսպարան մը մարդարել 25 ծերունիի համար:

Ձեռնարկած ենք Ֆրանսայի Հայերու մարդահամարին, սակայն վերջնական արդիւնքը չունինք տակաւին:

Ֆրանսայի զանազան նահանգներու մէջ բնակող Հայերու մօտաւոր թիւը հետեւեալն է.— Ալփ Մառիթիմ, Ավերոն, Պուշ տիւ Ռոն, Տոմ, Կառ, Ժէռ, Հօթ դ'Ալփ, Հօթ Կառօն, Հօթ Փիռէնէ, Լանտ եւ Վառ, 25.000, որոնց 18.000ը Մարսէյլ քաղաքին մէջ: Այս շրջանին Ֆրանսահպատակ, Լիբանանի եւ Սուրիոյ հպատակ Հայերուն մօտաւոր թիւն է երկու հազար:

Ռօնի, Իզէռի եւ Լուառի շրջաններու մէջ բնակող Հայերու թիւը կը գնահատուի 16.000, որոնց 6.000ը Լիոնի մէջ. Տէսին՝ 2.000, Վիէն եւ Կռընօպըլ՝ 1500ական:

Արձանագրութիւնները չեն աւարտած տակաւին Փարիզի շրջանին մէջ, ուր Հայերը ստուար թիւ մը կը կազմեն, մօտաւորապէս 35.000 հոգի:

Նեկրասովի բանաստեղծութեան մէջ արժէքաւոր են իր սրտառուչ բանաստեղծութիւնները՝ նուիրուած ռուս մեծ ժողովրդավար Բելինսկիին, Չերնիշեւսկիին, Դոբրոլիուբովին, որոնց կերպարներուն մէջ կը տեսնէք բարձրացող նոր Ռուսաստանի հերոսական գիծերը:

Քաղքենի սարկութիւնը եւ ցարական բռնակալութիւնը, կը կաշկանդէին ժողովուրդին ստեղծագործական թռիչքը եւ կապարի ծանրութեամբ կը ճնշէին անոր ընդերքին մէջ պահուած տաղանդներուն վրայ, թոյլ չտալով անոնց լոյս աշխարհ գալ:

Իսկ այն եզակի խիզախները, որոնք իրենց բացառիկ կամքի եւ հզօր միտքի շնորհիւ, ճեղքէին բացած նեխած ոստիկանական վարչաձեւի մէջ, անոնց կեանքին վրայ մահուան սպառնալիքն էր կախուած: Ատոնց կարգին կը պատկանէր նաեւ Նեկրասով:

Լենինը կը սիրէր ու կը գնահատէր Նեկրասովի ստեղծագործութիւնները:

Նեկրասով իր ժամանակին ըսած է Ռուսաստանի մասին.—

Դո՛ւ եւ խղճուկ, դո՛ւ եւ առատ,
Դո՛ւ եւ հզօր, դո՛ւ եւ անուժ
Մայր Ռուսիա:

Նախայեղափոխական Ռուսաստանը նկարագրած ատեն, մեծ առաջնորդներ Լենինն ու Ստալինը իրենց երկերուն մէջ օգտագործած են բանաստեղծին այդ յայտնի տողերը: Նեկրասով իր ուսուցիչներուն հետ միասին, կ'երազէր տեսնել իր Հայրենիքը՝ ազատագրուած քաղքենի սարկութենէն եւ ցարական բռնակալութենէն, ան կը ձգտէր որպէսզի մայր Ռուսիան դառնայ հզօր, առատ ու ազատ երկիր: Անոր երազը իրականացաւ միայն խորհրդային կարգերուն մէջ: Նեկրասովի մեծ Հայրենիքը՝ Լենին - Ստալինի կուսակցութեան ղեկավարութեամբ ազատագրուելով ցարական բռնակալութեան ծանր շղթաներէն, դարձեր է իրօք ազատ, առատ ու հզօր երկիր եւ անդուլ կը կոփէ իր եւ համայն մարդկութեան լուսաւոր ճամբան:

ԱՐՏ. ՈՍԿԵՐԻՉԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

« ԱՍՏՈՒԾՄԷ ՎԱԽՑԻՐ»

Պոլսոյ Մարմարան կը գրէ (18 Յունուար).—

Թրքահայութեան ընդհ. ժողովին կողմէ պարսաւանքի քուէ ստացած եւ չարաթ մը առաջ դատական վճիռով դատապարտուած Գէորգ արք. Արսլանեան երէկ իր բեղնաւոր կենսագրութեան վրայ աւելցուց խարան մը, որ յաւիտեան անջնջելի պիտի մնայ:

Տեսնելով որ պիտի չկարենայ օծիքը ազատել արդարութեան անպարտելի ձեռքէն, Արսլանեան արքեպիսկոպոս երէկ յանդգնեցաւ դիմել Իսթանպուլի հիմնական 9րդ դատարանին, պահանջելով որ ջնջուի լուսահոգի Նարոյեան պատրիարքին կտակը:

Մոռնալով որ այդ կտակը արդէն իսկ վաւերացուած եւ նուիրագործուած է, Արսլանեան արք. դատարանին յանձնած է իր ստորագրութիւնը կրող աղերսագիր մը, ուր կը համարձակի գրել թէ լուսահոգի Նարոյեան Պատ.ին կտակը՝

Ա.— Անճիշդ է.— 2. Այդ տեսակ կտակ մը գոյութիւն չունի.— 3. Այդ կտակը շինծու է !!!

Այնքան անլուր, այնքան ապշեցուցիչ եւ այն աստիճան ահաւոր է դէպքը, որ մեր գրիչը կը կարկամի եւ բառ չենք գտներ մեր զգացումներն ու մտածումները արտայայտելու:

Դժուար չէ ըմբռնել մեր կացութիւնը, երբ կը տեսնենք բարձրաստիճան Հայ եկեղեցական մը, որ փոխանակ պաշտպան կանգնելու լուսահոգի Պատրիարքի մը կտակին, ընդհակառակն կը յանդգնի ուրանալ զայն, որպէսզի Ազգ. Հիւանդանոցը զրկուի կարեւոր կտակէ մը եւ ինքնակոչ տեղապահի մը գրպանը մտնեն լուսահոգի պատրիարքին խնայած լումաները:

Ինքնախաբանումի այս դատը յետաձգուեցաւ Փետրուար 17ին, լսելու համար կտակարարներու փոխանորդներուն առարկութիւնները:

Այս պայմաններուն մէջ ուրիշ բան չի մնար մեզի, բայց եթէ յիշեցնել ուրացող արք.ին.

— Սրբազա՛նց, գոնէ Աստուծմէ վախցի՛ր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ինչպէս ազատեցաւ գեղանի Վառվառէն

1915ի համատարած ջարդի օրերուն, հազարաւոր հայ որբերու կարգին, խեղճ Վառվառէն ալ խլուած էր իր մօրը գրկէն ու ինկած Քիւրտերու ձեռքը: Հազիւ հինը տարեկան, շուտով կը մոռնայ մայրենի լեզուն եւ կը դառնայ կատարեալ Քրտուհի մը, Այշէ անունով: Ամբողջ գիւղը կը կոչէր «Այշէ ռըն» (գեղեցիկ Այշէ): Մօրը գրկէն զինքը խլող Քիւրտը զաւակ չունենալով՝ Այշէն կը կնքէ իրեն համար իբրեւ հոգեզաւակ: Ամբողջ տնեցիները կը գուրգուրան գեղեցիկ Այշէին վրայ: Ոչ միայն Այշէն կը մոռնայ իր Հայ ըլլալը, այլ ամբողջ շրջանի Քիւրտերը զայն կ'անուանէին Հիւսէյնին աղջիկը: Ոչ մէկ տարբերութիւն իր հասակակից քիւրտ աղջիկներու միջեւ: Լաւ հագուած, լաւ խնամուած, Վառվառէն ամէնէն գեղեցիկն էր: Իր խնձորի նման կարմիր այտերը, չէկ եւ երկարահիւս մազերը, գրաւած էին բոլորին ուշադրութիւնը:

Քիւրտ Հիւսէյին հպարտ էր որ երեսունտուննոց գիւղին մէջ ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը իրն էր:

1921ի գարնան ես ինկայ այն գիւղը, ուր կ'ապրէր գեղեցիկ Վառվառէն վեց տարիէ ի վեր, կտրուած աշխարհէն: Տակաւին անծանօթ գիւղի բնակիչներուն, երբեք մտքէս չէր անցներ թէ Հայ կայ գիւղին մէջ: Իմ բնակած տան մէջ կար քիւրտ սպասուհի մը: Չեմ գիտեր ինչպէս եղաւ օր մը, խօսակցութեան մը ընթացքին,— Գիտե՞ս, Եուսուֆ, ըսաւ, այս գիւղին ամէնէն գեղեցիկ աղջիկը Հայ մըն է: — Հա՞յ, կրկնեցի ես, հոս Հայ ալ կա՞յ: — Այո, Այշէ կ'ըսեն իրեն:

Երկար ատենէ ի վեր Հայ տեսած չէի, ցնցուեցայ ամբողջ մարմինովս: Ո՞վ է արդեօք, ո՞ր կողմերէն, եւ կամ ո՞ր գիւղացի: Այսպիսի մտատանջութիւններով այդ գիշեր մինչեւ ուշ ժամանակ արթուն մնացի:

Յաջորդ օրը ուղղակի դիմեցի քիւրտ Հանըմիս հասկնալու համար թէ որքա՞ն ճիշտ էր սպասուհիին ըսածը: Եւ իրօք, Հանըմս ալ կրկնեց նոյն խօսքերը: Ինծի կը մնար օր առաջ տեսնել Հայ աղջիկը: Խնդրեցի Հանըմէս որ եթէ կարելի է զիս տանի ու ծանօթացնէ անոր հետ: Իմ հաւատարիմ աշխատանքիս շնորհիւ չափազանց սիրուած էի թէ՛ Հանըմէս եւ թէ բոլոր տնեցիներէն: Ազնիւ քիւրտ կինը սիրով ընդունեց խնդրանքս, ու անմիջապէս միասին գացինք Վառվառէին բնակած տունը: Նախապէս Հանըմըս յայտնեց մեր գալու նպատակը եւ ապա դառնալով ինծ ըսաւ,— Ահաւասիկ, քու ուզած Հայ աղջիկը:

Ամօթխած Վառվառէն կասկարմիր կտրեցաւ քիւրտ կնոջ յայտնութեան վրայ. Նախ չհասկցաւ թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէր հանըմս: Ընդհանուր խօսակցութիւն մը սկսաւ բոլորիս մէջ: Հոս միջանկեալ ըսեմ, որ այս Քիւրտերը երբեք պէտք չէ բաղդատել մեր գիտցած սովորական վայրագ Քիւրտերուն հետ: Ասոնք Խարբերդի արեւմտեան շրջանի մէջ ապրող Կուրմանճի Քիւրտերն էին, որոնք իրենց վարք ու բարքով յար եւ նման էին Հայերու: Հազուադէպ են այնպիսիներ, որ Հայեր սպաննած ըլլային:

Մեր ընդհանուր խօսակցութեան միջոցին, իմ կարգիս քանի մը հարցումներ ըրի Այշէին, քրտերէն, հասկնալու համար թէ ո՞ր տեղացի եւ ինչպէս ազատուած է, բայց ոչ մէկ պատասխան կրցայ ստանալ: Ընդհակառակն երեսը դարձուց եւ տեսակ մը դժգոհութիւն յայտնեց որ ես իր Հայ ըլլալովը կը հետաքրքրուիմ. Նախ ուզեց ըսել թէ ինք Հայ չէ, հետեւաբար աւելորդ են իմ հարցումներս: Իրեն փոխարէն քիւրտ Հիւսէյինն էր որ պատասխանեց ըրած հարցումներուս, աւելցնելով թէ՝ ան Հայ չէ այլեւս: Քիւրտը ինքն ալ չէր գիտեր թէ ո՞ր գիւղէն կամ որ երկրէն է. իր պատմելով գեղեցիկ Այշէն ուրիշ Քիւրտերու ձեռքէն էր առած, որոնք զայն պիտի սպաննէին եղեր:

Առանց հայերէն բառ մը խօսելու իմ գիտցած կիսկատար հայերէնովս, ու նաեւ առանց ստուգելու Այշէին ո՞ր տեղացի ըլլալը, կոտրուած սրտով դուրս ելայ Քիւրտին տունէն: Թէեւ ես ալ փոքր էի տարիքով, երբ բաժնուեցայ ծնողքէս, հազիւ 10 տարեկան, բայց հայկական ոգին միշտ վառ էր մնացեր մէջս: Տարագրութենէն չորս տարի վերջ գտած էի հրաշքով ազատուած երկու եղբայրներս, ծանօթացած էի ուրիշ հայ բեկորներու, որոնք ցիր ու ցան ինկած էին աղէն անդին: Երբեմնի Խարբերդ քաղաքը գացած ատենս տեսած էի Հայեր, որոնք այլեւս ազատ էին ու կը զբաղէին իրենց սեփական գործերով: Կը մտածէի այլեւս առիթով մը փախչիլ եւ ազատուիլ վեց տարուան գերութենէն ու հաստատուիլ ծննդավայրս (Բաղմաշէն), մանաւանդ որ բաւական թիւով գիւղացիներ, որոնք նոյնպէս հրաշքով ազատուած, եկած հաստատուած էին գիւղը:

Բայց երթալէս առաջ կ'ուզէի որ Վառվառէն ալ ազատուի այդ կեանքէն, մանաւանդ որ ամուսնացնելու խօսքեր ալ կ'ըլլային իր մասին: Ո՞ր քիւրտ տղան պիտի չուզէր Վառվառէին պէս գեղեցիկ կին ունենալ: Յաճախ կը հետապնդէի զինքը առանձին տեսնելու համար: Կարծես Քիւրտը կռահած էր միտքս, մէկ քանի անգամ անուղղակի սպառնալիքներ ըրաւ ինծի, խստիւ կը հսկէին նաեւ Վառվառէին վրայ: Այլեւս բաւական հասուն աղջիկ էր. առանձին չէին ձգեր որ դաշտ երթայ: Ես ալ չափազանց զգոյշ էի իմ քայլերուս մէջ. գիւղին մէջ երբեք չէի ուզեր մօտենալ իրեն:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(1)

Ֆրանսական ծրագիրը Ռուրի մասին

Ֆրանսական կառավարութիւնը հրատարակեց այն ծրագիրը զոր պիտի ներկայացնէ Մոսկուայի խորհրդաժողովին, Ռուրի ապագայ կարգուսարքը որոշելու համար: Այդ ծրագրին համաձայն, Զորս Մեծերը պէտք է գրաւեն Ռուրի ճարտարարուեստական շրջանին բոլոր ածխահանքերը եւ գործարանները եւ սեփականութիւնը փոխանցեն Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

Պ. Ալֆան, արտաքին գործերու նախարարութեան տնտեսական բաժնի տնօրէնը, տեղեկութիւններ հաղորդելով այս մասին, յայտարարեց թէ ուրիշ ճար չկայ, խափանելու համար գերմանական վտանգը աշխարհի խաղաղութեան: Ըստ նաեւ թէ Ֆրանսա որոշած է պահանջել նաեւ Ռուրի շրջանին քաղաքական անջատումը:

Ֆրանսական ծրագիրը կ'ընդգրկէ նաեւ Խօսէնը եւ Տիւսէլտորֆը, որոնք Գերմանիոյ վեցերորդ եւ իններորդ ամենամեծ քաղաքներն էին պատերազմէն առաջ, 659.871 եւ 539.905 բնակիչներով: Միջազգայնացման ենթակայ շրջանը կը տարածուի Հռենոսի արեւելեան ափին վրայ, աւելի քան 50 մղոն երկայնութեամբ:

Ծրագիրը Միացեալ Ազգերուն յանձնելով Ռուրի շրջանը, կ'առաջարկէ միջազգային ընկերութիւն մը կազմել ածխահանքերուն, ուրիշ մըն ալ պողպատի եւ երկաթի գործարաններուն համար: Ֆրանսա պիտի պնդէ որ Գերմանիոյ պողպատի տարեկան արտադրութիւնը սահմանափակուի 7.500.000 թոնի: Ֆրանսայի հիմնական նպատակն է.—

1. Գերմանիոյ պողպատի ճարտարարուեստութիւնը փոխադրել Ֆրանսա եւ ուրիշ երկիրներ, այնպէս որ Եւրոպայի պողպատի արտադրութեան ամենամեծ կեդրոնը դառնայ Ֆրանսա, եւ ոչ թէ Գերմանիա:

2. Հաստատել կարգուսարք մը որուն շնորհիւ Ռուրի ածուխը արտադրուի եւ բաժնուի Ֆրանսայի եւ ուրիշ եւրոպական երկիրներու, շահակից պետութեանց ներկայացուցիչներէն կազմուած միջազգային վարչութեան մը միջոցաւ:

Այս կարգադրութեամբ, Ռուրի շրջանը պիտի դառնայ Եւրոպայի խաղաղասէր ազգերուն հաւաքական սեփականութիւնը: Ծրագրին կարեւորութիւնը կարելի է ըմբռնել, երբ ըսենք թէ Ռուրի շրջանը կը պարունակէ Գերմանիոյ հանքածուխին 90 առ հարիւրը, պողպատի արտադրութեան 74 առ հարիւրը, երկաթի գործարաններուն 72 առ հարիւրը եւն.: Այս բռնագրաւումներուն համար հատուցում պիտի ըլլայ գերման սեփականատէրերուն, եթէ ապացուցանեն թէ Նացիներ չեն:

Վերջնագիր Պաղեստինի Հրեաներուն

Պաղեստինի կառավարութիւնը վերջնագիր մը ուղղեց Հրէական Գործակալութեան, ազդարարելով թէ պիտի ստիպուի զինուորական վարչութիւն մը հաստատել, եթէ լիովին չգործակցին, խափանելու համար ահաբեկչական գործունէութիւնը: Պայմանաժամ տրուած է եօթը օր (մինչեւ երկուշաբթի):

Իրազեկներ կը կարծեն թէ կատարեալ գործակցութիւն պահանջելով, բրիտանական իշխանութիւնը ապահովաբար կ'ուզէ որ Հրէական Գործակալութիւնը իրեն յանձնէ Իրկուն եւ Սթէրն կազմակերպութեանց անդամներուն անունները եւ հասցէները: Ասկէ առաջ այս իմաստով առաջարկներ եղած, բայց զայրոյթով մերժուած էին: Գործակալութիւնը չուզեր լրտես-մատնիչներու վերածել 600.000 Հրեաներ եւ կ'ըսէ թէ ինք ահաբեկիչներ չի ճանչնար:

Վերջնագիրը կը բացատրէ թէ երկար ատենէ ի վեր կառավարութիւնը քանիցս ազդարարած էր թէ ահաբեկչական գործունէութեան աճումը աղետալի հետեւանքներ պիտի ունենայ, բայց հրէական իշխանութիւնները եւ համայնքները գործունէութեան նշան չեն ցուցներ:

★ Պաղեստինի գերագոյն ատեանը մերժեց ետ առնել հրեայ ահաբեկիչ Տով Կրունէրի մահապատիժը, որ կրնայ գործադրել որ եւ է ատեն: Փարիզի մէջ ալ ցոյցեր կատարուեցան հանրապետութեան նախագահին, որպէսզի ներում շնորհուի: Պաղեստինէն հեռացած անգլիացի ընտանիքներու առաջին կարաւանը, 19 կիներ եւ 15 մանուկներ Մարսէյլ հասան օդանաւով:

★ Եգիպտոսէն կը հեռագրեն թէ աննուազն 2000 երիտասարդներ կամաւոր արձանագրուած են, Պաղեստինի Արաբներուն միանալու եւ Հրեաներուն դէմ կռուելու համար: Գաղտնի կոմիտէ մը իր եօթը անդամները ղրկած է Պաղեստին, ի հարկին յեղափոխութիւն սարքելու համար:

ԱԶՆՈՒԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏԻՏՂՈՍՆԵՐԸ պիտի ջնջուին Իտալիոյ մէջ: Հունգարիա եւս ջնջեց, ծանր պատիժներ սահմանելով անսաստողներուն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԿԱԽԱՂԱՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ հինգ կիներ եւ վեց այրեր,— Ռավէնսպրուքի կիներու արգելարանին պաշտօնեաները, մնացեալ չորսն ալ՝ 10—15 տարի բանտարկութեան: Ասոնք ամբաստանուած էին թէ զանազան ձեւերով մեռցուցած են հազարաւոր զոհեր: Մահապարտներէն մին այն Զուիցերիացի կին մը, Քարմէն Մորի, այլ անուամբ «սեւ հրեշտակը» խորտակուեցաւ, երբ կ'արտասանուէր վճիռը:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ բրիտանական զօրքը 50 առ հարիւր պիտի պարպուի, ինչպէս հաղորդեց Աթէնքի դեսպանը: Պաշտօնապէս 30.000 կը հաշուեն այդ բանակին թիւը: Միացեալ Ազգերու քննիչ յանձնախումբը կը շարունակէ իր աշխատանքները: Պիտի այցելէ նաեւ Եուկոսլաւիա, Պուլկարիա եւ Ալպանիա: Ամերիկեան պատուիրակին միջամտութեան վրայ, փրկուեցան հինգ յոյն ապստամբներ, որոնք պիտի կախուէին Բչ. առտու:

ԵՐԿՐՈՐԴ 5 առ հարիւրի զեղչը որ նախատեսուած էր Մարտ 1ի համար, աւելի կանուխ պիտի յայտարարուի: Կառավարութիւնը օրէնք մը կը պատրաստէ այս մասին:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ դժգոհ են Ազգ. Ժողովի վերջին որոշումէն եւ կը պնդեն իրենց պահանջներուն վրայ: Միեւնոյն ատեն կը բողոքեն շաբաթական 48 ժամ աշխատանքի որոշման դէմ:

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ հոսանքը նորէն կըրճատուեցաւ, ժամը 22էն 5: Արգիլուած է լուսավառել խանութներու, սրճարաններու, ճաշարաններու, զբօսավայրերու եւն. ապակեփեղկերը:

ՄԱՔՍ ՔՆԻՓԻՆԿ, Տարնանի փոխանորդը, որ ամբաստանուած է իբրեւ կազմակերպիչը նախկին նախարար Ժորժ Մանտէլի սպանութեան, ըմբոստներու դէմ կատարուած գործողութեանց եւ Սանթէի 28 բանտարկեալներու գնդակահարման, կը դատուի երկու օրէ ի վեր: Առաջին օրն իսկ յայտարարեց թէ խիղճը հանգիստ է...

ՌՈՒՄԲ ՄԸ ԱՐՁԱԿՈՒԵՑԱՒ Նիւրընպէրկի գերման դատարանին դէմ որ կը զբաղի Նացիներու դատավարութեամբ: Այս առթիւ բարքի ցոյց մը կատարեցին 25.000 հոգի, հակառակ սաստիկ ցուրտին:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ Ռոժէ Ռօլ անուն հրէայ մը, որ շաքար կամ դրամ տալով անչափահաս աղջիկներու, տուն կը տանէր եւ կը ըլլէր, Ռուէյլ-Մալմէզոնի մէջ: Դեռ չէ ձերբակալուած միւս հրէշը, որ իրիկունէ իրիկուն կը դգետնէ կիներ եւ աղջիկներ, փողոցին մէջ:

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը Փետրուար 8ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը: Պիտի բաժնուին անուշեղէններ եւ նուէրներ բոլոր մանուկներուն համար:

ԱՌՆՈՒՎԻԼԷՆ Այրի Տիկին Մարի Շիրինեան իր խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնէ բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ ցաւակցութիւն յայտնեցին Պ. ՎԱՀՐԱՄ ՃԷՋԱՅԻՐԼԵԱՆԻ մահուան առթիւ: Տիկնոջ Աֆիոնցի հայրենակիցները Ֆր. Կ. Խաչին կը նուիրեն փոխան ծաղկեպսակի 1200 ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՑԷՕՎԼԷԹԻ, ՀՂՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Ճշմարտասէօղ ծիծաղներ անունով, ՎԱՐԴԱՆ ԵՂԻՇԷԵԱՆԻ նոր հատորը, որ Աստափազարի հայ ինքնատիպ կեանքէն, կենդանի եւ երգիծական պատմուածքներ կը պարունակէ: Ամէն Աստափազցի պէտք է օրինակ մը ունենայ այս գիրքէն:

200 էջ 150 ֆրանք: Դիմել՝ ԳՐԱՏՈՒՆ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ, 46, Rue Richer, Paris (9), ինչպէս նաեւ բոլոր գրավաճառներուն:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ, հայերէնի դասէն վերջ: Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղին դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի թէյասեղանը՝ այս շաբաթ (8 Փետրուար) ժամը 8.30ին, Bar du Centreի սրահին մէջ: Պիտի բանախօսէ՝ ԸՆԿ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոն տ'Օպնայի նորակազմ մասնաճիւղին բացման հանդէսը այս կիրակի, ժամը 2.30ին տեղւոյն սրահին մէջ: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական պարեր, երգեր, զուեշտ մը եւ սիրուն անակնկալներ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի մէջ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Խաչիկ Տէր Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.
— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Գարամատթէոսեան Յակոբ, նպարավաճառ, ծնած 1906ին Պիլէճիկ, զաւակը Սիւզան - Պէաթրիս, ծնած 1943ին, Փարիզ, կինը Գրտըքեան Սիրուհի, ծնած 1920ին, Պոլիս, այժմ Պուա Քոլոմպ: Քէչիչեան Արամ, մեքենավար, ծնած 1909ին Գըր Շէհիր, զաւակը Րոպէռ-Լէօն, ծնած 1944ին Առլը, կինը Քարայեան Հրանդուհի, ծնած 1913ին Կեսարիա, այժմ Առլը: Քէմէճեան Ժան, բանուոր, ծնած 1909ին, Մալաթիա, կինը Յովակիմեան Աբաքսի, ծնած 1907ին Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Քինոսեան Գաբրիէլ, բանուոր, ծնած 1904ին, Խարբերդ, կինը Գազանճեան Վիքթորիա, ծնած 1909ին Խարբերդ, այժմ Վիէն: Գոմշուեան Կարապետ, առեւտրական, ծնած 1912ին Խարբերդ, կինը Վարդանեան Հոռոփիկ, ծնած 1917ին Ագ.էհիր, այժմ Կռէսսք: Գասպարեան Արթին, բանուոր, ծնած 1915ին Անգարա, կինը Առաքելեան Մարի, ծնած 1916ին Պոլիս, այժմ Սէնպրիս սու Ֆօռէ: Մարգարեան Տիգրան, առեւտրական, ծնած 1908ին Տիարպէքիր, կինը Յովսէփեան Մարիցա, ծնած 1911ին Մալաթիա, այժմ Սէնթ Էթիէն:

(Շար.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Հայաստանի Նոր Խարբերդէն Գրիգոր եւ Լեւոն Ղարիպեան եղբայրները, որոնք զինուոր էին: Իմացնել հետեւեալ հասցէին.— Համասեան, 14 Place d'Aix, Marseille:

ԵՈԶՂԱՏՑԻ Անոյշ Շիշմանեան կը փնտռէ իր տղերքը Նիկողոս, Տիգրան եւ Սահակ Շիշմանեանները: Տեղեկացնել Տիկին Շիշմանեանի 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesseծ (S. et O.): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Սկաուտական վերին մարմինը կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ սկաուտական դասընթացքը սկսած է Փետրուար 2ի առտուն, 32 Rue St. Lazare: Դասընթացքը պիտի տեւէ երեք ամիս, ամէն կիրակի, նոյն ժամուն եւ նոյն տեղը: Դասընթացքներ պիտի հաստատուին նաեւ Կեդր. եւ հարաւային Ֆրանսայի շրջաններուն մէջ:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ

Jeudi 6 Février 1947 Հինգշաբթի 6 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4923-Նոր շրջան թիւ 562 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ԱՒԵԼԻ ԱՐԹՈՒՆ

Թող չափազանցութիւն չհամարուի, եթէ յաճախ կը զբաղինք Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խնդիրներով ։

« Շատ է աւուրն չար իւր»։

Եւ ամէն օր աւելի կը մթագնի հորիզոնը։ Իբրեւ հետեւանք ազգային եւ քաղաքական պայքարներու, ներքին եւ արտաքին խաղերու, ընկերային եւ տնտեսական ալեկոծութեանց

Զարաչար կը սխալին անոնք որ կը կարծեն թէ պարզապէս տեղական հանգամանք ունի Պաղեստինի թնճուկը ։

Ամբողջ արաբական աշխարհն է որ կը խլրտի այդ հարցին առթիւ։

Անոր լուծման այս կամ այն ձեւը կրնայ պայծառացնել մթնոլորտը, եւ կամ վտանգաւոր փոթորիկի մը մատնել արաբական ծովը, Եգիպտոսէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան եւ Իրաք։

Անհրաժեշտ չէ մանրամասնութեանց մէջ մտնել, բացատրելու համար թէ Մեծերու ազդեցութեան պայքարներն ալ չարաբաստիկ դեր կը կատարեն այս յարաճուն ալեկոծութեան մէջ ։

Բրիտանական աշխարհակալութիւնը չկրցաւ գործադրել Պալֆըրի յայտարարութիւնը (1917), — Հրէական Տուն մը հաստատել Պաղեստինի մէջ։

Տարիներով Հրեաներու ներգաղթը քաջալերելէ եւ անոնց թիւը 600.000ի հասցնելէ վերջ, Լոնտոն այսօր մատնուած է կատարեալ անելի մը։ Այն աստիճան որ, Ջըրչիլներն անգամ յուսահատած են եւ կ'առաջարկեն օգնութեան կանչել Մ. Նահանգները։ Եւ կամ հոգատարութիւնը փաթթել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան գլխուն ։

Առաջին անգամ չէ որ Մեծն Բրիտանիա կէս ճամբան կը ձգէ իր հովանաւորածժողովուրդները։

Բոլոր «Մեծ»երն ալ իրար կ'արժեն, այս ճակատին վրայ։ Գոնէ մենք այնքան փորձառու ենք որ կրնանք ուրիշներուն ալ բաժին հանել, մեր պատմութենէն ։

Անցնելով բուն հարցին, կ'ուզէինք անգամ մը եւս յիշեցնել տարրական ճշմարտութիւն մը։

Հայկական ամէնէն հոծ համրանքները տեղաւորուած են Միջին Արեւելքի, ուրիշ խօսքով՝ արաբական աշխարհի մէջ։

Բաց ի Հայաստանէն, ուրիշ ոչ մէկ տեղ պարագաները այնքան նպաստաւոր են, մեր ազգային դիմագիծը պահելու եւ մեր մշակոյթը զարգացնելու համար ։

Վկայ՝ 30 տարուան ընթացքին կատարուած նուաճումները, բոլոր ճակատներուն վրայ ։

Ո՛ եւ է ժողովուրդ պիտի չկրնար աւելի մեծ հրաշք մը գործել։ Մանաւանդ որ, այս շինարար բազմութիւնները մնացորդներն են 1915ի արմատախիլ եւ ճղակտոր, անապատէ անապատ քշուած կարաւաններուն...

Միայն հայկական կեանքը չէր որ ծաղկեցաւ այդ քրտնաջան աշխատանքին եւ վաստակին շնորհիւ, այլեւ արաբականը։

Տեղացիները իրենք բազմիցս խոստովանած են այս իրողութիւնը, որ հանդիսաւորապէս յայտարարուեցաւ անցեալ տարի, ներգաղթի առթիւ։

Միեւնոյն ատեն, մեր տարագիր բազմութիւնները յաջողեցան շահիլ տեղացի ժողովուրդներուն վստահութիւնը

Անոնք միասին տառապեցան, երբ Արաբ տագնապներ կ'անցընէր, պարբերաբար։ Եւ միասին ուրախացան, երբ ան կը տիրանար իր անկախութեան ։

Արդ, այս հիմնական գիծը պէտք է շարունակուի նոյն իմաստութեամբ եւ յարատեւութեամբ, առանց աղճուելու աջէն կամ ձախէն ։

Ինչ իրական կամ արհեստական ճեղքեր ալ բացուած ըլլան մեր մէջ, մենք պարտաւոր ենք մնալ արթուն եւ միաձայն՝ այս ճակատին վրայ։

Ոչ ոք իրաւունք ունի աւելի արաբասէր, ազատասէր կամ յեղափոխական երեւալու, կասկածելի ներկայացնելով իր եղբայրն ու դրկիցը։

Քրէական յանցանք է այն ինչ որ կը կատարուի ատենէ մը ի վեր, արաբական թերթերու մէջ փոխադրելով ներքին վէճեր։ Իբրեւ թէ հարուածելու համար Դաշնակցութիւնը։

Ծայրայեղական մարզանքներ արժէք չունին մեծ երկիրներու մէջ, բայց կրնան կսկծալի թիւրիմացութիւններ պատճառել « արեւելեան կողմն աշխարհի »։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԻՒՆՆ Ի ՄԱՐՍԷՅԼ

Խեղճ Մարսէյլցիներ, այնքան նախանձորդներ ունէիք ձեր հրաշափառ արեւին համար որ, ան ալ այս ձմեռ ուժասպառ՝ տեղի տուաւ սպիտակափառ ձիւնին ։

Զտեսնուած բաներ տեսանք։ 30 սանթիմեթր հաստութեամբ ճերմակ սաւաններ ձգուած ամէն կողմ, սառած ջուրեր, պայթած խողովակներ ։ Իսկ այն բաները որ կը տեսնէիք ամէն օր, յանկարծ անհետացան օրերով, ինչպէս ձեր «դեմոկրատ» հանրակառքերը որոնք Արեւելքի այդ դուռին մասնաւոր հմայք մը կուտան, Քանըպիէռին հետ միասին։

Մեզի՝ Փարիզի բնակիչներուս համար սովորական է իջնել 0էն վար տասը, տասնըհինգ։ Միշտ այդպէս եղած է, եւ այդ պատճառով իսկ մարդիկ անտարբեր են որեւէ «սիրտ տաքցնող» բաներու հանդէպ։ Ուր որ երթաս, պաղ հով մը կը փչէ, հոգ չէ թէ «սրահին ջերմութիւն»ը ապահոված ըլլան։ Մարդիկ պաղին աստիճանը իրենց սրտէն զգացումներէն եւ խելքէն կը դատեն ։

Իսկ դուք, տաք սիրտ եւ տաքարիւն Մարսէյլցիներ, ի՞նչ տեսաք որ վռնտեցիք արեւը ձեր հորիզոնէն։ Եթէ ջերմութիւնն ալ ձեր հոգիներէն անհետանայ արեւին հետ, Մարսիլիահայ ալ կը կորսնցնէ իր հմայքը։

Գիտեմ, «երբեմն մենք ալ պէտք ունինք մեր տաքգլուխները իրենց տեղը ծանր նստեցնելու», պիտի ըսէք։ Բայց ձիւնն ու ձմեռը ի՞նչ օգուտ բերած հրդեհին։

«Խենդը խրատն ինչ ընէ, սեւը սապոնը»...

ՍՕՍԻ

Պատասխան գրողներուն

Հ. Յ. Դ. Վալանսի Շրջ. Կոմիտէն խորապէս վրդովուելով քաղաքացի Հինայէկեանի վերջին գրգռիչ բանախօսութենէն, (տես Բ. էջ), բուռն պատասխան մը ղրկած է, հրատարակութեան համար։ Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Ֆոնտին կը տրամադրէ 5000 (հինգ հազար) ֆրանք։

Պատասխանը պիտի հրատարակենք յապաւելով ամբողջ նախադասութիւններ, ինչպէս ըրած էինք Փարիզի Ռոստոմ խումբին յայտարարութեան առթիւ ։

Ներգաղթի հանգանակութիւնը

Բարեգործականի կեդր. վարչութեան վերջին (15 Յունուար) զեկոյցէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Սրտագին գոհունակութեամբ կ'արձանագրենք ներկայ տարուան այս անդրանիկ զեկոյցին գլուխը այն հրաշալի յաջողութիւնը զոր ունեցաւ Հ. Բ. Ը. Միութեան ձեռնարկած Ներգաղթի մէկ միլիոն տոլարի Համազգային հանգանակութիւնը, որ հաւանականօրէն պիտի գերակատարուի իսկ, շնորհիւ Ամերիկահայութեան ցոյց տուած խանդավառ հայրենասիրութեան։ Պէտք է խոստովանիլ թէ այս երկրին մէջ բոլոր ազգային կազմակերպութիւնները եւ մասնաւորաբար Հայրենակցականները իրենց անվերապահ գործակցութեամբը ամէն ջանք ըրին որ այս գեղեցիկ արդիւնքը ձեռք բերուի եւ յառաջիկայ գարնան համար ծրագրուած ներգաղթը մասամբ ապահովուի ։

Արդարութեան պարտք մը կը կատարենք նաեւ ի վեր հանելով այն բարերաստիկ անդրադարձումը զոր այս հայրենանուէր ձեռնարկը ունեցաւ արտասահմանի մէջ ալ, ուր մեր սրտցաւ հայրենակիցները, վերջին պահուն ոգեւորուած, սիրայօժար հետեւեցան Ամերիկայի սիրալի օրինակին եւ, չուզելով նպաստընկալի դիրքին մէջ մնալ, արդէն սկսած են նոյնպէս իրենց հայրենասիրութեան ապացոյցը դրապէս տալ, կարեւոր գումարներ գոյացնելով ի նպաստ Հայրենադարձի հիմնադրամին։ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Յունաստանի եւ Սուրիայ մէջ ցարդ հանգանակուած գումարները կ'անցնին 100.000 տոլարը ։

Պաղեստինի խնդիրը անել մատնուած

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ

Գչ. օր բոլորովին ձախողեցան այն բանակցութիւնները որ կը կատարուէին Լոնտոնի մէջ, Արաբներու եւ Հրեաներու մասնակցութեամբ, լուծելու համար Պաղեստինի խնդիրը։ Արաբական պատուիրակութիւնը Պ. Պեվինի ներկայանալով, վճռապէս մերժեց հրէական պետութիւն մը հաստատելու կամ երկիրը երկու մասի բաժնելու ծրագիրները։ Արաբներու կարծիքով, ամէնէն արդար եւ գործնական ծրագիրն է իրենց առաջարկը,— Հաստատել արաբական պետութիւն մը։ «Ուրիշ ոչ մէկ ծրագիր կրնայ ապահովել արդարութիւնը»։ Այս առաջադրութեամբ, անոնք վճռապէս կ'ընդդիմանան հրէական ներգաղթին։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Արաբները երբեք այսքան անդրդուելի եղած չէին որքան այս անգամ։ Այնպէս որ այժմ բրիտանական կառավարութեան կ'իյնայ առնել յաջորդ քայլը։ Արտաքին նախարարը Արաբներուն հետ խօսած ատեն, հաւկցուց թէ հաւանական է որ կառավարութիւնը ամբողջ խնդիրը ներկայացնէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան։ Բայց, այդ ձեռնարկէն առաջ, կրնայ յատկապէս դիմել Մ. Նահանգներուն, որպէսզի գործնապէս աջակցին Պաղեստինի հարցին լուծման։ Ամէն պարագայի մէջ, հաւանական չէ որ Անգլիա Միացեալ Ազգերուն դիմէ, առանց խորհրդակցելու Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին՝ զօր. Մարշըլի հետ։

Լոնտոնի մէջ կը կարծեն թէ ահաբեկչական գործունէութիւնը անկարելի կը դարձնէ Պաղեստինի հարցին լուծումը։ Լուրջ կասկածներ կան թէ հրէական գաղտնի կազմակերպութեանց դրամները կը ճարուին Ամերիկայի մէջ։ Երեքշաբթի օր, շուկէս ժամ վիճաբանելով Արաբներուն հետ, Պ. Պեվին ի զուր ջանաց համոզել զանոնք։ Արաբ ներկայացուցիչ մը հաւկցուց թէ պատերազմ կըրնայ ծագիլ, եթէ ելք մը չգտնուի։ Պեվին աղաղակեց.

— Ո եւ է խենդ կրնայ պատերազմ պայթեցնել. բայց խելացի մարդուն կ'իյնայ խաղաղութիւն հաստատել ։

Եւ բացատրեց որ եթէ խռովութիւններ ծագին, չեն կրնար սահմանափակուիլ Պաղեստինի մէջ։

Արաբներու ժխտական պատասխանը յայտնեց Ֆարիս պէյ էլ Խուրի, սուրիական պատուիրակութեան նախագահը։ Տօքթ. Ճամալի, Իրաքի արտաքին նախարարը եւ Արաբական Դաշնակցութեան նախագահը, իր կարգին յայտարարեց թէ կազմակերպութեան բոլոր անդամները հակառակ են Պաղեստինի բաժանումին, միաձայն եւ առանց վերապահութեան ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԸ ՊԻՏԻ ԳՐԱՒԵ՞Ն

Երուսաղէմի շրջանային ոստիկանապետը հաղորդեց հրեայ վարիչներուն թէ քանի մը հարիւր հրեայ եւ արաբ ընտանիքներ կրնան տեղափոխուիլ հինգշաբթի օր (այսօր)։ Արդէն իսկ Ռեհավիայի թաղամասը շրջապատուած է փշաթելերով եւ երկու հարիւր ընտանիքներ բնակարան կը փնտռեն, մինչդեռ պանդոկներուն մէջ անգամ տեղ չկայ։ Անգլիացի պատօնատարը յիշեցուց թէ բողոքները անօգուտ են եւ թէ զինուորական իշխանութիւնը պիտի գործադրէ իր որոշումը։ Անհրաժեշտ կը համարուի երեք նոր ամրոցներ հաստատել, պայքարելու համար ահաբեկիչներուն դէմ ։ Ուրեմն քաղաքը զինուորական գրաւման պիտի ենթարկուի։ Գլխաւոր միջնաբերդը կը գտնուի ռուս օրթոտոքսներու թաղին մէջ որ այժմ կը ծառայէ իբրեւ վարչական կեդրոն եւ որ Հրեաներուն կողմէ կը կոչուի «Պեվինկրատ» (Պեվինի քաղաք)։ Հրեաներուն յայտարարուած է թէ կրնան մէկ սենեակ վերապահել իրենց կահ-կարասիները տեղաւորելու համար, բայց մնացեալ սենեակները պիտի յատկացուին զինուորներու ։

Իրագեկներու կարծիքով, այս կարգադրութիւններէն կը հետեւի թէ Անգլիացիները շուտով պիտի սկսին իրենց պատժական գործողութիւնները, ինչպէս ազդարարուած էր երկրորդ վերջնագրով։ Հրէական գործակալութիւնը «ոչ» պիտի պատասխանէ այս վերջնագրին, որ կը պահանջէր անպայման գործակցութիւն, երեւան հանելու համար ահաբեկչական գործունէութեան կազմակերպիչները ։

Գչ. օր հազար քաղաքացիներ եւս Հայֆա փոխադրուեցան, Պաղեստինէն հեռանալու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՍԹԱԼԻՆ գիր մը ուղղելով Ֆրանսական կառավարութեան, ցաւ յայտնեց թէ պիտի չկրնայ ընդունիլ զինուորական շքանշանը, որովհետեւ, համաձայն Լէնինի օրէն հաստատուած աւանդութեան մը, Խ. Միութեան վարչապետը, իր օգնականները եւ կառավարութեան միւս անդամները չեն կրնար օտար պատուանշան ընդունիլ։ Ինչպէս յայտնի է զօր. տը Կոլ ալ մերժեց այս շքանշանը, իսկ նախագահ Րուզվելթ մեռած ըլլալով, կը մնայ միայն Չըրչիլը ։

Ի՞ՆՉ ԸՆԵՆՔ

Անտարդ, մութ կացութեան մը առջեւ կը գտնուինք, կրնանք ըսել խրած, եթէ ոչ ընկղմած:

Հայկ. Դատը, այնքան փայլուն հեռանկարներով վերաբացուած, կը մնայ հոն՝ ուր որ էր:

Մեծերը, անոնք որ աշխարհի տէրերն են եւ բոլոր «դատ»երու դատաւորները, զբաղած են իրենց շահերուն կարգադրութեամբը, իրենց իշխանութիւններուն ամրապնդումովը,, հակառակ որ առիթը չեն փախցներ յայտարարելու՝ թէ «բոլորին» բարօրութեան մասին կը մտածեն: Կը խօսին աշխարհի խաղաղութեան համար:

Ցայտարարութիւն, ճառ, մեծ ու փոքր ժողովներ՝ խաղաղութիւն հաստատելու համար, առանց սակայն հիմնական ու վերջնական լուծումի մը: Լուծում մը՝ որ չըլլար առժամեայ, որ ուժերու, շահերու եւ կողմնակի հաշիւներու կարգադրութիւն չըլլար, այլ՝ըլլար բոլոր ժողովուրդներու կենսական շահերէն: Հաստատուած ըլլար արդարութեան ու իրաւունքի սկզբունքներուն վրայ: Եթէ նոր խաղաղութիւնը այնպէս պիտի ըլլայ, ինչպէս եղաւ Վերսայլի հաստատած խաղաղութիւնը, տարակոյս չկայ, որ նորէն դատապարտուած է խանգարուելու շուտով, քիչ մը ուշ կամ քիչ մը կանուխ: Բառե՞ր են դեռ «արդարութիւն» եւ «իրաւունք» բացատրութիւնները. անշուշտ, բայց քառորդ դարու մէջ երկու անգամ պոռթկացող արիւնը, յառաջ եկած անհուն աւերն ու թշուառութիւնը իրաւունք կուտան մտածելու թէ միայն այդ «բառեր»ով, անոնց անխարդախ գործադրութեամբը կարելի է հասնիլ ճշմարիտ խաղաղութեան:

Կը հաւատանք թէ օր մը պիտի հաստատուի բաղձացուած խաղաղութիւնը, հարկադրաբար, իբր միակ լուծումը, քանի որ փորձուած բոլոր լուծումները եղած են խախուտ եւ միշտ կարճատեւ:

Ի՞նչ պիտի ընենք մինչեւ այդ,— այս է էականը, մեզի պարտադրուած պայմաններուն մէջ:

Տարակոյս չկայ որ լուծում մը պիտի գտնէ ուրիշ շատ մը դատերու կարգին՝ Հայկ. Դատն ալ, որուն շուրջ խորհրդաւոր լռութիւն մը կը տիրէ, մինչեւ իսկ անոնց կողմէ, որոնք ամէնէն աւելի շահագրգռուած են: Պարզ չէ Հայկ. Դատը, կապուած ըլլալով այլ դատերու եւ կնճիռներու հետ, բայց հզօր է ան, տրուած ըլլալով որ ամէնէն արդար դատն է, զոր երբեք ճանչցած ըլլայ աշխարհ:

Հալածական, ջարդուած ու հայրենազրկուած ժողովուրդ մը կայ, որ իր հայրենի հողերը կը պահանջէ, հոն համախմբուելու, ապրելու եւ խաղաղօրէն ստեղծագործելու համար: Առանց այս ժողովուրդին արդարութիւն ընելու, բոլոր «արդարադատութիւնները» խարդախ են, բոլոր լուծումները՝ կեղծ ու բոլոր կարգադրութիւնները առժամեայ ու անվաւեր: Կը յայտարարենք այսպէս, ոչ թէ որովհետեւ մենք շահագրգռուած ենք ամէնէն աւելի, այլ որովհետեւ Հայկ. Դատի լուծումը չափանիշը կը կազմէ միջազգային խաղաղութեան, զայն ըմբռնելու, հաստատելու եւ յարատեւ դարձնելու ջանքերուն: Վերացական ըմբռնումներու չենք կապեր մեր համոզումը, այլ շօշափելի, իրական տուեալներու, որովհետեւ Հայկ. Դատին հանդէպ եղած անիրաւութիւն մը պիտի նշանակէր անիրաւութիւն առհասարակ բոլոր դատերուն հանդէպ, եւ, հետեւաբար՝ մահացու հարուած խաղաղութեան:

Սպասենք որ լուծուի ան, լուծեն աշխարհի հզօրները, յետոյ դիտելու համար աշխարհի կերպարանքը եւ ըսելու՝ հաստատուած նոր կարգին արժէքն ու վախճանը:

Ի՞նչ պիտի ընենք մինչեւ այդ.— ինչ որ ըրինք մինչեւ այժմ, յամառօրէն հետապնդելով, պահանջելով, լուսաբանելով եւ փաստարկելով մեր ժողովուրդին պահանջը. պարզելով մեր դատին էութիւնը՝ որ վարդապետութիւններէ վեր ու հեռու է: Ազգային է, ժողովուրդի մը ապրելու կամ մեռնելու դատ մըն է: Արդարութեան դատ մը, մարդկայնական ատ մը, հարկադրական ոչ միայն մեզի, այլեւ մարդկութեան համար: Խաղաղութեան համար, քաղաքակրթութեան համար, որոնց անունէն կը դղրդան այսօր բոլոր բեմերը:

Բայց չի բաւեր այս աշխատանքը, կը մնայ անզօր, մինչեւ իսկ ապարդիւն, եթէ մեր մէջ, մեր ներքին ճակատին վրայ չըլլանք հզօր: Ըլլանք կազմակերպուած, միաբան, միաշունչ եւ միաբազուկ. «մէկ սիրտ մէկ հոգի», ինչպէս ժողովուրդը կ'ըսէ:

Այդպէ՞ս ենք: Ոչ դժբախտաբար, մինչեւ իսկ մեր դատին շուրջ: Ահա առաջին քայլը՝ դէպի մեր դատին ազգային լուծումը — Ներգաղթը, կարեւոր ու կենսական: Անիկա կոչուած էր եւ կոչուած է զօրացնելու մեր հայրենիքը, հաւաքելու մեր ժողովուրդը, ոյժ դառնալու: Բայց չեղաւ այդպէս: Զարաշահներ հրապարակ իջան, պառակտելով գաղութները, վէճ ու հակամարտութիւն ստեղծելով:

Աւելին: Ոչ միայն հայրենադարձի շարժումը տկարացաւ, այլեւ պատրուակ դարձաւ ան շատերու համար՝ գաղութներու կեանքը ջլատելու, ազգային կազմակերպութիւնները տկարացնելու եւ խանգարելու հայութեան հոգեկան ներդաշնակութիւնը: Ոչ ոք անդրադարձաւ, թէ ներգաղթը մէկ երկու տարուան գործ չէ եւ առողջ, կազմակերպուած, ապահով գաղութները, որոնք պիտի մընան, կրնան զօրավիգ ըլլալ հայրենիքին ամէն կերպով, նիւթապէս, քաղաքականապէս եւ մշակութային տեսակէտէն:

Զլուսալքուինք սակայն: Պահենք մեր ամուր կեցուածքը, ներգաղթին հետ միշտ, բայց առանց քայքայելու գաղութները, առանց ձեռնթափ ըլլալու մեր աշխատանքներէն, որոնք կրնան նպաստ մը բերել մեր դատին:

Հայրենիքը, ինչպէս միշտ, մեր մտահոգութեան գերագոյն առարկան, մեր ճիգերուն առանցքը, բայց մեր ժողովուրդին հետ միասին, անոր զանգուածներուն ու բեկորներուն հանդէպ գուրգուրանքով: Հայրենիք մը ժողովուրդով հզօր է եւ հայրենասիրութեամբ ու հաւատքով տեւական: Ընենք այնպէս, որ Սփիւռքի մեր բազմութիւնները, անոնց երիտասարդ տարրերը, մանաւանդ՝ տաք մնան, պահեն իրենց հաւատքը եւ կազմակերպուած օժանդակութեան միջոցները: Զարգանան նիւթապէս ու բարոյապէս, զգացումով ու մշակոյթով, ոյժ ու զօրութիւն դառնալու համար հայրենիքին, մինչեւ վերադարձի օրը:

Հայկ. Դատը քաղաքական է, բայց ո՞վ կրնայ ժխտել, թէ բոլոր դատերը ամէն բանէ առաջ ազգային են:

Ազգերը նախ իրենք տէր պէտք է կենան իրենց դատին, իրենք պիտի լուծեն, ուրիշներէ լուծում պահանջելէ առաջ:

Պիտի գիտնա՞նք ըմբռնել այս ճշմարտութիւնը՝ մեր պատմութեան այս վճռական օրերուն:

(Խմբագրական ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ)

«Խօսում է Երեւանը»

ՎԱԼԱՆՍ, 31 Յունուար.— Անցեալ երեքշաբթի իրիկուն, «Սալ տէ Ֆէթ»ի մէջ տեղի ունեցաւ Հ.Ա.Ը.Միութեան կազմակերպած հրապարակային բանախօսութիւնը: Խօսելու հրաւիրուած էր Հայաստանի «աւետաբեր»ը, Ներգաղթի լիազօր եւ Փարիզի սովետական դեսպանատան քարտուղար Պ. Հինայեկեան:

Շտապեցինք վայրկեան մը առաջ տեղ գրաւել, լսելու համար հայրենիքի «լիազօր» ներկայացուցչին, պետական «լուրջ» մարդուն խօսքերը (ականջ խօսի Արտաւազդ արք.ի):

Կ'ակնկալէինք ոգեպարար եւ զօտեպնդիչ նորութիւններ, համերաշխութեան յորդորներ եւ փաստացի տեղեկութիւններ հայրենիքի ընդարձակման համար կատարուած կամ կատարուելիք աշխատանքներու, ինչպէս եւ Ներգաղթի մասին:

Օրուան նախագահին բացման խօսքէն վերջ, կարդացուեցաւ ցանկը քաղաքիս «երեւելիներուն», այսինքն՝ «յառաջդիմական» եւ բոլորտիքեան միութիւններու ներկայացուցիչներուն, որոնք իբրեւ պատուոյ նախագահներ տեղ պիտի գրաւէին բեմին վրայ:

Այդ ընտրեալներու մէջ կը փայլէին նաեւ քանի մը ուխտադրուժներ (չէ՞ որ Դաշնակցութենէն վտարուածները գլխու վրայ տեղ ունին մեր հակառակորդներու կողմէ):

Բեմ հրաւիրուեցան նաեւ բողոքական պատուելին, հայ քահանան եւ կաթոլիկ վարդապետը (վերջինը կը բացակայէր):

Առաջին բանախօսն էր Հ.Ա.Ը.Միութեան վարչութեան քարտուղարը, որ երկար ճառով մը փառաբանեց Խ. Հայաստանի վարիչները, կատարուած վերաշինութեան, մշակոյթի եւ ներգաղթի աշխատանքները, չեշտելով թէ առաջին անգամն է մեր պատմութեան մէջ որ ներգաղթ տեղի կ'ունենայ?: Ամբողջ ճառը անճարակ յարձակում մըն էր Դաշնակցութեան դէմ, առանց սակայն Դաշնակցութիւն բառը արտասանելու:

Ցետոյ բեմ հրաւիրուեցաւ Վալանսի հայ քահանան, որ քանի մը խօսքով յորդորեց ներկաները միահամուռ ջանքերով լծուիլ Ներգաղթի եւ ազգօգուտ աշխատանքներու:

Բուն ճառախօսն էր «Աւետաբեր» Հինայեկեանը: Քանի մը օր առաջ տեղւոյս սինեմաներէն մէկուն սրահին մէջ կաթող. պատուիրակ Արտաւազդ արք. իր ճառ-քարոզով յայտարարեց թէ «Հայաստանի վարիչները լուրջ մարդիկ են» եւ այս նախադասութիւնը քանի մը անգամ կրկնեց:

Մտածեցինք թէ բան մը փոխուած է: Եւ այդ «լուրջ» վարիչներէն մէկն ալ անշուշտ Հինայեկեանը պիտի ըլլար: Դժբախտաբար, մեր «աւետաբեր»ը եկաւ բոլորովին պաղ ջուր թափել միամիտ ունկնդիրներու գլխուն:

«Խօսում է Երեւանը» վերնագիր ընտրեցի, որովհետեւ Հինայեկեանը Ներգաղթի լիազօրն է, Հայաստանի, այլ խօսքով, Երեւանի ներկայացուցիչը, նոյն ինքն Երեւանը եւ «լուրջ» մարդոցմէ:

Ու խօսեցաւ Երեւանը, երկայնահասակ, բարեձեւ, արտաքնապէս համեստ երեւցող Հինայեկեանի բերնով:

Ի՞նչ խօսեցաւ: Ինչ որ կը խօսին հակադաշնակցականներ, երբ իրենց դէմը գտնեն քանի մը հարիւր պարզամիտ ունկնդիրներ:

Մօտ 50 վայրկեան տեւող իր «կրակոտ» ճառին 45 վայրկեանը յատկացուց Հ.Յ.Դաշնակցութեան հասցէին անարգանքներ տեղացնելու, զրպարտելու եւ բոլշեւիկ գործակալներու յատուկ նենգ ու տմարդի արտայայտութիւններով թոյն սրսկելու: Կատաղի յարձակում մը սկսաւ Դաշնակցութեան եւ մասնաւորաբար դաշնակ «չէֆ»երու դէմ, յայտարարելով թէ Դաշնակցութիւնը դէմ է ներգաղթին եւ կը շարունակէ դաւել Հայաստանի դէմ??? Եւ շարքերը սիրաշահելու համար, յիշեց թէ՝ կան հայրենասէր «շարքայիններ», որոնք նոյնպէս կը փափաքին մաս կազմել ներգաղթին եւ ներքուստ պայքար կը մղեն իրենց հայրենադաւ«չէֆ»երուն դէմ???

Այս շարքին մէջ, ունկնդիրներու աչքին ալ փոշի փչելու դիտաւորութեամբ յայտարարեց թէ՝ «Դաշնակցութիւնն իր ատենին լաւ գործեր կատարել է», թէեւ հիմա Խ. Հայաստանի դէմ կը դաւեն «դաշնակ ծերացած մի քանի չէֆերը»???

Ցայտարարեց նոյնպէս որ Դաշնակցութիւնը ներգաղթը ձախողեցնելու կ'աշխատի, որովհետեւ ծրագրած է Թուրքիոյ մէջ եւ հովանաւորութեամբ ??? Ամերիկայի միջամտութեամբ եւ օժանդակութեամբ??? Հայաստան մը կազմել եւ աշխատանք կատարուած է: Իբրեւ փաստ յայտնեց թէ Փարիզի մէջ Ռուսահայ մը երբ կը խօսէր այդ մասին, Դաշնակցութեան Արեւմտ. Եւրոպայի Կեդր. Կոմիտէի մէկ անդամը դիտել տուած է իր խօսակցին թէ «վաղաժամ է խօսել այդ մասին, մեր ընկերները եւ ժողովուրդը կը ջղայնանան ու վատ կացութիւն կը ստեղծուի»???: Եզրակացութիւնը ընթերցողին կը մնայ:

Հայաստանի «լիազօր»ը զրպարտեց նաեւ մեռել մը հէքեաթ մը պատմելով.— իբրեւ թէ Խատիսեանը գերմանական յաջողութեան օրերուն, դիմում կատարած է «տօքթէօրի» մը եւ նախարարական պաշտօն առաջարկած է անոր, Հայաստանի նոր կազմուելիք նախարարական կազմին մէջ:

Ահա թէ մինչեւ ո՛ւր իջան:

Զանց կ'առնեմ ուրիշ աւելի գրգռիչ հէքեաթներ, որոնք միեւնոյն պղտոր աղբիւրներէն կը բխին:

Ինչպէս ըսի, իր «ճնաշխարհիկ» ճառին միայն հինգ վայրկեանը յատկացուց ուրիշ ըսելիքներու, որոնց շարքին յայտնեց թէ Ներգաղթը տեղի պիտի ունենայ քանի մը ամիսէն եւ վերջացուց յորդորելով՝ որ Ֆրանսահայերը մտնեն Ազգ. Ճակատին շարքերը, զօրավիգ հանդիսանան անոր գործունէութեան եւ վերջ տան դաշնակ հայրենադաւութեան:

Ահա «լուրջ» մարդուն «լուրջ» ճառը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Հ.Մ.Ը.Մ.ի դաշտը Հալէպի մէջ

17.000 ոսկի մէկ ժամուան մէջ

«Արեւելք»ի մէջ կը կարդանք (9 Յունուար).—

Գչ. օր նոր ճաշկերոյթ մը սարքուած էր ի նըպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին, պանդոկ Պարոնի մէջ: Ներկայ էին մօտ 100 հրաւիրեալներ, ինչպէս եւ առաջնորդը եւ Հալէպի 3 հայ երեսփոխանները՝ Պ. Պ. Հրաչ Փափազեան, Մովսէս Սալաթեան եւ Տիգրան Զրաճեան: Ճաշկերոյթը անցաւ խիստ զուարթ եւ մտերմական մթնոլորտի մէջ: Մէջ ընդմէջ եղան արտասանութիւն, մեներգ, բաժակաճառ, եւ նուագ՝ դաշնակի վրայ:

Ընդհանուր խանդավառութեան մէջ բացուեցաւ հանգանակութիւնը եւ ներկաները, ինքնաբեր ու վարակիչ խանդավառութեամբ տուին իրենց աւելնլագոյնը՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ի դաշտին: Կարեւոր գումարներ տրամադրեցին Ս. Օ. Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը (5000 ս. ոսկի), Հ. Մ. Ը.Մ.ի վարչութիւնն ու սկաուտական խորհուրդը (4000 ս. ոսկի) եւն: Նուիրատուութեանց ցանկը պիտի հրատարակենք յառաջիկայ թիւերով: Մինչ այդ արձանագրենք, թէ երեկոյթին մէջ գոյացաւ ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՏԱՍՆԸԵՕԹԸ ՀԱԶԱՐ Ս. ՈՍԿԻ՝ մէկ ժամուան մէջ, Հալէպի գումարը հասցնելով ԵՐԵՍՈՒՆ ՀԱԶԱՐ ս. ոսկիի: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի դեռ, թաղէ թաղ, տունէ տուն եւ ամբողջ հալէպահայութիւնը կը բերէ իր բաժինը:

Երեկոյթի ընթացքին, ամէնէն յուզիչ դրուագը, պանդոկ Պարոնի սպասարկող հայ երիտասարդներուն ժեսթն էր ապահովաբար: Համեստ այդ աշխատաւորները, երբ կը սպասարկէին սեղաններուն, տիրող մթնոլորտէն իրենք ալ ազդուելով, յանկարծ սկսան պարպել իրենց գրպանները, իրենց ԱՄԲՈՂՋ ՈՒՆԵՑԱԾԸ, հարիւրէն մինչ հինգ ս. ոսկի...: Երբ այս ոգին կը տիրէ հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերուն մէջ, հիմա կը հաւատա՞ք այլեւս, Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաք, թէ Կ'ՈՒՆԵՆԱ՛Ք ՁԵՐ ԴԱՇՏԸ...

Ճաշկերոյթը վերջ գտաւ ուշ գիշերին, ու ներկաները մեկնեցան բարձրագոյն տրամադրութեամբ, յոյնկայս թնդացնելէ ետք Հ. Մ. Ը. Մ.ի քայլերգը՝ Յառաջ Նահատակ...:

Թուրքիոյ վիճակը Մոսկուայի աչքով

(Բ. եւ վերջին մաս)

Մամուլի եւ ընտրութեանց ազատութիւն չկայ Թուրքիոյ մէջ: Երեսփ. վերջին ընտրութիւնները տեղի ունեցան տիրող կուսակցութեան անլուր բռնութիւններու տակ: Կառավարութիւնը ստացաւ հարիւր հազար բողոքագիր, որոնց մեծ մասը կը պահանջէր բոլոր ընտրութեանց բեկանում: Ընտրութիւններէն առաջ թէեւ թոյլ տուին ընդդիմադիրներուն քիչ շատ համարձակ կարծիք յայտնել, բայց ընտրութիւններէն վերջ փակեցին անոնց թերթերը եւ հրատարակեցին մամուլի օրէնք մը որ իր դաժանութեամբ կը գերազանցէ սուլթաններու օրէնքները: Սակայն համաթրքական շարժման կուսակիցները որոնք թուրք Ֆաշականներն են իրապէս, այժմ աւելի սանձարձակ են, քան երբ եւ իցէ: Անոնք անդադար կը յարձակին Խ. Միութեան վրայ: Ասոնց մէջ նշանաւոր է Տարկ Էլի կոչուած Թուրք Ֆաշականը:

Այնուամենայնիւ բանուորները կ'արթննան, հակառակ Հալքի բռնութեանց: Ատանայի հիւսուածեղէնի բանուորները գործադուլ ըրին եւ յաղթանակը շահեցան: Նոյնը նաեւ Զոնկուլտակի ածխահանքերուն մէջ: Ռոյթըր ալ կը խոստովանի թէ ձախ հոսանքները օրէ օր կը զօրանան Թուրքիոյ մէջ եւ յետադէմ շրջանակները վհատութեան մատնուած են:

Թուրքիոյ վեց նահանգներուն մէջ պաշարման վիճակ է յայտարարուած: Ազգ. ժողովին մէջ ուսուցչապետ Քէօփրիւլիւզատէ պահանջեց ջնջել, բայց ապարդիւն:

Յետադէմ տարրերը՝ ժողովուրդի ու մասնաւորապէս բանուորներու ազատագրական ձգտումները կը յայտարարեն կեղծօրէն համայնավարական շարժում: Թուրքիոյ մէջ դասակարգեր չկան, կ'ըսեն, ուրեմն եւ բանուորներն իրաւունք չունին իրենց դասակարգային կազմակերպութիւններն ունենալու: Բանուորական համագործակցական հիմներու ամէն փորձի վրայ անոնք կը փակցնեն համայնավարական ցուցանակ եւ կը հալածեն:

Ազգային փոքրամասնութիւնները — Հայերը, Քիւրտերը, Յոյներն ու Հրեաները կը մնան իրաւազուրկ: Կառավարութիւնը կ'ըսէ թէ Թուրքիոյ մէջ ազգային փոքրամասնութեանց խնդիր չկայ: Իբրեւ թէ կը տիրէ քաղաքացիներու հաւասարութիւն, բայց փոքրամասնութիւններու ներկայացուցիչներուն կ'արգիլեն պաշտօն վարել բանակին կամ պետական ասպարէզի մէջ:

Հայկական կոտորածներու ողբերգութիւնը միակը չէ Թուրքիոյ պատմութեան մէջ: Ահա նաեւ ողբերգութիւնը քիւրտ ժողովուրդին որու դէմ գործուած բռնութիւններէն վերջ, թէեւ Թուրք վարիչները կը յայտարարեն թէ քրտական հարց չկայ, նայց մէկուկէս միլիոն Քիւրտերը երբեք չեն դադրած պահանջել իրենց ազատութիւնը:

Թուրքիոյ այժմեան վարիչները պատերազմի ժամանակ առատօրէն սննդեղէն հայթայթեցին Գերմանիոյ, որոշ նպատակով եւ ոչ թէ այն Էրզացներու փոխարէն զոր իրենց կ'ուղարկէին Նացիները: Այդ նպատակները օդը ցնդեցան, բայց կը շարունակեն զէնքի տակ պահել ժողովուրդն ու ճնշումներ բանեցնել անոր վրայ, իբր թէ արտաքին վտանգը կանխելու համար:

Անոնք նոյնիսկ կը վախնան Յունաստանի մէջ ժողովրդավար իշխանութիւն հաստատուելէ եւ զինուորական միջոցներ ձեռք կ'առնեն, յունական սահմանին վրայ, իբրեւ թէ պաշտպանման դէմ: Ապա քաղաքական երթեւեկներ կը կատարեն արաբական պետութեանց հետ, ջանալով ստեղծել Թուրքեւարաբական դաշնակցութիւն: Բայց արաբ ժողովուրդները շատ լաւ կը հասկնան թէ շահ չունին կապուելու Թուրք տիրող դասակարգերու հետ — ոչ թէ իրենց, այլ այդ դասակարգերու տիրապետութիւնը պաշտպանելու համար Թուրքիոյ մէջ: Սակայն ժամանակները փոխուած են ու հակառակ Հալք կուսակցութեան մեքենայութեանց, ժողովրդապետութիւնը պիտի յաղթանակէ՝ նաեւ Թուրքիոյ մէջ:

ԲԵՐԻՆԿՈՎ

ՄԱՄՈՒԼԻ ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԱՑԿԵՐՈՅԹԸ

Շաբաթ ցերեկ Amérique Latineի շքեղ սրահներուն մէջ, Օտար Մամուլի ընկերակցութիւնը հացկերոյթ մը սարքած էր ի պատիւ Պ. Pierre Bourdanի, որուն յանձնուած է բացի Երիտասարդութեան, Մտքի եւ Արուեստի նախարարութիւններէն, նաեւ տեղեկատու բաժինը:

Ներկայ էին Ֆրանսացի հիւրեր եւ մօտաւորապէս 70—80 օտար լրագրողներ, ինչպէս եւ «Յառաջ»ի երկու աշխատակիցները: Ստեղծուած մտերիմ եւ տաք մթնոլորտէն օգտուելով, ընկերակցութեան նախագահը, Dumont-Wilden գեղեցիկ բառերով նախ շնորհակալութիւն յայտնեց նախարարին որ պատուած էր զիրենք: «Վստահ եմ որ բոլոր օտար լրագրողները միշտ պիտի վայելեն ձեր բարեկամութիւնը եւ փոխադարձ հասկացողութիւն մը պիտի տիրէ մեր մէջ»:

Յետոյ խօսք տուաւ փոխ-նախագահ Պ. De Acevedoի, որ քանի մը բառով պարզեց ընկերակցութեան ծրագիրը, եւ առաջադրութիւնները:

Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց երիտասարդ նախարարին եւ Amérique Latineի ընկերակցութեան որ սիրայօժար տրամադրած է իր շէնքին մէկ մասը իբրեւ կեդրոնատեղի Օտար Մամուլի Ընկերակցութիւն:

Վերջին խօսողն էր Պ. Pierre Bourdan, ծանօթ արդէն բոլոր անոնց որոնք լսած են զինքը Լոնտոնի անթելէն, գրաւման շրջանին: Նախարարը, պերճախօս եւ տաղանդաւոր լրագրող, արագօրէն գծեց պատկերը Ֆրանսայի ներկայ վիճակին եւ խնդրեց որ բոլոր օտարները ներողամիտ աչքով նային այս երկրին վրայ «որ տառապած է պատերազմէն, գրաւումէն եւ հազիւ կրնայ ինքզինքը գտնել: Դժբախտաբար միայն փետրուար 28ին է որ պիտի վերնայ թերթերու հրատարակութեան համար նախապէս արտօնութիւն առնելու պարտաւորութիւնը: Ահա քայլ մը դէպի մամուլի ազատութիւն»:

Նախարարը վերջացնելով իր խօսքը, խոստացաւ կարելին ընել, արժեցնելու համար իր պաշտօնը:

Շրջում թղթակից

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԵԱՆՔԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

ՎԻԷՆ (Յառաջ). — Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը սուգի մէջ է. — Իր ժրաջան անդամուհիներէն այրի տիկին Հռիփսիմէ (Հօմօ) Զարդարեան ոչ եւս է: Այրի հինգ տարիէ ի վեր եւ մայր հինգ զաւակներու, անխոնջ եւ բարեսիրտ կնոջ մը համբաւը կը վայելէր գաղութիս մէջ: Երկար ժամանակէ ի վեր սրտի հիւանդութենէ կը տառապէր, եւ վերջ ի վերջոյ այդ անողոք ցաւը զգետնեց զինքը, Յունուար 28ին: Թաղումը կատարուեցաւ մեծ շուքով: Ստուար բազմութիւն մը, հակառակ սաստիկ ցուրտին, փութացած էր իր յարգանքի վերջին տուրքը մատուցանելու տարաբախտ մայրիկին: Յուզիչ դամբանական մը կարդաց Տիկին Ս. Լուսարեւեան Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, դրուատելով հանգուցեալին արդիւնաւէտ կեանքը, իբրեւ հայ մայր եւ գործիչ Միութեան ծոցին մէջ:

★ Յունուար 29ին, սինէմա Ֆամիլեալի մէջ տեղի ունեցաւ հաւաքոյթ մը ուր խօսեցաւ քաղաքացի Հինայէկեանը: Ներգաղթի լիազօրը դիւանագիտական դարձուածքներով տուաւ քանի մը կարեւոր տեղեկութիւններ, միեւնոյն ատեն սլաքներ ուղղելով կարծեցեալ հակառակորդներուն... Հ. Ա. Ը. Միութեան Փարիզի Կեդր. Վարչութեան քարտուղարը, կրկնելով ծանօթ սուտերը Դաշնակցութեան դէմ: Այս մարդիկը մեծ հովեր առած, գաւառները կ'այցելեն, իբրեւ թէ համերաշխութիւն քարոզելու համար, բայց հետզհետէ ծիծաղելի կը դառնան:

★ Անցնող շաբթուն մէջ Հ.Մ.Ը.Մ.ի նախկին սկաուտ «պետ» մը (Լ. Սապոնճեան), որ աշխարհիս շրջանը ըրած է ոտքով, տունէ տուն այցելելով, խանութէ խանութ մտնելով, իր ուղեւորութեան Ֆրանսերէն թարգմանութիւնը ծախեր է զանազան գիներով, մինչեւ 2000 ֆրանքի: Ի՞նչ անուն տալ...

Թղթակից 1947

ՏԷՐՍԻՄՑԻՆԵՐԸ ՊԻՏԻ ՎԵՐԱԴԱՌՆԱՆ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն.—

— «Ազգ. Ժողովը դեկտ. 30ին զբաղեցաւ Թունճէլիի (Տէրսիմ) մէջ ձեռք առնուած մասնաւոր միջոցներու բարձումով: Այդ շրջաններուն մէջ անդորրութիւնը վերահաստատուած ըլլալով բոլորովին, վերջ պիտի տրուի զապթական ամէն տնօրինութեան, ու պիտի ձեռնարկուի այդ գաւառներու տնտեսական վերականգնումին:

Զօր. Նաճի Թընաղ, խօսք առնելով խորհրդակցութեանց ընթացքին, յայտնեց, թէ այսօր Տէրսիմի «մտայնութիւն» մը գոյութիւն չունի այլեւս, բայց 15 տարի վերջ նոր Տէրսիմ մը ու Սասուն մը կրնայ ստեղծուիլ: Առաջքն առնելու համար այս կարգի հաւանականութեան մը, անհրաժեշտ է որ տնտեսապէս վերականգնի այդ շրջանը:

Ներքին գործավար Շիւքրիւ Սէօքմէնսիւէր

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ինչպէս ազատեցաւ գեղանի Վառվառէն

Եւ այսպէս օրերը կ'անցնէին, արիւն քամելով սրտէս. ամբողջ ծրագիրներս կը մնային անիրագործելի: Զգիտեմ ի՞նչպէս եւ ո՞րտեղէն օրին մէկը իմացայ որ հայ կին մը եկած է Վառվառէին բնակած տունը, որուն համար կ'ըսէին թէ Վառվառէին ազգականն է:: Մեծ ուրախութիւն պատճառեց ինծի. հազիւ լուրը առած, անմիջապէս հետաքրքրուեցայ ստուգելու համար թէ ո՛րքան ճիշտ է: Դիմեցի մեր քիւրտ սպասուհիին ու զինքը ղրկեցի քիւրտ Հիւսէյնին տունը, անհամբեր սպասելով վերադարձին: Շատ չանցած բերաւ աւետիսը, բայց աւելցուց որ Վառվառէն երբեք չի ճանչնար զինքն ու հետը խօսիլ անգամ չուզեր. ինչ որ ինծ համար անակնկալ մը չէր:

Բուռն փափաքս էր ժամ առաջ տեսնել հայ կինը եւ որոշ տեղեկութիւններ քաղել իր եւ Վառվառէի մասին: Դարձեալ դիմեցի հանըմիս, որ սպասուհիին միջոցաւ կանչել տուաւ Հայուհին: Ներս մտաւ իմ բնակած տան դուռնէն, առաջնորդութեամբ մեր սպասուհիին, որու անհամբերկը սպասէի բակին մէջ: Ուրախութենէս պահ մը չուարեցայ. կարծես տեղ մը կը փնտռէի ինքզինքս պահելու համար: Հայ կինը մօտեցաւ ինծի, եւ մայրական գուրգուրանքով գրկեց ու համբուրեց զիս տաք արցունքներով: Վեց տարի առաջ կորսուած մայրս էր կարծես որ կեցած էր դէմս: Ես ալ յուզուեցայ ու սկսայ արտասուել, առանց բառ մը արտասանելու: Զեմ գիտեր որքան ժամանակ տեւեց այս յուզիչ տեսարանը: Վերջապէս հայ կինը ինքզինքը հաւաքելով սկսաւ հարցուփորձել զիս.—

Ո՞րտեղացի ես, տղաս, քանի՞ տարի է որ հոս ես, ո՞վ ունիս, լաւ կը նայի՞ն քեզի, եւ ուրիշ բազմաթիւ հարցումներ, մէկը միւսին ետեւէն:

Մայրենի լեզուս մոռցած ըլլալով շատ դժուարաւ կը պատասխանէի եղած հարցումներուն: Երբ իմացաւ որ Բազմաշէնցի եմ, աւելի շատ ուրախացաւ, ու ըսաւ.— Հինադարակը (Հընադրակը) կը ճանչնա՞ս, ձեր գիւղին շատ մօտ էր. ես այդտեղացի եմ. Վառվառէն իմ եղբօր աղջիկն է. հայրը Ամերիկա է: Այս գիւղը ուրիշ հայ աղջիկ մը կար, քանի մը տարի առաջ, Մառա անունով, որ հիմա ազատուած է: Ան գիտէր թէ Վառվառէն հոս է. թէեւ բաւական ժամանակ էր որ այդ լուրը առած էի, բայց կը վախնայի գալու: Խարբերդի որբանոցներու վրայ հսկող Ամերիկացիներու միջոցաւ նամակ գրեցի եղբօրս, յայտնեցի իր միակ աղջկան ողջ ըլլալը: Անմիջապէս պատասխանած էր նամակիս, հարիւր տոլարնոց չէքով մը միասին, որ ամէն ջանք թափեմ ու ազատեմ Վառվառէն: Բայց անուշիկ Վառվառէս զիս երբեք չի յիշեր: Երէկուընէ ի վեր հոս եմ, ոչ մէկ բառ խօսեցաւ հետս:

Այս խօսքերուն վրայ խեղճ կինը դարձեալ սկսաւ արտասուել:—Նայէ, դուն բաւական հայերէն գիտես, բայց անիկա մէկ բառ չի գիտեր:

Ու այսպէս, բաւական խօսեցանք իրարու հետ՝ լաց ու արտասուք իրար խառնելով: Տուինք պէտք եղած ծանօթութիւնները իրարու: Պատմեցի թէ՝ ի՞նչպէս ազատուեցայ ես դիակներու մէջէն: Վեց տարի ուրիշ քիւրտ գիւղ մը մնալէ վերջ, քանի մը ամիսէ ի վեր այս գիւղը եկած էի, զիս ազատող քիւրտ ընտանիքին հետ: Պատմեցի նաեւ Վառվառէին հետ կապեր հաստատելու ըրած փորձերս, որոնք զուր անցած էին ցարդ: Յայտնեցի նաեւ փախչելու դիտաւորութիւնս: Խնդրեց, որ ժամանակ մը եւս մնամ,— Այսքան համբերեցիր, քիչ մը եւս համբերէ, տղաս, ըսաւ խեղճ կինը հեծկլտալով, մինչեւ տեսնենք թէ Վառվառէս ի՞նչպէս պիտի ազատեմ: Շատ ուրախացայ որ դուն հոս ես: Պիտի ջանամ քանի մը օր մնալ հոս, եթէ ձգեն զիս, մինչեւ որ Վառվառէն քիչ մը վարժուի հետս: Ըսի իրեն որ ես հանըմիս կ'ըսեմ, քանի մը օր ալ մեր տունը կը մնաս: Հանըմըս շատ ազնիւ կին մըն է, երբեք չի մերժեր զիս: Զափազանց ուրախացաւ ըսածներուս վրայ: Իր կարծիքով եթէ քանի մը օր մնար գիւղին մէջ ու քանի մը անգամ առիթ ունենար խօսելու Վառվառէին հետ, ան կամաց կամաց պիտի ընտելանար իրեն, եւ այսպէս ժամադրութեան մը վրայ գիւղէն դուրս պիտի գտնէր աղջիկը, եւ անհետանար:

Լաւ թրքախօս եւ ճարպիկ կին մըն էր. շուտով ծանօթացաւ հանըմիս, իր շնորհակալութիւնները յայտնեց որ ինծի լաւ հոգ կը տանին: Անմիջապէս սկսաւ զբաղիլ տունի գործերով. մանաւանդ որ լաւ հաց եփող էր: Բոլորն ալ սիրեցին զինքը առաջին օրէն: Իր անունը շուտով տարածուեցաւ գիւղին մէջ: Լաւ խմորեղէն մը կամ կերակուր մը պատրաստելու համար կը կանչէին զինքը: Ծանօթացաւ բոլոր գիւղացիներուն հետ. իր ըրած գործերը զարմանք կը պատճառէին բոլորին: Բայց օրերը կ'անցնէին ապարդիւն: Հայ կնոջ խորամանկութիւնները զուր էին: Վառվառէն կը մնար անդրդուելի: Հակառակ անոր որ հայ կինը շատ վարպետօրէն վարուած էր քիւրտ Հիւսէյնին հետ առաջին անգամ երբ ներկայացած էր իրեն: Ըսած էր թէ ինքը շատ ուրախ է որ Վառվառէն այսպէս լաւ տեղ ինկած է ու կը փափաքի որ մինչեւ իր կեանքին վերջը մնայ նոյն տան մէջ: Բայց եւ այնպէս քիւրտ Հիւսէյին սկսած էր կասկածիլ հայ կնոջ այդպէս երկար մնալուն: Սպառնացած էր որ շուտ հեռանայ գիւղէն, մանաւանդ որ գիւղին մուխթարն էր ինքը:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(2)

պատասխանեց, թէ 15 տարի վերջ պատահելիք նոր ապստամբութիւններու մասին, համաձայն է ենթադրելու՝ թէ յառաջիկայ 15 տարիներուն ընթացքին՝ Հանրապետական կառավարութիւնը ոչինչ պիտի ընէ: Իրողութիւնը բոլորովին հակառակն է: Թունճէլի, մօտաւոր ապագային՝ հանգիստ ու բարօր կեանք մը պիտի ապրի: Եղեականի գօտիին մէջ բռնի բնակութեան դատապարտուած 3000 Տէրսիմցիներ, ազատ են վերադառնալու իրենց բնակութեան շրջանները »:

Ներքին հոգերը կը ծանրանան

5 ԱՌ ՀԱՐԻՒՐԻ ԶԵՂՉԸ.— ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐՈՒ ՃՆՇՈՒՄԸ.— ԱՇԽԱՏԱՆՔԻ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀԱՆՋՆԵՐԸ ԵՒԱՅԼՆ:

Ինչպէս գրած էինք, կառավարութիւնը կը պատրաստուի 5 առ հարիւրի երկրորդ զեղչ մը եւս պարտադրել: Միւս կողմէ պետական պաշտօնեաները եւ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը անդադար կը ճնշեն, յաւելում պահանջելով: Երբ Լէոն Պլում առաջին 5 առ հարիւր զեղչը կը հաստատէր, յայտարարեց թէ երկրորդ զեղչ մը պիտի կատարուի մարտ 1ին: Բայց այժմ նոր կառավարութիւնը կ'ուզէ աճապարել, օգտուելով ժողովուրդին հոգեբանութենէն: Որոշուած է բոլոր գիները վերաքննել: Անոնք որ շատ բարձր են, պիտի զեղչուին աւելի քան 10 առ հարիւր: Տասը հազարէն աւելի առեւտրականներ դիմում կատարած են, տեղափոխութիւններ հաստատելու եւ աժան ապրանք ծախելու համար: Կառավարութիւնը կը ջանայ դիւրացնել պարենաւորումը, որ արտակարգ նեղութիւններ կը պատճառէ տանտիրուհիներուն:

Պետական պաշտօնեաները արդէն իսկ ասպարէզ իջած են, բողոքելով կառավարութեան վերջին որոշումներուն եւ շաբաթական 48 ժամ աշխատանքի օրէնքին գործադրութեան դէմ: Երկաթուղիներու պաշտօնեաներն ալ միացած են այս շարժումին եւ կը պահանջեն յունուար 1էն սկսեալ իրենց ալ վճարել այն առժամեայ յաւելումները որ սահմանուած են պետական պաշտօնեաներուն: Իրենց պահանջը արժեցնելու համար, առջի օր մասնակի գործադուլ մըն ալ յայտարարեցին Փարիզի եւ գաւառի մէջ «Հավռ, Սէնթ Էթիէն եւն.»: Գանձային պաշտօնեաներն ալ որոշեցին 24 ժամ գործադուլ կատարել, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն:

Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչները վարչապետին դիմելով, պահանջեցին որ առաջ գործադրել նուազագոյն աշխատավարձքի կանոնը (ամսական 7000 ֆրանք):

Կարճ խօսքով, կառավարութիւնը կը գտնուի նոր եւ շատ ծանր տագնապի մը առջեւ: Վերջերս 11ուկէս միլիառ ֆրանքի պարգեւ սահմանած էր տարուան առաջին երեք ամիսներուն համար, որպէսզի անհրաժեշտ նիւթերու գիները չաւելնան: Յետոյ որոշած էր ճամբել հազարաւոր պետական պաշտօնեաներ, բայց երբ գործի ձեռնարկեց, հետեւանքը եղաւ գործադուլ: Թերթերը կը գրեն թէ ո եւ է պաշտօնեայ չէ արձակուած:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նոր խորհրդարանը բացուեցաւ Գչ. օր: Բացակայ էին անգլիական եւ ամերիկեան դեսպանները իրենց պաշտօնեաներով, իբրեւ բողոքի ցոյց, քանի որ իրենց կառավարութիւնները չեն ճանչնար ընտրութեանց օրինաւորութիւնը: Գիւղացիական կուսակցութեան նախագահը, Միքոլայչիք, որ փոխ վարչապետ էր, Գերագոյն Ատեանին դիմած եւ պահանջած է չեղեալ հռչակել ընտրութիւնները, բայց անօգուտ: Մ. Նահանգներու նախագահը ունկնդրութեան ընդունելով Ուաշինկթընի լեհական նոր դեսպանը, դիտել տուաւ թէ Լեհաստան «չկատարեց իր խոստումը ազատ ընտրութեանց մասին»:

ՖՈՆ ՓԱՓԸՆ, որ կը դատուէր Նիւրընպէրկի գերման հականացիական դատարանին առջեւ, ձերբակալուեցաւ առջի օր, իբրեւ սուտ վկայ: Դատարանին նախագահը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալը սուտ խօսած է, Հինտէնպուրկի կտակին պատմութիւնը պարզած ատեն:

ՔԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ առջեւ տրուած վկայութիւնները կը հաստատեն թէ ամբաստանեալ Քնիփինկ, Տարնանի օգնականը, պատասխանատու է Կլիէռի լեռնադաշտին ապստամբներուն դէմ կատարուած գործողութեանց, ուր 150 հայրենասէրներ սպաննուեցան եւ 200 հոգի գերի բռնուեցան 1944 մարտ 25ին: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ գերիներն ալ կէս առ կէս գնդակահարուեցան եւ ուրիշներ աքսորուելով անհետացան: Այս գործողութիւնները կատարուած էին գերման զօրքին հետ: Ամբաստանեալը պատասխանատու կը համարուի նաեւ Սանթէի բանտին մէջ կատարուած գնդակահարութեանց, ինչպէս եւ Նախարար Ժոռժ Մանտէլի սպանութեան:

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿՐՃԱՏՄԱՆ խնդիրը նորէն քննուեցաւ Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ: Ամերիկեան պատուիրակը առաջարկեց անմիջապէս ձեռնարկել կրճատման ծրագրին քննութեան, բայց պնդեց որ նախապատուութիւն տրուի հիւլէական ուժի հսկողութեան ծրագրին: Ամերիկեան նախորդ պատուիրակը կ'ըսէ թէ Ռուսերը արդէն իմացած են կարդ մը գաղտնիքներ:

ԾԽԱԽՈՏԻ բաժնեչափը անփոփոխ պահելով հանդերձ, արտօնութիւն պիտի տրուի ազատ այ գնելու, անշուշտ աւելի սուղ:

ՔՈՉԻՆՉԻՆ անկախութիւն հռչակեց, Ֆրանսական Միութեան մէջ մնալու պայմանով: Բուն Հնդկաչինի մէջ կռիւները հետզհետէ կը ծաւալին:

ՌՈՒՐԻ ՄԱՍԻՆ Ֆրանսայի պատրաստած նոր ծրագիրը նպաստաւոր ընդունելութիւն չէ գտած Անգլիոյ մէջ:

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

23 Փետրուար Կիրակի ժամը 20.45, ԳԱԶԱ Տ'ԻԹԱԼԻԱԻ մէջ:

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին եւ

Օր. Աստղիկ Առաքելեանի

որ պիտի երգէ Սայաթ Նովայէն Դ. Ղազարեանէն եւ Ալէմշահէն ժողովրդական երգեր:

Կարեւոր.— Նոյն օրը տոմս պիտի չծախուի: Կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝

MALAKIAN: 3 Bld. Th. Turner, L. 09102.
EXERDJIAN: 40 La Canebière. C. 30-88.
CHEHIGUIAN: Pharmacie, 1bld. d'Athines,C.33-80.
DURAND: 85 rue d'Aubagne, C. 50-75.
DIRADOURIAN: 2 rue Philippe de Girard.
E. ARMEN: 39 rue St. Savournin, G. 76-83.
CHEHIGUIAN: 334 Ch. St. Julien, G. 91-66.
DER. MINASSIAN, 40 rue Centrale, N. 92-67.
ALEXANIAN: St. Loup, Marseille .

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.

— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Մինասեան Հրանտ, բանուոր, ծնած 1908ին Գոնիա, կինը Զամանեան Մաքրուհի, ծնած 1913ին Օրտու, այժմ Իսի լէ Մուլինօ: Միրաքեան Վարդան, հանքագործ, ծնած 1909ին Երզնկա, կինը Ճանըրգեան Մանուշի, ծնած 1911ին Տիֆլիս, այժմ Մալօտիէռ: Մուրատեան Մարտիրոս, մեծաքանակ նպարավաճառ, ծնած 1906ին Մալաթիա, կինը Հայրապետեան Աղաւնի, ծնած 1915ին Պարտիզակ, այժմ Վիլօրպան, Ռօն: Օհանեան Պօղոս, կօշկակար, ծնած 1914ին Ատափազար, կինը Աշըգօղլու Աղաւնի, ծնած 1918ին Ատափազար, այժմ Մարսէյլ: Փեթրաքեան Հայկասէր, կաշիի վրայ աշխատող, ծնած Իզմիթ 1905ին, կինը Թոլեան Կիւլիւզար, ծնած Իզմիթ, այժմ Մարսէյլ: Զօպանեան Համբարձում, կօշկակար, ծնած 1906ին Հաճըն, զաւակը Յասմիկ, ծնած 1939ին Փարիզ, կինը Պետրոսեան Փարիս, ծնած Սվազ, այժմ Առնուվիլ լէ Կոնէս: Թորոսեան Խաչիկ, առեւտրական, ծնած 1891ին Պրուսա, կինը Ֆանթազեան Աղաւնի, ծնած Պրուսա, այժմ Ժանթիյի: Իւթիւճի Շարլ, հաշուակալ, ծնած 1897ին Պոլիս, կինը Թորոսեան Գարօլին, ծնած Պոլիս, այժմ Փարիզ:

(Շար.)

«Արեւմուտք»ի

ցերեկոյթ պարահանդէսը

կազմակերպուած Կիլիկիոյ ընդհ. Միութեան կողմէ
Փետր. 9ին ժօրժ Ս.ի շքեղ սրահներուն մէջ
Բարձր հովանաւորութեամբ
ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՐԷՄՈՆԻ
եւ նախագահութեամբ Պ. Ս. Պարկիրճեանի

Անուանի նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ապահովեցէք ձեր տեղերը սովորական վայրերէն:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Եւրոպական պարերէն զատ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, զանազան անակնկալներ: Կ'երգէ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Սրահին մէջ ոչ աճուրդ, ոչ ԱԼ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ:

Տեղեկութիւններու համար դիմել.— Պ. Գէորգ Պաքըրճեան՝ հեռ. Pro. 07-25: Պ. Ս. Նալպանտեան՝ հեռ. GUT. 93-70, Պ. Ս. Տէրպալեան, հեռ. Ope. 96-48:

« ԵՐԿԻՐ ՀԱՅՐԵՆԻ » շարժանկարին վերջին ներկայացման օրը (Յունուար 26, Շան զ'Էլիզէ) պոռշ մը կորսուած է: Դիմել Պ. Վ. Գարաեանի, 1 rue des Trois Frères, Paris (18):

ՏԷՍԻՆԻ Հ. Յ. Դ. Տան սրահը վարձելու համար դիմել ընկեր Լեւոն Ասատուրեանի, 16 Ave. Chardonnet:

ՄԱՐՍԷՅԼ ՊՈՄՈՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի խումբը շնորհակալութեամբ ստացած է Ping-Pongի սեղան մը, նուիրուած Պ. Խաչիկ Թէքեանէ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան խումբին ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noaillesի սրահը:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ հերթական դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ, հայերէնի դասէն վերջ: Դասախօս՝ Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի Թէյասեղանը՝ այս շաբաթ (8 Փետրուար) ժամը 8.30ին, Bar du Centreի սրահին մէջ: Պիտի բանախօսէ՝ ԸՆԿ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոն տ'Օպնայի նորակազմ մասնաճիւղին բացման հանդէսը այս կիրակի, ժամը 2.30ին տեղւոյն սրահին մէջ: Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական պարեր, երգեր, զաւեշտ մը եւ սիրուն անակնկալներ:

ՊՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այսօր, հինգշաբթի ժամը 9ին, նորաշէն ղպրոցին մէջ: Դասախօս՝ Վեր. ՊՈՒՏԱՔԵԱՆ: Նիւթը՝ «Ալքոլամոլութիւն»: Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆ Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ ընկերները, այս շաբաթ ժամը 8ին: Ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի մէջ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Խաչիկ Տէր Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

ՊՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Վարդգէս եւ Ժիրայր Տէրտէրեանի, Իսրայէլ եւ ընկերուհի Յասմիկ Դիարբինեանի, իրենց մօր՝ հօրաքրոջ՝ ՏԻԿԻՆ Ֆ. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ տեսչութիւնը կը յայտարարէ թէ ստացած է Մարսիլիաբնակ Պ. Յակոբ Փափազեանէ 27.000 ֆրանք: Այս գումարը հանգուցեալ Տ. Համբարձումեան պահ դրած էր Պ. Փափազեանի քով, եւ ինքը զոհ երթալով օդային ռմբակոծութեան մը, Պ. Փափազեան ուզեց յաւերժացնել հանգուցեալին յիշատակը, այդ գումարը յատկացնելով Մուրատեան վարժարանի վերաշինութեան ազգօգուտ գործին:

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը Փետրուար 8ին: Կը խնդրուի նկատի ունենալ սոյն թուականը: Պիտի բաժնուին անուշեղէններ եւ նուէրներ բոլոր մանուկներուն համար:

ԵՈԶՂԱՏՑԻ Անոյշ Շիշմանեան կը փնտռէ իր տղաքը Նիկողոս, Տիգրան եւ Սահակ Շիշմանեաններ: Տեղեկացնել Տիկին Շիշմանեանի 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesses, (S. et O.): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Ցամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 7 Février 1947 Ուրբաթ 7 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4924-Նոր շրջան թիւ 563 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԱԶԴԱԿՆԵՐԸ»

«Յառաջ»ը հաւատարիմ, եւ եթէ չենք սխալիր՝ տարեց ընթերցող մը ունի, որ չարունակ երկտող գրութիւններ կ'ուղղէ խմբագրութեան, Խորհրդածութիւններ՝ օրուան հարցերու մասին, Տպաւորութիւն մը, բողձանք մը կամ թելադրութիւն մը:

Ահաւասիկ երէկուան երկտողը.

— «Կարելի չէ Յառաջը կարդալ ու չփղձկիլ: Եւ այս ամէն օր: Պիտի ըսէք՝ նայելով ընթերցողին հայեցողութեան կամ զգացումներուն: Չեմ ժխտեր: Բայց եւ այնպէս անցողական երեւոյթ չէ այս, արմատ ձգած է:

Քանի մը տող ալ, իբրեւ եզրակացութիւն.

— «Գրտսամէք, ալստիր, յարգել կուսակցութիւնները: Ազգի մը ճակատագրին անհրաժեշտ ազդակներն են անոնք, ոմանք տարիներու ընթացքին մարզուած, թրծուած, ուռճացած»:

Շատ աւելի խօսուն է նամակին ստորագրութիւնը,— «Զղջացող Անկուսակցական մը»:

Առաջին հայրենակիցը չէ որ զղջում կը յայտնէ մետասաներորդ ժամուն:

Ո՛րքան նոյնիմաստ արտայայտութիւններ, տարիներու ընթացքին: Անհատական նամակներով թէ հրապարակաւ:

Անշուշտ պայման չէ որ ժողովուրդի մը բոլոր զաւակները կուսակցական ըլլան:

Անբնական է այդ եւ լպրծուն: Ճամբայ մը դէպ ի դիկտատուրա: Ինչպէս տեսանք արդէն:

Ի վերջոյ ի՞նչ կը նշանակէ կուսակցութիւն: Մեր մէջ եւ ուրիշ ամէն տեղ:

— Աշխարհահայեացք մը, ծրագիր-կանոնագիր մը, որուն հաւատացողները կազմակերպուելով, կը ջանան իրագործել իրենց առաջադրութիւնները

Այդ ծրագիրը կրնայ ունենալ հեռաւոր եւ մօտաւոր նպատակներ: Կրնայ ընդլայնել կամ սահմանափակել իր գործունէութիւնը:

Եթէ կազմակերպուած հոսանքը իր հայրենի երկրին մէջ է, կը գործէ աւելի լայն ճակատի մը վրայ: Եթէ տարագիր է, կը ջանայ յարմարիլ միջավայրին պահանջներուն: Երկու պարագաներուն մէջ ալ, առանց շեղելու իր հիմնական նպատակներէն:

Անոնք որ իրենց խելքն ու գրիչը վարձու տուած են, կուսակցութեանց լուծումը պահանջելու համար, ոսկեբերա՛ն հէքեաթներով, ամէնէն մոլեռանդ կուսակցականներն են: Գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար:

Անոնց ուզածը մէկ բան է,— Քաշուեցէ՛ք, ուրացէ՛ք, եկէք մեր դրօշին տակ, ուր ոչ աթոռ կը պակսի, ոչ ալ փառք:

Անոնց համար կուսակցութիւնը նպարավաճառի խանութ մըն է, որ կրնայ ձեւափոխուիլ կամ փակուիլ, համաձայն հրապարակի ելեւէջներուն, եւ ուրիշին փոխանցել իր «յաճախորդները»:

Ըսէք՝ fonds de commerce:

Ուրիշ բան չեն ապացուցաներ իրենց սրտառու՛չ քարոզները: Վեղարով կամ առանց վեղարի:

Եւ առանց պատճառի չէ որ անոնք իրենց ամբողջ կատաղութիւնը, թոյնը եւ մաղձը կը թափեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ: Անոր յայտնի կամ անյայտ «չէֆ»երուն դէմ, փորձելով ըմբոստացնել շարքերը:

Նոր չէ այս ճղճիմ եւ զարշելի ռազմախաղը:

Երէկ ալ այսպէս կը պայքարէին այն փառաւոր դէմքերուն դէմ որ գացին ու չեկան, երեսուն այսքան տարի առաջ...

Ոչինչ: Ցեղին Դաշնակցականն ալ գիտէ որ իր կուսակցութիւնը անհրաժեշտ ազդակ մըն է աւելի քան երբեք:

Ան հաստատ գիտէ որ եթէ Դաշնակցութեան հայ եւ օտար բարեկամները ուխտ մը կնքելով, յաջողէին մոխիրի վերածել իրենց կուսակցութիւնը, ափ մը հաւատարիմներ զայն պիտի վերակազմէին յաջորդ օրը:

Փաստը տեսանք 1915էն, Հայաջինջ Սարսափներէն վերջը, ուր յիսուն տարուան սերունդ անհետացաւ, գլուխն ըլլալով Դաշնակցական մտաւորականութիւնը:

Մեր «բոլորտիքեան» բարեկամները եւ «զղջացող անկուսակցականներ»ն ալ, հեռու մնալով հանդերձ, կրակէն, կատարուած աշխատանքով է որ կը դատեն իւրաքանչիւրին արժէքը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Ցուրտէն ունեցած սարսափէս չհամարձակեցայ երթալ մինչեւ քաղաքին հարաւային ծայրը, որքան ալ շահեկան ըլլար տեսնել Հայ Ուսանողական տան ներքին կեանքը եւ մեր երիտասարդ տղաքը:

Ու անկիւնս նստած երեւակայեցի:

Իրաւ ալ ի՛նչ սիրտ բացող, ի՛նչ ոգեւորիչ պատկեր: Քանի մը վայրկեանի մէջ կը թարմանաս նոր շունչով եւ աչքերդ կը լեցուին Արեւելքէն ճառագայթող լոյսով մը:

Այո՛, մի զարմանաք երբ, Արեւմուտքի ամէնէն շողշողո՛ւն ոստանին մէջ, ուր գիտութեան եւ արուեստի լոյսը իրեն կը քաշէ աշխարհի բոլոր թիթեռները, կարելի կ'ըլլայ շլանալ Արեւելքէն բխած լոյսով մը:

Անշուշտ մեր ուսանողներն էին որ իրենց խելացի աչքերով, իմաստուն ճակատներով, եւ ժամանակէն առաջ հասունցած, վճռական դիմագիծերով, աշխատելու եւ սորվելու իրենց տենդով պահ մը մոռնալ կուտան սուրբն սերունդը:

Մէկը իր կիսատ ձգած համալսարանը լրացնելու եկեր է: Միւսը, ճարտարապետ, բաներ ունի տակաւին սորվելիք: Բժիշկ մը՝ արդէն աւարտած, մասնագիտութեան կ'ուզէ վերածել իր սորվածը:

Անոնք մեծ մասով կը մասնակցին ալ Փարիզի երիտասարդական կազմակերպութեանց կեանքին, անշուշտ աւելի հասուն: Յաճախ դժգոհ տիրող դանդաղութենէն եւ անտարբերութենէն:

Քաշուեցայ հարցնելու թէ քանի՛ փարիզահայ ուսանողի հանդիպած էք, եթէ ոչ «Տունին», գոնէ ձեր յաճախած դպրոցներուն մէջ:

Վախցայ որ պիտի պատասխանեն միաբերան.

— Կը սպասենք դիմակաւոր պարահանդէսին, որպէսզի աւելի մօտէն ծանօթանանք մեր ուսանող ընկերներուն, եթէ մինչեւ այդ կարենանք դիմակ մը եւ ֆրաք մը ճարել»:

ՍՕՍԻ

Մելիքթանգեան Արք.ի առողջական վիճակը

Թէհրանի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ Ատրպատականի վաստակաւոր առաջնորդը, Ներսէս Արք. Մելիքթանգեան ծանրապէս հիւանդացած ըլլալով Յունուար 18ին, գործողութեան ենթարկուած է բժշկական խորհրդակցութեամբ, որուն կը մասնակցէր գլխաւորաբար Թաւրիզի ամերիկեան հիւանդանոցին բժշկապետը՝ Տոքթ. Լամի: Առաջին գործողութիւնը յաջող անցած է, երկրորդ մը պիտի կատարուէր տասը օր վերջը: Կը յուսացուի թէ այս փորձին ալ պիտի դիմանայ Ատրպատականի տիպար առաջնորդը, որ 81 տարեկան է:

Արագ ապաքինում կը մաղթենք:

ՑՈՒՐՏԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ Եւրոպայի մէջ, սաստկացնելով պարենաւորման դժուարութիւնները: Փարիզի մէջ դեռ այնքան անտանելի չէ, բայց դէշ լուրեր կը հասնին հիւսիսային, արեւելեան եւ կեդրոնական գաւառներէն, ուր առատ ձիւն տեղացած է: Անգլիոյ մէջ շատ աւելի ծանր է կացութիւնը: Բոլոր ճամբաները փակուած են, դժուարացնելով ածուխի եւ ուտեստի փոխադրութիւնը: Արդէն իսկ 100.000 հոգի անգործութեան դատապարտուած են, իբրեւ հետեւանք ածուխի չգոյութեան: Աւելի քան 57 նաւեր չեն կրնար ճամբայ ելլել, փոթորիկի պատճառով: Ուրիշ 50 նաւեր ալ իրենց բեռները պարպելէ վերջ անշարժութեան դատապարտուած են: Ամերիկայի մէջ ալ սաստիկ ցուրտ կը տիրէ:

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Տարնանի օգնականը եւ Վիշիի «միլիս»ներուն պետը, Մաքս Քնիփինկ, իբրեւ պատասխանատու Կլիէռի լեռնադաշտին հայրենասէրներուն դէմ կատարուած ջարդին, Սանթէի բանտին 28 կալանաւորներու գնդակահարութեան եւայլն: Փաստաբան Ֆլորիօ ի զուր պերճախօսութեան փորձեր կատարեց: Անոր ճառէն վերջը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ ամբաստանեալը որ 54 տարեկան է եւ Ալզասցի.— «Կ'երդնում թէ բոլորովին անմեղ եմ Ժորժ Մանտէլի սպանութեան մէջ: Մնացեալի մասին փաստաբանս խօսեցաւ արդէն»:

Անգլիա եւ Ֆրանսա համաձայն չեն Ռուրի նոր կարգուսարքի մասին

Անգլիական կառավարութիւնը տակաւին գաղտնի կը պահէ իր ծրագիրը՝ Ռուրի շրջանին ապագայ կազմակերպութեան մասին: Բայց մասնագէտներ այժմէն ուսումնասիրելով Ֆրանսական ծրագիրը, դիտել կուտան թէ հաւանական չէ որ Մեծն Բրիտանիա փոխէ իր տեսակէտը:

Իրազեկներու կարծիքով, բրիտանական ծրագիրը Ֆրանսականէն կը տարբերի երկու հիմնական կէտերու մէջ.— 1. Ազգայի՞ն թէ միջազգային սեփականութիւն.— 2. Միջազգային հսկողութի՞ւն թէ ուղղակի միջազգային վարչութիւն: Երկու կէտերուն մէջ ալ, Անգլիա կ'ուզէ պահել Գերմանիոյ իրաւունքները:

Ահաւասիկ անգլիական ծրագիրը, համաձայն նոյն աղբիւրներուն, որոնք վաւերական կը համարուին.—

1. Ռուրի երկրամասը պէտք է մաս կազմէ դաշնակցային Գերմանիայի մը, իբրեւ կորիզը նոր պետութեան մը,— Հռենոս-Վեսթֆալիա:

2. Ռուրի ածխահանքերուն եւ պողպատի գործարաններուն սեփականութիւնը պէտք է փոխանցուի ապագայ գերման կառավարութեան, իսկ մինչեւ այդ կառավարութեան կազմութիւնը՝ գերման ներկայացուցչական վարիչներու:

3. Ճարտարագործութեանց վարչութեան գործնական միջոցները պէտք է յանձնուին Գերմաններու, բայց արտադրութեան եւ բաշխումի քաղաքականութիւնը ենթակայ պիտի ըլլայ միջազգային կազմակերպութեան մը:

4. Միջազգային հսկողութիւնը պէտք է կատարուի արեւմտեան պետութեանց եւ այն դրացի երկիրներուն կողմէ որոնք ուղղակի շահագրգռուած են, ինչպէս Պելժիա եւ Հոլանտա: Խ. Միութիւնը, թերեւս ուրիշ արեւելեան դաշնակիցներ ալ կրնան հրաւիրուիլ մասնակցելու հսկողութեան, փոխադարձութեան սկզբունքով, այսինքն պայմանաւ որ միջազգային նմանօրինակ հսկողութիւն մը կատարուի նաեւ արեւելեան Գերմանիոյ ճարտարագործութեան վրայ: Գերմանական կառավարութիւնն ալ կրնայ ներկայացուցիչ մը ունենալ վարչական խորհուրդին մէջ:

5. Եւ վերջապէս Ռուրի միջազգային իշխանութիւնը պէտք է ապաւինի միջազգային տեւական բանակի մը վրայ որ պիտի կազմուի ժամանակին, անմիջապէս փոխարինելու համար գրաւման ուժերը: Այս բանակը սակաւաթիւ պիտի ըլլայ, սպառազինուած մեքենաշարժ զօրամասերով եւ պիտի հաստատուի Ռուրի մէջ: Պիտի բաղկանայ արեւմտեան պետութեանց զինուորներէն:

Անգլիական տեսակէտով, արտադրութեան զարկ տալու համար անհրաժեշտ է Գերմաններու գործակցութիւնը: Անոնք դիտել կուտան թէ զանազան ազգերէ կազմուած ճարտարագէտներու խումբ մը չի կրնար վարել այդ ընդարձակ շրջանը եւ տալ այն արդիւնքը ինչ որ կ'ապահովէին տեղացիները, քաջավարժ բանուորներով:

Անգլիացիները բոլորովին համաձայն են Ֆրանսայի սա հիմնական կէտին մէջ,— Ամէն միջոց ձեռք առնել, որպէսզի Գերմանիա չկարենայ վերահաստատել իր ռազմական ճարտարարուեստը: Բայց միւս կողմէ անբաւական կը գտնեն պողպատի տարեկան արտադրութիւնը սահմանափակել ութ միլիոն թոնով, եւ կ'առաջարկեն 11.500.000 թոն, ապահովելու համար Գերմանիոյ տնտեսական պահանջները:

Այս բոլոր խնդիրները պիտի լուծուին յառաջիկայ Մարտ 10ին, Մոսկուայի խորհրդաժողովին մէջ:

Վճարի յաւելո՞ւմ թէ գիներու անկում

Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ, ապրուստի սղութեան առաջքը առնելու համար: Վարչապետը եւ աշխատանքի նախարարը առջի օր ունկնդրութեան ընդունեցան Աշխատանքի Դաշնակցութեան դիւանը: Տեսակցութենէն անմիջապէս վերջը զեկոյց մը հրատարակուեցաւ, որ կ'ըսէ.— Խօսակցութիւնը դարձաւ մէկ կողմէ գիներու կրճատման եւ զայն շարունակելու անհրաժեշտութեան վրայ, միւս կողմէ աշխատավարձքերու հարցի մասին: Որոշուեցաւ խառն յանձնաժողով մը կազմել, որ պիտի քննէ այս երկու խնդիրները:

Խառն յանձնաժողովը պիտի բաղկանայ Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ կառավարութեան ներկայացուցիչներէն: Թերթերը հետեւեալ ձեւով կը պատկերացնեն կացութիւնը.—

Բանուորական կազմակերպութիւնները Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջոցաւ կը պահանջեն թէ՛ գործադրել նուազագոյն աշխատավարձքի կանոնը (ամսական 7000 ֆրանք) եւ թէ ընդհանուր յաւելում: Համայնավար կուսակցութիւնն ալ այս դիրքը բռնած է եւ ամէն օր «Իւմանիթէ»ի միջոցաւ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Մեր պատասխանը զգուշներուն

ԽՄԲ. — Այս գրութիւնը ուղղուած է Քաղաքա- ցի Հինայեկեանի: Կը հրատարակենք, ամբողջա- ցումներ կրճատելով. —

Յունուար 28ի Վալանսի մէջ խօսած ձեր ճառը լսեցինք համբերութեամբ:

Չուզեցինք ընդմիջել, չուզեցինք հարցումներ ուղղել, նկատելով որ անախորժութիւններ կրնան պատահիլ:

Կը կարծենք թէ՝ վերջին քսանեւհինգ տարի- ներու ընթացքին, ոչ մէկ Լիպօր Հայաստանէն ե- կած թէ մեր գաղութներէն բուսած ոչ մէկը ձեր գոյնզգոյն եւ դիմակաւոր գործակալներէն չէր յաջողած այդքան զզուելի ճառ մը արտասանել, չինծու պատմութիւններով, պառակտում սերմա- նելու համար:

Պ. Հինայեկեան, դուք գիտէք որ մենք շէֆեր չունինք: Մեր կուսակցական կեանքին մէջ, գոր- ծերը վարելու համար կ'ընտրուին ենթակոմիտէ- ներ, կոմիտէներ, Շրջանային եւ Կեդրոնական կո- միտէներ եւ գերագոյն մարմինը — Բիւրօն:

Ընտրութիւնները տեղի կ'ունենան ներկայա- ցուցչական եւ Շրջանային, ինչպէս նաեւ Ընդհ. ժողովներու մէջ, բացարձակապէս գաղտնի քուէ- արկութեամբ:

Ոչ մէկ բարոյական ճնշում: Մենք կը դնենք ընտրելիներու թեկնածութիւնները, թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ վերջ, կ'ընտրենք մեր գոր- ծադիր մարմինները, այն ալ ոչ թէ պարզ, այլ երկուերրորդ մեծամասնութեամբ: Ձեզի ծանօթ չե՞ն այս տարրական ճշմարտութիւնները:

Մեր շարքերը մի՛ շփոթէք ձերիններուն հետ:

Մի՛ մտածէք թէ՝ մեր շարքերը չոյելով եւ ձեր կարծեցեալ «շէֆը» վատաբանելով, կը յաջո- ղիք մեր կազմակերպութեան մէջ պառակտում սերմանել, թուլցնել մեր եռանդը եւ խախտել մեր անխորտակելի կամքը:

Մեր կազմակերպութեան մէջ բանուորն ու գիւղացին, մտաւորականն ու համեստ արհեստա- ւորը հաւասար իրաւունքներ ունին:

Մեր մարմինները եւ վարիչները մեր կուսակ- ցութեան անձնուէր ծառաներն են եւ իրենց վար- ձատրութիւնն է միայն աշխատանք, անձնուիրու- թիւն եւ զրկանք:

Փո՞ստ կ'ուզէք, — պրպտեցէք հայ ժողովուրդի ազատագրական շարժման պատմութիւնը, եւ մեր կուսակցութեան կրած անօրինակ եւ անհաշիւ զո- հողութիւնները:

... «Թափուցքնե՞ր», — ամէն պտղատու ծառ կ'ունենայ, եւ մեզմէ վտարուած, դուրս նետուած թափուցքները ձեր մէջ կ'ընդունուին դրկաբաց, բան մը՝ որ մեր բարոյական մեծութիւնը եւ ձեր սնանկութիւնը կ'ապացուցանէ:

Հպարտացէ՛ք մեր «թափուցք»ներով, Երեւան տարէք, վարձատրեցէք, հիւրասիրեցէք: Իսկ գաղ- թահայ աշխատաւոր, հայրենակարօտ, տեղծա- գործող բազուկները հաւատաքննութեան ենթար- կեցէք, միեւնոյն ժամանակ մեզի հայհոյելով ու զրպարտելով ...

Տարիներով մեր կուսակցութեան թաղումը կատարեցիք պաշտօնական եւ անպաշտօն ձեր մու- նետիկներով: «Դաշնակցութիւնը անելք չունի», կ'ըսէք, բայց նորէն քուն ու դադար չունիք: Երե- ւանէն մինչեւ Ամերիկա, մինչեւ Իրան ու Իրաք, մինչեւ Սուրիա եւ Պալքանները, ամենուրեք, օրն ի բուն Դաշնակցութիւն կը հոլովէն, եղբայրադաւ խաղեր կը սարքեն:

Խոստովանեցէք որ ձեր զզուելի արտայայտու- թիւններով ի հաշիւ մեզի կ'աշխատիք:

Շատ «Լիպօրներ» եկան, հայհոյեցին, դաւե- ցին, սպառնացին: Գրիգոր Վարդանեաններ, Շահ- վերտեաններ եւ ուրիշներ նոյն տխուրդերը կատա- րեցին ու գացին: Ո՞ւր ...

Մի՛ խաբէք միամիտները: Մի՛ գրգռէք եղբայ- րը եղբօր դէմ:

... Մենք քսանեւեօթ տարիէ ի վեր Ֆրանսա կ'ապրինք, ուր՝ խօսքի եւ մամուլի ազատութիւնը կը տիրապետէ: Կարդացեր, լսեր ենք ամէն բանի մասին, աշխարհի բոլոր երկիրներու, վարդապե- տութեանց, պետական կարգերու մասին բաւարար տեղեկութիւններ ունինք: Ձեր խրատները վերա- պահեցէք ձեր բարեկամներուն:

Ի՛նչպէս թոյլ կուտաք ներգաղթի թշնամի հռչակելու Դաշնակցութիւնը, գիտնալով հանդերձ որ ան ամէն տեղ կը քաջալերէ ներգաղթը, եւ հո՛ն՝ ուր մեր ընկերներ կը մասնակցին աշխատանքնե- րուն, արդիւնքը աւելի գոհացուցիչ է: Իսկ հո՛ն՝ ուր դաւադիրներու սեւ թաթը կ'երկարի, հոն բնական կը դառնան անախորժութիւններն ու ձա- խողանքը:

Վալանսի մէջ, մեր ընկերները մաս կը կազ- մէին «Համգանակից Յանձնախումբ»ին եւ մաս- նակցեցան նուիրատուութեան, բաւական առատա- ձեռնօրէն:

Ձեր գործակալներն են որ իրենց ընթացքով տարտամութիւն կը ստեղծեն: Ձեր անմիջական շրջապատին մէջ փնտռեցէք խանգարողները: Ձեր երեսները բեմին վրայ համբուրողները, ձեր առջեւ բարեւի կեցած «յառաջդիմական» յետադիմական- ները արձանագրեցէք, որպէսզի, օրինակ դառնան

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ
Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին

Դաշնակցութեան հայ կոչումը ճշտում է Նրա դիրքը նաեւ հայ աշխարհական շարժման մէջ հո- սանքների հանդէպ: Նրանք, որ ստորադասում են ազգի գաղափարը միջազգային գաղափարին, տար- բերւում են մեզանից, որ գերադասում ենք ազգի բարօրումը միջազգային բարօրումից: «Միջազգա- յին» ասելով մենք հասկանում ենք սոցիալիստ ազ- գերի ազատ դաշնակցութիւն եւ ոչ երբ ստորադաս ու գերադաս ազգերի կախումաւոր կապակցու- թիւն: Մենք հաւատարիմ ենք Մեծ Յեղափոխու- թեան գաղափարին եւ ձգտում ենք իրացնել այդ գաղափարները ոչ միայն նոյն երկրի քաղաքացի- ների միջեւ, այլեւ նոյն երկրագնդի ազգերի մի- ջեւ: Մեր գերագոյն նպատակներից մէկն է սոցիա- լիստ դարձնել ոչ միայն անհատներին, այլեւ ազ- գերին եւ քաղաքացիական իրաւունքի նորմերը դարձնել միջազգային իրաւունքի նորմեր:

Մենք մասնակից ու համակիր ենք միջազգա- յին շարժումներին, բայց աշխատում ենք այդ շարժումը նպաստաւոր դարձնել հայ ժողովուրդի իրաւական կացութեան համար: Հայ ժողովուրդը մենք չենք համարում միջազգային շարժումների ստորադաս միջոց, այլ գերադաս նպատակ, միւս ազգերին նոյնպէս: Ազգային վերելքի հոգեբա- նութիւնն է լցնում մեր շարքերը այժմ, մինչդեռ մեր հակառակորդ բանակում լցնում է ազգային նուաստութեան հոգեբանութիւն: Երկուսս էլ կար- ծում ենք, որ հայ ժողովուրդը մի ոյժ է, բայց մինչդեռ նրանք այնքան նուաստ են կարծում այդ ուժը, որ անհնարին եւ անմասն են համարում ազգային քաղաքականութիւնը միջազգային թոհ ու բոհի մէջ, մենք կռթնած մեր անցեալ գործե- րին եւ ներկայ ճիգերի միշտ մեծացող արդիւնքին՝ այնքան զօրաւոր, բայց մանաւանդ զօրացող ենք նկատում մեզ, որ խիզախում ենք նոյներպէս գո- յութեան ձգտել՝ ուրիշ ազգերի շարքում եւ նրանց հաւասար: Նրանք ձգտում են ստորադաս ազգերին հաւասար՝ ապրել մի մեծ ու հզօր ազգի մականի տակ, իրենց աշխարհագրական բնավայրի մէջ. մենք աշխատում ենք մեծ ու հզօր ազգերին նոյնի- րաւ՝ ապրել անկախ եւ ազատ մեր սեփական քա- ղաքական հայրենիքի մէջ: Նրանք յարմարվողակա- նութեան են, մենք՝ ըմբոստութեան. ուստի նրանց շուրջը հաւաքւում են հանգստաւէտ կեանքի սիրահարները, որ աշխարհը դժակ են կարծում իսկ իրենց դանակ, իսկ մեր շուրջը հաւաքւում են անհանգիստ տարրերը, որ բողոք ունեն աշ- խարհի անիրաւ կարգերի դէմ եւ ձգտում են ար- դարակուռ ապագայի: Նրանք լաւ են համարում այն, ինչ որ հրամայում են տէրն ու մականաւո- րը. մենք լաւ ենք համարում այն, ինչ որ ստեղ- ծագործում են մեր ազատ միտքն ու զգացումը, մեր անցեալին եւ ուժերին կռթնած եւ մեր կենսա- կան շահերից թելադրւած: Այս պատճառով մենք անուղղելի խռովարարներ ենք, նրանք ճկուն իրա- պաշտներ: Մենք բարձրանում ենք դէպի տառա- պանք՝ ժողովուրդն ու կենցաղը ազնուացնելու բուռն տենչով ու վճռականութեամբ, նրանք իջ- նում են դէպի հանգիստ, դէպի բարոյական լճա- ցում ու քայքայում:

ՆԻԿՈԼ ԱՂԲԱԼԵԱՆ

ուրիշներու:

Հետաքրքրուեցէք եւ պիտի տեսնէք որ անոնք նորանոր կալուածներ կը գնեն, գործերը կ'ընդար- ձակեն, մնայուն դառնալու, տեղաւորուելու փաս- տեր կը ցուցադրեն, պղտորելով ներգաղթողներու միտքը:

Մեր գաղութի ժողովուրդը ձեր մէջ կը փնտռ- ուէր հայրենասէր, անկաշառ ներկայացուցիչ մը, որ յորդորէր, մղէր մեզ համերաշխութեան, հա- մագործակցութեան, որ խանդավառէր բոլորը Հայաստանեան «խաղրիկներով» եւ ներգաղ- թով: Դուք նախընտրեցիք միտք պղտորել կուսակ- ցական ատելութեամբ, յուսախաբութեան մատնե- լով բոլոր անկեղծ հայրենասէրները:

Հ. Յ. Դ. ՎԱԼԱՆՍԻ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԼԻԼԻԱՆ - ԳԱՐՐԻ - ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Օր. Ռէժին Յովհաննիսեան (բեմական անու- նով՝ Օհան) որ Փարիզի Երաժշտանոցի 1946ի Ա. մրցանակը շահած է եւ այժմ կը պարէ «Օփերա - Քոմիկ»ի մէջ, մեծ յաջողութեամբ, քոյր մը եւս ունի, 12 տարեկան՝ Լիլիան - Գարրի - Յովհան- նիսեան, նոյնչափ տաղանդաւոր: Լիլիան 1942ին պարի 400 թեկնածուներու մէջէն ընտրուած ութ հոգիներու առաջինը եղաւ, որ ընդունուե- ցաւ «Օփերա»յի մէջ եւ այսօր կը փայլի հոն իբ- րեւ պարուհի, Գարրի անունով: Կ'իմանամ թէ շուտով պիտի մասնակցի նաեւ շարժանկարի մը:

Անշուշտ երկու մանկամարդ քոյրերուն յաջո- ղութիւնը մեծ ուրախութիւն պիտի պատճառէ բո- լորին: Վստահ ենք թէ Պ. Գարնդին (Թառխտ) ջանք չի խնայեր, աւելի մեծ յաջողութիւններապա- հովելու համար իրենց: — Զ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ՆԻՒԹԵՐԷՆ

Ֆրանսայի դիրքը Միջին Արեւելքի մէջ

Ֆրանսա մէկդի դնելով ներքին ու քաղաքա- կան վէճերը, Միջին Արեւելքի մէջ լծուած է քա- րոզչական լուրջ ու յարատեւ գործունէութեան մը դիւանագիտական, մշակութային եւ առեւ- տրական: Անշուշտ, նպատակն է վերահաստատել պատերազմէն ի վեր Միջին Արեւելքի մէջ կորսն- ցուցած դիրքն ու վարկը, հիմնուելով այն իմաս- տուն առածին վրայ թէ «բառերը սուրէն աւելի արժէքաւոր են»:

Այս առթիւ շարժման մէջ դրուած են Ֆրան- սական գեղարուեստը, գրականութիւնը, թատրո- նը եւ շարժանկարը, փարիզեան գեղեցիկ արտա- դրութիւնները:

Լիբանան հանդիպելէ վերջ, Գահիրէ գնաց նշանաւոր գրագէտ ակադեմական Ժօրժ Տիւհա- մէլ, որ շարք մը դասախօսութիւններ կը կատա- րէ, միեւնոյն ատեն այցելելով Գահիրէի եւ Աղեք- սանդրիոյ Ֆրանսական կառավարական եւ ուրիշ հաստատութիւնները: Բանախօսութիւններու շարք մը կազմակերպած է նաեւ Ֆրանսացի ուրիշ նշա- նաւոր գրագէտ մը, Գլոտ Ավլին: Այս ամսու Մի- ջին Արեւելք պիտի մեկնին նմանապէս ակադեմա- կան Սորլիս Գարսոն, դիւանագիտական գիրքերու հան- րաւանօր հեղինակ Վէրքոր եւ փրոֆ. Լըմիէռ: Բոլորն ալ դասախօսութիւններ պիտի կատարեն եգիպտական քաղաքներուն մէջ եւ պիտի այցելեն երկրին Ֆրանսական վարժարանները:

Ժողովուրդին կողմէ այս դասախօսութեանց առթիւ ցուցաբերած ընդունելութիւնը՝ բոլոր նախատե- սութիւնները գլած անցած է: Օրինակ, Տիւհամէլի դասախօսութիւններուն ունկնդրութեան յատկաց- ուած տոմսերը մէկ ժամէն նուազ ժամանակի մը մէջ սպառած են: Ամէն օր մեծ բազմութիւն մը կ'այցելէ գրատուներու Ֆրանսական ցուցափեղ- կերը: Շաբաթական տասնեակ հազարաւոր փա- րիզեան ամսաթերթեր, օրաթերթեր եւ պարբերա- թերթեր կը գնուին: Նորգրատուներ որուցմ թերքը ընդհանրապէս Ֆրանսական գրքերէ կը բաղկա- նայ, գործի մեծ աշխուժացում մը ցոյց կուտան:

Ֆրանսական գրականութեան յառակարծական այս ծաղկումին պատճառն այն է որ Ֆրանսերէնը, թէեւ ոչ պաշտօնական լեզու, կը գործածեն օտար շրջանակներ եւ զարգացած Եգիպտացիներ խօսակ- ցութեանց ընթացքին: Ֆրանսերէն ընթերցողներու այս հոծ բազմութիւնը Ֆրանսական գրականութեան կարօտը քաշեց պատերազմի տարիներուն:

Ֆրանսա մեծ պետութեան իր դիրքը վերստա- նալու համար Միջին Արեւելքի մէջ, Գահիրէի Ֆրանսական ներկայացուցչութիւնը քանի մը ամիս առաջ Ա. դեսպանութեան բարձրացուց: Անոր յա- ջորդեցին Գահիրէ եւ Աղեքսանդրիա յաջորդական այցելութիւնները Ֆրանսական թատերախումբի մը: Հիմակ ալ կ'ըսուի թէ Մարտի միջոցին եգիպ- տական բեմերու վրայ պիտի երեւան Քոմէտի Ֆրանսէզի անդամները: Միեւնոյն ատեն Ֆրանսա- ցի դաշնակահարներ նուագահանդէսներ կուտան: Թէ այս նուագահանդէսներուն եւ թէ Ֆրանսական ժապաւէններու ցուցադրութեան ժամանակ սրահ- ները խճողուած կ'ըլլան բազմութեամբ:

Փարիզեան բոլոր անուշահոտութիւնները հրա- պարակի վրայ են Արեւելքի մէջ, հասարակութեան մատչելի գիներով:

Առեւտուրին դալով՝ ճարտարարուեստական եւ առեւտրական յանձնախումբ մը արդէն բանակցու- թեան մէջ է, եգիպտական գործատէրերու եւ առ- եւտրականներու հետ, երկու երկիրներուն առեւ- տրական յարաբերութիւնները ընդարձակելու հա- մար: Թէեւ այս ձեռնարկին յաջողութիւնը կաս- կածներ կը նկատուէր, բայց իր մշակոյթի մար- զին մէջ գտած նպաստաւոր ընդունելութիւնը մեծ երաշխիք մը կը կազմէ յաջողութեան համար: Մանաւանդ այդ բանը կը կատարուի հոգեբանա- կան այնպիսի պահու մը երբ, եգիպտական յու- զումները Անգլիոյ հանդէպ, մասնաւորաբար Սու- տանի խնդրին մէջ, մեծ չափերու են հասած:

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՎԻՃԱԿԻՆ ԲԱՐԵՆՈՐՈՒՄԸ

Ֆրանսայի ընկերային ապահովութիւնը որոշ բարեփոխութիւններու ենթարկուած է. կարգ մը նոր օրէնքներ արդէն կը գործադրուին երկրին ա- զատագրումէն ի վեր: Տարեգլխէն սկսեալ ուրիշ փոփոխումներ ալ պիտի կատարուին: Կազմակեր- պութեան ընդհ. տնօրէնն է Փիէռ Լառօք, որ իր գործունէութեանց համար ենթակայ է ուղղակի Աշխատանքի նախարարութեան, ուր կը գտնուի իր գրասենեակը: Կատարուած բարեփոխումներուն գլխաւոր նպատակն է երաշխաւորել Ֆրանսայի բո- լոր քաղաքացիներուն կատարեալ ապահովութիւն մը, աշխատանքի, անկարողութեան եւ ծերու- թեան շրջանին:

Ստորեւ կարգ մը մանրամասնութիւններ, ո- րոնց մէկ մասին արդէն ծանօթ է հասարակու- թիւնը:

Գործաւոր մը հիւանդութեան պարագային կը ստանայ իր շահած դրամին կէսը, եւ դարմանումի

համար կատարուած ծախքերուն 80 առ հարիւրը, իր կնոջ ծննդաբերութիւնը բացարձակապէս ձրի կը կատարուի: Երեք զաւակներու տէր բանուոր մը ընտանեկան նպաստ կը ստանայ ամիսը 5650 ֆր.: Զաւակներու թիւին հետ այս գումարն ալ կ'աւելնայ:

Ընկերային ապահովագրութեան դրութիւնը որ նախապէս յատուկ էր միայն աշխատաւորներու եւ անոնց ընտանիքներուն, ի զօրու դարձաւ նաեւ գործատէրերուն, ազատ ասպարէզի տէր անձերուն եւ անգործներուն համար: 1945ի աշնան կառավարութիւնը օրէնքով մը մէկ անունի եւ մէկ վարչութեան տակ դրաւ ընկերային ապահովագրութիւնը (assurance sociale), պետական հատուցումը եւ (Caisse de Compensation) եւ ընտանեկան նպաստը (Allocation Familiale):

Պատերազմէն առաջ աշխատանքի արկածներու համար գործատէրերը զանազան ապահովագրական ընկերութիւններու մօտ կամաւոր գումարներ կ'արձանագրուէին: Նոր օրէնքով իւրաքանչիւր գործատէր պարտաւոր է գործաւորին օրավարձին մինչեւ քսան առ հարիւրը վճարել պետական հատուցումներու սնտուկին:

Գործատիրոջ վճարելիք գումարը պիտի ճշդուի Ընկ. Ապահովութեան մասնագէտներու յանձնախումբի մը կողմէ, համաձայն գործարանին մէջ տեղի ունեցած արկածներու թիւին: Այս կարգադրութեան պատճառն այն է, որ գործատէրերը աւելի ուշադրութիւն դարձնեն գործաւորներու ապահովութեան, ձեռք առնելով կանխարգելիչ միջոցներ, նուազեցնելու համար արկածներու թիւը:

Գործատէր մը Ընտանեկան Ապահովութեան սնտուկին պիտի վճարէ գործաւորի օրավարձքին տասներկու առ հարիւրը: Գործաւորները այս գումարը պիտի ստանան իրենց վճարումներուն հետ միաժամանակ: Անգործութեան պարագային վճարումը պիտի կատարուի տեղական ապահովութեան սնտուկներուն կողմէ: Նախապէս ընտանեկան նպաստ կը ստանային բանուորները միայն. նոր օրէնքով Ֆրանսայի բոլոր ընտանիքի պետերը իրաւունք կը ստանան այդ նպաստէն:

Ընկերային Ապահովութեան դրութիւնը իր գործունէութիւնը սահմանափակած է հիւանդութիւններու, ծննդաբերութեանց, մահերու եւ ծերութեան թոշակներու, յետագային իր գործունէութիւնը աւելի պիտի ընդարձակուի:

Պատերազմէն առաջ բանուոր մը Ընկերային Ապահովութեան սնտուկին կը վճարէր իր ռոճիկին 4 առ հարիւրը, նոյն գումարը կը վճարէր գործատէրը: Հիմակ կը վճարեն՝ 6 առ հարիւր բանուորը, 12 առ հարիւր գործատէրը:

60.000 ֆրանքէն նուազ եկամուտ ունեցող եւ վաթսունը հինգ տարիքը անցուցած բոլոր քաղաքացիները՝ աշխատաւոր կամ ոչ, տարեկան 15.000 ֆր. պիտի ստանան իբրեւ ծերութեան թոշակ: Աշխատաւորներու տրուած այս գումարը կը գոյանայ Ընկ. Ապահովութեան տրուած դրամներէն, մինչդեռ չաշխատողները — ուրկէց որ գայ իրենց եկամուտը — ծերութեան սնտուկին պիտի վճարեն այդ եկամուտին 9 առ հարիւրը:

«Խօսում է Երեւան»

Հատուած մը եւս Երեւանի անթելի վերջին զեկուցումներէն.—

— «Մոսկուայի պալատներից մէկին մէջ մարմարեայ տախտակների վրայ գրուած են յաջող եւ արժէքաւոր ուսանողների, բացառիկ կարողութիւն ներկայացնող, տաղանդաւոր մարդկանց անունները:

Այդ մարդկանցից մէկն է երիտասարդ ու մեծ ստեղծագործող Արամ Խաչատրեանը: Նա՝ մինչեւ 18 տարեկան, նօթաները չգիտէր, նուագում էր լսողութեամբ: Չէր զգում իր մէջ երաժշտական մեծ ընդունակութիւն եւ չէր էլ մտածում երաժշտութիւն սովորելու մասին:

Իր եղբայրը, սակայն, մղում է Արամին դէպի երաժշտութիւն եւ երաժշտական բարձրագոյն կրթութիւն:

Նա ընդունւում է «Մոսկուայի երաժշտական տեխնիկում»ի բաժինը, յայտնաբերում է արտասովոր կոմպոզիտորի ընդունակութիւն եւ գնահատւում ամէնէն նշանաւոր պրոֆէսորներից:

Նա հմայւում է Սկրիաբինի, Ռոմէլի եւ ուրիշների ստեղծագործութիւններով: Ուսումնասիրում է ռուսական եւ կովկասեան երաժշտութիւն եւ 1934ին աւարտում է: Դեռ ուսանող, նա արդէն ունէր ստեղծագործութիւններ եւ ձեռնարկել էր յանդուգն աշխատանքի:

Աշոտ Միրզայի ոգեշունչ խօսքերի վրայ ազանչելի եղանակներ յօրինելուց յետոյ, նա գործում է երաժշտական կինօի եւ թատրոնի ստեղծագործական ֆրօնտում (ճակատ):

Իր ամէնէն աչքի ընկնող գործն է մեծն առաջնորդ Ստալինին նուիրուած ստեղծագործութիւնը:

Խաչատուրեան Արամ երաժշտական ստեղծագործութեանց համարեայ բոլորմարզերում կատարելութեան հասել է:

Նրա երաժշտութիւնը ինքնատիպ է, ոգեկոչող, ցնցող եւ հմայող:

Պայքար եւ ծանր փորձութիւններ կրելէ յետոյ իր ստեղծագործութիւնները գերակատար վիճակի է հասցրել:

Նրա սէրը հանդէպ Մեծ Առաջնորդին, եւ հանդէպ հայ ժողովուրդին՝ երեւան են գալիս Նրա կարեւոր ստեղծագործութիւններում:

Հարազատ եւ ուժգին կերպով Նրա ստեղծագործութիւններում երեւան են գալիս մեր Հայրենիքի ցնծուն եղանակներ, համաժողովրդական պատկերներ, տօնական, առնական եւ գործօն զուգաւորումներով:

Քսանից աւելի իր երաժշտական պօէմաները հիացում են պատճառում մեծանուն երաժշտագէտներին անգամ:

Արամ Խաչատրեան երաժշտական մեծ վարպետ է եւ տաղանդաւոր ստեղծագործող:

Տաղանդաւոր վարպետ դաշնամուրի, ջութակի եւ թաւ ջութակի ստեղծագործութեանց: 1940ին գրում է ջութակային կօնցերտ, արժանանալով Ստալինեան բարձրագոյն մրցանակին»:

Արամ Խաչատրեանի մասին տրուած կենսագրական տեղեկութիւններէն վերջ, լսեցան անոր դաշնամուրի, ջութակի եւ թաւ ջութակի կօնցերտներէն հատընտիր նմոյշներ, 15, 10 եւ 22 վայրկեան տեւողութեամբ:

Արամ Խաչատրեան «Արուեստի վաստակաւոր գործիչ»ներու մէջ իր արժանի տեղը գրաւած է արդէն:

ԱՐԾԻՒԵԱՆ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՆՈՐ ԾՐԱԳԻՐԸ

Բարեգործականի Կեդր. վարչութեան վերջին զեկոյցէն.—

1879ին Կ. Պոլսոյ մէջ հիմնուած Դպրոցասէր Տիկնանց ընկերութեան խնամակալուհիները եւ անդամուհիները, փափաքելով հաստատուն եւ տեւական հիմերու վրայ դնել 1925ին Ռէնսի (Փարիզի մօտ) փոխադրուած Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը, ապահովելու համար անոր յաւերժական գոյութիւնը, համաձայնութիւն մը կնքած էին Հ. Բ. Ը. Միութեան Փարիզի վարիչներուն հետ, ըստ որում այդ հաստատութիւնը, վերածուելով աղջկանց գիշերօթիկ երկրորդական վարժարանի, իրապէս կը փոխանցուի Հ. Բ. Ը. Միութեան, այլ եւս մաս կազմելու համար անոր կրթական հաստատութեանց:

Այս մասին կատարուած բանակցութիւնները աւարտած ըլլալով, Կեդր. վարչ. ժողովը սիրայօժար վաւերացուց երկուստեք ստորագրուած համաձայնագիրը, որ գործադրութեան պիտի դրուի մինչեւ յառաջիկայ Հոկտեմբեր, երբ շէնքին անհրաժեշտ նորոգութիւնները լրացնելով, երկրորդական վարժարանի բացումը կատարուի: Աւելորդ է ըսել թէ Հայ աղջկանց առաջնակարգ գիշերօթիկ վարժարանի մը գոյութիւնը արտասահմանի մէջ վաղուց ազգային անհրաժեշտութիւն մը նկատուած էր եւ տարակոյս չկայ թէ Դպրոցասէր Տիկնանց երկրորդական վարժարանը մեծ պակաս մը պիտի լեցնէ, ոչ միայն իրենց նախակրթութիւնը լրացուցած հայուհիները ջամբելու համար տոհմային լուրջ դաստիարակութիւն մը, այլեւ զանոնք պատրաստելու համար համալսարանական եւ մասնագիտական բարձրագոյն ուսումներու, Հ. Բ. Ը. Միութեան վերին հսկողութեան տակ գործող խնամակալուհիներու մայրական հոգատարութիւնը եւս անոնց ապահովելով Փարիզի նման մեծ ոստանի մը մէջ:

Միւս կողմէ, Դպրոցասէր Տիկինները որոշած ըլլալով հանգանակութեամբ մասնայատուկ հիմնադրամ մը գոյացնել, նախ եւ առաջ շէնքին նորոգութեան համար, արդէն իսկ մեր Միութեան կողմէ 2000 տոլար տրամադրուած էր այդ հիմնադրամին: Աւելցնենք որ այդ շէնքը՝ զոր 1929ին նուիրած է Տիգրան Խան Քէլէկեան, Հ. Բ. Ը. Միութեան սեփականութիւնն է:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ինչպէս ազատեցաւ գեղանի Վառվառէն

Խեղճ կինը ահ ու դողի մատնուած, եկաւ դտաւ զիս.— Տղաս, այլեւս չեմ կրնար մնալ այս տեղ, չհասայ նպատակիս, յոյսս քու վրայ է, առանց Վառվառէի չհեռանաս այս գիւղէն: Այս խօսքերը արտասանած ատեն անդադար արցունք կը թափէր աչքերէն.— Ամբողջ մեծ ընտանիքէ մը միայն այս աղջիկը հրաշքով ազատուած է: Հակառակ անոր որ իմ փորձերս ալ զուր անցած էին, չդիմանալով հայ տառապած կնոջ արցունքներուն, քաջալերեցի զինքը:

Այդ գիշեր միասին անցուցինք. մօր մը անկեղծութեամբ խօսեցաւ հետս.— Տղաս, ինչպէս գիտես այսպիսի աղջիկներ շատ կան Քիւրտերու կամ Թուրքերու հարէմներու մէջ: Անոնք մոռցած են իրենց Հայ ըլլալը. չափազանց մեծ բարիք մը ըրած պիտի ըլլաս թէ քու ազգիդ եւ թէ ինծի, երբ ազատես Վառվառէն: Դուն երիտասարդ ես, լաւ քրտերէն գիտես, աշխատէ սիրային կապեր հաստատել անոր հետ արտաքնապէս. բայց քու սրտիդ մէջ պահէ որպէս քոյր, ու զիս ալ ընդունէ քու հարազատ մայրդ որ քեզի այսպիսի խորհուրդներ կուտայ, Վառվառէն ազատելու համար:

Գէշ չէր խելացի հայ կնոջ այս միտքը. բայց ի՞նչպէս պէտք էր մօտենալ անոր, եւ այսպիսի բան մը յայտնել: Առանց սէր փնտռելու երկար ատեն հետապնդած էի զայն, բայց չէի յաջողած տեսնել առանձին: Այս բոլորը պատմած էի հայ կնոջ. յետոյ՝ եթէ՞ տեսնէի, ի՞նչ համարձակութեամբ նման խօսակցութիւններ պիտի ընէի իրեն: Հապա եթէ լուր տար քիւրտ Հիւսէյինին... Այս մտավախութիւններս յայտնեցի: Խեղճ կինը ինքն ալ կը զգար որ այսպիսով կրնամ կեանքս վտանգել. բայց եւ այնպէս համոզուած էր թէ ուրիշ միջոց չկայ: Թելադրեց որ չափազանց զգոյշ ըլլամ, եւ այսպէս լուսցուցինք գիշերը:

Յաջորդ առտուն Հայ կինը բաժնուեցաւ ինձմէ արտասուքը աչքերուն, առանց տեսնելու Վառվառէն: Հեռացաւ գիւղէն այն յոյսով թէ ես պիտի ըլլամ Վառվառէն ազատողը: Ես որ յուսահատած էի նախապէս, դարձեալ սկսայ իմ առաջուան հետապնդումներս, առանձին գտնելու համար Այիշէն: Հազիւ 17 տարեկան, այդ օրերուն կեղծ թէ անկեղծ սիրային ոչ մէկ բան կը խօսէր սրտիս մէջ, միակ զէնքը որ ունէի լաւ քիւրտերէն խօսիլս էր, որով կրնայի համարձակ խօսիլ, եթէ առիթ ըլլար առանձին գտնել Այիշէն:

Օր մը դաշտէն վերադարձիս տեսայ որ Այիշէն պարկ մը ձեռքը դաշտ կ'երթար: Քիւրտերէնով բարեւեցի զինքը: Ժպիտով մը առաւ բարեւս եւ սկսաւ շարունակել իր ճամբան:

— Ինչո՞ւ այսօր մինակ ես, եւ ո՞ւր կ'երթաս իրիկունով:

— Կ'երթամ սա մօտիկ արտէն քիչ մը խոտ բերելու: Մեր տունը ձիաւոր մը եկած է:

— Կ'ուզես որ ես ալ գամ քիչ մը օգնեմ քեզի, որ շուտ ըլլայ, դուն մինակդ մութին պիտի մնաս:

— Ո՛չ, քեզի պէտք չունիմ, խոտը պատրաստ է, քիչ մը պիտի լեցնեմ պարկիս մէջ ու անմիջապէս պիտի վերադառնամ, որովհետեւ ինծի կը սպասեն:

Ես առանց կարեւորութիւն տալու հետեւեցայ իրեն, մանաւանդ որ ոչ միայն լաւ առիթ էր, այլ եւ լաւ ժամանակ էր. ամէնմարդ տունէրվերադարձած դաշտերէն: Թէեւ քանի մը անգամ կրկնեց որ վերադառնամ, բայց ամէն անգամ կը նշմարէի իր երեսին վրայ ժպիտ մը: Երբ խոտին տեղը հասանք

— Այիշէ, ըսի, անշուշտ զիս չես մատներ քիւրտ Հիւսէյինին, որ քեզի հետ հոս եկած եմ:

— Ո՛չ, այս անգամ չեմ մատներ, բայց ուրիշ անգամ այսպէս փորձեր չընես, քեզի սուղի կը նստի:

— Ինչո՞ւ, չէ՞ որ դուն ալ Հայ ես, ես ալ. հիմա քեզի հետ հայերէն պիտի խօսիմ, տեսնեմ գիտե՞ս: Եւ սկսայ հարցնել իր հայերէն անունը:

— Ես հայերէն չեմ գիտեր, քիւրտերէն ըսէ ինչ որ կ'ըսես: Նոյն հարցումը կրկնեցի քիւրտերէն:

— Ես չեմ գիտեր անունս եւ ոչ ալ Հայ ըլլալս:

— Չես ճանչնա՞ր այն Հայ կինը որ եկած էր ձեր տունը քանի մը շաբաթ առաջ. անիկա քու հօրաքոյրդ է:

— Սուտ է, չեմ ճանչնար զինքը: = Իրա՞ւ է որ քեզ պիտի ամուսնացնեն: — այդ ալ սուտ է, դո՛ւն քեզմէ կը հնարես. ես տակաւին պզտիկ եմ, ի՞նչ պիտի ընեմ ամուսինը: = Դուն Հայ ես, քեզի հետ միասին պիտի երթանք հօրաքրոջդ քով. հայրդ Ամերիկա է, շատ դրամ ղրկած է քեզի համար. օր մը Ամերիկա կ'երթաս հայրիկիդ քով: =: Ինչպէս ալ կը յարմարցնես. ես ոչ հայր ունիմ եւ ոչ ալ մայր: — Ուրեմն մինչեւ վերջը հո՞ս պիտի մնաս:

— Ո՞ւր կ'ուզես որ երթամ. ես այստեղացի եմ, անշուշտ հոս պիտի մնամ...

— Այիշէ, լաւ մտիկ ըրէ. ամէն ժամանակ առիթ չեմ ունենար քեզի հետ խօսելու. այսօր կ'ուզեմ ամէն բան պարզել քեզի: Ճիշտ է որ դուն ալ ինծի նման փոքրիկ տարիքէդ բաժնուած ես ծնողքէդ. բայց անկարելի է որ չյիշես զանոնք: Դուն շատ լաւ գիտես որ քիւրտ Հիւսէյինը քու հայրդ չէ, եւ ոչ ալ իր կինը քու մայրդ: Դուն հայ աղջիկ մըն ես, քու ծնողքդ ո՞վ գիտէ ո՞ւր սպաննեցին:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

(3)

կը բացատրէ թէ կարելի է աւելցնել աշխատավարձքը, առանց բարձրացնելու գիները։

Կառավարութիւնը կ'ըսէ,— բարձրացնենք աշխատավարձքին արժէքը, այսինքն աւելցնենք աշխատաւորներու գնելու կարողութիւնը, ուղղակի ազդելով գիներուն վրայ, կրճատելով զանոնք։Ընկերվարականներն ալ այս տեսակէտն ունին, ինչպէս հաստատեց Լէոն Պլումի փորձը։

Նորակազմ յանձնաժողովը պիտի փորձէ հաշտեցնել երկու տեսակէտները։ Կառավարութիւնը ընդհանուր յաւելումը մերժելով հանդերձ, համաձայն է քննելու այն աշխատավարձքերը որ չափազանց խեղճ են։

★ Նախարարական խորհուրդին առջի օրուան նիստին մէջ բուռն վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցաւ առեւտրական նաւատորմին ազգայնացման մասին։ Համայնավարները եւ ընկերվարականները ազգայնացում կը պահանջեն, ժողովրդականները, արմատականները եւ միւս չափաւոր տարրերը հակառակ են, եւ կ'առաջարկեն նոր ազգայնացումներ չկատարել, մինչեւ որ արդէն ազգայնացուած հաստատութիւնները ամրանան եւ շահաբեր ձեռնարկներ դառնան։ Վիճաբանութիւնը պիտի շարունակուի շաբաթ օրուան նիստին մէջ, ծանր փորձի մը ենթարկելով հնգաթեւ կառավարութեան համերաշխութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ Հրէական Ազգ. Խորհուրդը արտօնեց իր գործադիր կոմիտէն մերժել Պաղեստինի կառավարութեան վերջնագիրը, որ պայմանաժամ կուտար մինչեւ երեքշաբթի, գործակցելու համար ահաբեկչական գործունէութեան դէմ։ Այս առթիւ կրակոտ ճառեր խօսուեցան Ազգ. Խորհուրդին մէջ, որ կը բաղկանայ 17 անդամներէ։ Րաբբունապետ Իսահակ Հերձոկ ըսաւ թէ Հրեաները երբեք մատնիչներ պիտի չըլլան։ Տիկին մըն ալ բացագանչեց.— «Մենք պիտի ընդդիմանանք թէ ահաբեկիչներուն եւ թէ դուրսի ճնշումներուն։ Մենք տեղի պիտի չտանք սպառնալիքներու առջեւ»։ Միեւնոյն ատեն Հրէական գաղտնի կոմիտէն, Իրկունն Զվայ կոչ մը ուղղեց մամուլին, «աշխարհի ժողովուրդներուն օգնութիւնը խնդրելով»։ Կոչը, որ տպուած էր անգլերէն, ֆրանսերէն, ռուսերէն եւ իտալերէն, կը յայտարարէ.— «Մեծն Բրիտանիա վերջապէս մէկդի դրաւ դիմակը։ Մենք ստիպուած ենք կա՛մ անձնատուր ըլլալ կամ կռուիլ։ Անձնատուր պիտի չըլլանք։ Իրկունն պիտի կռուի մինչեւ վերջին շունչը։

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը, Թրումըն, գիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կը յայտարարէ թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը «մեծ յառաջդիմութիւն» կատարեց վերջին տարուան ընթացքին, բայց աշխարհի խաղաղութեան յոյսերը «տակաւին կրնան ի դերեւ ելլել եւ կորսուիլ։ Շատ են եւ ծանր՝ մեր առջեւ եղած դժուարութիւնները եւ վտանգները»։ Նամակին կցուած տեղեկագրով, նախագահը կ'ըսէ թէ հիւլէական ուժի միջազգային հսկողութեան մասին կատարուած յառաջդիմութիւնը սրտապնդիչ է», բայց միեւնոյն ատեն գիտել կուտայ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին զինուորական կազմակերպութեան գործը «դանդաղ կ'ընթանայ յուսախաբութիւն պատճառելու աստիճան»։

275.000 ԽԵՆԴԵՐՈՒ «ՄԱՔՐԱԳՈՐԾՈՒՄԸ» արդարացնելով, Քարլ Պրանտ, Հիթլէրի անձնական բժիշկը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Նիւրընպէրկի միջազգային ատեանին առջեւ.— «Խենդի մը կեանքը չի համապատասխաներ մարդկային արժանաւորութեան։ Անհրաժեշտ է կարճեցնել այս դժբախտ արարածներուն կեանքը»։ Յետոյ պատմեց թէ ոչնչացման դատապարտուած անձերը այն դժբախտներն էին որոնք յիմարանոցները կը գտնուէին հինգ տարիէ ի վեր եւ որոնց հարցարաններ ուղղուած էին։ Այս առթիւ ըսաւ թէ յիմարանոցներուն տարեկան ծախքն էր 350 միլիոն մարք, «մեծ գին մը պետութեան համար»։ Յետոյ պնդեց թէ այս «մարդասիրական» սպանութեան զոհերուն ընտրութիւնը հիմնուած էր միայն ենթակային մտաւոր վիճակին վրայ եւ ոչ թէ ուղղուած ոչ-գերման ցեղերու դէմ։ Բժիշկին հետ կը դատուին ուրիշ 22 ամբաստանեալներ ալ։

ՖՈՆ ՓԱՓԸՆ, որ ձերբակալուած էր իբրեւ սուտ վկայ, առջի օր յայտարարեց դատարանին մէջ թէ այլեւս պիտի չպատասխանէ հարցումներուն։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ հանրապետութեան նախագահ ընտրուեցաւ Պ. Պիէրուտ, որ առժամեայ կառավարութեան վարչապետութիւնը կը վարէր պատերազմին դադարումէն ի վեր։ Նորընտիր նախագահը համայնավար է, որ մեծ համբաւ չահեցաւ գերմանական գրաւման ատեն, ստորերկրեայ գործունէութեամբ։ Գիւղացիական կուսակցութեան 28 երեսփոխանները ստիպակ քուէ տուին, անդամ մը եւս հաստատելու համար թէ ապօրէն կը նկատեն նոր խորհրդարանը։

124 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐԻ փառք մը բացուեցաւ, արմտիք եւ ուրիշ ուտեստներ գնելու համար Ամերիկայէն։

Մարսէյլի մէջ բացառիկ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իթալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԸՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ։

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré
Ջոյգ նուագախումբ, անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում։

Կիները գիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ։

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69:

Հայ Երիտ. Միութիւններու անդամները իրենց անդամատետրերը ներկայացնելով կը վճարեն զեղչեալ գին։

«Արամուստ»ի ցերեկոյթ պարահանդէսը

Կազմակերպուած Կիլիկիոյ Ընդհ. Միութեան կողմէ
Փետր. 9ին ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ
Բարձր հովանաւորութեամբ
ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՐԷՄՈՆԻ
եւ նախագահութեամբ Պ. Ե. Պարկիրճեանի

Անուանի նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին։ Ապահովեցէք ձեր տեղերը սովորական վայրերէն։

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է։

Եւրոպական պարերէն զատ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, զանազան անակնկալներ։ Կ'երգէ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ։

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Սրահին մէջ ոչ աճուրդ, ոչ ԱԼ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ։

Տեղեկութիւններու համար դիմել.— Պ. Գէորգ Պաքըրճեան՝ հեռ. Pro. 07-25։ Պ. Ս. Նալպանտեան՝ հեռ. GUT. 93-70, Պ. Ս. Տէրպալեան, հեռ. Ope. 96-48։

« ՅԱՌԱՋ» ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Լիոնէն Տէր եւ Տիկին Կարապետ Խրիմեան մէկ տարեկան «Յառաջ» եւ մէկ տարեկան «Հայ-Բոյժ» կը նուիրեն իրենց եղբօր, Պ. Միհրան Խրիմեանի, Պէյրութ։

Սէնթ Էթիէնէն Պ. Երուանդ Համայեան վեցամսեայ «Յառաջ» կը նուիրէ Պ. Վահան Նորհատեանի, Սիւրի լը Քոնթալ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ՝ Փետրուար 1—4

Քորեղ՝ Էլմ. 500, Մարսէյլ՝ Ի. Թոք. 1000, Լանսէյ՝ Ոսկ. Ցկ. 1000, Փարիզ՝ Անդ. 1000, Մարսէյլ՝ Ծերիկ. Թիւ 547—552ը, Փարիզ՝ Քրաս. 300, Կարտան՝ Թշօ. 1000, Անթօ. 1000, Լանսէյ՝ Շահ. 500, Փարիզ՝ Տիկ. Փափ. 1000, Ռոման՝ Կ. Խ. 1000, Լիոն՝ Մամ. հազար, Լուար՝ Գրի. 850, Վալանս՝ Յ. Փափ. 500, Փարիզ՝ Մ. Ինճ. 500, Փարիզ՝ Կէօ. 500, Թուլուզ՝ Հ. Տօն. 1000, Պրիւքսէլ՝ Աւետ. 1200, Ռոման՝ Ջաթ. 500, Փարիզ՝ Տօքթ. Ին. 1000, Փարիզ՝ Գաթ. 1400, Անկէն՝ Առաք. 500, Շավիլ՝ Քէման. 1000, Պոմոն՝ Գործ. Դեկտեմբերը, Հաղ. 1000, Փար. 200, Իսի՝ Տէր Թ. 1000 ֆրանք։

Կը ՓՆՏՌՈՒԻ Կարապետ Արսէնեան (Պարտիզակցի), որ Պէյրութ ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել մօրաքրոջը, Տիկին Ֆիլոր Զոպանեանի, հետեւեալ հասցէով, Դաւիթեան Ցրթ. Quartier Fontazier, Valence (Drôme)։ Կը խնդրուի Պէյրութի թերթերէն արտատպել։

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Darnesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Օր. ՀԱՅԱՐՓԻ ՖԵՐԷՇԷԹԵԱՆ
Պ. ՀԱՅԿ-ԱՐԱՄ ԳԱՉԱՆՃԵԱՆ
Նշանուած
Փոքր - Ա'Իթալի 26 Յունուար 1947 Կիրակի

ՑԱՐՑԱՌԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Ջամալեան խումբին ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Café Noaillesի սրահը։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Ահարոնեան Ակումբը։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Լուի Թէյյասեղանը՝ այս շաբաթ (8 Փետրուար) ժամը 8.30ին, Bar du Centreի սրահին մէջ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Փոն տ'Օպնայի նորակազմ մասնաճիւղին բացման հանդէսը այս կիրակի, ժամը 2.30ին տեղւոյն սրահին մէջ։ Գեղարուեստական գեղեցիկ բաժին մը, հայկական պարեր, երգեր, զաւեշտ մը եւ սիրուն անակնկալներ։

ԼԻՈՆ.—Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովիկը հրաւիրէ ընկերները, այս շաբաթ կամը 8ին, Ծանօթ հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս երկուշաբթի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Պիտի դասախօսէ ընկեր Թ. Հերոյեան։ Նիւթը՝ «Խանասորի արշաւանքը»։

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի, ժամը 3ին, 137 rue Paul Bertի սրահը։ Կարեւոր օրակարգ։

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին դասախօսութիւնները եւ հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուին ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ կէսօր, մասնաւոր ուսուցչուհիին կողմէ, 137 rue Paul Bertի սրահը։ Նոյն քաղաքի ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ դասախօսութիւնները եւ հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի, ամէն երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ ժամը 11, նոյն սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մալաթիոյ Կրթասիրաց Ընկ. մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Bar du Globeի ժողովասրահը, 7 Bld. d'Athènes։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Մարտիկներու Միութիւնը կը բեմադրէ Տ. Կամսարականի գլուխ գործոցը, ՎԱՐԺԱՊԵՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ, այս կիրակի ժամը 2.30ին Sacré Coeurի սրահին մէջ։ Կը մասնակցին Վալանսի եւ տեղւոյն կարող ուժերը։ Հասոյթը՝ ներգաղթի ֆոնտին։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՐՈՒՐԱՄԵԱԿԸ Սէնթ Էթիէնի ֆրանսական բողոքական եկեղեցին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին (rue Elisée Reclus)։

Աւարայրի Գոյամարտի առթիւ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)
ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ արիներու եւ արենուշներու Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերուն կողմէ, 13 փետրուար, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.45ին, Casa d'Italia սրահին մէջ, Rue d'Alger։ Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր։ Երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ։ Մուտքը ազատ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Խարբերդի Մօրենիկ գիւղի Ուսմ. ընկ. կեդր. վարչութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ ժամը 8.30ին, Հայ Երիտ. ակումբը, 10 Rue Bayard։ Հասոյթը պիտի յատկացուի Հայաստան գացող հայրենակիցներուն։

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի մէջ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Խաչիկ Տէր Պետրոսեանի սրճարանին մէջ։

ՌՈՄԱՆ.— Կապոյտ Խաչը կը տօնէ Մանուկներու Օրը Փետր. 8ին։ Պիտի բաժնուին անուշեղէններ եւ նուէրներ բոլոր մանուկներուն համար։

ԵՈԶՂԱՏՑԻ Անոյշ Շիշմանեան կը փնտռէ իր տղաքները Նիկողոս, Տիգրան եւ Սահակ Շիշմանեաններ։ Տեղեկացնել Տիկին Շիշմանեանի 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesses, (S. et O.)։ Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել։

Աշխատութեան զօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie։ Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեանի վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54։ Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը։ Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italieծ Glacière:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, Ֆր., Արտասս. 10 Տոլ.

Samedi 8 Février 1947 Շաբաթ 8 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4925-Նոր շրջան թիւ 564 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԱՐԴ Ի ՊԱՏՈՒԻ ԷՐ...

Հաճոյքով չէր որ տեղ տուինք Վալանսի Թըղթակցութեան եւ Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէի բողոքագրին, քաղաքացի Անդրանիկ Հինայեկեանի վերջին բանախօսութեան առթիւ (28 Յունուար):

Ուզեցինք խնայել, յապաւելով ոչ միայն բանախօսութեան ամէնէն ըմբոստացուցիչ կէտերը, այլեւ ամբողջ հատուածներ՝ Շրջ. Կոմիտէի յայտարարութենէն: Գիտնալով հանդերձ որ բողոքագիր մըն ալ մենք պիտի ստանանք, այս «գրաքըննութեան» դէմ:

Ո՜րքան դառնութիւն կը հոսէր Վալանսի մեր ընկերներու յայտարարութեան վերջին տողերէն.

— «Մեր գաղութի ժողովուրդը ձեր մէջ կը փնտռէր հայրենասէր, անկաշառ ներկայացուցիչ մը, որ յորդորէր, մղէր մեզ համերաշխութեան, համագործակցութեան, որ խանդավառէր բոլորը Հայաստանեան «խապրիկներով» եւ ներգաղթով: Դուք նախընտրեցիք մրտք պղտորել կուսակցական ատելութեամբ, յուսախաբութեան մատնելով բոլոր անկեղծ հայրենասէրները»:

Արդարեւ, «մարդ ի պատուի էր եւ ոչ իմացաւ» ...

Երբ քաղաքացի Հինայէկեան Փարիզ եկաւ, անցեալ ապրիլին, սփոփանքի ձայներ լսուեցան գաղութին մէջ:

Շատոնց էր որ կը սպասուէր կեդրոնական դէմքի մը: Պատգամաւորի մը, որ գոնէ կարենար պահպանել հաւասարակշռութիւնը:

Նորեկ լիազօրը հազիւ միջավայրին ծանօթացած, առաջին քարը գլորեց Մշակութային Ընկերութեան բացման հանդէսին մէջ: Դժգոհ ձգելով մինչեւ անգամ կազմակերպիչները:

Այդ առթիւ էր որ ունկնդիր Տիկին մը, քաջածանօթ Հայաստանի անցուդարձին, դիտել կուտար դառնութեամբ:

— Դուք արիւնեցիք մեր սիրտը, Պ. Հինայէկեան: Մենք ուրի՜շ բան կը սպասէինք...

Մենք այն ատեն չուզեցինք արձանագրել այս պարագան, «պատահմունք» մը համարելով անցուդարձը:

Այդ օրէն ի վեր համբերութեամբ, նոյնիսկ լաւատեսութեամբ հետեւած ենք իր քայլերուն:

Կը պատմէին թէ հացկերոյթի մը առթիւ այնպիսի ճառ մը խօսած էր, որ Դաշնակցականներն անգամ պիտի ծափահարէին, եթէ ներկայ ըլլային:

Այնուհետեւ նորէն սայթաքում: Այս անգամ Մարսէյլի մէջ, ուր հանդիսաւոր ընդունելութիւն մը սարքեր էին:

Պատահական թղթակից մը մեզի ղրկած էր իր գլխաւոր ճառին ամփոփումը, խորին վրդովում յայտնելով

Դարձեալ նախընտրեցինք լռութիւն պահել: Հակառակ ճառին անճոռնի եւ գրգռիչ բովանդակութեան: Սարէն ձորէն պատմութիւններ, սկսելով 1917—18էն: Պարզապէս ասպարէզ կարդալու համար Դաշնակցութեան, այս օտար ափերուն վրայ:

Յետոյ նորէն լռութիւն: Գոնէ հրապարակաւ:

Վերջերս քանի մը անգամ երեւցաւ Փարիզի բեմերուն վրայ: Նոյեմբեր 29ի տօնակատարութեան եւ Թաղային հանդէսի մը առթիւ, ունկընդիրներ գոհունակութեամբ կը պատմէին թէ լուրջ էր այս անգամ, եւ զգուշացաւ ծուռ ակնարկներէ:

Եւ ահա Վալանսի ելոյթը, այնքան թունաւոր սլաքներով, որոնք ամէն բանէ առաջ իր վարկին եւ հովանաւորած գործին կը վնասեն (ներգաղթ):

Ինչո՞ւ այս վրդովիչ ելեւէջները, ութ-տասը ամսուան ընթացքին:

Ո՞վ կը ստիպէր որ քաղաքացի Հինայէկեան հակադաշնակցական խաչակրութեան գլուխն անցնի, հովանաւորէ զայն եւ ներշնչէ: Մոռնալով իր պաշտօնական հանգամանքը,— Լիազօր ներգաղթի եւ քարտուղար Փարիզի խորհրդային դեսպանատան:

Այդ հանգամանքը եւ ուրիշ պարտականութիւններ թոյլ կուտա՞ն իրեն պարբերաբար խեղ լեցնել կրակին վրայ:

Ի՞նչ շահելու համար:

Ներգաղթը կը ծաւալի՞, եթէ հոգիները թունաւորուին, այս ձախաւեր ելոյթներով:

Հայրենիքը կ'օգտուի՞, եթէ գաղութները քաոսի վերածուին, համաձայն դաշնի եւ կանխորոշ ծրագրի մը ...

Հարցումներ, հարցումնե՜ր որոնց պատասխանը ի զուր կը փնտռենք, օրուան այս ժամուն:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ»

Քսան տարուան հնութիւն մը ունի այս խորագիրը, տարեկից «Յառաջ»ի: Անոր կենդանի մէկ բաժինը:

«Գաւառ»ը առանձին խորհրդանշան մըն է ինքնին եւ կը յիշեցնէ երբեմնի հայկական կամ հայաշատ նահանգները, երբ Պոլիսը իր տեղը ծանր նստած, հաստատուն հայ մշակոյթով եւ բեղուն կեանքով, իր լոյսը կը տարածէր ամէն կողմ:

Այն ատեն, «Գաւառ»ին ձայնը նոյնքան ուժեղ կը հնչէր կեդրոնին բոլոր ազգ. իշխանութեանց եւ հաստատութեանց մօտ:

Ի՜նչ աղմուկներ, փոթորիկներ կը բարձրանային յանուն այդ «Գաւառ»ին, Երեսփ. կամ Քաղաքական ժողովին մէջ, Պատրիարքարանի բոլոր դիւաններուն առջեւ: Նոյնիսկ Օսմ. խորհրդարանին պատերէն ներս:

Եթէ այդ «Գաւառ»ը չեն ներկայացներ այսօրուան մեր հայաբնակ կեդրոնները, Ֆրանսական քաղաքներուն կամ գիւղերուն մէջ, աշխարհագրութեամբ, նոյն պատկերն է որ կը պարզուի բարոյական դիմագիծով եւ հայկական ըմբռնումով:

Գործաւորական, աշխատաւորական կամ հողագործական խմբաւորումները մեր այս օրուան «Գաւառ»ին, իրենց ազգային կեանքով, ձգտումներով եւ հայրենաբաղձ ապրումներով բացառիկ տեղ ունին ոչ միայն մեր թերթին մէջ, այլեւ ամբողջ գաղութին ազգ. դիմագիծին պահպանման համար:

Պէտք է միշտ բարձր հնչէ իրենց առոյգ ձայնը, եթէ ոչ ազգային կամ պետական խորհրդարաններու դիւաններու առջեւ, գոնէ մեր սիրտերուն մէջ:

Ինչպէս մեր հայրենի երկրին Գաւառն էր հայ ժողովուրդին ողնայարը, հոս ալ մեր նոր «Գաւառ»ը իր «Ձայնով» կը կազմէ մղիչ ուժ մը, հնչեղ եւ առողջ:

ՍՕՍԻ

Մեծ պատրաստութիւններ Մոսկուայի մէջ

Մարտ 10ի խորհրդաժողովին առթիւ, որ պիտի գումարուի Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ճակատագիրը վճռելու համար, մեծ պատրաստութիւններ կը տեսնուին Մոսկուայի մէջ:

Վերջին լուրերու համաձայն, Մոլոթով իր գրասենեակը հրաւիրած է արտաքին եւ ներքին նախարարութեանց բարձր պաշտօնատարները, գրական, թատերական, մշակութային եւն. ընկերութեանց վարիչները, անհրաժեշտ հրահանգները տալու համար: Բացի չորս մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներէն, Մոսկուա կը սպասուին 200 դիւանագէտներ, խորհրդականներ եւ 5—600 լրագրողներ: Պ. Լոզովսկի, Տեղեկատու վարչութեան տնօրէնը, մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմած է, օտար թղթակիցներու ընդունելութեամբ զբաղելու համար: Բռնագրաւուած են բազմաթիւ հիւրանոցներ եւ ուրիշ յարմար շէնքեր, որոնց մէկ մասը իբրեւ գրասենեակ պիտի ծառայէ պատուիրակութեանց: Հատընտիր անհատներ ալ բնակարան պիտի տրամադրեն թղթակիցներուն: Մեծ հիւրանոցներուն մէջ պիտի գտնուին թարգմաններ, առաջնորդներ եւ խորհրդականներ, հիւրերուն օգնելու համար:

Փայլուն ընդունելութիւններ պիտի ըլլան ի պատիւ պատուիրակութեանց: Պիտի սարքուին նաեւ շարք մը պտոյտներ: Ներքին նախարարը եւ Ապահովութեան տեսուչը մասնաւոր հրամանագրով մը կը պատուիրեն տեղականիշխանութեանց, ոստիկանութեան եւ վարչական կոմիտէներուն՝ որեւէ կերպով չխանգարել թղթակիցներու ճամբորդութեան ազատութիւնը եւ կարելի եղածին չափ դիւրացնել անոնց շփումը ժողովուրդին հետ: Միւս կողմէ, հրամայուած է գրաքննութիւն չկատարել օտար թղթակիցներու հեռագիրներուն եւ նամակներուն վրայ, Զորսերու Խորհուրդին առթիւ:

Սպարապետ Սթալին անձամբ ներկայ պիտի ըլլայ Զորսերու Խորհուրդին կարգ մը նիստերուն:

Լուրի մը համաձայն, պիտի կազմակերպուին նաեւ շարք մը աննախընթաց որսորդութիւններ արջի, լուսանի, վայրի ցուլի, մեծ անտառներու մէջ, որոնց որոնց պիտի մասնակցին օտար դիւանագէտները:

Գերմանական մղձաւանջը

ՅՈՌԵՏԵՍ ՃԱՌ ՄԸ ԱՆԳԼԻԱՑ ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Իշ. օրուան նիստին մէջ, Գերմանիոյ կացութեան մասին յոռետես ճառ մը խօսեցաւ Պ. Րիչըրտ Լօ, պահպանողական, նախկին նախարար պատերազմական դահլիճին մէջ: Ահաւասիկ ամփոփումը.

— «Կացութիւնը ծանր է, որովհետեւ արեւմտեան Եւրոպայի ճիշդ սրտին վրայ, 20—30 միլիոն մարդկային արարածներ կը կորսուին մեր աչքերուն առջեւ: Եթէ կ'ուզենք փրկել Եւրոպան, պէտք է բուժենք այս վէրքը, առանց մէկ վայրկեան կորսնցնելու: Կացութիւնը ծանր է, որովհետեւ թէ մեր յոռի վարչութեամբ եւ թէ մեր բարի դիտաւորութիւններով, կը դիզենք երրորդ պատերազմի մը հունտերը: Ամէնէն ծանրը այն բարոյական պարագան է որ ստեղծուած է Գերմանիոյ մէջ: Այս մարդիկը կ'ապրին աւերակներու, գետնի տակ փորուած փոսերու մէջ եւ կը թուի թէ այդ վիճակը պիտի տեւնեն մինչեւ իրենց կեանքին վախճանը: Ընկերութեան բոլոր դասակարգերը այդպէս կ'ապրին: Ծանօթներու քսան տարիէն այս պարագը պիտի լեցուի բանով մը որ սարսափելի պիտի ըլլայ մեզի համար»

Երեսփոխանը բողոքեց նաեւ հականացիական հետապնդումներու չափազանցութեան դէմ: «Այս քաղաքականութեան շարունակութիւնը պատերազմին դադարումէն երկու տարի վերջը վրէժխնդրութեան ոգի մը կը ստեղծէ այսօրուան Գերմանիոյ ամէնէն օգտակար մարդոց մէջ: Հրաժարի՛նք Գերմանները վարելու գաղափարէն եւ դառնանք այն տեսակէտին որուն համաձայն մենք հսկողութիւն պիտի կատարենք Գերմանիոյ վրայ, խուսափելու համար երրորդ պատերազմէ մը: Թող իրենք կազմակերպեն իրենց ճարտարարուեստը: Ես կը կարծեմ թէ անոնք աւելի կարող են քան մենք: Մենք կորսնցուցած ենք գերման ժողովուրդին համարումը մեր ապիկարութեամբ»:

Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանելով, խոստովանեցաւ թէ Մեծն Բրիտանիա չկրցաւ գլուխ հանել ինչ որ կը մաղթէր, բայց աւելցուց.— «Մենք Գերմանիոյ կառավարութիւնը չենք»: Յետոյ զարմանք յայտնեց որ կ'առաջարկեն դադրեցնել հականացիական հետապնդումները, երբ տակաւին չեն գտած մեծ հողատէրերը եւ կալուածատէրերը որոնք ամէնէն ջերմ պաշտպաններն էին հիթլերական իշխանութեան:

★ Տոքթ. Շումախըր, Գերմանիոյ ընկերվարական կուսակցութեան նախագահը որ անցեալ տարի մեծ պատիւներով ընդունուեցաւ Անգլիոյ մէջ, նոր ճառ մը խօսեցաւ Միւնիխի մէջ: Կ'ամփոփենք Paris - Presseէն.

— «1946ը տառապանքի տարին եղաւ գերման ժողովուրդին համար: Դաշնակիցները թշուառութիւն բերին մեզի: Սակայն եւ այնպէս կատարեալ յաղթանակ մը կատարեալ պատասխանատուութիւն կը նշանակէ: Դաշնակիցները կը կարծեն քանդել մեր զինուորական կարողութիւնը զրաւելով մեր մեքենաները, կրճատելով մեր ճարտարագործութիւնը: Բայց մեր զինուորական կարողութիւնը կը բաղկանայ 70 միլիոն Գերմաններէ եւ մեր աշխատանքէն զոր աշխարհի մէջ ոչ մէկ ուժ կրնայ ջնջել: Գերմանիան երբեք պիտի չընդունի արեւելեան եւ արեւմտեան սահմաններու անդամատումը: Պիտի չընդունի ոչ արեւելքի, ոչ ալ արեւմուտքի ազդեցութիւնը: «Մենք ժողովուրդ մըն ենք որ ազդեցութիւն չընդունիր: Մենք պէտք չունինք քաղաքական խորհրդականներու: Խաղաղութեան քաղաքականութիւն մը կրնայ հիմնուիլ միայն հաւասարութեան վրայ: Եթէ Դաշնակիցները թշուառութեան մատնելով մեզ արթնցնեն մեր յեղափոխական զգացումները, որովհետեւ մենք յեղափոխական ժողովուրդ մըն ենք—մեզի տալ պիտի տան ժողովրդապետութիւնը, որ առ այժմ բառ մըն է, եւ ոչ թէ իրականութիւն մը»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՐԱՆԻ արտաքին նախարարը յայտարարեց թէ կառավարութիւնը ընդունած է հնդիկ վարիչներու հրաւէրը, մասնակցելու համար ասիական ժողովուրդներու համագումարին որ տեղի պիտի ունենայ Նոր Տէլհիի մէջ: Նախարարը աւելցուց թէ Իրան «անկախութիւն կը մաղթէ Ասիոյ բոլոր ժողովուրդներուն, մէջն ըլլալով Հնդկաստանը»:

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿՐՃԱՏՄԱՆ համար, Միացեալ Ազգերու Ապահովութեան Խորհուրդը որոշեց իբրեւ վիճաբանութեանց հիմ ընդունիլ Ֆրանսական ծրագիրը, որ կը պարունակէ նաեւ հիւլէական ուժի խնդիրը: Խորհրդային պատուիրակն ալ քուէարկած է այս բանաձեւը, ինչ որ կը նշանակէ թէ կ'ընդունի հիւլէական ուժի քննութեան խնդիրը կապել զինաթափութեան ընդհ. ծրագրին հետ:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ բրիտանական շրջանին զինուորական իշխանութիւնները գրաւեցին Պերլինի ելեկտրական մեծ հաստատութիւնը, Զիմէնս: Առժամեայ վարիչներ նշանակուեցան այս հաստատութեան որ պատերազմէն առաջ ունէր 250.000 բանուորներ:

Ներգաղթի վնասարարները

— Ես արքայական եմ, պարոն դեսպան, կարո՞ղ եմ վերադառնալ հայրենիք:

— Ձեր քաղաքական համոզումները մեզ չեն հետաքրքրում, կարող էք, պատասխանում է Նորին Գերազանցութիւն (եւ ոչ թէ «ընկեր») դեսպանը:

Այս տրամախօսութիւնը տեղի է ունեցել ռուս տարագիրների մի մեծ հաւաքոյթում, որտեղ հանդէս է եկել Խորհրդային Միութեան Ֆրանսայի դեսպան Բոգոմոլովը՝ տալու համար մանրամասն բացատրութիւններ Ճերմակ Ռուսների հայրենիք վերադառնալու պայմանների մասին:

Ի՞նչ է իմաստն ու նշանակութիւնը վերոյիշեալ կարճ ու յստակ պատասխանի:

Խորհրդային դեսպանը, իբրեւ իսկական պետական մարդ, իբրեւ աշխարհասասան պատերազմի մէջ յաղթանակ տարած եւ դորանով իսկ երկրում տիրող վարչակարգը ամրապնդած կառավարութեան ներկայացուցիչ, ուզում է ասել, որ արքայական Վանեաններն ու Պետեանները այլեւս որեւէ վտանգ չեն ներկայացնում խորհրդային կարգերի համար: Վտանգ չեն ներկայացնում այն պատճառով, որ նրանք, եթէ անգամ չար դիտաւորութեամբ հայրենիք վերադառնան, առաջին իսկ օրը յետ կը կենան իրենց դիտաւորութիւնից, որովհետեւ կը զգան ու կը հասկանան այն բազմապիսի առաւելութիւնները, որ ներկայացնում է նրանց համար կեանքը հայրենի երկրում: Այս համոզումով է առաջնորդուել խորհրդային կենտրոնական կառավարութիւնը ռուս տարագիրների մասին իր վերջին օրէնքը հրատարակելիս եւ այդ նոյն համոզումն ունի այդ կառավարութեան ներկայացուցիչը Ֆրանսայում, երբ ռուս արքայական հարցին տալիս է դրական ու հաստատ պատասխան:

— Կը խնդրեմ, պարոն Լիազոր, գիս արձանագրել ներգաղթի ցանկերում մէջ:

— Ըստ մեր տեղեկութիւնների դուք պատկանում էք Հ. Մ. Ը. Մ.-ի կազմակերպութեան, որ գտնւում է Սուրիայում Դաշնակների ազդեցութեան տակ, ուստի ձեր խնդիրը կը քննուի այն դէպքում միայն, եթէ «դեկլարացիա» տաք Դաշնակցութեան դէմ, պատասխանում է Ներգաղթի հայ լիազորը:

Եթէ համեմատենք հայ լիազորի այս պատասխանը ռուս դեսպանի վերոյիշեալ պատասխանի հետ՝ կը տեսնենք, որ նրանց միջեւ եղած տարբերութիւնը հսկայական է:

Ռուս դեսպանը իր պատասխանի մէջ հանդէս է գալիս իբրեւ յետ-պատերազմեան Ռուսաստանի ներկայացուցիչ, մինչդեռ հայ լիազորը մնում է կառչած ռազմական կոմունիզմի (1919—1924) եւ ողբերգութեամբ լեցուն մեծ մաքրագործման շրջանի (1937—1939) մտայնութեան:

Խորհրդային Միութեան դեսպանը գիտակ է այս փոփոխութիւններին, որ իր կառավարութիւնը կատարել է վերջին տարիներում երկրին արտաքին եւ ներքին քաղաքականութեան մէջ եւ որոնց նպատակն է՝ չեշտել պետականութեան սկզբունքի գերակայութիւնը եւ ստորադասել պետութեան շահերի — ամէն կարգի ուրիշ շահեր: Մեկնելով դրանից, Նորին Գերազանցութիւն (եւ ոչ թէ «ընկեր») դեսպանը իրեն առաջադրած բոլոր խնդիրներին, որոնց թւում նաեւ Ներգաղթի հարցին՝ մօտենում է իբրեւ պետական մարդ եւ իր համեստ ու լայնախոհ պատասխանով ռուս տարագիր արքայականին ամենայուզիչ պրոպագանդն է անում Ռուսաստանում ներկայումս տիրող կարգերի համար եւ դրանով մեծապէս նպաստում ներգաղթի ծաւալուն կազմակերպման:

Հայաստանի լիազորը, կարծես թէ ոչինչ չէ լսել Խորհրդային Միութեան մէջ տեղի ունեցած փոփոխութեանց մասին: Ակնյայտնի է, յամենայն դէպս, որ նա պէտք եղածի պէս չէ հասկանում նշանակութիւնը Միութենական կառավարութեան այն երկու որոշումների, որոնցից մէկով բեկանւում էր Թուրքիոյ հետ կնքուած դաշինքը, իսկ միւսով՝ յարգւում Հայաստանի կառավարութեան միջնորդութիւնը ներգաղթի մասին: Զգալով ու չապրելով իր հոգու ու մտքի մէջ դարագլուխ բաց անող այս երկու որոշումների բովանդակ նշանակութիւնն ու արժէքը՝ նա բացարձակապէս անընդունակ է տեսնելու նաեւ այն հսկայական փոփոխութիւնը, այն կատարեալ յեղափոխութիւնը որ առաջ է եկել դրանց հետեւանքով հայութեան հոգու ու մտքի մէջ: Նա չգիտի եւ չի էլ ուզում գիտնալ, որ այն օրից յետոյ, երբ Խորհրդային կենտրոնական կառավարութիւնը սկսեց վարել «16 Հանրապետութիւնների քաղաքականութիւն» եւ որի հետեւանքով Հայաստանն էլ հնարաւորութիւն ստացաւ հանդէս գալու մեր հողերի վերադարձման պահանջով ու սկսաւ Ներգաղթ կազմակերպել, Սփիւռքի հայութիւնը, իր ճնշող մեծամասնութեամբ, զգաց որ Խորհրդային Հայաստանը դարձել է իր ազգային պետութիւնը, իսկ Երեւանի մինիստրների խորհուրդը (Աստուած լուսաւորէ հոգին հանգուցեալ Ժողկոմխորհի)՝ ամենայն Հայոց կառավարութիւն: Ներգաղթի լիազորը, կամ աւելի ճիշդ՝ լիազորները, գալով արտասահման, չուզեցին տեսնել, որ Սփիւռքի հայութիւնը, զգալով այդ, փոխեց իր վերաբերմունքը հանդէպ Հայաստանի կառավարութեան, դարձաւ նրան բարեկամ եւ այդ ոչ թէ նրա համար, որ նա համայնավար է, այլ հակառակ նրան, որ նա համայնավար է: Նոյն պրոցէսը, համարձակւում ենք պնդել, տեղի ունեցաւ Հայաստանի ոչ համայնավար բազմութիւնների մէջ, բնականաբար առանց արտաքին արտայայտութիւնների: Այսպիսով այն, ինչ որ խորհրդային իշխանութիւնը չէր կարողացել նուաճել կուսակցական պայքարի եւ վարչական ճնշումների միջոցով, ձեռք բերեց ամենայն դիւրութեամբ, երբ իր գործունէութեան ու իր քաղաքականութեան առանցքը դարձրեց ազգային-պետական նպատակներ՝ ազգահաւաքում եւ հողահաւաքում:

Ներգաղթի լիազորները՝ հայ պետութեան ներկայացուցիչները, իրենց կեցուածքով ու գործելակերպով չհաստատեցին տեղի ունեցած փոփոխութիւնների փաստը, չարդարացրին Սփիւռքի հայութեան ակնկալութիւնները: Աւելին՝ առաջին իսկ շփումով, որ ունեցան իրենց հայեացքները Հայաստանին յարած տարագիր բազմութիւնների հետ՝ հիասթափեցրին նրանց: Ցուցահանեցին պետական մարդու բարձր յատկութիւններ եւ չքաշուեցան վարկաբեկելու իրենց համազգային նշանակութիւն ունեցող առաքելութիւնը՝ ներգաղթի կազմակերպումը, դարձնելով այդ վսեմ նպատակը միջոց մի շատ չնչին նպատակի՝ համայնավար խմբակների զօրացում Սփիւռքի հայութեան մէջ: Եւ նրանք — գործածենք այստեղ իրենց բառը — դարձան ներգաղթի վնասարարներ: Եթէ արտասահմանում կան ներգաղթի հակառակորդներ — իսկ այդպիսիները, դժբախտաբար կան — նրանք իրենց ամենազօրաւոր զէնքերը կարող են առնել այն զինապահեստներից, որ կառուցեցին ներգաղթի լիազորները, առանց նոյնիսկ թաքցնելու նրանց տեղերը եւ բաց ձգելով նրանց դռները:

Ներգաղթի համոզուած կողմնակիցների վրայ կրկնակի պարտականութիւն է դրւում, պայքարելով երկու ճակատի վրայ, ապահովել ներգաղթի համար այս առաջնակարգ տեղը, որ նա իրաւամբ գրաւում է մեր մտահոգութեան առարկայ դարձած միւս պղտիկ հարցերի շարքում: Թող մեր հայրենադարձ հայրենակիցները չշփոթուեն ներգաղթի վնասարարների ձախող գործունէութիւնից ու գործելակերպից: Միայն նրանցից չէ բաղկացած մեր հայրենիքի ազգաբնակութիւնը, որ ժրաջան աշխատանքով վերաշինում է իր հայրենի բոյնը եւ հաստատ վճռականութեամբ դնում այդ կառուցուածքը հայ պետականութեան ամրապինդ հիմերի վրայ: Գնալ Հայաստան եւ միացնել իր ուժերը երկրում աշխատող բազմութիւնների ուժերին — ահա այն պարտականութիւնը որ մնալու է միշտ քաղցր հայ մարդու համար Սփիւռքում:

(Ազդարար) Ա. ԽՈՒԴԱՐԵԱՆ

Վաստակաւոր ընկեր մը

ԽՄԲ.— Վերջերս հաղորդեր էինք վաստակաւոր ընկերոջ մը՝ Աւետիս Թփէնքճեանի մահը Ֆրէզնոյի մէջ: Ասպարէզէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները իր կեանքի եւ գործի մասին.—

Ողբացեալ Աւետիս Թփէնքճեան ծնած է Զարսանճաքի Բաշաղակ գիւղը: Հօրը անունը Յովհաննէս Տէր Սարգիսեան, իսկ մօրը՝ Զարդար: Իր ծննդեան կարծեցեալ թուականն է Մայիս, 1870:

Բաշաղակ գիւղը պատմական հին գիւղ մըն է: Վկայ մօտակայ բլուրին վրայի Ս. Յովհաննէս Վանքի աւերակները եւ գիւղին աղբիւրին վերեւի փորագրութիւնը 6ով 8 ճերմակ քարի մը վրայ: Սոյն փորագրութիւնը կը կրէ աղբիւրը շինողներու անունները եւ հայկական ՃՀԹ (179) թուականը: Բաշաղակը, զոր Թուրքերը աղաւաղելով կը կոչէին Փաշավանք, Զարսանճաքի մէջ անուանի է եղած իր այգիներով եւ պարտէզներով: Ահա այս գիւղին մէջ ծնած եւ իր պատանեկութիւնն անցուցած էր ողբացեալ Աւետիսը:

Թփէնքճեանները նաեւ երկրագործ էին եւ Աւետիսը իր պատանեկութեան օրերուն եղած էր եզնարած: Իր ճարպիկութեան համար իր ընկերները զինքը կը կոչէին թիւյսիւզ (անմազ) աղուէս: Ան իբր պատանի ուշիմ, հեռատես եւ յանդուգն էր: Դժբախտ Աւետիսը որբացաւ իր մանկութեան մէջ: Մայրը մեռաւ 1882ին իսկ հայրը՝ 1887ին:

1883ին այս տղերը գրողը գիւղին մէջ դպրոց մը բացաւ: Առաջին աշակերտներէս մին եղաւ որբ Աւետիսը, որուն հազիւ կրցայ գրել կարդալ սորվեցնել, որովհետեւ 1885ին մեր շրջանի պէկը դպրոցը փակել տուաւ եւ զիս աքսորեց:

Հանգուցեալ Աւետիսի մեծ եղբայրը Տօքթ. Սարգիս Թփէնքճեան, որ արդէն Ամերիկա կը գտնուէր եւ բժիշկ էր եղած, վերադարձաւ երկիր եւ 1889ին կրկին գնաց Ամերիկա, այս անգամ իր հետը տանելով իր կրտսեր եղբայրը՝ Աւետիսը: Մ. Նահանգներու մէջ Տօքթ. Թփէնքճեան իր դեռատի եղբայրը կը յանձնէ Ամերիկացի ընտանիքի մը խնամքին: Այս օտար ընտանիքը մեր Աւետիսին վրայ կը գուրգուրայ ծնողական գորովով եւ անոր կը սորվեցնէ Անգլիերէն լեզուի տարերքը:

Պատանի Աւետիսը արտակարգ ծարաւ մը ունէր կրթութեան, մանաւանդ հայեցի դաստիարակութեան եւ շատ կը նեղուէր որ իր այդ պապակը գոհացնելու միջոցները կը պակսէին: Հայկական դպրոցներ չկային, բայց կային հայ քաղաքական կուսակցութիւնները, Հնչակեան, Վերակազմեալ եւ Դաշնակցական, որոնք հակառակ իրենց իրերակեր ներքին պայքարներուն, որոնց մէջ աթոռամարտը սովորական երեւոյթ մը կը կազմէր այդ օրերուն, դէշ-աղէկ հայկական մթնոլորտ կը ստեղծէին եւ հայկական ոգի կը ներշնչէին:

Աւետիսը կուսակցական հրապարակային ժողովներու ամէնէն հաւատարիմ յաճախողներէն մին եղաւ: Ան ոեւէ հրապարակային ժողով չէր փախցներ, փոյթ չէր թէ որ կուսակցութեան նախաձեռնութեամբ տեղի ունենար այդ ժողովը: Ի վերջոյ ան միացաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ մինչեւ իր մահը մնաց այդ կուսակցութեան ամէնէն նուիրուած, զոհաբերող եւ մոլեռանդ անդամներէն մին: Դաշնակցութիւնը սիրեց ան, առանց չափազանցութեան, իր ընտանիքին չափ եւ յաճախ անտեսելով իր ընտանեկան հոգերն ու շահերը: Դաշնակցութիւնը եղաւ միանգամայն Աւետիս Թփէնքճեանի համար իսկական դպրոց մը, ուր ան քիչ թէ շատ կատարելագործեց իր ուսումը, մասնաւորապէս իր հայերէնը եւ բարձրացաւ մինչեւ թերթերու աշխատակցի եւ թղթակցի աստիճանին: Մասնաւորապէս աչքի ինկած է իր կուսակցական գործունէութիւնը Ֆրէզնոյի մէջ, ուր ան հանդիսացաւ հիմնադիրներէն մին Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ֆրէզնոյի կոմիտէին, ինչպէս նաեւ Ասպարէզ օգտաշատ թերթին:

Հանգուցեալ Աւետիսը իր լայն մասնակցութիւնը բերաւ, նաեւ եկեղեցական, բարեսիրական, հայրենասիրական եւ մշակութային ամէն կարգի ձեռնարկներու: Նիւ Եորքի մէջ, մէկ քանի ընկերներու հետ ան կազմեց Բաշաղակի Հայր. Միութիւնը եւ մնաց անոր անդամներէն մին մինչեւ իր Նիւ Եորքէն հեռանալը: Վերադառնալով իր անհատական կեանքին՝ չափազանց եղաւ թէ չէ, Աւետիս մտաւ մետաքսի գործարան մը, ապա պարապեցաւ գորգի նորոգութեամբ եւ վաճառումով եւ նիւթական յաջողութեան տիրացաւ:

Ֆրէզնոյի մէջ հանգուցեալին ընտանիքը օրհնուեցաւ վեց տղայ եւ երեք աղջիկ զաւակներով: Ան դժբախտութիւնը ունեցաւ կորսնցնելու իր երկու տղայ զաւակները: Մնացեալները մեծցան, կրթուեցան այս հովտին մէջ եւ դարձան ընդհանրապէս յաջող առեւտրականներ: Անոնցմէ կրտսերագոյնը, Սեպուհ, պատուով արձակուած զինուորական ծառայութենէ, ուր տեղական աստիճանով կը ծառայէր, այժմ բժշկութեան կը հետեւի Գալիֆորնիոյ Համալսարանին մէջ:

Հանգուցեալ Թփէնքճեան Ֆրէզնոյի մէջ գլխաւորապէս պարապեցաւ այգեպանութեամբ մեր այս հովտի հայրենակիցներուն շատերուն նման, եւ ժամանակ մը իրեն համար շինեց փայլուն դիրք մը, զոր յետոյ կորսնցուց առաջին յետպատերազմեան շրջանին: Սակայն իր յաջող թէ ձախող օրերուն՝ ան միշտ մնաց միեւնոյն ջերմեռանդ եւ զոհաբերող ազգայինը:

ՍԱՐԳԻՍ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԹԱՏՐՈՆ

Փիթոյեւի յիշատակը

Արդէն վերջին ներկայացումներն են զոր կուտայ Տիկին Լուտմիլա Փիթոյեւ, Comédie des Champs Elyséesի մէջ:

Տիկին Փիթոյեւ իր խումբը իր ընտանիքը կարելի է ըսել, աւելի ճշգրիտ ըլլալու համար, կը ներկայացնէ թատերախաղ մը Պ. Paul Claudelէն «L'Echange» («Փոխանակութիւնը»): Հեղինակին ամէնէն առաջին գրուածքներէն (1893) որ բեմադրուած է առաջին անգամ J. Copeauի կողմէ, յետոյ Ժորժ Փիթոյեւի:

Անհրաժեշտ էր այս կրկնութիւնը: Փիթոյեւի եւ Քլոտէլի հիացողները համաձայն են ըսելու համար միասին — Ոչ: Նախ նորութիւն մը չէր, յետոյ Քլոտէլ այս վերջերս այնքան գործեր տուաւ դրական, բանաստեղծական, թատերական արուեստասէր հասարակութեան, որ եթէ շատ բան չկորսնցուց այս ներկայացումէն, բան մըն ալ չշահեցաւ:

Նի՞ւթը.— Չորս հոգիի կեանքը Ամերիկայի մէջ, չորս հոգի որոնք պայքարի մէջ են ոչ թէ մէկը միւսին դէմ, այլ ամէն մէկը ինքնիրեն: Աւելի ճիշդ չըլլա՞ր ընդունիլ հեղինակին հետ թէ այս չորսը առանձին հոգեբանութիւններն են նոյն անձին:

Երկու կին, երկու այր մարդ ցոյց կուտան արդէն թէ ի՞նչ կրնայ ըլլալ գործին մերկ հիւսուածքը: Մարթը (Տիկին Փիթոյեւ) ընտանիքէն հեռացած է, ամուսնանալու համար աղքատ եւ թափառական տղու մը հետ, Louis Laine (Սաշա Փիթոյեւ) զոր խենդի պէս կը սիրէ: Լքուելով անկէ, կը սպասէ ամուսնոյն, մինչ ան անկախութեան եւ ազատութեան առաջին համը կը կարծէ առնել գեղեցիկ դերասանուհիի մը քով որ կ'ապրի, միլիոնատէր Ամերիկացիի մը հետ: Մարթ, պարզ, համեստ, անխելք եւ մաքուր կինն է որ սիրոյ մէջ ընդունած է գերութիւն եւ խոնարհու-

թիւն, Ամուսինը, երիտասարդ եւ անփորձ տղայ, որ չի գիտեր աշխատիլ, բայց կը զգայ արդէն տոլարին ուժը, կը փնտռէ տեսակ մը փախուստ, աւելի ինքզինքէն քան կնոջմէն եւ կ'ընդունի ծախել կամ «փոխարինել» իր կինը Ամերիկացիին դրամին հետ: Յայտնի է արդէն որ Լուին պիտի հասկնայ թէ ոչ այդ դրամը, ոչ ալ ազատ սէրը կրնան ծառայել իր խաղալին, որ արդէն յատակ ալ չէ: Կը զգայ թէ ամուսնութեան բանտէն հեռանալով, դրամին եւ ազատ սիրոյ մէջ պիտի չգտնէ անկախութիւնը: Այս անգամ ալ գերի ըլլալով դրամին, գեղեցկութեան, ժամանակաւոր հաճոյքին: Ուշ կը հասկնայ իր կնոջ սիրոյն անկեղծութիւնը, յաւիտենականութիւնը: Շատ ուշ քանի որ իր հոմանուհին, նախանձոտ եւ վիրաւորուած իր իգական արժանապատուութեան մէջ, կը սպաննէ զայն, յետոյ կրակի տալով միլիոնատէրին տունը, ուր կար այս վերջինին ամբողջ հարստութիւնը: Մարթի վերջին եւ ամէնագեղեցիկ շարժուձեւը կ'ըլլայ գտնել մեռած ամուսնոյն վրայ անոր վճարած փոխարժէքը եւ վերադարձնել Ամերիկացիին:

Կարելի է ընդունիլ որ եթէ գրուածքը հին է, հերոսներու տիպարները չեն փոխուած: Նոյնիսկ կայ չորսին քով ալ որոշ այժմէականութիւն: Բայց թէ ի՞նչ տեսութիւն կը պաշտպանէ հեղինակը,— որոշ չէ: Քիչ մը կրաւորական է կ'արծես Քլոտէլի դիրքը: Կը դիտէ, կը ներկայացնէ, բայց ի՞նչ է իր տեսակէտը: Վիճաբանութիւններուն մէջ —երկու կիներու միջեւ— փաստերը բաւական համոզիչ չեն որպէսզի մէկուն կամ միւսին կողմնակից ըլլաք: Եթէ Քլոտէլ կը մտածէ Մարթին տալ իրաւունքը, ինչ որ գոնէ բարոյապէս բնական է, ամուսինը շատ ուշ կը հասկնայ այդ: Հազիւ մահէն քանի մը վայրկեան առաջ խելքը գլուխը կուգայ եւ մենք ալ հեղինակին հետ կրնանք դիտել եւ ոչ դատել:

Կարեւորը անշուշտ բեմադրութիւնն է որուն զարդարանքները կը պատկանին Ժոռժ Փիթոյեւի, իսկ խաղարկութիւնը՝ իր ընտանիքին: Քիչ մը խրտչեցուցիչ կը թուի այս պարագան: Որքան բնական եւ կիրքով կրնայ խաղալ Պ. Սաշա Փիթոյեւ, որ ունի մայրը իբրեւ կին եւ քոյրը իբրեւ հոմանուհի: Տիկին Փիթոյեւ, որ հաճելի է իր ճկունութեամբ եւ երիտասարդութեամբ, շատ անհաճոյ է իր ձայնով,— Երկուքուկէս ժամ նոյն ոտանաւորի tonը: Շատեր Պ. Սաշա Փիթոյեւի վրայ կը գտնեն հօրը թատերական արժանիքները: Դժբախտաբար միմիակ համբաւով կը ճանչնամ Ժոռժ Փիթոյեւը եւ որեւէ նմանութիւն չեմ կրնար կատարել:

Օր. Փիթոյեւ գեղեցիկ եւ հաճելի խաղարկութիւն մը ունի, առանց բացառիկ տաղանդի մը, Պ. Ռիշ զուսպ եւ հպարտ, շատ յաջող էր Ամերիկացիին դերին մէջ:

Ներկայացման ամբողջութիւնը աւելի շատ յուսախաբութիւն մը եղաւ: Տեսակ մը վերածնունդի կը սպասէինք, ուր Փիթոյեւի շուքը տիրէր եւ կարենայինք ապրիլ իր ստեղծած յատկանշական մթնոլորտը որ կ'ապրի միայն զինքը ճանչցող բարեկամներու եւ թատերասէրներու մէջ:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՁԱՅՆԸ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՓՈՔՐ ԳԱՂՈՒԹԻ ՄԸ ՕՐԻՆԱԿԸ

ՌՕԱՆ.— Մեր փոքրիկ գաղութը ամիսներէ ի վեր մտադրած էր այն տեսակ հանգանակութիւն մը կատարել, որ նմանը ոչ մէկ տեղ տեսնուած ըլլար: Այս նպատակով երկու հոսանքներէ երկու ներկայացուցիչներ, գրծի լծուեցան գաղութին մէջ, որ կը բաղկանայ փոքրաթիւ բանուորներէ եւ մանր առեւտրականներէ: Բոլոր Հայերը հանգանակութեան մասնակցեցան անխտիր ու առատաձեռնօրէն: Մանր առեւտրական Ջալըմեան, ընտանիքով բեռնաւորուած Աղապապ, դերութենէ վերադարձող Աւետիս Խրիմեան մասնակցեցան 50 հազարական ֆրանքով, Ղազար Պահամեան, որ հողաթափի փոքր առեւտուրով կը զբաղի եւ հայր է չորս զաւակներու՝ տրամադրեց 20.000 ֆրանք:

Պարզ խօսք չէ, երբ կ'ըսենք թէ արտակարգ գործ մը կատարեցինք, մենք գիտենք որ գաղութը իր կրցածէն աւելին ըրաւ: Եւ գիտէ՞ք թէ ո՞ւր է այս յաջողութեան գաղտնիքը, որովհետեւ Ռօանի համայնավարը գիտցաւ եղբայրաբար հասկացողութեան գալ Դաշնակցականին հետ եւ փոխադարձաբար, նմանապէս ռամկավարները, թէ մեր պատմութեան մէջ ամենամեծ գործը ներգաղթն է: Այսպէս չէզոքներն ու անտարբերներն ալ մեր շուրջը հաւաքելով, սիրելի հայրենակիցներ, հանգանակեցինք 375.000 ֆրանք: Եւ դեռ պիտի շարունակենք:

(ԽՄԲ.— Նամակագիրը որ եօթը զաւակ ունի, մասնակցած է 100.000 ֆրանքով):

Կը յուսանք թէ Ռօանի այս գեղեցիկ ձեռնարկը իբրեւ օրինակ պիտի ծառայէ աւելի բազմամարդ եւ բախտաւոր գաղութներու:

Մեսրոպ Թոքոսեան

ԿՈՉ՝ ԼԻՈՆԻ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

ԼԻՈՆ.— 1946 Դեկտեմբեր 13ին, նախաձեռնութեամբ եւ հրաւէրով Կաթ. Պատուիրակ Գեր. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի կազմուած ներգաղթի ֆոնտի հանգանակիչ յանձնախումբս, կոչ կ'ուղղէ Լիոնահայ հասարակութեան որ յիշարուն կերպով իր մասնակցութեան բաժինը բերէ սոյն ազգահաւաքման նուիրական գործին:

Յանձնախումբս 20 Յունուար թուակիր հրաւէր նամակներ ուղղեց լիոնաբնակ բոլոր առեւտրական, արհեստաւորական հաստատութիւններ ունեցող ազգայիններու, անձամբ իրենց մասնակցութեան բաժինը բերելու համար: Բաւական թիւով ազգայիններ սիրով պատասխանեցին իրենց ուղղուած հրաւէրին:

Նկատի ունենալով գործի ստիպողականութիւնը, յանձնախումբս իր վերջին թեր նիստին մէջ որոշեց, փետրուար 9ի կիրակիէն սկսեալ դիմել կարգով այն ազգայիններուն, որոնք դեռ չեն պատասխանած իրենց ուղղուած հրաւէրին:

Կը սիրենք յուսալ որ, լիոնահայ հասարակութիւնը անգամ մը եւս ի յայտ պիտի բերէ իր ազգասիրական եւ հայրենասիրական ոգին, իր կարողութեան առաւելագոյն չափով մասնակցելու ազգահաւաքման սոյն նուիրական գործին, որպէսզի մեր եղբայրները օր առաջ հայրենիք մեկնելով՝ աշխատանքի ու գործի լծուին:

Ի դիմաց Ներգաղթի Ֆօնտի հանգանակիչ յանձնախումբի.— Ա. Օպոզեան

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլի Ա. խումբը անցեալ կիրակի Coupe de Provenceի բաժակին համար պիտի մրցէր Մարթիկի խումբին դէմ, այդ քաղաքին մէջ, բայց Միութեան ֆութպոլի յանձնախումբը յարմար դատեց առանց խաղարկութեան կորսուած նկատել սոյն մրցումը, որպէսզի յաղթութեան պարագային չկրկնուին այն վայրենի կռիւները որ պատահեցան անցած տարի, Մարթիկի խումբին համակիրներուն կողմէ:

Միութեան մարզիկները 15 օրուան դադարէ մը վերջ, այս կիրակի Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական St. Loupի մարզադաշտին մէջ պիտի ունենան ախոյենական շատ հետաքրքրական խաղարկութիւն մը U. S. du Rouetի խումբին դէմ:

Միութեանս կազմութենէն, այսինքն 20 տարիէ ի վեր մօտաւորապէս քանի անգամ հանդիպումներ եղած է սոյն խումբին դէմ եւ միշտ Հ. Մ. Ը. Մ.ը պարտուած է: Ուժերը շատ անգամ հաւասար եղած են, բայց բախտը միշտ Ֆրանսական խումբին ժպտած է: Այս անգամ կը յուսանք որ Հ. Մ. Ը. Մ.ի ֆութպոլիստները ամէն միջոց ի գործ պիտի դնեն շահելու համար յաղթութիւնը:

★ Ֆութպոլի յանձնախումբը ուրբաթ օր կազմակերպած էր 4րդ դասախօսութիւնը, ուր խօսեցաւ նշանաւոր international Trut, որ ներկայ պիտի ըլլայ կիրակի օրուան մրցումին:

★ Հ. Մ. Ը. Մ.ի Մարսէյլի մասնաճիւղի ֆութպոլի յանձնախումբը ընդառաջ երթալով միութեան եկած հրաւէրներուն, որոշած է բարեկամական խաղարկութիւններ ունենալ բոլոր Ֆրանսայի Հ. Մ. Ը. Մ.ի մասնաճիւղերուն հետ:

Մարսէյլի մասնաճիւղին ֆութպոլի Ա. խումբը իր դասակարգով Ֆրանսայի ամենազօրաւոր հայ խումբն է: Դժբախտաբար ցարդ ոչ մէկ հանդիպում ունեցած է իր քոյր մասնաճիւղերուն հետ, բացի Վիէնի մասնաճիւղէն:

Այն բոլոր մասնաճիւղերը որ կ'ուզեն հիւրասիրել Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը, թող բարեհաճին անմիջապէս թղթակցիլ միութեան ֆութպոլի յանձնախումբին հետ, պայմաններու եւ թուականներու որոշման համար: Միութեան հասցէն.— U. G. Arménienne, Commission de foot-ball, Bar du Globe, 7 Bld. d'Athènes, Marseille:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Տանօթ թէնոր Էմմանուէլ Փափազեանի երգահանդէսը տեղի չունեցաւ Յունուար 22ին, առողջական պատճառներով: Կազմակերպիչ յանձնախումբը հասարակութեան ներողամտութիւնը կը խնդրէ այս առթիւ եւ կը փութայ ճշդելու թէ երգահանդէսը տեղի պիտի ունենայ մարտ 16ին:

Բոլոր կազմակերպութիւններէն կը խնդրուի չխաչաձեւել այս թուականը, ի յարգանս մեր մեծ արուեստագէտին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ինչպէս ազատեցաւ գեղանի Վառվառէն

Ինծի եւ քեզի պէս հայ տղաքներ ու աղջիկներ շատ կային այս գիւղերուն մէջ, որոնց շատերը այսօր ազատուած են: Ես վստահ եմ որ մնացածներն ալ պիտի ազատուին օրին մէկը: Դուն լերան պէս հօրաքոյր ունիս քու կռնակդ, քեզ վարդի պէս պիտի խնամէ, մանաւանդ որ հայրդ ալ ողջ է: Ես որբ եմ, մէկը չունիմ, թէեւ երկու եղբայրներս ազատած են ջարդէն, բայց տակաւին կը մնան Իզօլի, Քիւրտերուն մէջ: Ես ազատուելէս վերջ պիտի երթամ անոնք ալ բերեմ, եթէ կարենամ: Տեսած եմ շատ մը Հայեր որ վերադարձած են իրենց տեղերը ու նորէն տուն տեղ են եղած, ինչո՞ւ մենք պիտի մնանք այս Քիւրտերուն մէջ:

— Այդ բոլորը ճիշդ է, ես ալ որոշ չափով կը յիշեմ, երբ զիս խլեցին մօրս ձեռքէն. խելագարի պէս կը ճչայի: Կը յիշեմ նաեւ եղած սպանութիւնները. բայց այդ բոլորը անցած են այսօր, աչքս հոս բացած եմ, մոռցած եմ ամէն ինչ, ի՞նչպէս կ'ուզես որ ձգեմ ու երթամ անծանօթներու քով: Կ'ըսես թէ հօրաքոյր ունիս, երբեք չեմ ճանչնար զինքը. ի՞նչ գիտնամ ո՛րքան ճիշդ է:

— Եթէ քու հօրաքոյրդ չըլլար, պէտք չունէր ամէն վտանգ աչք առնելու ու մինչեւ հոս գալու, ես գիտեմ թէ որքան արցունք թափեց քեզ համար:

Այսպէս բաւական խօսեցանք իրարու հետ. կրկին խնդրեցի որ բան մըչյայտնէ մեր տեսակցութեան մասին, եւ ուզեցի ուրիշ առիթով նորէն տեսակցիլ, վերջնական որոշում մը տալու համար: Յետոյ բաժնուեցանք իրարմէ: Մէկ կողմէ չափազանց ուրախ էի մեր տեսակցութեան մասին. միւս կողմէ կը կասկածէի որ, լուր կուտայ քիւրտ Հիւսէյինին: Բայց օրերը անցան, ոչ մէկ շշուկ չլսուեցաւ գիւղին մէջ:: Վառվառէն Քիւրտի տարազին տակ պահած էր Հայու մաքուր սիրտը: Այդ օրէն ի վեր մեծ փոփոխութիւն մը յառաջ եկած էր իր մէջ. ամէնանգամ որ մեր աչքերը իրարու կը հանդիպէին գիւղին մէջ քմծիծաղ մը կը նշմարուէր երեսին վրայ:

Յաջորդաբար քանի մը անգամ գաղտնի տեսակցութիւններ ունեցանք իրարու հետ: Միշտ խօսելով մեր փախուստի մասին: Ես այլեւս հասած էի նպատակիս. յետաձգած էի իմ առանձին փախուստս, յարմար առիթի մը կը սպասէի, փախչելու համար Վառվառէին հետ: Ճիշդ այդ նպատակիս համար ալ մնացի մինչեւ 1922ի աշունը:

Օր մը անակնկալ կռիւ մը ունեցայ հանըմիս հետ, իր ըրած անարգական խօսքերը դամի մը պէս մխուեցան սիրտս: Արիւնս դարձաւ, առանց մտածելու խեղճ Վառվառէին ազատութեան մասին, ամէն վտանգ աչքս առնելով գիշերանց դուրս ելայ քրտական գիւղէն ու բռնեցի իմ ծննդավայր գիւղիս ճամբան: Յաջորդ օրը առանց վտանգի հասայ տեղս: Քանի մը ամիս վերջ շատերու պէս, ես ալ մասնաւոր Ջորեպաններու առաջնորդութեամբ բռնեցի Սուրիոյ ճամբան: Հազիւ թէ Խարբերդ քաղաքէն դուրս ելած էինք, զարմանքով նշմարեցի որ մեր կարաւանին մաս կը կազմէ նաեւ Վառվառէին հօրաքոյրը, տիկին Լուսին, իր աղջկան հետ: Անմիջապէս մօտեցայ եւ ծանօթացանք: Ինքն ալ զարմացած, տեղեկութիւններ ուզեց իր հարազատ եղբօր աղջկան մասին: Պատմեցի բոլորը: Խեղճ կինը դարձեալ սկսաւ արտասուել, ու այսպէս ամբողջ մեր ճամբորդութեան ընթացքին: Հալէպ հասնելէ վերջ բաժնուեցանք իրարմէ:

Չորս տարի Հալէպ մնացի. ոչ մէկ լուր ունեցայ Վառվառէէն եւ իր հօրաքոյր տիկին Լուսինէն: 1926 Հոկտեմբերին Պէյրութ եկայ ու նաւ նստայ Ֆրանսա մեկնելու համար: Զափազանց խճողուած էր նաւը: Հազիւ կրցայ անկիւն մը տեղաւորուիլ ընկերոջ մը հետ: Երբ նաւը ճամբայ ելաւ, սկսանք պտտիլ չորս կողմը: Չեմ գիտեր ի՞նչպէս եղաւ, աչքիս ինկաւ մէկը Վառվառէին նմանութեամբ: Գամուեցայ կեցած տեղս ու առանց ուշադրութիւնս վրիպեցնելու ուշի ուշով զննեցի: Երա՞զ էր թէ իրականութիւն: Ո՞րտեղէն ուր, եթէ անիկա է, ի՞նչպէս եկաւ ու ի՞նչ շուտ ամուսնացած է, որ յղի ալ է, որո՞ւ հետ ամուսնացած է: Թաղուած էի այս մտքերուս մէջ, երբ յանկարծ ընկերս թեւս քաշելով առաջարկեց միասին երթալ եւ հարցնել: Հազիւ իր խցիկին մօտեցած էինք, սկսաւ խնդալ: Առանց սպասելու ես ուղղեցի առաջին հարցումը.— Դուն քիւրտ Հիւսէյինի քովի Այշէն չե՞ս:— Դուն ալ Եուսուֆը չե՞ս:

— Ի՞նչպէս ազատեցար, ո՞վ ազատեց:

— Հազիւ տասը ամիս կ'ըլլէ ազատուած եմ: Հօրաքոյրս 25 կարմիր ոսկիի խոստումով Հալէպէն թուրք ջորեպան մը ղրկած էր իմ կեցած քիւրտ գիւղը: Ջորեպանը բոլորովին անծանօթ, մեզի եկաւ ուղղակի իջաւ մեր տունը. ինքզինք ներկայացուց իբրեւ վաճառական: Մէկ երկու օր մեր տունը մնաց, յետոյ դրացիներուն տուները: Օր մը գիւղէն դուրս ելած էի քիչ մը խոտ հաւաքելու. չգիտեմ ո՞րտեղէն բուսաւ, զիս ձիուն վրայ նետելն ու փախչիլը այնքան յանկարծակի եղաւ, որ ես ալ չգիտցայ: Վախէս քար կտրեցայ: Առանց ձայնս հանելու, օրեր եւ շաբաթներ քալելէ վերջ, հասանք Հալէպ, ուր գտայ հօրաքոյրս: Ջորեպանը զիս յանձնեց անոր եւ առաւ իր 25 ոսկին, որ ղրկուած էր հայրիկիս կողմէ: Հօրաքոյրս կասկածելով որ դարձեալ կը փախչիմ, շուտով ամուսնացուց զիս հայ երիտասարդի մը հետ. ամուսինս վեց ամիս առաջ Ֆրանսա գնաց, հիմակ ալ ես կ'երթամ միանալու իրեն:

Եւ այսպէս քանիներու կեանքեր փրկուած են, եւ տակաւին քանիներ ալ կան, որոնք մինչեւ այս օր կը մնան թուրք, քիւրտ եւ արաբ հարէմները:

(Վերջ)

ՊԵՑՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

650.000 ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ արձակումը պահանջուած ըլլալով Մ. Նահանգներուն կողմէ, Ֆրանսայի Հողագործական Դաշնակցութեան կողմէ պատուիրակութիւն մը ներկայացաւ աշխատանքի նախարարին (համայնավար), դարման խնդրելու համար: Նախարարը կ'ուզէ պահել մաս մը գերիներ իբրեւ բանուոր, մասնաւոր բանակցութիւններ կատարելով: Պակասը լրացնելու համար կը խորհին բանուորներ բերել Իտալիայէն եւ Գերմանիա մնացած տարագիրներէն: Մօտերս մասնաւոր յանձնախումբ մը պիտի երթայ Գերմանիա, այս խնդիրը կարգադրելու համար:

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ յանձնաժողովը նորէն քննելով գինիի խնդիրը, որոշեց ընդդիմանալ ազատ վաճառման եւ արգիլել գինիի գործածումը սրճարաններու մէջ:

ՓԱՐԻԶԸ ՑԱՆԿԱՐԾ ՄԹՆԵՑ հինգշաբթի առտու եւ թեթեւ ձիւն մը տեղաց: Թանձր ամպեր կուտակուած էին քաղաքին վրայ, խափանելով արեւը: Տարին քանի մը անգամ հազիւ կը պատահի այս տեսակ երեւոյթ մը:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կռիւները կը շարունակուին բոլոր ճակատներուն վրայ:— Ետ կանչուեցաւ Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, ծովակալ տ'Արժանլիէօ, որուն դէմ բուռն պայքար կը մղէին համայնավարները:

ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ կազմակերպութեան մասին տաք վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան նախարարական խորհուրդին մէջ: Ի վերջոյ կարելի եղաւ մասնակի համաձայնութեան մը յանգիլ, բուն ղեկավարութիւնը վերապահելով վարչապետին եւ որոշ դոհացում տալով համայնավար նախարարին:

5000 ՖՐԱՆՔՆՈՑ ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐԸ մօտերս արժեզրկուելով, գանձատոմսերու պիտի վերածուին, կ'ըսէ «Ֆրանս-Սուառ», հակառակ եղած հերքումներուն: Այս գործողութեամբ 200 միլիառ ֆրանք պիտի մտնէ պետական գանձը: Թերթը արդար չի գտներ այս գործողութիւնը, դիտել տալով թէ ժողովուրդին վստահութիւնը պիտի խախտի:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ նոր սահմանագլուխի մասին խօսելով, արտաքին նախարարութեան մէկ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ չի կարծեր որ Մոսկուայի խորհրդաժողովը չեղեալ հռչակէ զայն: Նոր սահմաններով 40.000 քառ. մղոն հող կցուած է Լեհաստանի, որ այդ կցումը կ'արդարացնէ Փոցտամի համաձայնութեամբ: Անցեալ տարի 2.700.000 Լեհեր տեղաւորուած են այդ հողերուն վրայ, 4.400.000ի բարձրացնելով Լեհերուն թիւը, եւ 689.000ի իջեցնելով Գերմանները, (16 առ հարիւր): Լեհերը կ'ըսեն նաեւ թէ աւելի քան հինգ միլիոն ականներ մաքրած են այդ շրջանին մէջ: Կ'եզրակացնեն թէ չեն կրնար պարպել այդ հողերը, այս եւ ուրիշ պատճառներով:

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԵՐԿԻՐՆԵՐԸ պարպելէ վերջ, Խ. Միութիւնը դիւանագիտական լայն ցանց մը պիտի հաստատէ Հունգարիոյ, Աւստրիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ռումանիոյ մէջ: Աւստրիոյ մէջ երկու երեք նոր հիւպատոսութիւններ եւս պիտի հաստատուին, բացի Վիէննայէն: Հունգարիոյ մէջ՝ 6—7, Ռումանիոյ մէջ՝ 4—6, Պուլկարիոյ մէջ՝ 2—3: Ռումանիոյ քաղաքներէն նկատի ունին Քոնսթանցան, Թմշվարը, Ճուրճէվօն, Պրասովը եւ Քարմէն Սիլվան: Պուլկարիոյ մէջ՝ Վառնան, Պուրկազը, Փլովտիվը (Ֆիլիպէ) եւ Սվիլէնկրատը (Թրքական սահմանին մօտ):

500.000 ՖՐԱՆՔ ՏՈՒԳԱՆՔԻ դատապարտուեցաւ կին մը որ Ամերիկայէն Օրլիի օդակայանը իջած էր ծանր բեռներով: Պաշտօնեան բացաւ տուփերէն մէկը եւ գտաւ 3000 զոյգ «նիլոն» գուլպայ: Տիկինը ճամբուեցաւ այս թանկագին բեռն ալ վրան տալով:

ՀԻՆԳ ԱՐԲԱՆԵԱԿ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ (Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Իտալիա եւ Ֆինլանտա) դաշնագիրները հանդիսաւորապէս պիտի ստորագրուին Փարիզի մէջ, փետրուար 10ին (երկուշաբթի): Ստորագրութենէն առաջ պիտի լսուին հինգ պարտեալ պետութեանց ներկայացուցիչներուն վերջին յայտարարութիւնները:

ՉԵԽԵՐԸ ՓԱԿԵՑԻՆ հունգարական սահմանագլուխը, խափանելու համար գերեվաճառութիւնը: Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ անգործ Հունգարներ եւ Հունգարուհիներ փոխադրուելով կը ծախուին իբրեւ հողագործական բանուորներ, իւրաքանչիւրը 500—1000 չեխական քուրոնի: Այն Չեխերը որ գնած են զանոնք, զարմանքով կը պատմեն թէ կիներ եւ մանուկներ ալ կային այս թշուառներուն մէջ: Ասոնք ձիւն-ձմրան սպասած են գերեվաճառութեան շուկան, մինչեւ որ գնորդ մը ներկայացած է:

ՀԻԹԼԷՐԻ երբեմնի թարգմանը, Փոլ Շմիտ, ձերբակալուեցաւ Ամերիկացիներուն կողմէ, իբրեւ մեղսակից Ֆրանսացի զօր. Մէզիի սպանութեան, 1945ի սկիզբը:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը **21.30**ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré
Ջոյգ նուագախումբ, անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում:

Կիները դիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մուգ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ:

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69:

Հայ երիտ. Միութիւններու անդամները իրենց անդամատետրերը ներկայացնելով կը վճարեն զեղչեալ գին:

«Արեւմուտք»ի ցերեկոյթ պարահանդէսը

Կազմակերպուած Կիլիկիոյ ընդհ. Միութեան կողմէ
Փետր. 9ին ժորժ Ե.ի շքեղ սրահներուն մէջ
Բարձր հովանաւորութեամբ
ԶՕՐԱՎԱՐ ՊՐԷՄՈՆԻ
եւ նախագահութեամբ Պ. Ե. Պարկիրճեանի

Անուանի նուագախումբ եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Ապահովեցէք ձեր տեղերը սովորական վայրերէն:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Եւրոպական պարերէն զատ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, զանազան անակնկալներ: Կ'երգէ ԻՐԻՍ ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ:

ԿԱՐԵՒՈՐ.— Սրահին մէջ ոչ աճուրդ, ոչ ԱԼ ՎԻՃԱԿԱԽԱՂ:

Տեղեկութիւններու համար դիմել.— Պ. Գէորգ Պաքըրճեան՝ հեռ. Pro. 07-25: Պ. Ս. Նալպանտեան՝ հեռ. GUT. 93-70, Պ. Ս. Տէրպալեան, հեռ. Ope. 96-48:

ԿԱՀԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒ ԱՐՏԵԼԻ ԿԱԶՄՈՒԹԻՒՆԸ

Քաղաքացի Հինայէկեանի հրահանգով Շինութեանց եւ փայտի ճիւղերուն համար անջատ անջատ արտել կազմելու մասին՝ Փետրուար 2ին գումարուած ընդհ. ժողովին մէջ վերջնապէս կազմուեցաւ կահագործներու արտելը՝ լսելէ վերջ վարչութեան քարտուղար՝ Տրդատ Նշանեանի եւ Փ. նախագահ Խաչիկ Աւագեանի բացատրութիւնները: Արտելը ունի վեց միլիոն դրամագլուխ, 65 թօն մեքենաներ եւ քամիօններ: Արձանագրութիւնները լրացած են եւ պիտի յանձնուին Ներգաղթի Կեդր. Վարչութեան:

Գալով Շինութեանց մաս կազմող արհեստաւորներուն, փափաքողները կը հրաւիրուին կազմել անջատաբար իրենց արտելը մինչեւ 1947 փետրուարի վերջը:— Վարչութիւն

Կը ՓՆՏՌՈՒԻ Կարապետ Արսէնեան (Պարտիզակցի), որ Պէյրութ ըլլալ կը կարծուի: Տեղեկացնել մօրաքրոջը, Տիկին Ֆիլոր Զօպանեանի, հետեւեալ հասցէով, Դաւիթեան Ցրթ. Quartier Fonthazier, Valence (Drôme): Կը խնդրուի Պէյրութի թերթերէն արտատպել:

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22ԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Հ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՍԱՆ. ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Տէր Ղեւոնդ վարդապետ Արապեան (Հոլիւ Լոս Անճելոսի), Պ. Պ. Երուանդ, Կարապետ եւ Արամանեակ Արապեաններ, Պ. Թոմա Թոմագինեան եւ բոլոր պարագաները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն դառնաղէտ մահը իրենց մօր եւ քրոջ՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ԱՐԱՊԵԱՆԻ
(Ծնեալ Թոմագինեան)

որ կնքեց իր մահկանացուն 5 Փետրուարին, 77 տարեկան հասակին մէջ, իր բնակարանը, 3 Ave. Gambetta, Bois-Colombes:

Յուղարկաւորութեան տխուր արարողութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առաւօտ (8 փետր.), ժամը 10.30ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել:

Հանգուցեալին վերջին փափաքին համաձայն կը խնդրուի ծաղիկ չբերել, իսկ փափաքողները փոխան ծաղկեպսակի իրենց նուիրատուութիւնները յատկացնեն ներգաղթի նուիրական գործին:

Այս առթիւ Արապեան ընտանիքը 3500 ֆրանք կը նուիրէ ներգաղթի ֆոնտին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս երկուշաբթի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Պիտի դասախօսէ ընկեր Թ. Հերոյեան: Նիւթը՝ «Խանասորի արշաւանքը»:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղը՝ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամուհիները, այս կիրակի, ժամը 3ին, 137 rue Paul Bertի սրահը: Կարեւոր օրակարգ:

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին դասախօսութիւնները եւ հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուին ամէն կիրակի առաւօտ, ժամը 9էն մինչեւ կէսօր, մասնաւոր ուսուցչուհիին կողմէ, 137 rue Paul Bertի սրահը: Նոյն քաղաքի ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ դասախօսութիւնները եւ հայերէնի դասընթացքը կը շարունակուի, ամէն երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ ժամը 11, նոյն սրահին մէջ:

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐՈՒ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ Սէնթ Էթիէնի ֆրանսական բողոքական եկեղեցին, այս կիրակի, ժամը 10.30ին (rue Elisée Reclus):

ՍԷՕԼԷՕԶԻ Վերաշինաց Հայր. Միութեան անդամական ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, Ազատի սրահը, 4 rue de la Défense, Issy: Բոլոր Սէօլէօզցիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ընկերահամակրական մեծ խնջոյքը, 16 Փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն 12, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի «Կառվարենց» նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա-Խարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղս Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ մը, որ տեղի կ'ունենայ 16 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2էն մինչեւ 8, Սալօն Քօլպէրի ընդարձակ սրահին մէջ, 7 րիւ Քօլպէր: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Տախքերու մասնակցութիւն 50 ֆրանք:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forezի սրահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Պիտի նուագէ Carlo Alfieriի հռչակաւոր նուագախումբը: Ճոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտք 50 ֆրանք:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅԵ՛Ր, ընտանեկան ճոխ խնջոյք եւ բարեկենդանի դիմակախաղեր:

Կազմակերպուած Վալանսի Հ. Ա. Ը. Մ.ի դպրոցի Կրթական մարմնոյ կողմէ, ի նպաստ դպրոցին: 14 Փետրուար, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր: «Լա Սալ Գազէրն Շարթըրօն»ի մէջ, Պուլվար Վօպանի այրած զօրանոցին կից: Գեղարուեստական բաժին արեւելեան եւ եւրոպական ու զանազան անակնկալներ: Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը: Մուտքը ազատ է

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղին կողմէ:

8 Փետրուար շաբաթ երեկոյ ժամը 8էն առաւօտ, Bar International սրահի մէջ, 230 Chemin de la Madrague:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, եւրոպական պարեր ժամը 9էն կէս գիշեր: Հայկական պարեր սանուհիներու կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. Գարեգինեանի եւ սիրայօժար մասնակցութեամբ իր խումբին: Ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Մուտք 60 ֆրանք:

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Վիէնի մէջ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ կողմէ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Պ. Խաչիկ Տէր Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

ԵՈԶՂԱՏՑԻ Անոյշ Շիշմանեան կը փնտռէ իր տղաքը Նիկողոս, Տիգրան եւ Սահակ Շիշմանեաններ: Տեղեկացնել Տիկին Շիշմանեանի 71 rue Jean Jaurès, Arnouville les Gonesses, (S. et O.): Կը խնդրուի արտասահմանի թերթերէն արտատպել:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tel.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տարեկան 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 9 Février 1947 Կիրակի 9 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4926 — Նոր շրջան թիւ 565 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԱՂՃԱՏՈՒՄ

Դատարարբանները հարցը պարզելէ վերջ, քննենք ամսագիր «Ցուսաբեր»ի հարցարանին միւս կէտերը: (Տես Յառաջ 19 Յունուար եւ 2 Փետր.):

Պոլսէն մինչեւ Փարիզ, լման 25 տարի, զանազան ձեւերով պատասխանած ենք Բ. հարցին.—

«Նոր ուղղագրութիւնը (Աբեղեան) կը համապատասխանէ՞ հայ լեզուի ոգիին եւ հիմնական կանոններուն: Ուղղագրական ի՞նչ բարեփոխումներ կ'առաջարկէք»:

Նոյն ժամանակաշրջանին բազմաթիւ մասնագէտներ քննած են այս հարցը, գիտական ուսումնասիրութիւններով եւ գրքոյկներով: Հաստատած են թէ նոր կոչուած ուղղագրութիւնը կը խախտէ հայերէնի ոչ միայն ոգին, այլեւ տարրական կանոնները:

Դժբախտաբար, Երեւանը իր անմիջական շրջապատէն դուրս հեղինակութիւն չի ճանչնար: Քսան տարի վերջը, ինք ալ դարձի գալով, որոշ բարեփոխումներ կատարեց այդ յետադիմական ուղղագրութեան մէջ, բայց աւերը կը շարունակուի նոյն յամառութեամբ: Կը նշանակէ թէ խօսիլ անգամ չուզեր որ եւ է բարեփոխման մասին:

Լաւ չէ խմբագրուած Գ. հարցումը.—

«Անհրաժեշտ կը նկատէ՞ք օտար բառերու գործածութիւնը: Եթէ ոչ, ի՞նչ միջոցներ կ'առաջարկէք այս չարիքը սահմանափակելու համար»:

Որ եւ է լեզու չէ կրցած խուսափիլ օտար բառերու գործածութենէն: Լեզուները կ'օգտուին փոխառութիւններով, ածանցումներով, պատուաստներով, իւրացումներով:

Մեր լեզուն ալ, դարերու ընթացքին, փոխ առած, մարսած, հայացուցած է հարիւրաւոր բառեր: Եւ դեռ կրնայ պրպտել, ընտրել ու մշակել, իր պակասները լրացնել: Պայմանաւ որ չխախտէ լեզուին հիմնական օրէնքները:

Հարցումը պիտի ձեւակերպուէր այսպէս.— Անհրաժեշտ կը գտնէ՞ք այն օտարաբանութիւնները որ կը կատարուին Կովկասի եւ Հայաստանի մէջ, մասնաւորապէս բոլշեւիկեան իշխանութեան հաստատումէն ի վեր:

Պատասխանը շատ կարճ է,— Ո՛չ եւ ոչ:

Ըսած ենք եւ աՀաւասիկ անգամ մը եւս կը յայտարարենք, առանց վերապահութեան,— Զարիքը շատ հին է: Եթէ թաթարաբանութիւններն ալ հաշուենք՝ առ նուազն հարիւր տարուան: Քաղաքական, գրական, կրթական բոլոր հոսանքներն ալ ծանր մեղքեր ունին այս ճակատին վրայ:

Հազիւ դարձ մը փորձուեցաւ առաջին Մեծ Պատերազմէն առաջ եւ վերջը, զինադադարէն:

Հանրապետական Հայաստանի խորհրդարանին մէջ արդէն օրակարգ անցած էր այս խնդիրը: Նահատակ ընկեր մը, Տիգրան Ծամհուր (Ֆէրիտ Ճէմիլ), դարձած էր կատարեալ պատուհաս: Անխնայ կը հետապնդէր իր պաշտօնակիցները եւ նախարարները, իբրեւ երեսփոխան եւ ուսուցիչ, երբ օտար բառեր կը գործածէին, անտեսելով հարազատ հայերէնը:

Փոխուեցա՛ւ իշխանութիւնը եւ նորեկները լեզուն դարձուցին բաբելոն, իրար խառնելով մայրենի վարդը, վայրի խոտերը, ռուս-գերմանլատին թանապուրը, թաթարական սխտորը եւ ուրիշ այլանդակութիւններ: Նախ յուշիկ - յուշիկ, յետոյ «հարուածային»:

Եւ այսօր, երբ դէմ դիմաց կը դնես Նոր սերունդին բանաստեղծութեանց հայերէնը եւ այն միւսը որ կը գործածուի մամուլին, դպրոցին եւ պետական կեանքին մէջ, բարբարոսական արշաւանքի մը տպաւորութիւնը կը կրես:

Պիտի չնորհաւորէինք, եթէ փորձէին պակասները լրացնել:

Հարիւրին մէկ հազիւ կ'անդրադառնան այս կէտին: Մնացեալը կատարեալ խեղկատակութիւն: Կը թուի թէ ուխտած են մոռցնել, մեռցնել բազմաթիւ հայերէն բառեր, իբրեւ թէ լեզուն ճոխացնելու համար: Շարք մը բառեր ալ պարզապէս արգիլած են (յեղափոխութիւն, հակայեղափոխական, կուսակցութիւն, հանրապետութիւն, ընկերվարութիւն եւն):

Սիրտ չունինք նոր ծաղկաքաղ մը կազմելու, ամենօրեայ աղճատումներէն, որոնք ոչ իսկ «ռեվոլիւցիոն տենդենց»ներով եւ «պսիգոլոգիական մոմենտ»ներով կ'արդարանան:

Թող մեր պարտքն ըլլայ անխնայ ձաղկել այս բարբարոսութիւնը, յանուն հայկական մշակոյթի եւ լեզուի անկախութեան եւ զարգացման: Շ.

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԳ՝ ՈՒԺԻ ԵՒ ԽՆԴՈՒԹԵԱՆ

Ահաւասիկ գրիչն իմ առած՝ թաթախած խինդով ցօղաթուրմ,

Գրիչ, որ սիրերգներ է սրնգում եւ երկնում է երգեր մարտակա՛ն,

Ես, որպէս ուժի եւ գեղեցկութեան կարմրասի՛րտ մի քուրմ,

Երգում եմ գունդագունդ այս է՛րթը յաղթական:

Դո՛ւք, երկրիս չքնա՛ղ աղջիկներ, եւ դո՛ւք, տղանե՛ր խնդուն,

Ո՜վ անընկճելի սերունդ՝ ներկայի մեր արեւավառ,

Շառաչում էք ինչպէս շեփորները շէկ ու թնդում ինչպէս թմբուկներ թնդուն,

Եւ քայլում, դասակ առ դասակ, ինչպէս տեղահան անտառ:

Ձեր ամէն մէկը շուքի հետ քայլում է կենսախինդ մի գարուն,

Ամէն մի նազանի աղջիկ՝ յուլիսեան ամառ է հուրհուր,

Ամէն մի մկանուտ տղայի շնչե՛ղ թոքերում

Շնչում է մեր կեանքի շո՛ւնչը եւ ամբողջ մեր խի՛նդը ոսկեհուռ:

Դուք խինդի անսահման ծո՛վ էք եւ ուժի՝ անցամաք ովկէան

Եւ քայլող արշալոյս ներկայի, որ դէպի գալիքն է գնում,

Դուք պայքար էք, եւ երգ էք, եւ սէր էք, եւ կեա՛նք,

Եւ կեանքի սկիզբ ու ընթա՛ցք անհատնում:

Եւ ես, նայելով ձեր երթին՝ ուժի եւ գեղեցկութեան,

Խորհում եմ, որ չե՛ն ունեցել այսքան վեհութիւն ու կիրք —

Եւ ո՛չ ողիմպեան խաղերը, որից թնդում էր Հելլադան

Եւ ոչ էլ մո՛ւտքը կեսարի՝ յաղթական կամարի տակից:

Ձեր զօրասիւներից ներմակ՝ թնդում են քաղաքները մեր,

Եւ խայտում գիւղերն հեռաւոր, եւ խլիրտ գիւղերը մօտիկ,

Եւ ամբողջ մի անծայր երկիր՝ դառնում է ուժ գեղեցկութի՛ւն, սէ՛ր,

Եւ կապում է մէջքին կանաչ կարմիր:

Քայլեցէ՛ք չքնա՛ղ աղջիկներ, եւ դո՛ւք տղանե՛ր վստահ,

Թող սարսի անարգ թշնամին ձեր երթից հզօր, առնակա՛ն,

Քանզի շողում է գալիքի հորիզոնը բիւրեղից յստակ,

Քանզի ձերն է կեանքը, ձերն է սէրը եւ ձերն է պայծառ ապագան:

ՍՈՂՈՄՈՆ ՏԱՐՕՆՑԻ

ԾԱՆՕԹ.— Այս բանաստեղծութիւնը գրուած է Հայաստանի մայրաքաղաքին՝ Երեւանի մէջ կատարուած երկու սեռէ 10.000 հայ մարզիկներու տողանցքին առիթով:

Ապրուստի խնդիրը

Կառավարութիւնը գիշերը ցերեկին խառնած է, ելք մը գտնելու համար տնտեսական հոգերուն: Խառն յանձնաժողովը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց: Բանակցութիւնները կը շարունակուին, աշխատավարձքի յաւելման եւ գիներու կրճատման մասին: Հանրապետութեան նախագահը ունկընդրութեան ընդունեցաւ գործատիրական եւ բանուորական մեծ կազմակերպութեանց ներկայացուցիչները, անոնց տեսակէտները լսելու համար:

Համայնավար կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն հակասութիւն մը չի տեսներ գիներու կրճատման եւ նուազագոյն աշխատավարձի վճարման միջեւ: Կուսակցութիւնը անհրաժեշտ գտնելով նուազագոյն ռոճիկը (ամսական 7000 Ֆր.), յանձն կ'առնէ եռանդուն պայքար մղել գիներու կրճատման համար:

Աշխատանքի Դաշնակցութեան երկու քարտուղարները, որոնք ունկնդրութեան ընդունուած էին Հանրապետութեան նախագահին կողմէ, յայտարարեցին թէ պիտի գործակցին կառավարութեան, տագնապը լուծելու համար: Աշխատանքի միւս կազմակերպութիւնը (քրիստոնէական) կ'առաջարկէ ապրուստի սղութեան համար հատուցում վճարել անոնց որ խեղճ օրական կը ստանան, աւելցնել ընտանեկան նպաստները, շարունակել գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը, բարելաւել պարենաւորումը եւն.:

Թուրքիա պիտի կռուէ՞ր, եթէ...

Նիւրընպէրկի հականացի դատարանը (գերմանական) նշ. օրուան նիստին մէջ լսեց գերման օդաչու մը, Փոլ Ռեշկէրս, որ պատմեց թէ ամբաստանեալ Ֆոն Փափէն երբ Անգարայի դեսպան էր, առեւտուր կը փորձէր, որպէսզի Թուրքիա սատակցէր պատերազմին, Դաշնակիցներու դէմ: Վկային յայտարարութեան համաձայն, դեսպանը այս աշխատանքին ձեռնարկած էր երբ գերման բանակը Խ.Ս. Միութեան վրայ արշաւեց 1941 Յունիս 22ին, բայց յետոյ մեկնել դրաւ զայն, Սթալինկրատի ճակատամարտէն վերջ, երբ համոզուեցաւ թէ Գերմանիա կորսնցուցած է պատերազմը: Վկան խոստովանեցաւ թէ արեւելեան ճակատին Թուրքիա լռած էր իր օգնութով, թէ Թուրք եւ թէ գերման պաշտօնեաներուն յայտնելով թէ ստիպուած էր վար իջնել: Այնուհետեւ լայն պատեհութիւններ ունեցած էր հետեւելու Ֆոն Փափէնի քաղաքականութեան: Յետոյ պատմեց թէ մինչեւ 1944 Ֆոն Փափէն բացէ ի բաց կը ջատագովէր նացիականութիւնը եւ կ'ըսէր թէ Հիթլէր յաջողեցաւ համախմբել Եւրոպայի քրիստոնեայ աշխարհը:

Անգլօ-Ֆրանսական դաշնակցութիւնը

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐԸ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ ԿԸ ԴՆԵՆ

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը, որ չորս նախարարներ ունի ներկայ դահլիճին մէջ, կ'ընդդիմանայ անգլեւֆրանսական զինակցութեան դաշնագրին ստորագրութեան, այնպայմաններով որդեգրուած էին մէկ ամիս առաջ, երբ Լոնտոն կը դըտնուէր Լէոն Պլում: Կուսակցութեան Քաղաքական Բիւրօն հետեւեալ բանաձեւը քուէարկած է նշ. օրուան նիստին մէջ.— «Քաղաքական Բիւրօն համաձայն ըլլալով հանդերձ այսպիսի զինակցութեան մը կնքումին, բաղձալի կը գտնէ որ նախ կարգադրուին Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ միջեւ եղած վէճերը, մասնաւորապէս գերմանական հարցի մասին: Ֆրանքեւանգլիական զինակցութեան դաշնագիր մը ստորագրել առանց կարգադրելու այս խնդիրները, առանց հաւաստիքներ ստանալու Ռուրի ածուխի բաժնին յաւելման, առանց շատ խիստ հսկողութեան Ռուրի աւազանին վրայ եւ առանց մեր սահմանագլուխին ապահովութեան՝ պիտի նշանակէր Ֆրանսան զրկել գործելու կարեւոր միջոցէ մը՝ գերմանական խնդիրներու ապագայ կարգադրութեան մէջ»:

«Ծէյլի Մէյլ» այս տեղեկութիւններէն վերջ, կը հաղորդէ իր տեսակցութիւնը փոխ-վարչապետ Մորիս Թորէզի հետ. տեսակցութիւն մը որ տեղի ունեցած է տասը օր առաջ: Համայնավար նախարարը բացատրած է թէ ինք համամիտ է Լոնտոնի մէջ կնքուած համաձայնութեան, բայց անհրաժեշտ կը գտնէ որ աւելցնեն Ֆրանսայի ստանալիք ածուխը:

Համայնավարները իրենց նոր բանաձեւով վերադարձած կ'ըլլան զօր. տը Կոլի դիրքին: Արտաքին նախարար Պիտօ եւս այն տեսակէտն ունէր թէ նախ պէտք է համաձայնիլ գերմանական հարցի մասին, զինակցութիւն կնքելէ առաջ, բայց Լէոն Պլումի Լոնտոն այցելութենէն վերջը, հաւանեցաւ որ զինակցութիւնը կնքուի ծրագրուած պայմաններով:

12 ԿԱՐԵՒՈՐ ԿԷՏԵՐ

Փարիզի մէջ դառնութիւն կը յայտնեն որ Անգլիա չընդունիր Ֆրանսական ծրագիրը՝ Ռուրի ապագայ կարգուսարքի մասին: Առ նուազն 12 հիմնական կէտեր կան որոնց մասին համաձայն են երկու պետութիւնները.—

1. Անհրաժեշտ է միջազգային մասնաւոր վարչաձեւ մը Ռուրի տնտեսութեան համար:—2. Պէտք չէ «ամլացնել» Ռուրի ածուխը, այլ ընդհակառակն առաւելագոյն չափին հասցնել արտադրութիւնը:— 3. Պէտք է որոշ չափով սահմանափակել Գերմանիոյ պողպատի, քիմիական եւն. ճարտարարուեստները.— 4. Ռուրի ճարտարագործութեանց շահերը պէտք է մնան յօգուտ Ռուրի կամ Գերմանիոյ.— 5. Պէտք է հատուցումներ վճարել այն Գերմաններուն — բաց ի պատերազմի ոճրագործներէն — որոնց ստացուածքը Դաշնակիցներուն ձեռքը կ'անցնի.— 6. Գերմանները պէտք է մասնակցին Ռուրի ճարտարագործութեանց վարչութեան.— 7. Քիմիական եւ երկրորդական ճարտարագործութիւնները պէտք է ամբողջովին յանձնուին գերմանական վարչութեան, Դաշնակիցներու անուղղակի հսկողութեան տակ.— 8. Ռուրի նոր կարգուսարքին պայմանագիրը պէտք է դրըուի Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին մէջ.— 9. Ապահովութեան Խորհուրդը պէտք է երաշխաւորէ Ռուրի կարգուսարքին պահպանումը.— 10. Միջազգային զրաւման ուժ մը պէտք է գտնուի Ռուրի մէջ կամ մօտերը, պաշտպանելու համար նոր կարգուսարքը եւն.:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ՇՔԵՂ ԱՅԼ ԱՆԱՐՈՒԵՍՏ

Եթէ Նիւ Եորքի երկնասլացներուն մակերեսէն կը պակսի փարիզեան գեղարուեստի կոթողներուն շուքն ու շնորհը, ատիկա պատճառ մը չէ չնշմարելու համար գեղեցկութիւնը կարգ մը հանրային շինութեանց — Մայր եկեղեցի, թանգարան, կամար, յուշարձան եւայլն — որոնք, թէեւ ընդօրինակութիւններ գոթական ու եւրոպական ճարտարապետութեանց, չափով մը «կը ճերմկցնեն» քաղաքին երեսը: Արուեստի ինքնատպութիւնն է որ կը պակսի, որովհետեւ Ամերիկան դեռ շատ երիտասարդ է բաղդատելով ուրիշ երկիրներու հետ եւ մարդիկ տակաւին ժամանակ չեն ունեցած հոգեկանով, անհիւթականով, արուեստով զբաղելու: Թերեւս արուեստի մասին իր ունեցած ըմբռնումն ալ բոլորովին տարբեր է: Պտտեցէք Նիւ Եորքի կեդրոնական պողոտաներուն երկայնքը կամ մերձակայ արուարձաններուն մէջ, պիտի չհանդիպիք մէկ հատիկ շէնքի որ «չափուէր» Փարիզի Պանթէոնին ու Յաղթական Կամարին, կամ Լոնտոնի ու Միլանի Մայր եկեղեցիներուն արուեստին հետ:

Կրկնեմ անգամ մը եւս որ հասարակ Ամերիկացիին համար երկնասլացներուն եւ մնացեալներուն գիտական կատարելագործութիւնն ու ճարտարապետութեան թէքնիքն է կենսականը:

— Էմփայր Սթէյթ Պիլտինկը 83860 քառ. ոտք հող կը գրաւէ, կը կարդամ ուղեցոյցի մը մէջ: Կրնաք համայնապատկերը դիտել 86րդ եւ 102րդ յարկերէն: Առաջինին վրայ 2000 հոգիի, իսկ երկրորդին վրայ 1000 հոգիի տեղ կայ: Աշխարհի ամէնէն բարձր շինութիւնն է (Էյֆէլն ալ հաշուելով), ունի 25000 «բնակիչ», 8000 սենեակ, 6500 պատուհան, 17 միլիոն ոտք հեռագրի եւ հեռաձայնի թել: Շինութեան համար գործածած են տասը միլիոն աղիւս, երկու հարիւր հազար խորանարդ ոտք քար: 73 վերելակ, մէկ վայրկեան կը տեւէ ճամբան փողոցէն մինչեւ 80րդ յարկը: Շէնքը կրնայ մէջը առնել 80.000 հոգինոց քաղաք մը ...

Միեւնոյն մանրամասնութիւնները մնացեալ գլխաւոր երկնասլացներուն համար:

Դրամ ու աշխատանք չէ խնայուած այս աշտարակներուն ներքին արդուզարդին համար: Համակ պորփիւր ու մարմար գրեթէ բոլորէն ներս ու մանաւանդ մաքուր: Իրական վայելք է նըրբանցքներուն մէջ դեգերիլ եւ սքանչանալ: Եւ միեւնոյն ատեն զարմանալ թէ այս երկիրը ինչու եւ ինչպէս հասած է այս բարձունքին, այս հարստութեան, այս յառաջդիմութեան՝ հարիւր յիսուն տարուան մէջ...

Եթէ աշխարհի հրաշալիքներէն մէկն է բրիտանական կայսրութեան ծագումը ու, ներկայիս, իր ամբողջութեան պահպանումը մանրանկար կղզիի մը, երկրորդը անպայման Ամերիկան է: Հիները — Բաբելոնի առկախ պարտէզները, Աղեքսանդրիոյ փարոսը, Փիզայի աշտարակը, Բուրգերը եւայլն — կրնանք պահ մը մոռնալ:

Բազմաթիւ պատճառներ կան Ամերիկայի հէքեաթը պարզելու համար: Բայց կարելի է ըսել թէ Մ. Նահանգներու հսկայաքայլ յառաջդիմութեան ու բարգաւաճումին մեծ չափով նպաստած են իր աշխարհագրական դիրքը, իր հեռաւորութիւնը եւրոպական հրաբուխէն, իր քաղաքական մեկուսացումը մինչեւ երէկ ու մանաւանդ երկրին միակտուր տարածութիւնը եւ իր ժողովուրդին անխոնջ աշխատանքն ու իրատես եւ նիւթապաշտանուածքը: Եթէ չունենար մանաւանդ այս վերջինը, հաւանաբար կիսատ մնար իր վերելքը:

Ու երբ ճամբաներէն կ'անցնիս մտածկոտ ու ընկճուած, երբ կը դիտես քաղաքակրթութեան շօշափելի երեւոյթներուն ցուցադրութիւնը բոլորտիքդ — բարձրաբերձ աշտարակներ, վիթխարի շէնքեր ու այդ շէնքերէն ներս յորդառատ, առասպելական հարստութիւն, անհաւատալի շքեղութիւն ու պերճանք — ակամայ կը յիշես սա միւսները, հին ժողովուրդներ՝ Եւրոպայէն մաս մը Արեւելք կամ հարաւ, որոնք հազար, հազար տարիներու պատմութիւն ունին ու տակաւին հողաշէն խրճիթներու մէջ է որ կ'ապրին, ճամբայ չունին որ քալեն, տրեխ չունին որ հագնին: Ժողովուրդներ որոնց միտքը կծկուեր, կունծեր է ու ետ են գացեր՝ հակառակ իրենց հայրենիքներուն քաղաքական անկախութեան, հակառակ իրենց համբաւին:

Հապա մե՞նք, պիտի հարցնեն Հայոց ազգին օտարամոլները, կորսուածները: «Ջուխտ աչքերով կուրանայ» մեզ բամբասող Հայն ալ, օտարն ալ: Ո՞վ կը դիմանար մեր գլխէն անցած ձիւնին ու բուքին: Ո՞վ տեսաւ մեր տեսածը: Ո՞վ ունեցաւ մեր ջիղն ու քաջութիւնը: Հրա՛շք որ կրցեր ենք պահել, ընդ հուր եւ ընդ սուր, մեր տոհմիկ արժէքները — կրօնք, լեզու, մշակոյթ, դիմագիծ: Տային մեզի — հարիւր տարուան համար — ջարդարարին ու մնացեալներուն վայելած պայմանները, հող ու հայրենիք, եւ աշխարհ կը տեսնէր թէ ինչ կտաւէ ենք շինուած մենք:

●

Նիւ Եորքի ամէնէն համբաւաւոր կոթողն է իր Ազատութեան յուշարձանը՝ գետաբերանը, փոքրիկ կղզիի մը վրայ կանգնած: Շինուած է 1883ին՝ Ֆրանսացի արձանագործ Օկիւսթ Պարթոլտիի կողմէ: Կը խորհրդանշէ Ազատութիւնը որուն կարօտը ունին մարդիկ օտար հայրենիքներու մէջ ու ծովեր կը կտրեն գտնելու համար զայն այս երկրին մէջ: Ու նորէն թուանշան-բարձրութիւն՝ խարիսխէն մինչեւ ջահը 151 ոտք, հիմէն մինչեւ ջահ 305 ու կէս ոտք, աղջկան կռունկէն մինչեւ գլուխը 111 ոտք, ձեռքը 16ուկէս ոտք, քիթը 4ուկէս ոտք, աջ բազուկը 42 ոտք, մէջքը 35 ոտք, բերանը երեք ոտք, 141 սանդղամատ՝ խարիսխէն մինչեւ պսակը: Կարելի է վիճիլ իր գեղեցկագիտական արժէքի մասին: Կան բազմաթիւ ուրիշ արձաններ՝ աւելի կամ նուազ չափով արժէքաւոր իբրեւ ստեղծագործութիւն: Իրենց շուքին տակ կանգնած, միշտ կը յիշես Փարիզն ու իր աննման գեղեցկութիւնները:

Նիւ Եորքցին արդար հպարտութեամբ կը նկարագրէ քեզի իր կամուրջները — Պրուքլինի առկախ կամուրջը, 65 տարեկան, ջուրին մակերեսէն 272 ոտք բարձր, զոյգ աշտարակներուն հեռաւորութիւնը 1595 ոտք, լայնքը 86 ոտք: Իսկ միւսը, Ճորճ Ուաշինկթընը, շինուած 1931ին, կը դրկէ Հըտսըն գետը: Ճարտարագիտական հրաշալիք մը: Գլխաւոր կամարը 3500 ոտք, ամբողջ երկայնութիւնը — ափերն ալ հաշուելով՝ 10500 ոտք, լայնք 120, բարձրութիւն 600, արժէքը՝ 60 միլիոն տոլար: Ու բազմաթիւ ուրիշ այս կարգի շինութիւններ, կամուրջ կամ գետնուղի, գիտութեան, երկրաչափութեան գլուխ գործոցներ՝ առանց բացառութեան:

Ամերիկացին կրնայ պարծենալ Նիւ Եորքի կայարաններով, պանդոկներով եւ լայն ու կանոնաւոր ճամբաներով: Զգալի է ծառուղիներու պակասը, ու այս տեսակէտէն Նիւ Եորքը աստիճան մը կը նմանի Լոնտոնին: Կը թուի թէ ծառը անհրաժեշտ է արդիական քաղաքներուն համար որպէսզի թեթեւցնէ մայթերը եզերող քարերուն յոգնեցնող միօրինակութիւնն ու ծանրութիւնը: Կարելի չէ երեւակայել Փարիզը առանց իր ծառերուն որոնց հովանիին տակ մարդոց աչքն ու միտքը կարծես կը զովանան, կը թարմանան:

Ինչ արդարացում ալ գտնեն, երբեք կարելի չէ հաւնիլ Նիւ Եորքի փապուղիին (մեթրօ) — անհաճոյ, անհանգիստ, անկանոն եւ մռայլ: Փոխադրութեան այս միջոցը լաւագոյնս կազմակերպուած է Անգլիոյ մայրաքաղաքին մէջ: Առաւելութիւն է, ի հարկէ, որ այստեղ փապուղին կը բանի օրը քսանըչորս ժամ, որովհետեւ օրը քսանըչորս ժամ մարդիկ փողոցն են՝ բուռ մը տոլար աւելի շահելու կամ պուտ մը հաճոյք աւելի վայելելու համար:

Նիւ Եորքը քննանալու սովորութիւն չունի կարծես: Առաջին տպաւորութիւնդ է այդ երբ կը թափառիս Պրոտուէյի վրայ կամ 7րդ պողոտայի երկայնքը ու կը համրես վաճառատուները որոնք բաց են մինչեւ գիշերուան կէսը: Մտիր ներս ու գնէ ինչ որ կ'ուզես — հագուստ, կօշիկ, փողկապ, պայուսակ, ոսկի, ադամանդ, ուտելիք, այո, մանաւանդ ուտելիք: Ո՞վ ըսաւ որ արեւուն լոյսը անհրաժեշտ է գործ ընելու կամ «գործ եփելու» համար: Ընդհակառակն, արուեստական լոյսը աւելի հետաքրքրական է ու շահաւոր:

Ինչպէս աղուոր են կեդրոնական թաղամասին գիշերները: Լոյսերու շատրուան մըն է որ երկնակարկառ շէնքերէն վար կը ջրվիժէ, որ կը տարածուի, կը լայննայ, կը ծաւալի փողոցներուն ու պողոտաներուն երկայնքին: Հեռացիր կեդրոնէն ու բարձրադիր արուարձանէ մը դիտէ այս բաբելոնը — աստղերը վար են իջեր կապոյտէն որպէսզի քիչ մը գեղեցկութիւն, քիչ մը շունչ ու հոգի տան:

Ի՛նչ խօսք որ Նիւ Եորքը պէտք ունի այդ երրեակ առաքինութեանց, դառնալու համար իրապէս փնտռուած ու հրաշագործ ոստանը արդի քաղաքակրթութեան:

ԺԻՐԱՅՐ

Ջիւն, ձմեռ...

— Դո՞ւք ալ եկաք...: Ինչո՞ւ եկաք այս կողմերը՝ աշնան այս օրերուն: Արե՞ւ, ա՛յ, հիմակ ատե՞ն էր, եղանա՞կն էր: Ինչո՞ւ չսպասեցիք գարնան, երբ արեւը պիտի տաքնար, բորբանար, իր հորիզոնը երկարելով ու լայնցնելով:

«Այո, վճիտ ու չոր է կլիման, առողջարար: Պարզկայ երկինք փայփլան ու վառվռուն աստղերով խիտ ու ցածլիկ, նշենեայ ծաղիկներուն պէս: Սակայն, հոս՝ այս շրջանները սոսկալի է հովը, մխտրալը խենթուկ, որ կը փչէ ամէն վայրկեան ու քիչ մը ամէն եղանակներուն: Իսկ ձմե՞ռը, ո՛հ, Վոքլիւզի մխտրալը սուր, թուրի պէս կտրատող:

«Հիմակ տակաւին թոյլ ու թեթեւ է, ինչպէս կը տեսնէք: Արեւին զաղջ ճառագայթներէն անոր պաղը կը կոտրի, կը մեղմանայ: Բայց, վաղը երբ ձմեռը հասնի, այն ատեն աժտահար կը դառնայ: Ու այն ատեն, դուք ալ պիտի դողաք անոր առջեւ մեզի հետ,— խօսած էր տեղացի «հայրենակցուհի» մը, մեր ծանօթութեան պահուն::

— Մխտրա՞լը, ո՛հ, թող ըլլայ, ի՞նչ պիտի ընէ մեզի, թէեւ նորեկ ենք...: Անոր խենթութիւնը բռնած օրերուն մենք ալ դուրս չենք ելլեր ու կը մնանք մեր բնակարաններուն մէջ դուռ ու պատուհան փակելով:

— Դուռ ու պատուհան փակե՞լ: Որո՞ւ առջեւ, մխտրալի՞ն սուր, ու խենթուկ: Ոչ թէ փակել դուռ ու պատուհան, այլ՝ եթէ խծկէք ալ ամէն ծակ ու ծուկ, ճեղք, ան դարձեալ ներս կըսողայ, կը մտնէ ձեր միսերուն, ոսկորներուն մէջ կծելով, խածնելով ու խայթելով: Երբ ատենը գայ պիտի տեսնէք ու համոզուիք այս ըսածներուս: Սպասեցէ՛ք:

Սպասեցինք ու տեսանք...: Կը վայելենք նաեւ հիմակ, երբ ան ձիւնին փաթիլները փոշիի վերածելով ու փչելով, քշելով առջեւէն կը դառնայ գեղերուն, բլրակներուն, դաշտերուն ու այգիներուն մէջ խելայեղ պարով:

●

Ձի՛ւն, ձի՛ւն, ամէն դի ճեփ-ճերմակ: Նեղլիկ, ջրանցքներու նմանող փողոցներուն մէջ սա գեղացի լաճերուն գնդախաղերը...: Ուրախութեան կանչերով լեցուած է պզտիկ գեղը:

Երիտասարդներ ու պատանիներ, դահուկներն ու սահնակները քաշած, ուրախութեամբ կը վազեն գեղէն դուրս՝ դէպի հարաւ:

Այգիները թաղուած են արդէն ճերմակ ու տաքուկ... այս գիշեր իրենց շնորհուած համայնական վերմակին տակ: Նշենիներն ու ձիթենիները Կաղանդ-Պապիկ են դարձած բլուրներուն կողերն ի վար ու գիւղին շուրջ բոլորտիքը՝ պարտէզներուն մէջ: Ու այսպէս, մէկ օրէն միւսը, մէկ գիշերուան մէջ, առտուն երբ արթնցանք տարածութեան զորշագոյն տեսարանը սպիտակցած էր, շուրջ երեսուն սանտիմեթր ձիւնի խաւով մը:

Բացառիկ ձմեռ մը, ըստ շինական-այգեպանիս «Նոր Գեղացիներուս»:

— Այսօր — կը պատմէ մեզի գեղին միակ բժիշկը երիտասարդ, երկու մղոն ճամբան չորս ժամէն հազիւ կրցայ երթուդարձ ընել ոտքով...: Ստիպուած ես, քանի որ գեղական բժիշկ ես, քու իսկ մահուանդ գինով, ուրիշներու մահուան առջեւը կտրել ու վազել...— Հեռաձայն մը ճչ՛առ-կանչեց, ձայն տուաւ: Պարտաւոր էի ճամբայ ելլել միակ զաւաղանի մը ընկերակցութեամբ: Երեւակայեցէք, խենթ ու խելառ մխտրալը ձմրան անյաղթ... բոլոր բլուրներուն, դաշտերուն ձիւները թեփի ու փոշիի վերածելով, ծմակներու մէջ գտնուած տուներու խումբերուն, հովիտներու ու ցած՝ փոսիկ տեղերու մինակուկ տուներուն վրայ է դիզած թաղելով զանոնք մինչեւ իրենց կոկորդները...:

«Մարդիկ փակուած են ներսերը իրենց անասուններուն հետ շնչասպառ, ու ո՞վ կը յանդգնի դուրս գալու փորձ կատարել:

— Երեւակայեցէք, աչքերը լայն լայն բանալով կը շարունակէ մեր բժիշկը,— կատանեայի անցքը փակուած է աշտարակաձեւ դիզուած ձիւնով մը: Այսօր չորս օրէ ի վեր վաթսուն հոգի անդադար կ'աշխատին, կը մաքրեն ու չեն կրնար բանալ անցքը, մաքրել ճամբան, երթեւեկը կանոնաւորելու՝ ապահովելու համար: Սոսկալի է, տաժանելի: Ասանկ ձմեռ տասնեակ տարիներու ընթացքին մէկ անգամ կը պատահի միայն, հարաւի մեր երկրին (փէյի) մէջ:

✕

Թանձրամարմին վառարանիս մէջ քանի մը կտոր ածուխ ու կաղնեփայտ նետած եմ, ու մտած իր գոգը, գիրկը: Քանի հովը կը կուժուրտայ, ես ալ աւելի կը փակիմ վառարանին:

Ձեռքիս՝ փառաշուք հանդէս մը քսանհինգամեայ («Հայրենիք») որուն մէջ Հայաստանը իբրեւ քերթուած կ'ունկնդրեմ, զոր կ'արտասանէ տաղանդաւոր ու տարագիր բանաստեղծ մը (Մ. Իշխան), համակ աւիւն եւ արիւն.

...« Հայաստա՛ն ,
Ի՞նչ ես իրօք հիմա դուն,
Թռչուն ոգի՞ թէ խորարմատ գոյութիւն,
Երգի կտո՞ր, հին հէքեա՞թ»...:
...« Հայաստա՛ն ,
Զմրան գիշեր, ահաւոր բուք ու բորան,
Զուարթարոց օճախներուն նարնատիւն» :

Հաստամարմին վառարանիս ոչ ինք կը տաքնայ եւ ոչ ալ զիս կը տաքցնէ: Երախին մէջ նետուած նիւթը անբաւական է քուրայի վերածելու անոր փորը: Մատներս կը դողան, կը դողայ նաեւ «Հայրենիք»ը իր Հայաստան քերթուածովը...:

Հովը բուխերիկէն վար կը խուժէ, ուր դեռեւ-ղած եմ վառարանիս խողովակը, ու անոր շնչանցքէն դուրս հանել կուտայ բոցէ բարակ լեզուակ մը կարմիր-ճերմակ, ծանօթ երգ մը շրթունքին:

Ու ես շարունակ կը խծկուիմ դէպի վառարանը գրկելու աստիճան, մատներուս, «Հայրենիք»ին ու Հայաստանին դողը դադրեցնելու յոյսով...:

Ձո՛ւր ճիգ:

Դուրսը կատարեալ Սոդոմ-Գոմոր է դարձած: Հիւսիսի քամիները հաւաքուած ու միացած,

Տպաւորութիւններ

Առտու:

Զանգակը կըպզտիկնայ, կը պզտիկնայ բանտի մը նկուղին պէս, կը ճնշէ գունքերը, պատուհաններու խճողումը — ու դուրսը անձրեւը կը պզտորի իր ձայնէն, իր հիւսքէն, կը հալի ինքնիր մէջ ···

Մարդիկ, կառասիներու վրայ, իրենք ալ կառասիներ, իրենց մարմիններն փլած, առտուընէ իսկ յոգնած: Avis très important: Ու տղան ջուրը կը նետէ: Կեանքը — կը սողայ վերմակներու մէջէն, կը զարնէ զանկի պատերուն դիչերուան դդոյշ, անպարագիծ շշուկներուն հետ: Որ առտուան լեղի լոյսին հետ կը մտնէ ներս, վախկոտ, վախկոտ, որ հիմա դուրս կը նետուին մարդիկ թմրած մեքենաբար ու չեն նայիր դուրս, չեն նայիր ներս — հա՛, չէ՞ս տեսած տակաւին Պէյրութը···

Սա կեա՛նքը — մարդուկը իր կնկան ճաշը կը բերէ, կը չինէ անկողինը, կամացուկ կը սահի փողոց: Պատերու քովէն մէկդի կը քաշուի ու մարդիկ կ'անցնին: Ոստիկաններ, ահարկու, չինծու, կարեւոր: Պէյրո՛ւթ — գիւղէն եկած մարդուկը կը փախի անկիւններէն, կը վախնայ մտածել, կը վազէ պանդոկ: Սանդուխներէն՝ հեւ ի հեւ··· Մութ, մութ: Սոսկում: Քրտինք, կը փորձէ ժպտիլ: Ու կը մաղլցին ոտքերը:

Վարը, սանդուխներու գալարումին սորոտը, կը հանդիպիմ քաղաքին:

Պէյրո՛ւթ···

Շէնքե՛ր — ծեր կիներու ձանձրոյթը, կեղծիքը հագած նստած: Քարաչէն, զանգուածեղ, որոնք պատուհաններու, սիւներու, զարդերու ժխոր մը կը ներկայացնեն աչքին, փողոցին երկայնքն ի վեր ու յարկ յարկ վերէն վար իջնող — ճարտարապետական աններդաշնակ, աղօտ ոճ մը ստեղծելով: Այդ առաջին նկարն ալ քիչ պիտի փոխուէր պտոյտին ամբողջ տեւողութեան:

Փողոցին հետ վեր կ'ելլեմ:

Արեւե՛լք — քաշկռտուող, մեռնելու անկարող մուրացկաններ 'արեւուն տակ, փոր չոյող վաճառականներ, մսոտ, լորձունքոտ, ինքնագոհ, ճահճային: Խանութներու խորերը լճացած մթութեան մէջ երբեմն կը տեսնուի մեղկ պարագիծը արեւելքի յատուկ պզտլիկ, տժգոյն դրագրին: Հսկայ, արդիական յարկաբաժիններուն շուքին՝ թիթեղեայ աւերակոյտեր, ուր դիրուկ առնէտներ աճապարանոտ կեանք մըն է կ'ապրին: Ու աղմուկը կեանքին կը հասնի լայն փողոցներէն, կը յորդի պզտիկներուն մէջ, կը կորսուի տուներու զանգուածին հետ: Մարդ, հանրակառք, օթօ, կին ալիք ալիք իրար կը հալածեն, ճամբաներու հանգոյցներուն յանկարծ կ'անշարժանան: Ձայնը կը կոտտայ, անշարժութիւնը կը կոտտայ ու տժգոյն շոգի մը միայն կը բարձրանայ խոնաւ սալայատակէն: Ոստիկաններ, համազգեստ··· սուլիչի մը ձայնը: Հոսանքը կ'երերայ, կը շարժի, կը հաւաքէ ինքզինքը, կը գալարուի, կը նիհարնայ ու կ'անցնի իր թափին մէջ:

Tramway...

Այսինքն՝ Պէյրութի հրաշալիքը: Որուն նիհար, մաշած փորին մէջ մարդիկ կը հոսին անվերջ, քրտնած, ժպտուն, անկենդան: Կը դիտեն իրար, օտարականներու անանձնական նայուածքով: Յետոյ զանգակին ձայնը, կը լեցնէ ականջները ու tramwayը կը կենայ ու մարդկային նոր ալիք մը կը թափի արդէն լեցուն իր մարմնին մէջ: Ու նորէն ճամբայ կ'ելլենք, կը սողայ մեքենան թաղ առ թաղ: Քաղաքը որ կըտարածուիտուներու, կեանքերու անքոյթ, անծայր կուտակում մըն է հիմա: Փողոցներու խաչաձեւումներուն ակնարկս կը լայննայ, կամարակապ խճողումէն կ'ազատուի պահ մը:

Երիտասարդ մը, համազգեստի մը յիշատակը վրան, կուզայ տոմսակները քննել:

Թեթեւցած է ժխորը: Կը նայիմ քովիններուս:

Երկու ուսանող: Մին՝ հաստ լաստիկէ կօշիկի մը ու իւղածեփ մազերու մէջ պարփակուած միջակութիւն մը, հարուստի զաւկի անտարբեր միջակութիւնը կաղապարէ ելած դէմքին վրայ: Քովինը կայ ու չկայ — խռուատեսիլ, ջղայնոտ, երիտասարդ մը, տետրակը ոլորած ափին մէջ, իր չուկայիկ կեցուածքով նայուածքիս տակէն սահող, փախչող:

Մեղմ ու անգոյն, կը խօսին:

Կին մը: Կինե՛ր — այսինքն այն ինչ որ կը մնայ երբ մորթը կը խաշի ամրան քրտինքին հետ ու շոգենաւերու նման տեւական ծեփուելու պահանջը կը ստեղծէ: Ներկերու, յանդգնութիւններու, անճաշակութիւններու մրցահանդէս:

Ու հանրակառքէն ներս օթեկ խոնաւութիւն մը տարտամօրէն կը ծփայ ու մարդոց պղտոր ձայներէն փողոցի շէնքերուն տրտում ու խեղճ կերպարանքէն կը ճնշուիմ, կը զգամ տակաւ այն յոգնած, անհոգի վիճակը որ Պէյրութցիին արիւնին մէջ մտած ըլլալու է իր կենցաղէն, շրջապատէն, պատմութենէն: Լէվանթինը — ինչպէս կը փայփլայ կը բուրէ կաղապարը Պէյրութցիին, երբ կիրակի առտուն եկեղեցիին բակը շունչը առնէ (ինչեր չկան հոն) ու ողորկ, միօրինակ մոմերու շարքի մը նման քով քովի կայնած երիտասարդներուն վրայ ինքն ալ աւելնայ ու լուծուի ընդհանուր տիպարին մէջ: Ընտելացած, կակուղցած, «մշակուած» այդ տիպարէն՝ մինչեւ անապատի անդութ, խանձուած, սակայն իր հոգիին հարազատութեան մէջ տպաւորիչ Արաբը··· ինչ տարբերութիւն:

Լէվանթինը — սակայն քովս է ան, tramwayին մէջ ու կը լեցնէ ակնարկս: 30ի մօտ, ու ալ դիրցած, մանաւանդ դէմքէն — դանդաղ, կզակը կը շարժի քովինին դէմ:

Mais ce n'est pas vrai... Լա եա չէխ···

— Ուալլահի, monsieur George...

Այսպէս կը խօսին խանութներու անշարժութեան մէջ ուր ժպիտն իսկ վախկոտ բան մը ունի, եւ կամ երբ երեկոյեան գոցեն դուները ու cinéma մը իջնեն: Այսպէս կը խօսին, աւելի ուշ, ծովահայեաց cabaretներու մէջ, իրենց ձանձրոյթէն հալածական: Քանի մը բաժակ, կիսամերկ պարուհի մը ու կպչուն, մշուշային յորձանքը ճաշպանտի հեթանոս թափին, գինիին ու սեռին կը լեցնէ սրահը, կը յորդի իրենց զանկերէն, կը տարածուիմինչեւ անհունութիւնը ···

Tramwayը դետ հասած է: Կ'իջնեմ:

Նահր: Այսինքն՝ Հայոց Թաղ: Աշխարհ մը ամբողջ ···

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

նետուած են, ինկած՝ խելայեղօրէն Վոքլիւզի տափաստաններուն մէջ:

Մեր պզտիկ գեղն ալ իր ճամբուն վրայ է: Մութին, խաւարին հետ եկած՝ մտած է գեղը եւ, ոռնալով, մռլտալով սուլելով ու կուժուրտալով կը զարնուի պատերուն, տանիքներուն, դուռներուն ու պատուհաններուն: Կարծէք տուները պիտի քանդէ, պիտի սրբէ ու գետնին հաւասարեցնէ՝ անհետացնէ՝ պզտիկ գեղը:

Ամէն մարդ քաշուած է ներսերը: Շատեր արդէն իրենց վերմակներուն տակ կծկուած, իսկ ուրիշներ ալ ինծի պէս վառարանին գոգը մտած, կ'ունկնդրեն անոր վայրենի երաժշտութիւնը՝ իբրեւ դեւի մը սուլոց ···:

Ու այսպէս, կծկուած վառարանիս առջեւ մէկ կողմէ «Հայաստան» քերթուածը կ'ունկնդրեմ, միւս կողմէ վայրագ հովին սոսկում առթող կուժուրտոց — երաժշտութիւնն իսկ, երրորդ կողմէն կ'երազեմ գարունը մօտալուտ, Վոքլիւզի հրաշալի գարունը, երբ արեւը պիտի բորբանայ եւ իր շողերը պիտի հուրհրան: Այգիները պիտի կանչնան ու անոնց խաւըրծիլի պէս բարունակները պիտի աճին, ճողին ու երկնան, երփներանգ խաղողի ողկոյզներով բեղնաւոր: Ու նշենիներ ու ձիթենիներ պիտի ծաղկին իբրեւ հարսնեւորներ···:

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Արագութիւն...

Ըսին — օ՜հ, ի՛նչ գիւտ, սաւառնակ մը նոր,
Կը սուրայ այնքան մըգոն մէկ ժամէն»—,
Բայց շանթէն արագ սըրտերէ ամէն,
Արիւն հոսեցաւ վէրքերուն մէջ խոր,
Ու սեւ կապեցին իղձերը բոլոր ···:

Ըսին — «Ի՛նչ հրնարք, ռումբ մը ինքնավար,
Կը թեւէ զաղտնի ծիրով մը վայրագ,
Երկինք ու երկիր իր ձայնէն արագ» —,
Բայց քիւերուն տակ բուեր տեսլահար,
Գուժկան եղերգ մը նուագին խելառ ···:

Ըսին — «Ի՛նչ հրրաշք, յո՛յսը դարերուն,
Հիւլէի ծոցէն ուժի աշխարհներ,
Մարդկութեան ըրաւ գիւտը նուէր »—,
Բայց բուռ բուռ աստղեր կուլան արդ հեռուն,
Կորուստը հոյլ հոյլ ժըպտուն աչքերուն:

Ու արագութեան անիւը տենդոտ,
Կը դառնայ, կ'երթայ, կ'ըմթանայ յառաջ,
Մինչ հետքին յառած աչքեր յոգնատանջ,
Ի զուր կը փնտռեն գէթ շող մը աղօտ,
Խաղաղ ափերու լոյսերուն հաղորդ···:

●

Հապա խոյա՞նքը՝ մըտքին անվեհեր,
Սըրտին ու հոգւոյն, երբ առնեն թեւեր···:

Ահա՛ թռիչքը երազիս օծուն,
Կուգայ անհունէն կայթերով ցընծուն,
Հոգիս աստղերուն հեւքովն է լեցուն,
Ու սէրը սըրտիս՝ ցայտք մը դէպի վեր···:

Այսպէս միասին ծիրերով արագ,
Հեռու հըրայրքէն կըրքերու անյագ,
Ծորանք մը սիրոյ փնտռենք ակէ ակ,
Ու յոյսով լեցուի աշխարհը աւեր ···:

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Առակ

Աղուէսը, գայլը եւ ջորին կ'եղբայրանան եւ միասին որսի կ'երթան: Ինչ որ գտնէին, միասին՝ պիտի ճաշակէին: Զար բախտէն, ամբողջ շաբաթ մը աւօթի կը թափառին: Ոչ զառ, ոչ հաւ եւ ոչ ալ թռչնիկ մը: Յուսահատ խորհուրդի կը նստին:

Աղուէսը.— Ընկերնե՛ր, ահա կը տեսնէք որ անօթի կը մեռնինք: Փոխանակ երեքով մեռնելու, լաւ կ'ըլլայ, որ մեր մէջէն մէկը կեր դառնայ միւս երկուքին:

Գայլը.— Գէշ գաղափար չէ, (եւ գաղտնօրէն նայեցաւ պարարտ ջորիին):

Ջորին.— Համամիտ եմ, բայց ինչպէ՞ս որոշենք զոհը:

Գայլը.— Աղուէս աղբա՛ր, խելացի ես, դո՛ւն որոշէ:

Աղուէսը.— Մեր մէջ ո՛վ որ փոքր է տարիքով, թող կերակուր ըլլայ մեծերուն, համաձա՞յն էք:

Ջորին եւ գայլը.— Համաձայն ենք:

Գայլը.— Աղուէս աղբա՛ր, ըսէ՛ տեսնենք, քանի՞ տարեկան ես:

Աղուէսը.— Ո՛չ, նախ դուն ըսէ:

Գայլը.— Ես ծնած եմ այն օրը՝ երբ երկինքը նոր կը ծածկէին:

(Աղուէսն սկսաւ լալ աղիողորմ):

Գայլը.— Ի՞նչ եղաւ, լալու ի՞նչ կայ, ըսէ՛ տեսնենք՝ քանի՞ տարեկան ես:

Աղուէսը.— Երկինքը ծածկած այդ օ՛րն էր որ մեռաւ թոռս, միտքս ինկաւ՝ կուլամ···

Գայլը.— Հասկցուեցաւ, աղուէսը մեծ է ինձմէ: Եղբայր ջորի՛, դո՛ւն ըսէ, քանի՞ տարեկան ես:

Ջորի.— Միտքս չէ ծննդեանս թուականը, բայց գիտեմ որ գրուած է ետեւի աջ ոտքիս տակ:

Աղուէսը.— Ես կարդալ-գրել չեմ գիտեր: Գայլ աղբա՛ր, կարդա՛:

Ջորին կը վերցնէ ետեւի աջ ոտքը, եւ գայլը կը խոնարհէ գլուխը: Հզօր աքացի մը, եւ գայլին գլուխը ջարդուփշուր կ'ըլլայ:

Ջորին եւ աղուէսը կը նստին կը կշտացնեն իրենց փորը:

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՄԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Միացեալ Ազգերու սնունդի եւ երկրագործութեան ընդհ. տնօրէն Սըր Ճօն Պօյտ-Օր ձայնասփիւռ ճառի մը մէջ ըսաւ.— «Եթէ կառավարութիւնները բոլորանուէր մասնակցութիւն մը չբերեն պարենաւորման ծրագրին, որ մշակուեցաւ Ուաշինկթընի մէջ, երկրորդ պատերազմ մը կրնայ պայթիլ»:

Յետոյ աւելցուց.— Եթէ ազգերը աւելի համաձայն գտնուէին, մենք պիտի կրնայինք աւելի առաջ եւ աւելի արագ շարժիլ: Սակայն կարեւորը այն է որ գործնական սկզբնաւորութիւն մը կատարուած է: Եթէ կառավարութիւնները գործադրեն նախապատրաստական յանձնախումբի յանձնարարութիւնները, մենք պիտի կրնանք ճարել բաւականաչափ սնունդ բոլորին, ապահովելով հողագործութեան բարգաւաճումը:

Միջազգային անմիջական սնունդի յանձնախումբի անդամներէն ուրիշ մը պարզելով համաշխարհային սնունդի նուազութեան ծանր վիճակը, ըսաւ թէ տաժանելի օրեր պիտի տեսնենք: Խօսելով երեսուն ազգերու պատգամաւորներու խորհուրդին երրորդ եռամսեայ ժողովին, ինք կը նախատեսէ որ միսին միջազգային առաքումները նուազ պիտի ըլլան այս տարի. կը կարծէ նաեւ թէ շաքարի ընդհանուր բացը մեծ պիտի ըլլայ:

«Անհրաժեշտ է չափազանց բարեկամեցողութիւն և գործակցութիւն կառավարութիւններու միջեւ, եթէ կ'ուզենք որ շատ մը երկիրներու սնունդի բաշխումին մէջ լուրջ խախտումներ տեղի չունենան»: Իր կարծիքով սնունդի համար կատարուած խնդրանքներուն եւ անոր տրամադրելի քանակին պակասը պատճառ կ'ըլլայ որ խորհուրդին ամենակենսական յանձնախումբերէն ոմանք անգործութեան մատնուին:

«Օգնութեան կոչեր պէտք է ուղղուին ո՛չ միայն անդամ ազգերուն, ուր պարենաւորումը դոհացուցիչ վիճակի մը մէջ կը գտնուի, այլ նոյն իսկ այն երկիրներուն, որոնք իրենց դրացիներէն աւելի լաւ կ'ապրին: Կարելի չէ անհրաժեշտ օգնութիւնը ստանալ միայն հինգ կամ վեց երկիրներէ, ուր պարենաւորման պայմանները աւելի քան անբաւարար են: Պէտք է խնդրել բախտաւոր երկիրներէն որպէս զի գոհողութեան իրենց բաժինը ստանձնեն»:

Կը կարծէ նաեւ թէ արմտիքի նուազութիւնը եւս անխուսափելի պիտի ըլլայ, մինչեւ յառաջիկայ հունձք: Շատ մը երկիրներու մթերքը՝ բաշխումի դրութիւնը վտանգելու աստիճան պիտի նուազի:

Ցայտնելով 12 միլիոն թոնի բացը, որ գոյութիւն ունի պաշարին եւ խնդրանքին միջեւ, զեկուցաբերը աւելցուց.— «Յառաջիկայ չորս - հինգ ա -

միններու պատկերը ապահովաբար շատ մութ է, եթէ ոչ բոլորովին սեւ»: Բայց հորիզոնին վրայ կը տեսնէ փայլուն կէտ մը: Ատիկա ամերիկեան-արտածման ծրագիրն է, յատուկ եւ փետրուար ամիսներուն համար, որ յաջողելու պարագային կրնայ վերջ մը դնել հաւանական տագնապին:

Անդրադառնալով ճարպեղէնի եւ ձէթի խնդրին, տեղեկաբերը ըսաւ թէ՝ ատոնց մթերքը նախապատերազմեան շրջանէն 25 առ հարիւր նուազ է: Այս պայմաններուն տակ ճարպեղէնի եւ ձէթի յանձնախումբը չէ կրցած գոհացում տալ եղած խնդրանքներուն: Ու ազդարարեց. — Անհրաժեշտ է միջազգային համագործակցութիւն մը ստեղծել, եթէ կ'ուզենք որ լուրջ բարդութիւններ տեղի չունենան բաշխումի գործին մէջ: Այդ համագործակցութեան պակասը պիտի ստեղծէ քաոսային վիճակ մը գիներու եւ բաշխումներուն մէջ» :

Պաղեստինի բնձուկը

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ բազմաթիւ ընտանիքներ հանուեցան Ուէյտվիլլայի արդիական թաղէն, տեղ պատրաստելու համար բրիտանական զօրքին: Անգլիացիները կ'ըսեն թէ այս միջոցը ձեռք առած են, կռուելու համար ահաբեկչական գործունէութեան դէմ: Այլուր փոխադրուած ընտանիքները գերման, աւստրիացի կամ չեխ Հրեաներ են: Այս տեղափոխութիւնները տեսակ մը պատիժ կը համարուին, մանաւանդ որ հրեայ չափաւոր տարրերը մերժեցին գործակցիլ անգլիական իշխանութեանց, ահաբեկչական գործունէութեան կազմակերպիչները երեւան հանելու համար: Ուրիշ երկու թաղեր ալ կը պարպուին:

★ Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանին մէջ կը գտնուին 125.000 լեհ Հրեաներ որոնք չեն ուզեր վերադառնալ: Ամերիկեան հրամանատարը կ'առաջարկէ Պաղեստին փոխադրել զանոնք, իբրեւ միակ միջոց: Ռումանիոյ մէջ կան 200.000, Հունգարիոյ մէջ՝ 180.000 Հրեաներ, որոնք նոյնպէս կ'ուզեն Պաղեստին երթալ:

★ Անգլիա նոր ծրագիր մը ներկայացուց Արաբներուն եւ Հրեաներուն, Պաղեստինի հարցը լուծելու համար: Կ'առաջարկէ երկու շրջաններու բաժնել երկիրը, կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատելով: Երուսաղէմն ալ երեք մասի պիտի բաժնուի,— արաբական, հրէական եւ քրիստոնէական են.:

★ Յանձնաժողով մը կազմուեցաւ, քննութիւն կատարելու համար գինիի հրապարակի մասին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԾՈՒԽԻ ՏԱԳՆԱՊԸ սաստկացած ըլլալով Անգլիոյ մէջ, կառավարութիւնը արգիլեց որ եւ է արտածում: Նաւերն ալ պիտի չկրնան ածուխ ստանալ անգլիական նաւահանգիստներու մէջ: 1946ին 4.454.000 թոն ածուխ արտածուած էր: Ճիպրալթար եւ Մանշի կղզիներն ալ պիտի զրկուին անգլիական ածուխէ, ցնոր տնօրինութիւն:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ փարիզեան պատուիրակութիւնը անմիջական զինադադար առաջարկեց Ֆրանսական կառավարութեան: Բայց թերթերը կը գրեն թէ հաւանական չէ որ նկատի առնուի, որովհետեւ այդ պատուիրակութիւնը պաշտօնական հանգամանք չունի: Ընդհանուր կարծիքն այն է թէ հարցը պատերազմի դաշտին վրայ պիտի լուծուի: Ֆրանսական զօրքը քանի մը յաջողութիւններ շահած է այս օրերս:

11 ՀՈԳԻ ԿԱԽՈՒԵՑԱՆ Փետրուար 5ին, Սադըզի մէջ (իրանեան Քիւրտիստան), ամբաստանուած ըլլալով թէ զինեալ ապստամբութիւն սարքեր էին կեդրոնական կառավարութեան դէմ, ուժ տալով քրտական հանրապետութեան, հրամանատարութեամբ Ղազի Մուհամմէտի: Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ մահապարտները պատասխանատու էին անհամար անմեղ մարդոց սպանութեան:

ՁԻՒՆ-ԶՄԵՌԸ կը շարունակուի Եւրոպայի զանազան մասերուն մէջ, աւելի կամ նուազ սաստկութեամբ: Հեղեղանման անձրեւներ տեղացին հարաւային Ֆրանսայի, մասնաւորապէս Պիրէնեան շրջանին մէջ: Գետեր յորդեցան, քշելով ծառերը: — Պերլինի մէջ ցուրտէն մեռած են 105 հոգի, Դեկտեմբեր մէկէն ի վեր:— Մոսկուայի մէջ հազարաւոր բանուորներ մաքրեցին փողոցները, սաստիկ ձիւնամրրիկէ մը վերջ: Ելեկտրականութիւնը եւ կեդրոնական ջերմութիւնը կը բանին միշտ, շատ աւելի լաւ քան պատերազմէն առաջ:

ՍԹԱԼԻՆԸ ՍՊԱՆՆԵԼՈՒ ծրագիր մը ունէին եղեր Նացիները, ինչպէս կը ծանուցանէ Անգլիոյ օդանաւային նախարարութիւնը, մանրամասնութիւնները եւ փաստաթուղթերը գաղտնի պահելով: 200 օդանաւերէ բաղկացած մասնաւոր տորմիղ մը կազմուած էր, այս նպատակով:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱՒ Լոնտոնի ամերիկեան նոր դեսպանը, Մաքս Կարտնըր, շոգենաւ նստելէ երեք ժամ առաջ:

ԹԱՏՐՈՆՆԵՐԸ, սինէմաները, նուագահանդէսները եւն. հինգ դասակարգի բաժնուելով, ըստ այնմ զեղչեր պիտի ըլլան տուրքերու վրայ: Զեղչը կէս առ կէս է այն ընկերակցութեանց համար որոնք ներկայացումներ կու տան միայն յօգուտ իրենց, առանց առեւտրական շահ սպասելու:

ԲԺԻՇԿՆԵՐՆ ալ կը սպառնան գործադուլ յայտարարել, եթէ կառք չտրամադրուի: Ընկերակցութեան նախագահը կ'ըսէ թէ ազատագրութենէն ի վեր 63 նոր ինքնաշարժ ունեցած են 7000 բժիշկներու համար: Ամբողջ Ֆրանսայի մէջ 32.000 բժիշկներ կան, հազիւ հարիւր կառքերով:

Աւարայրի Գոյամարտի տօնը

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)

ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ արիներու եւ արենուշներու Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերուն կողմէ, 13 փետրուար, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.45ին, Casa d'Italia սրահին մէջ, Rue d'Alger: Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր: Երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ: Մուտքը ազատ է:

Մարսէյլի մէջ բացառիկ նուագահանդէս

փետր. 23ին, ժամը 20.45ին

Գազա տ'Իթալիայի մէջ

(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԼՄԵԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ

Խմբագրութեամբ՝ Հր. Պալուեանի

80 մեծադիր էջ եւ պատկերազարդ, նուիրուած ամբողջութեամբ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին: Յօդուածներ ունին.— Արսէն քահ. Սիմէոնեան, Զիթունի, Գասպար Իփէքեան, Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Է. Բիւզանդ, Տ. Փիրանեան, Հ. Սամուէլ, Տիկ. Գ. Փափազեան, Տիգրանուհի, Հուրի Իփէքեան, Ար. Սրապեան, Միսաք Միրզէ, Ն. Շիանական, Բարսեղ Հապէշեան, Կ. Երանեան, Ս. Ընտրիկեան: Ա. Ահարոնեանէն անտիպ եւ այլ բազմաթիւ էջեր: Նոյնպէս քրոնիկի շատ ճոխ բաժին մը:

Տարեկան բաժ. չորս թիւի համար 400 Փր.: Արտասահման՝ 500 Փր.: Հատով 100 Փրանք:

Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Շրջ. վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Զարդարեան ընտանիքին (Վիէն), իր ընկերուհիներէն ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ ղառնաղէտ մահուան առթիւ:

ԲՈՆՈՒԱՄ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կեսարիոյ Թչուառ հայ բեկորներուն ու որբերուն ի նպաստ տրուելիք պարահանդէսը՝ 10 ՄԱՅԻՍԻՆ, շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս ժան Կուժօնի սրահին մէջ: Կը խնդրուի ուրիշ կազմակերպութիւններէ չխաչաձեւել:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forezի սրահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Պիտի նուագէ Carlo Alfieriի հռչակաւոր նուագախումբը: Ճոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտք 50 Փրանք:

ՎԱԼԱՆՍԱՀԱՅԵ՛Ր, ընտանեկան ճոխ խնջոյք եւ բարեկենդանի դիմակախաղեր:

Կազմակերպուած Վալանսի Հ. Ա. Ը. Մ. դըպրոցի Կրթական մարմնոյ կողմէ, ի նպաստ դըպրոցին: 14 Փետրուար, ուրբաթ երեկոյեան ժամը 8.30էն մինչեւ կէս գիշեր: «Լա Սալ Գաշէրն Շարթըրօն»ի մէջ, Պուլվար Վօպանի այրած զօրանոցին կից: Գեղարուեստական բաժին արեւելեան եւ եւրոպական ու զանազան անակնկալներ: Կը հրաւիրուի ամբողջ գաղութը: Մուտքը ազատ է

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22ԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ Հ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՍԱՆ. ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի դասախօսական ժողովը՝ այս երկուշաբթի Հ. Ե. Դ. Տան մէջ: Պիտի դասախօսէ ընկեր Թ. Հէրոյեան: Նիւթը՝ «Խանասորի արշաւանքը»:

ԼԻՈՆԻ Հ. Ե. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ընկերահամակրական մեծ խնջոյքը, 16 Փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն 12, 5 rue Bonnefoi. Ցոյներու սրահը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի «Կառվարենց» նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ. — (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Աթթարեան Արտաշէս, Միջին Արեւելքի ռատիոյի հաղորդակցութեան պետ, ծնած 1896ին Գոնեա, զաւակները Ստեփան՝ ծնած 1927ին Պէյրութ, Վարուժան, ծնած 1930ին Պէյրութ, կինը Պզտիկեան Նուրիցա, ծնած Գոնիա, այժմ Պէյրութ: Փաշապէզեան Վ., տեղակալ 16րդ Թնդանօթաձիգ գունդին, ծնած 1914ին Դամասկոս: Պաղտասարեան Եղիա, բանուոր, ծնած 1915ին, Վան, այժմ Գլամառ: Գասպարեան Մկրտիչ, բանուոր, ծնած 1914ին Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Յակոբեան Արթիւր, բանուոր, ծնած 1915ին Պիլէճիկ, այժմ Գլէռմօն-Ֆէռան: Հիլէեան Հայկազուն, բանուոր, ծնած 1925ին, Պէյրութ, այժմ Վէնսէն: Գալուստեան Ժէռառ, նպարեղէնի միջնորդ, ծնած 1921ին Պոլիս, այժմ Մարսէյլ: Գափամաճեան Ներսէս, ատամնաբոյժ, ծնած 1903ին Գափու, այժմ Կռէ: Մուրատեան Արամ, բանուոր, ծնած 1907ին, Վան, զաւակները Մարսէլ-Ռօժէ, ծնած 1931ին Մարսէյլ, Անրի-Էտմօն, ծնած 1936ին Մարսէյլ, այժմ Մարսէյլ:

(Շար.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը

(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները: Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հայերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն: Պետական դէմքերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վերսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները: Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ:/Տեղահանութեան գաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոնեանի քաղաք. օրագիրը: Հայաստանի խորհրդայնացումը, դեկրետներ: Բ. համաշխարհային պատերազմը, Ատլանտեան Զարթըրը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմումներ, ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա եւն. եւն.:

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Փր.,

Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris:

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 11 Février 1947 Երեքշաբթի 11 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4927-Նոր շրջան թիւ 566 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՊԷ՛Ս Է ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ

Երէկ, երկուշաբթի, 10 Փետրուար 1947, առաւօտեան ժամը 11ին տեղի ունեցաւ հինգ «արբանեակ» պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրներուն հանդիսաւոր ստորագրութիւնը Փարիզ, արտաքին գործերու պաշտօնատան մէջ:

Ֆրանսայի ներկայացուցիչներն էին արտաքին, գաղթային եւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարները: Առաջինը, Պ. Պիտօ, ճառ մը խօսեցաւ այս առթիւ: Միւս Երեք Մեծերը արդէն ստորագրած էին հինգ դաշնագիրները, իւրաքանչիւրը իր մայրաքաղաքին մէջ: Պ. Պիտօ եւս իր ստորագրութիւնը դնելէ վերջ, կարգով հրաւիրեց հինգ պարտեալ պետութեանց լիազօրները, որոնք ստորագրեցին մեքենաբար:

Անշուշտ բոլորն ալ ըսելիքներ ունէին, բայց հարկադրուեցան լռել: Այդպէ՛ս հրամայուած էր: Vae Victis!, ըսած է պատմութիւնը, դարեր առաջ: (Վա՛յ անոնց որ պարտուեցան):

Այսպէ՛ս է պատերազմը: Կը զարնեն, կը զարնուին, ամէնէն զօրաւորը կը դառնայ յաղթական, իր կամքը պարտադրելով պարտեալին

Մե՞ծ են.— Կը զօրանան, կը շլանան, կը նետուին ասպարէզ: Նշանախօսք չի պակսիր, բազմութիւնները հրապուրելու, զէնքերը սրելու համար:

Փո՞քր են.— կա՛մ կը կծկուին իրենց պատեանին մէջ: Եւ կամ կը կառչին մեծի մը՝ շուքին: Կը նետուին կրակին մէջ, իրենց գոյութիւնը պահպանելու կամ «տարածուելու» համար:

«Կենսական տարածութիւն», ըսաւ հիթլէրական Գերմանիան եւ ճակատ յարդարեց, իր ետեւէն քաշելով դաղափարակից մը, Փաշական Իտալիան: Եւ 1939 Օգոստ. 23էն մինչեւ 1941 Յունիս 22 վայելելով Խ. Միութեան «բարեացակամ չէզոքութիւնը», տնտեսական, գործնական աջակցութիւնը, որ ամբողջ բանակ մը կ'արժէր, այս օրերուն:

«Ժողովրդապետութիւն», աղաղակեցին միւս մեծերը, որոնց կը միանար Մոսկուան եւս, շնորհիւ 1941 Յունիս 22ի խելագարութեան:

Եւ արդէն բռնկած էր ամբողջ Եւրոպան:

Կրակ տեղացին հինգ-վեց տարի: Մինչեւ որ նախայարձակը գետին գլորեցաւ ուժասպառ, իր արբանեակներուն հետ (կամակատար):

Եւ ահաւասիկ հաշուեյարդարը, սկսելով գործակիցներէն,— Իտալիա, , Հունգարիա, Ռումանիա, Պուլկարիա, Ֆինլանտա: (Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ ճակատագիրը պիտի որոշուի Չորս Մեծերու Խորհուրդին կողմէ որ պիտի գումարուի Մարտ 10ին, Մոսկուայի մէջ):

Անգամ մը եւս ամփոփենք հինգ արբանեակներուն պարտադրուած պայմանները.—

Իտալիա.— Կը կորսնցնէ մաս մը հող՝ ֆրանսական սահմանին վրայ, Իսթրիան, Զարան, Փոլան, Լակոստա եւ Փէլակոզա կղզիները՝ ի նպաստ Եուկոսլաւիոյ, Երկոտասան կղզիները (յանձնելի Յունաստանի), Ալպանիան, Ափրիկէի բոլոր գաղթավայրերը: Բանակը 200.000էն ալ պակաս պիտի ըլլայ, 300 օդանաւերով, նաւատորմը՝ հազիւ 50 երկրորդական մարտանաւեր: Մեծագումար հատուցում պիտի վճարէ Խ. Միութեան, Ալպանիոյ, Եուկոսլաւիոյ, Յունաստանի եւ Եթովպիոյ:

Հունգարիա.— Վերստանալով 1938ի սահմանները, կը կորսնցնէ Սլովաքիոյ հարաւային մասը ի նպաստ Չեխոսլովաքիոյ եւ Ռութենիան (կցուած Խ. Միութեան): Բանակ՝ 60.000 հոգի, հազիւ 90 օդանաւերով: Հատուցում պիտի վճարէ Չեխոսլովաքիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ:

Ռումանիա.— Կը կորսնցնէ Պեսարապիան, հիւս. Պուքովինան (կցուած Խ. Միութեան) եւ հարաւային Տոպրուճան՝ (կցուած Պուլկարիոյ): Բանակը՝ 120.000 հոգի, օդանաւ՝ հազիւ հարիւր հատ, նաւաշ՝ մօտ 5000 ետն.: Հատուցում պիտի վճարէ Խ. Միութեան:

Պուլկարիա.— Կը կորսնցնէ Մակեդոնիան եւ Թրակիան զոր գրաւած էր 1941ին: Բանակ՝ 50.000, նաւաշ՝ 3500, օդանաւ՝ 90: Հատուցում պիտի վճարէ Եուկոսլաւիոյ եւ Յունաստանի:

Ֆինլանտա.— Կը կորսնցնէ Փէցամոյի, Սալլայի եւ Քարելիոյ շրջանները (կցուած Խ. Միութեան), Փորքալան (վարձու 50 տարուան համար), Բանակը՝ 35.000, նաւաշ՝ 4000, օդանաւ՝ 60: Հատուցում պիտի վճարէ Խ. Միութեան:

Հինգն ալ այնպէս տրորուած են, որ տարիներով պիտի տքնին, արիւն եւ քրտինք պիտի քամեն, կատարելու համար յաղթականներուն կամքը: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ԳԱՐՈՒՆԸ ԿՈՒԳԱՅ

Կանուխ է անշուշտ այդ աւետիսը տալ: Նոյնիսկ քանի մը ժամուան խաբուսիկ արեւ մը իրաւունք չի տար մեզի ծովը չտեսած բոպիկնալու:

Բայց որո՞ւն սիրտը արդէն չէ սկսած բաբախել ի տես ծաղկած քանի մը ծառերուն: Մէկը ճերմակ է հագեր, միւսը վարդագոյն: Անոնք ալ թերեւս մեզ նման խաբուին քանի մը ջերմիկ ճաճանչներէ:

Ձեռ գիտեր թէ ծառ ու ծաղիկ, ծիծեռնակ կամ ճնճղուկ ի՛նչ կը մտածեն բնութեան անակընկալներուն դէմ:

Մենք, Հայերս գոնէ, անպաշտպան ենք որ եւ է անակնկալի առջեւ, իսկ միջոցներու մասին խորհիլ պերճանք է մեզի համար:

«Ի՛նչ կը սպասենք գարունէն», պիտի մտածէք: Շա՛տ ու շա՛տ բաներ:

Նախ միշտ գարնան կը տրուին մեծ որոշումները մեծ խնդիրներու համար: Մերհարցը նուա՞զ մեծ է: Կ'արժէ՞ թշնամի դարձնել «բարեկամ» պետութիւն մը, քանի մը կանգուն հողի համար: Կ'արժէ՞ ափ մը Հայերու համար որ ոչ քարիւղ ունին, ոչ ալ քարածուխ:

Մեծերը պիտի խօսին, պիտի խորհրդակցին Մոսկուայի մէջ, վոտկան ալ պիտի հոսի առատօրէն, յետոյ արջ եւ ցուլ որսալու պիտի երթան: Կը վայլէ՞ խանգարել:

Ի՛նչ յամառութիւն: Հինգ հարիւր տարի է չսորվեցանք համբերել, եւ յարգել բոլորին բարեկամական զգացումները:

Գարո՛ւն, ի՛նչ գարուն: Անշուշտ ոչ մեր յափշտակուած հողերուն համար: Հոն միշտ բուն պիտի վայէ տիրող ցեղին տանիքին վրայ:

Մենք ալ սակայն ունինք հատուցման գիտակցութիւնը: Մարդ ենք վերջապէս: Մեր վրէժը պիտի լուծենք այնքան լեցնելով մեր հայրենիքը ամէն գարնան, որ ալ չկրնայ դիմանայ այդքան ճնշումի եւ ինքնին պոռթկայ դէպի արեւմուտք ՍՕՍԻ

Կովկասեան պարեր

ԽՄԲ.— Vie Soviétique իր վերջին թիւին մէջ էջ մը յատկացուցած է Կովկասի պարողներուն եւ նուագածուներուն, երկու պատկերներ ալ նուիրելով հայկական խումբի մը: Այս առթիւ կը գրէ.—

Մոսկուայի մէջ ժողովրդական մեծ տօնի մը միջոցին՝ ուր ամբողջ Խ. Միութեան պարի եւ նուագի սիրողները մասնակցած են, լաւագոյն յաջողութիւնը ունեցած են Անդրկովկասի հանրապետութեան ներկայացուցիչները, Վրացիները, Հայերը եւ Ատրպէյճանցիները:

Թերթին աշխատակիցը նկարագրելէ վերջ վրացի պարողներու տարազը եւ չնորհալի շարժուձեւերը, հանդարտ եւ ներդաշնակ պարերու, ինչպէս նաեւ, լեռնական եւ մարտական պարերու մէջ եւ անոնց ի յայտ բերած ճկունութիւնը, կը նկարագրէ հայկական պարը, եւ կ'ըսէ թէ Հայերը Վրացիներէն վար չեն մնար: 70 հոգինոց երաժիշտներու եւ պարողներու խումբ մը կը ներկայացնէր անդրկովկասեան այս հանրապետութիւնը, Մոսկուայի ժողովրդական տօնին: Բարխութարեանի «Արեւելեան պարը» զոր պարեց հայ ուսուցիչներու Տան նուագախումբը ազգային նուագարաններով, ժողովուրդին կողմէ ջերմ ընդունելութիւն գտաւ: Մինչեւ իսկ իսկական ապառւածացում մը եղաւ երբ երիտասարդ աղջիկներ բաց կանանչ, երկնակապոյտ եւ վարդագոյն հագուստներով, եւ երիտասարդները լազուարթ տափաններով եւ մանիշակագոյն բաճկոնակներով բեմին վրայ կը պարէին իրենց ազգային պարերը, ինչպէս «Տուլտուքը», «Կոխ»ը կամ «Այդեկութքը»: Այս վերջինին մէջ հայ երիտասարդուհիները եւ երիտասարդները կը վերարտադրէին կչռոյթի եւ նուագի նրբին ձեւերով, պարարուեստի բարդ շարժուձեւերով, արդեկութքի գործողութիւնը: Ըսենք թէ այս երիտասարդ արուեստագէտները «Արարատ» գործատան բանուորներն են:

★ Թերթը երաժշտական լուրերու կարգին, կը յիշէ թէ երգահան Ա. Խաչատուրեան երեք անգամ արժանացաւ Ստալինեան մրցանակի:

100 ՀՈԳԻ ՈՂՋ ՈՂՋ ՎԱՌԵՑԱՆ, 130 ալ վիրաւորուեցան Պերլին, պարասրահի մը մէջ որ բռնկած էր:

Երկրորդ 5 առ հարիւր

զեղչը այս շաբթու

ՆՈՐ ԽՍՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՉԱՐԱՇԱՀՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Վարչապետ Պ. Ռամատիէ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսեցաւ չարաթ իրիկուն, 5 առ հարիւր նոր զեղչի մասին: Ըսաւ թէ պատկան նախարարութիւնները կ'ուսումնասիրեն զանազան միջոցներ որոնց առաջինները պիտի գործադրուին այս շաբթու իսկ: Այս առթիւ յայտարարեց.— «Կարգ մը արտադրութիւններ որոնք կրցան դիմանալ գիներու առաջին զեղչին, պիտի չկրնան տոկալ երկրորդին, առանց վնասելու արտադրութեան: Ընդհակառակն կան ուրիշ արտադրութիւններ որոնք կրնան նոր ճիգ մը փորձել, հետեւաբար երկրորդ զեղչը քիչ մը աւելի բարդ եւ ճկուն պիտի ըլլայ, բայց պէտք է յանգի գոնէ հաւասար արդիւնքի մը:

Փոքրաքանակ գիներու ցուցանիշը Փարիզի մէջ 856 էր Նոյեմբերին, 865ի բարձրացաւ Դեկտեմբերին եւ 856ի իջաւ Յունուարի 2ի հրամանագրով, հակառակ փոխադրութեանց, կազի եւ ելեկտրականութեան գիներու բարձրացման: Մարտին պէտք է իջնենք աւելի վար մակարդակի մը: Չարաշահութեան դէմ պայքարելու համար պիտի սրենք մեր զէնքերը: Նախ պիտի զարնենք անոնք որ չափէն աւելի ապրանք կը պահեն: Լէոն Պլումի կառավարութիւնը ծրագրած էր արգիլել տարապայման մթերումը եւ պատիժներ սնօրինել, այս ծրագիրը պիտի քննուի ուրբաթ օր, Ազգային Ժողովին մէջ: Միեւնոյն ատեն պիտի զարնենք անոնք որ ապրանք կը դիզեն վարկով: Ցաճախադէպ է որ առեւտրական մը չկարենայ մեծաքանակ մթերք կազմել իր սեփական դրամագլխով, հետեւաբար կը դիմէ դրամատուններուն եւ ի վերջոյ Պանք տը Ֆրանսի: Այս մասին ալ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, որպէսզի վարկ չըրացուի մթերք դիզելու համար: Օրէնք մըն ալ կը պատրաստուի սնանկութեանց մասին: Եւ վերջապէս եկած է ժամանակը, բարոյական մը հաստատելու առեւտուրին մէջ, զանազանելով պարկեշտ եւ օրինապահ վաճառականը եւ այն շահադէտը որ որեւէ բան կը ծախէ, որեւէ եղանակով եւ որ առեւտուր կ'ընէ իր ննջարանէն, անամօթ խաբեբայ որ հարստութիւն կը դիզէ գիներու ելեւէջներով եւ հեռաձայնի հարուածով մը, որ շատ անգամ նախկին դատապարտեալ մըն է: Օրէնքը կ'արգիլէ ընտրողներու ցանկին մէջ արձանագրել զայն, բայց կ'արտօնէ առեւտուր ընել: Անյապաղ օրէնք մը պիտի ներկայացնենք Ազգ. Ժողովին առեւտուրի բարոյականը բարձրացնելու համար»

★ Ազգ. տնտեսութեան նախարարը հրամայեց սակագինի ենթարկել պտուղներու եւ բանջարեղէններու մեծաքանակի գիները: Այսուհետեւ գիները պիտի որոշուին ամսէ ամիս: Գաւառի մէջ ալ նահանգապետները նմանօրինակ կարգադրութիւններ պիտի ընեն: Թերթերը դիտել կուտան թէ այս հրամանագրին վրայ պտուղները եւ բանջարեղէնները պիտի անհետանան հրապարակէն:

★ Փետրուար 10—16 պիտի բաժնուի 150 կրամ սառած միս, փետրուարի DC կտրօնով, հարիւր կրամ խոզեղէն DO կտրօնով:

Անաշխատաց տագնապ Անգլիոյ մէջ

Ածուխի տագնապը սաստկացած ըլլալով Անգլիոյ մէջ, աւելի քան չորս միլիոն բանուորներ անգործութեան դատապարտուած են: Վառելանիւթի նախարարը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն.—

Երկիրը ահռելի աղէտի մը պիտի մատնուի յառաջիկայ տասը օրերու ընթացքին, եթէ ժողովուրդը չգործակցի կառավարութեան, ելեկտրական խիստ կրճատումները գործադրելու համար, շաբաթ կէս գիշերէն սկսեալ:

Երբ հարցուցին թէ ինչ ըսել կ'ուզէ «աղէտ» բառով, նախարարը պատասխանեց.— «Այլեւս վառելանիւթ պիտի չունենանք ելեքտրականութեան համար»: Եթէ նոյնիսկ ձիւնհալքը սկսի, չենք կրնար անմիջական բարուոքում յուսալ:

Օրուան թերթերը շատ մռայլ գոյներով կը նկարագրեն Անգլիոյ ներկայ կացութիւնը որ պատերազմի ատեն ալ տեսնուած չէր: Նկատելով որ ամէն օր ելեկտրական լոյսը եւ ջերմութիւնը պիտի կտրուին առտուան ժամը 9—12 եւ 14էն 16, ահագին պոչեր կազմուած են խանութներու առջեւ, մոմ եւ փարաֆին գնելու համար: Դեղարան մը որ դեռ նոր ստացած էր 15 հազար լիտր փարաֆի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

Պոլոյի եւ Շրջանի Հայր. Միութեան Կեդր. վարչութիւնը (Լիոն) կը խնդրէ մեզմէ ծանուցանել թէ հարիւր հազար տրամադրած է ներգաղթի հանգանակութեան, իբրեւ առաջին առաքում: Հանգանակութիւնը կը շարունակուի: Այս առթիւ ջերմագին կոչ մը կ'ուղղէ բոլոր հայրենակիցներուն, Ֆրանսայի թէ արտասահմանի մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ԽՕՍՔ «ՉԸԽՄԱՂ»ՆԵՐՈՒՆ

Բացատրենք «Չըխմաղ»ը:

Իրանի յեղափոխութեան նախօրեակին, Թաւրիզի արհեստաւորներուն եւ այլ դասակարգերու պետերը իրենց ենթակաները հաւաքած նահանգապետարան կ'երթան ցուցնելու համար «յեղափոխական» զանգուած մը եւ իրենց «ժողովուրդին» վրայ ունեցած ազդեցութեան չափը:

Բազմահազար ամբոխը ոչինչ գիտէր թէ ինչ ընելու կը տանին զիրենք: Սակայն հասկցած էր թէ «ազգին բարիքը» կը պահանջէ որ կրկնեն պետերուն խօսքերը:

Ուստապաշիներ եւ այլ պետեր 30—40 հոգի էյվանին վրայ կը սպասէին վալիին երեւալուն:

Կուգայ վալին իր օգնականով եւ շքախումբով: Վալին, ըստ ընդունուած ձեւականութեան, մէկիկ մէկիկ, պետերուն հարցեր կուտայ, անոնց առողջութեան մասին:

Վալիին օգնականը առիթէն օգտուելով, մի կողմ կը քաշէ խայաթպաշին որուն յաճախորդն էր ինք եւ ուրիշներէ չլսուելու ձայնով կ'ըսէ անոր· — «Երէկ պատահմամբ աղուոր կտոր մը առի, բայց երկու մեթրէն աւելի չունէր, կրնա՞ս սէրդէբի մը չակել ինծի»:

— «Չըխմաղ», կ'ըլլայ խայեաթպաշիին պատասխանը: (Ձեւեր, դուրս չի գար):

Յեղափոխական ամբոխը յանկարծ միաբերան կը պոռայ·— Չըխմաաա՜ազ: Վալին կը հասկընայ եղածը եւ դառնալով պետերուն կ'ըսէ·— «Չըխմաղ»ներ պատրաստելը պատուաւոր գործ մը չէ ոչ ձեզի եւ ոչ ալ հենց իրենց «չըխմաղ»ներուն համար:

Ցաւելով կը հաստատեմ թէ մենք ալ «չըխմաղ»ներու «բանակ» մը ունինք որոնք հաւաքուած զանազան թերթերու, խմբակներու, ակումբներու շուրջ, կ'աշխատին լըրձել, խեղաթիւրել, ջնջել ամէն սրբութիւն:

Նպատակ մը որուն չկրցան հասնիլ ոչ Հռոմ, ոչ Ասորիք, ոչ Բիւզանդիոն, ոչ Արաբ խալիֆաներ, ոչ Մոնկոլներ, ոչ Օսմանցիք, ոչ Հայաստանը առանց Հայերու ուզող Ռուսեր եւ ոչ ալ անոնք որ Հայերուս հաշուոյն «ընկեր» Քէմալին հետ սիրային կապեր հաստատելէ եւ խաբուելէ վերջը միայն այսօր, հայ սուրբերուն ըսածները կը կրկնեն:

Պարոնայք հայ «չըխմաղ»ներ, եթէ ծանօթ ըլլայիք Հայու առաքինութիւններու, պիտի գիտնայիք թէ Հայը կը մեռնի, բայց երախտամոռ ըլլալու դասեր չառներ:

Օրինակ, հայ գիւղացին իր երբեմնի աշխատող եւ ծերութեան պատճառով անգործութեան դատապարտուած եզը մսավաճառին չի ծախեր, այլ կը կերակրէ եւ բոլոր պէտքերը կը հոգայ, մինչեւ անոր բնական մահը:

Հայ շինականներ իրենց տուներէն չեն վռնտեր երբեմնի հսկիչ պառաւած շունը եւ բարի մամիկներու հսկողութեամբ կը կերակրեն, կը խնամեն, ջուրին եւ կերակուրին ամանը դունչին մօտը կը բերեն որ կուրացած շունը նեղութիւն չկրէ:

Ահա Հայուն երախտագիտական տուրքը անասուններուն:

Ինչ կը վերաբերի հայ մարդկանց որոնք պատմութիւն կերտած են մեզի, ըլլայ Վարդան Մամիկոնեան, Մեսրոպ Մաշտոց, Մովսէս Խորենացի, Րաֆֆի, Ռ. Պատկանեան, Յ. Պարոնեան, Արմենականներ, Հնչակեաններ, Դաշնակցականներ, Ս. Զաւարեան, Զօհրապ, Անդրանիկ, համայնավար Խանջեան եւ Չարենց, Հայը կը կրէ բոլոր տեսակի զրկանքները, ճնշումները, հալածանքներ, բայց անոնց եւ նմաններու յիշատակն ու թողած աւանդութիւններ չի լքեր:

Աւելի ճիշդ՝ չի կրնար լքել, եթէ ուզէ իսկ:

Ձեր հոգու խորքումն ալ Հայը նստած է, բայց դուք ժամանակի մը համար քող մը քաշած էք անոր երեսը:

Օրինակ, կրնա՞ք ցուցնել մարդ մը, ձեր «չըխմաղ»ներուդ շարքերէն որ Մասիսին կամ Էջմիածնին նկարը տեսած ատեն բաներ մը չզգայ: Ինչո՞ւ, հարցուցէք ձեր ներքին աշխարհին:

Եթէ հոն նստած Հայը չհասկնաք, դիմեցէք «Ձայն տուր, ով Ծովակ»ին որ զգայ կուտայ թէ Մասիսը բարեբեր կամ արդիւնաբեր վայր մը ըլլալուն համար չէ որ Հայերը կը փնտռեն, այլ անոր համար որ այդ լերան կատարին կը կեդրոնանայ բոլոր Հայերուն ուշադրութիւնը:

Էջմիածնի համար ալ, Խրիմեան անգամ մը ըսած է·— «Հայ մը ուր որ ալ ըլլայ, պատրաստ է կռուելու եւ մեռնելու, բայց ոչ լոկ անոր համար որ կրօնական հաստատութիւն մըն է, այլ առաւել անոր համար որ Էջմիածինը Հայութեան միութիւնը կը ներկայացնէ:

Հայ մը կրնա՞յ լքել այդ սրբութիւնները:

Անոնք որ մեզ դրին, հաւաքական անկաշկանդ զարգացման հասնելու ճամբուն վրայ, անոնք որ կռուեցան այդ գաղափարին պաշտպանութեան համար եւ որպէս Հայեր մեռան, անոնք որ դեռ կ'ապրին բազում զրկանքներով, հայ ուխտին քարէ խաչը կրելով, ի՞նչ են մեզի համար եթէ ոչ սուրբեր, առաքեալներ, առաջնորդներ:

Ոչ մէկ ուրիշ ազգ Հայերուս չափ սուրբեր եւ հերոսներ ունեցած է:

Դուք կը հայհոյէք մարդոց որոնցմէ սորվեցանք թէ հայրենիքը, Մայիս 28ը, եռագոյնը, Մասիսը, Էջմիածինը մեր անկախութեան գաղափարը, մեր լեզուն, մեր պատմագրերը, մեր մշակոյթը պիտի պաշտպանուին որպէս հայութեան սրբութիւններ:

Երախտագէտ Հայու հոգին կ'ըմբոստանայ երբ իր սուրբերուն եւ սրբութիւններուն հետ վատօրէն կը վարուին: Կ'երեւայ թէ մինչեւ այժմ, հասկցած չէք ձեր «չըխմաղ»ներուն դերը մեր ողբերգութեան մէջ: Օրինակներով խօսիմ:

Դուք «չըխմաղ»ներ, երէկ կը ծափահարէիք Ա. Խանջեանը որ կուռք մըն էր ձեզի համար, իսկ մեզի թշնամի: Երբ Խանջեանը Ղարաբաղ, Ախալքալաք եւ Նախիջեւան պահանջելու համար սպաննեցին եւ ան որպէս Հայ, Հայու իրաւունքին պաշտպանութեան համար մեռաւ, դուք լքեցիք, իսկ մենք պաշտեցինք անոր յիշատակը եւ սուրբերու ցուցակին մէջ անցուցինք: Նոյնպէս եւ Չարենցը:

Տարբերութիւն մը կը տեսնէ՞ք «մեր» եւ «ձեր» դիրքին միջեւ:

Քանի մը «չըխմաղ»ներ, Երեւանի բեմէն յայտարարել տուին թէ «մենք Ամենայն Հայոց կառավարութիւն չենք, Թուրքիայէն պահանջներ չունինք» եւ դուք ծափահարեցիք:

Դաշնակցութիւնը այն ատեն յայտարարեց թէ Հայութիւնը պիտի չլքէ Ուիլսընեան սահմանները: Դուք հայհոյեցիք անոնց:

Այսօր, երբ Դաշնակցութեան ըսածները ուրիշին բերնով կը կրկնուին, դուք կը ծափահարէք:

Թոյլ տուէք ըսելու թէ դուք խօսքը, միտքը կամ գաղափարը չէ որ կը ծափահարէք կամ կը նախատէք, այլ բերաններուն տարբերութիւնը:

Ալ վստահ եմ որ եթէ համայնավարի մը անունով պատահական անցորդ մը ձեզի ըսէ թէ Իսլամը լաւ է, պիտի ընդունիք, իսկ եթէ Դաշնակցական մը ըսէ թէ քրիստոնէութիւնը լաւ է, պիտի քարկոծէք:

Կրցա՞յ հասկցնել, «չըխմաղ»ներուդ արժէքը:

Շարունակենք քիչ մըն ալ, թերեւս աւելի պատկերաւոր երեւոյթներ ճարուին, մեր դառն իրականութեան մէջ:

Ի՞նչ կ'ուզէք «Յառաջ»էն, որ տարիներ շարունակ վառ պահած է Հայու գաղափարը, հայրենի գեղեցկութիւնը ցուցնելով ուսուցանելով:

«Յառաջ» պաշտելի կռունկ մը եղած է պանդուխտներուս համար, միշտ խաբրիկ մը բերելով ազգէն եւ հայրենիքէն:

Ասոր մէջ պարսաւելի բան մը կա՞յ:

Ինչո՞ւ կը քաշքշէք «Հայրենիք»ը:

Կրնա՞ք երեւակայել որ եթէ օր մը Հայաստանի պատմական, քաղաքական, գրական եւայլ փաստաթուղթերը ոչնչանան, «Հայրենիք» պատկառելի դրամագլուխ մը շինած է որ յառաջ եկած բացը գոնէ մասամբ կրնայ գոցել:

Դուք «չըխմաղ»ներդ ի՞նչ ունիք, այդ թանկագին գանձերուն փոխարէն, բացի «ժուռնալճի»ներուն «ստուար աշխատանքներ»ու հաւաքածոյէն:

Երբ «Յառաջ»ը կը պոռայ շարունակ,— Մի՛ այլանդակէք հայ լեզուն եւ մուրճը առած Հայաստանի դուռները կը զարնէ որ քիչ մը բացուին, դուք «չըխմաղ»ներուն յատուկ լեզու եւ գրիչ կը շարժէք, նպաստելու համար բռնի սահմանափակումներուն:

Ես ալ կ'ընդունիմ թէ Դաշնակցականները եւ հարազատ Հնչակեանները անուղղայ մարդիկ են, քանզի ձեր ուղեղներուն համար ապսպրուած կաղապարներուն մէջ անոնց գլուխները չեն տեղաւորուիր:

Հենց ատոր մէջ է ազգին բախտաւորութիւնը եւ ատոր համար է որ հասկցող Հայը կը գնահատէ անոնց կեցուածքը: Եթէ ատոնք եւ ատոնց նմաններ չըլլային, ամբողջ հայ ազգը «չըխմաղ»ներու պիտի վերածուէր:

Քիչ մըն ալ Ներգաղթէն:

Ո՞ր Հայը խանգարեց Ներգաղթը:

Դուք ի՞նչ ըրիք այդ գործին մէջ, բացի այծն ու ոչխարը իրարմէ զատելէ եւ «հրաժարական»ներու դէզ մը ապահովելէ:

Ժամանակին Թուրքերը բռնի կը թլփատէին Հայերը, հայութենէն հեռացնելու համար: Ձեր «քաղաքական» թլփատումները Թուրքերէ՞ն օրինակեցիք: Կը կարծէք որ Դաշնակցութիւնը ատով պիտի թուլնա՞յ:

Անդադար կը բղաւէք թէ «Դաշնակցութիւնը մեռաւ», բայց միւս օրը նորէն կ'աղաղակէք թէ «Դաշնակցութիւնը կը խանգարէ»: Եթէ կ'ընդունիք թէ Դաշնակցութիւնը մեռած է եւ նորէն Դաշնակցութեան օձիքը չէք ձգեր, կը նշանակէ թէ մեռել քաշքշողներ էք· կամ ստախօսներ, որ կենդանի եղածը անշունչ կը ներկայացնէք:

Վերջապէս, երկուքին մէկը պիտի ընտրէք ձեզի համար որպէս շքանշան «չըխմաղ»ներու:

Կրնա՞ք ցուցնել Հայ մը որ հայրենիք երթալու կամ բոլոր միջոցներով անոր օգնելու ցանկութիւնը չունենայ: Ուրեմն, ինչի՞ց դրդուած, քաղաքական ձայնանիշներով «տավուլ զուռնայի» դիմեցիք, եթէ մութ հաշիւներ չկային Ներգաղթին ծալքերուն մէջ:

Թիւրիմացութիւններէ խուսափելու համար կը յայտարարեմ թէ Դաշնակցական եղած չեմ երբեք եւ ըլլալու ալ միտք չունիմ:

Երբեմնի Հնչակեան, միշտ պայքարած եմ Դաշնակցականներուն դէմ (բայց ոչ Դաշնակցութեան), անոնց սխալները սրբագրելու համար, եւ անանկ միջոցներով որ պայքարին աղտերը հայկական տաշտակէն դուրս չթափին, օտարները զզուեցնելու աստիճան:

Գրիչը զէնք չէ ինծի համար եւ ոչ ալ ապրելու միջոց: Դաշնակցութիւնն ալ որպէս կազմակերպութիւն կրնայ օր մը պատմութեան սեփականութիւնը դառնալ· բայց Դաշնակցութեան դաւանած գաղափարը, որ Ազգ եւ Հայրենիք բառերուն մէջ կը խտանայ, մեռնելիք չունի, քանի երկրագունդը Հայու մը ծանրութիւնը կը կրէ իր վրայ:

Միջին Արեւելք — ՎԱՀՐԱՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՎԿԱՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒՍ

ԽՄԲ.— Վերջերս հրատարակեր էինք բանաստեղծ Արսէն Երկաթի տպաւորութիւնները Հայաստանի մասին: Բանաստեղծը հետեւեալ տեղեկութիւնները հաղորդած է Աղեքսանտրիոյ «Արաքս» թերթին.—

Օրական ութ ժամ աշխատող կոլխոզի մշակին կը տրուի անձ գլուխ թէյ 8 կրամ, քացու (շիրա) կէս լիտր, պանիր 40 կրամ, իւղ 15 կրամ, մեղր 20 կրամ, փայտ 3 քիլօ, օղի քառորդ լիտր, բանջարեղէն մէկ քիլօ, ցորեն 3 ու կէս քիլօ, խաղող 2 քիլօ, չամիչ 400 կրամ, փշատ (ալիւրոտ միջուկով պտուղ) 250 կրամ, գինի կէս լիտր եւ օրական 39ուկէս րուբլի դրամ:

Մի մտահոգուիք մսի մասին: Լենինականի մսագործարանը, որ 1933-34ին կառուցուած եւ 1935ին շահագործումի ենթարկուած է, պատերազմի ընթացքին 3500 ոչխար եւ 500 եզ կը մորթէր օրական: Այս թիւերը աւելի էին պատերազմէն առաջ: Թուրքերը արգիլեցին մսացու կենդանիներու իրենց երկրէն արտածումը դէպի Հայաստան, պատերազմի ընթացքին: Այսօր օրական 120 թոն միս կը ղրկուի սահմանները սպառումի համար:

Կերպասեղէն.— Լենինականի հսկայ մանարանը այսօր կ'արտադրէ օրական 40 հազար մեթր կերպաս: Հնգամեակին վերջաւորութեան պիտի ունենայ 2500 մեքենայ չորս բաժինով եւ պիտի արտադրէ 75 հազար մեթր: Պիտի կառուցուի նաեւ ներկատուն, ուր 45 աշխատաւորի աշխատանքով օրական պիտի ներկուին 12 հազար մեթր կերպաս, 23 միլիոն րուբլի յատկացուած է այս շինարարութեանց համար: Այս մանարանը քսան հազար բանուորի ապրուստի աղբիւրը պիտի դառնայ:

Ս. Էջմիածին.— Երեւանէն Էջմիածին տարածուող լայն ճանապարհին երկու կողմերը շինուած են նորաշէն սիրուն վիլլաներ, գաղթողներուն համար, եւ կը շարունակուին կառուցուիլ: Էջմիածնի շէնքը մեծ նորոգութեանց կը կարօտի, որոնց ծրագիրը պատրաստ եւ Մելքոնեան ալ ամերիկահայ ծանօթ բարերար մըն է: Բանաստեղծը տեսած է ուխտաւորներու մեծ բազմութիւն մը, որոնք եկած էին շրջակայ գիւղերէն: Այցելած է նաեւ Զուարթնոցի պատմական աւերակները որոնք կը պահպանուին մեծ խնամքով եւ ճարտարապետի մը հսկողութեան տակ: Գացած է նոյնպէս Գեղարդ, պատմական ուրիշ սրբավայր մը եւ գլուխ-գործոց տաճար մը, ուր հանդիպած է դարձեալ ուխտաւորներու: Սրբավայրին մէջ վարդապետ մը կը սպասարկէ:

Արեւմտահայ գրականութեան եւ լեզուի մասին մեծ հետաքրքրութիւն կը տիրէ:

Հայկական առանձնականութիւնը կը մնայ վառ, սեղանները լիքը խորտիկներով, Արարատեան դաշտի պտուղներով եւ հայ տանտիկիններու համադամ ճաշերով, որոնց կողքին Արարատեան գոնեաքը եւ մանաւանդ ոսկեվազ գինին, միշտ անպակաս: Երեւանի ոչ միայն գինին, գոնեաքը, միրգերը, օդը եւ ջուրը, այլ Հայուհիները հմայիչ գեղեցկութեամբ մը օժտուած են: Իսկ երիտասարդութիւնը նուրբ եւ բարեկազմ իր պարապոյ ժամերը կ'անցընէ ուսանելով կամ գեղարուեստական աշխատանքներու եւ ժամանցներու նուիրուելով:

Վերադարձող գրագէտներ.— Ժամանակ մը Հայաստանէն դուրս գտնուող տաղանդաւոր գրագէտ Մկրտիչ Արմէնը արդէն վերադարձած է քաջառողջ վիճակի մէջ: Գուրգէն Մահարիի եւ Ալազանի վերադարձին ալ կը սպասուի:

Գեղարուեստական կեանք.— Հայաստան ունի 28 թատրոն· բեմադրուած է անցեալ տարի 170 թատերախաղ. 5800 ներկայացում տրուած է: Հանդիսատեսներուն թիւը՝ 1.880.000 եղած է: Օփերայի մէկ ներկայացումը 35.000 րուբլի կ'արժէ, իսկ միջին եկամուտը 8000 րուբլի· բացը կը գոցէ պետութիւնը: Օփերայի, թատրոններու եւ համերգներու համար, տարեկան 50 միլիոն րուբլի ծախք կ'ըլլայ, որուն 33 միլիոնը պետութիւնը կը հայթայթէ:

Բագուի մէջ.— Պ. Երկաթ վերադարձած ըլ-

Ա Ն Դ Ա Ս Տ Ա Ն

Միշտ նոյն կեղծիքը

Պէյրութի Ազդակը պատմելէ ետք թէ համերաշխութեան խօսքեր կը լսուին ատենէ մը ի վեր, հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ, մատը վէրքին վրայ դնելով (15 յունուար).—

Նշանակալից է նոյնպէս որ երբ մէկ կողմէն այս փորձերը կը կատարուին, միւս կողմէ պատուիրակութիւններ կը շարունակեն ափ առնել կառավարութեան դռները, ու միաժամանակ, ի լրումն ամենայնի, կուսակցութիւններու կոչեր կը հրատարակուին թերթերու մէջ:

Եւ ով գա՛րք, ով բա՛րք, այդ կոչին տակ կը պակսի նաեւ պոլշեւիկներու պիրոյի ստորագրութիւնը: Այսինքն բուն պատասխանատուն՝ ուրիշներու պաշտպանութեան կրթնելով, կ'ուզէ դառնուկի մորթով ներկայանալ ժողովուրդին:

Չէ՞ք կարծեր, որ այս բոլորը այլեւս չափազանցուած կատակերգութեան մը կնիքը կը կրեն իրենց վրայ:

Եթէ իսկապէս համերաշխութեան եւ դէպքերու վերջ տալու ձգտում մը գոյութիւն ունի, այս չէ իրական ուղին:

Իրաւունք ունի մեր ժողովուրդը մտածելու թէ բոլոր այս տարօրինակ քայլերը կ'առնուին, պարզապէս վարագուրելու համար բուն չարիքը:

Կը ցաւինք որ քաղաքական կուսակցութիւններ անգամ չեն անդրադառնար խմորուող դաւերուն:

«Ազդը» ամբողջ մեր դէմ ներկայացնելու այս ճիգերը, օտարին ծիծաղը միայն կը շարժեն, որովհետեւ բոլորն ալ կ'ըմբռնեն թէ այդ «Ազդին» ետեւը ովքեր են թաղնուած: Իսկ այդ թաղնուողը գիտէ այս ճշմարտութիւնը: Սակայն իր ամբողջ ձգտումն է կարելի եղածին չափ շատ անուններ ու տիտղոսներ կապել իր պոչին, պարզապէս ընդհանրացնելու ու ծածկելու համար իր անբաղձալի գոյութիւնը:

լալով Բագուի ճամբով, ճանչցած է նաեւ այս շրջանի հայութիւնը, 200.000 *հոգի: Այդ քաղաքին մէջ ունինք,* 1) *Հայ պետական թատրոն, հռչակաւոր դերասան Երամեանի անունով: (Դերասան Երամեանը շատ բարձր արուեստագէտ մը կը նկատուի, Վահրամ Փափազեանի հաւասար, եթէ ոչ աւելի):* 2) 170 *երկսեռ ուսանողներ պետական համալսարանի մէջ, ուր կը պաշտօնավարեն նաեւ հայ ուսուցչապետներ:* 3) *Հայերէն «Կոմունիստ» թերթը:* 4) *Ընտիր դերասաններ, ինչպէս՝ Յովհաննէսեան, տիկին Ժասմէն եւ Սօնա Արզումանեան: Բանաստեղծը ծանօթացած է համալսարանական հայուհիի մը՝ օր. Վերա Եավրուեանի հետ որ գրքննադատութեան կը պատրաստուի եւ իրեն նիւթ ընտրած է Դանիէլ Վարուժանը:*

Վերջապէս, Պ. Արսէն հանդիպած է նաեւ վրանաբնակ Թիւրքմէններու որոնք հայախօս հովիւներ են...:

Անոնք նոյնպէս յաճախ կ'օգտագործեն մեր «հակահայաստանեան» «ընթացքը», ու կը ճգնին մոլորութեան մէջ ձգել քաղաքական հասունութենէ զուրկ բարեմիտները:

...Մեր այս օգտակար քաղաքականութիւնը բարեբախտաբար կ'ըմբռնէ ժողովուրդը ու այդ պատճառաւ ալ կապուած կը մնայ մեզ, այն արդար յոյսով, որ Դաշնակցութեան գոյութիւնը կրնայ ցրուել հայութեան դէմ նիւթուած դաւերը եւ փաստել որ հայութիւնը քաղաքականապէս անբարեյոյս տարր մը չէ եւ կը մտածէ այնպէս, ինչպէս կը մտածեն զինքը հիւրընկալող ժողովուրդներն ու իշխանութիւնները:

Այս ճշմարտութիւնը չի տեսնել կը նշանակէ կոյր ըլլալ: Այն հսկայական պայքարը, որ շղթայազերծուած է դեմոկրատիկ մարդկութեան եւ պոլշեւիզմի միջեւ, կը թելադրէ մեր ժողովուրդին ըլլալ զգոյշ եւ շրջահայեաց եւ գոհ չերթալ զանազան դաւադրութիւններու:

Դաշնակցութիւնը այն միակ ուժն է, որ կեցած է այդ դաւերու ճամբուն վրայ, եւ գերագոյն զոհողութիւններով կը ձգտի հեռու պահել այս նորօրինակ վտանգը մեր ժողովուրդէն: Պատմութիւնը օր մը պիտի արձանագրէ իր մեծագոյն գնահատանքը մեր այս աշխատանքին համար:

Այս լոյսին տակ պէտք է քննել խնդիրները ու բացատրել պայքարի փոփոխական զէնքերը մեզ դէմ: Այդ պայքարը օր մը կը մղուի ազգային ճակատէն ներս դաւելով: Օր մը հայ եւ «արաբ» մամուլին էջերը զարդարելով զարհուրելի պրօվաքա*սիոններով: «Հրաժարիմներու» օրինակներ տալով «Սաութ էլ Շաապներու» մէջ: «Դաշնակ նացիներ» ծափահարել տալով Ռօզալիի սրահներուն մէջ: Զէնքերու «Սէնթ Էթիէն» եւ ոստիկանական* մար*քաները որոշելով»: Պուրճ Համուտի մէջ «Դաշնակներու զէնքի* տէփօները*» մատնանշելով: Տուներու դռները կոտրելով եւ սրբութիւններ ոտնակոխ ընելու, պատանիներու եւ անցորդներու վրայ յարձակելով, ու այս բոլորը մաքիավելական ծրագրով մը ձգելով դիմացինի ուսերուն: Հուսկ ուրեմն ափ առնել կառավարութեան դռները հակառակորդը իբր խռովարար կուսակցութիւն ներկայացնելու համար:*

Այս բոլորին դիմաց մեր պարտականութիւնն է պաղարիւն ըլլալ, մնալ զուսպ, ու շարունակ զգաստութեան հրաւիրել դաւերու եւ դէպքերու հեղինակները: Դաշնակցութեան դիրքը մազաչափ անգամ չի խախտիր այս դաւերէն: Սակայն գիտենք որ դաւադիրներու նպատակը ոչ թէ ուղղուած է մեր, այլ հայ ժողովուրդին դէմ: Այդ պատճառաւ ալ իւրաքանչիւր հայ մարդ ըմբռնելով այս ճշմարտութիւնը, պէտք է մտահոգուի ու տեսնէ բուն եւ իրական ցաւը:

Ինչպէս որ համերաշխութիւնը մենք չէ որ քանդած ենք, նոյնպէս եւ դէպքերը մեզմով ծագում չեն առած եւ մեզմով չէ որ կը շարունակուին: Ուրեմն պարկեշտ մարդ հարեւանցի քննութեամբ մը կրնայ լուծել այս «գաղտնիքը»: Մեր հակառակորդներուն կը մնայ վերջ տալ գործածուած «վարպետ» միջոցներուն»:

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՁԻՁՈՒՔ ՁԱՅՆ ՄԸ

ԼԻՈՆ.— *Սիրելի* Յառաջ, *իբրեւ անկուսակցական անհատ մը, որ մօտէն կը հետեւիմ հայ մամուլին, կը հիանամ, եւ ինչո՞ւ չէ, կը զարմանամ սա երկու տարուան համբերութեանդ վրայ:*

Որովհետեւ այլեւս չափն ու կշիռը կորսնցուցին, մամուլով տարած իրենց աղտոտ պայքարին:

Բայց եւ այնպէս, պէտք է «ատել եւ խաբել յաղթանակելու» համար, ինչպէս ըսած է «փօշլափիկ» (Օ՛ ներողութիւն, սիրելի Արամ) պարագլուխ մը որ այժմ գոյութիւն չունի:

Մարդիկ «դիւանագիտական» դասեր կուտան եւ իրենց կուսակցական մենատիրութիւնը կ'ուզեն պարտադրել գաղթահայ զանգուածին:

Է՛ր երբեմն Հօկ.ը: Պէտք էր փոխել իր մաշած դիմակը: Եւ ըրին, եւ ես — ու ինձ պէս շատեր — հաւատացին թէ իսկապէս բան մը պիտի փոխուի գաղթահայ կեանքէն: Բայց վրայ հասաւ յուսախաբութիւնը, եւ ահա ինչ որ կը տեսնենք ամէն օր: Մարդիկ իրենց տրամաբանութիւնը կորսնցուցած կը մրոտեն (մրոտելով իրենց աղտոտ ճակատը): Երբ հայ բոլշեւիկ մը կը յայտարարէր թէ մեզի համար այլեւս Հայկ. Դատ գոյութիւն չունի, աս դիւանագիտութիւն էր: Երբ մեր ոխերիմ թշնամիին՝ Թուրքին Խ. Միութիւնը զէնք կուտար որպէսզի միեւնոյն զէնքով Հայուն դէմ կռուի, այս ալ դիւանագիտութիւն էր, երբ նոյն Խ. Միութիւնը բարեկամութեան դաշնագիր կը կնքէր Թուրքին հետ, անտեսելով մեր արդար իրաւունքները (եւ ինչ ողբերգութիւն, մէկ հատիկ բողոք մը իսկ չլսեցինք պետական կոչուած ղեկավարներէն... իմա հայ համայնավարներէն) այս ալ դիւանագիտութեան մաս կը կազմէր...

Արտասահմանի մէջ, մեր մէկ միլիոն զոհերու Ապրիլ 11/24*ը կը տօնեն, ոչ թէ զայն յարգանքի երկիւղածութեան զգացումներով (պատերազմէն առաջ բաւական արիւն պղտորեցին, մենք Ջոմերս կը տօնէինք)· փա՛ստ կ'ուզէք.— համարձակութիւն իսկ չունին Խ. Հայաստանի կառավարութենէն պահանջելու որպէսզի այդ նուիրական տօնը տօնուի ամբողջ Հայաստանի մէջ:*

*Փակագիծ մը.—*1944*ին ազատագրութեան նախօրեակին, երբ Արտէշ կը գտնուէի, Հայաստանցի զինուոր մը զոր «մաքի»ի մէջ տեղաւորած էի, երբեմն կը խօսէր զանազան նիւթերու շուրջ: Օր մըն ալ կարգը եկաւ մեր Թուրքէն կրած ջարդին ահաւորութեան: Տղան ապշեցաւ ու երեսս նայեցաւ, հասկցնելով թէ այդպիսի բանէ մը տեղեկութիւն չունի: Բայց «մաղէրիստ դաշնակէն» տեղեկութիւն ունէր: Եզրակացութիւնը ընթերցողին կը թողում:*

Վերջին խօսք մըն ալ: Ահարոնեանները ու իր սերունդը, բանակներ չունէին որպէսզի իրենց դիւանագիտութիւնը «պարտադրէին», բայց մեզի «ափ մը հող» տուին իրենց «չախմախլի»ով, իսկ դուք 25 *տարուան ընթացքին ի՞նչ աւելցուցիք այդ ափ մը հողին վրայ: Դեռ կը սպասենք...*

Հայու Զաւակ

Յ. Գ.— Ձեր թղթակցին յանձնած եմ հազար ֆրանք՝ Դաշնակցութեան ֆոնտին համար:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Պ Ա Պ Օ Ն

Տարիքը բաւական յառաջացած էր արդէն, երբ օր մը մայրը անոր ճաշի ծրարը պատրաստեց, տէօշէկ *մըն ալ անոր թեւին տակ դրաւ եւ զայն իր առջեւը խառնելով՝ Մայր դպրոց տարաւ:*

— «Աման տնօրէն էֆէնտի, Աստուծոյ սիրուն սա Պապօն մարդ ըրէ: Բնաւ չքաշուիս, այնպէս որ միսը քեզի, ոսկորը մեզի»:

Եւ յուսալով որ իր Պապօն մարդ պիտի ըլլայ, հանգիստ խղճով տուն վերադարձաւ:

Բայց՝ դպրոցին եւ դասարանին մէջ Պապօն սկսաւ աչքի զարնել: Ոչ միայն դասերը չէր սերտեր, այլեւ դասարանին մէջ եւ դասաւանդութեան ընթացքին, աթոռ անոր տակը ասեղ կը դնէր, մելանով իր քիթն ու բերանը կը ներկէր. գրաւ կը բռնէր եւ մելանը կը խմէր, աս ու ան կը մշկռտէր: Ձմրան ցուրտ օր մըն ալ դպրոցին բակը դիզուած ձիւնին մէջ խորունկ փոս մը փորած, վրան ծածկած ըլլալով՝ օսմաներէնի գեղագրութեան ուսուցիչ «օձու գլուխը» (Օսման էֆէնտին) առօք փառօք մէջը թաղած էր: Ասոր վրայ տնօրէնը զայրացած եւ իր սովորական ձեւով զորս դու պատուիրեցեր տապկոց մը կերցուցած էր Պապոյին:

Պապօն չկրնալով այլեւս հանդուրժել ծեծին, եւ դպրոցի ու դասի վրայ ալ սէր չունենալով, մինչեւ դադար սպասեց, դադարին մայր վարժարանի պատէն վար ցատկելով կծիկը դրաւ: Մտքէն կրկնելով, «Պապօ ջան, փախիր որ փրթիս»:

Ամբողջ կէսօրէն վերջ, ձմրան ցուրտին թափառեցաւ: Իրիկունը վախն ի վախը տուն գնաց, եւ առիթ մը օգտագործելով, հանդիսաւորապէս եւ բերանացի իր հրաժարականը ներկայացուց հօրը: Թէ՝ չէր ուզեր այլեւս դպրոց վերադառնալ: «Հայր, ըսաւ, համալութիւն *կ'ընեմ,* տէլլէկութիւն *կ'ընեմ, կը մուրամ, կը գուրամ, բայց այլեւս դպրոց չեմ վերադառնար: Որովհետեւ հոն գլխս կը ծեծեն. ծեծը մարդուն համար չէ, հայր, այլ էշերուն համար է: Ես դպրոց չեմ երթար, չեմ երթար...»:*

Ծնողքը.— «Աման, զաման, Պապօս, ջանս, ճիկէրս, *կրտուկս, մի՛ ըներ, մի՛ ըլլար. պէտք է որ կարդաս. կարդալը մարդուս պէտք է... Ան մարդս մէյ մըն ալ մարդ կ'ընէ...»*

Չեղաւ ու չեղաւ...:

Ծնողքը յուսահատեցան. այլեւս անկարելի էր զայն համոզել: Ուստի հայրը զայն իր հետը խանութը տարաւ, որ գոնէ քէպապճիի *արհեստը սորվի եւ թեւը ոսկի* պիլէզիկ *մը ունենայ գէշ-աղէկ ապագայ մը ապահովէ:*

Պապօն գոհ էր այլեւս: Տանըրչօրսը բոլորած եւ տանըրհինգին բարեւ տուած, կարծես կը զգար այլեւս թէ մեծ տղայ կը դառնայ: Քիչ մը լրջացաւ: Եւ այս զգացումէն թելադրուած, այլեւս հօրը ջուր բերելու, կամ խելքը խաղի տալու մասին չէր որ կը մտածէր, այլ շատ մը ուրիշ մտքեր սկսած էին զինքը զբաղեցնել ու նեղել...:

Օրինակ: Անցեալ օր դեներէն (սպանդանոց) միսը շալկած եւ շուկայէն վար իջած պահուն, քանի մը Թուրք ստահակներ օգտուելով իր բեռնաւորուած վիճակէն, զինքը անպատուած էին եւ նոյնիսկ աջէն ու ձախէն մխտած, մխորտած... Ուզած էր այդ լակոտներուն դաս մը տալ. բայց ի՞նչ ընէր, իր կոնակի բեռը ո՞ւր դնէր... Համբերած էր, սրտին վրայ քար դրած, սպասելով ուրիշ առիթի մը:

Ուրիշ անգամ մըն ալ փայտի մէյտանէն *(հրապարակ) անցած ատեն տեսած էր որ մարդ մը, փոքրիկ ջրկիրի մը, ջուրի արդար իրաւունքը չէր տուած: Ջրկիր տղեկը կեցած էր անզգամին խանութին դիմացը, լացած, լացած. բայց անոր արցունքները անգութ մարդուն խիղճը պզտիկ մը անգամ չէին շարժած: Պապօն այս տեսած էր, ուզած էր մարդուն ջուխտ մը խօսք ըսել, բայց քաշուած էր անկէ, յարգած էր մեծ ու պզտիկի աւանդական օրէնքը եւ անոր պեխին ու մօրուքին խնայած:*

Դեռ քանի մը օր առաջ ալ, իրենց խանութին շատ մօտիկ, ցորենի մէյտանին *մէջ, Թուրք մը Հայու մը ցորենը բռնի ձեռքէն խլած, զայն նախատած եւ ապտակած էր... Պապօն այս ալ տեսած էր... Տեսած էր եւ այս, եւ այսպէս շատ մը սիրտ հատցնող եւ հոգի ծակող բաներ, որոնց ազդեցութեան տակ իր պատանի հոգին կը շշմէր: Եւ ամէն անգամ որ խանութի ճանճերը վանելու եւ վռնտելու ատեն անոնցմէ քանի մը հատ գետին կը փռէր, ինքնիրենը կը մրթմրթար,— «Կամ այդ գէշ մարդիկը թող այս ճանճերուն պէս անզօր ըլլան, կամ ես Ս. Սարգիսի պէս զօրեղ, որպէսզի մեծնամ եւ աշխարհիս սա ծուռ ու մուռ բաները շտկեմ: Ատոնց հասկցնեմ թէ ի՞նչ ըսել է ուրիշին իրաւունքը ուտել, ուրիշին պատուին հետ խաղալ»: Եւ մտքէն կը կրկնէր.— «Պապօ, Պապօ, քեզ տեսնեմ»: Թեւերը կը տարածէր, շարժումներ կ'ընէր: Երբեմն ալ թեւին մկանները կը սեղմէր, անոնց կարծրութեան աստիճանը չափելու համար... «Քիչ մըն ալ, քիչ մըն ալ մեծնամ, տես թէ ինչեր ընեմ տի (պիտի):*

Օր մը ջուր բերելու գացած էր. մէյ մըն ալ տեսաւ որ ոստիկան մը քիւրտ բանտարկեալ մը բերաւ, որ երկու ձեռքին երկու թիթեղ բռնած էր: Պէտք էր բանտը ջուր տանէր. այն պահուն որ թիթեղները կը լեցուէին, յանկուցն Քիւրտին վար ծռիլը, ափով աւազն ու փոշին առնելը եւ ոստիկանին աչքերուն նետելը մէկ եղաւ. եւ երբ անճարակ Թուրքը իր աչքերը կը ճմռէր, Քիւրտը արդէն քաղաքէն դուրս ելած եւ Թէփէն հասած էր... Պապօն Քիւրտին քաջութիւնը տեսնելով, ապշած մնաց: Միեւնոյն ատեն հետեւեալ քանի մը բառերը իմացաւ. «Տերսիմցի է, Տերսիմցի...»

(1) Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ

նի ամսական բաժինը, բոլորը ծախեց հինգ ժամ - ուան մէջ: Երկուշաբթիէն սկսեալ հօսանքի կըր - ճատման ժամերուն ոչ վերելակները պիտի բանին, ոչ թէ լիշկները եւ ատամնաբոյժները հօսանք պիտի ունենան: Կառավարական գրասենեակներն ալ տաքութիւն պիտի չունենան: Թատրոնները եւ սինէմաները պիտի բացուին ժամը 16էն վերջը:

Պաղեստինի բաժանումը

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ ամբողջ նոր քաղաքը զինուորական իշխանութեան ենթարկուեցաւ շաբաթ օր, ապահովելու համար անգլիացի ընտանիքներու տեղափոխութիւնը: Զրոյց կը շրջի թէ շատ չանցած զինուորական իշխանութիւն պիտի հաստատուի լայն տարածութեանց վրայ, վճռական պայքար մղելու համար ահաբեկիչներու դէմ: Ամբողջ քաղաքը անձկութեան մատնուած է:

Միւս կողմէ անելի մը մատնուած է Պաղեստինի ապագայ վարչութեան խնդիրը: Պէվինի վերջին ծրագիրը անմիջապէս մերժուեցաւ թէ Արաբներուն եւ թէ Հրեաներուն կողմէ: Երկու կողմերն ալ յայտարարեցին թէ նոր ծրագիրը ուրիշ բանի չի ծառայեր եթէ ոչ յետաձգել հարցին կարգադրութիւնը եւ աւելի սաստկացնել պայքարը:

Իրազեկ աղբիւրէ կը հաւաստեն թէ նոր ծրագիրը կը պարունակէ հետեւեալ երեք կէտերը.—

1. Հարիւր հազար Հրեաներ ընդունիլ յառաջիկայ երկու տարիներու ընթացքին: 2. Ջնջել Հրէական Գործակալութիւնը եւ Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութիւնը: 3. Հաստատել Միացեալ Ազգերու խնամակալութիւն մը հինգ տարուան համար, ղեկավարութեամբ անգլիացի մարզպանի մը: Խնամակալութեան ընթացքին Պաղեստինը պիտի բաժնուի երկու շրջաններու, մէկը հրէական, միւսը արաբական մեծամասնութեամբ: Հինգ տարի վերջը այս երկթեւ պետութիւնը անկախ պիտի դառնայ, եթէ Հրեաները եւ Արաբները միասին համաձայնին, հակառակ պարագային երկրին ապագայ կարգուսարքը պիտի վճռուի Միացեալ Ազգերու կողմէ: Ծրագիրը չի նախատեսեր հրէական անկախ պետութիւն մը որեւէ տարածութեամբ եւ որեւէ ժամանակ:

Մեծ ցոյցեր Աթէնքի մէջ

Աթէնքէն կը հեռագրեն թէ ուրբաթ օր բազմութիւն մը աղմկալի ցոյցեր կատարելով խանգարեց Ապահովութեան Խորհուրդի քննիչ յանձնախումբին աշխատանքները: Ցուցարարները այնքան բարձր կը պոռային Ակրոպոլիս Փալասի պատուհաններուն առջեւ որ յանձնախումբը ընդհատեց ալպանական պատուիրակին դեկուցման ունկնդրութիւնը: Հազարաւոր երիտասարդներ եւ երիտասարդուհիներ կ'աղաղակէին,— «Ալ չենք ուզեր որ արիւն թափի: Անգլիացիները պէտք է հեռանան»: Համայնավար ցուցարարները հանրակառքերու եւ ծառերու վրայ բարձրանալով անգլերէն եւ ֆրանսերէն նշանախօսքեր կը ցուցադրէին: Պահ մը փորձեցին բռնի մտնել հիւրանոցին մէջ: Յանձնախումբին ընդհ. քարտուղարը պատգամ ղրկելով փորձեց հանդարտեցնել ամբոխը, բայց անօգուտ:

Ալպանական պատուիրակութիւնը ծանր մեղադրանքներ ուղղեց Յունաստանի դէմ, պնդելով թէ ան կը ջանայ խռովութիւններ յարուցանել Ալպանիոյ մէջ, թէ կը պահէ պատերազմի ոճրագործները, ալպանացի, պուլկար եւ սերպ փաշականները, թէ 2087 Ալպանացիներ անհետացած են Յունաստանի մէջ, 1944ին եւ 1945ին, թէ 68 գիւղեր քանդուած են եւ 23.000 ալպանածին Յոյներ Ալպանիա ապաստանած են եւն.:

Յանձնախումբը խնդրեց յունական կառավարութենէն գոնէ յետաձգել վեց ըմբոստներու մահապատիժին գործադրութիւնը: Յունական պատուիրակը բողոքեց արտաքին միջամտութեան դէմ, բայց եւ այնպէս յետաձգուեցաւ մահապատիժին գործադրութիւնը:

★ Անգլիոյ գաղթային նախարարը ունկնդրութեան ընդունեցաւ Կիպրոսէն հասած պատուիրակութիւն մը, որ խնդրեց Յունաստանի կցել կղզին: Նախարարը կրկնեց ինչ որ ըսած էր երեսփ. ժողովին մէջ.— Որ եւ է փոփոխութիւն չեն կրնար կատարել Կիպրոսի կարգուսարքին մէջ:

ՊԱՂՏԱՏԷՆ կը հեռագրեն թէ չորսական ամիս տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուեցան քանի մը հինգ համայնավարներ որոնք անդամ էին «Ազգ. Փրկութիւն» կոչուած ընկերակցութեան մը: Ասոնք ամբաստանուած էին թէ «ապօրէն արարքներ կը կատարէին, խանգարելու համար երկրին անդորրութիւնը»:

ԵՐԵՍՓՈԽԱՆՆԵՐՈՒՆ ՏԱՐԵԹՈՇԱԿԸ, որ 495 հազար ֆրանք էր, պիտի բարձրանայ 640.000ի:

14 ՆԱԽԱՐԱՐՆԵՐ եւ բարձր պաշտօնատարներ պիտի դատուին Վերսայլի Գերագոյն Ատեանին առջեւ, փետրուար 25էն սկսեալ, իբրեւ գործակից եւ մեղսակից Փէթէն-Լավալի: Դատավարութիւնը պիտի տեւէ մէկ ամիս:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ տնտեսական կազմակերպութեան զարկ տալու համար, երկու հարիւր ամերիկեան մեծ գործարաններու ներկայացուցիչներէն բաղկացած միութիւն մը հաստատուեցաւ Թուրքիոյ մէջ, աջակցութեամբ Մ. Նահանգներու Արտաքին - Ներածում դրամատան: Ասիկա մէկն է այն առաջին քայլերէն որոնցմով Ամերիկա հետզհետէ կը տեղաւորուի Միջին Արեւելքի մէջ: Նախապէս ալ Սթէնտըրտ Օյլը պայմանագիր մը կնքած էր, ճարտարարուեստներ հաստատելու համար Եթովպիոյ մէջ, ամենակարճ ժամանակէն:

ԻՏԱԼԻՈՅ Սահմանադիր ժողովին նախագահ ընտրուեցաւ համայնավար մը, Ումպէրթօ Թերաչինի, 436 քուէարկուներու 290ին ձայնով: Նախորդ նախագահն էր ընկերվարական մը, Սարակաթ:

ՉԸՐՉԻԼ 250.000 սթերլին պիտի ստանայ ամերիկեան հրատարակիչէ մը, իր պատերազմի յիշատակները գրելու համար, իբրեւ հեղինակի իրաւունք

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ 16 հանրապետութեանց 7ին Գերագոյն Խորհուրդներու ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: Այս հանրապետութիւններն են Ռուսիա, Ուկրայնա, Սպիտակ Ռուսիա, Լիթուանիա, Վրաստան, Հայաստան, Ազրբէջան որոնք կը ներկայացնեն Խ. Միութեան բնակչութեան 9)10րդը: Միւս ինը շրջաններուն ընտրութիւնները պիտի կատարուին փետր. 14ին եւ 16ին:

1934 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 6ի խլրտումներու տարեդարձին առթիւ, կիրակի օր հանրապետականները մեծ թափոր մը կազմեցին Փարիզի մէջ, Նասիոնի հրապարակէն մինչեւ Ռէփիւպլիք, առաջնորդութեամբ ընկերվարական եւ համայնավար կուսակցութեանց: Կառավարութեան կողմէ կըմասնակցէր Պ. Մորիս Թորէզ (փոխ վարչապետ):

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ արտաքին նախարարը, զօր. Մարշըլ, լրագրողներու առջեւ պարզելով արտաքին քաղաքականութիւնը, շեշտեց թէ հիւլէական ուժի հսկողութիւնը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի եւ թէ Մ. Նահանգները երբեք պիտի չկրճատեն իրենց զինուորական ուժը, մինչեւ որ հաւաքական ապահովութեան դրութիւն մը հաստատուի: Յետոյ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զինուորական ընդհանուր եւ կատարեալ մարզանք մը, ուժ տալու համար կառավարութեան արտաքին քաղաքականութեան:

Աւարայրի Գոյամարտի տօնը

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)

ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ արիներու եւ արենուշներու Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերուն կողմէ, 13 Փետրուար, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.45ին, Casa d'Italia սրահին մէջ, Rue d'Alger: Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր: Երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ: Մուտքը ազատ է:

Այնթապի սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Շաբաթ օր ժամը 3էն 12

Salle Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

98 Quai de la Rapée, Métro Quai de la Rapée

Հանրածանօթ նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար, հայկական, հնդկական, սպանիական պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ):

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով դրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք:

ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջականներու հինգշաբթի օրուան բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի հինգշաբթի, փետրուար 13ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր պիտի մատուցուի Ս. պատարագ Վարդանանց տօնին առթիւ: Նոյնպէս պատարագ տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, փետրուար 14ին՝ Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ:

ԽՄԲԱԳՐԱՏՈՒՆ կը հրաւիրուի Պ. Միսաք Ծղնաւորեան:

ԼԻՈՆԻ Հ. Յ. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»ի ընկերահամակրական մեծ խնջոյքը, 16 Փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն 12, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի «Կաւալերնց» նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ազատի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաջանի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, հայերէնի դասէն վերջ: Կարեւորօրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Անթուանի «Գիւլխանդանեան» խումբին ժողովը՝ այս ուրբաթ, Ս. Պօյաճեանի բնակարանը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ

ՊՕՄՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդանանց տօնին առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բարդէն Սիւնի» եւ Սեպուհ խումբերու ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Կ. ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեշրջանի առաջին ընկերական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ՝ Փետրուար 15ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Salle Voltaireի մէջ, 2 rue de l'Odéon: Կը խնդրուի Փարիզի ինչպէս նաեւ քոյր մասնաճիւղերուն բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ այս հաւաքոյթին: Դասախօսութեան նիւթը՝ «Հայ կնոջ դերը մեր ազատագրութեան պատմութեան մէջ:

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ

Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին

BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré

Ջոյգ նուագախումբ, անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում:

Կիները գիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ:

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69:

Հայ երիտ. Միութիւններու անդամները իրենց անդամատետրերը ներկայացնելով կը վճարեն զեղչեալ գին:

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա-Խարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղս Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ մը, որ տեղի կ'ունենայ 16 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2էն մինչեւ 8, Սալօն Քօլպէրի ընդարձակ սրահին մէջ, 7 րիւ Քօլպէր: Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ: Տախքերու մասնակցութիւն 50 ֆրանք:

ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

Համար ճոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին ճերմակեղէններու պիտի գտնէք

DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

8bis Rue Falguière, Paris (15)

Métro Pasteur կամ Մոնփառնաս

Տէր եւ Տնօրէն Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin եւ Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie** եւ **Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

Interessant

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 12 Février 1947 Չորեքշաբթի 12 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4928-Նոր շրջան թիւ 567 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ԻՆՉԴ՞Ս ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԵՑԱՆ ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՀԻՆԳ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԸ

Գրաւոր բողոքներ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, երկուշաբթի օր, 10 Փետրուար, ստորագրուեցան Իտալիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Ֆինլանտայի հաշտութեան դաշնագիրները, Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան Ժամացոյցի Սրահին մէջ: Ճիշդ այն սեղանին վրայ ուր պառկած էր Ռոպէսփիէռ գլխատուելէ առաջ, Ֆրանսական յեղափոխութեան շրջանին:

Օրուան հիւրընկալն էր Պ. Պիտօ, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, որ յանուն քսան դաշնակից ազգերու բարեգալուստ մաղթելով հինգ պետութեանց պատուիրակներուն, յայտարարեց.

— «Երեսուն տարուան մէջ երկրորդ անգամ ըլլալով Ֆրանսական կառավարութիւնը պաշտօն ստացած է իր դաշնակիցներէն եւ բարեկամներէն հրաւիրել ազգերը որ վերջ տան սոսկալի պատերազմներու իր հողին վրայ: 1947 Փետրուար 10ի թուականը, որ այնքան ծանրաբեռնուած է վեց տարուան անողորմ պայքարներու եւ ներկայի դժուարութեանց եւ մտահոգութեանց տառապանքներով, կը լուսաւորուի սակայն ապագայի խոստումներով... Պարոններ, այս դաշնագիրներն ստորագրող կառավարութեանց կ'իյնայ, բոլորին օժնութեամբ, փոխադարձաբար համաձայնելով ի սպաս արդարութեան եւ ազատութեան, հիմնել աշխարհ մը՝ ազատ պատերազմէ, ուր միագամ ընդ միշտ վտարուած ըլլայ վախը»:

Նախ հրաւիրուեցաւ իտալական պատուիրակութիւնը, որուն հետ ստորագրեց նաեւ Ֆրանսա, քանի որ պատերազմ էր մղած անոր դէմ: Իւրաքանչիւր պատուիրակութիւն սեղանին առջեւ ներկայացած ատեն Պ. Պիտօ հետեւեալ խօսքերը կ'ուղղէր, յանուն Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան, բարեգալուստ մաղթելէ վերջ.— «Համաձայնութիւն գոյացած է հաշտութեան պայմաններու մասին, դաշնակից ազգերուն եւ (պարտեալին անունը) միջեւ: Կը վկայեմ թէ ստորագրուելիք բնագիրը կը համապատասխանէ Յունուար 17ին Ուաշինկթընի մէջ յանձնուած պատճէններուն: Դաշնագրին ստորագրութիւնը կը նշանակէ յանձնառութիւն ստանձնել ուղղամտօրէն եւ հաւատարմօրէն գործադրելու դաշնագրին բոլոր պայմանները»:

Ստորագրութեանց արարողութիւնը տեւեց 25 վայրկեան: Միացեալ Ազգերուն որոշումով, արգիլուած էր յայտարարութիւններ ընել ստորագրութեան պահուն: Իտալիա ստորագրեց ժամը 11.32ին, Ռումանիա 3.21ին, Պուլկարիա 3.30ին, Հունգարիա 4.30ին, Ֆինլանտա 5.45ին:

Զանազան երկիրներու բողոքի յայտարարութիւնները չկարդացուեցան, այլ պարզապէս արձանագրութեանց կցուեցան: Ռումանիոյ պատուիրակութիւնը կը գտնէր թէ «տարապայման եւ անարդար» բեռներ դրուած են որոնք պիտի ծանրացնեն երկրին տնտեսական վիճակը: Ցետոյ կը բողոքէր որ զրկուած է Գերմանիոյ պարտքերը պահանջելու իրաւունքէն եւ կը դատապարտէր դաշնագրին տնտեսական յօդուածները: Պուլկարիա եւս կը բողոքէր դաշնագրին տնտեսական յօդուածներուն դէմ եւ կը պարզէր Պուլկարիոյ ստորերկրեայ գործունէութիւնը Գերմաններուն դէմ: Հունգարիա նոյնպէս կը բողոքէր տնտեսական պայմաններուն եւ հողային կորուստներուն դէմ: Եուկոսլաւիա (յաղթական), որ նախապէս որոշած էր չստորագրել իտալական դաշնագիրը, վերջին պահուն տեղի տուած էր, իր պարտականութիւնը կատարելու համար խաղաղութեան հաստատման մէջ: Բայց կը բողոքէր դաշնագրին դէմ, դիտել տալով թէ «Եուկոսլաւ ժողովուրդը երբեք պիտի չհրաժարի այն հողերէն որ իրեն կը պատկանին, ազգագրական տեսակէտով»:

Արարողութեանց ներկայ էին յաղթական պետութեանց դեսպանները եւ ուրիշ պատուիրակներ, որոնք իրենց կարգին ստորագրեցին դաշնագիրները:

Սուգ դէպքեր Իտալիոյ մէջ

ԱՆԳԼԻԱՑԻ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐ ՄԸ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ

Մինչ հաշտութեան դաշնագիրները կը ստորագրուէին Փարիզի մէջ, ամբողջ Իտալիան խոր յուզումի մը մատնուած էր: Դաշնագիրը ստորագրելէ վերջ, սրահէն դուրս ելած ատեն, իտալական պատուիրակը, Լուփէ տի Սարանեա, կ'ըսէր թղթակցի մը.

— «Իտալիա իրական դեր մը չունեցաւ դաշնագրին պատրաստութեան մէջ: Դաշնագիրը յօրինուեցաւ մեր գլխուն վրայ: Իտալիոյ ամբողջ ապագան վտանգուած է: Մեզի համար սեւ օր մըն է այսօր»

Իտալացի թղթակից մը ստորագրութեան լուրը հեռագրելով Հռոմ, կը յայտարարէր.— «Այսօր օդաչուներու յատուկ ահազանգը կը հնչէ իմ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԲՈԼՈՐԻՆ ՄԷԿ ՊԱՏԱՍԽԱՆ

Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը յունուար 22ին «Մութ խաղեր» զգայացունց խորագրին տակ հրատարակեց խմբագրական մը, աժան դրամագլուխ հայթայթելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդներուն:

Յիշեալ գրութեան հեղինակը իր յօդուածը կը սկսի շատ խելօք խօսքերով: Այսպէս, կ'ըսէ թէ «Այսօր հայ ժողովուրդը միութեան եւ համերաշխութեան պատկեր մը կը ներկայացնէ, որուն նմանը իր պատմութեան մէջ թերեւս ուրիշ անգամ պատահած չէ: Երբ կը դիտենք ներքին բաժանումները որոնք կը խռովեն այնքան ուրիշ ազգերու քաղաքական կեանքը, կը հաստատենք որ մեր ժողովուրդը մէկն է այն սակաւաթիւներէն ուր ամէն ոք համախմբուած է ազգային ուղղութեան մէկ քանի հաստատ եւ յստակ սկզբունքներու շուրջ»:

Մինչեւ հոս բարի: Ռամկավար խմբագիրը պարզապէս կը հաստատէ թէ այսօր հայութեան բոլոր հոսանքներն ալ համախմբուած են եւ ձեռք ձեռքի տուած՝ «ազգային ուղղութեան մէկ քանի հաստատ եւ յստակ սկզբունքներուն շուրջ», որոնք են, ամէն բանէ առաջ, Թրքահայ Դատի պաշտպանութիւնն ու Ներգաղթը:

Այս իրականութիւնը հաստատելէ վերջ սակայն, ռամկավար խմբագիրը քանի մը տող վարը կը ջանայ իր ընթերցողներուն մտքերը պղտորել, «յիշելով իրողութիւն մը որ տեղի ունեցած է վերջերս Փարիզի մէջ» եւ զոր քաղած է «բոլորովին վստահելի աղբիւրէ» (ստորագծումները մերն են, Հ. Ս.): Ի՞նչ է այս «իրողութիւն»ը:

Մեծահարուստ Հայ մը, միապետական, իր մօտ կանչած է «փարիզահայ ականաւոր գրագէտ մը», որուն «պարզած է իր տեսակէտները, այն է պայքարիլ ներգաղթի շարժման դէմ, որ իր կարծիքով գաղթահայութիւնը «կորստեան» կ'առաջնորդէ, պայքարիլ Թրքահայ նահանգներուն Խորհրդային Հայաստանի կցման ծրագրին դէմ, աշխատիլ «ուրիշ» Հայաստանի մը, «Ազատ եւ Անկախ» Հայաստանի մը կազմութեան համար: Եւ այս ծրագիրներուն յաջողութեանը համար մեծատունը կ'առաջարկէ հիմնել օրկան մը, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով»:

Գրագէտը «մերժած է գործիք դառնալ այս դաւերուն»:

«Բայց վերոյիշեալ միլիոնատէրը չէ բաւականացած այսքանով: Ան կոչ ըրած է նաեւ ուրիշ անձնաւորութեան մը, Դաշնակցական գործիչի մը որ նոյնպէս դեր մը կը կատարէ գաղթականական կազմակերպութիւններու մէջ եւ որ, ըստ տեղեկատուներուն, յայտնելով հանդերձ իր եւ իր անմիջական բարեկամներուն համամտութիւնը իրեն եղած առաջարկներուն, յայտարարած է թէ ներկայ պայմաններուն մէջ ոչ մէկ հաւանականութիւն կայ որ անոնք ընդունելութիւն գտնեն հայ ժողովուրդին մօտ»:

Եզրակացնելով, ռամկավար շաբաթաթերթը կ'ըսէ թէ «պէտք է դիմակազերծ ընել այս ազգակործան թակարդներուն հեղինակները»:

Շաբաթ մը վերջ, 29 Յունուարին Հայ Ազգային Ճակատի կեդրոնական օրկանը արտատպեց իր ռամկավար գրչեղբօր այս խմբագրականը, հետեւեալ դղրդալից խորագիրներով, զոյգ սիւնակի վրայ.—«Դաւադրութիւն Հայկական Դատին եւ Խորհրդային Հայաստանի դէմ: Դաւաճանները նորէն գործի անցած»: Իսկ ամէնէն յատկանշականն այն է՝ որ «Դաշնակցական գործիչ»ին վերաբերեալ հատուածը գլխագրով շարել տրուած էր, տասը տողի մէջ:

Կը նշանակէ որ Ազգ. Ճակատի օրկանին համար այս բոլոր «մութ խաղեր»ուն, «ազգակործան թակարդներ»ուն, «Հայկ. Դատին եւ Խ. Հայաստանի դէմ դաւադրութիւն»ներուն մէջ գլխաւոր դերակատարը «Դաշնակցական գործիչ»ն էր եւ ոչ թէ «մեծահարուստ Հայը», որուն վերաբերեալ հատուածները պարզ տառերով շարուած էին:

Ճակատական խմբագիրը ուժ տալով իր երեւակայութեան, յունուար 30ի եւ Փետրուար 1ի թիւերուն մէջ կարգ մը բանսարկութիւններ կ'ընէ: Այսպէս, առանց կարմրելու, կը գրէ.—

«Դաշնակցական գործիչը որուն այս ծրագիրը ներկայացուած է, յայտնած է իր կուսակցութեան համաձայնութիւնը, աւելցնելով՝ ընդհանուր հոսանքին, հայ ժողովուրդի կամքին դէմ երթալու վտանգը»:

Տարակոյս չկայ, որ ռամկավար թերթը եւ անոր հետեւելով ճակատական օրկանը գիտակցաբար խեղաթիւրած են «Դաշնակցական գործիչ»ին վերաբերեալ մասը, իրենց սովորական հակադաշնակցական պայքարին նիւթ մատակարարելու հասկնալի եւ «ներելի» դիտումով:

Ուստի եւ չէր արժեր որեւէ պատասխան տալ:

Սակայն «ի միամտութիւն մոլորեալ մտաց» եւ լուսաբանելու համար բարեմիտ հասարակութիւնը, բոլորին մէկ կը պատասխանենք, հրապարակաւ յայտարարելով.—

Ակնարկուած «Դաշնակցական գործիչ»ին զուտ անձնական տեսակցութիւնը խնդրոյ առարկայ «մեծահարուստ Հայ»ուն հետ տեղի ունեցած է ո՛չ թէ «վերջերս», ինչպէս հաւաստեր է ռամկավար թերթին «բոլորովին վստահելի աղբիւրը», այլ 1945 ՅՈՒՆԻՍԻՆ, այսինքն ՔՍԱՆ ԱՄԻՍ ԱՌԱՋ եւ վերջացած է անոր ԲԱՑԱՐՁԱԿ ՄԵՐԺՈՒՄՈՎ: «Դաշնակցական գործիչ»ին պատկանած կուսակցութիւնը, կամ անոր «անմիջական բարեկամները» ո՛չ մէկ տեղեկութիւն ունեցած են անոր այս անձնական տեսակցութենէն, ո՛չ առաջ եւ ոչ ալ ետքը. պարզ այն պատճառով որ խնդրոյ առարկայ «ծրագիր»ը՝ Խորհրդային Հայաստանէն դուրս «ազատ եւ անկախ Հայաստան» մը կազմելու մասին՝ երբեք չէր համապատասխաներ Հ. Յ. Դաշնակցութեան որդեգրած սկզբունքներուն:

Քսան ամիս առաջ տեղի ունեցած այս հանդիպումը եղած է առաջին եւ վերջին տեսակցութիւնը երկու անձնաւորութեանց միջեւ:

Այդ տեսակցութեան մէջ ո՛չ մէկ առաջարկ եղած է «պայքարելու ներգաղթի շարժման դէմ», քանի որ այդ թուականին տակաւին Մոսկուան ու Երեւանը ներգաղթի համար ոեւէ հրահանգ տուած չէին: Նոյնպէս ո՛չ մէկ առաջարկ եղած է «հիմնելու օրկան մը, հայերէն եւ ֆրանսերէն լեզուներով», իր «ծրագիրներուն յաջողութեանը համար»: Կ'երեւի թէ այս առաջարկները կատարուած են ռամկավար թերթի ակնարկած «ականաւոր գրագէտ»ին, որ ճիշդ է թէ «վերջերս» միայն տեսակցած է յիշեալ «հայ մեծատուն»ին հետ:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան դիրքը Հայկական Դատին մասին շատ պարզ եւ յստակ էր քսան ամիս առաջ ալ, երբ մեր հակառակորդները տակաւին խարխափումի մէջ էին:

Ա՛յս է ահա ամբողջ ճշմարտութիւնը:

Ռամկավար թերթին (եւ անոր ձայնակցող Ազգ. Ճակատի օրկանին) կը մնայ «դիմակազերծ ընել» «բոլորովին վստահելի» հռչակուած «աղբիւր»ը եւ փաստերով ապացուցանել իրենց կարծեցեալ ամբաստանութիւնները:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐՐԱԿԱՆ ՊԱՐՏՔ ՄԸ

Միշտ կը գանգատինք թէ արուեստի քննադատներ չունինք,— երաժշտական, նկարչական կամ թատերական:

Անշուշտ այս պակասէն ամէնէն աւելի տուժողն է արուեստագէտը ինք, որ արդար անհամբերութեամբ մը կը սպասէ իր տուած հանդէսին, իր գրած գիրքին կամ ներկայացման մը եւ նկարահանդէսի մը արձագանգին, որուն համար այնքան աչքի լոյս վատնած է: Շատ անգամ անլուր զրկանքներով:

Դեռ կը սպասենք այն ձեռնհասներուն որ պիտի խօսին Օննիկ Պէրպէրեանի համանուագին եւ Տիկին Մառի Թէրզիպաշեանի վերջին երգահանդէսին վրայ...

Եւ ահա վերջինը, ծանօթ նկարիչ Սարգիս Խաչատրեանի նկարահանդէսը, նախաձեռնութեամբ Փարիզի քաղաքապետութեան:

Արուեստագէտը Ամերիկայէն հազիւ վերադարձած, իր թանկագին բեռներուն հետ հրաւէր կը ստանայ պետական թանգարանէ մը, իր «հնդկական արուեստի ընդօրինակութիւնները» տրամադրել, ցուցահանդէսին:

Անշուշտ մեզի համար պատուաբեր այս առիթը լաւ կ'օգտագործենք, դոնէ այցելելով նկարահանդէսին ուր յաճախ առիթ կ'ունենանք հանդիպելու բարձրաստիճան հիւրերու, ինչպէս ակադեմական Կրուսէ, չինական դեսպանը եւ ուրիշներ, որոնց գնահատական խօսքերը մեր հայրենակցին հանդէպ հաճոյք կը պատճառեն բոլորին: Բայց, ամէնէն առաջ մեր նկարիչներուն կ'իյնայ երթալ տեսնել եւ մեզ ներկայացնել Պ. Ս. Խաչատրեանի նոր գործը, իր արուեստի նրբութիւններուն մէջ:

ՍՕՍԻ

ԲՈՒՆ «ՖԱՇԻՍՏ»ՆԵՐԸ

Տակաւին երէկ, Դաշնակցութեան հակառակորդները դաշնակից պետութեանց դիմելով, կը փափաքէին թէ համայնավար իշխանութիւն մըն է Հ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը, հետեւաբար անվստահելի: Եւ այս՝ ճիշտ այն միջոցին երբ «մէկ Հայ մէկ ոսկի» կ'արժէր եւ առանց արտաքին օգնութեան մեր գոյութիւնը վտանգուած էր:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը մէկ անգամ ծնած՝ իր 60 տարուան գործի տարիքն ունի արդէն եւ երբեք դաւանափոխ եղած չէ: Որովհետեւ զինք ծնող ժողովուրդի ճակատագիրը փոխուած չէ մեծագոյն մասին համար: Ի՞նչպէս կը տրամաբանէք որ նոյն մարդը քանի մը ծնունդ ունենայ, եւ կուսակցութիւն մը իր պատմական դերին մէջ ըլլայ երէկ համայնավար, այսօր ֆաշական իր շրջանակով:

«Ֆաշիստ» Դաշնակցութիւնն էր որ իր մեծ առաքեալին՝ Ակնունիին միջոցով պատմութեան յանձնած է Դէպի Երկիր կոչը, եւ այսօր ձեր գոյութիւնը նոյնիսկ այդ նոյն կոչով կ'ապահովէք:

Բերնի ծամոց մը եւս ունիք: Այն թէ Դաշնակցական Հանրապետութիւնը հովանաւորող մը կը փնտռէր եւ դիմած էր Ուիլսընի Ամերիկային:

Նախ մի մոռնաք որ ամերիկեան հողատարութիւնը խնդրուած էր երկու Համագումարներու որոշումով (Փարիզ), բոլոր հոսանքներու միջոցաւ, համաձայնութեամբ Պօղոս Նուպարներու եւ Գ. Նորատունկեաններու:

Յետոյ, խոստովանեցէք որ այդ քաղաքականութեան կը պարտիք Ուիլսընի սահմանագծած Հայաստանը, որուն ապաւինած էք այսօր, ազգ. դատ վարելու համար: «Հայաստան քարիւղ ունի՞» հարցնող ամերիկեան Ծերակոյտը այն ատեն չէր ուզեր գոհանալ Երեւանի քարահանքով, այլ կը պահանջէր սանկ ծովէ ծով ընդարձակ հողամաս մը, որուն մէջէն հոսէին Մուսուլի քարիւղը եւ ուրիշ բաներ: Եւ ծրագիրը ձախողեցաւ դեռ չծնած, [illegible]ներու բախումով:

Եւ սակայն փաստ մը, պահանջագիր մը, մուրհակ մը թողուց մեր ձեռքը եւ ամէնքս անոր գործադրութիւնը կը պահանջենք այսօր:

... Զգո՜յշ, այն սակաւաթիւ համակրողները որ ձեր շուրջը ունիք օր մը փոխանակ չատնալու, կրնան լքել ձեզ. որովհետեւ այդ նոյն համրանքը օր մը Դաշնակցութեան փառաբանող եղած է եւ ներկայիս մէկդի քաշուած է, ազգային անյաջողութեան մեղքը անոր վրայ նետելով:

Եթէ այդ պատճառով Դաշնակցութեան քէն ընողներ կան, ձեր ձախողութեան պարագային անոնք պարզապէս պիտի թաղեն ձեզ:

«Դուք», ըսի, բայց դուք ո՞վ էք: Դուք անծանօթ, անանուն, չարաղէտ ստուեր մըն էք մեր ազգային կեանքին մէջ:

Դուք գործ խանգարող, պառակտող, քաղաքական հաւատամքէ զուրկ չար ոգին էք:

Դուք հինէն ի վեր քաջութիւն չէք ունեցած պարկեշտօրէն կազմակերպուած ուժ մը ներկայանալու: Ի՞նչ անուն կրնանք տալ ձեզի

Մեր մէջ գոյութիւն ունեցած է Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութիւնը, որուն դաւանանքը մերինէն շատ ալ տարբեր չէ:

Եւ դուք ան չէք:

Վերակազմեալ Հնչակեան, անոր զաւակը, ա[illegible]ն ապազգային-յեղափոխական: Դուք ան չէք:

Ռամկավար Ազատական՝ մեր եւ անոնց մէջ [illegible]ուած բարեխառնութեան նոր կամուրջը: Դուք ան ալ չէք:

Համայնավա՞ր:

— Դո՞ւն ես Յիսուսի աշակերտը...

— Ոչ, ես զայն չեմ ճանչնար:

Ու ապաշաւ առաքեալը դեռ աքաղաղը երեք անգամ չխօսած, երեք անգամ ուրացաւ իր տէրը...

Դուք ամէն տեղ կ'ուզէք երեւալ, ամէն գոյն դիմակ կը փոխէք, համաձայն օրուան ազդանշանին:

Ո՞վ է բուն «ֆաշիստ»ը, ուրեմն:

Գունափոփոխ, ժամանակին յարմարող, ստախօս, քաղաքական ծոյլեր, լարախաղաց, ջուր պղտորող ծղուկներ:

Քաղաքացիական քաջութենէ զուրկ, անողնաշար, նպաստընկալ այս տարրն է որ նոր կուսակցութեան մը սաղմը ինը ամիսն անգամ մը կը վիժեցնէ:

Ահա այս տարրն է որ կազմուած է բոլոր հայ կուսակցութիւններու թափթփուքներէն, յաճախ խառնակցելով օտար թափթփուքներու հետ:

Հոն է՝ ձախողած եւ թերահաւատ Հնչակեանը, իր կուսակցութիւնը ուրացող: Հոն է յոգնած զառամած Ռամկավար անհատը: Հոն է մանաւանդ փնտռուած, ուրացող, ինքնիրեն հայհոյող Դաշնակցականը:

Հոն է «անկուսակցական» եւ «մենք համայնավար չենք» դիմակաւորը:

Այդ տեսակ միջավայրի մը մէջ միշտ ներկայ է պարտականութիւններէ խուսափող հայ ունեւոր[illegible]էն մաս մը: Նոյնիսկ փիլոնաւոր փոքրամասնութիւն մըն ալ իբրեւ զարդարանք:

Ահա խառնիճաղանճը երէկուան եւ այսօրուան քարեր կը նետէ մեր ոտքերուն տակ, շատ անգամ ջուր լեցնելով թշնամիներու ջաղացքը:

Եւ ահա մեզ մեղադրողը իբրեւ «ֆաշիստ»: Իրականին մէջ ինքն ըլլալով ժամանակներու յարմարող մակաբոյծը:

Մենք կ'ապրինք խօսքի եւ մտքի ազատութիւնը յարգող երկրի մը մէջ: Սակայն ազատութիւնը կը կայանայ անոր մէջ որ իր «ազատութեամբ» չանպատուեր ուրիշին ընկերային եւ անհատական պատիւը եւ չի զրպարտեր:

Ես պիտի թելադրէի ի հարկին եւ անմիջապէս դիմել ինքնապաշտպանութեան տարրական միջոցին,— անուանարկութեան դատ բանալ, երբ մէկը կը համարձակի «ֆաշիստ» անուանել զինք:

Դաշնակցութեան կազմակերպութիւնը իր ընթերցը ("ընելիքը") մեզի չի հարցներ անշուշտ. բայց մենք չենք կրնար հանդուրժել որ աժեմ չաժեմներ ամէն խօսակցութեան մեր երեսին նետեն լուտանքի պէս «ֆաշիստ» բառը: Ինչպէս որեւէ լուտանք պատուոյ դատով կը պատժուի, նոյնն է եւ այս պարագային: Կամ կը հաստատէ «ֆաշիստ» ըլլալս կամ կ'ենթարկուի հետեւանքին:

Մեր աղտոտ լաթերը ուրիշին չցուցնե՞նք: Անոնք որ այս խրատը կուտան, թող նախ իրենք զգուշանան:

Հիմա հասկցուեցաւ կարծեմ ինչպէս «դուք»ին, նոյնպէս «մենք»ին նշանակութիւնը եւս:

Այսինքն, ինչպէս որ առանց Երեւանցի ըլլալու միլիոնաւոր մարդիկ կան որ Հայ են, կան նաեւ բազմութիւններ, ոչ արհամարհելի, որոնք առանց Դաշնակցական ըլլալու աւելի Դաշնակցական են, այսինքն թէ՝ դիմադրական ճակատին հինէն ի վեր օգնողներու կամաւոր բանակն են:

Այս զուտ հայկական արտադրութիւն է եւ նըժարը միշտ իր կողմը, որ երեւան կուգայ ի հարկին: Դաշնակցութեան պահեստի ուժն է այն:

Ինչպէս երէկ Վասպուրականէն մինչեւ Ծ. Գարահիսար ու Եդեսիա, վաղը Կարսէն մինչեւ «սահմանը քաշաց» եւ ամէն տեղ մենք կը հետեւենք հայկական փաստացի ուժին:

Հիմա, եթէ համայնավար վարդապետութիւնը՝ լուծելով, տարբաղադրելով, ձուլելով իր մէջ եւ շուրջը գտնուող խայտաբղէտ տարրերը բիւրեղանայ եւ կազմակերպուի՝ յանդգնօրէն պարզէ իր պաշտօնական դրօշը, ազգային ճակատամարտի պատնէշին վրայ, այն ատեն է որ հրապարակէն պիտի քշուին պարապ տեղը աղմկող անգործ եւ անպէտ մարդիկ:

Ազգին բեռը այնքան ծանր է որ, ոչ մէկ ատեն միակ կուսակցութիւն մը — գոնէ երկրէն դուրս — պիտի կրնար տանիլ: Ուրեմն, երբ կազմակերպուի համայնավարութիւնը, այն ատեն դժուար չէ ճամբայ գտնել Դաշնակցութեան հետ, միակամ եւ ուժեղ:

Այդ կը պահանջէ մեր շահը ազգային:

Վաղը թերեւս նոր Սասունցի Դաւիթ մը մարտադաշտ իջնէ. պէտք է որ մէյտանը մաքրուած ըլլայ: Եթէ դուք չէք կրնար, միասին մաքրենք հրապարակը:

Ա՛յս կը պահանջէ մեր ընդհանուր շահը:

Խ. ՎԻՇԱՊ

ՕՐՈՒԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

Եւրոպայի ածուխի տագնապը

Ածուխի տագնապը հետեւանք է գլխաւորաբար անգլիական առաքումներու բացարձակ դադարումին եւ Գերմանիոյ ածուխի առաքումներու նուազումին: 1938ին Եւրոպայի ամբողջական արտադրութիւնն էր ութ հարիւր միլիոն թոն, (այս թիւին մէջ չեն մտներ Խ. Միութեան ածուխի արտադրութիւնը), որ կը նշանակէ Եւրոպայի արտադրութեան 55 առ հարիւրը:

Համաշխարհային չափանիշով միւս երկու ածուխ արտադրող երկիրներն են Մ. Նահանգներն ու Խ. Միութիւնը: Ցարդ ածուխի գլխաւոր կեդրոնը կը հանդիսանար Մեծն Բրիտանիա: Շնորհիւ իր հսկայական ածուխի պաշարին էր, որ ան, տարիներէ ի վեր, կը պահէր ճարտարարուեստական յառաջդիմութեան մէջ առաջնակարգ դիրք մը: 1946ին անոր արտադրութիւնը եղած է 189 միլիոն հինգ հարիւր հազար թոն, մինչդեռ 1913ին այդ թիւն էր 287 միլիոն:

Պատերազմէն առաջ Եւրոպայի ածուխի գլխաւոր արտածողներն էին.— Գերմանիա 40 առ հարիւր, Անգլիա 32, Լեհաստան 10 առ հարիւր: Այսօր այդ թիւերը իջած են.— Գերմանիա 15 առ հարիւր, Լեհաստան 7 առ հարիւր, Անգլիա զէրօ: Ուրեմն պատերազմէն առաջ Եւրոպա ներածուած 82 առ հարիւր թոնին դէմ այժմ ներածուած է միայն 22%: Ահա թէ ո՛ւր է ածուխի տագնապին գաղտնիքը:

Նախապատերազմեան շրջանին հետ բաղդատելով Եւրոպայի ածուխի բացն է տարեկան 52 միլիոն թոն. այս բացին մէկ մասը սկսած են գոցել Մ. Նահանգները, տրամադրելով տարեկան 20 միլիոն թոն: Մ. Նահանգները ցարդ երբեք ածուխի գլխաւոր արտադրողներ չէին եղած, նկատի առնելով երկրին հեռաւորութիւնն ու փոխադրական հսկայ ծախքերը: Ամերիկեան այս կարգադրութեամբ Եւրոպայի ածուխի նուազութիւնը թէեւ 32 միլիոն թոնի կ'իջնէ, սակայն Եւրոպական Ածուխի Ընկերակցութիւնը այս կարգադրութիւնը տնտեսապէս յարմար չի նկատեր, առարկելով որ անոր փոխադրութիւնն ու գինը շատ սուղ պիտի արժեն ու պատճառ պիտի դառնայ, որ Եւրոպայի ունեցած տոլարի փոքր պաշարը ամբողջովին սպառի, (տարեկան 400 միլիոն տոլար): Եւ կը պահանջէ որ փոխադրութեան համար որոշ կարգադրութիւններ ըլլան:

Մասնագէտներու կարծիքով Եւրոպան տակաւին ածուխի այնքան պաշար ունի, որ հարիւրաւոր տարի կը բաւէ իր գործածութեան համար: Օրինակ, Լեհաստանի հանքերուն հարստութիւնը 60.000 միլիոն թոն կը գնահատուի: Տարեկան արտադրութիւնը 100 միլիոն թոն հաշուելով, վեց հարիւր տարի կրնայ տեւել տակաւ.

Ֆրանսա որ ամէնէն շատ ածուխ ներածող երկիրն է, 1946ի արտադրութիւնը բարձրացուցած է 49 միլիոն թոնի, նախապատերազմեան շրջանի արտադրութեան 109 առ հարիւրը: Լեհաստան՝ 47 միլիոն թոն. այս քանակութենէն ան կրնայ Եւրոպայի տրամադրել տարեկան 20 միլիոն թոն: Լեհաստան, համաձայն նոր ծրագրի, պիտի արտադրէ տարեկան 100 միլիոն թոն:

Ածուխ արտադրող երկիրները սկսած են արագ թափով աշխատիլ, արտադրութիւնը աւելցնելու եւ նախապատերազմեան չափին հասցնելու համար: Այսպէս Պելժիա ներկայիս կ'արտադրէ 24 միլիոն թոն, Հոլանտա 9 միլիոն, փոքր մաս մըն ալ Չեխոսլովաքիա: Սակայն մինչեւ Լեհաստանի արտադրութեան աճումը, ածուխի խնդիրին լուծման գլխաւոր միջոցը կը հանդիսանան Անգլիոյ եւ Ռուրի ածխահանքերը: Անգլիա շնորհիւ հանքերու ազգայնացման, կը յուսայ բարձրացնել արտադրութեան չափը: Ռուրի հանքերուն մէջ ալ Խ. Միութեան նման «սթախանովեան» դրութիւն մը հաստատուած է, աշխատաւորներուն տալով բացառիկ սնունդ, նիւթական պարգեւ եւն:

Ածուխի տագնապին առջեւ եւրոպական պետութիւնները միացեալ ճակատ են կազմած, անդամակցելով Եւրոպայի ածուխի ընկերակցութեան: Հոն ուր դիւանագիտութիւնը կը ձախողի յաճախ, ընդհանուր շահը կ'եղբայրացնէ զիրենք...

Վերջին օրերս Անգլիոյ ածուխի տագնապը այնքան սաստկացաւ որ արտածումը բոլորովին արգիլեցին, շատ մը գործարաններ փակուեցան, ելեկտրականութիւնը կրճատուեցաւ եւ ուրիշ սահմանափակումներ հաստատուեցան:

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ ԿԱՄԱՒՈՐ ԳԱՂԹԸ

Իտալական դաշնագրի տրամադրութեան համաձայն, Ադրիականի կարեւոր նաւահանգիստներէն՝ Փօլա քաղաքը պիտի յանձնուի Եուկոսլավիոյ: Քաղաքին բնակիչները, 33 հազար Իտալացիներ, չհանդուրժելով այս կարգադրութեան, որոշած են գաղթել մայր երկիրը: Այս պարագան ապշութեան մատնած է Եուկոսլավ կառավարութիւնը, որովհետեւ քաղաքը պիտի վերածուի «ուրուականներու վայրի» մը: Արդէն մեկնած են չորս հազար հոգի բարեկեցիկ դասակարգէն: Կը կարծուի թէ գաղթողներու ընդհանուր թիւը պիտի ըլլայ 25 հազար անձ: Անոնք անստոյգ կացութեան մը մէջ կը գտնուին եւ չեն գիտեր ո՞ւր, ե՞րբ կամ ինչպէ՞ս պիտի մեկնին ու կը սպասեն կառավարութեան կարգադրութեան:

Կառավարութիւնն ալ իր կարգին նեղ կացութեան մատնուած է, այդ գաղթականները տեղաւորելու եւ անոնց գործ ճարելու համար: Վարչապետը Ամերիկա գտնուած միջոցին, խօսած է այդ մասին ամերիկեան իշխանութեանց հետ եւ անոնց օժանդակութիւնը խնդրած: Իտալական կառավարութիւնը տասը միլիոն լիրի վարկ մը քուէարկած է պարպումի ծրագրին համար: Տրամադրած է նաեւ չորս մեծ փոխադրանաւեր անոնց կարասիները փոխադրելու համար Ադրիականի իտալական քաղաքները՝ Վենետիկ, Ռավէննա, Անքոնա, Պրինտիզի:

Քաղաքին առեւտրականներու ընկերութեան նախագահը յայտարարած է, թէ 750 առեւտրականներէն վաթսունը միայն կ'ուզեն մնալ, 90 նպարավաճառներէն պիտի մնան չորսը: Ոչ մէկ դեղագործ:

ԵՐԵՔ ՄԻԼԻՈՆ ԱՆԳՈՐԾ

Անկախ գաղթականական այս նոր հոգէն, Իտալիոյ վիճակը իսկապէս տաժանելի է: Անգործներու բանակը օրէ օր կ'աճի: Պաշտօնական տեղեկութիւններու համաձայն, Դեկտեմբերի մէջ անգործներուն թիւն էր երկու միլիոն ինիսունութ հազար երկու հարիւր յիսունը եօթը, որ 100.000ի յաւելում մը կը ներկայացնէ:

Այս թիւը ճիշտ ու կատարեալ չի նկատեր Միջ. Նպաստամատոյցը եւ կը կարծէ թէ անոր վրայ պէտք է բարդել տակաւին առնուազն 900 հազարէն մէկ միլիոն գործազուրկներ: Որով գործազուրկներու թիւը կը բարձրանայ 3 միլիոնի, թիւ մը որ մինչեւ հիմակուանները կը դէջ կ'անցնի: Դարձեալ անցեալ տարուան կիսուն, Միջազգային Նպաստամատոյցը իտալացի անգործներու թիւը հաշուած էր երկուք ու կէս միլիոն, որուն մէկ ու կէս միլիոնը կը կազմէին

ընտանիքի պետեր: Նկատելով որ իւրաքանչիւր ընտանիքի մէջ առնուազն երկու երեք ոչ աշխատաւորներ կը գտնուին, ուրեմն, ներկայիս իբրեւ հետեւանք անգործութեան, վեց միլիոն, թերեւս աւելի ժողովուրդ թշուառութեան մատնուած է:

Իտալական ճարտարարուեստը թէեւ բաւական վերակենդանացած էր, բայց ցուրտն ու ածուխի նուազումը դանդաղեցուցին աշխատանքները:

Անգործութիւնը մասամբ բառնալու համար, կառավարութիւնը ձեռնարկած էր պատերազմէն վնասուած պետական հաստատութիւններու եւ հանրային ձեռնարկներու վրայ աշխատցնել բանուորները: Այդ նպատակին համար կը ծախսէ տարեկան 173.600 միլիոն լիր: Բայց այդ աշխատանքներու համար գործածելիք աշխատաւորներու առաւելագոյն թիւը 166.000ը չանցնիր: Ու մինչ ուրիշ պետութիւններ աշխատաւոր ձեռքերու պակասը ունին, այս պայմաններու տակ Իտալական կառավարութիւնը հարկադրուած է «արտածել» իր բանուորները, որպէս յաւելեալ ապրանք, Եւրոպայի եւ Հարաւային Ամերիկայի զանազան երկիրներ:

Ա. Հ.

ՏԽՐՈՒՆԻ

Հռիփսիմէ Զարդարեան (Հոմօ)

«Յառաջ»ը ձեռքս կը քարանամ յանկարծ: Ու ինքնաբերաբար խօսքը կը թռի բերանէս.

— Վա՜յ, Հոմօն մեռեր է...:

Ու աչքերուս չեմ կրնար հաւատալ վայրկեան մը: Սակայն, այո՛, իրականութիւն է: Մեռեր է մեր ապաբախտ, համակ կեանք ու ծիծաղ-ծաղիկ, Վիէնի մեր անգին Հոմօն:

Տարիներէ ի վեր կը տառապէր: Լեարդի ծանր հիւանդութեան հետ յոդացաւը եկած ու մտած էր անոր կուրծքին տակ՝ բարի սրտին մէջ: Ու ան կը թպրտար կուրծքին վանդակներուն խփուելով, ինչպէս փափուկ թռչուն մը վայրենիի ճանկի մը մէջ:

Իր հինգ որբուկները — չորս մանչ, մէկ աղջիկ — անհայր էին արդէն հինգ տարիէ ի վեր: Հիմակ մնացին նաեւ անմայր՝ ու որբութիւնը նոր պիտի զգան թերեւս, զրկուած անոր գուրգուրանքէն, բարի ու մայրական խրատներէն ու ղեկավարութենէն: Որբերէն երեքը թեւեր կապած են արդէն, սակայն, երկուքը փոքր են եւ կարօտ մայրական խնամքի:

Սիրելի Հոմոյի կորուստովը, Վիէնի հայ գաղութը կը կորսնցնէ իր է՛ն ազնիւ անդամներէն մին: Իր պարտականութիւններուն գիտակից հայ մայր մը: Գաղափարական եւ եռանդուն խաչուհի մը եւ, մեր մայրենիքին հիացող ընթերցասէր մը:

Յաճախ զրոյց կ'ունենայինք Տիգրանուհիին («Յառաջ»ի սանուհին) խանութին մէջ, հայերէնի տոհմիկ սովորութիւններու, անցեալ ու անվերադարձ յիշատակներու եւ ազգային խնդիրներու շուրջ:

Էն շատ խօսողը ինքը կ'ըլլար սրտի մորմոքով ու յուզումով...:

Դուն աւելի քիչ խօսէ ու մտիկ տուր դիտողութեանս, կը պատասխանէր ծիծաղով մը.

— Աման, դուն ալ կը վախնաս, որ կը մեռնի՞մ... Չէ՛, չէ՛, տակաւին չեմ մեռնիր... պիտի չմեռնիմ մինչեւ որ աղջիկս ու տղաքս չկարգեմ...

Խեղճ Հոմօ, իր սրտին այս ազնիւ բաղձանքները անկատար մնացին:

«Լաֆայէթ»՝ ծանօթ փողոցէն անցնելու ատեն, երկինքը պայծառ օրերուն, գլուխը կը տեսնէի, որ պատուհանը բացած կը սպասէ: Արեւին գալուն կը սպասէր: Երբ ան քանի մը թեւ կամ վարոց բարձրանար ու իր ցոլքերովը մայթը օծէր ու տաքցնէր, այն ատեն նստարանն առած վար՝ մայթին վրայ կը նստէր, անցնող-դարձողի հարցումին միեւնոյն պատասխանը տալով.

— Արեւ կը ժողուեմ, ձմրան պաշար...:

Հօմօ՛, ազնիւ քոյր, ուրեմն, այսուհետեւ ալ Արեւագալին պիտի չըսպասե՞ս...

Քեզ ճանչցայ իբրեւ ծաղիկ մը, պոկուած ու նետուած օտարութեան անհարազատ վայրի մը մէջ: Կապադովկիոյ դաշտերէ՞ն, հովիտներէ՞ն թէ՝ Արգոսի կողերէն փրցուած ծաղիկ մը անանուն, հունտը բերուած Հայաստանի բարձրաւանդակէն ...:

Ու խամրեցար անհարազատ հողերու վրայ, ինչպէս քեզ նման բիւրաւոր ազնիւ հայ մայրեր: Ու գացեր աւելցնելու զարիպ հողվըրտիքի փոս մըն ալ, հայրենիքին կարօտը աչուըներուդ մէջ:

Հիմակ, ի՞նչպէս ըսեմ թէ՝ հողը թեթեւ գայ վրադ, քանի որ գիտեմ օտար հողին ծանրութիւնը...: Թող լոյս ըլլայ դերեզմանդ եւ, այս քանի մը տողը փունջ մը ծաղիկ հայրենի սարերէն քաղուած ու բերուած քու թարմ հողաթումբիդ վրայ:

Վոքլիւզ

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ԿԱՐՏԱՆ.— Փետրուար 2ին կէսօրէն վերջ բացառիկ բանախօսութիւն մը տեղի ունեցաւ Պիվէրի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Նախագահը ընկեր Հ. Աւետիսեան, հանդէսը բացաւ քանի մը պատշաճ խօսքերով եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել ողբացեալ ընկեր Լ. Գեղունիի յիշատակը: Գեղարուեստական բաժինը կ'իյնար Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի Վարանդեան խումբին: Երգչախումբը թնդացուց սրահը, «Մարսէյեզ»ով ու «Յառաջ, Հայեր Հայրենիք»ով: Եղան արտասանութիւններ, մեներգ ու նուագ: Արտասանեցին Պօղոս Առաքելեան, Համբարձում Տօնապետեան, փոքրիկն Քրիստափոր Պետրոսեան, Մարի Նաւօեան (Ա. Ահարոնեանի «Օտար Հորիզոններու տակ» եւ Մ. Վարանդեանի «Հայ Հերոսները» բոլորն ալ ծափերու արժանացան:

Ցետոյ նախագահը բեմ հրաւիրեց ընկեր Գ. Իփէքեանը որ աւելի քան մէկուկէս ժամ խօսեցաւ: Բանախօսը պարզելով Հ.Յ.Դ.ի կատարած դերը արտասահմանի մէջ, թուեց անոր գործունէութիւնը, յեղափոխական, դաստիարակչական, եւ ուրիշ ասպարէզներու մէջ, Դաշնակցական մամուլին ազգանուէր ջանքերը եւն.: Ներկաները շատ գոհ մնացին:

Երգչախումբը երգեց, «Թէ թեւ ունէի», մեներգ Զաւէն Գինոսեանէ, նուագ ջութակով, Անդրանիկ Մաթոսեանէ, դարձեալ արտասանութիւն Ստեփան Համբարձումեանէ, փոքրիկն Վրէժ Փիլիկեանէ: Հանդէսը փակուեցաւ «Մշակ բանուոր»ով:

Ստեփան

«ՄԱՐՈՒՈՂ ՃՐԱԳՆԵՐ»Ը

ՄԱՐՍԷՅԼ, «Յառաջ».— Արտասահմանի մէջ ուր որ հայ գաղութներ կան, ունինք նաեւ Հ. Յ. Դ. Կոմիտէներ եւ խումբեր: Քառորդ դարէ ի վեր մեր կուսակցութիւնը, իր կարելի բոլոր միջոցներով աշխատած է վառ պահել հայ ոգին ու հայրենասիրութիւնը:

Օրն ի բուն Հայաստան հոլովողները փոխանակ այդ ուղղութեամբ թափուած ճիգերը գնահատելու եւ երախտապարտ ըլլալու, սեւացրէքեան քաղաքականութեան կը հետեւին, մինչդեռ կացինի հարուածները իրենց ոտքին է որ կը զարնեն:

Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Շանթ» թատերախումբը նորակառոյց դպրոց-սրահի կահաւորման համար, Փետրուար 1ին բեմադրեց նոյն սրահին մէջ Հայ. Պետ. Թատրոնի խաղացանկէն խիստ բարոյալից դրամ մը, Ա. Արէլեանի «Մարուող ճրագներ»ը, հակառակ մղուած պայքարին եւ տիրող ցուրտին՝ աթոռները ամբողջութեամբ գրաւուած էին: Կ'ամփոփեմ խաղին նիւթը.—

Երեք զաւակներու տէր աղքատ ու թշուառ ընտանիք մը, հայրը արծաթագործ վարպետ մը իր ծերութեան պատճառաւ անգործ է: Օրուան հացը շահելու համար մայր ու աղջիկ աշխատանքի կը լծուին, կար կարելով: Անդրանիկ զաւակը ծխախոտի գործարանի մէջ աշխատող բանուոր մը, թոքախտի անողոք հիւանդութեան ենթակայ, գրեթէ չի կրնար աշխատիլ, օր ըստ օրէ կը հալի մոմի մը պէս: Միջակ զաւակը, խաղամոլ մը, հեռդհետէ տունին մէջ գտնուած գոյքերը գաղտնօրէն ծախելով անոնց արդիւնքը կը մսխէ: Հարուստի մը տղան միամիտ աղջկան սիրտը գողնալով, կը գողնայ նաեւ անոր պատիւը: Խաղամոլը զգաստութեան գալով, կը վերադառնայ ընտանեկան բոյնը, քոյրը (Մարթան) կը նշանէն համեստ արհեստաւորի մը հետ, վրէժխնդրութեամբ լեցուած կ'ուզէ սրբել արատաւորուած ընտանեկան պատիւը, ու կը սպաննէ հարուստին զաւակը:

Դերակատարներէն Տիկին Քոչարեան, (մայր) Օր. Տէրտէրեան (աղջիկ), ընկերներ Վ. Ծ. Վարդանեան (հայր), Գր. Քէնտիրեան (խաղամոլ), Մ. Դաւիթեան (թոքախտաւոր), Կ. Մուշաֆեան (նշանած) եւ Ազատ (հարուստի տղայ), կատարեալ յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը, արժանանալով կրկնակի ծափերու:

Ապրին «Շանթ»ի ընկերները որ գիշերը ցերեկին խառնած կը ջանան վառ պահել հայերէնը եւ թատրոնը: Կ'իմանամ թէ մօտերս նոյն ներկայացումը պիտի կրկնուի Մարսէյլի մէջ, ի նպաստ Նոր Սերունդի ֆոնտին:— Թղթակից

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ՊԱՊՕՆ

Այս բառերը քանի մը անգամ կրկնուեցան եւ արագօրէն շրջան ըրին իր պատանիի մտքին մէջ. «Ուրեմն Տերսիմցիները այսպէս անվախ կ'ըլլան, հա՞...» մտածեց: Մտածեց եւ հոգեկան մեծ գոհունակութեամբ մը «Տերսիմ... Տերսիմ...» մրմնջելով կուժն առած խանութ վերադարձաւ:

Այսպէս, ժամանակը սահեցաւ, իր զգացումներն ու երեւակայութիւնը զարգացան. անոր հետ զարգացան նաեւ իր իմացականութիւնը եւ ֆիզիքական կորովը: Շուտով քսան տարեկանին բարեւ պիտի տար:

Եւ ահա, չես գիտեր ինչո՞ւ, ձգած է որ մազերը երկարին եւ իր ուսերը ծածկեն... իր հագուստ-կապուստին ալ հոգ կը տանի... Ժամանակէ մը ի վեր, խնայած դրամով սատանի փուշ մը (ատրճանակ) գնած է, զոր մեծ հոգածութեամբ իր գօտիին մէջ կը պահէ. գաղտնի կ'իւղէ, կը մաքրէ, վրան կը նայի, կը սքանչանայ: Մտքէն բաներ մը կ'որոճայ կարծես... Գիշերները յաճախ շատ ուշ տուն կուգայ: Սատանան անգամ չի գիտեր թէ ո՞ւր կ'երթայ, ի՞նչ կ'ընէ:

Բայց եթէ անոր հետեւող մը ըլլար, պիտի տեսնէր որ անիկա գիշերուան մթութիւնը օգտագործելով մինչեւ Թրքմէնտիւզը կ'երթար, եւ հոն, ամայութեան մէջ ուր ֆին եւ ճին չկար, նշանառութեան փորձեր կ'ընէր, վառուած լապտերի մը վրայ:

Թէեւ ինքզինքը շատ լրջացած ցոյց կուտար, բայց միւս կողմէ ըմբոստ հոգին իր աչքերուն մէջ աւելի ուժեղ կերպով կ'արտացոլար: Հակառակ իր զուսպ մնալու փափաքին, սկսած էր դիմադրող երեւոյթներ ալ պարզել երբեմն:

Այլեւս շատ մօտիկութիւն ցոյց կուտար գիւղերէն եկող բոլոր քիւրտ ու զազա գիւղացիներուն, իսկ Տերսիմցիներուն աւելի պատշաճ եւ դերադաս տեղ մը: Բաւ էր, որ անոնք շուկային մէջ երեւնային, Պապօն անոնց կը մօտենար եւ ամէն հաճելի միջոց կը գործածէր. անոնց կ'օգնէր. կը փորձէր խօսիլ, կապ եւ բարեկամութիւն չինել: Եւ այսպիսով սկսած էր գրեթէ քիւրտերէնի տիրանալ. համակրանք շահիլ: Բայց այդ բոլորի հետ չես գիտեր ինչո՞ւ չէր մոռցած նաեւ անօրէնը, որ զինք պատժած էր, իսկ այժմ կ'ափսոսար ու կը զգար թէ իր մէջ բան մը եւս կը պակսէր, բան մը, որ իր խաղ եւ թաղի ընկերներէն շատերը ունէին, իսկ ինք չունէր: Ուստի: «Թերեւս ես ալ ուրիշ առաւելութիւններ ունիմ, որ անոնք չունին», այսպէս մտածելով ինքզինքը կը մխիթարէր:

Կիրակի օր մըն էր. անկողնէն ելաւ, երեսը ածիլեց, իր դեռաբոյս ընչացքին անուշահոտ քսեց. լաչի զպղան (տափատ) հագաւ. հագաւ նաեւ կապտաւուն ճեմետէնը (բաճկոնակ), կարմիր մուճակները ոտքը քաշեց, մէջքը կապեց կարմիր լայն գօտին եւ սատանի փուշն ալ խնամքով անոր մէջ տեղաւորելէ վերջ մինչեւ Պէրէնկէն երկարեցաւ, ջուր գացող աղուորները քիչ մը դիտելու: Երիտասարդ էր այլեւս եւ կեանքի մէջ ինք ալ իրաւունքներ ունէր:

Դեռ ձորը չհասած, զուիթափին կեցաւ, իր ճամբան ծռեց եւ հոն մացառներուն մէջ տեղ մը, խնկալոճի մը տակ, մարգին վրայ նստաւ, յետոյ ընկողմանած, սկսաւ թռչուններու երգը մտիկ ընել, եւ անոնցմէ ոմանց սիրուըտուքն ու ոմանց ալ կռուըտուքը դիտելով հրճուիլ... երազել, օրը ցերեկով:

Երբ աշխարհը մոռցած, տարուած հովուական գեղեցիկ եւ հմայիչ տեսարանէն, կը դիտէր այդ բոլորը, կանացի սուր ճիչ մը զինք ցնցեց: Պապօն տեղէն ցատկելով ուղղակի ձորն ի վար ձայնին ուղղութեամբ սուրաց, տեսաւ որ Թուրք մը հայ աղջնակ մը բռնած կը փորձէ բռնի համբուրել: Զկրցաւ այլեւս ինքզինքը զսպել, արիւնը գլուխը խուժեց, եւ առանց ժամանակ կորսնցնելու, Թուրքին վրայ յարձակեցաւ եւ կոկորդէն ուժգին սեղմեց: Լկտի Թուրքը Պապոյին տակ կը հռնչար եւ խուլ ձայնով օգնութիւն կ'աղաղակէր: Չես գիտեր ինչո՞ւ սատանի փուշը չպայթեցուց. բայց անոր կոթովը իր «հերոս»ը այնքան տփեց, այնքան, որ լլկած լուլիկ դարձուց, եւ երբ նշմարեց թէ ան արիւն կը փսխէ, ձորն ի վար անհետացաւ, կայծակի արագութեամբ:

Հասաւ հեռակայ չեկկները (բարտխտան) թփուտ տեղ մը նստաւ, ապա ընկողմանած սկսաւ մտածել: «Ո՞վ չի ճանչնար զիս, ղեներէի մուկս, քէպապճիի լակոտս: Ոչ, տուն երթալը վտանգաւոր է, կրնայ պատը քամծը (Թուրքը) զիս ճանչցած ըլլալ ... կրնայ վաղը գալ եւ զիս գտնել... չեմ վախնար...բայց...»: Այսպէս շատ մը սեւ մտածումներ եկան զինք մտատանջել: Միայն մէկ լուծում կրցաւ լաւ գտնել,— Անցնիլ Տէրսիմ կարճ ժամանակի մը համար եւ հոն ծանօթներու քով մնալ...

Եւ Տէրսիմի ճամբան ձեռք առաւ:

Մինչ այդ Թուրքը սթափեցաւ, բարեբախտաբար ալ որ նոր անցորդներ չեղան: Ան կամաց-կամաց ճամբուն եզերքը թփուտներուն եւեւ քաշուեցաւ, իր կրած խայտառակ պարտութիւնը պարտկելու համար: Բաւական մը ինքզինքը վերագտնելէ եւ արիւնները սրբել եւ սրբշտկելէ վերջ՝ կամաց մը քիթը կախ քաշուեցաւ: Յաջորդ օրն ալ հետաքրքրուողներուն, իր դուռ ու դրացիներուն.— չուզեց յայտնել թէ կեավուրի կտոր մըն էր որ զինք այդպէս թանապուրի վերածած է: Բայց պատը ականջ ունի, կ'ըսեն:

(2)

Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ

երկրիս մէջ: Իրական խաղաղութիւն մը չէ այս Իտալիոյ համար»:

Արդարեւ, բազմաթիւ դէպքեր պատահեցան Իտալիոյ գլխաւոր քաղաքներուն մէջ, իբրեւ բողոք հաշտութեան ծանր պայմաններուն դէմ: Նախ՝ Փոլայի մէջ Իտալուհի մը սպաննեց անգլիացի հրամանատարը, զօր. Ուինթըն, որ 39 տարեկան էր: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ զօրավարը աչքէ կ'անցընէր զինուորները եւ ճառ մը պիտի խօսէր, երբ զարնուեցաւ կռնակէն:

Նոր տեղեկութեանց համաձայն, կինը, Մառիա Փասքուինէլլի, զօրավարին ետեւը անցնելով, ատրճանակը քաշած եւ երեք անգամ կրակած է. ապա չորրորդ գնդակ մը արձակած է, կուրծքէն վիրաւորելով զինուոր մը: Յետոյ ատրճանակը դետին ձգելով, սպասած է ձերբակալութեան:

Իրազեկներ բացատրութեան կարօտ չեն գըտներ սպանութեան պատճառները: Դաշնակիցները Եուկոսլաւիոյ ձգած ըլլալով Փոլան, որ Իտալիոյ պատերազմական նաւահանգիստն էր, շաբաթներէ ի վեր խորապէս յուզուած է հանրային կարծիքը: Իտալացիները կը կարծէին թէ Դաշնակիցները պիտի փոխեն իրենց որոշումը, բայց յուսախաբ եղան եւ սկսան գաղթել խուճապահար: Քաղաքին 33000 բնակիչներէն 5000ը մեկնած են արդէն եւ 22000 հոգի եւս բեռները կը կապեն: Այս արտագաղթին առթիւ Դաշնակիցներուն դէմ ալ ցոյցեր կատարուեցան:

Նոյն օրը բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան Հռոմի մէջ, առաջնորդութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, նախկին ռազմիկներու եւ ուսանողներու: Ցուցարարները կտոր կտոր ըրին ծաղկեպսակ մը որ ութ ոտք բարձրութիւն ունէր եւ որ ամերիկեան դեսպանին կողմէ դրուած էր Իտալիոյ Անծանօթ Զինուորի դամբարանին վրայ: Յետոյ քանդեցին Դաշնակիցներու կողմէ հաստատուած ուղենիշները, թշնամական ցոյցեր կատարեցին անգլօ-ամերիկեան գրասենեակի մը դէմ եւ խուժեցան դէպի Եուկոսլաւիոյ դեսպանատունը, բարձրանալով մինչեւ երրորդ յարկը: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դուռներ եւ պատուհաններ խորտակեցին, դրօշներ պատռեցին եւն.: Պահակներէն մէկը ատրճանակ պարպեց դուռնէ մը, սպաննելով ցուցարարներէն եւ վիրաւորելով ուրիշներ: Ցոյցերը շարունակուեցան փողոցէ փողոց», կեցցէն Իտալական Փոլան եւ Թրիէսթէն» աղաղակելով: Վենետիկի մէջ ալ վիրաւորներ կան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ Գերագոյն Խորհուրդի ընտրութեանց առթիւ, Սթալին շահեցաւ մայրաքաղաքի ընտրական շրջանակին 110.691 քուէարկուներու 110.691 քուէները, ուրեմն 100 առ հարիւր: Նոյն օրը միլիոնաւոր քաղաքացիներ մասնակցեցան ընտրութեանց, հակառակ սաստիկ ցուրտին: Նոյն օրը ընտրութիւններ տեղի ունեցան նաեւ Հայաստանի, Վրաստանի եւ Ատրպէջանի մէջ: Ամէն տեղ ալ բոլոր ծանօթ վարիչները վերընտրուեցան: Այս առթիւ թերթերը անգամ մը եւս փառաբանեցին Սթալինը, խորհրդային կարգուսարքը եւ հնգամեայ ծրագիրը:

ԱՆԳԼԻՈՅ ածուխի, ելեկտրականութեան եւ փոխադրութեանց սարսափելի տագնապին առթիւ, Չըրչիլ խիստ քննադատութիւններ ուղղեց երեսփ. ժողովին մէջ, պահանջելով «արդի վարիչներուն վտարումը»:— Երկուշաբթի օրէն սկսեալ, Անգլիացիները մոմ կը վառեն հանրային վայրերու եւ տուներու մէջ, ելեկտրական հոսանքի կրճատման ժամերուն: Կը վախցուի որ տագնապը աւելի սաստկանայ:

ԹԷՀՐԱՆԷՆ կը հեռագրեն թէ 24 ժամուան ընթացքին 70 հոգի մեռան Սարճան քաղաքին մէջ (Խորասան), բծաւոր եւ դեղին ժանտատենդի հետեւանքով:

81 ԱՃԽԱՑԱԾ ԴԻԱԿՆԵՐ հանուեցան Սփանտաուի պարապարահին հրդեհէն (Պերլին): Հարիւրաւոր պարողներ հրաշքով ազատած են այս աղէտէն, մանաւանդ որ ձեղունն ալ փլած էր:

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ դաշնագրին անգլ. պատճէնը պատրաստ է արդէն եւ բանակցութիւնները պիտի սկսին քանի մը օրէն: Ֆրանսական պատճէնը պատրաստ չէ տակաւին:

«ԱՄԷՆԷՆ ՄԱՀԱՑՈՒ ԶԷՆՔԵՐԸ պէտք է պատրաստենք եւ պահենք գետնին տակ, եւ թող բոլշեւիկները գիտնան որ հիւլէական առաջին ռումբը Ամերիկայի վրայ նետուած ատեն, պիտի ոչնչացուի Ռուսիոյ իւրաքանչիւր քաղաքը, աւանը եւ գիւղը»: Ո՞վ է որ այս չարաշուք խօսքերը կ'արտասանէ,— Պ. Ժորժ Էրլ, Սոֆիայի ամերիկեան նախկին դեսպանը եւ Անգարայի նաւային կցորդը, յօդուած մը գրելով «Ֆիլատէլֆիա Ինքուայըրըր»ի մէջ, որ կը սկսի այսպէս.— «Մ. Նահանգներուն մէջ ապրող բոլոր անձերուն հարիւրին տասը պիտի մեռնի այսօրուընէ մինչեւ հինգ տարի, իբրեւ հետեւանք Ռուսերու կողմէ չնուած հիւլէական ռումբերու»: Ահա թէ ինչ ախտաւոր չափերու հասած է փոխադարձ կասկածը:

ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՕՆԵԱՆԵՐԸ գործադուլ պիտի ընեն ուրբաթ օր, ժամը 16էն սկսեալ: Թղթատարական պաշտօնեաներն ալ՝ ժամը 16—20:

Աւարայրի Գոյամարտի առթիւ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)

ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ արիներու եւ արենուշներու Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերուն կողմէ, 13 փետրուար, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.45ին, Casa d'Italia սրահին մէջ, Rue d'Alger: Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր: Երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ եւ շրջականներու հինգշաբթի օրուան բոլոր դպրոցներու աշակերտութիւնը կը հրաւիրուի հինգշաբթի, փետրուար 13ին, առաւօտեան ժամը 10ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, ուր պիտի մատուցուի Ս. պատարագ Վարդանանց տօնին առթիւ: Նոյնպէս պատարագ տեղի պիտի ունենայ ուրբաթ, Փետրուար 14ին՝ Տեառնընդառաջի տօնին առթիւ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.

— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար) .—

Տէրմաթոսեան Ժօժէնի, այրի Գալփաքեան, ծնած Անգարա, այժմ Փարիզ: Փիրլըեան Գրիգոր, դերձակ, ծնած 1921ին Պոլիս, այժմ Նիս: Սարեան Ալպէռ, չարժավար, ծնած 1910ին Անգարա, այժմ Մարսէյլ: Թորոսեան Սրբուհի, ծնած Պուրկազ (Պուլկարիա), այժմ Ժանթիյի: Պաղտասարեան Գրիգոր, կօշկակար, ծնած 1913ին Իզմիր, զաւակը՝ Ռէնմոնտ, ծնած 1943ին Մարսէյլ, կինը Իյնէճեան Արաքսի, ծնած Աֆիոն Գարա Հիսար, այժմ Մարսէյլ: Պաղանեան Յարութիւն, բանուոր, ծնած 1908ին Եոզկատ, կինը Արթինեան Մարթա, ծնած Զաթ, այժմ Իսի լէ Մուլինօ: Պուլութեան Նշան, կօշկակար, ծնած 1910ին Բալու, զաւակները՝ Ժագլին, ծնած 1935ին Մարսէյլ, Լուիզ՝ 1937ին Մարսէյլ, Ալպէռթ՝ 1946ին Փիւի, կինը Պաղտասարեան Աղաւնի, ծնած Բալու, այժմ Լը Փիւի: Դաւիթեան Յակոբ, կահագործ, ծնած 1904ին, Վան, զաւակը Գլոտ-Գրիգորեան, ծնած 1945ին Մարսէյլ, կինը Հէքիմեան Անահիտ, ծնած Երեւան, այժմ Մարսէյլ: Տէրտէրեան Արսէն, դերձակ, ծնած 1905ին Սվազ, կինը Ակոբեան Սիրանուշ, ծնած Պիթլիզ, այժմ Գան:

(Շար.)

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ

Խմբագրութեամբ՝ Հր. Բալուեանի

80 մեծադիր էջ եւ պատկերազարդ, նուիրուած ամբողջութեամբ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամեակին: Յօդուածներ ունին.—
Արսէն քահ. Սիմէոնեան, Զիթունի, Գասպար Իփէքեան, Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Է. Բիւզանդ, Տ. Փիրանեան, Հ. Սամուէլ, Տիկ. Գ. Փափազեան, Տիգրանուհի, Հուրի Իփէքեան, Ար. Սրապեան, Միսաք Միրզէ, Ն. Շինական, Բարսեղ Հապէշեան, Կ. Երանեան, Ս. Ընտրիկեան: Ա. Ահարոնեանէն անտիպ եւ այլ բազմաթիւ էջեր: Նոյնպէս քրոնիկի շատ ճոխ բաժին մը:

Տարեկան բաժ. չորս թիւի համար 400 Ֆր.: Արտասահման՝ 500 Ֆր.: Հատով 100 ֆրանք:
Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

ՊԵՏ. Կ. ԽԱՉԻ կեդր. վարչութիւնը իր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնէ Պ. Սեդրաք Փափազեանի, որ 3000 ֆրանք նուիրած է Տիկին Հ. ՃԷՎԱՀԻՐՃԵԱՆԻ մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ԿԱԽԱՂԱՆԻ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՆ երեք Հրեաներ, որոնք ամբաստանուած են թէ Դեկտ. 29ին խարազանած են անգլիացի հազարապետ մը եւ երեք յիսնապետներ: Չորրորդ մըն ալ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցաւ, 17 տարեկան ըլլալով:

2105 ԵԶՆԵՐ, 1200 հորթեր եւ 3000 ոչխարներ հասան Փարիզ եւ կը յուսացուի թէ աւելի մեծ քանակութեամբ պիտի հասնին, շնորհիւ նոր կարգադրութեանց, մեղմացնելով թարմ մսի տագնապը:

ՀԻՆԳ ԶԱՐԱԳՈՐԾՆԵՐ դրամատան մը կառքին վրայ յարձակելով Ֆոպ. Մոնմարթրի մէջ, յափշտակեցին աւելի քան մէկ միլիոն ֆրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Զեկուցում ընկեր. ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷՔԵԱՆԷ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդ»ի անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ազատի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեչօ Քաչանի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, հայերէնի դասէն վերջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Անթուանի «Գիւլխանդանեան» խումբին ժողովը՝ այս ուրբաթ, Ս. Պօյաճեանի բնակարանը: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը: Խիստ կարեւոր օրակարգ

ՊՕՄՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդանանց տօնին առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բարգէն Սիւնի» եւ Սեպուհ խումբերու ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին:

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Կ. ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեշրջանի առաջին ընկերական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ՝ Փետրուար 15ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Salle Voltaireի մէջ, 2 rue de l'Odéon: Կը խնդրուի Փարիզի ինչպէս նաեւ քոյր մասնաճիւղերուն բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ այս հաւաքոյթին: Դասախօսութեան նիւթը՝ «Հայ կնոջ դերը մեր ազատագրութեան պատմութեան մէջ:

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

23 Փետրուար կիրակի ժամը 20.45, ԳԱԶԱ ՏԻԹԱԼԻԱՅԻ մէջ:

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին եւ

Օր. Աստղիկ Առաքելեանի

որ պիտի երգէ Սայաթ Նովայէն Դ. Ղազարեանէն եւ Ալէմշահէն ժողովրդական երգեր:

Կարեւոր.— Նոյն օրը տոմս պիտի չծախուի: Կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝
MALAKIAN: 3 Bld. Th. Turner, L. 09102.
EXERDJIAN: 40 La Canebière. C. 30-88.
CHEHIGUIAN: Pharmacie, 1bld. d'Athines,C.33-80.
DURAND: 85 rue d'Aubagne, C. 50-75.
DIRADOURIAN: 2 rue Philippe de Girard.
E. ARMEN: 39 rue St. Savournin, G. 76-83.
CHEHIGUIAN: 334 Ch. St. Julien, G. 91-66.
DER. MINASSIAN, 40 rue Centrale, N. 92-67.
ALEXANIAN: St. Loup, Marseille.

Պ. Արամ Մուրատեան եւ զաւակները Անժէլ եւ Ազնիւ, Տիկին Հայկանուշ Բօշիճեան, Պ. Յ. Գօնտրաճեան, Տիկին Արեգ Գարլօեան, Պ. Կ. Գալֆաեան (Պաղտատ), Պ. Ա. Գալֆաեան (Պաղտատ), Տիկին Նուարդ Րաճոյեան (Հալէպ), Պ. Նշան Տէնկճեան (Ամերիկա), Տիկին Լուսիա Ժամկոչեան (Ամերիկա), Պ. Յ. Նաճարեան ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց կնոջ, մօր, քրոջ, հարսին եւ ազգականին

ՏԻԿԻՆ ԱԼՄԱՍՏ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ

(Տիգրանակերտցի)

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այսօր ժամը 11.15ին: Հաւաքուիլ Պիսէթրի հիւանդանոցին Amphitheâtre: Եկեղեց. արարողութիւնը պիտի կատարուի Պիսէթրի Ֆրանսական եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Thiaisի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 13 Février 1947 Հինգշաբթի 13 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4929-Նոր շրջան թիւ 568 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՁԱՅՆ ՄԸ՝ ԴԱՐԵՐՈՒ ԽՈՐԷՆ

Երբեմն կը հարցնենք մենք մեզի,— Ո՞ւր իջած պիտի ըլլար այս ժողովուրդին բարոյական-դիմադրական կորովը, եթէ օր մը մոռնար Վարդանանցը եւ համարժէք տօներ ...

Բարեբախտաբար առողջ է ժողովուրդին բնազդը: Ինքնապաշտպանութեան գիտակցութիւնը երբեմն կը թմրի, բայց չի մեռնիր:

Ներշնչումի, ոգեւորութեան աղբիւրներ կան որ չեն ցամքիր: Եթէ առաջնորդները, հոգեւոր հովիւ կամ ուսումնական դասալիք ըլլան, ժողովուրդը ինք անո՛նց ալ կը ցուցնէ շիտակ ճամբան:

Ներշնչումի եւ հպարտութեան աղբիւր մըն ալ՝ Վարդանանցը որ իր թանկագին ուժը կը պահէ 451էն ի վեր:

Անոր յիշատակին առջեւ երկիւղածութեամբ կը խոնարհի յետին գիւղացին: Եւ գիւղացիներ կան որ կրնան դաս տալ մեր դրոց-բրոցներուն . այդ պատմութեան մասին:

Թուրք-թաթարական բռնակալութեան ամէնէն մռայլ օրերուն ալ, մարդիկ միջոցը գտած էին վառ պահելու Վարդանանց յիշատակը:

Եթէ չկարենային գալ տօնել հրապարակաւ, կը վերածէին դպրոցական հանդէսի մը: Եթէ այդ ալ անկարելի դառնար, կ'ապաստանէին եկեղեցին, ուր առ նուազն անարուեստ պատկեր մը կախուած կ'ըլլար:

Ինչ տեսակէտներ ալ գոյութիւն ունենան Վարդան Մամիկոնեանի վարած քաղաքականութեան մասին, կարելի չէ ժխտել անոր էութիւնը,— պայքար ինքնապաշտպանութեան, ինքնուրոյն գոյութեան:

Մարդիկ ի զուր պարզ կրօնական պատերազմի մը կը վերածեն զայն: Շատ աւելի խոր է անոր իմաստը: Նոյնիսկ այսօրուան աչքով:

Այդ խորութիւնն ըմբռնած կը թուին Խորհրդային Հայաստանի մէջ ալ, շարք մը հրատարակութիւններով:

Արդարեւ, վերջին պատերազմէն ի վեր, դրագէտ եւ բանաստեղծ մրցումի ելած են իրարու հետ, պատմական նիւթեր մշակելու համար: Եւ արդէն լոյս տեսած են արժէքաւոր գործեր,— Պապ Թագաւոր (Ստ. Զօրեան), Վարդանանք (Դ. Դեմիրճեան), Արա Գեղեցիկ (Ն. Զարեան) եւն.:

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութիւնն անգամ, որ իր սեփական ամսագիրն ունի 1944էն ի վեր, թեւառած կը թռչի պատմութեան ոլորտներուն մէջ, պանծացնելու համար հին փառքեր: Այն հատուածը զոր արտատպած ենք այսօր, «Էջմիածին»ի 1946 Փետրուար Մարտի թիւէն, գաղափար մը կու տայ թէ ի՛նչ կը խորհին Վարդանանցի մասին:

Շատ աւելի խօսուն է Դ. Դեմիրճեանի վէպը, «Վարդանանք», ուր պատմական դէպքին վերլուծումն է որ կը կատարուի, գլխաւոր տիպարներու բերնով, զանազան խօսակցութիւններով եւ պատկերներով:

Հեղինակն է որ կը վկայէ, Վարդան Մամիկոնեանի բերնով.

— «Օրհասական է լինելու կռիւը. կա՛մ Հայոց ազգը կ'ապրի, կամ կ'անհետանայ: Չկայ միջին վիճակ»:

Ուրեմն եղերական պայքար՝ բռնաբարող աշխարհակալութեան մը եւ փոքր ժողովուրդի մը միջեւ, որ կը ճգնէր պահել իր անկախութիւնը:

Եթէ Վարդան զոհուեցաւ 1036 վկաներով, ֆիզիքական պարտութիւն մըն էր այդ: Բարոյականը, հայ ժողովուրդին ոգին մնաց անպարտելի, դարերու խաւարին, արիւնին, աւերին մէջէն հասնելով մինչեւ մեր օրերը:

Եւ Վարդանանցը դարձաւ միշտ կենդանի ձայն մը որ անընդհատ կը հնչէ դարերու խորէն: Հակառակ անհնարին վերիվայրումներու, յորդահոսան արիւնահեղութեանց, զանգուածային աքսորներու եւ արտագաղթի:

Մարզպաններ, Ոստիկաններ, Ամիրապետներ, Խաներ, Սուլթաններ եւ Ցարեր ի զո՛ւր փորձեցին խափանել այդ ձայնը,— հայ ժողովուրդին ինքնուրոյն եւ ազատ գոյութեան իրաւունքը:

Երբեմն ուժգին ինչպէս մարտակոչ մը, երբեմն մարմրուն ինչպէս մրմունջ մը, այդ ձայնը միշտ ալ հնչեց դարերու խորէն:

Այդ նոյն Ձայնը չէ՞ր որ թնդաց Արարատեան դաշտին վրայ, 1918 Մայիսի վերջին օրերուն, երբ դարձեալ օրհասական կռիւ մը կը մղուէր: Երբ չկար «միջին վիճակ»...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՄԻԼԻՈՆ«Ը ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

«Առջի օր հինգ չարագործներ դրամատան մը կառքին վրայ յարձակելով ...»

Մնացեալը կրնաք շարունակել սովորական դարձած դէպքի մը յատուկ բացատրութիւններով:

Անշուշտ ոչինչ կայ ուշագրաւ այս ամենօրեայ «պատահար»ին մէջ: Օր մը հինգ, օր մը երեք կամ մէկ միլիոն կը թռցնեն կառքէ կառք, ձեռքէ ձեռք:

Կ'ուզէի ձեր նկատողութեան յանձնել, միայն միլիոն բառին իմաստը, որ սկսած է կորսնցնել իր արժէքը: Հիմա ո՞վ է որ միլիոններով չի խօսիր, սկսած մեծ ու փոքր աւազակներէն մինչեւ ամէնէն համեստ ու պարկեշտ առեւտրականը:

— Կնոջդ ի՞նչ նուէր տուիր Կաղանդին:
— Մէկ միլիոննոց մատանի մը:
— Քանի՞ տուեր է ձեռք ձգած յարկաբաժնին:
— Մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար:
— Ի՞նչ կ'արժէ սա գործին փոնը:
— Առնուազն երեք միլիոն:

Ու շարունակեցէք այս շարքը, ձեր յիշողութեան մէջ թարմացնելով հոս հոն լսուած խօսակցութիւններ:

Բնաւ պիտի չցաւէի այս «միլիոններու պարին» համար, եթէ, մարդկային աժան-կարապետ կեանքն ալ պար չբռնէր այդ շղթային մէջ:

Եթէ կը համարձակիք, արձանագրեցէք 1939էն ասդին կորսուած, մորթուած, մահացած երիտասարդներու թիւը: Արեւելքէն-արեւմուտք, հիւսիսէն-հարաւ:

Նախ թուեցէք պատերազմի դաշտերուն կորուստները, վրան աւելցուցէք գերիներու համաքավայրերուն զոհերը, մի մոռնաք նշանակել ռմբակոծութեանց հետեւանքով սպանուածներու թիւը ձեր գումարին վրայ:

Տակաւին կան աքսորավայրերու, արգելարաններու, ահաբեկումներու, նաւային ու օդային աղէտներու, տեղափոխութեանց հետեւանքով մահացուներու թիւը եւ ինչե՛ր ինչե՛ր:

Իմ թուաբանական համեստ կարողութիւնովս կրնամ 30 միլիոն մը նշանակել բոլորին դէմ, միշտ համեստօրէն:

Խեղճ «միլիոն», եթէ կան մարդիկ որ կը ցընծան քու անունիդ առջեւ, հաշուելով ոսկիներու դէզեր, հապա ինչպէս չանիծեն քեզ անոնք որ իրենց սրտահատորները տուած են, քու արժէքդ միշտ բարձր պահելու համար:

ՍՕՍԻ

ԷՏՆԱ ՀՐԱԲՈՒԽԸ բորբոքեցաւ երկուշաբթի օր,— ճիշդ այն պահուն երբ կը ստորագրուէր Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագիրը:

4.600.000 ԹՈՆ ԱԾՈՒԽ արտադրուած է Յունուարին, Ֆրանսայի մէջ, գերազանցելով նախապատերազմեան քանակութիւնը:— Ելեկտրական հոսանքին գործածութիւնը կ'աճի օրէ օր: Փարիզի մէջ հասած է 194 առ հարիւրի, բաղդատելով 1938ի հետ:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ ինը Լեհեր, հինգ Ջեխեր եւ հայրենազուրկ մը որոնք ոսկիի եւ օտար դրամներու առեւտուրով կը զբաղէին Ֆոպ. Փուասոնիէռի մէկ սրահճարանին մէջ: Ոստիկանները գրաւեցին 2.300.000 ֆրանքի տոլար, սթերլին եւմարք:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ գործատիրական խմբակները լուծելու ձեռնարկած են անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն զինուորական իշխանութիւնները: Աւելի քան երեսուն մեծ հաստատութիւններ լուծուեցան: Խումբ մը գործարանատէրներ ալ պիտի դատուին, իբրեւ պատասխանատու պատերազմի պատրաստութեան:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Արաբները եւ Հրեաները վերջնապէս մերժեցին անգլիական նոր ծրագիրը, որ կը տրամադրէ կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատել մասնակցութեամբ երկու ազգերուն եւ անկախութիւն հռչակել հինգ տարի վերջը:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ կազմակերպութիւնը 450.000.000 տոլար (112.500.000 սթերլին) պիտի խնդրէ զանազան կառավարութիւններէ, կերակրելու եւ հագուեցնելու համար քսան միլիոն երախաներ եւ ստնտու մայրեր, Եւրոպայի մէջ:

ՇԱՏ ՄԸ ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐ Ֆրանսայի յանձնուած են Անգլիոյ կողմէ, որ հիմա կ'առաջարկէ արձակել զանոնք, ինչպէս պահանջած է Ամերիկան:

ԲՈՂՈՐՆ ԱԼ ԴԺԳՈՀ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ԴԱՇՆԱԳԻՐՆԵՐԷՆ

Վերաքննութեան առաջարկ

Հինգ արբանեակ պետութեանց դաշնագիրները հազիւ ստորագրուած, դժգոհութեան ձայներ կը բարձրանան ամէն կողմէ: Այն աստիճան որ, արդէն իսկ կը խօսուի վերաքննութեան մասին, առայժմ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներուն մէջ:

Ամէնէն խոր դառնութիւնը յայտնեց Պ. Սփորցա, Իտալիոյ արտաքին նախարարը, ձայնասփիւռ ճառով մը: Կառավարութեան ներկայացուցիչը արդէն բողոք մը յայտնած էր Փարիզի մէջ, դաշնագրին ստորագրութենէն վերջը: Անմիջապէս վերջը ծանուցագիր մը ուղղուեցաւ այն քսան պետութեանց որ ստորագրած էին դաշնագիրը: Կոմս Սփորցա զայն կարդաց անթելին առջեւ, ի լուր աշխարհի: Իրիկունը անգլերէն մասնաւոր թարգմանութիւն մը եւս կարդաց, ուղղուած Մ. Նահանգներուն:

Ծանուցագիրը նախ կը պարզէ դաշնագրին տրամադրութիւնները, որոնց համաձայն իտալական հողեր կը տրուին Եուկոսլաւիոյ, Ֆրանսայի, Թրիէսթէն կը դառնայ ազատ պետութիւն, Իտալիա կը զրկուի ափրիկեան գաղթավայրերէն, կը դատապարտուի միլիոնաւոր տոլարի հատուցում վճարելու, կը կրճատուին զինեալ ուժերը, կը քանդուին ամրութիւնները եւն: Եւ կը յայտարարէ թէ «աւելի պիտի ծանրանայ այդ խեղդուկ մթնոլորտը որ այնքան եղերականօրէն կը ճնշէր իտալացի ժողովուրդին վրայ եւ որ մասամբ պատճառ եղաւ այնքան մեծ չարիքներու, մեզի եւ ուրիշներու համար: Իտալիոյ ձեռքը մնացած հողը չի կրնար կերակրել 45 միլիոն քաղաքացիներ որոնք չափազանց խճողուած են: Մենք կ'ընդունինք անցեալի անհամար սխալները, բայց այս ժողովուրդին քաւութիւնը այնքան տաժանելի եղաւ որ, բոլորս ալ կը սպասենք վերաքննել այն ինչ որ կրնայ ջլատել կամ թունաւորել 45 միլիոն մարդկային արարածներու կեանքը»:

Ծանուցագիրը կը խոստանայ ուղղամտօրէն գործադրել, ստորագրուած պայմանները, բայց միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ իտալացի ժողովուրդը առաջինն եղաւ որ թօթափեց բռնակալ կարգուսարքը, ուղղակի եւ անուղղակի օգնելով Դաշնակիցներուն, ազատագրութեան պայքարին ատեն:

★ Պ. Տիմիթրով, Պուլկարիոյ վարչապետը, տեսակցութեան մը առթիւ նոյնպէս դժգոհութիւն յայտնեց, միեւնոյն ատեն հաստատելով թէ դաշնագիրը կ'ապահովէ Պուլկարիոյ սահմանները, անկախութիւնը եւ գերիշխանութիւնը: Եւ խանդավառ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին.— «Այժմ սօթթենք մեր թեւերը եւ անդադար աշխատինք կարելի եղածին չափ թեթեւցնելու համար դաշնագրին անիրաւութիւնները»:

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարը «յոյսի եւ բարեհաճութեան» թուղթեր ուղղած է հինգ պետութեանց, հաշտութեան դաշնագիրներուն ստորագրութեան առթիւ: Այդ նամակներուն մէջ Պ. Պէվին կ'ըսէ բոլորին.— «Իմաստութիւն է ամէն առիթով յիշել պատերազմին սարսափները եւ թշուառութիւնները: Բայց այս դաշնագիրներուն ստորագրութիւնը պաշտօնապէս եւ վերջնապէս կը փակէ պատերազմի այդ էջը: Այժմ հարկ է աչքերն ուղղել դէպի ապագան»: Յետոյ սիրալիր խօսքեր կ'ուղղէ իւրաքանչիւրին առանձին, թելադրելով սերտ գործակցութիւն հաստատել, ապահովելու համար տեւական խաղաղութիւն մը:

★ Հռոմի ամերիկեան դեսպանը յայտարարեց մամուլի ներկայացուցիչներուն թէ իր կառավարութիւնը կ'ուզէ որ վերաքննուի իտալական դաշնագիրը: Փարիզի մէջ ալ զրոյց կը շրջի թէ Պ. Պիտօ խօսած է վերաքննութեան մասին, նախարարական խորհուրդին մէջ:

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ Կ'ԱՃԻՆ.— ԳԻՆԵՐՈՒ ԿՐՃԱՏՄԱՆ ԽՆԴԻՐԸ.— ՊԱՐԵՆԱՒՈՐՈՒՄ ԵՒԱՅԼՆ

Կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու, ապրուստի գիները կրճատելու եւ պարենաւորումը ապահովելու համար: Քսան նահանգապետներ Փարիզ հրաւիրուեցան, եւ պարենաւորման լիազօրը հրահանգներ հաղորդեց, մասնաւորապէս միս ճարելու համար: Որոշ թոյլտուութիւններ պիտի ըլլան, որպէսզի արտադրիչները քաջալերուին մսացու անասուններ զրկելու:

Նախարարական խորհուրդը քուէարկեց 320 միլիառ ֆրանքի արտակարգ նախահաշիւ մը, միեւնոյն ատեն քառամեայ ծրագրին յատկացուած վարկերէն զեղչելով 55—60 միլիառ ֆրանք, որ ի հարկին պիտի գործածուի ելմտացոյցը հաւասարակշռելու:

Մինչ այս մինչ այն, գործադուլները կը շարունակուին զանազան ձեւերով: Առջի օր գործադուլ մը սարքեցին փարիզեան քսան թերթերու

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Վարդանանք

ԽՄԲ.— Ամփոփուած Էջմիածին ամսագրէն.—

451.... անմոռաց տարեթիւ: Ահա Հայոց լեռնաշխարհի ճամբաներով, ոլորապտոյտ լեռնային արահետներով, անդնդախոր ձորերի ծերպերի վրայից, խոր կիրճերի միջով արագ սլանում են հեծեալ ու հետիոտն սուրհանդակները: Քաղաքներում, աւաններում, վանքերում մենաստաններում, պալատներում ու խրճիթներում հնչում է մօտալուտ փոթորկի, ահեղ պատերազմի ահազանգը... Հայրենիքը վտանգի մէջ է, թշնամին սպառնում է նրա գոյութեանը:

Լեռնակատարներից վար գահավիժող ձիւնահիւսերի նման իրենց ճանապարհին արագ աճելով մարդկային հեղեղն Հայոց աշխարհի բոլոր ծայրերից յորդում է դէպի Վասպուրականի Արտազ գաւառի Տաւարշան գիւղի առջեւ տարածուած Աւարայրի դաշտը. այդտեղ են շտապում հեծեալ ու հետեւակ, աղեղակիր, նիզակաղէն, վահանակիր զինուորներն ու գիւղացիները. այդտեղ է շտապում հայ հոգեւորականութիւնը խաչը մէկ՝ սուրը միւս ձեռին. Աւարայրում են ահա արժանայիշատակ Յովսէփ կաթողիկոսը, անմոռաց Ղեւոնդ Երէցը եւ այլ բազում հոգեւորականներ: Աւարայր են եկել Հայոց աշխարհի նախարարներն ու իշխանները: Սպառնացող ընդհանուր վտանգի հանդէպ խաչն ու սուրը ամուր դաշինք են կռել ու ծառայել բռնութեան դէմ. աւետարանն ու վահանը համահաւասար մարտիկների կրծքերը զարդարող զրահ են դարձել:

Այստեղ է Աւարայրի հողին, հազար ու բիւր երգ ու գովքի արժանացած, համաժողովրդական ապստամբութեան ոգեշնչող ու կազմակերպիչ, հայ ժողովրդի ազատութեան ու անկախութեան համար մղուող պայքարի անձնազոհ առաջնորդ, սիդապանծ, քաջ ու արի Վարդան Սպարապետը:

Աւարայր էին հաւաքուել «վաթսուն եւ վեց հազար այր ընդ հեծեալս ընդ հետեւակ». Աւարայր էին փութացել նաեւ մարտիկներից շատերի հարազատները: Եկան ի դաշտ Տաւարշան նաեւ «կուսանք Հայոց նոր շուշան», ինչպէս նաեւ «տիկնայք փափկասուն Հայոց աշխարհին», որպէսզի իրենց ամուսինների, եղբայրների ու հարազատների հետ միասին պայքարեն հայրենիքի համար:

451 թւի Յունիս 1ի ուրբաթ օրուայ գիշերը արտասովոր ժխորով էր լցուել Աւարայրի դաշտը. ձիերի սմբակների դոփիւնը, հրեղէն երիվարների վրնջոցը, զէնքերի շաչիւնը, մարդկանց աղաղակները միախառնուելով խլացրել էին Տղմուտ գետի ձայնը. Տղմուտը կարծես թէ ահաբեկուած երկու հզօր ուժերի մօտալուտ բախումից, պապանձուել ու սրտատրոփ սպասում էր ահեղ մարտի ելքին: Լուսինը ամպերի տակից ամօթխած նայում էր Աւարայրին: Տղմուտ գետի ափերին բանակ էին զարկել երկու հզօր ախոյեաններ.— պարսկական երեք հարիւր հազարնոց կանոնաւոր բանակը՝ վստահ իր թուական գերակշռութեան ու սպառազինութեան վրայ եւ 66.000նոց հայոց ժողովրդական բանակը վստահ իր քաջերի աննկուն ազատասէր ոգու, նրանց մարտնչելու անձնուրաց պատրաստակամութեան եւ իրենց գործի վերջնական յաղթանակի վրայ:

Կէս գիշեր է. Հայոց բանակում բոլորն էլ արթուն են: Տղմուտի ափին կէս գիշերուայ հանդիսաւոր խորհրդաւորութեան մէջ Ղեւոնդ Երէցը պատարագ է մատուցում եւ հաղորդութիւն տալիս զօրքին ու զօրականներին. Աւարայրի դաշտը վերածուում է սրբավայրի. մեծ հայրենասէր քահանան օրհնում է այն հողը, որը մի քանի ժամից յետոյ պիտի ցօղուի իր ու իրզինակիցների արիւնով. տիրում է խորին լռութիւն. գետի միւս ափին քնած է պարսկական բանակը: Լուսինը ամպերի տակից մերթ ընդ մերթ յայտնուելով ակնապիշ նայում է այդ վեհ ու սարսռեցուցիչ տեսարանին: Հայոց բանակի մարտիկները կանգնած են գլխաբաց. Աւարայրի մեղմիկ զեփիւռը շոյում է նրանց դէմքը, յարդարում վարսերը. կենդրոնում կանգնած է Ղեւոնդ Երէցը՝ խաչը ձեռքին բարձր պահած. գիշերային զով օդի մէջ տարածուում են նրա մարգարէական խօսքերի խրոխտ ու առնական հնչիւնները. «Մեռցնենք թէ մեռնենք. մեզ կեանք է սպասում»:

Շարքերը աւելի են սեղմուում, խտանում, բոլորի սրտերը ալեկոծուել են սկսում. խօսում է Սպարապետը. գիշերուայ անդորրի մէջ նրա ճառը հնչում է որպէս սխրագործութեան մղող յաղթական մի քայլերգ. «... Արդ, աղաչեմ զձեզ, ով քաջ նիզակակիցք իմ, մանաւանդ զի բազումք ի ձէնջ լաւագոյն էք քան զիս արութեամբ, եւ ի գահու ի վեր Ըստ հայրենի պատւոյն... Մի երկուցեալ զանգիտեսցուք ի բազմութենէ հեթանոսացն, եւ մի յահագին սրոյ առն մահկանացուի զթիկունս դարձուսցուք զի եթէ տացէ Տէր յաղթութիւն ի ձեռս մեր, սատակեսցուք զզօրութիւնս նոցա, զի բարձրասցի կողմն ճշմարտութեան եւ եթէ հասեալ իցէ ժամանակ կենաց մերոց սուրբ մահուամբ պատերազմիս ընկալցուք խնդութեամբ սրտի ...»

Ի պատասխան Սպարապետի ճառի թնդում է նրա արիասիրտ բանակի «Պատրաստ եմք ամենայն փորձութեանց» խրոխտ գոչիւնը:

Աւարայրում է նաեւ Եղիշէ վարդապետը, Աւարայրի «խօսնակը» որը իր հոյակապ երկով անմահացրեց Վարդանանց. նա եկել էր իր հայրենասիրական, հրաշունչ, ջերմ ու պատկերաւոր ճառերով հրդեհելու հայ քաջերի սրտերը, նա եկել էր իր քաղցրախօս քնարով ներշնչելու նրանց որ «Մահ ոչ իմացեալ մահ է, մահ իմացեալ անմահութիւն է»: Նա եկել էր ականատեսի իր գրչով հայ քաջերի դիւցազնամարտի անմահ պատմութիւնը հիւսելու

Լուսաբացը մօտ էր: Արեւելքը սկսել էր շառագունել: Արեաց բանակում սկսուեց իրարանցումը. ամէնուրեք փայլում էին ատրուշաններն ու խարոյկները. սկսուեցին կրակի պաշտամունքի արարողութիւնները, պարսից բանակի ամբարտաւան հրամանատար Մուշկան Նիւսալաւուրդը կոչ էր անում զօրքին ու զօրականներին, քաջութեամբ կռուելու:

Սկսուեց պատմական ճակատամարտը. Աւարայրը կաս կարմիր ներկուեց հայ քաջերի արիւնով: Հայոց փոքրաթիւ բանակը չշահեց մարտը, բայց չպարտուեց էլ:

Աւարայրը մի կայծ, նախերգանք հանդիսացաւ մի մեծ հրդեհի, որն իր բոցերի մէջ առաւ ողջ Լեռնահայաստանը:

Վարդանի նպատակն էլ հենց այդ էր. նա պատրանք չունէր Աւարայրի դաշտում մի բուռն հայ անձնուրաց քաջերի միջոցով պարտութեան մատնել պարսից կանոնաւոր, թուական գերակշռութիւն ունեցող, սպառազէն բանակին: Աւարայրի ճակատամարտը անհրաժեշտ էր ժողովրդական լայն զանգուածների սրտերում ըմբոստութեան հուրը բորբոքելու համար: Վարդանանք զոհուեցին պարտութեան մատնելով թշնամուն իր նպատակների իրագործման մէջ: Աւարայրից յետոյ Լեռնահայաստանի անմատչելի վայրերում պայքարը շարունակուեց այնքան ժամանակ, մինչեւ որ Պարսիկները ստիպուած եւ կանգնեցին զրադաշտական կրօնը Հայերի վզին փաթաթելու իրենց մտադրութիւնից. այսպիսով շնորհիւ Վարդանանց, հայ եկեղեցին, հայ լեզուն, հայ մշակոյթը զերծ մնացին պարսկական բռնադատումից:

Վ.

Վարդանը՝ վէպի մէջ

ԽՄԲ. — Գրադատ մը վերլուծելով Դերենիկ Դեմիրճեանի «Վարդանանք» վէպը, հետեւեալ կերպով կը ներկայացնէ Վարդան Մամիկոնեանի տիպարը,—

Վէպին կեդրոնական դէմքն է Վարդան Մամիկոնեանը՝ մեր ժողովրդի պատմական մեծագոյն հերոսը, որի հոյակապ դէմքը վերակենդանացնելը ինչքան շնորհակալ, նոյնքան էլ ոչ-դիւրին գործ է գրողի համար:

Ընթերցողը առաջին անգամ հանդիպում է այդ բաւականին տարիքոտ, ջլուտ, բարձրահասակ, արեւառ դէմքով, խստահայեաց ու թափանցող աչքերով անձնաւորութեանը Աշտիշատի վանքի դրանը, գարնան մի ցրտաշունչ, խաւար գիշեր, եւ այլեւս չթուլացող լարուածութեամբ հետեւում է նրա ամէն մի քայլին եւ ունկնդրում նրա խօսերին:

Վարդանը պարզ ու անմիջական բնաւորութեան տէր մարդ է: Նա զուլալ, վճիտ հոգի ունի, ինչպէս իր ժողովուրդը: Իր ժողովրդի հոգու նման յստակ ու պայծառ է հեթանոսական երգը, որ նա մրմռում է Բզնունեաց Ծովի ափերով ձիավարելիս.

Լո՜յս, լո՜յս, լո՜յս,
Բարի լուսալո՜յս,
Արեւագալի լո՜յս:

Տքնաջան ու յոգնատանջ աշխատող է Վարդանը, ինչպէս իր ժողովրդի մարդիկ: Իր ամբողջ կեանքը նա անց է կացրել ձիու վրայ: «Անդադրում. հոգի» է Վարդանը նրա զինակից Վահան Ամատունու բնորոշմամբ:

Արի, համարձակ, քաջակորով մարդ է Վարդանը, ոչ մի սպառնալիքով նրան չես վախեցնի: Յազկերտի առեանին աննահանջ դիմադարձ կանգնելուց յետոյ Վարդանը գազազած փղերին ընդառաջ է գնում «հոյակապ հասակի բնական հպարտութեամբ ու վեհութեամբ, իր տիրական դիրքի մէջ» եւ չարախինդ պարսիկ ամբոխը ակամայ լռում է նրան տեսնելով:

Վարդանին յատուկ է կենսախնդութիւնը եւ լաւատեսութիւնը: Նա լի է հաւատով, որ «բուքը կ'անցնի, կը գան լաւ օրեր»: Այդ լաւատեսութեան աղբիւրը նրա հաւատն է դէպի ժողովուրդը:

Եւ ժողովուրդն ու զօրքը իրենց հերթին սիրով են հատուցանում, մեծ հաւատով վերաբերւում նրան: «Սպարապետի արեւշատութեան» են բարձրացնում առաջին գաւաթը Վարաժի կերուխումին: «Դու մեզ մի բան ես պարտ, սպարապե՛տ, որ կեանքդ լաւ պահես, մեր գլխին կանգնած լինես»,— ասում է քուշանների պատերազմում Վարդանի կեանքը փրկելուն մասնակից մի զինուոր, երբ Վարդանը յիշում է իր պարտքը նրան: «Մենք մեռնենք՝ դու ապրիր», Արեւդ երկար, յոյս մեր, ապաւէն»..., «Անփորձանք, անվտանգ յաղթես», — բացագանչում են Արծրունեաց զինուորները՝ զօրատեսին

Իբրեւ քաղաքական գործիչ, Վարդանի գլխաւոր մտահոգութիւնն է «ազգը պահել բնաջնջումից»: «Մենք հօ չենք գնում մեռնելու, մենք գնում ենք ապրելու»,— ասում է նա հազարապետին, իր մի խօսքով պայծառ լոյս սփռելով մութ ու անորոշ գալիքի վրայ: Իր քաղաքական այս նպատակադրման իրագործման տեսակէտից Վարդանի համար առանձնապէս էական նշանակութիւն ունի ազգային միասնութիւնը: Այստեղ է Վասակի հանդէպ նրա երեւան բերած շատ նկատելի համբերատարութեան բանալին, նա շարունակ յոյս ունի Վասակին ետ պահել բացայայտ դաւաճանութիւնից, Պարսից դէմ դարձնել նրան: Նա միշտ էլ համակրանք չէր տածում նրա հանդէպ, «չսիրեցի այդ մարդու պաշտօնապաշտ զգուշաւորութիւնները»,— ասում է նա: «Ձը ծուռի՞»,— անդրադառնում է Ներշապուհ Արծրունին, «Ձեմ հաւատում», — Ասում է Վարդանը եւ շարունակ հակահարուած է տալիս Վահան Ամատունուն, որն իր անձնական թշնամանքի բերումով ուզում է հրահրել մթնոլորտը Վասակի շուրջը: Նոյնիսկ Պարսկաստանից վերադառնալիս Վարդանը խուսափում է սրել ու բացայայտել յարաբերութիւնները Վասակի հետ: Այդ զգուշաւորութիւնը բնորոշ պէտք է համարուի ղեկավար դիրք գրաւող նախարարների ներքին փոխ յարաբերութեան տեսակէտից ու Վարդանի բնաւորութեան համար եւ այդ պատճառով էլ ճշմարտացի է ու համոզիչ:

Վարդանն իբրեւ տակտիկ, երեւան է գալիս նաեւ այլ հանգամանքներում, նա գիտակցում է, որ եկեղեցին կարող է զօրավիգ լինել իրեն՝ նախարարների կենտրոնախոյս ուժերը զսպելու համար եւ աշխատում է գործօն դիրքի մէջ դնել նրան եւ յենուել նրա վրայ՝ պնդելով, որ «հոգեւորները մասնակցեն» Միհրներսեհի հրովարտակի պատասխանը կազմելու: Վարդանն արտաքին դաշնակիցներ է որոնում, երբ ուրիշների մտքովն անգամ չի անցնում դրա հնարաւորութիւնը: Այստեղ նա հանդէս է բերում իրեն իբրեւ դիւանագէտ:

Մենք տեսնում ենք Վարդանին իբր ռազմական փորձուած գործիչ, այդ երեւում է զինուորների պատմածներից, նախարարների խօսակցութիւններից, պարսիկ գործիչների վերաբերմունքից, Վարդանի ձեռնարկումներից՝ Պարսկաստան մեկնելուց առաջ: Նա շարունակ ելնում է իր կանխատեսութիւնից, թէ «առ պատերազմ չիլինի, այլ աշխարհաւեր փոթորիկ»: Բայց թշնամուն ռազմական դիմադրութիւն ցոյց տալու ծրագիրը վերջնականապէս ամբողջանում է նրա համար Պարսկաստանից վերադառնալիս:

Վարդանը հայրենիքի յոյսն ու ապաւէնը ժողովրդի մէջ է տեսնում, բայց նա լաւ զգում է նաեւ իր դերը, իբրեւ ժողովրդի առաջնորդի, նրա ռազմական դիմադրութեան կազմակերպչի, համակուած է պատմական պատասխանատուութեան ծանրանիստ գիտակցութեամբ: Եւ եթէ որոշ դէպքերում նա ասում է, թէ ինքը պարզապէս «ժողովրդի ծառան է», ապա դրանով նա հանդէս է բերում ոչ միայն իր բնական համեստութիւնը, այլեւ իր ըմբռնումը, որ ինքն առաջին մարդն է ժողովրդի մէջ եւ ժողովուրդը պահանջելու է իրենից լինել իր տիպարը, գործել իր շահերին համաձայն եւ համեմատ:

Այստեղ է հենց Վարդանի Պարսկաստանում՝ զնտանում, կեղծ ուրացութեան պահին եւ մանաւանդ վերադարձին՝ ապրած ծանր ողբերգութեան բանալին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՊԱՆԵԽՕ-ՔԱՇԱՆ.— Փետրուար 2ի կիրակին տեղի ունեցաւ Պանեխօ Քաշանի «Նոր Սերունդ»ի թէյասեղանը «Հրայր» ակումբին մէջ: Մեր հրաւէրին պատասխանած էին միութեանս ծնողներն ու բարեկամները, կոկիկ բազմութեամբ մը:

Վարչութեանս քարտուղարը բացման խօսքէն վերջ, հրաւիրեց օրուան սեղանապետը, Պ. Ալէք Նուրիճանեան, որ պարզեց Նոր սերունդին պարտականութիւնները.— դառնալ տիպար հայրենասէրներ եւ սորվիլ մեր լեզուն, պատմութիւնը, երգը, մեր բոլոր աւանդութիւնները որպէս արժանի յաջորդներ մեր անհետացող սերունդին:

Արտասանեցին ընկերուհի Աշխէն Կարապետեան, ընկերներ Տարօն Նուրիճանեան, Ներսէս Մխճեան եւ Տարօն Տօնիկեան: Երգեցին ընկերուհիներ Իսկուհի եւ Նեկտար Թեւանեան, Սառա Ճիլաճեան, Փարիս Մովսէսեան եւ ընկեր Տիրան Աղլաղանեան:

Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ ընկեր Յովիկ Եղիազարեան զեկուցում տուաւ «Նոր Սերունդ»ի մէկ տարուան աշխատանքներու մասին: Թելադրեց լաւ սորվիլ մայրենի լեզուն եւ հայրենի աւանդութիւնները, որպէսզի երբ օր մը հայրենիք երթանք անոնք խորթ չթուին մեզի եւ մենք երկրին: Հիւրերէն Պ. Խաչիկ Մկրտիչեան իր կարգին ծանրացաւ Նոր Սերունդի պարտականութեանց վրայ: Սեղանապետին հրաւէրով երգեցին, արտասանեցին եւ խօսեցան բոլոր ներկաները:

Խնջոյքը տեւեց մինչեւ իրիկուան ժամը 9: Ցրուելէ առաջ եղան նուէրներ, կազմելով կլորիկ գումար մը: Այս առթիւ վարչութիւնս շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր նուիրատուներուն:

Հանդէսը, որ բացուած էր «Ծաղկիր ազատ իմ Հայրենիք»ով վերջացաւ, «Մշակ բանուոր»ով:

Տարօն Տօնիկեան

Ա Ն Դ Ա Ս Տ Ա Ն

«Կանանց պատուիրակութիւններ»

Պէյրութի «Ազդակ»ը հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (14 Յունուար).—

— «ՅՈՒՇԱԳԻՐ, ՎԱՐՁԱՊԵՏ, ՆԱԽԱՐԱՐ ԵՒ ... ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 100 ՀՈԳԻՆՈՑ ԿԱՆԱՆՑ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՄՕՏ»..

Զզայացունց չէ՞ք գտներ այս բառերը քով քովի շարուած: Եւ անշուշտ, առաջին առթիւ իսկ ձեր միտքը կ'երթայ Հայկ. Հարցին: Թերեւս մտածէք որ հայ կինը միջազգային ատեաններու դռները կը բախէ, արիւնով եւ արցունքով գրուած յուշագիր մը ի ձեռին, յանուն մեր ժողովուրդի արդար իրաւունքներուն հաստուցման: Որքա՞ն յուզիչ ու գեղեցիկ պիտի ըլլար հայ մայրերն ու քոյրերը այդ սրբազան կոչումին վրայ տեսնել, ան ալ «Ժող. Ձայն»ի սիւնակներուն մէջ: Աւա՜ղ, սակայն, բոլշեւիկներուն առաջնորդած «Կանանց պատուիրակութիւնը» ուրիշ նպատակներ կը հետապնդէ: Կը բաւէ որ ընթերցողին աչքը խորագիրներէն քիչ մը վար սահի, որպէսզի բարեկենդանային տեսարանը՝ հայ կնոջ վերագրուած ողբերգական դերակատարութեամբ, զաւեշտի վերածուի:

Բայց գիտե՞ն արդեօք թէ ի՞նչ կ'ընեն այս մարդիկը, կը զգա՞ն թէ ո՛ւր հասած է իրենց անկումը: Անուն չունի որակելիք այս գարշելի այլասերումը, որովհետեւ մինչեւ հիմա տեղ չունէր մեր ժողովուրդին մէջ:

Հայ եղէք եւ առանց կարմրելու երեւակայեցէք, եթէ կրնաք, Սէրային մուտքը, ուր քաղաքական կուսակցութեան մը՝ ղեկավա՛ր դէմքերուն համբայ կը բանան հայ կանայք՝ պոռչտալով, տեղացիներուն առջեւ հայութեան ուրիշ մէկ հատուածը նախատելով եւ անոր կորուստն ու բնաջնջումը պահանջելով:

Հէքեաթ չէ մեր պատմածը, այլ տառացի ճշմարտութիւն, զոր բոլշեւիկներու հայատառ օրկանը երեք սիւնակի վրայ, ութը տող խորագիրներով յայտարարած է, իբրեւ անկործնելի փառք ու յաղթանակ:

Ծիծաղելիութեան յետին զգայրանքը կորսնցուցած այս մարդիկը, Հայու արժանապատուութեան եւ մարդկային ամօթի տարրական գիտակցութիւնն ալ չունին: Այլապէս, Հայ մը ձերբակալել տալու կամ կուսակցական շահ մը ապահովելու սիրոյն՝ պիտի չհամարձակէին հայ կինը հրապարակ նետել:

Բայց միջոցներու միջեւ խտրութիւն չդնող բախտախնդիրները ոեւէ ատեն խղճահարութիւն չեն ունեցած եւ պիտի չունենան այսուհետեւ ալ, երբ հայ ժողովուրդի ազգային ու բարոյական դիմագիծը ոչնչացնելու ոճիրը կը գործեն սառնասրտութեամբ:

Տարագրութեան մռայլ ճամբաներէն մինչեւ աքսորի հեռաւոր վայրերը մեր բազմաչարչար ժողովուրդը շատ բան էր տեսած ու լսած բայց երբեք այս մէկը: Շնորհիւ բոլշեւիկներուն՝ հայ կինը թափօր կազմեց, փողոց իջաւ, եւ իր անբասիր անունը պատնէշ դարձուց զրպարտիչներու սոտոր սուտերուն:

... Բոլշեւիկներու որոնածը աղմուկ է եւ խառնակչութիւն մեր գաղութին մէջ: Այդ է պատճառը, որ անոնք փողով ու թմբուկով «Կանանց պատուիրակութիւններ» կը սարքեն եւ Արաբն ու Հայը իրար կը խառնեն կառավարատան դռներու առջեւ: Զափազանց ուրախ պիտի ըլլային, եթէ բոլոր արաբական թերթերը զբաղէին հայութեան ներքին վէճերով:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՅՈՎԱԿ ՔԵՌԻ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մէկն ալ այն հազարաւոր տարագիրներէն որոնք չիջեցան օտար ափերու վրայ, հայրենի կարօտով:

Բուն անունով Յովակիմ Տէր Աբրահամեան (կամ Ոսկերիչեան), Էրզրումի Խարագ գիւղէն, ծնած 1872ին: Կորսնցնելով հայրը, մանկութիւնը եւ պատանութիւնը կ'անցընէ հօրեղբայրներու խնամքին տակ: Շատ կանուխէն հեռացած հայրենի գիւղէն, ապրած է Ռուսիոյ զանազան շրջանները: Իր բարբառը անաղարտ պահած էր Կարնեցիներու յատուկ առոգանութեամբ: Երբեք չկրցաւ հաշտուիլ օտար վարդապետութեանց: Ինքն ալ մաս ու բաժին ունեցած է հայ յեղափոխութեան մարտիկներուն հետ, ծառայած է Հ.Յ.Դաշնակցութեան գործօն խումբերուն. մասնացած է շարք մը արշաւանքներու: Մտերիմներ «Քեռի» կը կոչէին եւ այդպէս ալ մնաց Մարսէյլի, մանաւանդ Սէնթ-Անդի մէջ, ուր կը բնակէր տասնեւմէկ տարիէ ի վեր: Նպարավաճառի փոքրիկ կրպակ մը ունէր: Երկու տարի առաջ կինը կորսնցուցած ըլլալով, բոլորովին ընկճուած էր: Արդէն 75 տարեկան, բնազդօրէն կը զգար իր ֆիզիքական քայքայումը: Արձանագրուած էր Ներգաղթին եւ միշտ կ'ըսէր.— Աղբեր, ես թող Հայաստան ոտք կոխեմ եւ հայրենի հողը համբուրեմ, յաջորդ օրը մեռնիմ: Եւ երբ գիտել կուտային թէ ամէնէն առաջ երիտասարդները պիտի տարուին Հայաստան, կը պատասխանէր, — Թող տանին, աղբեր, թող տանին նոր սերունդը որ չփճանայ, մենք արդէն Հայ ենք եւ Հայ կը մնանք:

Համով հոտով դրուագներ կը պատմէր իր արկածալի կեանքէն, անպաճոյճ լեզուով: Մեր փոքրիկները կը խնդային եւ կ'ըսէին. — Քեռի, Անդրանիկ փաշան ի՞նչպէս սպաննեց քեզ: Անիկա իր պատմութեան մաս կը կազմէր: Տասնեւհինգ օր է ի վեր հիւանդ էր: Փետր. 1ին փոխադրուեցաւ հիւանդանոց եւ այնտեղ ալ մեռաւ: Ներգաղթի հարցարանին պատասխանը փարիզ ղրկուած էր մէկ շաբաթ առաջ:

Ք.

Ատրպատականի դէպքերը

ԽՄԲ.— Ամերիկեան թերթերը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդեն Ատրպատականի մասին, որ կորսնցուց իր ինքնավարութիւնը, 1946 Դեկտեմբերին, իբրեւ հետեւանք Թեհրանի կառավարութեան զինուորական արշաւանքին.—

Երեք տեսակ ղեկավարներ կային: Կովկասցիները, որոնք ներածուած էին Խ. Միութենէն: Փիշեվարին անոնցմէ մին էր: Թէեւ ան հաւանաբար ծնած էր Իրանի մէջ, բայց մարզուած էր Խ. Միութեան մէջ: Ոստիկանական տնօրէն անդութ Սատըղ Տատար եւս անոնցմէ մին էր: Կար նաեւ Ղուլամ Տանըշեան որ հրամանատարն էր Ատրպատականեան բանակին: Տանըշեան արհեստով Խորհրդային աւազակ մըն էր:

Բ. կարգի ղեկավարներ էին բնիկ Ատրպատականցիները, որոնք կը խորհէին թէ այս պատեհութեամբ կարելի պիտի ըլլար նոր լաւ վարչաձեւ մը ունենալ: Ատոնց մէջ էին Թղթատարի եւ հեռագրի նախարար Բաքի Քավիրի, հարուստ կալուածատէրի մը որդին, որ փճացուցած էր ինքզինքը շռայլ կեանքի մը անձնատուր ըլլալով: Թէհրանի մէջ կար Մուզաֆֆէր Ֆիրուզը, որ, Ռումանիոյ Կրոցայի նման, կը յուսար իր բախտը շինել Խորհրդային պետերու շնորհիւ: Ուրիշ մը՝ Պի Րիա, որ բանաստեղծ եւ սրինգ ածող մըն էր, երբ իր ծառայութիւնը առաջարկած էր կոմունիստներուն: Ան ստացաւ իր մարզանքն Խ. Միութեան մէջ: Ան Խազախի հագուստ հագած էր եւ կը կրէր խոշոր փամփշտակալ մը: Ան ոեւէ տեղ չէր երթար առանց թիկնապահի: Անոր թիկնապահն ալ զինուած էր: Ան ալ եկած էր Ռուսիայէն: Զարմանալի է, որ Խ. Միութեան այս երաժիշտը եղած էր Ատրպատականի կրթական նախարար:

Կային նաեւ անկեղծ բարենորոգչականներ, գաղափարապաշտ անձեր, որոնք սկիզբէն խորհրդային վարչաձեւին մէջ տեսան միջոցներ սրբագրելու հին սխալները: Այդ կարգէն էր Հաճի Շապուսթարին, որ նախագահն էր ժողովրդական համագումարին: Ան երազող եւ գաղափարական անձ մըն էր, Ատրպատականցի տեսակ մըՀէնրիՈւոլըս:

Ընդհանուր կառավարիչը Սալամուլլահ Ճավիտ Շապսթարիի նման էր ինչպէս նաեւ Քավիանը, որ պատերազմական նախարար էր: Ցետոյ Գըյամին, որ Արդարադատութեան նախարար էր: Բայց ասոնք յուսախաբ եղան, երբ տեսան որ Կոմինֆորմը չի վստահիր անոնց: Երկու կամ երեք գաղտնի ոստիկաններ նշանակուած էին հսկելու Շապսթարիի եւ Ճավիտի վրայ եւ կը հետեւէին անոնց ամէն տեղ: Ասոնց յուսախաբութիւնը կատարեալ եղաւ, երբ տեսան որ նոր «դեմոկրատիկ» վարչաձեւը «անդութ իմփերիալիզմ» մըն էր, որովհետեւ ժողովուրդ մը ուրիշ ժողովուրդի մը կողմէ կը շահագործուէր:

Կառավարական պաշտօնեաները ներածուած էին Խ. Միութենէն: Անոնք բռնագրաւումներ կը կատարէին, տուրքեր կը գանձէին եւ կը հաստատէին Խ. Միութեան բարեկամներու ընկերութիւն-

---

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Պ Ա Պ Օ Ն

Պապոյին ծնողքը կէսօրուան ճաշին սպասեցին, չեկաւ: Զմտահոգուեցան բնաւ, մտածելով որ իր ընկերներուն հետ Աղիչայր գացած կրնայ ըլլալ: Ճաշէն վերջ լուրը տարածուած էր արդէն: Բայց ո՞ւր է, ո՞ւր կորաւ: Իրենց այս մտավախութիւնը երկար չտեւեց. յաջորդ առտու Տէրսիմցիները լուր բերին թէ արդէն հոն, լեռներուն վրայ է, եւ ապահով ...

Օրը յետինք էր երբ Պապօն Տէրսիմ հասաւ: Անշուշտ հոն ինքզինքը մինակ չզգաց. շուտով իր շուրջը գտաւ այն բոլոր բարեկամները որ յաճախ քաղաքը տեսած էր եւ միասին խօսած. իսկ հիմա որ անոնցմով շրջապատուած՝ այդ հպարտ լեռներէն վար կը նայէր, հեռաւոր քաղաքը մշուշի մէջէն կը տեսնէր եւ մանաւանդ երբ բրածն ալ կը մտաբերէր, իր մէջ չօշափելի մէկ փոփոխութիւն միայն կը զգար, — Այլեւս վախի բոլոր նուաստ զգացումները մեռած էին իր մէջ: Այդ պահուն իր սեւ ու մանտրտիկ աչքերը պսպղացին, կատաղութենէն կարմրեցան եւ խոշորցան դուրս փնալու չափ:

Իր բարեկամները շատ լաւ հիւրասիրեցին զինք: Ճաշեց, ճաշէն վերջ քիչ մը խօսեցան, եւ չքաշուեցաւ երբեք յայտնելու ինչ որ ըրած էր: Իր շուրջը գտնուողներուն աչքերը եւս ուրախութեան զգացումներով փայլատակեցան, իրենց հիւրին գործին ու խօսքերուն մէջ, յանդուգն եւ անվախ անձնաւորութեան մը ներկայութիւնը տեսնելով:

Անկէ վերջ Պապոյի գործերուն արձագանգները սկսան քաղաք հասնիլ եւ բերնէ բերան շրջան ընել:

Թէ՝ Պապօն շրջակայ գիւղերու գիւղացիներէն մէկուն տունը կողոպտած եւ կողոպուտը տարած աղքատներուն բաժնած է...

Թէ՝ Պապօն անխնայ է բոլոր անոնց դէմ, Հայ թէ այլազգի, որ ուրիշները անիրաւելով, ուրիշներու վաստակով կ'ապրին եւ անոնց արցունքով կը հրճուին...:

Թէ՝ Պապօն լսելով որ թշուառ երիտասարդ մը իր սիրած աղջկան հետ ամուսնանալու համար դրամ չունի, կրցած է որեւէ կերպով դրամ ճարել, զանոնք ամուսնացնել, իրենց մուրատին հասցնել: Բարի համբաւ տարածել, եւ այսպիսով զրկուածին պաշտպանն ու ապաւէնը հանդիսանալ...:

Օրը ցերեկով ծխախոտի մաքսանենգութիւն ընել, հասոյթը սուրբ գործի յատկացնելու համար...:

Եւ այս «թէ»երը սկսած էին ազդել արդէն քաղաքի աղա - փաշաներուն, ինչպէս նաեւ պաշտօնէութեան վրայ, ըլլային անոնք ոստիկան թէ մաքսային դէտեր:

Եւ շատ չանցած քաղաքի ճամբան եւս Պապոյի համար դարձաւ ջուրի ճամբայ... Եւ ամէն անգամ որ քաղաք կ'իջնէր, կարծես Մունզուրէն (Մնձուր) փոթորիկ մըն էր որ փրթած կուգար, ամէն բան կոտրելու եւ փշրելու: Հազիւ շուկային ծայրը հասած, իր գոռ եւ ահազդու ձայնը կը լսուէր հեռուէն.

— «Ապլաներ: թիւթիւնէ թիւթիւն... Պանա ճնպապնի Պապօ տերլեր, վար մի պանա եան պագան: Եան պագանա եան թագարըմ հա՜...»:

Հազիւ ձայնը լսուած թաղին յաճերը եւ շուկային մեծ ու պզտիկ շուները զինքը կը շրջապատէին, մանաւանդ այս վերջինները: Անոնք կրնայ՞ին մոռնալ Պապոյին այնքան բարիքները: Ասոր համար է որ անոնք կ'ուզէին հաւատարիմ մնալ Պապոյին եւ ահա «բարի եկարի» փոխան անոր առջեւ կը քծնին: Պապօն անոնց գլուխները քիչ մը շոյելէ վերջ իր ճամբան կը շարունակէ. ահա մէկը որ միամտութիւնը կ'ունենայ հարցնել. — Պապօ, Տէրսիմէն ի՞նչ լուր...

— Ծօ՛, Տէրսիմը միշտ իր տեղն է. լեռները, ձորերը, ծառերը, ժայռերը եւ քարայրներն ալ իրենց տեղն են, հոն սատանի չաքուճներ ալ չատկան (քաջեր) հա՜... Եւ հեգնանքով՝ «հոն միայն ապլաներ չկան (այսինքն կնավարի եւ վախկոտ մարդիկ): Ապլաներ»...:

Եւ այսպէս շատ մը հարցումներու տարափին տակ շուկան կը շրջի անվախ ու անյողդողդ: Պատմութիւններուն սարսափը շատերուն վրայ ազդած է: Նոյնիսկ մաքսային դէտերը (ղօճի) չեն ուզեր հետը գործ ունենալ եւ զինքը չտեսնել կը ձեւացնեն: Եւ եթէ չամչնան պիտի ըսեն թէ զինքը չեն ալ ճանչնար, եւ անոր կանչը չեն լսեր...«Ապլաներ, թիւթիւնէ, թիւթիւն...»:

Պապօն այլեւս օրուան մարդն էր եւ բոլորի ուշադրութիւնը իր վրայ դարձած էր: Պառաւ կիները կը մաղթէին որ անոր արեւը երկարի... Երիտասարդ աղջիկները կը ցանկային որ նարօտով միանան անոր... իսկ ազգին մեծերը եւ փրկաբարներն ալ սկսած էին Պապոյին մէջ տեսնել մեծ ապագայ մը ե՛ւ իրեն ե՛ւ ազգին համար. եւ այդ պատճառով ալ ամէն անգամ որ Պապօն Տէրսիմի իր արծուեբոյնէն վար կ'իջնէր ու քաղաքին մէջ կ'երթար, փրենց հոգին վեր-վեր կ'ելլէր:

Ափսո՜ս, կարճ տեւեցին այս բոլորը: Վրայ հասան ձերբակալութիւններն ու տեղահանութիւնները, եւ Պապօն կայծակի արագութեամբ անհետացաւ նորէն:

Իրազեկներ ըսին թէ Տէրսիմ անցած է:

(Վերջ)

Ա. Գ. ՄԵՍՈՒՄԵՆՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՖԱԽԻՐ, Դրամա չորս գործողութիւն, 5 պատկեր: Գրեց՝ Կայծակ Կչիկեան որ իր կեանքի աւելի քան 35 տարին նուիրած է հայ բեմին: Տպ. Շուշտզարթ:

ներ եւ Խորհրդային դեմոկրատիկ կուսակցութիւն մը, որոնց համար ալ նուիրատուութիւններ կը դանձէին ։

Խորհրդային առեւտրական գործակալութիւնները սիստեմաթիկ կերպով հոսեցուցին երկրին աղբիւրները դէպի Ռուսիա ։ Ատրպատականցիներ շատ քիչ բաժին ստացան ։ Իրանի ամէնէն հարուստ նահանգը թշուառացած էր ։

վարչական պաշտօնեաները,— քարտուղար, հեռախօս, աղագրիչ, դրասենեակի ծառայ եւայլն ։ Այնպէս որ լրաբերները չկրցան հեռաձայնով խօսիլ, խմբագիրները հարկադրուեցան ձեռագիրները անձամբ տանիլ գրաշարներուն, կամ երթալ օտար գործակալութեանց գրասենեակները, լուրեր քաղելու համար ։ Կը վախցուի որ թերթերու հրատարակիչները նորէն դադրեցնեն հրատարակութիւնը (լօք - աութ), ինչպէս ըրին անկէ առաջ ։

Պետական պաշտօնեաներն ալ գործադուլ մը սարքած են վաղուան համար (ուրբաթ) ։

Մասնագէտներ դիտել կուտան թէ՝ մեծաքանակի գիները 3 առ հարիւր աւելցած են Յունուարի ընթացքին (ուտեստի գիները՝ 3.3 առ հարիւր, հում նիւթերը՝ 2.3 առ հարիւր) ։ Միայն փոքրաքանակ վաճառման գիները իջած են, այն ալ 1.1 առ հարիւր եւ ոչ թէ 5 առ հարիւր ։ Պատճառը այն է որ կարելի չէ ճշդել ներածուած ապրանքներուն գիները ։

Իրազեկներու կարծիքով, սարքուած գործադուլները մեծ կարեւորութիւն չունին, բայց կը խանգարեն կառավարութեան ծրագիրներուն գործադրութիւնը ։ Գործադուլը երբեմն զուարճալի հանգամանքներ ալ կը ստանայ ։ Առջի օր գործադուլ յայտարարեցին այն աղջիկներն ու կիները որ կը բանան թատրոններու դուռները (ուվռէօզ), քան վայրկեան սպասցնելով հանդիսականները ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԻՆԳ ՄԻԼԻՈՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ անգործութեան դատապարտուած են Անգլիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք ածուխի տագնապին, որ հետզհետէ կը սաստկանայ ։ Հազարաւոր գործարաններ փակուած են ։ Վախ կայ որ ելեկտրական հոսանքը աւելի կրճատուի, ջլատելով ամբողջ երկրին տնտեսական կեանքը ։ Աւելի քան 300.000 թոն ածուխ դիզուած կը մնայ հանքերուն մէջ ։ Բոցարձակ զինուորներ ղրկուեցան, ձիւները հալեցնելու եւ փոխադրութիւնները դիւրացնելու համար ։ Ժողովուրդը համբերութեամբ կը համակերպի այս նեղութեանց, խստօրէն քննադատելով հանդերձ կառավարութիւնը ։ Չըրչիլի աղջկան հարսնիքն անգամ մոմերով կատարուեցաւ ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ անգլ. կառավարութիւնը պայմանագիր մը կնքեց Յունաստանի հետ, 300 սաւառնակներ ծախելու համար ։ Այս օդանաւերը պիտի տեղաւորուին Աթէնքի, Լարիսայի եւ Սելանիկի մէջ եւ կը կարծուի թէ պիտի գործածուին ապստամբներուն դէմ ։

ՓՈԼԱՅԻ անգլ. հրամանատարին սպանութեան առթիւ, իտալական կառավարութիւնը կը յայտարարէ թէ պատճառը անձնական է եւ ոչ թէ քաղաքական ։ Զօրավարն սպաննող իտալուհին, Մարիա Փասքուինէլլի, 27 տարեկան վարժուհի մըն է որ Միլանէն եկած էր մէկ շաբաթ առաջ ։

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եօթը հանրապետութեանց Գերագոյն Խորհուրդներուն ընտրութեան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Մոսկուայէն կը հեռագրեն թէ մրցանիշը կոտրած է, քուէարկուներու մասնակցութեան տեսակէտով ։ Ուկրայնայի մէջ մասնակցած են 98 առ հարիւր, Սպիտակ Ռուսիոյ մէջ՝ 99 առ հարիւր, Հայաստանի եւ Ադրբէջանի մէջ՝ 99.9 առ հարիւր, Վրաստանի մէջ 99.93 առ հարիւր, Լիթուանիոյ մէջ՝ 96 առ հարիւր ։ Աւելորդ է ըսել թէ ընտրեալները համայնավարներ եւ անկուսակցականներ են, որոնք շահած են ձայներու առ նուազն 90 առ հարիւրը ։

ՏԱՍԸ ՏՈՒԼԱՐՆՈՑ կեղծ թղթադրամներ շրջաբերութեան հանուած են Փարիզի ամերիկեան զինուորներուն մէջ ։ Կը կարծուի թէ այս կեղծ դրամները Իտալիոյ մէջ տպուած եւ Ֆրանսա փոխաբուած են սեւ շուկայիններու խմբակի մը կողմէ ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ չափաւոր Հրեաներ կռուեցան յեղափոխական Հրեաներու հետ, Թէլ - Ավիվի մէջ ։ Տասներկու հոգի վիրաւորուեցան ։— Հրեաները նոր ազարակներ կը հաստատեն Ցուղայի երկրին մէջ ։ Երուսաղէմը գրեթէ պաշարուած է ։

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐԻՆ պատրաստութեան առթիւ, Խ. Միութիւնը նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ այս շաբթու, որպէսզի փոքր ազգերը աւելի լայնօրէն մասնակցին ։ Մոսկուա մինչեւ հիմա հակառակ էր անոնց մասնակցութեան ։

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 176ի դէմ 238 ձայնով չեղեալ հռչակեց Տրոմի չորս երեսփոխաններուն ընտրութիւնը ։ (Երկուքը համայնավար, մէկը ընկերվարական՝ Մութէ, միւսը ժողովրդական) ։ Զափաւորները կը մեղադրէին թէ համայնավարները անկանոնութիւններ գործած են ։ Ընկերվարականները ձեռնպահ մնացին ։

Աւարայրի Գոյամարտի առթիւ

(ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ)

ՄԵԾ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հայ արիներու եւ արենուշներու Մարսէյլի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերուն կողմէ, 13 Փետրուար, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.45ին, Casa d'Italia սրահին մէջ, Rue d'Alger ։ Գեղարուեստական խնամուած յայտագիր ։ Երգեր, արտասանութիւններ, գեղջկական պարեր, ԿԵՆԴԱՆԻ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ ։ Մուտքը ազատ է ։

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ

Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին

BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré

Անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում ։

Երկու նուագախումբ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ եկած, JOE SMITH եւ Orchestre Argentin: MARINO ։

Կիները գիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ ։

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69 ։

Մուտք 500 ֆր. ։

Հայ երիտ. Միութիւններու անդամները կը վճարեն 300 ֆր.

Ուսանողները 100 ֆր.

Մարսէյլի մէջ բացառիկ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին

Գազա տ'Իթալիայի մէջ

(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ ։

«ԱՆՈՒՇ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ ծաղկոցին, ղեկավարութեամբ Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի, մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ երգչախումբի, ջութակահար Պ. Մեսումենցի եւ դաշնակահարուհի Օր. Ալին Մաթէոսեանի, այս կիրակի ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ ։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մասիս Մարզական Միութեան, Սէն Շամոնի եւ Սէն Էթիէնի վարչութեան կողմէ ։ Փետրուար 15ին, շաբաթ օր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, «Hôtel du Forez»ի սրահին մէջ, Châteaucreuxի կայարանին մօտ ։ Հաղորդակցութիւն՝ «Trolleybus» ։ Մասնակցութեամբ «Carlo Alfieri մեծ նուագախումբին ։ Ընտիր խմիչք, խմորեղէն, անուշեղէն, «Cotillons եւ անակնկալներ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Բալահովտի Վերաշինաց Միութեան Ֆրանսայի շրջանի վարիչ մարմինը եւ իր մասնաճիւղերը, իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն, հայրենակից Ղազար Տէրտէրեանի, իր կնոջ Տիկին ՖՆՏՈՒԽի (ծնեալ Դարբինեան) մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Պօմոնի մէջ, 1947 Փետրուար 2ին ։

ԽԱՐԲԵՐԴՑԻՆԵՐՈՒ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Համա-Խարբերդցիական Միութեան մասնաճիւղս Բարեկենդանի առթիւ կազմակերպած է ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ մը, որ տեղի կ'ունենայ 16 Փետրուար, Կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2էն մինչեւ 8, Սալօն Քօլպէրի ընդարձակ սրահին մէջ, 7 րիւ Քօլպէր ։ Գեղարուեստական խնամուած բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն եւ զանազան անակնկալներ ։ Ծախքերու մասնակցութիւն 50 ֆրանք ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Տէրտէրեան եւ Դարբինեան ընտանիքները իրենց խորունկ շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնցորոնք անձամբ կամ ծաղկեպսակով ցաւակցութիւններ յայտնեցին իրենց զոքանչմօր եւ հօրաքրոջ՝ Տիկին ՖԸՆՏՈՒԽ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆի (ծնեալ Դարբինեան) մահուան առթիւ (Մարսէյլ) ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ «Համազասպ» խումբի կողմէ (Մարսէյլ), այս կիրակի առտուան ժամը 9ին, Camp Ripert, Bar de la Fraicheurի ներքնասրահը ։ Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ ։ Նիւթը՝ «Որո՞նք են հայրենասէրները» ։ Խօսք կ'առնէ նաեւ շրջանիս Ֆրանսացի ընկերվարականներու քարտուղարը, Պ. E. CILIBERTI ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏՍԱՅԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Զեկուցում ընկեր. ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷՔԵԱՆէ ։

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ազատի սրահը ։ Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան ։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 8.30ին, հայերէնի դասէն վերջ ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէն Անթուանի «Գիւլխանդանեան» խումբին ժողովը՝ այս ուրբաթ, Ս. Պօյաճեանի բնակարանը ։ Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը ։ Խիստ կարեւոր օրակարգ

ՊՕՄՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդանանց տօնին առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բարգէն Սիւնի» եւ «Սեպուհ» խումբերու ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին ։

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro St. Denis ։

Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։ Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն ։ Բ. Զեկուցում Ներգաղթի մասին ։

Կոմիտաս Վարդապետի 75ամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ալքազարի սրահը

Հովանաւորութեամբ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ.ի

Կը նախագահէ Պ. ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

Կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, որ այս առթիւ պիտի ներկայացնէ մեծանուն վարպետին երաժշտական գործերու վերլուծումը ։ Վարդապետին կեանքը կը ներկայացնէ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ ։ Դաշնակ՝ Օր. Ա. Ակինեան, մեներգ՝ Տիկին Զապէլ Մառընոն, արտասանութիւն՝ Օր. Վեհանոյշ Մինասեան ։

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ Կ. ԽԱՉԻ

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեշրջանի առաջին ընկերական հանդիպումը բաժակ մը թէյի շուրջ՝ Փետրուար 15ին, շաբաթ կէսօրէ վերջ, ժամը ճիշդ 3ին, Salle Voltaireի մէջ, 2 rue de l'Odéon ։ Կը խնդրուի Փարիզի ինչպէս նաեւ քոյր մասնաճիւղերուն բոլոր ընկերուհիներէն ներկայ ըլլալ այս հաւաքոյթին ։ Դասախօսութեան նիւթը՝ «Հայ կնոջ դերը մեր ազատագրութեան պատմութեան մէջ ։

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22ԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ

Հ.ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՍԱՆ. ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 14 Février 1947 — Ուրբաթ 14 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4930-Նոր շրջան թիւ 569 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 4 Ֆր.

ՆՈՐ ՑՈՅՑԵՐ ԵՒ ԸՆԴՀ. ԳՈՐԾԱԴՈՒԼ

Թերթերը պիտի դադրի՞ն

Երկիրը սուր տագնապի մը մատնուած է նորէն: Ճիշդ այն պահուն երբ կառավարութիւնը կը փորձէ կասեցնել գիներու բարձրացումը, պետական պաշտօնեաներէն մինչեւ մամուլի աշխատաւորները թոշակի յաւելում կը պահանջեն, ընդհ. գործադուլի սպառնալիքով:

Ամփոփենք օրուան լուրերը:

Այսօր, ուրբաթ, պետական պաշտօնեաները ամէն աշխատանք դադրեցնելով ցոյցեր պիտի կատարեն ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, ժամը 16էն սկսեալ:

Ի՞նչ կը պահանջեն այս պաշտօնեաները, որոնց կազմակերպութիւնը կը բաղկանայ 1.500.000 անդամներէ:

Ազգ. Ժողովը վերջերս օրինագիծ մը քուէարկեց, որով առժամեայ յաւելում կը տրամադրէր: Պաշտօնեաները անբաւական կը գտնեն այս կարգադրութիւնը: Միւս կողմէ, կը պահանջեն որ այս առժամեայ յաւելումէն օգտուին նաեւ կարգ մը օժանդակ պաշտօնեաներ: Կառավարութեան ծրագրով, յաւելումները պիտի տարբերին համաձայն պաշտօնէային բնակավայրին: Պաշտօնեաները այս պայմանն ալ չեն ընդունիր, միօրինակ ռոճիկ պահանջելով բոլոր վայրերուն համար: Եւ վերջապէս կառավարութիւնը որոշած է 40էն 48ի բարձրացնել շաբաթական աշխատանքը: Պաշտօնեաները կ՚ընդունին 48 ժամ աշխատիլ, բայց վճարում կը պահանջեն յաւելուածական ժամերուն համար:

Ինչպէս պետական պաշտօնեաներու, նոյնպէս ուրիշ աշխատաւորներու այս պահանջներուն ուժ կուտայ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ ունի մօտ վեց միլիոն անդամ, մինչդեռ կառավարութիւնը կ՚ընդդիմանայ յաւելումներուն, որպէսզի կարենայ զեղչել գիները: Թերթերը կը գրեն թէ կառավարութեան համայնավար անդամները (չորս նախարարներ) համաձայն են յաւելումներուն, իսկ ընկերվարական եւ արմատական նախարարները կը հետեւին վարչապետին քաղաքականութեան: Ուրեմն անհամաձայնութիւն կը տիրէ դահլիճին մէջ:

Պ. Ռամատիէ Դշ. օր ստիպողաբար իր մօտ հրաւիրեց Պ. Թորէզը, որ փոխ վարչապետ է եւ վարիչը համայնավար կուսակցութեան, ինչպէս եւ Պետական Պաշտօնեաներու Միութեան ընդհ. քարտուղարը: Միեւնոյն ատեն խորհրդակցեցաւ ելմտական նախարարին հետ, իմանալու համար թէ կարելի՞ է ընդունիլ պետական պաշտօնեաներու անմիջական պահանջներէն մէկն ու մէկը: Առայժմ կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր որոշման վրայ, յաւելում արտօնելով միայն այն թոշակներուն վրայ որ շատ խեղճ են: Վարչապետը կ՚ուզէ շարունակել Լէոն Պլումի քաղաքականութիւնը, այսինքն հետզհետէ կրճատել ապրուստի գիները, իբրեւ միակ ազդու միջոցը Ֆրանքը փրկելու եւ աշխատաւորներուն գնելու կարողութիւնը բարձրացնելու:

Այսօրուան ցոյցերուն պիտի մասնակցին նաեւ թղթատարական, հեռագրական եւ հեռաձայնի պաշտօնեաները, ժամը 16էն 20: Երկու մեծ ժողովներ պիտի գումարուին այս առթիւ, եւ թափորներ պիտի կազմուին գլխաւոր պողոտաներուն վրայ:

ՏՊԱՐԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ՏԱԳՆԱՊԸ

Մամուլի բանուորները զեկոյց մը հրատարակեցին, որով 25 առ հարիւր առժամեայ հատուցում կը պահանջեն, սպասելով նուազագոյն ապրուստի ծրագրին որ կը քննուի կառավարութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան միջեւ: Այս պահանջը դրած են Գրքի Սէնտիքան, սրբագրիչներու, տողաշար - մեքենավարներու սէնտիքաները: Զեկոյցը կ՚ըսէ թէ այս պահանջը դրուած է քանի մը ամիսէ ի վեր եւ թէ որոշած են խօսքէն գործի անցնիլ, եթէ նպաստաւոր պատասխան մը չտրուի մինչեւ հինգշաբթի (13 Փետրուար) ժամը 18:

Մամուլի պաշտօնեաներու ազգ. Սէնտիքային դիւանն ալ զեկոյց մը հրատարակեց որով կը յայտարարէ թէ միաձայնութեամբ որոշած է ընդհանուր գործադուլ հռչակել ամբողջ երկրին մէջ:

Մասնակի գործադուլ մը սկսած էր արդէն Գշ. օր, Փարիզի մէջ, երբ թերթերու վարչական պաշտօնեաները ամէն աշխատանք դադրեցուցին երկու ժամ, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն:

Մամուլի սէնտիքաներու պահանջած 25 առ հարիւր առժամեայ փոխարինութեան առթիւ, տեղեկատու նախարարութիւնը զեկոյց մը հրատարակեց, որով կը յայտարարէ թէ կառավարութիւնը ներկայիս չի կրնար փոխել աշխատավարձքի եւ գիներու մասին որոշած քաղաքականութիւնը, եւ թէ շեղումներ կրնան կատարուիլ միայն կարգ մը աշխատավարձքերու համար որոնք չափազանց խեղճ են, ինչպէս նախատեսուած էր 1946 Յուլիս 25ի հրամանագրով:

★ Թերթերը հրատարակելով այս լուրերը եւ գործադուլի սպառնալիքները, վախ կը յայտնեն որ մամուլը չարաչար տուժէ:

★ Աժանս France-Presse, Ֆրանսայի կիսապաշտօնական գործակալութիւնը (նախկին Հավաս) իր գրասենեակները փակեց Գշ. օր, իբրեւ հետեւանք վարչական պաշտօնեաներու գործադուլին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՄԵԹՈՏՆԵՐ

Ի՞նչ հանդիստ սրտով կը խօսին այս երանելի ցամաքամասին բնակիչները ամէնէն եղերական խնդիրներու մասին:

Երբեմն նոյն իսկ ծիծաղելի կը դարձնեն հարցին լրջութիւնը, եւ իրենց մարդկային ըմբռնումները:

Կարդացէք անշուշտ նախկին դեսպանի մը վախերը երրորդ պատերազմի մը մասին:

Նախ նոր պատերազմի մը մասին խօսիլ՝ ինքնին ոճիր է, երբ հազիւ աչք գոցել - բանալու չափ ժամանակ է անցած վերջին գարհուրելի սպանդէն ի վեր: Իսկ ցոյց տալ մահացու զէնքեր որոնք ամբողջ քաղաքներ պիտի սրբեն մէկ հարուածով, ոճրէն ալ ծանր բան մըն է որուն բառը չեմ կրնար գտնել:

Պիտի ըսէք — ամերիկեան մեթոտները միշտ մարդասիրական եղած են: Կը թողուն որ մէկ միլիոն Հայեր ջարդուին, որպէսզի Րըլիֆը հիմնեն եւ հոգիները փրկեն բարիք բաշխելով:

Պատերազմի կը մտնեն Եւրոպան ժամ առաջ հաշուեյարդարի ենթարկելու համար: Մէկ հիւլէռումբով 200 հազար մարդկային արարածներ կը փոշիացնեն առանց... զգացնելու:

Հիմակ ալ կը խոստանան այնպիսի զէնքեր շինել որ «քաղաք», «աւան» կամ «գիւղ» բառերը բառարաններէն սրբուին ի սպառ:

Փառք պէտք է տալ որ անմիջապէս յետոյ կը սկսին վարկեր քուէարկել, նոր ձեւի բնակարաններ կառուցանելու համար:

Չեմ գիտեր թէ կրցա՞ծ են գիւտ մըն ալ ընել նոր տեսակի մարդիկ շինելու համար, մարդիկ որոնց ուղեղը չկարենայ մտածել ոչ հիւլէ ռումբի, ոչ պատերազմի, ոչ ալ գաղտնի զէնքերու մասին:

Այն ատեն իսկապէս բան մը պիտի արժեն ամերիկեան «նոր մեթոտները»:

ՍՕՍԻ

ԸՆԴՀ. ՆԵՐՈՒՄ պիտի յայտարարուի Լեհաստանի մէջ, աւելի քան 100.000 բանտարկեալներու եւ 100.000 տարագիրներու համար, որոնք պայքարած են կառավարութեան դէմ: Ներումէն պիտի չկրնան օգտուիլ այն բանտարկեալները որ սպանութիւններ կատարած են, ինչպէս եւ տարագիր զօր. Անտէրս եւ իր անմիջական մեղսակիցները: Օրէնքը պիտի յայտարարուի Գշ. օր երբ կը գումարուի խորհրդարանը: Ընդհ. ներումէն պիտի օգտուին անոնք որ ոճիրներ գործած են պետութեան դէմ, մինչեւ 1947 Փետրուար 5: Կառավարութիւնը կը յուսայ այս ձեւով լուծել այն խումբերը որ կը գործեն լեռներու եւ անտառներու մէջ եւ որոնց անդամներուն թիւը 15.000 կը հաշուեն:

ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԵԱՆ խնդիրը անելի մը մատնուած է նորէն: Մ. Նահանգները կը պնդեն իրենց տեսակէտին վրայ, հիւլէական ռումբի մասին: Իրենց ներկայացուցիչը յայտարարեց.— «Եթէ Ռուսերը համաձայն չեն, կը նախընտրենք մէկդի դնել այս խնդիրը, յուսալով թէ կարելի պիտի ըլլայ համաձայնութեան մը յանգիլ աւելի վերջը»:

ԶՈՐՍ ԺԱՄ ԿՌԻՒ տեղի ունեցաւ Փարիզի բանուկ փողոցներէն Պօպուրի մէջ, գնդացիրներով: Երկու աւազակներ կ՚ուզէին կողոպտել կին մը: Ոստիկաններ օգնութեան հասան, չարագործները դիմադրեցին գնդացիրներով: Մէկը բռնուեցաւ, միւսը տանիքէ տանիք ցատկելով, յետոյ շէնք մը ապաստանելով փախաւ:

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ 1947ի բացը կը հաշուեն 420 միլիառ ֆրանք: Ելմտական նախարարը կը յուսայ 135 միլիառ ճարել փոխառութեամբ, 100 միլիառ ալ ծախքերու կրճատումով:

Արտակարգ միջոցներ Անգլիոյ մէջ

Վառելանիւթի աննախընթաց տագնապին հետեւանքով, անգլ. կառավարութիւնը որոշեց ելեկտրական ուժի կրճատումները տարածել ամբողջ երկրին մէջ: Միեւնոյն ատեն մասնաւոր յանձնախումբ մը կազմուեցաւ, պայքարելու համար ածուխի տագնապին դէմ: Վարչապետը անձամբ կը նախագահէ նորակազմ յանձնախումբին, որ ամէն օր նիստ կը գումարէ: Պաշտօնական զեկոյց մը կ՚ըսէ թէ կացութիւնը «տագնապալի է վտանգաւոր ըլլալու աստիճան»: Տրամադրելի ածուխը ամէն բանէ առաջ կառախումբերուն պիտի յատկացուի... ածուխ փոխադրելու համար: Ճամբորդի կառախումբերը ջնջուած են կէս առ կէս, նոյնիսկ աւելի:

Լոնտոնի մէջ վառելանիւթերու պաշտօնատունը բաց է գիշեր ցերեկ, պատասխանելու համար ժամէ ժամ հաղորդուած հարցումներու, որոնք նախապատուութիւն կը պահանջեն: Այսպէս, ածուխ ստանալու իրաւունք տրուեցաւ գործատէրի մը որ դագաղներ կը շինէ: Միեւնոյն ատեն ցուրտն ալ կը սաստկանայ: Թերթերը կը գրեն թէ երբեք շաբթուան ցուրտը շատ աւելի կազմալուծեց ազգ. տնտեսութիւնը քան քանի մը ամսուան գերմանական օդարշաւը: Անգլիացիները ստիպուած են ածուխ գնել Ամերիկայէն եւ Ֆրանսայէն:

Լոնտոնի թերթերը իրենց էջերը կրճատեցին Դշ. օրէն սկսեալ, ինչպէս պատերազմին ատեն: Շաբաթաթերթերու հրատարակութիւնը պիտի դադրի երկու շաբաթ:

Փողոցներու լուսավառութիւնն ալ կրճատուած է, ինչպէս պատերազմի ատեն: Կ՚ըսուի թէ ամառնային ժամը պիտի հաստատուի սովորականէն կանուխ: Վառելանիւթի նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազի համար տրամադրելի ածուխը հազիւ տասը օր կը բաւէ, տեղ-տեղ մինչեւ երեք օր:

Ձիւն - ձմեռը եւ անընդհատ փոթորիկները չէին բաւեր, հանրային կարծիքն ալ անխնայ կը հարուածէ աշխատաւորական կառավարութիւնը:

Պաղեստինի խնդիրն ալ անյոյս

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին Դշ. օր յայտարարեց թէ անգլ. կառավարութիւնը հաւանօրէն պիտի հարկադրուի Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան յանձնել Պաղեստինի խնդիրը: Այս առթիւ բացատրեց արաբ ներկայացուցիչներուն թէ աւելորդ է շարունակել խորհրդաժողովը եւ առաջարկեց վերջին նիստ մը գումարել ուրբաթ օր՝ այսօր: Արաբները միաձայնութեամբ յայտարարեցին թէ կը նախընտրեն որ Անգլիա բոլորովին քաշուի Պաղեստինէն եւ իրենց թողու հարցին կարգադրութիւնը:

Ինչպէս յայտնի է, Արաբները վճռապէս մերժեցին Պէվինի վերջին ծրագիրը, որ կը թելադրէր խնամակալութիւն մը հաստատել, հինգ տարուան համար, 100.000 Հրեաներ ընդունիլ եւն.: Արաբները կը պահանջեն անմիջական անկախութիւն ամբողջ Պաղեստինի համար, առանց որեւէ բաժանումի եւ ենթակայ արաբական մեծամասնութեան, պաշտպանութիւն արաբական հողերու (արգիլել անոնց վաճառումը Հրեաներուն) եւն.: Պէվին պատասխանեց թէ անգլ. զօրքը չի կրնար անվերջ սահմանափակումներ հաստատել հրէական ներգաղթին, հողերու գնումին եւ ուրիշ խնդիրներու առթիւ:

Լոնտոնի խորհրդաժողովին Դշ. օրուան նիստին մէջ, Ֆէթհի Ճէմալի, Իրաքի արտաքին նախարարը յայտարարեց.

— «Հրէական ներգաղթը արշաւանք է եւ նախայարձակում: Ամէն Սիոնական որ Պաղեստին կը մտնէ՝ թշնամի մըն է Արաբին համար: Մեր համբերութիւնն ալ սահման մը ունի եւ երբ այդ չափը անցնի, հետեւանքը պիտի ըլլայ պայթում»:

★ Լուրի մը համաձայն, Պաղեստինի հրէական կազմակերպութեանց վարիչները արտասահման պիտի անցնին, միանալու համար Հրեաներու աքսորական կառավարութեան: «Իմանիթէ» կը գրէ թէ վերջին պահուն շրջած զրոյցներու համաձայն, հրէական «Իրկուն Զվայ» կոմիտէն կոչ մը ուղղած է Պաղեստինի, պատերազմ յայտարարելու համար լայն աստիճանի մը վրայ...

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ համար մօտ հարիւր զէնքեր գտնուեցան Ճափոնի Սուկամօ բանտին մէջ, ուր արգելափակուած են աւելի քան հազար մեծ ու փոքր յանցաւորներ: Բռնուած առարկաներն են ապակիներ, գամեր, թուղթէ չուաններ, սիանիւռ եւն.:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովին մէջ պահպանողական երեսփոխան մը հարցուց թէ կառավարութիւնը հաւանա՞ծ է որ Խ. Միութեան կցուին Լիթուանիա, Էսթոնիա եւ Լեթոնիա: Իր կարծիքով, այս կցումը կը խախտէ Ատլանտեանի դաշինքին Բ. յօդուածը: Կառավարութեան ներկայացուցիչը պատասխանեց թէ Անգլիա փաստօրէն ընդունած է կցումը, բայց ոչ իրաւապէս:

ՍՈՒՐԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով Զօրս Մեծերու փոխանորդներուն, հատուցում կը պահանջէ Գերմանիայէն:

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Հակադաշնակցական մամուլը վերջին օրերս սկսած է դարձեալ հրապարակը աղմկել եւ միտքերը պղտորել, հանրային կարծիքը Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ գրգռելու բացայայտ դիտումով:

Օրուան երկու կարեւոր խնդիրներն են Հայկական Դատն ու Ներգաղթը, որոնց մասին Դաշնակցութեան տեսակէտը շատ պարզ է եւ յստակ այսօր, ինչպէս եղած է միշտ, աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր:

Մեր հակառակորդները, սակայն, այս երկու հարցերուն մասին Դաշնակցութեան կը վերագրեն բացասական կեցուածք, «հակահայաստանեան», «ազգակործան», «հայրենադաւ» ծրագիրներ, առանց կարենալ ցոյց տալու որեւէ շօշափելի փաստ, որ հաստատէր իրենց ձրի վերագրումներն ու երեւակայական «կործանարար դաւերը»

Առնենք Հայկական Դատը:

Ո՞վ է որ Սփիւռքի մէջ Հայկական Դատ հետապնդած է աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր:

Հոս տեղը չէ վերջին 27 տարիներու պատմութիւնը գրելու Սեվրէն մինչեւ Լօզան եւ անկէ մինչեւ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը: Ըսենք միայն որ բոլորէն լքուած հայկական արիւնոտ Դատի միակ հետապնդողն ու պաշտպանը եղած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իրեն աջակից ունենալով արտասահմանի հայրենաբաղձ հայութիւնը:

Այսօրուան «Հայաստանասէր»ները ամբողջ քառորդ դար կը հայհոյէին անոնց դէմ որոնք Հայկական Դատի, Թրքահայ Դատի անունով կը խօսէին ու կը գործէին: Խորհրդային Միութիւնը բարեկամ էր Թուրքիոյ, մասնաւոր դաշինքով մը կապուած ըլլալով անոր հետ, հետեւաբար կարելի չէր Սփիւռքի մէջ խօսիլ Թրքահայ Դատի մասին: Այդ Դատը լուծուած էր Հայաստանի խորհրդայնացումով, գաղթահայութիւնը իրաւունք չունէր անով զբաղելու:

Եւ որովհետեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը — որ իր գոյութիւնը կը պարտի Հայկական Դատին — կը շարունակէր ամէն պատեհ առթիւ արծարծել Թրքահայ Դատը եւ արդարութիւն կը պահանջէր անիրաւեալ հայ ժողովուրդին համար, անուաղն «հակայաստանեան» մակդիրին կ'արժանանար իր անարժան հակառակորդներուն կողմէ: Այս վերջինները մէկ կողմէ կը փաստաբանէին թէ «Երեւանը ամենայն Հայոց կառավարութիւն չէ», միւս կողմէ չէին հանդուրժեր որ Երեւանէն դուրս գտնուող հայութիւնն ալ իր գլխուն ճարը նայի:

Զգենք անցեալը ապագայ պատմիչին եւ թռուցիկ ակնարկ մը նետենք վերջին երկու տարիներու ընթացքին Հ. Յ. Դաշնակցութեան կատարած աշխատանքներու հասին Թրքահայ Դատին համար:

Ո՞վ էր որ, ազատագրութենէն վերջ, առաջին անգամ արծարծեց Հայկական Դատը եւ աշխարհի մեծերէն արդարութիւն պահանջելու նախաձեռնարկ եղաւ.— Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Նախատեսելով համաշխարհային պատերազմի մօտալուտ վախճանը եւ հաշտութեան խորհրդաժողովներու գումարումը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի պաշտօնաթերթ «Հայրենիք»ը 1944ի աշնան մեծ հանգանակութեան մը ձեռնարկեց ի նպաստ Հայկական Դատին եւ կարճ ժամանակի մէջ հաւաքեց 165.000 տոլար:

Այդ հանգանակութիւնը ոչ միայն նիւթական, այլեւ բարոյական մեծ յաղթանակ մը եղաւ Դաշնակցութեան համար: Հայ ժողովուրդը, որ միշտ իր յոյսը դրած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան վրայ՝ նեղ օրերուն շարունակ իր կողքին գտած ըլլալով զայն, այս անգամ եւս վստահութիւն յայտնեց անոր, համոզուած՝ որ իր շահերը յաւադոյնս պաշտպանող միակ կազմակերպութիւնն է անիկա:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ «Հայ Ազգային Կոմիտէ»ն, անդամակցութեամբ չէզոք պատուաւոր անձնաւորութիւններու: Այդ Կոմիտէէն բխած «Հայ Դատի Յանձնախումբ»ը աւելի քան երկու տարիէ ի վեր եռանդուն գործի լծուած է եւ ամէն առիթ կ'օգտագործէ Հայկական Դատը արծարծելու եւ Հայերու պրոպագանտը ընելու համար Եւրոպացիներուն ու Ամերիկացիներուն:

Այս Յանձնախումբն էր, որ 1945 ապրիլին խմբագրեց յուշագիր մը Հայկական Հարցի մասին, զոր ներկայացուց Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, 7 Մայիս 1945ին:

Այդ թուականին արդէն, երբ երկրէ երկիր կանոնաւոր հաղորդակցութիւն չկար, Հ. Յ. Դաշնակցութեան բոլոր մարմինները, առանց իրարու հետ ոեւէ կապ ունենալու եւ առանց իրարու հետ խորհրդակցելու, ինքնաբերաբար որոշած էին Հայկական Դատի մասին իրենց բռնելիք դիրքը: Եւ ի պատիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան պէտք է ըսել թէ բոլորն ալ ընդգրկած էին միեւնոյն ուղղութիւնն ու քաղաքականութիւնը — այն է Ուիլսընեան սահմաններու կցումը ներկայ խորհրդային Հայաստանին, որ միշտ կոչիղ նկատուած է կուսակցութեան կողմէ՝ Միացեալ Հայաստանին:

Երբ 1945ի ապրիլին Ամերիկայի մէջ Հայկ. Դատի Յանձնախումբը յուշագիր կը խմբագրէր եւ կը պատրաստուէր ներկայանալու Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին, Փարիզի մէջ Հայ Գաղթականաց Խորհուրդն ու Հայ Գաղթականաց Կեդր. Յանձնախումբը — որոնց առաջինը շարունակութիւնն է Ահարոնեանի Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան եւ երկրորդը՝ Պօղոս Նուպարի Հայ Ազգային Պատուիրակութեան— նոյն տարուան ապրիլ 13ին Միացեալ ժողովի մը մէջ կ'որոշէին դիմել հինգ Մեծերուն՝ անոնց ներկայացնելու համար նոյն պահանջը — Ուիլսընեան սահմաններու միացումը Խորհրդային Հայաստանին:

Ու ճիշդ այդ օրերուն — ապրիլ 30ին — Սայտը Շիմիի մէջ տօնուած ապրիլեան համազգային Սգահանդէսի ընթացքին գտնուեցաւ մէկը այսօրուան թունդ «Հայաստանասէր»ներէն՝ որ յարձակեցաւ բոլոր անոնց վրայ, որոնք արտասահմանի մէջ Հայկական Դատ կը հետապնդէին: Ըստ յիշեալ պարոնին, Հայկ. Դատի իրաւատէրն էին Մոսկուան ու Երեւանը, Սփիւռքի հայութիւնը իրաւունք չունէր արծարծելու զայն, այլապէս կը դառնար «արկածախնդիր» եւ «հայրենադաւ», ինչպէս Սան Ֆրանչիսկօ դացողները:

Երբ այսպէս հրապարակային սպառնալիքներ կ'ուղղուէին Հայկական Դատով զբաղողներուն դէմ, գաղթականական զոյգ մարմինները խոհեմութիւն համարեցին իրենց աշխատանքները տանիլ առանց փողի եւ թմբուկի, լուիկ մնջիկ: 1945 Մայիս 21ին Չորս Մեծերուն ներկայացուեցաւ իրենց միացեալ յուշագիրը, անգլիերէն (Ամերիկայի եւ Անգլիոյ) եւ ֆրանսերէն (Ֆրանսայի ու Չինաստանի) լեզուներով: Յուշագրին ռուսերէն թարգմանութիւնը ուշացած ըլլալով, Հայ Գաղթականաց Խորհուրդի նախագահը 28 Մայիս 1945ին միայն մարաջախտ Ստալինի ուղղեց իր յուշագիրը, նոյն իմաստով: Հայ Գաղթ. Կեդր. յանձնախումբի նախագահը անկէ առաջ նոյնիմաստ նամակ մը ուղղած ըլլալով Փարիզի դեսպան Պոկոմոլովի, անհրաժեշտ չգտաւ ստորագրել մարաջախտ Ստալինին ուղղուած ռուսերէն յուշագրին տակ:

Գաղթականական զոյգ մարմինները Ուիլսընեան սահմաններու իրենց պահանջը կ'արդարացնէին ներգաղթով:

Ահա քանի մը մէջբերումներ անոնց յուշագրէն.—

«... Մէկ միլիոնէ աւելի աշխարհացրիւ հայութիւնը կը պահանջէ իր հայրենի երկիրը վերադառնալ:

«Հայ Գաղթ. Կեդր. Յանձնախումբը եւ Հայ Գաղթ. Խորհուրդը, որ 20 տարիէ ի վեր պաշտպանած են հայ տարագիրներու շահերը, կը կարծեն թէ սոյն շահերու պաշտպանութեան ամէնէն ազդու եւ ամէնէն արմատական միջոցն է դիւրացնել այդ տարագիրներու ներգաղթը դէպի Խորհրդային Հայաստան:

«... Մեր փափաքն է վերսկսիլ ներգաղթը: Սակայն ներգաղթի շարժումը չի կրնար պէտք եղածին չափ տարածուիլ, քանի դեռ Խորհրդային Հայաստանի Հանրապետութեան հողամասը —29000 քառակուսի քիլոմեթր — չէ ընդարձակուած՝ կցումով Տաճկահայաստանի նահանգներուն մէկ մասին, առնուազն Նախագահ Ուիլսընի նշանակած շրջաններուն:

«Երախտապարտ պիտի ըլլանք, եթէ Սան Ֆրանչիսկոյի, ինչպէս նաեւ յետագային գումարուելիք հաշտութեան ժողովներու օրակարգին վրայ դնէք Տաճկահայաստանի ազատագրութեան հարցը՝ ձեռք բերելու համար արդար լուծում մը— այսինքն յիշեալ հողամասերու կցումը ներկայ Խորհրդային Հայաստանին — այսպէսով վերջապէս կատարելով արդարութեան գործ մը հանդէպ հայ ժողովուրդին, որուն Դատին զօրավիգ եղած են Եւրոպայի եւ Ամերիկայի ամէնէն ազնիւ հոգիները»:

Ինչպէս կ'երեւի վերի մէջբերումներէն, Հայկ. Դատն ու Ներգաղթը սերտօրէն կապուած են իրարու հետ: Որպէսզի ներգաղթը լայն ծաւալ ստանայ, կ'ըսէ գաղթականական զոյգ մարմիններու Յուշագիրը, անհրաժեշտ է նախ լայնցնել Հայաստանի սահմանները:

Նոյն եզրակացութեան կը յանգէր Հայկ. Դատի Յանձնախումբի Յուշագիրը՝ ուղղուած Սան Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին: Հոս կ'արտատպենք անոր վերջին երկու պարբերութիւնները.—

«Թէ՛ արդար եւ թէ մարդասիրական լուծում մը պիտի ըլլար պետութեանց կողմէ առաջարկուած եւ նախագահ Ուիլսընի կողմէ իբր բուն Հայաստան սահմանագծուած Հայաստանի այն մասը, որ ցարդ Թուրքերուն ձեռքը կը մնայ ամուլ եւ ամայի, կցել այժմու սահմանակից Հայ Հանրապետութեան:

«Այսպէս, խաղաղասէր եւ գործունեայ ժողովուրդ մը, որուն կրած բազմապիսի եւ երկարատեւ անիրաւութիւնները յանախ միջազգային խորհուրդներուն առաջնորդած են, պիտի կարողանար դառնալ իր հայրենի երկիրը եւ աշխատիլ խաղաղութեան եւ անդորրութեան մէջ»:

Ուրեմն՝ նախ կցել Ուիլսընեան սահմանները Խորհրդային Հայաստանին, որպէսզի յետոյ հնարաւորութիւն տրուի տարագիր հայութեան «դառնալ իր հայրենի երկիրը»:

Ամերիկա եւ Ֆրանսա նստող Հայեր, առանց իրարու հետ ոեւէ կապ ունենալու, մտածած էին նոյն ձեւով եւ հասած՝ նոյն եզրակացութեան:

Կը նշանակէ թէ՝ քաղաքական տուեալ պայմաններու մէջ՝ հայրենասէր Հայեր ուրիշ տեսակ չէին կրնար մտածել, արդար լուծում մը գտնելու համար հայկական արիւնոտ դատին:

(1)

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Նոր սերունդի մասին

ՎԻԷՆ.— Յաճախ գրուած ու խօսուած է այս հրատապ հարցի մասին: Գեղեցիկ տեսակէտներ են պարզուած, ծրագիրներ եւ բանաձեւեր են առաջարկուած, բայց բոլորն ալ մնացած են թուղթի վրայ: Եթէ չհաշուենք Հ.Յ.Դ.Նոր Սերունդը եւ Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, որոնց շուրջ հաւաքուած է զգալի թիւով երկսեռ երիտասարդութիւն մը, որ կը դաստիարակուի ազգային շունչով, մնացեալը մեծ մասով ձգուած է բախտին: Ո՞ւր կ'երթան, ի՞նչ կ'ընեն օրն ի բուն. յաճախ գիշերներով բացակայ իրենց տուներէն. ոչ մէկ հետաքրքրութիւն: Ո՞վ է յանցաւորը: Առաջին հերթին անշուշտ ծնողները, որոնք անտարբեր են իրենց զաւակներուն հանդէպ: — Ո՛ւր որ է անշուշտ կու գայ, ահա պատասխանը անտարբեր ծնողքին:

Դատապարտելի են նաեւ անոնք որոնց համար սովորական յանկերգ է եղած ըսել — յոյս չկայ նոր սերունդէն: Փաստերը բոլորովին հակառակը ցոյց կուտան: Մտէք նոր սերունդին հոգիէն ներս, քրքրեցէք անոնց սիրտը եւ պիտի տեսնէք որ Հայկերու եւ Արամներու ոգին միշտ կը խօսի անոնց մէջ: Փա՞ստ կ'ուզէք, այցելեցէք Կապոյտ Խաչի Սանուհիներուն կազմակերպած հանդէսներուն եւ պարերուն, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի թատերական ներկայացումներուն, մարզական խաղերուն: Ամէնէն անտարբերն ալ հրճուանք կը զգայ: Կապոյտ Խաչի սանուհիներէն մին օդափոխութեան գացած էր իր տկարութեան պատճառաւ: Կ. Խաչը հանդէս ունի, ներկայ չի կրնար ըլլալ, հակառակ իր փափաքին: Նոյն իրիկունը, կ'անցնի հեռախօսին գլուխը եւ մոռնալով իր ցաւերը, հանդէսին յաջողութեան մասին տեղեկութիւն կ'ուզէ իր ընկերուհիներէն:

Մենք աւելի շատ վարժուած ենք խօսելու եւ մէկը միւսը քննադատելու քան գործելու: Սպիտակ ջարդի մը ենթարկուած ենք: Փոխանակ մեր ուժերը լարելու եւ չարիքին դէմ պայքարելու, կը ջլատենք մեր ուժերը: Անպիտան մարդիկ արիւն կը պղտորեն օրն ի բուն, մոռնալով իսկական չարիքը: Վատ է այն զինուորը որ կը լքէ պատերազմի ճակատը ու խոյս կուտայ թշնամիին առջեւ: Վատ է այն Հայը որ կը լքէ իր զաւակը, ձգելով իր բախտին այս լպրծուն պողոտաներուն վրայ, ամէն մեղք փաթթելով անոր վզին: Ես ալ ունիմ չափահաս տարիքի մը հասած տղայ եւ աղջիկ որոնք ոչ միայն սահուն հայերէն կը խօսին, այլ եւ նոյնքան սահուն կը գրեն եւ կը կարդան:

Կամք եւ յարատեւութիւն. մնացեալը ինքնին կ'ըլլայ: Տունէն ներս ծնողքներուն, տունէն դուրս ուսուցիչներուն պարտքն է դաստիարակել զանոնք: Ուշիմ են մեր տղաքը: Տաղանդներ կան անոնց մէջ, օտարներուն զարմանք պատճառելու աստիճան:

Յաճախ դանգատներ կ'ըլլան թէ նոր սերունդը հայերէն չի կարդար: Այս ալ ճիշտ չէ: Անոնք կլանուած են ֆրանսական մշակոյթով, ֆրանսական բազմատեսակ հրատարակութիւններ կան.— արկածախնդրական վէպեր, սիրայինպատմութիւններ, կատակերգական դրուագներ, եւ ուրիշ հետաքրքրական նիւթեր:

Մենք ի՞նչ կը հրամցնենք մեր պատանիներուն, որոնք հազիւ քիչ մը հայերէնի վարժուած են զանազան միջոցներով: Չունի՞նք նոյնանման պատմութիւններ: Դժբախտաբար մեր մտաւորականները մէկդի նետած են այդ բոլորը եւ իրենց ուժերը լարած են ոտանաւոր եւ բանաստեղծութիւններ գրելու: Հոգ չէ ընթերցողներ քիչ ըլլան:

Մեր ուսումնասիրականները շատ աւելի ազգասիրական գործ մը կատարած պիտի ըլլային, եթէ փորձէին մատչելի լեզուով պատմութիւններ գրել մեր անցեալի մասին: Հին ժողովուրդ ենք, ունեցած ենք լաւ եւ գէշ օրեր, թագաւորներ եւ իշխաններ, յեղափոխական հերոսներ, որոնց ամէն մէկին կեանքը ինքնին պատմութիւն մըն է, որոնք մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած են ո՛չ միայն մեր ներկայ սերունդին, այլ եւ անցեալ սերունդներուն: Մեր մտաւորականութեան պարտքն է պրպտել քրքրել ու փոշիներուն տակէն լոյս աշխարհ բերել այդ բոլորը, եւ վստահ եղէք որ նոր սերունդը յափշտակութեամբ պիտի կարդայ զանոնք:

«Յառաջ»ը սկիզբէն ի վեր իր էջերը լայն բացած է այս ուղղութեամբ: Բազմաթիւ խմբագրականներ հրատարակուած են. բայց մինչեւ այսօր այ գործնական քայլ մը չէ առնուած: Ունինք ճոխ

դիր եւ գրականութիւն մը, ամէն օր լոյս կը տեսնեն բազմաթիւ թերթեր եւ գրքեր, բայց ոչ մէկը մարսելի նոր սերունդին համար: Բոլորիս համար կենսական խնդիր է նոր սերունդի փրկութեան հարցը: Ոչ ոք կը նսեմանայ իր գրիչով, եթէ զայն տրամադրէ այլասերման դէմ պայքարելու: Ընդհակառակն, իր անունը անջնջելի պիտի մնայ մեր այս օրերու պատմութեան էջերէն: Հայկական առածը կ'ըսէ.— «Ցանէ որ հնձես»: Վա՛յ մեզի, եթէ պիտի թողունք որ մեր զաւակները կորսուին այս օտար ափերուն վրայ:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Յոյն ըմբոստներու կեանքէն

Ինչպէս յայտնի է, Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը տասնըմէկ հոգիէ բաղկացած յանձնախումբ մը ղրկած է պալքանեան երկիրները, տեղւոյն վրայ քննելու համար Մակեդոնիոյ դէպքերը:

Այդ յանձնախումբին անդամներէն անգլիացի մըն է որ կը գրէ իր տպաւորութիւնները, ըմբոստներու բանակատեղիէն՝ Մակեդոնիոյ անտառներուն մէջ, Ֆլորինայի մօտ.—

Եուկոսլաւ սահմանագլխէն տասներկու մղոն այս կողմը յոյն ըմբոստ «աւազակ»ներուն սահմանն է: Հոս է Յունաստանի պատերազմական դաշտը, ուր Արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպան իրար կը լրտեսեն: Ձիւնապատ լեռներէն փոխադրութեան միակ միջոցը «մակեդոնական հանրակառքն» է, էշը, կը բացատրէ ուղեցոյց գիւղացին:

Սկսած էր մութը կոխել երբ ժայռի մը ետեւէն չորս զինուած մարդիկ ցուեցան: Ըմբոստ «Հիւսիսային Յունաստանի դեմոկրատ բանակին» առաջին յառաջապահներն էին, կոկիկ, լուրջ ու աղուոր երիտասարդներ: Հրամայեցին մեր ձեռքերը վերցնել եւ ներողութիւն խնդրեցին որ ստիպուած են մեր վրաններն ու պայուսակները խուզարկել՝ զէնք փնտռելու համար: Յետոյ թող տուին որ շարունակենք մեր ճամբան:

Առաջին իսկ ակնարկով կը տեսնես, որ անոնք վտանգաւոր «աւազակ»ներ ըլլալէ շատ հեռու են: Կարգ կանոն կայ անոնց մօտ: Կրօնքները իրարու զարնելով՝ կը բարեւեն: Քաղաքական ծրագիր մը ունին եւ քիչ բացառութեամբ՝ մօրուսաւոր են: Մեր կարծածին չափ քանդուած չէր Տրօզօփիլիդիւղը, որ ունի 700 քաղաքացիներ, 140 մանուկներ, սեփական քահանայ եւ ուսուցիչ: Այդ գիշեր մեզ հրամցուցին ոչխարի միս, տապկուած գետնախնձոր եւ զօրաւոր ըմպելի մը:

Հրամանատարն է Մարքոս Վաֆիատիս, Մոսկուա մարզուած յոյն համայնավար մը, նախկին բանուոր Սելանիկի ծխախոտի գործարանին: Իր շարժուն բանակատեղին կը գտնուի Կրէվնայի մօտ, Պինտոս լեռներուն մէջ: Իր հրամանին տակ ունի երեք բանակի հրամանատարներ,— Քիքիթոսիս՝ Հիւսիսային Մակեդոնիոյ պետը, Լազանիս՝ Հարաւային Մակեդոնիոյ եւ Քիթսաւօս՝ Թեսալիոյ եւ հարաւային շրջաններուն:

Մենք այժմ կը գտնուինք Քիքիթոսիսի շրջանին մէջ, որ ունի տասներեք բանակատեղիներ: Ասոնց մէջ ամէնէն չահեկանը Վիթզիի բանակատեղին է, ուրկէ յունական բանակին համաձայն ըմբոստները կը ստանան իրենց օժանդակութիւնը Եուկոսլաւիայէն եւ Ալպանիայէն:

«Դեմոկրատ բանակը» մեծ թիւով էլասականներ ունի իր մէջ, սակայն բացարձակ համայնավար չէ: Ասոր մէջ կը գտնուին ազատական զանազան տարրեր, նոյն իսկ արքայական մը, զոր մեզի ցոյց տուին: Իր ծրագիրը Համայնավարներուն նման ծայրայեղ ձախ չէ: Անմիջական նպատակներն են.— 1. Ձերբազատում Անգլիացիներէ: 2. Ներում բոլոր քաղաքական զանտարկեալներու: 3. Կառավարութիւն մը կազմուած բոլոր կուսակցութիւններէ: 4. Վերաքննութիւն ընտրական ցանկերու եւ .5 Ազատ ընտրութիւններ:

«Դեմոկրատական բանակը» որեւէ առնչութիւն չունի ԷԱՄին հետ, միակ նմանութիւնը այն է որ ԷԱՄՆ ալ պարտաւորուած է լեռները ելլել: Գիւղի իրենց ներկայացուցիչը ըսաւ թէ՝ իրենք բանակէն որոշ կերպով կը տարբերին. «մենք կ'ուզենք ժողովրդական ժողովրդապետութիւն, մինչ անոնք կը պահանջեն պարզապէս ժողովրդապետութիւն»:

Շրջանի հրամանատար Զօր. Արմինտաս, նիհար, միջահասակ անձ մը, յայտնեց թէ յանձնախումբի ներկայութեան միջոցին որ եւ է զինադադար տեղի պիտի չունենայ: Ըսաւ նաեւ որ իւրաքանչիւր զօրաբաժին ազատ է իր զինուորական գործողութիւններուն մէջ, յարձակելու համարկառավարական բանակին կամ ոստիկան զօրքին վրայ: Զօրավարը բոլորովին հերքեց իրենց յարաբերութիւնը Մակեդոնական շարժման կազմակերպութեան պետին Կոցեւի հետ, անկախ Մակեդոնիոյ մը ստեղծման մասին: Զօրավարէն եւ ուրիշ ըմբոստներէ ստացած տպաւորութիւնս այն եղաւ, որ հարցումներու պատասխանելու համար քաղաքականապէս լաւ մարզուած են անոնք: Եւ կը կարծեմ թէ յանձնախումբը տեղին վրայ մեծ յաջողութիւն մը պիտի չիմանայ անոնց հարաւի դրացիներէն ստացած օգնութեան մասին: Ընդհակառակն, փաստերով կրնան հաստատել, որ իրենց կազմակերպութիւնը երթալով կը զօրանայ առանց արտաքին օժանդակութեան:

Իրենց շրջաններուն մէջ զօրահաւաքի սկսած են, իրենց գլխաւոր նպատակն է յունական բանակի զինուորները ներս առնել, անշուշտ զէնքերով միասին: «Դեմոկրատ» բանակին միացող Յոյներէն զատ՝ կան նաեւ անհատներ Ալպանացի, Պուլկար եւ Եուկոսլավ փոքրամասնութիւններէն: Կը բաւէ որ ըսես իրենց թէ անոնց շարքերուն մէջ մտնելու պարագային գիւղապետ կամ խորհրդական պիտի ըլլան իրենք:

Հոս կը զգաս որ Աթէնքի կեդր. կառավարութիւնը շատ անզօր վիճակի մը մէջ կը գտնուի: Աթէնքի հետ հեռաձայնի գիծերը շատոնց կտրուած են: Կեդր. Յունաստանի մէջ Էլասօնի հիւսիսային խճուղիին վրայ ականներ զետեղուած են: Բրիտանական բանակին հեռաձայնի գիծերն ալ կտրուած են: Ապստամբերը գրաւած են Անգլիացիներուն սահնակի վարժարանը: Աթէնքը Սելանիկի կապող միակ հաղորդակցութեան միջոցը անվտանգելի անթելը. ու քանի մը օդանաւերն են: Դժուար է ըսել թէ՝ Աթէնքի կառավարութիւնը ինչպէս պիտի լուծէ բոլոր այս խնդիրները: Ան մինչեւ հիմակ ձախաւեր քաղաքականութիւն մը վարեց հանդէպ ըմբոստներուն:

Ըմբոստներու տիրապետութեան տակ դրտնուած շրջաններու բնակիչները լաւ ընդունելութիւն կ'ընեն անոնց: Կիները իրենց մութ խրճիթներէն դուրս ելլելով նեղ փողոցներուն վրայ կը հաւաքուին բարիգալուստ մաղթելու համար անոնց: Արդարեւ այդ պատերազմիկներն են որ իրենց կը բերեն ուտելիք եւ Նպաստամատոյցին ապրանքները:

Ներկայիս ըմբոստներուն կորովը շատ բարձր է: Գիւղացիներէն շատեր ինծի ըսին թէ յեղափոխականները կը հաւատան որ, Անգլիացիները երկրէն քաշուելու պարագային, իրենք ամբողջ երկիրը կրնան գրաւել քանի չորս ժամէն:

Թէ ներկայ կառավարութիւնը իր դիրքը կը պահէ շնորհիւ Մեծն Բրիտանիոյ բանակին միջամտութեան: Եւ ճիշդ է թէ Անգլիա այժմ Յունաստանի մէջ պատրաստ կը պահէ զօրաբաժին մը, կառավարական բանակին կը տրամադրէ ռազմանիւթ, կը մարզէ բանակն ու ոստիկանութիւնը:

Խնդիր է սակայն գիտնալ, թէ այս «միջամտութիւն»ը օգտակար եղա՞ծ է թէ ոչ: Չեմ գիտեր թէ կը խօսիմ օրէնքէ դուրս մարդոց հետ, որոնք օր մը ներման պիտի արժանանան, պիտի բանտարկուին, գնդակահարուին կամ արդեօք մեզի թշնամի չէ՞նք դարձներ մարդիկ, որոնք ապագային Յունաստանի ղեկավարները պիտի հանդիսանան»:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՂԱՌԷՆ

ԿՍԿԾԱԼԻ ՄԱՀ ՄԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Փետրուար 4ին սեւ հողին յանձնեցինք տխուր Հայուհի մը, Տիկին Ֆլորանս Տէրտէրեան (ծնեալ Դարբինեան), տիկինը՝ մեր սիրելի Ղազար Տէրտէրեանի եւ հօրաքոյրը՝ նոյնքան սիրելի ընկեր Նշան Դարբինեանի: Զաւակը նահապետական ընտանիքի մը, հանգուցեալը իր մէջ մարմնացուցած էր հայ կնոջ մը առաքինութիւնները: Մայրն էր բոլոր դժբախտներուն, խոնարհ եւ հաշտարար: Յուղարկաւորութեան ներկայ էր հոծ բազմութիւն մը: Ըստ հանգուցեալի փափաքին փոխան ծաղկեպսակի եղան հետեւեալ նուէրները ի նպաստ Պէյրութի Հայ Ճեմարանին.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղ 2000 ֆր., Հ. Յ. Դ. Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէ 2000, Հ: Յ. Դ. Պոմոնի Նոր Սերունդ Քրիստ. խումբ 1000, ընկեր Թադէոս Գըլըճեան 1000, Պ. Կարապետ Փաքլաճեան 1000, Պ. Սամուէլ Աշրաֆեան, ընկեր Յար. Նիկողոսեան, Տիկին Սիրվարդ Դարբինեան 500ական ֆրանք, ընկեր Նշան Դարբինեան 2000, ընկեր Ղազար Տէրտէրեան (ամուսինը) 3000, ընկեր Յակոբ Տոլպաշեան 500 ֆր., գումար՝ 14000 ֆրանք: Իսկ Տէր եւ Տիկին Մանուկ Գալուստեան

Ի՞նչպէս «տուն» վերադարձանք

... Ութ ինը ամիսէ ի վեր Հոլլանտայի եզերքն էինք: Բնակչութիւնը պարպուած, ամայի գիւղերու մէջ, կամ գետեզերքը մեր ձեռքով պատրաստուած տաղաւարներու մէջ: «Դուրսի աշխարհէն» լուրերը շատ քիչ եւ ուշ կը հասնէին մեզի, սուտ կամ իրաւ: Կ'ըսէին թէ թշնամին յաջողած է ճեղքել մեր բոլոր ճակատները, կ'ըսէին թէ Տէօնքէրքը ինկած է: Կ'ըսէին թէ թշնամին մայրաքաղաքին դռները հասած է: Ինչ որ մեզ չփոթութեան մատնեց, մեր յանկարծակի մեկնումն էր, այնքան խորհրդաւո՜ր պարագաներու տակ:

— Ո՞ւր կ'երթանք, պ. Տեղակալ...

— Մի՛ հարցնէք: Քալեցէ՛ք: Ձեր փրկութիւնը շուտ քալելուն մէջն է...

Ու կը քալէինք հեւ ի հեւ, առանց դադարի, գիշերները եւ ցորեկներու մեծ մասը: Հայ բախտակից ընկերոջ մը հետ, կ'որոշենք քալել քով-քովի, ձեռք-ձեռքի: Ո՞վ գիտէ ի՛նչ կրնայ պատահիլ: Հայու մը չունի՛ր ուրիշ է:

Մէկ օր, երկու օր, երեք օր....

Կը քալենք հետիոտն, բեռնաւորուած, անկարգ, խառն ի խուռն: Ամէն քայլափոխի մեզի կը միանան ուրիշ հազարներ: Իւրաքանչիւր քիլոմեթրի վրայ մեր թիւը կը բազմապատկուի: Ճամբաներու եզերքը, ամէն կողմ, հիւանդներ, յոգնածներ, քալելու այլեւս անկարողներ: Ո՞վ կը հարցնէ, ո՞վ կը փնտռէ: Ուժ ունի՞ս, քալէ՛: Չունի՞ս, չնթրկէ՛: Գերի չմնալու մտահոգութեամբ մեր ջիղերը պրկած, ակռաները սեղմած կը քալենք: Մօրուք ձգած ենք արդէն, դունատ եւ փոշեթաթաւ դէմքերով: Մազերը ցիրուցան, աչքերը փոսացած: Անողոք «Շթուքա»ներու շարունական ռմբակոծութիւններէն սարսափած՝ ազատութիւնը գտնելու համար կը քալենք: Բայց ո՞ւր, մինչեւ ե՞րբ, դեռ քանի՞ օր եւս... Օրական 30-35 քիլոմեթր: Իրիկունը մեկնելէ առաջ քարտէսը կը նայինք, տեղը կը ճշտենք: Առտուն կանգ առած պահերուն կրկին կը նայինք, քանի մը տասնեակ քիլոմեթր քալեր ենք, բայց, քանի մը մղոն հազիւ ըրած: Ճիշդ հէքեաթներու մէջ յիշուած այն մարդուն պէս որ կը քալէ, ու կը քալէ, ետեւը կը դառնայ կը նայի որ մախաթի մը չափ ճամբայ դացեր է:

Իններորդ օրն է: Շատերը յոգնած՝ ուժասպառ էին արդէն: Հրամանատարը յուսադրելու համար մեզի ճառ մը կը խօսի: «Պատերազմ է, ամէն բան պէտք է տանիք, ամէն ինչի պէտք է տոկաք: Զինուոր էք...»: Ճամբայ ելնալէ առաջ, մասնաւոր պատուէրներ կը ստանանք: Մութը կը կոխէ, աստղերը կը սկսին փայլփլիլ երկնակամարին վրայ: Կ'ըսեն թէ եթէ այս իրիկուն կարենանք որոշուած հանդրուանը ըլլալ, ազատութիւնը հաւանական է: Ազատութեան յոյսը կը վերակենդանացնէ յոգնածները, ուժ կուտայ ակարներուն:

Ճամբայ ելնալէ առաջ կը նշմարենք խումբով գիւղացիներ: Կը հարցաքննենք: «Հը» կ'ըսեն — «Ի՞նչ կ'ըսէք, շաբաթ մըն է որ ճամբաները գոցուած են: Այս կողմերը տակաւին ազատ են, բայց խորերը ամէն կողմ բռնուած է: Մենք ալ ուզեցինք «ազատ գօտին» անցնիլ, բայց անօգուտ»:

Մութը կամաց-կամաց կը թանձրանայ: Ճամբաները կը մթնին: Լըջօրէն մտահոգ՝ կը շարժինք: Մեր ճամբուն վրայ կը հանդիպինք նոր գիւղացիներու: Բոլորը նոյն յանկերգը կը կրկնեն: «Մի՛ յառաջանաք, անօգուտ է, ամէն կողմ բռնուած է...»: Այս բոլորը կը լսէինք, բայց դարձեալ առաջ կը շարժենք: Մենք կ'երթանք կրակին, փոխանակ կրակը մեզի գալու: Ատեն ատեն արագահարուածներու խուլ ձայնը կ'ընդհատէ գիշերային անդորրը: Զարագուշակ բու մը քանի մը անգամ մեր վրայէն կ'անցնի: Յայտնի է որ արտակարգ օր մը կ'ապրինք:

Յանկարծ, ճիշդ մեր հետեւած ճամբուն ուղղութեամբ, խոշոր հրթիռ մը կը պայթի օդին մէջ եւ կը լուսաւորէ ամբողջ հրջապատը: Բոլորս ետին կը փռուինք կարծես մէկ զսպանակէ մղուած: Կրկին արագահարուածներու ձայներ կը լսուին, այս անգամ աւելի մօտէն: Առաջին հրթիռին կը յաջորդէ ուրիշ մը, երրորդ մը, չորրորդ մը, բայց մենք կը քալենք: Գիւղ մը, աւելի գիւղաքաղաք մը կը հասնինք: Բոլոր դռները եւ պատուհանները գոց են, ճամբաները պարապ, փողոցները ամայի եւ լուռ, միայն մեր ոտքերուն ձայնն է որ կը խանգարէ գիշերային լռութիւնը: Երբեմն պատուհաններէն գաղտագողի գլուխներ դուրս կ'երկարին ու դրեթէ անլսելի շշուկով մը կ'ազդարարեն. «Մի՛ յառաջանաք, քաղաքը պաշարուած է, ճամբաները շատոնց փակուած են...»: Մենք հովիւը կորսնցուցած ոչխարներու կը նմանինք. ոչխարներ որ աբեւի ճամբէ կը քալեն առանց գիտնալու թէ ո՛ւր եւ ի՛նչու կը քալեն:

Մեր վաշտին Գ. ջոկատին մաս կը կազմեմ, թէեւ ամէն ինչ իրար խառնուած է: Ընկերս հեծելանիւ մը ճարած ըլլալուն համար, Աժանս Լիէզօնի մաս կը կազմէ: Երբեմն մեզմէ առաջ՝ երբեմն ետ կ'երթայ կուգայ: Ամէն անգամ որ քովէս անցնի, կանգ կ'առնէ, եւ լուրեր մը կը հաղորդէ: Կացութիւնը ծանր է: Խորհրդաւոր լռութիւնը կարծես աւելի կը ծանրացնէ մերմտահոգութիւնը:

Գիւղաքաղաքին մեծ, կեդրոնական փողոցէն հանդարտօրէն կը յառաջանանք, ոչ մէկ ձայն, ոչ մէկ շշուկ. Անկիւնադարձ մը: Մեր առաջին ջոկատը կը յառաջանայ, բայց, հազիւ քանի մը քայլ առած, յանկարծ կ'որոտան արագահարուածները շատ մօտէն ու դոռ ձայն մը, կը հասնի մեր ականջին «halte!»: Արագահարուածին կապարները կ'անցնին մեր գլուխին վրայէն, մութին մէջ կրակէ գիծեր քաշելով:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

(Մնացեալը յաջորդիւ)

500 ֆրանք Բալուլի Վերաշ. Մխութեան, Պոմոնի մանկամսուրին:

Երթաք բարով, սիրելի տիկին Ֆրնտուխ, ինչպէս շատ մը հայ մայրեր տառապանքի բաժակը ցմրուր քամած, կըբաժնուիք մեզմէ անդարձ, խոր սուգի մատնելով ձեր սիրելի ամուսինը, երկու սիրասուն զաւակները, ինչպէս նաեւ շատ մը հայ զաւակներ որոնց մայր եղաք: Հանգիստ քու տառապած հոգւոյ եւ մխիթարութիւն բոլոր քու սիրելիներուդ եւ քեզ յարգող բարեկամներուդ:

Սգակիր բարեկամ մը

Սովալլի սով Ռումանիոյ եւ Հարաւ. Ռուսիոյ մէջ

Դիմադրական Ճակատի կարեւոր օրկաններէն Combat զարհուրելի տեղեկութիւններ կը հրատարակէ այս խորագրով, Փետրուար 12ի թիւին մէջ, Serge Karskyստորագրութեամբ, որ քաջածանօթ կ'երեւայ արեւելեան Եւրոպայի անցուդարձին: Դեռ երկրորդ խորագիր մը.— «Մոլտաւ գիւղացիները կը ծծեն կաւոտ հողը, իրենց ստամոքսը խաբելու համար. նորածինները կը մեռնին 80 առ հարիւր համեմատութեամբ»:

Կ'ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

Պերլինի գրաւման յաջորդ օրը եւ յաղթանակի ցնծութեան մէջ, սպարապետ Սթալին կը խոստանար Խ. Միութեան ժողովուրդներուն ջնջել հացի բաժնեչափը: Բայց նշանակուած թուականը հասաւ ու անցաւ, առանց թեթեւցնելու սահմանափակումները: Եւ շատ չանցած, ժտանովի 1946 Նոյեմբեր 8ի ճառէն իմացանք թէ պարենաւորման խնդիրը ծանր հոգեր կը պատճառէ կառավարութեան: Բայց հարկ եղաւ սպասել յունուար 20ին, որպէսզի Խ. Միութեան ժողովուրդները իմանան հնգամեայ ծրագրին առաջին տարուան արդիւնքներէն թէ սոսկալի աղէտ մը պայթած է երկրին գլխուն: Ոչ միայն այլեւս խօսք չէր կրնար ըլլալ սահմանափակումներու մասին, այլեւ հարկ էր վախնալ սովէ մը, գրեթէ հաւասար անոր որ աւերած էր Վոլկայի հովիտը 1921ին:

Համատարած երաշտ մը, որ սկսած էր 1946 Մարտի վերջը Մոլտավիոյ դաշտէն, ծաւալած էր Տնիէսթէրի, Տոնի շրջանները, հասնելով Վոլկայի ափերը: Այսինքն տարածուած էր այն «սեւ հողաշերտը» որ կը կազմէ եւրոպական Ռուսիոյ հարաւակողմը եւ որ միշտ եղած է երկրին շտեմարանը: Աղիտահար շրջանը մեծապէս աւելի ընդարձակ է քան այն ուր 1921ին սովի մատնուեցան 25 միլիոն բնակիչներ, մօտ տասը միլիոն զոհերով, ինչպէս կը հաշուէին այն ատեն:

Կառավարութիւնը կը հաւաստէ թէ ամբողջական հունձքը շատ բարձր է քան 1921ին եւ թէ մասնաւորաբար Սիպերիոյ բերքը 50 առ հարիւր կ'անցնի 1945ի արտադրութիւնը:

... Ռումանական կառավարութիւնը վերջերս ահազանգ հնչեցուց, յայտնելով թէ «Ռումանիա դարուս ամէնէն սարսափելի սովին պիտի մատնուի» եւ թէ միայն մարտի արմտիքի պահանջը 50.000 վակոն պէտք է հաշուել: Կացութիւնը մասնաւորապէս յուսահատական է Մոլտավիոյ եւ հարաւային Պուքովինայի մէջ, ուր բազմաթիւ գիւղացիներ կը փախչին անհատապէս կամ խումբերով, ուտելիք ճարելու համար: Դաշտերը այրած են, ամէն բուսականութիւն անհետացած է, գիւղացիները դարիով եւ կորեկով կը սնանին, եթէ գտնեն. բայց յաճախ իրենց կերածը խոտ է, խողկողին կամ վայրի ոլոռն: Կան որ կաւոտ հող կը ծծեն իրենք զիրենք խաբելու համար: Կեր չունենալով, կը մորթեն իրենց անասունները կամ կը ծախեն պատառ մը բան ուտելու համար: Եզ մը կը փոխանակուի քանի մը քիլօ ալիւրով: Իշխանութիւնները քարիւղ կը լեցնեն սերմնցուներուն վրայ որպէսզի գիւղացիները չուտեն, բայց անոնք նորէն կ'ուտեն, յուալէ վերջ: Եւ քաղաքներու մէջ հացը կը բաժնուի մարդ գլուխ 250 կրամ, ամիսը մէկ-երկու անգամ:

Ամէնէն սարսափելին թերեւս երախաներու մահն է: Մէկ տարեկանէն պակաս հարիւր երախաներէն 60ը, 80ը, եւ կարգ մը շրջաններու մէջ բոլորը կը մեռնին: Դիպղնութիւնը կը հաստատէ թէ այս դժբախտներէն քիչ մը աւելի մեծերը չոր խոտերով կը սնանէին: Երախաները այնքան տխեղծ կը ծնին որ չեն կրնար ապրիլ:

Համաճարակներն ալ — բծաւոր ժանտատենդ, ճահճատենդ եւ հիւծախտ — աւերներ կը գործեն: Հիւծախտի 800.000 դէպքեր արձանագրուած են, որոնց 500.000ը (?) մահ: Այս համաճարակներուն դէմ ի՞նչ կրնան ընել այն 1364 բժիշկները որ կը ծառայեն 13 միլիոն գիւղացիներու մէջ.— մէկ բժիշկ 9747 բնակիչի:

ԽՄԲ.— Le Populaire, ընկերվարական պաշտօնաթերթը, նոյնճան վրդովիչ լուրեր կը հաղորդէր երէկ, յիշելով աղբիւրները:

ՄԻՍԻ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ազատ հռչակուած է, կ'ըսէին կարգ մը թերթեր, բայց կառավարութիւնը անմիջապէս հերքեց: Որոշ թոյլտուութիւններ պիտի ըլլան, որպէսզի մսացու անասուն ճարուի: Գիները՝ քիլօն 235—345 ֆրանք, համաձայն տեսակին:

Այնճան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Salle Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

98 Quai de la Rapée, Métro Quai de la Rapée

Հանրածանօթ նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար, հայկական, հնդկական, սպանիական պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ):

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրասենակներ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 Ֆրանք:

«ԱՆՈՒՇ»Ը ՇԱՎԻԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Հոգաբարձութեան կողմէ, ի նպաստ ծաղկոցին, ղեկավարութեամբ Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի, մասնակցութեամբ ՐԱՖՖԻ երգչախումբի, ջութակահար Պ. Մեսումենցի եւ դաշնակահարուհի Օր. Ալին Մաթէոսեանի, այս կիրակի ժամը 15ին Սալ տէ Ֆէթի սրահին մէջ:

ՊՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ, ընկեր Ղազար Տէրտէրեանի եւ իր զաւակներուն, ընկեր Նշան Դարբինեանի եւ իր ընտանիքին եւ բոլոր պարագաներուն ՏԻԿԻՆ ՖԼՆՏԼԽ ՏԷՐՏԷՐԵԱՆԻ (ծնեալ Դարբինեան) դառնակսկիծ մահուան առթիւ:

ԲՌՆՈՒԱԾ ԹՈՒԱԿԱՆ

Կեսարիոյ Թչուառ հայ բեկորներուն ու որբերուն ի նպաստ տրուելիք պարահանդէսը՝ 10 ՄԱՅԻՍԻՆ, շաբաթ երեկոյ մինչեւ լոյս ժան Կուժօնի սրահին մէջ: Կը խնդրուի ուրիշ կազմակերպութիւններէ չխաչաձեւել:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Փետրուար 5 — 11

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ գումարները.

Վալանս՝ Զոմ. 1000, Սավուա՝ Գեղ. 500, Տէսին՝ Գործ. Յունուարը, Պ. Օտտօ՝ Գործ. Յունուարը, Մոնթրէօյ՝ Մար. 500, Վենսէն՝ Գըլ. 1000, Փարէզ՝ Պար. 1500, Մարսէյլ՝ Գործ. Թիւ 553—558, Փան. 500, Զար. 1000, Կուրնէյ՝ Խրի. 500, Մարսէյլ՝ Քուր. 500, Լիոն՝ Խրիմ. 2250, Սէնթ Էթիէն՝ Համ. 500, Մարսէյլ՝ Խարբ. 1000, Միլտ. 1000, Սթրազպուրկ՝ Քար. 1000, Մէօտոն՝ Հ. Ալթ. 400, Հիէռ՝ Գալ. 1000, Լիոն՝ Յովհ. 1750, Վալանս՝ Պեր. 1000, Խաչ. 1000, Ս. Պրիզ՝ Քան. 500, Վիէն՝ Պար. 1000, Շավիլ՝ Օհա. 500, Նիկ. 500, Սար. 250, Սարգ. 500, Պապ. 200, Իսի՝ Գափ. 600, Ալֆորվիլ՝ Գամ. 500, Լօթ է Կարոն՝ Բար. 1000, Տ. Վ. 500, Կարտան՝ Պօղ. 2200, Պորտօ՝ Ես. 500, Մարսէյլ՝ Մարգ. 1000, Բիւժէ՝ Մկր. 1000, Ալժերի՝ Գազ. 1000, Կրընոպլը՝ Անտ. 3400 ֆրանք

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.

— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Տէր Սարգիսեան Յակոբ, շրջուն վաճառորդ, ծնած 1909ին Կիւրինս, կինը Փէշտիմալճեան Արշալոյս, ծնած Վառնա, այժմ Կռանժ լէ Վալանս: Տէսթէրէճեան Մկրտիչ, տպագրիչ, ծնած 1908ին Պրուսա, կինը Թոփալեան Պէոթ, ծնած Պոլիս, այժմ Լիոն: Խարբութեան Օգսէն, առեւտրական, ծնած 1902ին Գոնիա, զաւակը Ժան-Փիէռ, ծնած 1943ին Պէյանքուռ, կինը՝ Սէմէրճեան Զեփիւռ-Մալվինէ, ծնած Պարտիզակ, այժմ Փարիզ: Յովսէփեան Պօղոս, բանուոր, ծնած 1907ին Տիարպէքիր, զաւակը Իռէն, ծնած 1945ին Մարսէյլ, կինը Թալանեան Արմենուհի, ծնած Խարբերդ, այժմ Մարսէյլ: Գալփաքճեան Ժիրայր, կօշկակար, ծնած 1910ին Պոլիս, Կինը Մարալեան Ազնիւ, ծնած Էրզրում, այժմ Մարսէյլ: Քէլէշեան Լեւոն, առեւտրական, ծնած 1910ին Ամասիա, կինը Համալեան Վեհանոյշ, ծնած Եոզկատ, այժմ Մարսէյլ: Խաչատուրեան Կարապետ, բանուոր, ծնած 1904ին Կեսարիա, կինը Ղազարեան Վարվառա, ծնած Խօտէմիշ, այժմ Փարիզ:

(Շար.)

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forezի սրահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Պիտի նուագէ Carlo Alfieriի հռչակաւոր նուագախումբը: Ծոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտք 50 ֆրանք:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ՁԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ «Համազասպ» խումբի կողմէ (Մարսէյլ), այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Camp Ripert, Bar de la Fraicheurի ներքնասրահը: Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Նիւթը՝ «Որո՞նք են հայրենասէրները»: Խօսք կ'առնէ նաեւ շրջանիս Ֆրանսացի ընկերվարականներու քարտուղարը, Պ. E. CILIBERTI:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՅԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Զեկուցում ընկեր. ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷՔԵԱՆէ:

Հ. Յ. Դ. ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Ազատի սրահը: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

ՊՕՄՈՆ ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վարդանանց տօնին առթիւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Շատ կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԴԱՆ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Առնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բաբգէն Սիւնի» եւ «Սեպուհ» խումբերու ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro St. Denis:

Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Բ. Զեկուցում ներգաղթի մասին:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» «Վ. Մամիկոնեան» եւ «Արարատ» խումբերու ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Կոմիտաս Վարդապետի 75ամեակը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

Այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, Ալքազարի սրահը

Հովանաւորութեամբ ԱՐՏԱԽԱԶԴ ԱՐՔ.Ի

Կը նախագահէ Պ. ԵՆՈՎՔ ԱՐՄԷՆ

Կը մասնակցի ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը, ղեկավարութեամբ ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆԻ, որ այս առթիւ պիտի ներկայացնէ մեծանուն վարպետին երաժշտական գործերու վերլուծումը: Վարդապետին կեանքը կը ներկայացնէ Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՓԻՐԱՆԵԱՆ: Դաշնակ՝ Օր. Ա. Ակինեան, մեներգ՝ Տիկին Զապէլ Մառընոն, արտասանութիւն՝ Օր. Վեհանոյշ Մինասեան:

ԲՈԼՈՐ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ուսանողները կրնան դիմել Institut Arménienի, 30 Ave. Georges Mandel, Paris (16), հեռաձայն Klé. 20-69:

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Մասիս Մարզական միութեան, Սէն Շամոնի եւ Սէն Էթիէնի վարչութեան կողմէ: Փետրուար 15ին, շաբաթ օր ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, «Hôtel du Forezի սրահին մէջ, Châteaucreuxի կայարանին մօտ: Հաղորդակցութիւն՝ «Trolleybus»: Մասնակցութեամբ «Carlo Alfieri մեծ նուագախումբին: Ընտիր խմիչք, խմորեղէն, անուշեղէն, «Cotillons եւ անակնկալներ:

ԿԻՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՅՐԵՐՈՒ

համար նոխ մթերք մը ամէն տեսակ ներքին ճերմակեղէններու պիտի գտնէք

DANY ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆԸ

8bi. Rue Falguière, Paris (15)

Métro Pasteur կամ Մոնփարնաս

Տէր եւ Տնօրէն Պ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆ

Աշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin եւ Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italieծ Glacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 15 Février 1947 Շաբաթ 15 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4931-Նոր շրջան թիւ 570 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՉՔԷ ՀԵՌՈՒ, ՄՐՏԷ ՀԵՌՈՒ

Պատերազմին դադարումէն երկու տարի վերջն ալ, պատահաբար միայն տեղեկութիւններ կը հասնին Պալքանեան երկիրներէն :

Փարիզէն այնքան ալ հեռու չեն Պուքրէշը եւ Սոֆիան : Երկու - երեք օրուան ճամբայ՝ երբեմնի ճեպընթացով :

Երկուքն ալ ունին հայերէն թերթեր, ենթակայ միեւնոյն հոսանքին : Ինչպէս երկու գաղութներուն ազգային-կրթական կազմակերպութիւնը :

Եւ սակայն, դժուար թէ կարենաք ստոյգ տեղեկութիւններ ստանալ այդ օրկաններուն միջոցաւ : Երկուքին ալ ոտքերը գետնէն կտրած են :

Մամուլ թէ ազգ. իշխանութիւն, երկուքն ալ շատ վերէն կը նային, չնորհիւ հիւրընկալ երկիրներուն պետական կարգուսարքին :

Միւս կողմէ, անոնք ամէն միջոց ձեռք առած են, որպէսզի միայն իրենց խուպոտ ձայնը լսուի :

Ուրեմն, ազատագրութենէն երկու տարի վերջը, դժուար է բացորոշապէս ըսել թէ ի՛նչ կ՚անցնի կը դառնայ այդ երկու գաղութներուն մէջ : Ամէն ճակատի վրայ :

Ազգային - կրթական գործունէութեան մասին երբեմն բաներ մը կ՚իմանանք, զանազան թերթերու միջոցաւ :

Ամէն ինչ յարմարցուած է Երեւանի կաղապարին : Դպրոցական ծրագիրներէն եւ դասագիրքերէն մինչեւ ուղղագրութիւնը : Հաստատուած է տեսակ մը հայկական միջակայարութիւն : Կարգուսարք մը՝ նոյնիսկ միջակէն վար :

Յաղթանակի զուռնա - դոչումներուն մէջ, այլեւս ոչ ոք հարցուց թէ ո՞ւր են անոնք որ հրապարակէն քշուեցան — հոգեպէս թէ մարմնապէս — իբրեւ աչքի փուշ :

Այս ողբերգութենէն կրնաք չափել մնացեալը : Մնացողներուն բարոյական եւ հոգեկան վիճակը :

Մանաւանդ որ, ինչպէս կը բացատրէր վերջերս ճամբորդ մը, նորեկները գիշերը ցերեկին խառնած կը գործե՛ն : Կը պրպտեն, կը հետապնդեն, կը մատնաչեն : Մինչեւ անգամ կը սպառնա՛ն : «Դուն չէի՞ր որ...» :

Իսկ տնտեսակա՞ն վիճակը :

Նորէն չարաչուք լռութիւն մը : Թերեւս շատ աւելի վրդովիչ քան կ՚ենթադրուի :

Տեղական մամուլը դեռ նոր սկսաւ քսմնելի մանրամասնութիւններ հաղորդել Ռումանիոյ սովահար շրջաններու մասին :

Շատ Հայեր չկան Մոլտավիոյ եւ Պուքովինայի գիւղերուն մէջ : Բայց ամբողջ երկիրն է որ թշուառութեան մէջ կը տապլտուի երկու տարիէ ի վեր : Ինչպէս Պուլկարիան եւ Յունաստանը :

Այս վերջին երկրի տնտեսական կացութեան մասին տեղեկութիւններ կը հրատարակուին թէ տեղական մամուլին եւ թէ արտասահմանի մէջ : Իսկ ո՞վ կրցաւ նկարագրել ռումանահայ եւ պուլկարահայ տարագիր բազմութեանց վիճակը :

Պատերազմէն առաջ, կաթ ու մեղր կը հոսէր այս երկու երկիրներուն մէջ, իսկ այսօր հասարակ մածունն ու ճերմակ պանիրը մոմով կը փնտռեն ու չեն գտներ :

Եւ այժմ հարց է, — այս բախտաւոր գաղութին մէջ, ուր միլիոններ դիզուեցան պատերազմի ընթացքին, ո՞ւր է ազգային իշխանութիւն հետաքրքրուեցա՞ւ թէ ի՛նչ կ՚ընեն, ի՛նչ կ՚ուտեն Դանուբի ափերուն վրայ : Վիտօշի ստորոտը : Եւ սահմանէն անդին, Թրակիա - Մակեդոնիայէն մինչեւ Կրետէ ...

Բարոյական մխիթարութի՞ւն մըն ալ չէին արժեր անոնք, հայրենադարձի այս օրերուն :

Սերտ կապ գաղութէ գաղութ՝ կը նշանակէ ամրապնդել կապերը հայրենիքին հետ :

Արտաքին հետաքրքրութիւն իւրաքանչիւր համրանքի հանդէպ՝ կը նշանակէ գիտակցութիւն տարրական պարտականութեան :

Ձղակտոր ժողովուրդի մը վերջին մնացորդներն ենք : Ո եւ է գաղութ իրաւունք չունի միայն իր մասին մտածելու : Մանաւանդ անոնք որ բախտաւոր են, շատ մը տեսակէտներով :

Որքան իւրաքանչիւր գաղութ ինքն իր մէջ կծկուի, այնքան կը թուլնայ կապը իր բախտակից բազմութեանց հետ : Այնքան կարճատես կը դառնան մարդիկ, այսօրուան թէ վաղուան համար :

Եւ սիրտերն ալ աւելի չուտ կը ցամքին :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՀՈ՛ՂԸ, ՀՈ՛ՂԸ

Իտալիոյ հաշտութեան դաշնագրով, որ ստորագրուեցաւ Փետրուար 10ին, Փարիզի մէջ, Ֆրանսայի անցան երկու փոքր շրջաններ, Թանտա եւ Պրիկա : Սահմանագլուխին վրայ, վերին Ռոյային հովիտին մէջ :

Երկուքը միասին հազիւ 550 քառ. քիլոմեթր տարածութիւն եւ 5500 բնակիչ ունին :

Ֆրանսա զանոնք պահանջեց եւ ստացաւ պարզապէս ռազմագիտական նկատումներով : Ոչթէ հող գրաւելու համար :

Արդ, հեռագիրները կ՚ըսեն թէ երկու գիւղերը սուգ պահեցին ամբողջ օր մը : Եկեղեցիներու կոչնակները հնչեցին եւ ծաղիկներ դրուեցան այն վայրին վրայ ուր ըմբոստները կռուեր էին նացիներուն դէմ :

Միեւնոյն ատեն հեռագիրներ ուղղուեցան վարչապետին, որպէսզի անձնապէս պաշտպանէ երկու գիւղերուն դատը : Ցետոյ աղերսագիր մը այնքան սրտառուչ .

— «Մենք, բնակիչներ Թանտայի եւ Պրիկայի, որոնք հաշտութեան դաշնագրով դատապարտուած ենք բաժնուելու Իտալիայէն, խորապէս կապուած կը մնանք մեր երկրին, մեր լեզուին, մեր աւանդութեանց :

«Մենք չարաչար նեղուեցանք ռմբակոծումներէն, ջանդումներէն, անօթութենէն, աւարէն, սուգէն : Բայց, ոչինչ այնչափ դառն է մեզի համար քան բաժնուիլ մեր հողերէն» :

Հողին ձայնը, միշտ եւ ամէն տեղ :

Գիւղացին ե՞րբ կրցած է առանց արցունքի բաժնուիլ հողէն : Ըլլայ ափ մը արտ կամ գիւղ մը լերան ստորոտը :

Անոնք ի՞նչ գիտնան թէ գիւղին ձայնը զանգակատունէն անդին չանցնիր :

ՎԱՀԷ

ԱՆԳԼ. ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց իրաւապէս ճանչնալ Պուլկարիոյ կառավարութիւնը, առանց սակայն փոխելու իր տեսակէտը այդ կառավարութեան գործադրած մեթոտներու եւ վերջին ընտրութեանց մասին :

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ լուծման համար Խ. Միութիւնը մասնաւոր ծրագիր մը կազմած է, որ շատ կը տարբերի միւսներէն : Մոսկուա կը վախնայ որ դաշնակցային Գերմանիա մը կրնայ ծնիլ Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու վարած քաղաքականութենէն : Մինչեւ անգամ անհաւանական չի գտներ արեւմտեան Գերմանիայի մը կազմութիւնը, ընդ հովանեաւ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի : — Մոսկուայի խորհրդաժողովին մասնակցելու համար, Խ. Միութիւնը բաւական կը նկատէ 12 փոքր պետութեանց մասնակցութիւնը : Միւսները համաձայն չեն այս տեսակէտին, իսկ փոքր պետութիւնները հաւասար իրաւունքներ կը պահանջեն, քանի որ միասին կռուեցան :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ վարչապետը, Տիմիթրով, կոչ մը ուղղեց ընդդիմադիրներուն, որպէսզի գործակցին կառավարութեան : «Մենք կ՚ըսենք պարկեշտ եւ հայրենասէր ընդդիմադիրներուն, — եկէք միասին աշխատինք» :

ՖՐԱՆՔԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ զինակցութիւն մը անհրաժեշտ կը գտնէ վարչապետ Պ. Ռամատիէ, ինչպէս յայտարարեց ամերիկեան թերթի մը թղթակցին : — Անգլեւֆրանսական զինակցութեան բանակցութիւնները պիտի սկսին յառաջիկայ շաբթու : Առաջարկողներ կան որ զինակցութիւնը կնքուի 50 տարուան համար. բայց պաշտօնական շրջանակներու մէջ վերապահ են : Ազգ. Ժողովին արտաքին գործերու յանձնախումբը մասնաւորապէս թելադրած է Պ. Պիտոյի որ նախ ապահովէ երկու երկիրներուն գործակցութիւնը, Գերմանիոյ պատերազմական կարողութիւնները սանձելու համար : Համայնավարները եւ ուրիշներ ալ կը պահանջեն որ Անգլիա ընդունի Ֆրանսայի ծրագիրը, Ռուրի միջազգային հսկողութեան մասին :

ՄԱՐԵՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ դատավարութեան առթիւ, որ տեղի կ՚ունենայ Վենետիկի մէջ, Հռոմի քարայրներուն մէջ 1944 Մարտին ջարդուած 335 Իտալացիներէն 80 Հրեաներու ազգականները փաստաբաններ վարձեցին, մահապատիժ պահանջելու համար :

Վարչապետը կը պարզէ օրուան խնդիրները

Պ. Ռամատիէ Եչ. օր պատասխանելով լրագրողներու հարցումներուն, բացատրութիւններ տուաւ օրուան խնդիրներու մասին

Մամուլի աշխատաւորներու պահանջներուն առթիւ ըսաւ. — «Կառավարութիւնը աշխատավարձքերու եւ գիներու ընդհանուր քաղաքականութիւն մը ունի որուն մէջ կը մտնեն մամուլին վերաբերեալ խնդիրները : Ըսած ենք թէ կը մերժենք աշխատավարձքերու որ եւ է ընդհանուր յաւելում եւ թէ կը քննենք այն աշխատավարձքերը որ սովորականէն շատ վար են : Ես չեմ կարծեր թէ մամուլի մէջ կան սովորականէն շատ վար աշխատավարձքեր : Եթէ կան այդպիսի վիճակներ, պիտի կարգադրուին միեւնոյն պայմաններով ինչպէս միւս արհեստներուն մէջ : Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը հաւանութիւն յայտնած է նախորդ կառավարութեան քաղաքականութեան զոր կը շարունակենք : Զեմ ըսեր թէ աշխատավարձքի մասին Աշխատանքի Դաշնակցութեան բռնած դիրքը համաձայն է մեր դիրքին, բայց որոշ է իրար հասկնալու եւ մեր փոխադարձ բաղձանքները հաշտեցնելու կամքը : Ես կը հաւատամ թէ այնքան ալ խոր անհամաձայնութիւններ չկան » :

Պետական պաշտօնեաներու պահանջներու մասին ալ խօսելէ վերջ, վարչապետը պարզեց Հնդկաչինի կացութիւնը : «Մենք չենք ուզեր որ եւ է գնով ոչ Աննամի վերանուաճման քաղաքականութեան մը ձեռնարկել, ոչ ալ վերահաստատել գաղթավայրի կամ հովանաւորեալ երկրի կարգուսարք մը : Բայց իրաւունք ունինք բանակցելու միայն օրինաւոր կառավարութեան մը հետ : Աննամցիները իրենք պիտի հասկնան թէ անօգուտ է շարունակել պայքարը» :

Պարենաւորման մասին ալ խօսելով, Պ. Ռամատիէ բացատրեց թէ որքան քիչ խօսին, այնքան լաւ է : «Հրատարակուած լուրերուն 90 առ հարիւրը սուտ են : Փարիզի եւ ուրիշ մեծ կեդրոններու միս ճարելու համար մենք նկատի ունեցած ենք կարգ մը առժամեայ եւ տարբեր միջոցներ, որոնք որոշ թոյլտուութիւններ կը պարունակեն գիներու մասին» :

Վերջացնելով, Պ. Ռամատիէ հաստատեց թէ կառավարութիւնը կը շարունակէ օրէնքներ պատրաստել 5 առ հարիւրի երկրորդ զեղչին համար : Թուականը պիտի որոշուի վերջին պահուն, թերեւս Մարտ 1, կամ աւելի առաջ :

★ Ազգ. Ժողովը Եչ. օր սկսաւ վիճաբանիլ պարենաւորման մասին : Բազմաթիւ հարցապնդումներ կան սեղանի վրայ :

★ Ելմտական նախարարը պարզելով նոր նախահաշիւը, հետեւեալ թիւերը հաղորդեց, — Սովորական եւ արտակարգ ելմտացոյցին ելքը՝ 1020 միլիառ Ֆրանք, ուրիշ ծախքեր ալ հաշուելով՝ 1150 միլիառ : Նախատեսուած մուտք՝ 550 միլիառ. ուրիշ հասոյթներ՝ 180 միլիառ. ուրեմն բաց կը մնայ 420 միլիառ Ֆրանք : Եթէ լուրջ միջոցներ ձեռք չառնուին, հետեւանքը պիտի ըլլայ թղթադրամներու յաւելում :

Սովին զոհերը Ռումանիոյ մէջ

Երէկ ամփոփեր էինք Combatի տեղեկութիւնները՝ Ռումանիոյ մէջ տիրող սովի մասին : Le Populaire, ընկերվարական օրկանը, կը գրէ Charles Dumasի բերնով (մասնագէտ արեւելեան գործերու), սրտագին կոչ մը ուղղելով :

Ռումանիոյ ժողովուրդը անօթութենէ կը մեռնի բառին տառական իմաստով : Բան չկայ որ ուտեն : Այն երկիրը որ Եւրոպայի շտեմարաններէն մէկն էր, սոսկալի երաշտի մը մատնուած է վերջին երկու տարիներու ընթացքին : Արեւելեան կարգ մը շրջաններու մէջ՝ բնակիչները 250 կրամ հաց կը ստանան ամիսը երկու անգամ : Շուէտի Կ. Խաչի մէկ պատուիրակը կը գրէր երեք ամիս առաջ, — «Գիւղեր կան ուր մէկ հատիկ տուն չէ մնացած և ուր արջառը գրեթէ անհետացած է» :

Այդ շրջաններուն մէջ գիւղացիները կը սնանին այնպիսի բոյսերով որոնք ուտելու սահմանուած չեն : Առողջապահական վիճակի մասին գաղափար մը կարելի է կազմել հետեւեալ վիճակագրութենէն .—

Հիւծախտաւոր՝ 800.000, մեռած՝ 500.000 հոգի : — Ճահճատենդէ վարակուած՝ 97.381, մեռած՝ 25.458 հոգի :x Սիֆիլիսէ վարակուած 960.000, մեռած՝ 25.458 : — Մորթախտէ վարակուած՝ 400 հազար, մեռած՝ 20.000 : Մոլտավիոյ մէջ որ երեք միլիոն բնակիչ ունի, բծաւոր ժանտատենդէ (Թիֆուս) մեռած են 38 հազար հոգի :

Եւ այն ատեն աղէտը դեռ այսքան ծանր չէր : Հիւանդանոցները ոչ բժշկական գործիքներ ունին, ոչ ալ դեղ :

Խ. Միութիւնը անցեալ տարի չպահանջեց այն ցորենը եւ եգիպտացորենը որ պիտի յանձնուէին իբրեւ հատուցում եւ նոյն իսկ ցորեն ղրկեց : Այս տարի բան մը չի կրնար ընել, որովհետեւ Ուկրայ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Շարունակելով իր աշխատանքները հայկական հողային պահանջներու մասին, Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը չգոհացաւ միայն յուշագիր ներկայացնելով: Անիկա ձեռնհաս հայրենակիցներու միջոցաւ չփման մէջ մտաւ Սան Ֆրանչիսկօ հաւաքուած 52 մեծ ու փոքր պետութեանց ներկայացուցիչներուն հետ, տեղական թերթերուն մէջ յօդուածներ հրատարակել տուաւ Հայկական Հարցի մասին, ու նոյնիսկ յաջողեցաւ տեղւոյն անթելի կայանը օգտագործել՝ հայկական պրոպագանտին համար:

Ձեռք բերուած յաջողութիւնը այնքան մեծ էր, որ նախանձը շարժեց Նիւ Եորքի «Ազգային Խորհուրդ»ին: Այս վերջինը, որ իր մէջ կը պարունակէ Ամերիկայի բոլոր հակադաշնակցական տարրերը, մինչեւ այն ատեն Հայկական Դատի մասին նոյն տեսակէտն ունէր, ինչ որ աշխարհի բոլոր «հայաստանասէր» ու «հառաջդիմական» տարրերը: Այսինքն թէ՝ Սփիւռքի հայութիւնը իրաւունք չունի Հայկական Դատ արծարծելու աշխարհի մեծերուն առջեւ, այդ պարտականութիւնը կ'իյնայ միայն խորհրդային իշխանութեանց վրայ:

Այդ օրերուն հոգեփոխութիւն մը առաջ եկաւ «Ազգային Խորհուրդ»ին մէջ, որ իր կողմէ պատուիրակութիւն մը ղրկեց Սան Ֆրանչիսկօ՝ իր կարգին նոյնիմաստ Յուշագիր մը ներկայացնելու համար հոն խմբուած արիսպագոսին: Անցողակի յիշենք նաեւ որ այս պատուիրակութիւնը պարտք սեպած էր իր Յուշագրին մէջ մատնանշելու որ Մայիս 7ին յուշագիր ներկայացնող Հայերը «ֆաշիստներ»(?) էին:

Ամերիկայի մեր հայրենակիցները չէին կըրցած նոյնիսկ Հայկական Դատի նման համազգային նշանակութիւն ունեցող խնդրի մը մէջ համաձայնիլ իրարու հետ եւ միացեալ ճակատով ներկայանալ միջազգային այդ մեծ խորհրդաժողովին առջեւ:

«Ազգային Խորհուրդ»ի յիշեալ որակումը կարելի չէր արդարացնել ոեւէ կերպով: Կուսակցական մոլեռանդ քինախնդրութիւնը այնքան կուրցուցած էր «հառաջդիմական» տարրերը, որ անոնք չէին անդրադառնար թէ ինչ կործանարար եւ իրապէս ազգադաւ քայլ կ'առնէն, հայութեան կարեւոր մէկ հատուածը իբրեւ «ֆաշիստ» ներկայացնելով: Մանաւանդ որ երկու հոսանքներն ալ միեւնոյն պահանջը կը ներկայացնէին — Ուիլսընեան սահմաններու կցումը Խորհրդային Հայաստանին: Հակառակութիւնը հասկնալի կրնար ըլլալ, եթէ Դաշնակցութեան հովանաւորութիւնը վայելող Հայ Դատի Յանձնախումբը տարբեր լուծում առաջարկած ըլլար:

Ասդին, Ֆրանսայի մէջ, Ազգային Խորհուրդի գաղափարակիցները Օգոստոսի երկրորդ կիսուն՝ հրաժարելով իրենց ապրիլեան օրերու նեղ գաղափարներէն՝ նախաձեռնութիւնն ստանձնեցին կազմելու «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»ը, մասնակցութեամբ բոլոր հոսանքներու: Տեսակ մը ազգային, միացեալ ճակատ՝ համազգային ուժերով հետապնդելու հայութեան քաղաքական, հողային պահանջները: Այս մարմինը ցարդ համերաշխ մթնոլորտի մէջ կը շարունակէ իր աշխատանքները, օգտագործելով բոլոր պիտանի տարրերը, առանց հատուածական խտրութեան:

Անդրադառնալով Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբին, անիկա շարունակեց օգտագործել ամէն առիթ՝ Մեծերուն յիշեցնելու համար մեր արդար պահանջները:

Այսպէս, 1945 Յուլիս 5ին Փոցտամի մէջ Երեք Մեծերուն գումարումին առիթով, դիմում կատարեց սպարապետ Ստալինի, նախագահ Թրումընի եւ վարչապետ Չըրչիլի:

Իր այդ նոր դիմումին մէջ, Հայկ. Դատի Յանձնախումբը կ'ըսէր, ի մէջ այլոց.

— «... Յանձնախումբս կը հաւատայ եւ կը խնդրէ ձեզմէ արդար լուծում մը հայկական խոովիչ հարցին, այն է՝ կցել ներկայ վերածաղկող Հայաստանի խորհրդային Հանրապետութեան ո՛չ միայն Կարսի ու Արտահանի շրջանները, այլեւ Թրքահայաստանը, որ դաշնակից պետութեանց առաջարկով սահմանագծուած է նախագահ Ուիլսընի կողմէ»:

Հետեւելով իր հարեւանին, Ամերիկահայոց Ազգ. Խորհուրդը Յուլիս 16ին Երեքներուն ղրկեց հեռագիր մը, խնդրելով «Փոցտամի հանդիսաւոր ժողովի օրակարգին վրայ դնել հայ ժողովուրդի դատը եւ արդար կարգադրութիւն մը ընել, պատեհութիւն տալով Հայերուն իրենց պատմական հայրենիքին մէջ վերահաստատուելու եւ զայն Սով. Հայաստանին միացնելու»:

1945 Օգոստոսին Լոնտոնի մէջ ժողով կը գումարէին հինգ Մեծերը (Մ. Նահանգներ, Խ. Միութիւն, Մեծն Բրիտանիա, Ֆրանսա եւ Չինաստան): Փարիզի Գաղթականական զոյգ մարմինները այս առթիւ դարձեալ միացեալ դիմում մը կատարեցին, յիշեցնելով իրենց մայիսեան յուշագիրը եւ խնդրելով որ Հայկական Հարցը դնեն իրենց օրակարգին վրայ:

Այդ օրերուն էջմիածնէն վերադարձան Ֆրանսայի Հայ Ազգային Ընդհ. Միութեան եւ Փարիզի Հայոց եկեղեցիի պատգամաւորները եւ առաջինին նախաձեռնութեամբ կազմուեցաւ «Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբ»ը, ինչպէս քիչ վերը յիշեցինք: Գաղթականական զոյգ մարմիններու նախագահները մտնելով այս նորակազմ յանձնախումբին մէջ մէկը իբրեւ նախագահ, միւսը իբրեւ փոխ-նախագահ՝ վերջ տուին իրենց միացեալ գործունէութեան Հայկ. Դատի մասին, ամէն ինչ կեդրոնացնելով յանձնախումբի ձեռքին մէջ եւ այսպէս իրականացնելով Ֆրանսահայոց Միացեալ Ճակատը Հայկական Հարցին շուրջ:

(2) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրուան կեանքէն

ՄԱՐԴԻԿ ՈՍԿԻ ԿԸ ՓՆՏՌԵՆ 3000 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ

Վերջերս Օրանժի ազատ պետութեան սահմաններուն՝ Օտէնտաալվւսմրուսթի մէջ ոսկիի պեղումներու սկսած են:

Շուտով հարստանալու համար ոսկի փնտռելու պատմութիւնը նոր բան չէ, առնուազն երեք հազար տարուան հնութիւն ունի: Մարդիկ այդ օրերուն անգամ հազարաւոր մղոն հեռաւորութեամբ ծովը, անապատն ու եղեգնուտները կը կտրէին կ'անցնէին, Ափրիկեան մացառներու մէջէն՝ պեղելու համար այդ թանկարժէք մետաղը:

Այդ հանքերը կը գտնուէին Հարաւային Ափրիկէի զանազան մասերուն մէջ: Այսօր իսկ, մինչ ոսկեխոյզները կ'աշխատին այդ հանքերուն մէջ, որոշ հետքեր կան հաստատող թէ անոնք արդէն շահագործուած են հազարաւոր տարիներ առաջ: Եւ զարմանալին այն է, որ այդ հին հանքագործները աշխատեր են համաձայն ծրագրի: Հակառակ անոր որ ոսկին, պղինձը, անագն ու ադամանդը իրարմէ հարիւրաւոր մղոն հեռաւորութեան վրայ կը գտնուէին, անոնք հաստատեր են կեդրոնական կայան մը Րոտէզիայի Զիմպապվէ կեդրոնին մէջ եւ ծովուն հետ կը հաղորդակցէր Սոֆալայի կարաւանի ճամբով:

Ոմանք զայն կը կոչեն Զունպապուէ, Սողոմոն Թագաւորին հանքերը: Ըստ անոնց, հազարաւոր գերիներ աշխատած են Ափրիկեան կիզիչ արեւուն տակ, հայթայթելու համար իրենց արքայ տիրոջ ոսկի եւ ուրիշ մետաղներ: Սակայն Սողոմոն ստացած ըլլայ կամ ոչ ափրիկեան ոսկին, անագը կամ պղինձը, որոշ է թէ Փիւնիկեցիները, Սաբէացիները, Փռիւգիացիները, Եգիպտացիները եւ Բաբելոնցիները թերեւս նոյն իսկ Չինացիները այցելած են Զիմպապուէ եւ հաւաքած աւելի քան 150 միլիոն անգլ. ոսկի արժէքով հարստութիւն մը:

Այդ շրջանի քարանձաւներուն մէջ վանական մը գտաւ նկար մը՝ կարմիր գծուած, որ կը ներկայացնէր երկու մերկ անտառաբնակ մարդիկ եւ ուրիշ երկու լայնաթիկն մարդեր՝ ասիական բաճկոնով: Մէկը կը կրէր բաբելոնեան գլլարկ եւ միւսը փռիւգիական: Ուրիշ վանական մը գտաւ քարանձաւի տարբեր նկար մը՝ եգիպտական հագուստով եւ աղեղնաւորներ, որ կը կրէին չինական գլխանոցներ: Ուիսափիի (Րոտէզիա) մէջ ալ երեւան հանուած է փռիւգիական գլխանոցով անձի մը նկարը:

Անցեալ դարու վերջերը փիւնիկեան ցուկանաւ մը գտնուեցաւ Քէյփ Թաունի մօտերը, ծովէն երեք մղոն հեռու: Նաւը ունէր 180 ոտք երկայնութիւն: Վերջերս Եոհաննէսպուրկի շրջանին մէջ հին քաղաքակրթութեան մը հետքերը գտնուեցան: Այնտեղ խարակներուն վրայ տեսնուած հնագոյն ձեռարուեստներէն տեղական իշխանութիւնները կը հետեւցնեն թէ՝ Րէնտի դաշտերը պէտք է ըլլան Աստուածաշնչական վայրերէն՝ Սողոմոն Թագաւորին հանքերը:

Սակայն այս բոլոր վայրերուն մէջ ամէնէն որոշը Զիմպապուէի հանքերուն շահագործումն է: Անոնց արուեստը մինչեւ այսօր շատ պարզ կերպով կը տեսնուի, որ ցոյց կուտայ այդ հանքագործներուն ունեցած հմտութիւնը երկրաչափական դրութեանց մասին: Այնտեղ հին ամրոցին մէջ գտնուած են նմանապէս ոսկիի ձուլարաններ:

Զիմպապուէն կը տարածուի բլուրներու շղթայի մը վրայ եւ թերեւս աշխարհի ամէնէն հին ոսկիի դաշտը կը հանդիսանայ: Զայն առաջին գտնողը եղաւ Ֆիլիփս՝ 1867ին, յետոյ յաջորդ տարին ալ Րէնտըրս՝ փղոսկրի վաճառական մը:

Ֆիլիփս Ափրիկէի անապատէն եւ անտառներէն անցնելով հասաւ 250 ոտք բարձրութեամբ բլուր մը, ուր գտաւ Զիմպապուէի ամրոցը: Աւերակներու պատերուն շուրջ մացառներու եւ ծառերուն վրայ կ'երեւային կապիկ որսալու յատուկ պարաններ, հագուագիւտ եւ տարաշխարհիկ նոխճաներ (orchid), աւազաններուն մէջ՝ սիրուն կապոյտ ջրաշուշաններ: Զիմպապուէի վարդագոյն բաղեղը կը մագլցէր միմոզայի, ագասիայի եւ ուրիշ ծաղիկներու ընդմէջէն:

Ամրոցը լաբիւրինդոսի երեւոյթն ունէր, հաստ պատերով: Հազարաւոր տարիներ վերջ, տակաւին յայտնի կ'երեւէր որ հանքագործները յանկարծ ձգած մեկնած էին հանքէն:

Ֆիլիփս հոն գտաւ ոսկեայ սիրուն զարդարանքներ, քարէ շինուած բայց կոտրտած օճառի թասեր, ձոյլ ոսկիի կոյտեր՝ պատրաստ ձուլուելու համար:

Բերդին ստորոտը, հովտին մէջ Բահաղի երկրպագուներուն ձուաձեւ տաճարը: Թէօտոր Պէնթ մաքրելով տաճարը, յայտնի եղաւ որ ան իրական նմանութիւնն էր Արաբիոյ Սաբէացիներու մայրաքաղաքին՝ Սաբայի տաճարին:

ՖԻՆԼԱՆՏԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԸ

Խ. իշխանութիւնը պահանջած է Ֆինլանտայէն որ իրեն յանձնէ յիսուն առ հարիւր հասոյթը կառավարական հակակշռին ենթակայ ընկերութիւններուն: Խ. իշխանութիւնը առաջին անգամն է, որ այս տեսակ հսկայական պահանջ մը կը ներկայացնէ փոքրիկ Ֆինլանտայի, որ հազիւ չորս միլիոն բնակիչ ունի:

Համաձայն զինադադարի պայմաններուն, Ֆինլանտա արդէն պարտաւոր է վճարել Խ. Միութեան՝ իբրեւ պատերազմի հատուցում, 75 միլիոն անգլ. ոսկի, գումար մը զոր իրապէս հսկայական է, երբ նկատի ունենանք որ իր տարեկան արտադրութիւնները հազիւ 11 միլիոն հինգ հարիւր հազար անգլ. ոսկի կը գնահատուին: Մինչդեռ տարիներով այդ գումարին երեք անգամ աւելի արժէքով ապրանք պէտք է ներածէ, բարելաւելու համար իր քայքայուած տնտեսութիւնը:

Ան արդէն ցարդ վճարած է Խ. Միութեան, վեց միլիառ ֆինական մառք արժէքով գերմանական սեփականութիւններ:

Ֆինլանտայի գլխաւոր ճարտարարուեստներն են մետաղագործութիւն, ատաղձ եւ հողագործութիւն: Այս սահմանափակ ճարտարարուեստներով անկարելի է որ ան թէ պատերազմի հատուցում կատարէ եւ թէ իր արտադրական կարողութիւնը բարելաւէ, առանց արտաքին օժանդակութեան: Խ. կառավարութիւնը 12 միլիոն 500.000 ոսկիի փոխատուութիւն ըրաւ իրեն, իսկ անցեալ ամիս ամերիկեան էքսփորթ-Իմփորթ դրամատունը հինգ միլիոն ոսկիի վարկ մը բացաւ, ամերիկեան ճարտարագործական ապրանքներ գնելու համար:

Խորհրդարանին մէջ ընկերվարական թէ համայնավար կուսակցութիւնները, որ մեծամասնութիւն կը կազմեն, յայտարարեցին թէ առ այժմ ազգայնացումի որեւէ ծրագիր չունին:

Խ. իշխանութիւնը երկրին մէջ որեւէ հակակշիռ չէ հաստատած հատուցումներուն համար, հակառակ անոր որ պետութեան թշնամի հռչակեց Ֆին կալուածատէրերը ու կարգ մը ղեկավարտարրերը: Ան կը հաւատայ որ Ֆինլանտայի տնտեսութիւնը, թէեւ փոքր է բայց պզտիկ օժանդակութեամբ մը ի վիճակի պիտի ըլլայ անմիջապէս իր արտադրական կարողութիւնը դարձեալ գտնել:

Պետական հակակշիռին ենթակայ ճարտարարուեստներն են երկաթուղիները՝ ընդամէնը 3670 մղոն, հեռագրի եւ հեռախօսի ցանցը, պետական դրամատունը եւ անտառներուն մէկ երրորդ տարածութիւնը՝ 25 միլիոն հէքթար:

Ֆինլանտա արդէն Խ. Միութեան յանձնած է Փեցամօն, հարուստ իր նիքէլի արտադրութիւններով: Անցեալ տարի գտան Վօլֆրամի եւ պղինձի նոր եւ հարուստ հանքեր:

ԱՆՀԱՄԱՐ ԶԷՆՔԵՐ ԱՆԱՊԱՏԻՆ ՄԷՋ

Պատերազմի ատեն Միջին Արեւելքը ռազմանիւթի հսկայ մթերանոցի մը վերածուած էր, Ալամինէն մինչեւ Լիբիոյ ափերը: Եգիպտոսի Ապահովութեան Տեսչութիւնը ամիսներէ ի վեր իմացած է որ ռազմանիւթի մաքսանենգութիւն մը կը կատարուի այս մթերանոցներէն դէպի Պաղեստին:

Արդարեւ անապատային անծայրածիր տարածութեանց վրայ, պատերազմիկ պետութիւնները զինուորական գործողութիւններու ատեն՝ իրար զգետնելու համար, այնքան բազմաթիւ ու բազմազան զէնքեր ու ռազմամթերք ձգեցին, որ կարելի չէ ապահովել անոնց պաշտպանութիւնը: Ասոր համար պէտք պիտի ըլլար ամբողջ զօրախումբեր պահել: Եւ այսօր անապատի աւազներուն մէջ լեցուած են անգլիական, ամերիկեան, գերմանական, իտալական ձեռնառումբեր, ռումբեր, ականներ, արագահարուածներ, հրասանդներ եւ ուրիշ բազմաթիւ զէնքեր:

Պէտէվիները, որոնք գլխաւոր մաքսանենգները կը հանդիսանան, երբեմն իրենց կեանքերը զոհելով նախապէս սկսան ծախել, փոքր ու դիւրափոխադրելիք զէնքեր, բայց քանի անոնց մթերքը կը նուազի, այս անգամ սկսած են ծախել թնդանօթ, ռումբեր եւ պայթուցիկներ:

Գնորդներն են բնականաբար Հրեայ եւ արաբ յեղափոխական կազմակերպութիւնները, որոնք այնքան պէտքն ունին անոնց:

250 ՄԻԼԻՈՆ ՍԹԵՐԼԻՆԻ ամերիկեան ապրանք մնացած է Գերմանիոյ մէջ: Խորհրդակցութիւններ կը կատարուին զանոնք ձեռքէ հանելու համար: Վաճառումը տեղի պիտի ունենայ երեք գլխաւոր կեդրոններու մէջ: Դիւրութիւններ պիտի տրուին անոնց որ կ'ուզեն Գերմանիա երթալ եւ գնել:

ԻՆՉ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Մոլիէռ եւ իր «դպրոցը»

Տարիներու բացակայութենէ մը վերջ, Louis Jouvetի ներկայացումը Փարիզի մէջ ապահովութիւն մըն է մեզի համար, քանի որ միջակութենէ միշտ բարձր կրնայ պահել ան, ֆրանսական թատրոնին մակարդակը ։

Ներկայիս Լուի Ժուվէ կը ներկայացնէ Մոլիէռի «Կիներու դպրոցը»։ Այս երկու անունները կը բաւեն արդէն որպէսզի դեղարուեստասէր հասարակութիւնը լեցնէ ամէն իրիկուն Athénéeի սրահը։

Մոլիէռի մասին կարելի չէ խօսիլ անցողակի։ Անոր թատերգութիւնները կարելի չէ պատմել։ Մոլիէռ հեղինակ մը կամ բանաստեղծ մը չէ միայն, ան ամբողջ պատկերն է ֆրանսական նուրբ սրամտութեան, անոր անցեալին, ներկային, կարելի է ըսել նոյնիսկ ապագային։

Ան կեանքը կը դիտէ իսկական փիլիսոփայի մը նման, պահելով ամէնէն եղերական պայմաններու մէջ դառն սրամտութիւն մը, կամ տալով ծիծաղելի պատկեր մը ամէնէն տխուր եւ խորունկ մտածումի մը պահուն։

«Կիներու Դպրոցը» Մոլիէռի ըմբռնումն է կիներու զարգացման մասին։ Առնոլֆ, խաղին հերոսը, ձեւով մը հեղինակը ինքն է, սա տարբերութեամբ որ երբեք ծիծաղելի գիտակցութիւնը չի կորսնցներ։ Առնոլֆ տեսնելով բոլոր այր մարդոց դժբախտութիւնը զարգացած կիներու հետ, ոմանք անբարտաւան, ոմանք հաճոյքի ետեւէ, շատերն անմիտ, կ'որոշէ իր համոզումին համաձայն պատրաստել ան որ իր կինը պիտի ըլլայ։ Եւ չորս տարեկան Անիէսը մայրապետանոց մը կը դնէ նախ, յետոյ փակուած կը պահէ տունի մը մէջ։ Տասը օրուան բացակայութիւն մը, սակայն, բաւական կ'ըլլայ որպէսզի Անիէսը գեղեցիկ, երիտասարդի մը սիրահարի եւ փորձէ բոլոր խորամանկութիւնները տեսնելու համար զայն, հակառակ Առնոլֆի բռնութեան։ Խաբուած, ամէնէն ծիծաղելի ձեւով եւ իրեն համար բոլորովին անսպասելի, տխրութեամբ կը դիտէ թէ սէրը ինչպէս փոխած է իր անխելք, միամիտ, անուս եւ խելօք նշանածը։ Աւելորդ է ըսել որ գրուածքը կատակախաղ ըլլալով ի յառաջագունէ յաւ կը վերջանայ, ամուսնացնելով երկու երիտասարդները եւ սորվեցնելով խեղճ Առնոլֆին թէ չխաբուելու համար նորէն ամենալաւ միջոցը չամուսնանալն է։

Ի՞նչ կարեւորութիւն ունի կառուցուածքը։ Մոլիէռի իւրաքանչիւր գրուածքը փիլիսոփայութեան եւ իրատեսութեան ամբողջական արտայայտութիւն մըն է։

«Ecole des Femmes»ը հեղինակին առաջին կարեւոր գործն է, որ իր դէմ հանեց բոլոր անոնք որ — անունով գոնէ — «բարձր բարոյականի տէր» մարդիկ են։ Երբեք մարդիկ չեն ուզեր տեսնել թէ փրենցմէ իւրաքանչիւրը Մոլիէռի հերոսներէն է, զանոնք կը գտնեն շատ «d'après nature»։ Չէ՞ որ գոնէ գրագէտը պէտք է խնայէ արժանապատուութիւնը մարդկային արարածին։ Ինչո՞ւ միշտ ցոյց տալ իրականութիւնը, ծիծաղելին։ Մոլիէռի մէջ սկիզբը երկու ձգտում կար, — թէ եղերականը, թէ զուարճալին, բայց մէկը բաւած է. «Կեանքը ողբերգութիւն (tragédie) մըն է անոր համար որ կը զգայ, կատակերգութիւն մը (comédie) անոր համար որ կը մտածէ»։ Պարզ է որ առաջին ձգտումէն հեռացած է Մոլիէռ եւ կրցած է ժողովուրդը խնդացնել, — շատ աւելի դժուար արուեստ մը քան յուզել ։

Պ. Ժուվէի սարքած ներկայացումը գլուխ գործոց մըն է առանց չափազանցութեան — թէ բեմադրութեամբ եւ թէ մանաւանդ իր խաղարկութեամբ։ Շատ հասկնալի է, երբ լրագրողի մը կը պատասխանէ ան, — «Ես չեմ կրնար Comédie Françaiseը վարել, բոլորովին ուրիշ է իմ տեսակէտս, իմ հասկցած բեմադրութիւնս ...։ Ճիշդ է, Ժուվէ չի կրնար աւանդութեան մը զոհուիլ, ինք թատերական կեանքին մէջ թուական մըն է, եւ ցորչափ դասականէն դուրս ելլելով աւելի երկար կեանք մը կ'ապահովէ Մոլիէռներուն, ո՞վ կրնայ դէմ խօսիլ։

Ժուվէի խումբը շատ պարկեշտ խաղ մը ունի, առանց իրեն հաւասարելու։ Բոլորն ալ կը վերարտադրեն անգամ մը եւս այն որ միշտ նոր է, միշտ այժմէական։ Եւ կեանքին իսկ ամբողջ սահմանումը չէ՞ որ կուտայ Պ. Սաշա սիթրի, երբ կ'ըսէ քանի մը էջը անգամ մը իր վերջին գիրքին մէջ։— «Quoi de nouveau? — Molière:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԿՍԿԾԱԼԻ ԿՈՐՈՒՍՏ ՄԸ

Ս. ՍԱԹԻՒՌՆԷՆ ԼԷ ՇԱՎԻՆԵՕՆ, 10 Փետր. (Յառաջ).— Այս տեղի բուռ մը գաղութը՝ ինկած Վոքլիւզ նահանգին մէկ անկիւնը, կեդրոն քաղաք՝ Ավինեոնէն տասը քիլոմեթր դէպի արեւելք, կը բաղկանայ շուրջ երկվեցեակ մը ընտանիքներէ ։ Գրեթէ բոլորն ալ կ'աշխատին Կոմպլ Թուղթի պզտիկ գործարանը։

Երկու օր առաջ կսկծալի կորուստ մը ունեցան ։

Օր. Արշալոյս Օքումիշեան (ծնողքը Եոզկատցի), առնէ մը ի վեր մտային խանգարումի եւ ծանր ջղային վիճակի մը մատնուած էր։ Ծնողքին բոլոր խնամքներն ու աշխատանքները զուր կ'անցնին եւ, ի վերջոյ Մոն Ֆավէ գիւղաքաղաքին (8 քիլոմեթր հեռու) մասնաւոր բուժարանը կը տեղաւորեն ։

Հետզհետէ դէպի լաւը՝ որոշ փոփոխութիւններ զգալի էր ու ծնողքն ալ կ'ուրախանար թէ՝ Արշալոյսը պիտի լաւանայ շուտով ։

Դժբախտաբար վերջին բուժումի - փորձին (ելեկտրականութեամբ) բժիշկին անուշադրութեան հետեւանքով աստիճանը կ'անցնի... եւ տարաբախտ Արշալոյսին արշալոյսը մահուան սեւ վարագոյրովը կը փակուի քանի մը երկվայրկեանի մէջ։ Փրկելու բոլոր միջոցները զուր կ'անցնին — 150 ասեղներ զարկած էին զինքը փրկելու համար...։ Ու խոր սուգի կը մատնուին ծնողքը, մեծ ցաւ պատճառելով նաեւ գաղութին ։

Տասնըութ տարեկան էր, բարի, հեզահամբոյր ու շատ սիրուած գաղութին բոլոր անդամներէն։ Թաղումը կատարեցինք այսօր ու իր մատղաշիկ մարմինը յանձնեցինք տեղին գերեզմանատունը։ Ցուղարկաւորութեան փութացած էին գաղութին անդամները, տեղացի ծանօթներ եւ, Վիէնէն ու Մարսէյլէն ազգականներ ու բարեկամներ։ Ապաբախտ աղջկան ծնողքը յառաջիկայ Ներգաղթին արձանագրուած էր հայրենիք վերադառնալու համար։ Սրտաճմլիկ էր վերջին պահուն հօրեղբօրը կանչը.

— Ո՞ւր կ'երթաս, ո՛ւր, անուշիկ Արշալոյս, ես քեզ Հայաստան պիտի տանէի ...։

Անցորդ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ը ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Շատ պայծառ օդով մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզադաշտը լեցուած էր բազմահարիւր համակիրներով, խրախուսելու համար Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները, որպէսզի գէթ այս անգամ տանէին յաղթութիւնը U. S. du Rouetի դէմ, լուծելով 20 տարուան պարտութեան վրէժը։ Բայց այս անգամ ալ յուսախաբ եղան։ Մեր յառաջապահները չկրցան օգտագործել այն չորս առիթները որ չորս նշանակէտ պիտի տային Միութեան ։

Չեմ ուզեր անուններով քննադատել, բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիկները պէտք է գիտնան որ հազարաւոր աչքեր իրենց վրայ յառած էին այդ օրը ։

Կիրակի օրուան մրցումին վերջաւորութենէն հինգ վայրկեան առաջ՝ Հ. Մ. Ը. Մ.ը յաղթական էր մէկ նշանակէտով, բայց Ֆրանսացիները յաջողեցան հաւասարիլ եւ քիչ մնաց որ Հ. Մ. Ը. Մ.ը կրկին պարտուէր։ Ուրեմն մնացին հաւասար։

Յաջորդ մրցումը տեղի պիտի ունենայ Փետր. 23ին, Marignaneի մէջ։ Կը յուսանք թէ մեր տղաքը այս անգամ պիտի արժեցնեն իրենց կարողութիւնները ։

★ Ֆութպոլի յանձնախումբը իր ջերմ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ Պ. Լեւոն Պագրճեանի որ սիրայօժար ստանձնեց Հ. Մ. Ը. Մ.ի մարզիչի պաշտօնը։ Ո՞վ չի ճանչնար հայ ֆութպոլի պատմութեան մէջ Լեւոնը, Պոլսէն Պրիւքսէլ, Փարիզ եւ յետոյ Մարսէյլ։ Ան ամէն տեղ բերաւ իր բեղուն գործունէութիւնը, եւ այժմ կրկին ստանձնած է այս դժուարին պաշտօնը։ Սիրով կը հրաւիրուին Հ. Մ. Ը. Մ.ի բոլոր ֆութպոլիստները եւ համակիրները միութեան մեծ սրահը, ամէն ուրբաթ, լսելու այս շահեկան դասախօսութիւնները։

Վահան Շամլեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՅ, հայագիտական ուսումնաթերթ, 1946 Յունուար - Դեկտեմբեր, 127 մեծադիր էջ։ Հասցէ.— Mechitharistengasse 4, Vienne (Autriche):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Ի՞նչպէս «տուն» վերադարձանք

Կանգ կ'առնենք շուարած։ Մեր տեղակալը կը ձայնէ — «En avant!» կը շարժինք, բայց, արադահարուածները կը կափկափեն երկար, աւելի ուժգին, կապարներու բոցեր կ'անցնին մեր մօտէն կ'իյնան մեր քովիկը։ Խուճապը ծայր կուտայ ։ Իրարանցումը կը սկսի, ամէն ոք եւ կը փախչի ապաստան մը կը փնտռէ։ Կը հետեւիմ, փողոցին վրայ գտնուած դուռները կը հրեմ ներս մտնելու յոյսով, բայց, անոնք բոլորն ալ գոց են։ — Ես, ես կը ձայնեն աջէն ձախէն։ Ես կը փախչինք, ուրիշներուն հետեւելով փոքր փողոց մը կը մտնեմ ու բախտէս, բաց դուռ մը ներս կը սողոսկիմ ։ Ես մինակ չեմ այն տեղ։ Հարիւրներով, հարիւրներով արդէն լեցուած են հոն, վրայ - վրայի դրեթէ մէկը միւսին շալակը ելած։ Մեր շունչը բռնած կը սպասենք։ «Յառաջապահներ պաշարեր են քաղաքը, բայց կանոնաւոր բանակը տակաւին հոս չէ, շուտով կը հասնի, այն ատեն կը ճզմուի մեր ճակատագիրը... կ'ըսեն բանիմացները։ Ի՞նչ, դերի պիտի իյնանք։ Ինը տասը օր քալելէ վերջ, այսքան տաժանելի յոգնութիւն կրելէ վե՞րջ։

Մեր տեղակալը կը խնդրէ որ լուռ մնանք, եւ դրան մուտքին ճերմակ սաւան մը պարզելու համար կամաւոր մը կը փնտռէ։ Հայ տղեկ մը առաջ կը նետուի, ճերմակ սաւանը կը կապենք աւելի մը կոթին վրայ։ «Երբ թշնամի զօրքը գայ —կը պատուիրէ մեր տեղակալը — այս դրօշը բարձր բռնած կ'օրորես, օդին մէջ կը ճօճես, եւ բարձր ձայնով camarade! camarade կը պոռաս...»։

Յանկարծ, դուրսը արտասովոր աղմուկ մը կը բարձրանայ։ Արագահարուածները կը կափկափեն, ձեռնառումբերը կը պայթին, ոտքի ձայները կը շատնան, վերջապէս երգի մը ձայնը կը թնդացնէ շրջապատը։ «... Հայլի, հայլօ, հայլա...»։ Ու անոր կը յաջորդեն ուրիշ ձայներ, բազմազան աղմուկներ։ «Camarade! camarade...! Մեր թաքստոցը կը պաշարուի։ Երկու պահակներ կը կենան դրան վրայ։ Ուրիշ խումբ մը ճիշդ դիմացը զէնքերը պատրաստ՝ ուղղած մեզի։ Ֆրանսախօս տեղակալ մը քանի մը զինուորներով ձեռքի լապտերով մը ներս կը մտնէ ու կը ձայնէ, — «Զէնքերը վար, ձեռքերը վեր, դուրս...» Ոչխարներու հօտի պէս հլու, հնազանդ կը հետեւինք։ Զէնքերը մեզի ուղղած խումբը իւրաքանչիւր դուրս ելլողի կը հարցնէ.— «Camarade?» իւրաքանչիւր դուրս ելլող իր կարգին կը պատասխանէ ձեռքերը բարձրացնելով. — «Camarade! camarade!:

Կը հաւաքուինք մեծ հրապարակին վրայ։ Երիտասարդ տեղակալ մը կը բարձրանայ փոքր կառքի մը վրայ եւ կը ճառէ։

— « Զինուորներ, Ֆրանսացի ընկերներ։ Պատերազմը ձեզի համար վերջացաւ։ Ոչ մէկ թշնամանք ձեզի հանդէպ։ Մեր զէնքերը ոչ մէկ ատեն ուղղած պիտի ըլլային ձեզի ձեր հայրենիքին հանդէպ, եթէ ձեր մեծերը զոհը չդառնային Մեծն Բրիտանիոյ, անոր դրամատէրներուն։ Այսու ամենայնիւ յանուն Առաջնորդին կը յայտարարեմ որ յաղթանակը ապահովուած է, եւ թէ 15 օրէն Անգլիացիներուն ալ դասը պիտի տանք։ Ձեզի կը մնայ, ձեր իսկ շահուն համար, հանդարտութեամբ սպասել մինչեւ որ տուն վերադառնաք։ Շատ չէ 15 օրէն կամ ամէնէն ուշը մէկ ամիսէն ամէնքդ ձեր սիրելիները գտած կ'ըլլաք ։

Կեցցէ՛, Առաջնորդը, կեցցէ՛, Մեծն Գերմանիան, կեցցէ, Ֆրանսան, անկցին Անգլեւսաքսոնները։

Ի՞նչ տպաւորութիւն ձգեց մեր վրայ այս ճառը, չեմ գիտեր, այնքանը կը յիշեմ միայն որ, ծափերը շատ երկար տեւեցին, եւ մարդոց դէմքերուն վրայ յուսահատութենէն աւելի յուսադրիչ ուրուագիծ մը կար։ Չէ՞ որ բոլորին համար էն էականը տուն վերադառնալն էր ։

Յաջորդ օրը, արդէն, մենք կ'ապրէինք գերութեան առաջին դառնութիւնները։ Բաց դաշտին մէջ հեղեղատին տակ, յետոյ քսան քիլոմեթր ճամբայ առանց դադարի, տիղմերու մէջէն։

«Baccarat»։ Անմոռանալի անուն մը։ «Բաղերն Աքսօ» փոքր զօրանոց մը, բայց տասնըութ հազար հոգի վրայ - վրայի։ Շէնքին ամէն ծակ ու ծուկը, պարտէզին ամէնախուլ անկիւնները բազմութիւնը վրայ վրայի։ Ջուրի նեղութիւն, հացի նեղութիւն, հաղուստի մաքրութեան հոգ։ Ոջիլը կը սկսի տուն շինել մեր վրայ եւ աղտը կը վազէ մեր պարանոցէն։ Բայց յոյսը կ'ապրի մեր մէջ։ Կը տոկանք, չէ՞ որ քանի մը օրուան, կամ շատ շատ մէկ երկու շաբթուան համար է։

Ամէն օր, եւ օրը քանի մը անգամ շատ յուսադրիչ ճառեր կը լսենք մեր մեծերէն, հրամանատարներէն։ Բոլորն ալ շատ լաւատես են, բոլորն ալ կը թելադրեն համբերել ու սպասել։

Ալզասցիները կ'ազատագրուին, Լոռենցիները իրենց կարգին տուն կ'երթան։ Յետոյ երկաթուղիի պաշտօնեաները, նաւաստիները պայթուցիկ նիւթերու եւ ականներու մասնագէտները։ Յոյսը կը ծաղկի։ Մենք օրերը պարանով կը քաշենք։ Դուրս ելլող - մտնողներէն կ'իմանանք թէ լեցուն կառախումբեր տուն դրկելու պիտակին տակ Գերմանիա տարեր են, բայց չենք հաւատար։ Մեր ականջները բոլորովին ուրիշ բաներով լեցուած են։ «Իրենք հաց չունին ուտելու ո՞ւր պիտի տանին այնքան բազմութիւն։«Եթէ Գերմանիա տանիլ ուզէին, մեզմէ պահելու վա՞խ ունէին...»։ Այսպէս կը տրամաբանէինք երեւոյթները այդպէս ենթադրել կուտային մեզի։

Ու օր մըն ալ — մեզի համար ճակատագրական օր մը — զօրանոցի չորս ծագերը ձայնեցին որ

նայի մէջ այ երաշտը աղէտալի կացութիւն մը ստեղծած է: Մէկ խօսքով Ռումանիան ստիպողական օգնութեան կը կարօտի, հագուստ - կապուստ, դեղ եւ մանաւանդ հաց կ'ուզէ:

Վերջին պահուն Եաշի դպրոցին կրթական քննիչը կը հեռագրէ թէ ուսուցիչ մը մեռաւ անօթութենէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՊԱՌԱԶԻՆՈՒԹԵԱՆՑ ԿՐՃԱՏՄԱՆ Յանձնաժողովը կը շարունակէ վիճիլ հիմնական հարցերու մասին: Ֆրանսական պատուիրակն այ միացաւ ամերիկեան ծրագրին, որ կը տրամադրէ հիւլէական ուժի խնդիրը անջատել զինաթափութեան ընդհ. հարցէն: Այս առթիւ յայտարարեց.— «Սովորական եւ դասական զէնքերը պէտք է կրճատուին եւ սահմանափակուին, իսկ հիւլէական զէնքերը պէտք է ամբողջովին մէկդի դրուին»: Խորհրդային պատուիրակը դեռ չէ ընդունած այս տեսակէտը, որոշ զիջումներ կատարելով հանդերձ:

ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմակերպութեան յանձնաժողովը իր առաջին նիստը գումարեց Ժընեւի մէջ, իբրեւ նախապատրաստական աշխատանք: Մէկ միլլոն կը հաշուեն իրենց երկիրներէն հեռացած կամ տեղահան բնակիչներու թիւը: Առնուազն 150 միլլոն տոլար պէտք է, գործը կազմակերպելու համար:

ՄՍԱՑՈՒ ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ նոր կարաւան մը հասաւ Փարիզ, ազդելով գիներուն վրայ: Եզան միսը որ 140 ֆրանք էր երկուշաբթի օր, իջաւ 140ի, հորթի միսը՝ 195ի, ոչխարը՝ 212ի: Թերթերը կը գրեն թէ 150 կրամ սառած, 150 կրամ թարմ միս պիտի բաժնուի Փետրուարի DC կտրոնով: Սառած միսին գինը պիտի ըլլայ 123, թարմը՝ առաւելագոյն 235 ֆրանք:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերը շատ ծանր կը ցուցնեն կացութիւնը: Կը վախցուի որ քաղաքացիական պատերազմ ծագի Արաբներուն եւ Հրեաներուն միջեւ: Ահաբեկչական գործունէութիւնը վերսկսած է: Արաբները կը մերժեն որ եւ է զիջում եւ կը պահանջեն անմիջական անկախութիւն միացեալ Պաղեստինի համար: Միեւնոյն ատեն կը շեշտեն թէ Պաղեստինը չափազանցխճողուած է եւ Հրեաները կը վտանգեն Արաբներուն գոյութիւնը, ինչպէս եւ արաբական պետութեանց կենսական շահերը:

ՊՈՒՔՐԷՇԻ անգլ. զինուորական պատուիրակութիւնը մեկնեցաւ, քանի հոգի միայն ձգելով: Ասոնք ալ պիտի հեռանան հետզհետէ:

«արհեստաւորներ»ը կ'ուզեն: Դերձակ, կօշկակար, ատաղձագործ, հիւսն, երկաթագործ, եւն. եւն.: «Տուն պիտի երթանք, շտապեցէք» կը ձայնէին ամէն կողմէ: Մեզի համար շատ տրամաբանական էր: Հարկաւ, առաջ արհեստաւորները պիտի տանին, յետոյ պարզ գործաւորները, չէ որ գործարանները քանդուած էին եւ գործ չկար բանուորներուն:

Կէս ժամուան մէջ մեր բեռները կապած, կարգի կը շարուէինք: Ամէն ոք ուրախ էր, ամէն մարդ յուսալից: Տուն երթալու համար հողագործը դերձակ եղած է, հօտաղածը կօշկակար: Ասիկա տուն երթալ է...

Քանի մը գերման զինուորներ մեզ կ'առաջնորդեն կայարան:— Ո՞ւր պիտի երթանք: — Deutch - land, կը պատասխանեն, բայց, չենք հաւատար, չենք ուզեր հաւատալ, այնքան ուժեղ է մեր մէջ տուն մեկնելու հաւատքը: Յետոյ երեւոյթներն ալ այդպէս ցոյց կուտան: «Եթէ Գերմանիա տանելու համար է, ինչո՞ւ մեզի այսպէս ազատ համարձակ կը ձգեն, ինչո՞ւ վակոններու դռները չեն փակեր, ինչո՞ւ աջ ու ձախ պահակներ չեն շարեր, ինչպէս առաջին օրերուն... ինչո՞ւ ինչո՞ւ»:

Կառախումբը կը շարժի, Թաշկինակները կ'օրօրեն: Մեր մէջ միամտօրէն երգողներ ու պարողներ կը գտնուին: Դուռներէն, պատուհաններէն կախուած դուրս կը նայինք որ ուղղութեամբ երթալը կը դիտենք, յուսալից:

Անկիւնադարձ մը, յանկարծ մեր կառախումբը դիծը կը փոխէ եւ կ'ուղղուի դէպի արեւելք, դէպի անծանօթ հորիզոններ:

Երկու երեք օր վերջ մենք փշաթելերու ետեւ հաստատուած քաղաքներու միասեռ բնակիչներն էինք: «Տունը» շատ շատ հեռու էր հիմա մեզմէ, եւ մեր յոյսերը եղերականօրէն ջախջախուած:

Մեր յոյսի «երկու շաբաթ»ները կամ «մէկ ամիս»ը հինգ տարիներու երկայնութիւնը ունեցան: Մէն մի օր, մէն մի ժամ, մեզի համար եղաւ տաժանելի: Այդ հոգեխռով օրերուն տուներ քանդուեցան, յոյսեր փճացան, կեանքեր չքացան:

Ազատութիւնը եկաւ, բայց շատ ուշ... Ազատութիւնը շատերուն համար փունջ մը ծաղիկ միայն բերաւ...

Camarade...! camarade...!

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

Մարսէյլի մէջ
քօղարկեալ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իթալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ:

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré
Անակնկալներ, քօթիյեօն եւ մրցում:
Երկու նուագախումբ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ եկած, JOE SMITH եւ Orchestre Argentin: MARINO:

Կիները գիշերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ:

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69:

Մուտք 500 Ֆր.:

Հայ երիտ. Միութիւններու անդամները կը վճարեն 300 Ֆր.

Ուսանողները 100 Ֆր.

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՍՏԱՑԱԾ ԵՆ.
— (Պաշտօնաթերթ 12 Յունուար).—

Մանուկեան Յակոբ, բանուոր, ծնած 1896ին Ամասիա, կինը Գիւփէլեան Աննա, ծնած Սու Շէհիր, այժմ Վիվիէ: Օհանեան Գրիգոր, բանուոր, ծնած 1903ին Իզմիր, կինը Գարամանեան Մարիամ ծնած Զէնկիլէր, այժմ Օպընա: Բալայեան Յովհաննէս, սափրիչ, ծնած 1909ին Պրուսա, կինը Պէօրէքճեան Զուարթ, ծնած Իզմիթ, այժմ Սէնթ Ուէն: Սիմոնեան Ստեփան, դերձակ, ծնած 1920ին Անգարա, կինը Եաղլանաքեան Լիւսի, ծնած Անգարա, այժմ Սէն Գլէռ տը լա Թուռ: Թադէոսեան Բիւզանդ, շրջուն վաճառորդ, ծնած 1906ին Մարզուան, զաւակները՝ Ալիս, ծնած 1940ին Վիէն, Լինա-Նիկօլ՝ 1945ին Վիէն, կինը Մօղեան Արփինէ, ծնած Իզմիր, այժմ Փոնթ Էվէք (Վիէն): Զոլաքեան Թադէոս, շրջուն վաճառական, ծնած 1908ին Զէնկիլէր, կինը Տէմիրճեան Հայկանուշ, ծնած Պոլիս, այժմ Ալֆորվիլ: Թէրզեան Սուրէն, սափրիչ, ծնած 1908ին Ֆարզա, կինը Ներսէսեան Ֆլէրա, ծնած Կեսարիա, այժմ Սէնթ Էթիէն: Թոռլիկեան Գառնիկ, դերձակ, ծնած 1901ին Եոզկատ, կինը Համամճեան Տիգրանուհի, ծնած Եոզկատ, այժմ Իսսէլ:

(Շար.)

ԲՈԼՈՐ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ուսանողները կրնան դիմել Institut Arménienի, 30 Ave. Georges Mandel, Paris (16), հեռաձայն Klé. 20-69:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Մարգարեան կը փնտռէ իր քոյրը՝ Մարիամ Սարգիսեան եւ երկու զաւակները՝ Հրանտ եւ Անժէլ, որոնք Քոստանցա կը գտնուէին 1939ին, ինչպէս նաեւ եղբայրը՝ Հայկ Փափազեան, եւ կինը Սուրթանէկ, Պուքրէշ: Տեղեկացնել Տիկին Մարգարեանի, 9 rue des Acacias, Cenon (Gironde), France:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Տիկին Աւտալեան Հայկանուշ, ծնեալ Փիլոսեան, կը փնտռէ իր զաւակը՝ Յարութիւն Աւտալեան: Տեղեկացնել Սեւրի Մուրատեան վարժարանը, 26 rue Troyon, Sèvres (S. O.)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ Խաչիկ Սմսարեան, Թոքաթի Զութլուկ գիւղէն: Պատերազմէն առաջ կը գտնուէր Սելանիկ (Յունաստան): Տեղեկացնել H. Kharibian, rue Peyssonneam, Vienne (Isère), France: Ցանկալի է կը խնդրուի Աթէնքի «Ազատ Օր»էն արտատպել:

ԼԻՈՆԻ Հ. Ց. Դ. «ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ»Ի ընկերահամակրական մեծ խնջոյքը, 16 Փետրուար կիրակի կէս օրէ վերջ ժամը 2էն 12, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, նուագ, երգ, արտասանութիւն, հայկական եւ եւրոպական պարեր, մասնակցութեամբ «Նոր Սերունդ»ի «Կառվարենց» նուագախումբին: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ «Համազասպ» խումբի կողմէ (Մարսէյլ), այս կիրակի առտուան ժամը 9ին, Camp Ripert, Bar de la Fraicheurի ներքնասրահը: Կը խօսի ընկեր Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ: Նիւթը՝ «Որո՞նք են հայրենասէրները»: Խօսք կ'առնէ նաեւ շրջանիս ֆրանսացի ընկերվարականներու քարտուղարը, Պ. E. CILIBERTI:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ԵԳԻՊՏԱՑԻ կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին, բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Զեկուցում ընկեր. ԳԱՍՊԱՐ ԻՓԷՔԵԱՆԷ:

Հ. Յ. Դ. «ՎԱՐԴԱՆ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին, Առնուվիլ լէ Կոնէսի մէջ, սովորական հաւաքատեղին: Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Գասպար Իփէքեան:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ «Մուրատ», «Բարգէն Սիւնի» եւ «Սեպուհ» խումբերու ընկերները այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, սովորական ժողովատեղին:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, հայրենակից Հրայր Սասունիի ճաշարանը, 31 rue d'Alexandrie, métro St. Denis:

Բոլոր հայրենակիցներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է: Օրակարգ՝ վարչութեան ընտրութիւն: Բ. Զեկուցում ներգաղթի մասին:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» «Վ. Մամիկոնեան» եւ «Արարատ» խումբերու ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ակունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 23 Փետրուար, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

«ՎԵՐԵԼՔ»
(Երիտասարդ քրիստոնեայի ամսագիրը)

Լոյս կը տեսնէ մօտ օրէն, հայերէն եւ ֆրանսերէն: Տ[illegible]կան բաժնեգին 150 Ֆրանք: Հասցէ.— M. Helvadjian, 19 rue Portalis, Aix en Provence, B. du R. C. C. 914.04, Marseille:

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐ ՕՐԷՆՔԸ
(ASSURANCES SOCIALES)

Պարտք կը զգամ տեղեկացնելու հայ աշխատաւոր դասակարգի (գործաւոր, արհեստաւոր, պաշտօնեայ) Ընկերային Ապահովագրութեան Սնտուկին մաս կազմող Ապահովագրուողներու հետեւեալ օրէնքը.—

Ըստ 26 Հոկտեմբեր 1946 օրէնքի տրամադրութեանց՝ Ընկերային Ապահովագրութեան Սընտուկը կը վճարէ 80 առ հարիւր, բերնի եւ ակռաներու հիւանդութեանց դարմանումին եւ մանաւորապէս ատամնաշարի (Appareils Dentaires, couronnes et bridges) մետաղէ քուրոններու եւ կամուրջներու շինութեանց համար: Մանրամասն տեղեկութիւն ստանալու համար դիմեցէք ձեր օրինաւոր ատամնաբոյժին,

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Dimanche 16 Février 1947 Կիրակի 16 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4932-Նոր շրջանի թիւ 571 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿՈՒՔԸ ՄԻԱՍԻՆ

Շատ փափուկ խնդիր մը կը շօշափէ ամսագիր «Յուսաբեր»ին Դ. եւ վերջին հարցումը.—

«Ի՞նչ կը կարծէք որ ըլլայ պետական լեզուն մեր հայրենիքին մէջ. (արեւելահայերէ՞ն, արեւմտահայերէ՞ն թէ երկուքին խառնուրդը): Ի՞նչ կ'ուզէք որ ըլլայ պետական լեզուն մեր հայրենիքին մէջ. (արեւելահայերէ՞ն, արեւմտահայերէ՞ն թէ երկուքին խառնուրդը): Արեւելահայերէնը իբրեւ պետական լեզու ընդունելու պարագային, ի՞նչ ճակատագիր կը կարծէք որ ունենայ արեւմտահայերէնը»: (Յառաջ, 19 Յունուար: Նաեւ Փետրուար 2 եւ 9):

Թերեւս ժամանակը չէր այս հարցը քրքրելու: Բայց քանի որ հրապարակ դրուած է եւ մենք ալ խառնուեցանք, փորձենք վերջացնել:

1911ին, երբ ոչ կազմակերպուած հայրենիք ունէինք, ոչ ալ պետական կորիզ մը, համալսարանով եւ Ակադեմիաներով, լեզուական հարցի մասին հարցարան մը հրատարակեցինք շաբաթաթերթ «Ազատամարտ»ի մէջ:

Ո՛րքան հեղինակաւոր պատասխաններ, սահմանին երկու կողմերէն: Առանց դաւանանքի խտրութեան: Վարանդեանէն մինչեւ Ստեփան Լիսիցեան, Շահրիկեանէն Տիրվանզադէ եւ ուրիշներ:

Վստահ ենք որ շատ մը միտքեր պիտի բացուէին, եթէ գանոնք արտատպէինք այսօր: Իբրեւ կենդանի ձայներ գերեզմաններու խորէն:

Ամփոփուինք «Յուսաբեր»ի հարցումին վրայ:

Իրերու բերումով, արեւելահայերէնը դարձեր է արդէն պետական լեզու:

Մարդիկ բաւական չսեպելով այս պատահմունքը. ամէն մէջոց կը փորձեն, որպէսզի այդ [illegible] կանը դառնայ նաեւ մտատիպարը օրուան կարգուսարքին: Եւ գիտեր յաջող, բայց մեծ մասով չինծու եւ բարբարոս: (Բարեհաճեցէք արտասանել եւ սորվիլ,— Պետաշխխնայդրամարկղ, լաուրեատ, վիցե-պրեզիդենտ, պրեմիեր-մինստր, օկուպացնել, էվակուացնել եւն.):

Տակաւին չենք խօսիր բուն քերականութեան, օրինակ՝ բայերու խոնարհման մասին, որ շատ հեռուները պիտի տանէր մեզ: (Ծնեց եւն.):

Մենք պիտի առաջարկէինք որ երկու լեզուներն ալ հաւասարապէս գործածուէին: Փորձ մը որ պիտի դիւրացնէր ճոխացումը, ներդաշնակումը եւ թերեւս միացումը:

Հանրապետական Հայաստանի օրով, Երեւանի մէջ կը շարունակուէր Վանի «Աշխատանք»ը, արեւմտահայ բարբառով:

Ռամկավարներն ալ արեւմտահայ լեզուով կը խմբագրէին իրենց թերթերն ու թռուցիկները:

Միայն մեզի յատուկ երեւոյթ մը չէ այս պարագան: Ճիշդ այս միջոցին նմանօրինակ խնդիր մը կը յուզուի Նորվեկիոյ մէջ:

Ազգային միութեան գաղափարը ոչինչ կը կորսնցնէ, երկու լեզուներու գործածութենէն:

Ամէն պարագայի մէջ, անպայման պիտի ըլլար միեւնոյն կաղապարը պարտադրել բոլորին, խաթարելով կամ բռնի մահուան դատապարտելով արեւմտահայ աշխարհաբարը:

Ան որ այդ լեզուով կը գրէր օտար ափերու վրայ, ոտանաւոր թէ արձակ, ինչո՞ւ նոյն իրաւունքը պիտի չվայելէ հայրենիքին մէջ:

Տեղական հայրենասիրութեան տենչ մը չէ որ այս տողերը գրել կուտայ մեզի:

Խնդիրը շատ աւելի բարդ է եւ խոր: Եթէ կ'ուզէք՝ համահայկական:

Մենք չենք կրնար հանդուրժել որ անհետ կորսուի արեւմտահայ միտքին, լեզուին, մշակոյթին դարաւոր վաստակը:

Երեւանը ամէն բան չէ ոչ իր դիտութեամբ, ոչ ալ ներկայ սահմաններով:

Գիտենք, այս խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ հարցարաններով եւ առօրեայ յօդուածներով:

Բայց եւ այնպէս, մեր պարտքն է միշտ յիշեցնել Հայկական Արտասահմանի հիմնական իրաւունքները: Ամէն անգամ որ առիթ կը ներկայանայ: Ուղղակի կամ անուղղակի:

Վա՛յ անոնց որ այս խնդիրն ալ վերածեր են քաղաքական մարզանքի: Անցուդի կամ նուազուրդի:

Խորհրդածութիւն մը եւս՝ յաջորդով:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ՎԱՐԴԱՆԱՆՔ»

Ի՛նչ երանելի մարդ է եղեր մեր Վարդան Մամիկոնեանը:

Մեր մամիկներէն մինչեւ մեր մանուկները, յետին գրոցբրոցէն մինչեւ հեղինակաւոր անուններ, Եղիշէն ալ մէջը, «Վարդանանց» երգած են դարերէ ի վեր:

Չեմ գիտեր թէ ժամանակին երբ թարմ էր իր հողակոյտը, հայհոյողներ ունեցա՞ծ է: Կամ զինքը «անճարակ քաղաքագէտ»ի տեղ դնողներ թուղթ մրոտա՞ծ են, ապացուցանելու համար որ ան ալ «դաւաճան» է:

Սաչափ կը յիշեմ, որ երբ մանուկ էինք թուղթէ սուր ու սաղաւարտ, զրահ կը շինէինք, ածուխով պեխեր, իր պատկերին նմանելու համար:

Անշուշտ այն օրերուն ալ եկեղեցին կը տօնէր զինքը, բայց մենք թատրոն կ'երթայինք ծափահարելու համար: Եւ ի՛նչ յուզումով ու խանդավառութեամբ:

Բան մը փոխուած է միայն անկէ ի վեր, որ ստուեր չի ձգեր իր անունին վրայ: Վասակն է որ հերոսանալ սկսած է, իբրեւ մեծ դիւանագէտ, որ թշնամիին ոտքն էր ինկած իր «ազգը փրկելու» համար:

Կ'երեւի ժամանակն է ամէնէն մեծ դատաւորը, ամէնէն մեծ հեղինակը, ամէնէն մեծ պատմաբանը որ իրաւունք ունի ըսելու իր խօսքը, դաւաճանը դարձնելով հայրենասէր, թշնամիին բարեկամ: Իր հայրենիքին ու ազգին համար մարտը մատին չդպցնող պօչլաֆիկն ալ մե՛ծ, շա՛տ մեծ «Հայաստանասէր» մը:

ՍՕՍԻ

Սեւան

...Մի աղօտ լոյս էր կայծկլտում այնտեղ՝
Հնամեայ վանքից մի անշէջ ճրագ,
Ցեղիս սիրտն է այն ասես վառ կանթեղ
Քո մէջ բոցկլտում դարեր շարունակ:

Եւ հալածական հողի մի բեկոր
Քո սիրող գրկում հանգչում էր խաղաղ,
Խաւարն էր կիտւում ամէն երեկոյ
Էլ ոչ ուխտաւոր կար, ոչ հրախաղ ...

Գեղամի երկրին իջնում էր գիշեր,
Կապոյտ մութի մէջ լուծւում լեռ ու արտ,
Նիրհում համօրէն անդաստան ու շէն,
Ցօղնաթեկ օրուան հոգսերից կալսարդ:

Ու նիրհում էին խաւարի ծոցում
Խրճիթների գորշ զանգուածներն անձեւ —
Մօտիկ ու հեռու շէներն հայկազուն՝
Հին Գոմաձորից մինչեւ Բայազէտ:

Իսկ ես մտատանջ նստում էի լուռ
Քո պերճ ափերին, իմ չքնաղ Սեւան,
Ու մատաղ սիրուս մակոյկները թոյլ,
Առագաստ բացած՝ մտնում կարաւան:

Բարձրանում էին մերկ ծովանոյշներդ
Դէպի Գեղամայ լեռները ծաղկած,
Աղօտների մէջ մինչեւ ուշ գիշեր
Հէքեաթ փսփսում հովին ու ծաղկանց:

Ջինջ աստղերի հետ նստում երազի,
Ու պատմում իրենց սէրը կուսական,
Մինչ Արուսեակը իջած անհասից՝
Քո ջրերի մէջ առնում էր լոգանք:

Վառւում էր արփին հեռաւոր մուժում,
Բոսոր ցոլքերը ցրելով վե՛ր - վեր.
Ու վառում մէկ - մէկ լեռները հուժկու
Հայոց աշխարհի՝ որպէս կերոններ:

Մասիսն էր զարթնում քնից արքայական՝
Ուսերից նետում վերմակը ամպի,
Զարթնում Արագած, Նեմրութն ու Արան —
Աժդահաները Հայոց աշխարհի:

Զարթնում էր համայն աշխարհը Հայոց
Եւ ամէն հօտաղ, արտւոր, շինական
Լուռ մրմնջում իր աղօթքն Աստուծոյ՝
Հայեացքը դէպի Արարատ հսկան:

Գեղգեղում էին արտոյտ ու առուակ,
Շաղում ջրերը քո բիւրեղաջինջ,
Եւ քո ափերից հազար աղաղակ —
Հազար կանչերով դեռ կանչում են ինձ ...

Գ. ՍԻՍԵՌՆԱԿ

Մամուլի աշխատաւորներուն գործադուլը

Ինչպէս կը նախատեսուէր, մամուլի աշխատաւորները գործադուլ յայտարարեցին հինգշաբթի գիշեր, եւ թերթերը լոյս չեն տեսներ ուրբաթ առտուընէ ի վեր:

Անցեալ անգամ հրատարակիչներն էին որ դադրեցուցին թերթերը: Այս անգամ սենտիքաները ապարդիւն նետուած են, 25 առ յաւելում պահանջելով: Կառավարութիւնը կը մերժէ ընդհ. յաւելումներ կատարել, որպէսզի կարենայ կրճատել եւ պահել ապրուստի գիները:

Ինչպէս բացատրած էինք ուրբաթ օր, սուր տագնապի մը մատնուած է ամբողջ երկիրը, ճիշդ այն պահուն երբ կառավարութիւնը ամէն միջոց կը փորձէ ելմտացոյցը հաւասարակշռելու եւ ֆրանքը փրկելու համար:

Մամուլի աշխատաւորներու գործադուլէն զատ, պետական պաշտօնեաներն ալ ամէն աշխատանք դադրեցուցին ուրբաթ օր, ժամը 16էն սկսեալ եւ թափօրներ կազմեցին փողոցներուն մէջ: Այս առթիւ երկու մեծ ժողովներ գումարուեցան, կրակոտ ճառերով:

Աւելորդ է ըսել թէ այս շարժումներուն մէջ վճռական դեր կը կատարէ Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, որ ունի վեց միլիոն անդամ եւ որուն ղեկավարութեան մէջ տիրական դեր մը կը կատարեն համայնավարները: Իր վարիչները տեսակ մը անպաշտօն նախարարներ են, որոնց կը դիմէ կառավարութիւնը յաճախ, իր տուած որոշումները եւ օրէնքները գործադրել տալու համար: Ըլլալով ամբողջ Ֆրանսայի աշխատաւորական կազմակերպութեանց կեդրոնական մարմինը՝ CGTն կը հանդիսանայ ուրեմն երկրին բանուոր դասակարգին ցաւերուն ու պահանջներուն ընդհանուր ներկայացուցիչը:

Կայ նաեւ Քրիստոնեայ Աշխատաւորներու Սէնտիքան, որուն հովանաւորողները առաւելապէս գործատէրեր են: Իր անդամներու թիւը կը հաշուեն 500.000:

1936ին Լէոն Պլումի Ժողովրդական Ճակատի կառավարութեան միջոցին համայնավար թեկնածուներու շահած քուէներուն թիւն էր 1.600.000, մինչ անցեալ նոյեմբերի ընդհանուր ընտրութիւններուն ատեն անոնք շահեցան աւելի քան հինգ միլիոն քուէ: Համայնավարները, միշտ ճարպիկ եւ աւելի գործունեայ, բերանացի թէ գրաւոր քարոզութիւններով՝ յաջողեցան աշխատաւոր զանգուածներու համակրանքը շահիլ: Համատարած [illegible] ժողովուրդը յոյս մը, կառչելու բան մը կը փնտռէր եւ համայնավարութիւնը կրցաւ օգտագործել այս պարագան:

Աշխատանքի Դաշնակցութեան Գործադիր կոմիտէն կը բաղկանայ տասներեք անդամներէ,— վեց համայնավար, հինգ ընկերվարական, մէկ արմատական, մէկ անկախ: Ունի երկու ընդհ. քարտուղարներ, Լէօն Ժուհօ՝ ընկերվարական եւ Պընուա Ֆռաշօն՝ համայնավար: Այս ծաւալուն կազմակերպութեան յարաճուն գործունէութիւնը անհանգստութիւն կը պատճառէ ու դարձած է մղձաւանջ մը Ֆրանսայի կարգ մը աջակողմեան եւ յետադիմական տարրերուն, որոնք յոռետես գուշակութիւններ կը կատարեն, մանաւորապէս գէշ նշան համարելով պարենաւորման տագնապը:

Կարմիր բանակը կ'արձակուի հետզհետէ

Փետրուար 5 թուակիր հրամանագրով մը, պիտի արձակուին կարմիր բանակի կարգ մը դասեր եւս,— երկու ցամաքային, երեք ծովային, մէկ օդային: Հրամանը պէտք է գործադրուի 1947 Մարտէն Յունիս:

Պատերազմին դադարումէն ի վեր կարմիր բանակին զօրացրումը կատարուեցաւ հինգ տարբեր ժամանակներու մէջ: Առաջին հրամանագիրը հրատարակուեցաւ 1945 Յունիս 23ին, արձակելով 13 զօրադասեր: Երկրորդը՝ նոյն տարուան Սեպտ. 25ին (տասը զօրադաս): Երրորդը՝ 1946 Մարտ 20ին (միայն զինուորներ): Չորրորդը՝ 1946 Հոկտեմբեր 22ին: Այս վերջին երկուքով արձակուեցան եօթը զօրադասեր: Այսպէս 1946ի վերջը արձակուած էին ամէնէն հին զօրադասերէն 30ը: Դժուար է ըսել թէ ո՛րքան զինուորներ զէնքի տակ կը մնան այժմ, եւ քանի՛ զօրաբաժիններ կը գտնուին Եւրոպայի գրաւեալ երկիրներուն մէջ: Սթալին վերջերս հերքելով Չըրչիլի յայտարարութիւնները, ընդամէնը 60 զօրաբաժին կը հաշուէր Գերմանիոյ, Աւստրիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ եւ Լեհաստանի մէջ եղած խորհրդային զօրքը: Եւ կ'աւելցնէր թէ 1946 Հոկտեմբեր 22ի հրամանագրին գործադրութենէն վերջ պիտի մնան միայն 40 զօրաբաժիններ:

Ինչպէս կ'երեւայ, այժմ զգալապէս պիտի պակսին այս 40 զօրաբաժինները: Արդէն իսկ Լեհաստանի մէջ եղած զինուորները կը հաշուեն 30—40.000:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԱՌԱՍՊԵԼԱԿԱՆ ..

ԽՄԲ. — Դեռ չենք ստացած այս շարքին Բ. եւ Գ. յօդուածները:

Պատերազմէն առաջ ո՞ր ճամբորդը պիտի փորձուէր թղթակցութեան նիւթ ընել իր այցելած երկրին սնունդի պայմանները կամ կեանքի անհրաժեշտ ու անմիջական առարկաներու առատութիւնը:

Պատերազմէն առաջ որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր, օրինակ, պահ մը կանգ առնել նպարավաճառին ցուցափեղկին առջեւ ու, բերանաբա՛ց, համրել իրարու վրայ դիզուած ուտելիքներուն տեսակները, կամ աչք մը նետել մսագործին խանութէն ներս՝ ապշահա՛ր: Արհեստով որկրամոլներն անգամ չէին հետաքրքրուեր նոր օրերու այդ զոյգ իշխանուորներուն մթերքով:

Կար ժամանակ երբ Եւրոպացի տանտիկինը իր ոտքը բերել կուտար ուզածին չափ միս, կարագ եւ նպարեղէն: Հեռաձայն մը բաւական էր:

— Փիէ՛ռ, չորս քիլօ միս ղրկէ, չո՛ւտ. մէկ հատ պարարտ հաւ, կարագ, պանիր, թէյ, հաւկիթ, սուրճ, պտուղ, շաքար... ժամը մէկէն առաջ հասցո՛ւր...

Այդ երջանիկ օրերէն ասդին, աշխարհ մը փլաւ ու նոր մը բռնեց իր տեղը՝ բոպիկ ու կէս. սովահար: Ու մեր փափկասուն տանտիկինը դողալով, դողդղալով է որ նպարավաճառին դուռը ափ կ'առնէ այսօր.

— Բարի լոյս, պարոն Փիէ՛ռ, ինչպէ՞ս էք, տիկի՞նը, երախանե՞րը. լաւ օդ կայ այսօր, այնպէս չէ՞... Գիտէ՞ք ինչ, իրիկուան հիւր պիտի ունենամ, քօքթէյլ, յետոյ ճաշ. դուք ալ հրամեցէք... Արդեօք կա՞րելի էր, սանկ, հաւի մը կէսը ունենալ... կարագս ալ ջուրը քաշեց... կրնա՞յիք յաջորդ շաբթուան բաժինս... փոշի հաւկիթ ունի՞ք, պահածոյ մի՞ս... ամուսինս կուգայ կ'առնէ... դուք ձանձրոյթ մի՛ առնէք... Անպատճառ հրամեցէ՛ք, տիկինն ալ միասին...

Ամերիկացի տանտիրուհին դիւանագիտութիւն խաղալու պէտք չունի՝ իրեններուն ուտելիքը ճարելու համար: Ո՛չ աղաչանք, ո՛չ պաղատանք մսավաճառին կամ նպարավաճառին. ո՛չ պարենատոմս, ո՛չ ալ խնայողութեան յորդոր իշխանութիւններէն: Այն աստիճան որ մարդիկ միսն ու կարագը, հացն ու պանիրը աղբանոց կը նետեն, ինչպէս Եւրոպայի մէջ [illegible]

Պատերազմի եւ խաղաղութեան վերջին եօթը տարիներու Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ ուրիշ երկիրներու անընդհատ զրկանքին ականատես վկայ ըլլալէ ետքն է որ կուգամ այս ափերը ու բնական է որ ուշադրութենէս չվրիպին ամէնէն աննշան մանրամասնութիւնները:

Առասպելական ճոխութիւն եւ բազմազանութիւն սննդեղէններու բոլոր տեսակներուն: Ցորդառատ մսեղէն, հաւեղէն, ձկնեղէն, խմորեղէն, շաքարեղէն, պտուղ, ըմպելիք եւ մասամբ նոցին: Կատարեալ ովկիանոս հազարումէկ տեսակ ուտելիքներու եւ խմելիքներու՝ ստամոքս կշտացնելու կամ, թերեւս, ստամոքս ճաթեցնելու համար: Ճաշարանին ցուցակը՝ Յառաջի մէկ էջին չափ լեցուն. ընտրէ՛ ինչ որ կ'ուզես, կե՛ր, ճտկէ՛ որքան կրնաս: Սովորական ստամոքսի մը տարողութիւնն ու տարածութիւնն ալ մոռցեր են կարծես:

Ճաշարանն ենք ընկեր Վրացեանը, Արշաւիրն ու ես: Մեծկակ հնդկահաւու մը ծաւալին համապատասխան պնակ մը դրին առջեւս — մէջը «վիթխարի» խեցգետին մը իր անհրաժեշտ «արարողութիւններով»:

— Երեւի սպասարկուն յարմար դատեր է որ ես կատարեմ բաշխումը, մտածեցի եւ սպասեցի որ երկու պարապ պնակ եւս բերէ:

— Մեզ համար մի՛ սպասեր, սկսիր էլի, ըսաւ ընկ. Վրացեան:

— Սկսի՞մ... այս ամբողջը ե՞ս...

— Այո՛ դուն, մերն էլ կը բերի հիմի...

Պատկեր: Անգլիոյ մէջ երեք հոգինոց ընտանիքի մը համար լիուլի բաւական էր այդ խեցգետինը, որուն կռճիկներուն հետ սկսայ մաքառիլ միս մինակս... Եւ սպասարկուն տակաւին քաջութիւն ունէր հարցնելու թէ «վրայէն մսեղէն մըն ալ կ'ուզէ՞ք»...

Կրնայի բազմաթիւ նման օրինակներ յիշել, ցոյց տալու համար թէ որ աստիճան շռայլ ու շատակեր են մարդիկ այստեղ: Կը թուի թէ Ամերիկացիին համար ուտելու, բան մը ծամելու աշխատանքը այնքան անհրաժեշտ է իր բնախօսական — եւ հոգեկան — բաւարարութեան համար, որքան տոլար վաստկելու եւ դիզելու անդիմադրելի տենչանքը: Եւ կարծեմ ակռային տակ միշտ բան մը ունենալու եւ ինքզինքը խաբելու համար է որ ծիւթ կը ծամէ առտուընէ մինչեւ իրիկուն:

Անգլիացիները երբ փութպոլ կամ քրիքէթ չեն խաղար, խելօքիկ մը տուն կ'երթան՝ Ս. Գիրքը կամ Շէյքսփիրը թղթատելու համար: Ֆրանսացիները ուրիշ բաներով ժամավաճառ ըլլալու համար, կը պտտուին ճաշարանին, կայարանին, հանրակառքին մէջ կամ մայթերուն վրայ՝ ապացուցանելու համար «համայն հանդիսականաց» թէ սիրելու եւ սիրուըտելու արուեստը իրենց մասնագիտութիւնն է: Ամերիկացիները երկու առուծախը մէկ մը կ'ուտեն, որպէսզի կզակը, ստամոքսն ու աղիքները ծուլութեան չվարժուին:

Եւ կ'ուտեն օրուան բոլոր ժամերուն: Ճաշարան, կաթնատուն, սրճարան, (այս վերջինը իր բուն անունով՝ դեղարան) եւ մնացեալները կը բանին օրը քսանըչորս ժամ, տարին երեք հարիւր վաթսունը հինգ օր: Նպարավաճառն ու պտղավաճառը բանալի չունին: Կրնաս նախաճաշել առտուան չորսին. կրնաս պիֆթէք մը ապսպրել կէս գիշերէն ետք: Պտո՞ւղ, շոքո՞լա, ըմպե՞լի կ'ուզէ սիրտդ ամէնէն անկարելի ժամերուն. մի՛ շուարիր, անկիւնի խանութպանը բաց է: Ո՛չ կիրակի, ո՛չ տօն: Ծնունդին օրը, կէս գիշերը շատոնց անցած, խաղող ու նարինջ գնեցի... Լոնտոնի մէջ այդ սուրբ օրը, ժամը չորսէն յետոյ հանրակառք նստիլն ալ մեղքի պէս բան մըն է:

Ահաւասիկ ճաշարան մը, լոյսերուն մէջ կը շողայ: Պատուհանը ածխափայտէ կրակ մը ուր շամփուրի մը վրայ կը թաւալին չորս յաղթանդամ հնդկահաւեր: Քիչ մը անդին, պարարտ կովու մը երկու զիստերը որուն միսերէն խոհարարը «երկյարկանի» սէնտուիչներ կը պատրաստէ:

Ահաւասիկ ուրիշ մը — պատուհանին մէջ շարեր է տասը խորոված հաւեր: Երրորդ մը որուն ցուցափեղկին մէջ ուղղաձիգ կրակարանի մը դիմացը շամփրեր են երկու լման գառնուկներ՝ Պոլսոյ տէօնէր քէպապը յիշեցնող: Շարունակէ՛ ճամբան ու պիտի տեսնես երեսուն երեք խատուտիկ խմորեղէններ ու քաղցրեղէններ ժողովրդական ճաշարանի մը լայն ապակիներուն ետին: Հանդիպէ սա պտղավաճառին եւ գնէ՛, եթէ ախորժակ ունիս, ուզածիդ չափ խաղող, նարինջ, խնձոր, տանձ, դեղձ, սալոր, ելակ, կեռաս, բալ, վարունգ, կանանչ լուբիա, լոլիկ, սմբուկ, մանդարին, պանան, ծիրան, կանանչ պղպեղ եւ ուրիշներ:

Ու կը հարցնես ինքնիրենդ — ինչո՞ւ այսքան առատ ռազմամթերք կամ վառելանիւթ ստամոքսի մը համար որ, վերջ ի վերջոյ, մարդուն գերագոյն նպատակը չէ: Եւ ինչո՞ւ այս ցուցադրութիւնը: Եւրոպայի սովահարներուն քթի՞ն է որ կը խնդան:

Եւ ի՛նչպէս չըմբոստանալ երբ միտքդ կուգան Հին Աշխարհի բազմութիւնները եւ իրենց կերածն ու խմածը — փոշի հաւկիթ, փոշի կաթ, պահածոյ միս, սեւ հաց, ձիու միս, արուեստական իւղեր, էրգաց սուրճ...

Վիճակագիրները հաշուեր են թէ ինչ կ'ուտէ ու կը խմէ Նիւ Եորքը՝ ամէն տարի — հազար վեց հարիւր միլիոն լիպրա միս, հինգ հարիւր միլիոն լիպրա ձուկ, 257.000 լիպրա կարագ, 74 միլիոն լիպրա պանիր, 248 միլիոն լիպրա հաւեղէն, 195 միլիոն երկվեցեակ հաւկիթ, 1556 միլիոն լիտր կաթ ու սեր, 208 հազար վակոն պտուղ ու բանջարեղէն (որուն 21,276ը նարինջ), 12.889 վակոն գետնախնձոր, 7.189 վակոն լոլիկ եւ 2.695 վակոն քաքաւէթ... ըմպելիք՝ տարեկան 8.647.794 կալոն:

Խնայողութի՞ւն: Բառն իսկ Ամերիկացիին — եւ մեր հայրենակիցներուն — ծիծաղը կը շարժէ: Օրական 2500 թոն ուտելիք աղբանոցը կ'երթայ միայն Նիւ Եորքի մէջ: Շատ սովորական երեւոյթ է որ ճաշարանին մէջ սպասարկուն սեղանիդ վրայ բերուած հացն ու կարագը, որոնց մատ չես դպցուցած, առածին պէս, կերակուրիդ աւելցուքներուն հետ, աղբիւրը նետէ...

Կը յիշեցնես թէ նետուածը Անգլիացիի մը մէկ օրուան պարենաչափն է:

— Մեզի ի՛նչ. դրամ ճարեցէք, դուք ալ մեզի պէս կ'ունենաք...

Անհաւատալի շռայլութիւն լոյսի, թուղթի եւ ջերմութեան: 42րդ փողոցի, Թայմզ Սքուէրի, Պրոտուէյի եւ 7րդ պողոտայի սինեմաներն ու թատրոնները ելեկտրական լոյսերու մէջ կը լողան առտուան տասնէն սկսեալ: Կը հարցնես թէ կարելի չէ՞ խնայել. կը պատասխանեն.

— Խնայողութեամբ հարստութիւն չի շինուիր. փա՞ստ կ'ուզես — Ամերիկան...

Ձմեռ է, պէտք է ջերմութիւն ճարել ժողովուրդին: Նորէն կը դանդատիս — անհրաժե՞շտ է որ արեւելեան բաղնիքի վերածէք խանութները, գրասենեակները, կայարանները, ճաշարանները:

— Մենք այնքա՛ն ածուխ ունինք որ... մեղա՛յ, սառէի՞նք...

Խանութն ես. պիտի գնես սանտր մը կամ մատիտ մը: Լաւագոյն թուղթէ շինուած տոպրակի մը մէջ կը դնեն գնումներդ ու կը յանձնեն քեզի:

— Կրնայի գրպանս դնել, օրիո՛րդ:

— Ամօթ է, թուղթէն շատ ի՛նչ...

Բայց «ամօթ չէ»... 304 էջնոց կիրակնօրեայ Նիւ Եորք «Թայմզ»ը փողոցին մէջտեղը, 304 էջ, այսինքն մէկ քիլոյէն աւելի թուղթ որուն համար Լոնտոնի մսավաճառն ու նպարավաճառը իրենց հոգին պիտի տային...

Սննդեղէններու առատութեան վրայ բարդեցէք հանդերձանքի եւ տնական առարկաներու ճոխութիւնն ու բազմազանութիւնը: Լոնտոն երբ վաճառատունէ մը ներս կը մտնես մանր-մունր գնումներու համար, խանութպանը կրնայ քեզի ցոյց տալ իր ամբողջ մթերքը — քանի մը զոյգ կօշիկ, քանի մը զոյգ գուլպայ, շապիկ, թաշկինակ եւայլն: Նիւ Եորքի իր պաշտօնակիցը դարակներուն մէջ շարած է միեւնոյն առարկաները հազարնե՛րով: Վերմա՞կ, սաւա՞ն, սրբի՞չ, սեղանի ծածկո՞ց, օճա՞ռ, խոհանոցի սպասնե՞ր — այս բոլորին համար Նիւ Եորքը երազներու աշխարհն է մեր տանտիկիններուն:

Ես Նիւ Եորքի մասին էր որ գրեցի այսքան բան. դուք ընդլայնեցէք, ընդհանրացուցէք այս պատկերը բովանդակ Միացեալ Նահանգներուն համար: Միեւնոյնն է պատմութիւնը Ուաշինկթընէն մինչեւ Տիթրոյթ, Պոսթընէն մինչեւ արեւմտ. Ամերիկա: Իսկ Քալիֆորնիոյ համար ականատեսները կը վկայեն թէ դրախտէն փրցուած պատառ մըն է Խաղաղականի ափունքը, նահանգ մը զոր Արարիչը օժտեր է իր անհատնում բարիքներով:

Եւ հիմա յետ գրութեան մը — Վերջին պահուն կը լսեմ որ Նիւ Եորքը ունի 700 սինեմա ու միայն 64 թատրոն, 1315 պարասրահ եւ 6679 գինետուն ու գիշերային կապելայ, բայց միայն 8 նուագահանդէսի սրահ:

Պերճախօս չե՞ն թուանշանները:

Ողբա՛մ զքեզ, Եւրոպա՛, դարերու մշակոյթ ունիս, եւ սակայն անօթի ես....

ԺԻՐԱՅՐ

Անյայտ վէպ մը Մ. Նալբանդեանի կեանքէն

ԽՄԲ. — Ամփոփուած «Սովետական Հայաստան»ի, 8 Դեկտեմբերի թիւէն մեր հայերէնով (խորագիրն է՝ Աղօտացած կերպար). —

Մեծ լուսաւորիչ Միքայէլ Նալբանդեանի քաղաքական - հանրային, գրական - հրապարակախօսական բովանդակալից գործունէութիւնը եւ հետքերի դիպուածներով լեցուն յեղափոխական կեանքը, պատմակենսագրական ընդարձակ վէպ գրելու լայն հնարաւորութիւն կ'ընծայեն:

Այդ ականաւոր հանրային գործիչը, իր դարաշրջանի հայ իրականութեան մեծագոյն մարդն է, օժտուած բացառիկ խելքով, երկաթէ տրամաբանութեամբ, մարտնչողի անսասան կամքով, մեծ կրքով, զարմանալի առաքինութեամբ: Մեծ հմայքի տէր այդ մարդուն բոլոր գրութիւնները, — փիլիսոփայական ուսումնասիրութիւն, հրապարակախօսութիւն, տնտեսագիտութիւն, բնագիտական նիւթ, բանաստեղծութիւն, վէպ, գրական յօդուած, եւն. — մէկ նպատակ միայն ունին՝ պայքար ամէն տեսակ ճնշողներուն դէմ: Այս հանգամանքը կը ստեղծէր ազատասէրներու անհուն սէրը եւ յետադիմականներու կատաղի զայրոյթը անոր դէմ:

Արաքսման իր «Ճանապարհ դէպի Կամիշին» վէպին մէջ, ճնշուելով ընտրած նիւթին ծանրութեան տակ եւ չկրնալով ցոյց տալ Նալբանդեանի կերպարը (տիպար), զարմանալի հետեւողականութեամբ աղօտացուցած է զայն: Նալբանդեանը իր մասնակի գիծերով եւ ամբողջութեամբ ճիշդ չներկայացնելով, հեղինակը այդ պողպատակամ մարդը ներկայացուցած է՝ չափազանց սանթիմանթալ (զգացական) եւ ջղագար:

Գիրքին սկզբնաւորութեան իսկ, Նալբանդեան եօթը տարուան բացակայութենէն վերջ, կը վերադառնայ հայրենիք ու առաջին անգամ կը հանդիպի գիւղէն քաղաք եկող գիւղացիի մը, որ կառքին մէջ տեղ մը կուտայ ու առաջին իսկ հարցումին, թէ ի՞նչ է անունդ, կը պատասխանէ՝ Ուրիշան: Եւ «կը համարձակի աւելցնել. — Կ'ըսեն թէ այստեղ մշակութեան գործ շատ կայ»: Հայ աշխատաւոր գիւղացիի մեծ կարեկիցը՝ Նալբանդեան չէր կրնար չօգտագործել առիթը եւ երկարատեւ բացակայութենէն վերջ, Ուրիշանի հարցումներ չուղղել հայ գիւղացիի իրական վիճակի մասին եւ չարտայայտել պանդխտութեան մասին իր ունեցած կարծիքը: Այդ բոլորի փոխարէն Նալբանդեան չպատասխանեց Ուրիշանի հարցին. զինքը գրաւողը եղաւ Ուրիշանի հագուստին տակէն երեւցող հովուական սրինգի ծայրը եւ փոխանակ թըշուառ գիւղացին տանջող հարցումին պատասխանելու՝ Նալբանդեան կ'առաջարկէ նուագել:

Գիւղացիներու վիճակի մասին մօտէն ծանօթանալու եւ դաւադրական (կոնսպիրատիվ) աշխատանքը տարածելու մտքով, Նալբանդեան կը սկսի շրջագայիլ գիւղերն ու Թէոդոսիա: Կառապան Միսաք, որուն կառքով կը կատարէր Նալբանդեան իր շրջագայութիւնները, կը ձերբակալեն եւ գաղտնիքներ կորզելու համար՝ ոստիկանութիւնը ծեծելով զայն կը սպաննէ:

Նալբանդեան, որ այդ ամէնը շատ լաւ գիտէր՝ գերեզմանատունը զբօսանքի գացած ատեն կը հանդիպի Միսաքի կնոջ եւ անկէ կ'իմանայ ամենասարսափելին, ամենատանջալին:

«Ասում են քեզ ման տալն էր որ էս զուլումը բերեց իմ գլխին»: Միքայէլ խելագարի նման տեղէն ցատկեց, ետ - ետ գնաց ու սկսաւ փախչիլ մեռածներու աշխարհէն: Անոր այնպէս կը թուէր, որ իր ետեւէն կը վազեն ու կը կանչեն «բռնեցէք.. սպաննեց ու փախաւ ...»:

Նալբանդեան կը փախչէր դիւահարի պէս. —

«Մազերը խառնուել էին, թիկնոցի մէկ կողմը ուսից ընկեր էր եւ քղանցքը գետին էր քսւում, չընչասպառ էր լինում, բայց փախչում էր: Իրեն չկարողացաւ պահել, ընկաւ կանաչ խոտերի մէջ եւ սկսեց հեկեկալ»:

Նալբանդեան չատ լաւ գիտէր, որ իր գործը զոհ կը պահանջէ եւ ոչ մէկ զոհ Նալբանտեանի նման մարդը կը մղէր դիւահարի փախուստի եւ ջղային լացի: Կը պարզուի որ Նալբանդեան չատոնց գիտէր Միքաքի մահուան պարագաները: «Ամէն օր գնում էր գերեզմանատուն, ժամերով նստում նրա հողաթմբի մօտ, արտասւում ու տուն վերադառնում»:

Գիրքին մէջ Նալբանդեանի մասին կան, հեղինակի կողմէ եղած յայտարարութիւններ եւ անոր անունի քով գործածուած տարբեր ածականներ՝ անուանի, ականաւոր, մեծ, որոնք ոչ մէկ կերպ կ՚արդարացուին վէպին մէջ: Բոլորիս համար պարզ է, որ Նալբանդեան իբրեւ յեղափոխական ժողովրդապետութեան ներկայացուցիչ՝ ոչ միայն կը մարտնչէր, այլեւ զայն կը հիմնաւորէր: Սակայն վէպին մէջ, ան ոչ միայն չի ձգտիր հանրային կեանքի վրայ ազդել, այլեւ մեծ մասով իրեն տրուած հարցերէն կը խուսափի:

... Գրքին մէջ խիստ աղօտ է պատկերացուած նաեւ Նալբանտեանի կապը ռուս լուսաւորիչներուն հետ: Իրական կեանքին մէջ, մէկ կողմէն բախելով ազայական - կղերական դասու յետադիմական տարրերուն՝ Խալիբեանի եւ Այվազեանի հետ եւ միւս կողմէն չգտնելով զինքը տանջող ընկերային հարցերու պատասխանը՝ դիմեց Ռուսաստան — այնտեղ ռուս մեծ մտածողներու, մասնաւորապէս Չերնիշեւսկիի գաղափարական հզօր ազդեցութեամբ, կը գտնէ ընկերային անարդարութիւններէն դուրս գալու ճամբան եւ ձեռք կը բերէ տեսական պարտաւորութիւն:

... Գիրքին մէջ դէչ պատկերացուած են, Նալբանդեանի կատարած կազմակերպական աշխատանքները, բանուորներու եւ գիւղացիներու համար: Այս վերջին հանգամանքը յատկապէս մեզ պէտք է պարզեր դաւադրական աշխատանքը, զոր կատարեց Թէոդոսիայի եւ գիւղերուն մէջ կատարած իր շրջագայութիւններու ընթացքին: Քարլութիւն պահելով այս հիմնական հարցին մէջ, ուր պէտք է երեւար հրապարակախօսի, հանրային գործիչի մեծ տաղանդը՝ գիւղացիները կազմակերպելու հարցին մէջ, անոր երկաթեայ տրամաբանութիւնը, համոզելու կարողութիւնը, իսկական մարդասիրութիւնը եւ վերջապէս տեսական պատրաստակամութիւնը, հեղինակը վէպին հիմնական տաղձը դարձուցած է երեսփոխանական ընտրութիւնը եւ Նալբանտեանի կեանքի մանր մունր խընդիրները:

... Երկասիրութեան մէջ ճիշդ չէ պատկերացուած նաեւ Նալբանտեանի անձնական կեանքը, անոր վերաբերումը Մարիամիկին, թշուառ աղջկան պատճառած անվերջ տանջանքները: Նալբանտեանի կողմէ սիրոյ չպատճառաբանուած մերժումը:

Նալբանտեան հնդկաստան մեկնելէ առաջ՝ կ՚երթայ Մարիամիկին հրաժեշտ տալու եւ իր «բարեկամական խօսքն ըսելու» Ո՞րն է այդ խօսքը: Կեանքի մէջ կիներու վիճակով այդքան մտահոգ մարդը, Արաքսմանի թելադրանքով՝ իր ընտրած ճամբու տատասկոտութեան համար կը մերժէ Մարիամիկի սէրը, ըսելով,— «սխալած ես, եթէ որոշած ես, որ ազատութեան մեծ գաղափարը կարելի է շրջափակել մանր զգացումներու նեղ սահմաններուն մէջ» ու զայն կը մղէ նոյն վըտանգաւոր ճամբուն, դէպի պայքար. «ազատութեան համար պէտք է պայքարիլ, պէտք չէ դիջանիլ» եւ կը վստահեցնէ Մարիամիկը, որ յաւիտեան պիտի ըլլայ իր օգնականը ազատութեան ճամբուն վրայ: Եզրակացութիւնը անհիմն է: Այս ասպետական հայեացքը սիրոյ վերաբերեալ, բռնազբօսիկ է եւ հոգերանօրէն եւ գեղարուեստական կերպով ալ չարդարանար մեծ սրտի ու մեծ հոգիի տէր Նալբանդեանի համար:

Արաքսմանի վէպի առաջին հատորի փաստերը ցոյց տուին, որ հեղինակը ոչ միայն չէ կըրցած երեւան բերել Նալբանտեանի հմտութիւնը, այլեւ հանրային գործիչի մեծ տուեալները: Սխալ նկարագրուած է նոյնիսկ անոր անձնական կեանքը՝ Նալբատեանը նկատելով ջղագար, մինչեւ անգամ տրամաբանութենէ զուրկ:

Աւելորդ է խօսիլ ուրիշ թերութիւններու մասին, քանի որ հիմնականը չէ ըսուած: Մեր մտքերուն մէջ Նալբանտեան միշտ ներկայացուած է՝ իբրեւ յեղափոխական ժողովրդավար, ազատասէր, անընկճելի, խիստ սկզբունքի եւ բարոյական ուժի տէր անձ մը: Հեղինակը պէտք է կարենար ստեղծել իր վէպին մէջ, անոր ընդհանրացած եւ անհատականացած կերպարը:

Ասոր մէջն է որ չէ յաջողած Արաքսման:

Ա. ԲԱԲԱՅԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՍԻՍ, մանկական եւ պատանեկան ամսաթերթ, Բ. տարի, թիւ 17 եւ 18 (Սեպտ. Հոկտ), պատկերազարդ եւ գեղեցիկ բովանդակութեամբ, խմբագիր Վարդան Գէորգեան: Հասցէ.— Acevdeo 1353, Buenos Aires (Argentine):

Տպաւորութիւններ

Փողոցը: Երկայնքով՝ անծայր գիծ մը կրպակներու, մուրացկաններու նման քով քովի նստած: Ետին, բլրան մարմինն ի վեր կը քաշկրտուի անդոյն, խլրտուն խառնիճաղանճը տնակներու, ճըզմուած, հիւանդագին անցքերու, ցիր ու ցան ծառերու: Բլրան ստորոտը ճամբուն միւս կողմը կեանքի այս աղմուկը կը թաւալի վար դէպի ափունքը գետին: Գետէն անդին, թափը՝ կոտրած, կը տարտղնի աննկարագիր տարածութեան մէջ:

Կեանքը կը հոսի քովէն:

Ալ չկայ քաղաքի մայր պողոտաներու դէչ աղէկ կոկիկ, ինքնագոհ բազմութիւնը: Հոս բազմութիւնը նկարագիր ունի, եւ հասարակաց թըշուառութենէն, ապրելու նոյն եղանակէն ծագում կ՚առնէ մտերմութիւն մը որ կը դրկէ այդ մարդիկը տուները, խանութները իր մէջ, որ այդ աղմուկով, երթեւեկով եւ հոտերով կը ստեղծէ տարօրինակ ներդաշնակութիւն մը: Ապրիլ մը կայ հոս, զգալ ու մտածել մը կայ սա սափրիչին, կօշկակարին եւ գործաւորին մէջ որ չունի կեղծիքը ու օտարութիւնը միւս թաղերու: Սրճարաններու յոգնած կլիսալոյսին հետ օրօրուող, մայթերու երկայնքին աթոռակներու վրայ դիզուած, կամ խանութի մը մէջ աշխատանքի թափին ու հոգիին հետ նոյնացած այս մարդիկը անզգալաբար կը լուծուին մէկ մթնոլորտի մը, մէկ զգայնութեան մը մէջ: Ապրիլն է, ցեխին ու փոշիին մէջ, տքնիլ առանց դադարի ու վերջաւորութեան — խառնելով այս կեանքին քիչ մը հաճոյք քիչիկ մը աղդ ու կուսակցութիւն...

Երկու անտարբեր մարմիններ, սականներու տակ կամարած քով քովի, կզակ կը շարժեն ու կը քալեն — ցնցոտիներու պատանքին տակէն Հայու հոգինին, Հայու մարմիննին դէպի բլրան գագաթը կ՚ուղղուի:

Կը հետեւիմ:

Հայոց աշխարհ — թաղ առ թաղ դիզուած հիւղակներու, աւերակներու, անցքերու քաօս մը: Որ գոյն է, ցեխին եւ թիթեղի ժանգին անծայր, պղտոր կարգին խառնուրդին տարածուող, որ հոտ է, փողոցներու մեզի կոյր կոյր աչքերէն, խոհանոցներէն, փտած տախտակէն եկող, որ լոյծ աղմուկ է, կիսամերկ լաճերու, թափառական կենդանիներու, Նիսսի հանրակառքի ձայնին խառնուող: Ու՝ մթնոլորտը — տարտամօրէն չարժող ծխերը, անորոշ զգայնութիւնները, կեանքի ու աներեւակայելի նախնականութիւնը կամարող: Որ սակայն չէ արդահատելի թշուառութիւնը գետնաքարչ ու յաւիտենական աղքատութեան մը, ծուլութիւն մը, Արեւելքի այնքան յատակ: Այլ է ուժ մը դիմանալու, կառչելու կեանքին, թիթեղ, սա թիթեղ չինելու տնակ մը, կրպակ մը, քաղաք մը ամբողջ, հըրակայ Պէյրութի այդ ցոլքին մէջ... Հայութի՞ւն — չուրջս, լակոտներու խումբ մը կը հայհոյէն բարբառով մը որ արաբերէնի, տաճկերէնի եւ հայերէնի խառնուրդը ըլլալու է, կը գզուըտին, կը տապլտկին ցեխին մէջ: Մէկը սիկարէթ մը կը հանէ պատառ մը հագուստին մէջէն, կը ծխեն կարգով, յետոյ կը հեռանան կը լուծուին անցքերու քաղաքին մէջ: «Աղէկ որ հայերէն չէին խօսեր», կը մտածեմ...:

Փակ են դպրոցները, արձակուրդի առթիւ ու իրենց ցածլիկ, տախտակեայ դասարանները, պզտլիկ մելանոտ գրասեղաններով կը պատմեն մէկ մի ակնարկիս իրենց տրտում, պարզուկ պատմութիւնը: Հայ որբերս, աղքատիկ տղոց պատմութիւնը — ո՞ր հայ տղեկը սա Փարիզէն, ֆրանսական դինիով մկրտուած ու ժամպոնով մեծցած, կը հասկնայ քեզ ...:

Երիտասարդութիւն մը — ակումբներու միամիտ, տժգոյն մթնոլորտին մէջ իմաստի եղած, փողոցներու անկիւնները ու սրճարաններու մէջ հաւաքուող, անուս, գործաւոր: Որուն մէկ կարեւոր մասը ինկած է համայնավար ցանցին մէջ, սորված մէկ երկու անուն ու կարգախօս:

Հայոց շրջանին մնացեալ փոքր մասը քարաշէն մաքուր շէնքերէ կը կազմուի, բարձրացած քովն ի վեր հիւանդկախ, մռայլ տուներու — տեսարան մը՝ որուն հանդիպումը ունեցայ գրեթէ ամէն քայլափոխիս Պէյրութի ամէն կողմը:

Քիչ մը չէնցնելու համար տրամադրութիւնս, հանրակառք նստայ դէպի Ամերիկեան համալսարանը: Առանձնացած իր շրջապատէն իբրեւ կառուցուածք, բոլորուած պարտէզներու անյատակ չռայլութեամբ, համալսարանը տիրական դեղեցկութիւնն է Պէյրութ քաղաքի սահմաններէն ներս:

Կը մտնեմ:

Շէնքը, իր յարակից մասերով, յարկ յարկ կը բարձրանայ ծփուն կանանչութեան մը մէջէն:

Դիմացս տեսարանը կը դրկէ ծովուն տարածքը ու նաւահանգիստի խճողումը: Իսկ խոպան պարտէզներու մէջ, առուակներու եզերքներուն, թարմ խոնաւութեամբ թոթռուն խոտերու հիւսքերուն մէջէն երիտասարդութիւնը կը պտտի, կ՚ուսանի, կը ծպտի, կ՚երազէ ...

Տակաւ Պէյրութը, փռուած բլրան կողն ի վեր, աղմկոտ ու տձեւ կը հեռանայ, կը կորսուի... եւ խոտերուն մէջ երկարած կը մնամ մեղուներուն հետ առանձին: Մեղմ է արեւը, մեղմ՝ կապոյտը ծովէն, երկինքէն թափող... մինչ տակաւ շունչը, փափուքը, շարժումը կեանքին որ բնութիւնն է կը մտնայ երակներէս ներս...

Այս պահն է որ այսօր կը մնայ իբր միակ խոր ու հաճելի տպաւորութիւնս Պէյրութ քաղաքէն:

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՏԱՂ

«Տարագի՞ր» թէ «Տեղահան»...

Ցիսունեւմէկ պետութիւններու վսեմաշուք ներկայացուցիչները, չուարումի մատնուած են, երկու միլիոնի մօտ տարագիրներու վիճակըորոշելու համար: Կը մտածեն թէ ո՞նց անեն:

Կ'երեւայ թէ, երկրագունդը կծկուած եւ նեղցած է իսկ մարդիկ բազմացած են: Տեղ չկայ քանի մը միլիոնդժբախտներ տեղաւորելու համար:

Ըսենք,— Ահագին մարդ ջարդուեցաւ սա վերջին պատերազմին: Միլիոննեըո՛վ, միլիոններով: Եւ հիմա կ'ըսեն,— Միլիոններով մարդկային արարածներ մէջտեղ են մնացեր, տուն - տեղ, ապաստան, հող ու երկիր չունին: Ինչ հանելուկ... Արդեօ՞ք Լուսնէն վար ինկան այս տարագիրները թէ՝ մեռելներ յարութիւն առին եկան պատերազմի միջոցին սպաննուածներուն տեղը լեցնելու համար:

Վերջապէս: Կան ու կը մնան այս խեղճերը, մարդկային ամբաստանոցներու մէջ՝ քաւարանի մեղապարտներուն պէս, օրական ժում մը ապուրի կամ կտոր մը չոր հացի կարօտ:

Միջ. Նպաստամատոյց Մարմինը, մարդասիրաբար օգնած է ասոնց, թէեւ այդ կայաններուն մէջ, ոչ ընտանիք եւ ոչ ալ ազգականներ ունին: Ի՛նչ ազնուութիւն... Եւ տակաւին պիտի օգնէ եղեր մինչեւ յառաջիկայ յունիս ամիսը:

Անկէ ետքը՞: Է՛, երկար ընելու չէ: Վերջապէս բարոյական ըսուած բան մը կայ: «Ով չաշխատի՝ չուտի»... Ջրի հա՞ց, հայրիկդ իսկ չիտար: Մարդոց ազնուութիւնը չարաչար գործածելու չէ: Ինչո՞ւ տիտիկ չըրիք ձեր տեղերը: Ի՛նչ գործ ունէիք այս տեղուանքը... — Այս հարցումը կուտան մեզի՝ Հայերուս:

Բայց պէտք չէ յուսահատիլ: Ցիսունեւմէկեան Աւագաժողովը այնքան ալ անսիրտ չէ: Ան՝ որոշած է, Ցոմիսէն սկսեալ, «Միջազգային Տարագիրներու Կազմակերպութիւն» պիտակով մը փոխարինել, Նախկին Նպաստամատոյցը, որուն համար պէտք կայ եղեր 38 միլիոն, 965 1/5րդ անգլիական ոսկիի գումարի մը: Երկրորդ եւ ամենակարեւորը, պէտք է եղեր որոշել թէ այդ քաւարաններուն մէջ խմբուած մարդիկը «տեղահա՞ն»ի թէ «տարագիր»ի հանգամանքը կը կրեն...

Կը տեսնէք, ինչ մանրամասն բարեխղճութիւնով կը մօտենան հարցին:

Վերնչանակեալ գումարը պիտի ճարեն ՄԱԿի պետութիւնները, որոնց ութը միայն «բան մը կ'ընենք»ով համաձայնած են, մնացած քառասուն երեք պետութիւնները չիմ-չումով իրենց համամտութիւնը յայտնելու տրամադրութեան մէջ են:

Միայն Միացեալ Նահանգները յստակօրէն խօսք տուած են, պայմանաւ որ իրենց խորհրդարանը վաւերացնէ: Իրաւունք ունին դեմոկրատիզմը այսպէս կը պահանջէ:

Միւս եկիրներն ալ, անշուշտ, պիտի համաձայնին օր մը: Անոնց ժողովներն ալ յանձնախումբ պիտի կազմեն, վերջէն Ծերակոյտին պիտի դիմեն: Ծերակոյտն ալ յանձնախումբ կազմելով պիտի ուսումնասիրէ խնդիրը եւ վաւերացնելու պարագային պիտի վերադարձնէ երեսփոխանութեան: Եւ անկէ ետքը...

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ անկէ ետքը:

— Եղբայր, աճապարելու չէ: Այս կերպով գործը ինքնիրեն կը թեթեւնայ: Դիմադրական կարողութիւն ունեցողները կ'ապրին: Տարուինը այնպէս կ'ըսէ:

Ա՛խ, եթէ Հիթլէր ողջ ըլլար, չատ դիւրութեամբ դուրս կուգար այս գործին մէջէն: Գիտութեան օգտին կը ծառայեցնէր այդ տարագիրները: Անոնց վրայ, անդամատութեան փորձեր կատարել կուտար գերման բժիշկներուն, իսկ փորձէն մնացորդ կտորներն ալ կը նետէր փուռը՝ քիմիական նիւթեր արտադրելու համար: Գործը գիտցող մարդ էր հանգուցեալը:

Բայց, եթէ Հիթլէրը չկայ, անոր վարպետը՝ Տաճիկը ողջ է եւ երկար ատեն է անգործ: Անոր պէտք է յանձնել այս երկու միլիոն տեղահաններուն գործը: Քանի մը ամիսէն անոնց ոսկորներուն փոշին իսկ կ'աւլէ կը սրբէ՝ քանի մը միլիոն ոսկիի փոխարէն՝ ազատելով Ցիսունմէկերը գլխու ցաւէ:

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

Մոսկուայի մէջ կը հաշուեն թէ այս գործողութիւններէն վերջ շատ քիչեր պիտի մնան բանակին մէջ 22 տարեկանէն վեր։ Միւս կողմէ, հարիւր հազարաւոր երիտասարդներ փոխանակ զինուորագրուելու, ուղղակի պիտի տեղաւորուին ճարտարագործութեան եւ հողագործութեան մէջ։ Արդարեւ, բանուորի մեծ պակաս կայ գործարաններու, կոլխոզներու եւ սովխոզներու մէջ, ինչ որ կը դանդաղեցնէ հնգամեայ ծրագրին գործադրութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԼԻՈՆԱՒՈՐ ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ տակաւին կը հաւատան թէ գերման բանակը երբեք չէ պարտուած, համաձայն Գերմանիոյ անգլեւամերիկեան զինուորական իշխանութեանց տեղեկագիրներուն։ Ամերիկացի սպայ մը կ'ըսէ թէ կարելի չէ ապազինել գերմանական ոգին, ցորչափ անխախտ կը մնայ Գերմանին հաւատքը իր բանակին վրայ։ «Մանուկները օրօրոցէն կը սորվին այս ոգին»։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Գերմանները հետեւեալ ձեւով կը բացատրեն իրենց զինուորական ձախողանքները.— 1. Հիթլէր զոհեց գերման ուժերը Ստալինկրատի մէջ, երբ կրնար ետ քաշել զանոնք։— 2. Շատ մը նոր հրասայլեր անշարժութեան դատապարտուեցան, որովհետեւ դաւաճան սպաներ վառելանիւթ չճարեցին։— 3. Ցիմարաբար խորտակուեցան օդային ուժերը, պատերազմին ամբողջ ծանրութիւնը ձգելով բանակին վրայ եւն.։ Մէկ խօսքով, հանրութիւնը կարգ մը վարիչներու վրայ կը ձգէ աղէտին պատասխանատուութիւնը, միշտ պանծացնելով բանակը։

ՊԵԼԿՐԱՏԷՆ կը հաղորդեն թէ պատերազմի ոճրագործներու դատավարութեան ատեն, վկաները յայտարարեցին թէ դրաւման ատեն, եօթը ժամուան ջարդէ մը վերջ, գերման զինուորները թափոր կազմեցին փողոցներուն մէջ, սազի քայլերով։ Աւելի քան 2624 դիակներու ինքնութիւնը ճշդուեցաւ, բայց ուրիշներ մնացին անճանաչելի։ Վկայ մը պնդեց թէ զանգուածային գնդակահարութիւնները կը կատարուէին գերման զօր. Ատալպէրթ Լոնքարի հրամանով (զինուորական կառավարիչ Պելկրատի)։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամերիկեան շրջանէն 70.000 տարագիրներ Պելժիա պիտի փոխադրուին, աշխատելու համար։ Իբր 20.000 բանուորներ իրենց ընտանիքներով պիտի երթան հանքաշատ քաղաքներ։ Պալթեան երկիրներու տարագիրները պայմանաւորուած են իբրեւ հանքագործ, երկու տարուան համար։ Բոլորն ալ նոյն աշխատավարձքը պիտի ստանան ինչ որ Պելժիացին եւ պիտի կրնան հպատակ դառնալ։ Միեւնոյն ատեն Ֆրանսական պատուիրակութիւն մը կը սպասէ ամերիկեան շրջանը, հազարաւոր բանուորներ վարձելու համար, քանի որ ստիպուած է արձակել Ամերիկացիներուն փոխ տուած գերման գերիները (աւելի քան 600.000 հոգի)։ Մօտ 400 հազար տեղահան օտարականներ կան ամերիկեան շրջանին մէջ, մեծ մասով Պալթեան երկիրներու բնակիչներ, Լեհեր, Հրեաներ, Սերպեր եւ Խրուաթներ։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական ուժերը կը շարունակեն հետապնդել ըմբոստները, որոնցմէ 30 հոգի սպաննուած են Սոֆուլուի մէջ, Թրքական սահմանին վրայ։ Քանի մը օր առաջ ալ օդանաւեր գործածուեցան Սելանիկի հարաւային արեւմտեան կողմը, եւ քսան ըմբոստներ սպաննուեցան։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ եռամեայ ծրագիրը յաջողութեամբ յառաջ կը տարուի։ Մասնաւորապէս գոհացուցիչ կը համարուի ածուխի արտադրութիւնը։ Պատերազմէն առաջ Լեհաստան կ'արտադրէր 36 միլիոն թոն։ 1946ին, բնակչութիւնը իբր տասը միլիոն պակաս ըլլալով, բայց Սիլեզիոյ ածխահանքերը կցելով, Լեհաստան արտադրած էր 47.288.000 թոն, որ այս տարի պիտի բարձրանայ 60 միլիոնի, իսկ 1949ին 80 միլիոն թոնի։ Ամէնէն աւելի հում նիւթերը եւ մեքենաներն են որ կը պակսին, ինչպէս եւ ուտելիքը։

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՌՈՒՄԲԻ խնդիրը միշտ կը զբաղեցնէ Մեծերը։ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան խորհրդականը պատասխանելով ծերակոյտին հարցումներուն, ըսաւ թէ գաղտնիքը ոչ մէկ երկրի հաղորդուած է, մէջն ըլլալով Անգլիան եւ Քանատան։ Իսկ ուրիշներ կը պնդեն թէ կարելի չէ տարիներով դարակի մը մէջ պահել այս գաղտնիքը։

ՈՃՐԱԳՈՐԾՆԵՐԸ հետապնդելու համար միջազգային յանձնաժողով մը կը գործէր 1914էն ի վեր, որ անշարժութեան դատապարտուեցաւ պատերազմին հետեւանքով։ Այժմ նոր կազմակերպութիւն մը հետզհետէ ձեւ ու մարմին կ'առնէ Փարիզի մէջ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forezի սրահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս։ Պիտի նուագէ Carlo Alfierիի հռչակաւոր նուագախումբը։ Ճոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ։ Մուտք 50 ֆրանք։

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿԻ ՄԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Վերջերս Իրանի աշնանային ախոյենական մրցումներուն մէջ նշանաւոր յաջողութիւն ձեռք բերած է հայ մարզիկ մը՝ Արշաւիր Աղաբաբեան, որ մասնաւորապէս հրաւիրուած էր Պաղտատէն։ Հայ մարզիկը ախոյեան մըն է ծանրութիւն վերցնելու մէջ։ Յաջողած է վերցնել մինչեւ 303.5 քիլօ։

Հազիւ 26 տարեկան, ան մարզանքի արուեստը զարգացուցած է շնորհիւ թերթերու եւ գիրքերու։

Դժբախտաբար վերջին մրցումին մէջ կը յաջողի վերցնել միայն 285 քիլօ, անհանգիստ ըլլալով եւ երկրորդ կը հանդիսանայ։

Արշաւիր լաւ երգիչ ալ է եւ Իրանի Հայ Երիտասարդաց Միութեան հաւաքոյթին մէջ երգած է «Հայաստան»ը, «Կիլիկիա»ն, ինչպէս նաեւ անգլիական եւ իտալական երգեր։ Ներկայիս կը պաշտօնավարէ Իրաքի սպետական բանակին մէջ եւ անդամ է Պաղտատի Հայ Երիտասարդաց Միութեան։ Կ'ուզէ Հայաստան երթալ։

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

23 Փետրուար կիրակի ժամը 20.45, ԳԱԶԱ ՏԻԹԱԼԻԱՅԻ մէջ։

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին եւ

Օր. Աստղիկ Առաքելեանի

որ պիտի երգէ Սայաթ Նովայէն Դ. Ղազարեանէն եւ Ալէմշահէն ժողովրդական երգեր։

Կարեւոր.— Նոյն օրը տոմս պիտի չծախուի։ Կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝

MALAKIAN: 3 Bld. Th. Turner, L. 09102.
EXERDJIAN: 40 La Canebière. C. 30-88.
CHEHIGUIAN: Pharmacie, 1bld. d'Athines, C.33-80.
DURAND: 85 rue d'Aubagne, C. 50-75.
DIRADOURIAN: 2 rue Philippe de Girard.
E. ARMEN: 39 rue St. Savournin, G. 76-83.
CHEHIGUIAN: 334 Ch. St. Julien, G. 91-66.
DER. MINASSIAN, 40 rue Centrale, N. 92-67.
ALEXANIAN: St. Loup, Marseille.

Այնքան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Salle Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

98 Quai de la Rapée, Métro Quai de la Rapée

Հանրածանօթ նուագախումբ, եւրոպական պարերու համար, հայկական, հնդկական, սպանիական պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ)։

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ։

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ ճպարավաճառատուն Հրաչեան։

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը

(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները։ Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հայերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն։ Պետական դէմքերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վերսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները։ Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ։ Տեղահանութեան գաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոնեանի քաղաք. օրագիրը։ Հայաստանի խորհրդայնացումը, դեկրետներ։ Բ. համաշխարհային պատերազմը, Ատլանտեան Զարթերը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմումներ, ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա եւն. եւն.։

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Ֆր.,

Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris։

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Րաֆֆի» «Վ. Սամիկոնեան» եւ «Արարատ» խումբերու ընդհ. ժողովը, այս երկուշաբթի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ակունք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի Սանուհիներու եւ Հ. Յ. Դ. «Բաբգէն Սիւնի» խումբին դասախօսական ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը 20ին ընկերվարականներուն սրահը, 14 rue Brossard: Կը խօսի սանուհի Օր. ԹԱԳՈՒՀԻ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ։ Նիւթը՝ Հայկական Եղեռնը **1915**ին։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Սէնթ Անի «Քեռի» խումբի ժողովը՝ այս երկուշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՍԷՆ ԼՈՒԻ «Սիամանթօ» խումբի ժողովը՝ այս երկուշաբթի իրիկուն, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «Խատիսեան» խումբի ժողովը՝ այս երեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ թատերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

Պ. ԳՐԻՄԻԹԷԼ պիտի բանախօսէ երազներու գիտութեան մասին այսօր, կիրակի, ժամը 3ին, Սալ տը Ժէօկրաֆի, 184 Bld. St. Germain des Prés. Մուտք 15 ֆրանք։

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 23 Փետրուար, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ԲՈԼՈՐ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՊԷՏՔ ՈՒՆԵՑՈՂ ուսանողները կրնան դիմել Institut Arménienի, 30 Ave. Georges Mandel, Paris (16), հեռաձայն Klé. 20-69:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւղիզար

Գրեց՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Գեւոնեան)։ Պատմական առեւանդութեան պատմութիւնը գոհին բերնով։ Նաեւ ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄԷՆ։ Յառաջաբան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ։ Պատկերազարդ։ Գին 200 ֆրանք, Արտասահման 250 ֆր.։ Ամերիկա 2 տոլար

Կեդրոնատեղի.— Imprimerie Der-Agopian, 17 rue Damesme, Paris (13)։

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Mardi 18 Février 1947 Երեքշաբթի 18 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4933-Նոր շրջան թիւ 572 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ԵՐԿԻՐԸ ԾԱՆՐ ՏԱԳՆԱՊ ՄԸ Կ'ԱՆՑՆԷ

«ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ ՎՏԱՆԳԻ ՄԷՋ

Ուրբաթ օրէն ի վեր կը շարունակուի տպագրական բանուորներու գործադուլը, որով թերթերը լոյս չեն տեսներ տակաւին: Կիրակի օր բացառաբար արտօնուեցաւ Daily Mailի եւ N. Y. Herald Tribuneի եւրոպական տպագրութեանց հրատարակութիւնը: Պատահաբար կ'երեւան «Իւմանիթէ»ի թռուցիկներ եւ կողմնակի թերթեր: Ժողովուրդը օրուան լուրերը կ'իմանայ անթելով, զուիցերիական, պելճիքական կամ անգլիական թերթերով:

Կացութիւնը այնքան փափուկ է որ վարչապետը, Պ. Ռամատիէ պարտք սեպեց ազդարարել, ազգ. ժողովին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, — «Հանրապետութիւնը վտանգի մէջ է», ինչպէս կը հաղորդեն արտասահմանի թերթերը: Եթէ ճիշդ այդ բառերն ալ չգործածեց, այս կը հետեւէր իր խօսքերէն, թէ ազգ. ժողովին եւ թէ Տէքազվիլի մէջ խօսած ճառերով:

Կիրակնօրեայ թերթ մը, La Cité Nouvelle, հետեւեալ ձեւով կ'ամփոփէ վարչապետին ճառը, որ ամէն բանէ առաջ հանդիսաւոր կոչ մըն էր, ուղղուած Ֆրանսայի ժողովուրդին.

— «Ելեկտրականութեամբ լեցուն մթնոլորտի մը, մեր տնտեսական կեանքին գոյութեան իսկ սպառնացող վտանգներու մէջ էր որ այս կառավարութիւնը իշխանութիւն ստանձնեց եւ զոր Ազգ. ժողովը ինք ընտրած էր քանի մը շաբաթ առաջ: Այդ միջոցին բոլորն ալ կը գիտակցէին թէ Ֆրանսան մտած է վտանգաւոր ճամբու մը մէջ: Ազգը միաձայնութեամբ պատասխանեց Լէոն Պլումի կոչին: Այսօր, օրերը սահելով եւ վտանգին վարժուելով, կը թուի թէ այդ գիտակցութիւնը կը թմրանայ եւ թէ կամաց կամաց մեզմէ իւրաքանչիւրին մէջ կը տկարանայ պատասխանատուութեան զգացումը: Ուրեմն վտանգները նուազա՞ծ են: Վէրքերը բուժուա՞ծ են: Երբե՛ք ընդհակառակն, ամէն օր նոր հոգեր կը ծանրանան մեր խղճին վրայ: Եւ եթէ թեթեւացում մը կը յայտնուի, պատճառը այն է որ կ'երեւակայեն թէ ամէն բան կարգի պիտի մտնէ եւ թէ ի վերջոյ լուծում մը պիտի գտնուի առանձին: Կը յայտարարեմ,— ոչինչ կը կարգադրուի բոլորովին առանձին. ամէն ինչ կը լուծուի իւրաքանչիւրին կամքով, ազգին կամքով: Կամքի տեւական գործունէութեամբ միայն կրնայ ապրիլ ազգը (ծափեր): Ուստի թոյլ տուէք որ դիտել տամ թէ տեղին չեն երէկուան եւ այսօրուան պէս վիճաբանութիւններ, ուր վարդապետութիւններ, շրջանային եւ արհեստակցական շահեր իրարու կ'ընդհարին: Ղեկավարեալ տնտեսութի՞ւն, ազատականութի՞ւն: Խնդիրը վարդապետութեան մը դէմ ուրիշ վարդապետութիւն մը դնել չէ: Այո, մենք զոհողութիւններ կը պահանջենք բանուորներէն: Ըսած ենք եւ կը կրկնենք,— Աշխատավարձքի ընդհ. յաւելում չենք կրնար ընել, այդ յաւելումը պիտի քանդէ ազգին ճիգը: Մեր խօսքը կ'ուղղենք նաեւ պետական պաշտօնեաներուն եւ կ'ըսենք.— Ազգը ձեզի համար ճիգ մը փորձեց իր անձկութեան պահուն, ճիգ մը որ պէտք է թանկագին երեւայ ձեզի, մանաւանդ անոր համար որ ճիշդ այդ պահուն միւս աշխատաւորներէն կը պահանջէինք միայն, դրեթէ միայն զոհողութիւններ: Բայց այժմ իրաւունք ունինք ըսելու իրենց, յանուն գերիշխան ազգին որ ընդհանուր քուէարկութեան շնորհիւ կը վարէ երկրին ճակատագիրը.— Դուք այն արժանիքն ունիք որ, փոխանակ ձեր ուժը վարձու տալու շահու օրէնքին ենթակայ գործատէրի մը, կը ծառայէք հանրութեան շահուն. արարողութիւն մըն է որ կը կատարէք եւ սակայն ձեր վրայ պարտականութիւն կը դնէ ոչ միայն կատարել ձեր ամենօրեայ գործը, այլեւ ըմբռնել թէ սահման մը կայ ուրկէ անդին դժգոհութեան մը կամ դժկամակութեան մը արտայայտութենէն կը ծագի հետեւեալ խնդիրը.— Ազգը իրապէս գերիշխա՞ն է թէ մասնաւոր շահեր կը գերակշռեն ազգային գերիշխանութեան վրայ: Ահա թէ ի՛նչ կ'ուզէի ըսել Ազգ. ժողովին եւ անոր պատերէն դուրս, բովանդակ Ֆրանսայի որ կը տքնի: Հարկ է որ յայտարարէինք հանրային փրկութեան անհրաժեշտութիւնը, հարկ է որ ամէն մարդ ըմբռնէ թէ կապուած է իր պարտականութեան եւ կը կատարէ զայն: Եթէ այդպէս չընէինք, կրնայինք ամէն բանէ վախնալ երկրին համար, եւ, առաւել եւս, Հանրապետութեան համար»:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՏԱՐՕՆ ԱՇԽԱՐՀ

Մէկ շունչով կարդացի Արմենուհի Տէր Կարապետեանի «Գիւլիւզարը»: Հոն փնտռածս անշուշտ երբեմնի մեր Հայաստան աշխարհին մէջ սովորական դարձած առեւանգումի մը մանրամասնութիւնները չէին: Թէեւ այս մէկը իրեն յատուկ դէպքերու ընթացք մը ունի Մուշ - Բաղէշէն մինչեւ Պոլիս, կարելի է ըսել որքան գունագեղ նոյնքան եւ ազգային:

Հոն կայ Տարօն աշխարհին մէկ ուրուանկարը, արագ վրձինով մը գծուած, աշխարհ մը բերրի, հարուստ, ծխացող բուխերիկներով, գոյնզգոյն գիւղերով, թափուած Արածանիի եւ Մեղրագետի ափերուն վրայ, շրջապատուած բարձրաբերձ լեռներով, անդնդախոր ձորերով, ապաստան գազան թուրք եւ քիւրտ պէկերու եւ իրենց աշիրէթներուն:

Ի՛նչ անուններ հարիւրաւոր գիւղերու Սասունի թագաւորութեան տակ, ի՛նչ նահապետական տուներ չէն ու բազմանդամ, ուր հայ փէտային կը քակէր իր մէջքի տասնոցը, եւ տուներուն կապարաշարքը:

Հոն տեղ ունէր նաեւ քիւրտ մշակը, որ չէր մոռնար կերած աղն ու հացը:

Այդ օճախներու ծուխը յաճախ կը մարէր ջարդով ու թալանով: Այդ ծաղկուն աւանները մոխիրով կը ծածկուէին:

Գէորգ Ջավուշներ, Սերոբներ եւ Կորիւններ կայծ մը իրենց սիրտերուն եւ վրէժը իրենց հոգիներուն մէջ, կրկին կ'ուզէին վառել Հայուն մարած օճախը: Ու Տարոնցին շարքաշ եւ տոկուն իր ապրելու կամքով, կը ցանէր ու կը հերկէր աննման դաշտը Մշոյ որուն հազարագոյն ծաղիկներուն հոտը ու գոյնը ոչ մէկ աշխարհ է տեսած:

Այսպէս կը պատմեն տեսնողները, այսպէս եւ կը պատմէ Գիւլիւզար:

Ու գիրքը ձեռքդ մտահոգ՝ կ'ըսես բարձրաձայն.

— «Դուք Տարոնցիներ, վառեցէք ձեր օճախները այս անգամ Արարատի լանջերուն վրայ:

ՍՕՍԻ

Անձնագիրները տասը Տարի

Կ'իմանանք թէ այս շաբթու իսկ պիտի գործադրուի 1945 Նոյեմբեր 2ի հրամանագիրը, որուն համաձայն այն հայ եւ ռուս տարագիրները որ Ֆրանսա կը բնակին հինգ տարիէ ի վեր, անձագիր (ինքնութեան թուղթ) պիտի ունենան տասը տարուան համար, եւ պիտի վայելեն զանազան առաւելութիւններ: (Մանրամասնութիւնները հրատարակած ենք ժամանակին):

Ի՞ՆՉ ՎԻՃԱԿԻ ՄԷՋ Է ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Քաղաքական շրջանակներու մէջ մեծ կարեւորութիւն կը տրուի Ազգ. ժողովին այսօրուան նիստին: Մինչ այս մինչ այն, բանակցութիւնները կը շարունակուին խառն յանձնաժողովին մէջ, որ կը բաղկանայ կառավարութեան եւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներէն: Վարչապետը կ'ուզէ իրաւարարութեամբ լուծել մամուլի աշխատաւորներուն պահանջները: Երկու տարբեր ենթադրութիւններ կ'ըլլան գործադուլի տեւողութեան մասին,— Երեք չորս օրէն մինչեւ երեք - չորս շաբաթ: Այս առթիւ թերթերը կը գրեն թէ առաջին Մեծ Պատերազմէն վերջը մամուլի գործադուլ մը տեւեց 50 օր: Ընդհանրապէս կը կարծուի որ եթէ ներկայ գործադուլը 15 օր տեւէ, շատ մը թերթեր պիտի դադրին: Ֆրանսայի գլխաւոր լրատու գործակալութիւնը, Ֆրանս-Փրէս, վերսկսաւ բանիլ գործադուլի յանձնախումբին արտօնութեամբ:

Իրազեկներու կարծիքով, եթէ կառավարութիւնը չկարենայ միջին ճամբայ մը գտնել մասնակի յաւելումով եւ տեղի տայ բանուորներու եւ համայնավար կուսակցութեան պահանջներուն, այն ատեն ինքնին ջուրը պիտի իյնայ գիներու կրճատման քաղաքականութիւնը որ սկսաւ Լէոն Պլումի օրով եւ կը շարունակուի Ռամատիէի կողմէ:

Կը ձայնակցին

ԽՄԲ.— Կը հրատարակենք որոշ յապաւումներով.

ԼԻՈՆ, 14 Փետր.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Վարանդեան» կոմիտէի ընկերները մեծ գոհունակութեամբ կարդացինք Փարիզի «Ռոստոմ» խումբին եւ Վալանսի Հ.Յ.Դ.Շրջ. Կոմիտէին կորովի պատասխանը Դաշնակցութեան անարժան հակառակորդներուն, բոլոր զրպարտիչներուն եւ խառնակիչներուն:

Դաշնակցութեան շարքերուն համար գաղտնիք չէ թէ, ի՛նչ կը հետապնդեն զանազան լիազօրներ եւ անոնց վարձու գործակալները: Անոնք իրենց դռեհկութեամբ եւ ապիկարութեամբ չէզոք բազմութիւններուն ալ շատ բաներ սորվեցուցին:

... Անգամ մը եւս հրապարակաւ կը կրկնենք թէ մեք Դաշնակցական ընկերներս «շէֆ»եր չենք ճանչնար: Դաշնակցութեան մէջ գործի, աշխատանքի օրինաւոր բաժանումներ կան, եւ ամէն մարդ իր կուսակցականի խղճամիտ հասկացողութեամբ պարտականութիւն մը կը կատարէ: Մեր ընկերվարական հասկացողութիւնը հիմնուած է հետեւեալ ճշմարտութեան վրայ,— «Ով որ ձեր մէջ կ'ուզէ մեծ ըլլալ՝ պէտք է ծառայ ըլլայ բոլորին»: Դաշնակցական «շէֆ»երը նախ եւ առաջ անոր կամաւոր համեստ ծառաները եղած են, եւ հայ իրականութեան մէջ միայն Դաշնակցութեան մէջն է որ շարքայինները կարծեցեալ «շէֆ»ին կը նային ընկերաբար, եղբայրօրէն, հարազատի հաւասար աչքով: Մենք մեր սենեակին պատերը միայն մէկ նկարով զարդարելու չափ «յառաջդիմական» չենք, ոչ ալ «չաթալ թագ»երու առջեւ խոնարհողներ: Մեր անարժան հակառակորդները այս բոլորը շատ լաւ գիտեն: Այս բոլորին համար փաստեր տալու պէտք չունինք: Ոչ ալ կ'ազդուինք իրենց կեղծիքներէն, երբ գնահատանքով կը խօսին հին Դաշնակցականներու կատարած «լաւ բաներուն» մասին: Մենք լաւ կը ճանչնանք իրենց ամբողջ կերպարանքը: Իրենց դէմքերը քանի գոյն՝ եւ լեզուներուն ծայրը քանի տեսակ թոթովանք ունին, ան ալ գիտենք: Այնպէս որ զո՛ւր է մեզ մոլորեցնելու իրենց ճիգը, պարզապէս ժամանակի վատնում:

Ինչ կը վերաբերի «լիազօր»ներուն, Պ. Հինայեկեանները թող չմոռնան թէ իրենց այսօրուան դիրքն ու պաշտօնը կը պարտին Դաշնակցութեան շարքերուն եւ «շէֆ»երուն: Անոնց կազմակերպած մեծ Դիմադրականն էր որ հիմը դրաւ այսօրուան Հայաստանին:

Այդ լիազօրները ի զուր «ղոլամ»ներ կը փնտռեն Դաշնակցութեան շարքերուն մէջ: «Թափուք»ներ շատ կան, թող դիմեն անոնց: Ճամբուն վրայ դեղնած, չորցած տերեւներ կան, իրենց «անելիք»ը վերջացուցած, թող օգտագործեն: Գրչակներ կան պատրաստ «հաւատարմօրէն» ծառայելու, թող ասպարէզ տան: Եւ թող որքան կ'ուզեն պղտորեն, ստեն, զրպարտեն, մատնեն, սպառնան եւ հայհոյեն: Դուք, Պ. լիազօր, նայեցէ՛ք, հրճուեցէ՛ք, ծիծաղեցէք, բայց հաստատ համոզուեցէք որ, մեր Դաշնակցական հաւատաւոր շարքայիններուս եւ մեր «շէֆ»երուն գլուխներէն մէկ մազ չի շարժիր — այնքան զօրաւոր է հաւատքը, յարգանքը եւ սէրը իրարու հանդէպ:

Մենք, Դաշնակցութեան շարքեր, տարիներով շատ լսեցինք «լիազօր»ներու եւ ներկայացուցիչներու շոյանքները, «բարի խրատ»ները, «յորդոր»ները, հին թէ նոր: Պատմեցիք «մասալ»ներ մեր «շէֆ»երու մասին: Տակաւին չհամոզուեցա՞ք թէ ձեզ լսելու համար տրամադրելի ականջներ չունինք, թէ ձեր ձայնը ձեր կոկորդէն դուրս ելած՝ բերնին մէջ կը կորսուի աննպատակ:

Պարոնայք լիազօրներ, ի զուր արիւն կը պղտորէք, եղբայր-եղբօր դէմ կը լարէք, կը փորձէք մեր խաղաղ կեանքը արշակաւանի վերածել: Ձեր հարուածները մեզի չեն հասնիր: Մենք ունինք մէկ դաւանանք,— ազատութիւն, եղբայրութիւն, հաւասարութիւն:

Մեր կուսակցութիւնը ծնաւ հայ ժողովուրդին ծոցէն, անոր հետ քալեց, անոր ցաւերուն բաժնեկից եղաւ եւ ուխտեց մնալ անոր հարազատ եւ հաւատարիմ զաւակը, զոհել ամէն ինչ անոր դատին, անոր իրաւունքներուն, անոր բարօրութեանը համար:

Այդպէս էր երէկ Դաշնակցութիւնը, այդպէս ալ կը մնայ այսօր, մինչեւ որ իրապէս պայծառանայ հայկական հորիզոնը:

Այո, մենք պիտի մնանք մեծ եւ բարձր, հաւատաւոր եւ զոհաբերող: Մենք մեր հաւատքն ու ներշնչումը Արարատէն ժառանգեցինք, եւ համոզուած ենք, հակառակ «լիազօր»ներու սեւ խաչակրութեան եւ քանդիչ դերին, թէ Արարատը պիտի ըլլայ բոլոր, բոլոր Հայերուս Արարատը անխտիր:

Այս հաւատքով մենք կը շարունակենք մեր ճամբան, իսկ դուք շարունակեցէք ձեր «գործ»ը:

Հ.Յ.Դ. «ՎԱՐԱՆԴԵԱՆ» ԿՈՄԻՏԷԻ
ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Յ. Գ. Այս յայտարարութեան հետ իբրեւ գործնական մասնակցութիւն Հ. Յ. Դ. Ֆոնտին կը տրամադրենք 8000 (ութ հազար) ֆրանք:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

Առաջին փորձանքը

Մեր երդումէն վերջ (որ միշտ անջնջելի կը մնայ յիշողութեանս մէջ) տարի մը բոլորեցինք :

Տարի մը տքնաջան աշխատանքի, զոհաբերութեան, ինքնազարգացման նուիրումի, խանդավառութեան եւ հաւատարմութեան, ինչպէս նաեւ կարգապահութեան ու գաղտնապահութեան :

Այդ բոլորը անհրաժեշտ էին իբրեւ «բարի վարուց» վկայական, որպէսզի կարենայինք վանել «օժանդակ» խումբի նուաստացուցիչ անունը եւ «մայր» խումբ դառնալով, հաւասար իրաւունքներ եւ առանձնաշնորհներ վայելէինք մեծ ընկերներու նման :

Բացի մեր դպրոցական պարտականութիւնները լրիւ կատարելէ, ունէինք նաեւ տնային-ընտանեկան զբաղումներ : Այդ բոլորէն զատ, մեր խաղի եւ զբօսանքի ժամերը ամբողջապէս տրամադրեցինք խմբական եւ «Նոր սերնդական» աշխատանքներուն :

Խմորատիպ, լեցունկեկ «Նոր Սերունդ» թերթի յատկացուած յօդուածները, ձեռքով, գեղեցիկ տպագրերով ընդօրինակելէ զատ, կը մասնակցէինք խմորատիպի խմորի պատրաստութեան աշխատանքներուն եւ արդէն սկսած էինք ոտանաւորներ եւ թղթակցութիւններ ալ գրել :

Մեր խումբի կրտսեր ընկերներէն Վ. Կզարթմեան եւ Ա. Մարտիրոսեանը, խումբի «չփացած տղաները» իրենց գրած ոտանաւորներուն եւ գեղեցիկ տպագրերուն համար մէկ մէկ գիրքեր եւ հերոսներու նկարներ ստացած էին :

Այդ օրերուն, մութը կոխելէ վերջ, Հայերը մէկ թաղէն միւսը երթալու համար պարտաւոր էին լապտեր առնել : Գիշերապահ ձիաւոր ոստիկանական խումբերը կը մօտենային լապտեր ունեցող անցորդներուն, կը հարցաքննէին եւ ապա թոյլ կուտային ճամբան շարունակել :

«Նոր Սերունդ»ի Մայիս 1ի թիւը այդ գիշեր լոյս պիտի տեսնէր : Բազմաթիւ յօդուածներ կային Մայիս 1ին նուիրուած :

Մենք պատանիներս, այդ տօնէն արդէն ծանօթ էինք օրուան տօնին նշանակութեան եւ յաջորդ օրը լեռ պիտի բարձրանայինք, Մայիս 1ը տօնելու, ուր պիտի հանդիպէինք «երազ» մարդոց, Արամին, Իշխանին եւ զինուած հայդուկներու :

Հմայեակ Մանուկեան եւ Բարունակ Կապուտիկեան պիտի բանախօսէին հարիւրաւոր պատանիներու եւ երիտասարդներու :

Այդ գիշերուան մեր գաղտնի տպագրութեան վայրը ողբացեալ Հմայեակ Զարուխչեանենց տունն էր : Այգիներու ճամբաներէն չէինք կրնար օգտուիլ : Հարկադրուած էինք մօտ մէկ քիլոմեթր ճամբայ կտրել ժամը 9ին (գիշեր) եւ այն ալ թրքական թաղէ մը անցնելով :

Վտանգէ զերծ մնալու համար, որոշեցինք լապտեր առնել եւ վտանգի պահուն լսել խմբապետին կարգադրութիւնները : Առանց աղմուկի, կ'աճապարէինք վայրկեան մը առաջ հասնիլ ժամադրավայրը եւ գործի ձեռնարկել :

Մեզ հետ առած էինք երեք խմորատիպերու տուփեր, բաւականաչափ թուղթ, տպագիրով ընդօրինակուած յօդուածներ, եւ տասնոց ատրճանակ մը, (անոր մասերը քանդելու եւ շարելու, տեղաւորելու փորձեր կատարելու համար) :

Նալպանտեան փողոցի ծայրը հասած էինք, երբ քովընտի թրքական փողոցէն լսեցինք ոստիկանական ձիաւոր ջոկատի ներկայացուցչին սարսափելի գոռոցը «Քի՞մ տըր օ» (ո՞վ է) :

— Ճամբորդ ենք, պատասխանեց մեր խմբապետ Ա. Ճանկցեանը, հաստ եւ նոյնքան ուժգին ձայնով :

— Սպասեցէք, կրկին գոռաց ոստիկանական վարիչը :

— Շա՛տ լաւ, կը սպասենք, կրկին ձայն տուաւ մեր խմբապետը, հրահանգելով մեզի փախչիլ եւ բարձրանալ յաջորդ փողոցի խիտ ճիւղերով ծածկուած ուռենիներուն վրայ. խմորատիպերը եւ ատրճանակը պահել նոյն թաղի փլած մէկ տան աղիւսներուն մէջ :

Ապա յարեց,— Բռնուելու պարագային ո՛չ մէկ խոստովանութիւն, յիշեցէ՛ք մեր երդումը : Շո՛ւտ ըրէք, փախէ՛ք :

Առաջին անգամն էր որ այդպիսի վտանգաւոր պայմաններու առջեւ կը գտնուէինք : Ճիշդ է որ վախցանք, բայց ներքին ձայն մը կը թելադրէր մեզի չվախնալ : «Յեղափոխական դարձող, Դաշնակցական նոր սերունդը իրաւունք չունի վախնալու» :

Եւ այս մտածումով սրտապնդուած, արագօրէն պահեցինք խմորատիպերը, թուղթերը, ատրճանակը եւ մագլցեցանք ուռենիներն ի վեր : Ապահով էինք որ՝ պահակախումբը պիտի նախընտրէ աւելի բանուկ եւ ըստ իրենց՝ կասկածելի փողոցները, մանաւանդ որ մեր ապաստանած փողոցը կարճ եւ գրեթէ անմարդաբնակ շրջան մըն էր :

Բայց անհանգիստ էինք, որովհետեւ խմբապետը կ'ուշանար :

Խմբապետը տեսնելով, որ վառած լապտերը գետին դնելով, ոստիկաններուն կարծել պիտի տայ թէ ճամբորդներն ալ կեցած են, լապտերը վար դրած ու ինք բռնած էր այն ճամբան, ուրկէ մեկնած էինք նախապէս :

Ոստիկանական ջոկատը մօտեցած էր, եւ լապտերը գործածողները չգտնելով հայհոյանքներ տեղացած էր այդ խաղը խաղացողներու հասցէին :

Մեր խմբապետը Հայերու այգիներուն մօտեցած ըլլալով, ոստիկաններու ուշադրութիւնը հակառակ ուղղութեամբ գրաւելու եւ թոյլ չտալու համար որ դէպի մեր թաքստոցը առաջանան թշնամիները, հեռուէն կանչեր էր,— «Է՜ հէ՛յ, ապուշներ, ես դրի լապտերը, ես հոս եմ, եկէք, եկէք», եւ ինք ցատկելով մօտակայ այգիին պատէն, դարեր, բարձրացեր էր իրենց սենեակը եւ պատուհանէն դիտեր էր ոստիկաններու շարժումները :

Կէս ժամէն աւելի սպասեցինք ծառերու վրայ : Մեր ժամադրավայրին պատուհանէն կը նշմարուէր աղօտ լոյսը : Մենք կ'ուշանայինք եւ մեզ հիւրընկալողները անհանգիստ էին : Գիշերուան լռութեան մէջ, ամենափոքր շարժումն ու շշուկը բաւական էին մեծ աղմուկ հանելու :

Յանկարծ մէկը տնկուեցաւ ծառերուն տակ եւ փսփսաց. «Վար իջէք տղաք, վտանգն անցաւ» : Մեր խմբապետն էր, մեզմէ երկու տարով միայն մեծ, բայց անվախ, հնարագէտ եւ յանդուգն :

Հետեւած էր պահակախումբին շարժումներուն և անոնց հեռանալէն վերջ, հասաւ մեզի քրտնաթոր եւ հեւիհեւ :

Իջանք ծառերէն, ընդհուպ վերցուցինք մեր թանկագին գանձերը եւ դիմեցինք ժամադրավայրը :

— Ոչինչ, «կեավուրները» փախան ; բայց մէկ մէկ օղի խմելու արժէքով բան մը ձգեցին գոնէ, ըսած էին ոստիկանները :

Պատուհանի հաստ վարագոյրները քաշեցինք եւ ձեռնարկեցինք աշխատանքի :

Խմբապետը, որ այդ տեսակ գրական աշխատանք սիրողներէն չէր, ամբողջ գիշեր ոստիկաններու պատմութիւնը կը կրկնէր, միշտ փոփոխութեան եւ զունաւորումներու ենթարկելով, զարմանք պատճառելով տան մեծին ու փոքրին :

Լուսաբացին՝ թերթը լոյս տեսած էր եւ ատրճանակի մասերը քանդելու եւ տեղաւորելու փորձեր կը կատարէինք, երբ տանտիկինը, զոր բոլորս ալ «մայրիկ» կ'անուանէինք, թէյով, հացով ու պանիրով հիւրասիրեց մեզ :

Գիշերը որքան ուրախ անցուցինք մեր «յեղափոխական յաջող ելոյթովը», յաջորդ ցերեկը նոյնքան տխրելու դատապարտեց մեզ : «Մայր» խումբ դառնալու շքաբերականը որ այդ օրը մեզի պիտի տրուէր, չտրուեցաւ :

Լեռ երթալու, տօնակատարութեան եւ նշանաւութեան փորձերու ծրագիրն ալ ջուրն ինկաւ մեզի անյայտ պատճառներով :

Տխուր էինք. բայց ո՛չ մէկ խօսք, ո՛չ մէկ տրտունջ :

Յաջորդ օրը հաւաքուեցանք Պարգեւենց տունը, «Դրօշակ»ի մէջ Ա. Ահարոնեանի «Խայր» կարդացինք եւ նոյն թերթի քանի մը համարներու մէջ հրատարակուած «Հայ Գուսան» ստորագրութեամբ բանաստեղծութիւնները սկսանք գոց սորվիլ եւ այդ օրն իսկ գիտցանք որ «Հայ Գուսան»ը Աւ. Իսահակեանն է : «Խայր» սակայն ուրիշ համ ու հոտ, ուրիշ չունչ ունէր :

Վ. ՀԱՄԲԱՐՑԱՆ

Ֆրանսայի ներքին հոգերը

Տեղական թերթերը կը շարունակեն տեսութիւններ եւ ուսումնասիրութիւններ հրատարակել տնտեսական տագնապի մասին որ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան :

Աշխատավարձի յաւելման պահանջներուն, գիներու բարձրացման եւ ուրիշ հոգերու հետ, ծանրացած է նաեւ բանուորներու պակասը : Ամերիկայի յանձնած գերման գերիները, 650.000 հոգի, պիտի արձակուին հինգ-վեց ամիսէն : Այս գերիները կը գործածուին հողագործութեան եւ ճարտարագործութեան մէջ : Ի՞նչպէս պիտի գոցեն պակասը, եթէ անոնք մեկնին : Ածխահանքերն ալ պէտք ունին հազարաւոր բանուորներու : 1938ին 161.000 բանուորներ կ'աշխատէին հանքերու խորը, այսօր կը բանին 214.000 հոգի, որոնց 44.000ը գերման գերիներ են : Ասոնց մեկնումը անմիջապէս պիտի նուազեցնէ արտադրութիւնը :

Միեւնոյն բանն է երկրագործութեան մէջ ուր 220.000 գերիներ կը գործածուին երեք միլիոնէն պակաս մշակներու վրայ :

Պիտի ըսուի, թերեւս թէ, կարելի է գտնել ուրիշ բաժիններու մէջ աշխատաւոր ձեռքեր որ փոխարինեն զանոնք : Ատոր պատասխանը հետեւեալ թիւին մէջ է, — մէկ միլիոն աշխատաւորի պակաս :

Z

1938ին 13.200.000 բանուորներ կ'աշխատէին երկրագործութեան եւ ճարտարարուեստի մէջ : 1946ի կիսուն այս թիւը 11.700.000ի իջաւ, այսինքն մէկուկէս միլիոն պակաս, 600.000ը գերման գերի ըլլալով, այս պակասը աւելի քան մէկ միլիոն է, որ շատ մեծ է :

1938ի արտադրութեան մակարդակը գտնելու համար (թէեւ 22% իջած է որոշ բաժիններու մէջ եւ պատերազմի հետեւանքով), Ֆրանսա պէտք ունի մէկ ու կէս միլիոն յաւելուածական բանուորներու : Եթէ նոյնիսկ մօդական գաւազանով մը ճարուին, դարձեալ 1938ի արտադրութիւնը պիտի չունենայ երկիրը, որովհետեւ ածուխի պակասն ալ կը խանգարէ արտադրութեան զարգացումը :

Ըսողներ կան թէ արհեստագիտութեան զարգացման շնորհիւ կարելի պիտի ըլլայ խնայել բանուորական ձեռքերը : Մասնագէտներու կարծիքով, մինչեւ 1947ի վերջը մէկ միլիոն բանուորի պէտք կայ ; նկատի ունենալով 40% արտադրութեան աճում մը 1938ի վրայ եւ 48 ժամուան շաբաթական աշխատանք :

Այս պարապը լեցնելու համար երկու միջոցներ կը նախատեսուին,— Առաջին՝ բանուոր ճարել ոչ-գործաւոր դասակարգին մէջէն : Երկրորդ՝ Ֆրանսա բերել օտար բանուորներ :

Նախ բանակի ուժերուն զօրացրումը որոշ թիւով մարդիկ կ'ազատագրէ : Կը կարծուի թէ մինչեւ այս տարուան կէսը հարիւր հազարի չափ մարդ պիտի կրնան ունենալ : Ասկէ զատ, ազատագրութենէն ի վեր շատեր Ալժերիայէն Ֆրանսա եկան : Թէեւ ոչ մէկ բան կ'ապահովէ որ զինուորութենէ ազատուածները տնտեսութեան մէջ պիտի մտնեն իբրեւ աշխատաւոր, ընդհակառակն, անոնցմէ մաս մը պարապ է կամ սեւ շուկայ կ'ընէ եւ կամ ուղղակի արտադրողական արհեստներու մէջ չի մտներ :

Կը մնան հանրային պաշտօնները : Պէտք է պետական պաշտօնեաներու թիւը նուազեցնել, աւետուրի նոր ձեռնարկները արգիլել, ստուգել բանուորներու գործի մտնելը եւ գործէն արձակուիլը, որոշ գործեր արգիլել, ամէն մէկ քաղաքացիի ստիպել որ որեւէ արհեստ ի գործ դնէ :

Բայց այս բաները տակն ու վրայ կ'ընեն երկրին ընկերային իրաւունքները, ըմբռնումները եւ ազատութեան սովորութիւնները : Պէտք է ուրեմն, աշխատանքի նախարարութեան աւելի լայն իրաւասութիւններ տալ :

Կան մարդիկ որ կ'ըսեն թէ 400.000ի մօտ աշխատաւորներ կարելի է գտնել : Հեռու ենք այս թիւէն, կը մնայ ներգաղթը : Բայց այս ալ պատերազմէն ի վեր փոխուած է :

Պատերազմէն առաջ Ֆրանսա կ'օգտուէր Պելժիացի, Լեհ, Չեխ եւ Իտալացի եկուորներէ : Այսօր Պելժիացին իր երկիրը կը մնայ : Լեհերը ոչ միայն հոս չեն գար, այլեւ կը հեռանան : Լեհ կառավարութիւնը խիստ քարոզութիւն կը կատարէ, զանոնք ետ կանչելու համար : Գալով Չեխերուն, անոնք ալ իրենց երկրին վերաշինութեան գործին լծուած են :

Կը մնան Իտալացի գաղթականները : Ներկայիս աւելի քան երկու միլիոն անգործ կայ Իտալիոյ մէջ : Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ միջեւ փոխադարձ համաձայնութեամբ մը 20.000 բանուորներ պէտք է Ֆրանսա գան, աշխատելու համար հանքերուն մէջ, բայց կ'ուշանան : Իտալացի այս գաղթականներուն համար ալ դժուարութիւններ կան, անոնց ընտանիքները միասին չեն բերուիր եւ աշխատաւորները չեն կրնար շահած դրամը հասցնել անոնց : Իսկ իտալական կառավարութիւնն ալ չուզեր մասնագէտ բանուորները երկրէն դուրս հանել :

Իտալացիներու պաշտօնական ներգաղթէն զատ կայ «անհատական» ներգաղթը, որ իսկականին մէջ գաղտնի ներգաղթ մըն է : Անոնք սահմանային նահանգը կ'անցնին եւ կը տեղաւորուին գլխաւորապէս երկրագործութեան մէջ : Այս ձեւով ութ հազարէն աւելի աշխատաւորներ տեղաւորուած են այդ նահանգներուն մէջ :

Գերմանիան միակն է որ Իտալիոյ հետ կրնայ բանուոր ճարել : Բայց հանրային կարծիքը կրնա՞յ հաշտուիլ գերման գաղթականութեան մը հետ :

Տակաւին կայ ժողովուրդին երիտասարդացման խնդիրը : Ֆրանսայի մէջ երեք չափահասներ կան մէկ տարիքոտի դէմ : Խ. Միութեան մէջ եօթը չափահաս մէկ ծերի դէմ : Հետեւաբար պէտք է որ Ֆրանսայի մէջ չափահասները երկու անգամ աւելի աշխատին քան Խ. Միութեան մէջ որպէսզի պահեն տարէցները եւ կամ ծերերուն կենսաթոշակը երկու անգամ աւելի պակաս պէտք է ըլլայ :

Գալով արհեստագիտութեան յառաջդիմութեան, հաստատուած է որ ատիկա անգործութիւն բերելէ աւելի, անդադար նոր պաշտօններ կը ստեղծէ : Այսպէս օրինակի համար, հիւլէական ուժին գիւտը եւ անոր գործածութիւնը հսկայական գործարաններու շինութիւնը կը պահանջէ, որով եւ աշխատող ձեռքի պահանջ : Ինչպէս որ շոգեկառքը աւելի պաշտօնեայ կը գործածէ քան նախնական ձեւով կառքերը :

Ներկայ քաղաքակրթութեամբ, մեր երկրին մէջ, կեանքի մակարդակի ամէն բարելաւում կը պահանջէ ժողովուրդի աճում :

Ֆրանսան առաջին երկիրն է որ կը ծերանայ, մէկ դարէ ի վեր ան հետզհետէ նուազ ծնունդ ունի եւ աւելի տարէցներ : Եթէ 1935 թուականէն աւելի երախայ չունենան, յիսուն տարիէն Ֆրանսայի ժողովուրդը 40էն 34 միլիոնի պիտի իջնէ :

Երկու վերջին պատերազմներն ալ վնասեցին

ժողովուրդին աճման: Ջոհուածներով եւ չծնած երախաներով՝ նախորդ պատերազմը արժեց երեք միլիոն բնակիչ պակաս: Այս պատերազմը 2,2% վնաս տուաւ, որ կ'ընէ ուղղակի կամ անուղղակի 1.450.000 մարդու կորուստ:

Ժողովուրդին մէջ մասնաւորապէս նուազած են 20էն 40 տարեկանները, 1930ի բաղդատմամբ 2.480.000 անձի կորուստ մը կայ:

Միջին հաշուով 42 միլիոն ժողովուրդի մը համար, որ միշտ պէտք է վերանորոգուի այս թիւը պահելու համար, 5 միլիոն բնակիչ 0էն 40 տարեկանն է որ պակաս է:

Հետեւաբար, միայն 1.500.000 նոր աշխատաւորներ չէ որ կը պակսին, այլ 5 միլիոն անձեր որոնք միայն դուրսէն կրնան գալ, «որոնք պէտք է փնտանիքներ ըլլան, պատրաստ մեր հողին վրայ հաստատուելու եւ ձուլուելու»: Ահա ժողովուրդի երիտասարդացման իրական պայմանը:

Մասնագէտներ կը հաշուեն որ նոյնիսկ Ֆրանսացիներուն շատ զաւակ ունենալովը, հարցը չի լուծուիր, ժողովուրդի ներկայ վիճակով: Հաշուած են որ եթէ ամէն տարի 1946ին պէս, 900.000 երախայ ունենան, ինչ որ բացառիկ է, պէտք է 30 տարի, որպէսզի 3 միլիոն ժողովուրդ աւելի ունենան, մինչդեռ վեց տարուան մէջ 1.500.000 կորսնցուցած են:

Ուրեմն, միշտ աւելի երախայ, միշտ աւելի օտարական, կ'եզրակացնէ թերթ մը: **Բ.**

Դիմակները վար...

Բարեկենդան մըն ալ անցաւ, ուրախութեան, ցնծութեան եւ կերուխումի մէջ...

Այս առթիւ, անգամ մը եւս յիշեցինք հինաւուրց օրերը անցած գացած, ուր ամէն ոք կը հետեւէր իր երկրի սովորութեանց, իր զիտցած կերպով տօնելով այդ օրը:

Եւ տարին անգամ մը ըլլալուն այդ օրը քաններ ալ կը ծպտուէին ու զանազանձեւի ու գոյնի դիմակներ կրելով կը զուարճանային եւ կը զուարճացնէին ժողովուրդը:

Տարին անգամ մը ըլլալուն ներելի կը համարուէր իրենց ծպտումը եւ դիմակաւորումը աշխարհականէն մինչեւ կրօնական...:

Բայց, ինչպէս կը տեսնենք, հիմակ մեր Բարեկենդանն ալ անցած է հնութեան կարգ: Փոխուած են ժամանակները, փոխուած են եղանակները եւ շատեր իրենց խելքին փչած ձեւովը ու օրուան քաղաքակամութեան համեմատ դիրք կը փոխեն, դիմակ կ'անցընեն ամէն առեն որ առիթը գտնեն, այսինքն Բարեկենդան կը խաղան մեր գլխուն վրայ...

Եւ օր ցերեկով, արեւուն տակ կը հրմշտկեն ու կը հալածեն, կը գրգռեն, կ'ամբաստանեն, կը զրպարտեն ու կը հայհոյեն ոտնակոխ ընելով ամէն սրբութիւն եւ արժանապատուութիւն, մխիայն փոքրոգի հաշիւներէ տարուած կամ աթոռի, փառքի տենչանքներով երազուն: Կան որ քինախնդրական մոլուցքով լեցուած, պար կը բռնեն մեր գլխուն, մէկ մէկ թմբուկ ու դափ իրենց ափերուն մէջ:

Մարդիկ որ Աստուծոյ երկիւղն ալ չունին եւ ո՛չ խիղճ ու ամօթ մարդկային...

Եւ այս՝ այնպիսի առեն մը երբ «լինել ու չլինել»ու ահաւոր հարցը ունինք սեղանի վրայ, որու առջեւ ամէն ճակատ պէտք է խոնարհի եւ ամէն բերան պէտք է գոցուի, որպէսզի սէր ու միութիւն տիրապետէ, չարը խափանուի...

Դիմակները վա՛ր, անգամ մը եւս: Բաւական է որքան ակռայ կճրտեցիք:

Թշնամին արթուն կը հսկէ ու կը ծիծաղի մեր անմիաբանութեան վրայ եւ առիթի կը սպասէ, նոր անակնկալներ սարքելու համար:

Բաւակա՛ն է որքան Հայը Հայուն ծուռ նայեցաւ, համարիւն եղբայր եղբօր խորթ երեւաց:

Հերի՛ք է այսքան Բարեկենդան, այսպէս տխուր անկերպարան:

Դիմակները վա՛ր անգամ մըն ալ...:

ՄԷՆ - ՍԷ

ԱՆԴԱՍՏԱՆ

Կեղծիքի ապտեները

ԽՄԲ.— Քալիֆորնիոյ «Ասպարէզ»ը ուժգնօրէն ձաղկելով նոյն շրջանին կարմիր եւ դեղին օրկաններուն ցնդաբանութիւնները, դիտել կուտայ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (22 Դեկտ.).

— «Կեղծիքի այդ անմրցելի եւ անպատկառ ապետները երէկ Դաշնակցութիւնը կը մեղադրէին, որ լուծուած չէր համարեր Հայկական հարցը, կը բողոքէր հայկական հողերու կապտումին դէմ Թուրքին եւ Թաթարին կողմէ, կը պահանջէր բանալ Հայաստանի դուռները գաղթահայութեան առջեւ: Քառորդ դար այդ գետնի վրայ մեզ դէմ մղեցին պայքար մղելէ վերջ՝ անոնք՝ մետասաներորդ ժամուն, մեր նշանաբանները մեզմէ խլած՝ անամօթէն կը փորձեն ճարպիկութիւնն այն գողին, որ տան տէրը գող հանելու կը ճգնի:

Կեղծիքի այս դարավերջիկ ապետները Դաշնակցութիւնը ներդաղթի հակառակորդ ներկայացնել կը ջանին, երբ մեր մամուլը, Եգիպտոսէն մինչեւ Հարաւային Ամերիկա եւ Սուրիայէն մինչեւ Մ. Նահանգները, միաձայն ցնծութեամբ ողջունեց այդ աւետիսը եւ մեր ընկերները յօգուտ հայրենադարձի կազմակերպուած հանգանակութեանց բերին իրենց լիառատ մասնակցութիւնը: Բաւական է վերյիշել քանի մը ցայտուն օրինակներ:

Ամբողջ Քալիֆորնիոյ հանգանակութեանց ընդհանուր ղեկավարն էր ընկեր Արփաքսադ Սեդրակեան, որ իր եղբօր հետ ո՛չ միայն հանգանակութիւնը բացաւ 20.000 տոլարի պատկառելի գումարով մը, այլեւ ամբողջ երկու ամիս իր սուղ ժամանակը տրամադրեց այդ սուրբ գործին:

Լօս Անճելէսի մէջ, երբ հանգանակութեանց ղեկավարը կը մօտենայ ընկեր Հէրի Քարեանի եւ կ'ուզէ իմանալ թէ ան ի՛նչ գումարով պիտի բերէ իր մասնակցութիւնը, ընկեր Քարեանը չէէպուէը երկարելով ընկեր Սեդրակեանի կ'ըսէ,— Ընկեր Արփաքսադ, դուք գրեցէք ի՛նչ գումար որ կը կարծէք թէ ես պէտք է տամ:

Տիթրոյիթի մէջ Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը կը խօսի այնպիսի հայրենաշունչ ճառ մը եւ մեր ընկերներն ու համակիրներն այնպիսի սրտաբուխ մասնակցութիւն կը բերեն որ հանգանակութեանց ընդհանուր ղեկավար Պ. Լեւոն Կերտան Տիթրոյիթէն մինչեւ Ֆրեզնօ հեռաձայնով իր հիացումը կը յայտնէ ընկեր Սեդրակեանի, Դաշնակցութեան ցոյց տուած հայրենասիրական օրինակելի կեցուածքին առթիւ:

Ահա Դաշնակցութեան եւ Դաշնակցականներու պատասխանը իրենց անարժան հակառակորդներու լպիրշ լուտանքներուն, եւ այդ այնպիսի պահու մը, երբ Հայաստանի դուռները դեռ փակ կը մնան իրենց առջեւ եւ Հայաստանի օրուան իշխանաւորները օտար դժբախտ հարկադրանքով մը ստիպուած են իրենք զիրենք վատ տրամադրուած ցոյց տալ հայութեան ամէնէն հայրենասէր տարրին հանդէպ:

Կանգնած հայրենասիրութեան ահա այսպիսի զմայլելի պոռթկումի մը առջեւ՝ իրենց խիղճն ու հոգին վաճառած կեղծիքի մէկ քանի տխուր ապետներ փոխանակ իրենց ամօթէն ծակամուտ ըլլալու, դեռ համարձակութիւն ունին վեր կանգնելու եւ հանրութեան միտքը պղտորելու փորձեր ընելու:

Բայց կուգայ ժամանակը, եւ կը յուսանք շատ չուշանար այդ երջանիկ օրը, երբ կեղծիքի եւ խարդաւանքի բոլոր ապետները, պատմութեան արդար դատաստանի թուքն իրենց երեսին, կը գլտորին մոռացութեան սեւ անդունդը»:

Շարժանկար մը Նաւորդներու մասին

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մոսկուայի ժողովուրդը գունդագունդ կ'երթայ տեսնել, «Տովակալ Նաքիմով» անուն շարժանկար մը, որ 19րդ դարու ռուս ծովային հրամանատարներէն մէկուն կեանքը կը պատկերացնէ: Պատերազմական եւ պատմական շարժանկար մըն է «Տովակալ Նաքիմով»ը եւ կը պատկերացնէ 1853ի Սինոպի նաւամարտը, ուր Ռուսերը յաղթանակ տարին ընդդէմ Թրքական աւելի մեծ նաւաբաժնի մը:

Շարժանկարին մէջ կայ նաեւ տեսարան մը, ուր ցոյց կը տրուի թէ ինչպէս եռ մղած են Սեվաստաբոլի բարձունքներուն վրայ թառած ռուս նաւազները անգլ. եւ Ֆրանսական շատ մը յարձակումներ:

Շարժանկարը կը նկարագրէ թէ ինչպէս Ռուսիա պաշտպանէր էՖրանսայի եւ Անգլիոյ, այսինքն արեւմտեան պետութեանց կողմէ, որոնք կը գրգռեն նաեւ Թուրքերը, յարձակելու համար իրենց հիւսիսային դրացիներուն վրայ: Նկարը այս կերպով կը հրահրէ Ռուսերուն հայրենասիրական

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱՑԸ

ՆԱԽՈՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԽՄԲ.—Ա. Ահարոնեանի այս պատմուածքը, որ գրուած է 1898ին, վերջերս ռուսերէնի թարգմանուած էր Մոսկուայի եւ Թեհրանի մէջ, ինչպէս հաղորդեցին թերթերը:

Ցուրտ էր, ձմեռ, բուք-բորան. գիշերն էլ այնպէս սեւ, այնպէս սարսափելի: Լեռնային 0... գիւղում մարդիկ այդ ժամին էլ չէին յիշում, թէ երբ եւ իցէ օր ու արեւ, լոյս ու ջերմութիւն, պարզ երկինք տեսե՞լ են, թէ ոչ: Դրսում քամին փչում էր կատաղօրէն եւ նրա վրզվրզոցի մէջ ինչ որ սարսուռ ազդող, չարագուշակ բան կար: Եւ միակ մարդիկ չէին, որ մրսում էին, այլ ամբողջ գիւղը իր խրճիթներով, իր խոտի դէզերով, դողում, սրթսրթում էր այդ թանձր խաւարի մէջ, այդ դժոխային քամու առաջ:

Վո՜ւ, վո՜ւ, վո՜ւ,— ոռնում էր քամին եւ ամէն անգամ այդ զարհուրելի կաղկանձոցի հետ Մելիք-Շահէնի սաքուի երկու կողմի բազմականները դադարում էին խօսելուց, ցած էին առնում բերաններից չիբուխները, իրար երես էին նայում ու մի ներքին պահանջով իրար սղմւում, աւելի կուչ գալիս: Տէ՜ր Աստուած, ձինը լա՜ւ, ցուրտն էլ իր տեղի՜ն, բայց այդ քամին, ի՞նչ էր ուզում այդ սարսափելի քամին, այն ի՞նչ էր ասում: Ո՞վ ոք չէր համարձակում բարձրաձայն բացատրել այդ ահաւոր տարերքի լեզուն, բայց քամու ոռնոցը խրաքանչիւրի համար մի զարհուրելի համերգ էր, որի մէջ կար ե՛ւ մեռելների հառաչ, ե՛ւ քաղցած գայլի ոռնոց. չէ՞ որանք ամէնքն էլ սիրում են բուք-բորանին դուրս թափուել իրանց ապաստարաններից՝ բնութիւնն աւելի սարսափելի դարձնելու համար իրենց այլանդակ աղաղակներով: Ի՞նչ աղաղակներ, մաղեր էին գիզանում, լեզու էր չորանում, չունչ էր բռնւում:

Վո՜ւ, վը՜ը, վո՜ւ, ը՜զզ... Քամին է՛լ աւելի սաստկացաւ, սաքուի կտուրն այժմ ճռճռում էր, երբեմն էլ ասես թէ մէկը ոտքով էր թակում:

— Ա՜հ, դժոխք է դուրսը, ասաց նստողներից մէկը, ճնշող լռութիւնը խզելու համար. դուշմանս հիմա սարում չլինի:

— Սարո՜ւմ, պատասխանեց մի ուրիշը հեգնօրէն, իբր թէ դուն ջան կ'անես հիմա մինչեւ մեր այգիները գնալ, որ սարերից ես խօսո՞ւմ. չե՞ս լսում ձայները... երկինք-գետինք իրար են դիպել էէ՜...

Կրկին լռութիւն տիրեց. խօսել չէր լինում, մտածելու շատ բան կար:

Գոմի դուռը հանդարտ ճռաց. ամէնքը դէպի այն կողմը նայեցին. կիսախաւարի մէջ գծագրուեց մի մարդու հասակ, որ եափունջու մէջ կոլոլուած ներկայացնում էր մի ձիւնակոյտ. պարզ էր, որ նա երկար ժամանակ բքի տակ է մնացել:

— Բարի՛ երեկոյ, ասաց նորեկը, թափ տալով եափունջու վրայից ձեան հաստ շերտը:

— Աստուծոյ բարին, վա՜յ խեղճ Խաչ, արի՛, արի՛, առաջ անցի՛ր, տնաշէն, փէտացար,— ձայն տուին այս ու այն կողմից նստողները սրտցաւ եղանակով — Խային տեղ տուէք թող նստի:

— Հա՛, վալլահ փէտացայ, ասաց նորեկն առաջանալով, էլ դուրսը մնալու ճար չկայ, երկինքը փուլ է գալիս, գիւղի մէջ էլ մարդ խեղդւում է. ի՜նչ բուք է, ի՜նչ բուք. ասացի մտնեմ սաքուն տաքանամ, դուրս ելնեմ:

Մարդը նստեց:

Բուխարու վերեւ, փոքրիկ, մրոտ ակնատի մէջ՝ հանդարտ պլպլում էր ձէթի ճրագը. նրա աղօտ բոցն օրօրւում, դողդողում էր դանդաղութեամբ, կարծես թէ նա էլ էր վախենում քամու վզվզոցից, բայց էլի մի խղճուկ լոյս կար, այնքան որ թանձր փափախների ստուերների տակ նստողների դէմքերը գծագրւում էին. նորեկի վրայ էլ ընկան մի քանի դողդոջուն, դեղնագոյն շողեր: Գեղջուկ մի դէմք էր այն, ուր չարքաշ կեանքը դրել էր իր կոշտ կնիքը. երիտասարդ մարդ էր, բայց ըստ եւույթին շատ ապրած. թանձր բեխերի տակ իրար վրայ սղմած շրթունքները տալիս էին նրա դէմքին յամառ արտայայտութիւն. աչքերը մանր էին, բայց շարժուն, կրակոտ:

Գիւղի պահապանն էր նա, վարձուած գիշերապահը: Խաչեր շատ կային այս գիւղում, գնացին. այս մէկը մնաց ուշացած կռունկի պէս. մուրայ չուզեց, պահապան եղաւ. տեղացիք անունը լաւ չը գիտէին, Նախօ կանչելու տեղ՝ ոմանք Մխօ կանչեցին, ոմանք էլ Մկօ ասեցին, բայց վերջիվերջոյ՝ խօսքերը կարծես մէկ արած՝ սկսեցին պարզապէս Խայ կանչել: Այսպէս լաւ էր, հեշտ էր, համ էլ՝ իրաւ որ նա խայ էր, որովհետեւ Հայաստանցի էր, Ոզմ գիւղացի: Ահա այս Խայն էր, որ մխանկիւնում պատի տակ տեղ գրաւեց, կծկուեց, տաք արեց. սաքուն տաք էր:

Բուքը շարունակւում էր. կատաղի քամին վիրաւոր գազանի պէս մռնչում, ոռնում էր:

— Էսպիսի գիշերուայ է ստատ եկել խեղճ ոգորմելին հա՛ — ասաց ուէս Գէվօն — էլ ի՞նչ հողը տար գլխին:

Խօսքը մի գիւղացու մասին էր, որ մի քանի օր առաջ լեռներում բքի բռնուելով՝ խեղդուել էր:

— Քանի՛ ասինք, մի՛ գնա, էս ձիւն ու ձմրանը չօլերը մի՛ ընկնիր, կնիկ, երեխայի տէր ես, — վրայ բերեց միւսը:

— Է՛, ի՞նչ ես անդէտ անդէտ խօսում, մարդի ճակատին էն էր գրուած, ասաց Մելիքը. նապէտք է գնար, պէտք է խեղդուէր. ճակատագրից ո՞վ կարող է փախչել:

(1) **Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ**

զգացումները: Ծարժանկարի նիւթին համաձայն, արեւմտեան պետութիւնները օգտուելով Նեղուց - ներու Թրքական հակակշռէն, կը ձգտին ուժեղ եւ արդիական նաւաբաժիններով, Սեւ Ծովու ռուս ցամաքամերձ ջուրերը գրաւել:

Հակառակ անոր որ բոլոր այս դէպքերը դար մը առաջ պատահած են, այսօր Նեղուցներու ա - պագայի խնդրին հետ մօտիկ կապ ունին :

Ծարժանկարին քաղաքական տեսակէտով ու - շագրաւ կէտը սա է որ Սինոպի կռիւէն վերջ գերի բռնուած Թուրք ծովակալը խաբուած է ֆրանսացի թէ անգլիացի խորհրդականներէ որոնք ան - յայտացած են, երբ կռիւը սկսած է բարդութիւն - ներու յանգիլ: Ծովակալ Նախիմով կը պատաս - խանէ .

— Թոյլ տուէք ինծի ըսելու թէ՝ երբ Թուրքիա Ռուսիոյ հետ կը կռուի ամէն ինչ կարգին կ՚ընթա - նայ, բայց երբ ականջ կախէ զանազան խորհրդա - կաններու, ամէն բան անպայման աղէտով մը կը վերջանայ :

Ի պատիւ Գ. Ռ. Կռուսէի

Union Franco - Arménienne ճոխ սեղան մը սար - քած էր կիրակի օր, իր գրասենեակին մէջ, ծանօթ պատմագիր եւ հայագէտ Գ. René Grousset-ի Ակա - դեմիա մտնելուն առթիւ: (Մեր բարեկամը միեւ - նոյն ատեն պատուակալ անդամ է Ֆրանքօ-Հայ Միութեան):

Կը նախագահէր Գ. Լուի Մառէն: Սեղանին կը մասնակցէին աւելի քան 60 հայրենակիցներ եւ ֆրանսացի բարեկամներ: Այս առթիւ խօսք առին Գ. Լուի Մառէն, Գ. Ա. Զօպանեան, որ կարդաց նաեւ բացակայ բարեկամներու շնորհաւորական նամակները, ընկեր Հր. Սամուէլ (յանուն Գաղթ. Խորհուրդի եւ «Յառաջ»ի), եւ ամէնէն վերջը՝ օր - ուան հիւրը, Գ. Կռուսէ: Գրաւոր ողջերձ մը կար - դաց Տիկին Ա. Խանտանեան: Լսեցինք նաեւ գե - ղեցիկ երգեր (Օր. Իրիս Պիւլպիւլեան) եւ ֆրան - սերէն արտասանութիւններ (Գ. Ն. Մարգարեան), Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Ազդեցութեան պայքար Իրանի մէջ

Ն... րպատականի վերջին դէպքերուն առթիւ, Թէհրանի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ դիտել կուտան թէ ազդեցութեան պայքար մը կը մղուի Խ. Միութեա եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ, թէ առ այժմ յաջողութիւնը շահած է ամերիկեան դեսպանը :

Ութ ամիս առաջ Թէհրանի բոլոր շրջանակնե - րը կը կարծէին թէ Խ. Միութեան հանդէպ հա - մակրութիւնը երթալով կը զօրանայ: Ձախակողմ - եան մամուլը ամէն օր կը յարձակէր «դրամատէր փաշականութեան» վրայ ու կը հրատարակէր նը - կարներ մեծահարուստ Ամերիկացիի մը որ իր ուռած գրպաններուն մէջ կը թխմէ պարսկական դրամն ու քարիւղը: Չէ կը պահանջէ որ լուծուի ազգային ոստիկանութիւնը, որուն հրամանատարն է Ամերիկացի մը, Նորմըն Շվարցքօֆ: Քաղաքա - կան շատ մը կարեւոր դէմքեր կը խուսափէին հաղորդակցելէ Ամերիկացիներուն եւ Անգլիացինե - րուն հետ: Քաղաքական շրջանակներու մէջ այս պարագան կը վերագրուէր խորհրդային դեսպանին ազդեցութեան :

Վարչապետ Ղավամ Սալթանէ Պարսիկնե - րուն արգիլեց այցելել օտար դեսպանատուները, բացի պաշտօնական պարագաներէ :

Անցեալ Օգոստոսին Ամերիկեան դեսպանատան մէջ տեղի ունեցած հացկերոյթի մը միջոցին, ո - րուն ներկայ էին նաեւ պատերազմական եւ տնտե - սութեան նախարարներն ու ոստիկանութեան պետը, Մ. Նահանգներուն դեսպանը փսփսաց.— «Կատա - ղի կռիւ մըն էր, կը վախնամ թէ կորսնցուցինք, բայց ձեռնաթափ չենք եղած»: Վեց եօթը պարապ աթոռները ցոյց կուտային որ հրաւիրուած պար - սիկ հիւրերը հնազանդած էին Ղավամի հրահան - գին :

Նոր տարուան հաւաքոյթէն զատ, ազգային դրամատան տնօրէնին կողմէ ի պատիւ յիսուն ա - մերիկացի նշանաւոր անձնաւորութիւններու տըր - ուած հացկերոյթին մէջ, դեսպանը վերյիշելով վե - րի խօսքերը, ըսած է. «Սխալեր եմ, պատկերը վերէն վար փոխուած է»:

Այս փոփոխութիւնը կը յայտնուի վերջին կարգ մը դէպքերէն եւ յայտարարութիւններէն, ո - րոնք կը կատարուին պարսիկ եւ օտար պաշտօնա - տարներու կողմէ: Շվարցքօֆ՝ որ գնդապետութե - նէ բարձրացաւ զօրավարի աստիճանին, նոր պայ - մանագրութիւն մը ստորագրած է, մարզելու հա - մար ոստիկան - զօրքը: Ամերիկեան դեսպանը՝ Գ. Ալէն, վարձած է պալատանման շէնք մը՝ Ֆէրտու - զի պողոտային վրայ, ուր կը բնակէր նախապէս գերման դեսպանը: Գ. Ալէն յայտարարած է թէ կր ծրագրեն կառուցանել ամերիկեան նոր դեսպանա - տուն մը: «Մ. Նահանգներու վարկը հարիւրին հա - զար բարձրացած է, յայտարարեց դեսպանատան պաշտօնեաներէն մէկը: Կ՚ըսուի թէ ամերիկեան դեսպանը եւ պարսիկ վարչապետը շաբաթը երկու անգամ միասին թէնիս կը խաղան:

Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Փա - րիզի գործադիր ժողովը խորին ցաւով կը ծանու - ցանէ մահը միութեան բարերար անդամուհի եւ ազգային մեծ բարերար

ՏԻԿԻՆ ՆՈՅԵՄԻ ԳԱՓԱՄԱՃԵԱՆԻ
(Ծնեալ Նուպար)

որ իր մահկանացուն կնքեց ուրբաթ, Փետրուար 14ին ժամը 20ին, իր բնակարանը, 95 տարեկան հասակին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ունենայ այսօր, երեքշաբթի 18 Փետրուար, ժամը 10ին Փարիզի Հայոց եկեղեցին, rue Jean Goujon :

Թաղումը պիտի կատարուի Suresnes-ի գերեզ - մանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ :

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգա - յին գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսա - կան եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նա - խագահութեամբ Գ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷԻ (անդամ ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalide):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայա - ցումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 ֆրանք:

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIEN-ի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEU-ի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré
Անակնկալներ, քոթիյեօն եւ մրցում:
Երկու նուագախումբ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ ե - կած, JOE SMITH եւ Orchestre Argentin: MARINO:

Կիները գիշերային հա - գուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ :

Այժմէն սեղանները ա - պահովել, հեռաձայնե - լով Գ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Armé - nien Klé. 20-69:

Մուտք 500 Ֆր.:
Հայ երիտ. Միու - թիւններու անդամները կը վճարեն 300 Ֆր.
Ուսանողները 100 Ֆր.

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը
(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները: Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հա - յերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն: Պետական դէմ - քերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վե - րսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենա - կան, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները: Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ: Տեղահանութեան գաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոն - եանի քաղաք. օրագիրը: Հայաստանի խորհրդայ - նացումը, դեկրետներ: Բ. համաշխարհային պա - տերազմը, Ատլանտեան Զարթերը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմում - ներ, ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուր - քիա եւն. եւն.:

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Ֆր.:
Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ

ԶԷՅԹՈՒՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ
Գ. ՏԷՕՎԼԷԹԻ, ՀԱՏՈՐ Բ., ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակո - միտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ «Խատիսեան» խումբի ժո - ղովը՝ այս երեքշաբթի, սովորական հաւաքատե - ղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներ - կայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ Թատերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

Այնթապ ապաստանած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12
Salle Vianey-ի գեղեցիկ սրահներուն մէջ
98 Quai de la Rapée, Métro Quai de la Rapée

Հանրածանօթ նուագախումբ, եւրոպական պա - րերու համար, հայկական, հնդկական, սպանիա - կան պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ):

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրա - տուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պար - սամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք :

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սե - րունդի կողմէ, կիրակի, 23 Փետրուար, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—Կապոյտ Խաչի տարեկան պա - րահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forez-ի սը - րահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Պիտի նուագէ Carlo Alfieri-ի հռչակաւոր նուագախումբը: Ճոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ : Մուտք 50 ֆրանք :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ 22ԻՆ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԵՑԷՔ
Հ.ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ ՍԱՆ. ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԻՆ

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ԶՈՒԱՐԹՆՈՑ

ԵՌԱՄՍԵԱՅ ՀԱՆԴԷՍ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏՆԵՐՈՒ
Խմբագրութեամբ՝ Հր. Բալուեանի

80 մեծադիր էջ եւ պատկերազարդ, նուիրուած ամբողջութեամբ Ա. Ահարոնեանի ծննդեան 80ամ - եակին: Յօդուածներ ունին.—

Արսէն Քահ. Սիմէոնեան, Զիթունի, Գասպար Ի - փէքեան, Շ. Նարդունի, Շ. Միսաքեան, Է. Բիւ - զանդ, Տ. Փիրանեան, Հ. Սամուէլ, Տիկ. Գ. Փափազ - եան, Տիգրանուհի, Հուրի Իփէքեան, Ար. Սրապ - եան, Միսաք Միրզէ, Ն. Շինակեան, Բարսեղ Հա - պէշեան, Կ. Երանեան, Ս. Ընտրիկեան: Ա. Ահա - րոնեանէն անտիպ եւ այլ բազմաթիւ էջեր: Նոյն - պէս քրոնիկի շատ ճոխ բաժին մը:

Տարեկան բաժ. չորս թիւի համար 400 Ֆր.: Արտասահման՝ 500 Ֆր.: Հատը 100 ֆրանք :

Հասցէ.— H. Palouyan, 43 rue Richer, Paris (9):

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél. : GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, 3ամս. 300, Փր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 19 Février 1947 Չորեքշաբթի 19 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4934-Նոր շրջան թիւ 573 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՊՂՏՈՐ ԼՈՒՐԵՐ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Ազդանշա՞ն թէ ախտանշան,— ամէն պարագայի մէջ, բրիտանական մամուլը նորէն զարմանազան տեղեկութիւններ եւ տեսութիւններ կը հրատարակէ Միջին Արեւելքի մասին :

Այս տեղեկութիւններն ու տեսութիւնները կապ ունին ամբողջ արաբական աշխարհին հետ, բայց մասնաւորապէս կը շօշափեն Սուրիա - Լիբանանի ներկան եւ ապագան :

Նախ ամփոփենք հիմնական կէտերը.—

Ռոյթըրի գործակալութեան Գահիրէի թղթակիցը կը հեռագրէր շաբաթ օր, թէ մեծ յուզում կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ, իբրեւ հետեւանք այն զրոյցներուն որոնց համաձայն Անդրյորդանանի Թագաւորը, Ապտուլլահ, պիտի փորձէ իրականացնել Մեծ Սուրիոյ ծրագիրը, աջակցութեամբ Իրաքի։ «Կրնայ ըլլալ որ այդ ձեռնարկը կատարուի բռնի ուժով եւ արդէն լուրեր կը շրջին թէ Անդրյորդանանի զինուորներ համախմբուած են Սուրիոյ սահմանագլուխին վրայ» :

Ուրիշ զրոյցի մը համաձայն, Մեծ Սուրիոյ ծրագիրը կը վայելէ բրիտանական գործակալներու աջակցութիւնը. թէեւ Լոնտոն վճռապէս կը հերքէ այս տեղեկութիւնը :

Գործակալութիւնը այս առթիւ կ'ամփոփէ Եգիպտոսի հեղինակաւոր հրապարակագիրներէն Կալլատ պէյի մէկ յօդուածը՝ «Le Journal d'Egypte»ի մէջ։ Յօդուած մը որ ուղղակի կ'ամբաստանէ Անդրյորդանանը, թէ «կը չարունակէ խռովել արաբական աշխարհին խաղաղութիւնը»։ Եւ կ'աւելցնէ.

— « Մեծ Սուրիոյ ծրագիրը կը նմանի Հիթլէրի Մեծ Գերմանիոյ ծրագրին։ Եւ այն Անդրյորդանանցիները որ իրենց արտաքին քաղաքականութեան ուղեգիծ ընտրած են զայն, ի վերջոյ պիտի դառնան անոր զոհերը, ճիշդ ինչպէս որ Գ. Ռայխին առաջնորդները այնքան սուղ վճարեցին իրենց երազները» :

Եգիպտացի հրապարակագիրը վճռապէս կը յայտարարէ թէ Սուրիա իր բոլոր ուժով պիտի դիմադրէ, պիտի պայքարի «ընդ հուր եւ ընդ սուր», եթէ օր մը Ապտուլլահ Թագաւորին լեգէոնները փորձեն բռնի գրաւել Դամասկոսը։ Եւ կ'աւելցնէ թէ Եգիպտոս չի կրնար անտարբեր մնալ, եթէ Արեւելքը հուրի եւ սուրի մատնուի :

Այսքանը՝ հարցին մէկ երեսն է։ Ապահովաբար չափազանցուած :

Լոնտոնի թերթերը ուրիշ պարագայ մը եւս երեւան կը հանեն, որ սերտօրէն կապուած է այս հարցին հետ :

Եգիպտոսի Իսլամական Եղբայրութիւնը, որ շատ զօրաւոր ցանց մը կազմած է ամբողջ Արեւելքի մէջ, մասնաւոր գործակալներ ճամբայ հանած է մինչեւ Հնդկաստան։ Այդ գործակալներէն Մուսթաֆա Մումէն արաբական խնդիրները կ'ամփոփէ հինգ հիմնական կէտերու մէջ.—

1. Նեղոսի հովիտին խնդիրը (Սուտան) եւ Եգիպտոսի յարաբերութիւնները Անգլիոյ հետ.— 2. Պաղեստինի հարցը.— 3. Պայքար Թուրքիոյ եւ Սուրիոյ միջեւ, Ալէքսանտրէթի մասին,— 4. Հիւս. Ափրիկէի խնդիր.— .5 Մեծ Սուրիոյ ծրագիր (միացում Անդրյորդանանի, Պաղեստինի եւ Սուրիոյ, իբրեւ Թագաւորութիւն) :

Գործակալին կարծիքով, այս հինգ խնդիրները «բոլորն ալ զանազան ձեւերն են անգլեւֆրանսական աշխարհակալութեան՝ Միջին Արեւելքի մէջ» :

Ուրեմն Իսլամական Եղբայրութիւնն ալ իր կարգին ամէն ճիգ պիտի թափէ, զօրացնելու համար համարաբական ճակատը, կրօնական դետնի վրայ։ Արաբական Դաշնակցութիւնը այնքան զօրաւոր կը զգայ իր դիրքը, որ վճռած է ի հարկին դիմել Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան :

Դեռ երրորդ հանգոյց մը այս արեւելեան թընճուկին մէջ որուն հիւսքերը շատ հեռուները կը տարածուին։ Վերջերս անգլեւամերիկեան գործակալութիւններ կը հաղորդէին թէ Սուրիա եւ կը պահանջէ ոչ միայն Ալեքսանտրէթի գաւառը, այլ եւ Կիլիկիան :

Ո՞րքան լուրջ է այս պահանջը։ Իրապէս կիլիկեան հարց մըն ալ գոյութիւն ունի՞ Սուրիոյ համար, թէ ռազմախաղ մըն է որ կը փորձուի :

Քանի մը խօսք ալ այդ մասին, լրացնելու համար պատկերը։ Եւ ապա շօշափելու խնդիր մը որ ամէն բանէ առաջ հայկական է :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՐ ՎԱՆՔԵՐԸ ԹԱՆԿԱԳԻՆ

Երկուքն եմ տեսեր միայն, Սռոյ մայրավանքը, Սահակ կաթողիկոսի օրերուն, եւ Արմաշը՝ Եղիշէ Դուրեանի վանահայրութեամբ :

Կարդացեր եմ շատ շատերու մասին, սկսած Մշոյ Սուլթան Սուրբ Կարապետէն մինչեւ Աղթամարի ու Սեւանի առանձնոցները, մինչեւ Առաքելոց բերդավանքը։ Իմ պատանի երեւակայութեանս վրայ, որքան է ազդած Արմաշը իր ժողովրդական ուխտագնացութեամբ նոյնքան հիացումով ու խորհրդով լեցուցած է զիս Կիլիկեան մայրաքաղաքին փառահեղ եկեղեցին, իր թանկագին թագաւորական զարդերով ու մանաւանդ մարմարեայ գեղակերտ հաշուագիտ աթոռով, որուն վրայ եւրոպական թանգարաններու տնօրէններ նախանձով կը նայէին :

Մեր աշխարհին հին ու նոր աղօթատեղիներն ու վանքերը իրենց կրօնական հանդամանքէն դուրս այնպիսի դեր են կատարած Հայոց տառապագին պատմութեան մէջ որ, կարելի չէ «վանք մը» ըսել ու անցնիլ :

Հին Թուրքը, յաճախ խնայած է այդ «կրօնական» հաստատութիւններուն ուր իր աղքատ միտքը չէ կրցած թափանցել։ Մեր մշակոյթը հոն ապաստան ու հող գտաւ, մեր ժողովրդական աւանդութիւններն ու տօնակատարութիւնները անոնցմով են շարունակուած ու պահպանուած :

Մշոյ Սուլթան Ս. Կարապետի Վարդավառը, Սիսի միւռոնօրհնէքը, Արմաշի Խաչվերացն ու այսպէս անհամար ուխտագնացութիւններ պահեր ծաղկեցուցեր ու մեզի են յանձներ մեր ժողովրդական բանահիւսութիւնը, երգն ու պարը։

Անոնք յաճախ եղեր են հալածական հայ ֆէտայիին ապաստանը, հիւրընկալ տունը, ուր ան կրցեր է չոր գլուխը դնել բարձին :

Երիտասարդ Թուրքը, աւելի չնական իր նորարոյս խելքով, հայ ժողովուրդին միտքը ու մշակոյթը անճիտած ատեն, անխնայ աւերեց նաեւ մեր վանքերը, թալանեց անոնց հարստութիւնը, վառեց անոնց մագաղաթները եւ մուրճով ջարդեց Մայրավանքին թանկագին մարմարը քանդակազարդ :

Եթէ յառաջիկայ Վարդավառին չենք կրնար նիրիտ խաղալ Ս. Կարապետի բակը, կրնանք սակայն Թուրքին երեսին չպրտել մեր նոր մատենադարաններու եւ թանգարաններու բեռը։

Մեր նոր համալսարաններն ու թատրոնները, թանկագին վաստակը հայ մտքին ու սրտին :

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՀԱՄԱՐ

Պ. Ս. Վաչեանց 1000 ֆրանք կը տրամադրէ ներգաղթի, «Յառաջ»ի միջոցաւ։ Ստանալ համապատասխան ընկալագրով :

ԱՆԳԼԵՒՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ պիտի ստորագրուի երկու շաբաթէն, առնուազն քսան տարուան համար, համաձայն Լոնտոնէն հաղորդուած լուրերու։ Երկու կողմերն ալ կ'ուզեն որ դաշնագիրը պատրաստ ըլլայ Մոսկուայի խորհրդաժողովէն առաջ (10 Մարտ)։ Այսպէս պիտի վերահաստատուի նախկին սիրալիր Համաձայնութիւնը։ Երկու կառավարութիւններն ալ համաձայն են որ անհրաժեշտ միջոցները ձեռք առնուին, գերմանական որեւէ պատերազմ կամ նախայարձակում խափանելու համար։ Եթէ երկու ազգերէն մէկը կռուի Գերմանիոյ հետ, միւսը անմիջապէս օգնութեան պիտի հասնի։ Երկուքն ալ յանձն կ'առնեն զինակցութիւն չկնքել կամ չմիանալ ոեւէ խմբակցութեան որ ուղղուած է երկու երկիրներէն մէկուն դէմ։ Նոյնպէս փոխադարձաբար պիտի օգնեն, իրենց երկիրներուն վերաշինութեան համար :

ՌՈՒՐԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ բանուորները պատուիրակութիւն մը ղրկելով անգլ. իշխանութեանց, խնդրեցին 2000 գոլի բարձրացնել իրենց ռնունդը։ Այս առթիւ կ'ըսեն որ եթէ «ազդու միջոցներ ձեռք չառնուին անմիջապէս, իրենց ապրուստի սոսկալի պայմանները պիտի ստիպեն այնպիսի ընթացք մը բռնել զոր ոչ ոք պիտի կրնայ արգիլել :

16 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ օդանաւի արկածի մը հետեւանքով, Իտալիայէն Եգիպտոս գացած ատեն։ Զոհերէն մէկը Եգիպտոսի Թագաւորին ազգականուհին է, իշխանուհի Եմինէ Ֆաուզ :

ՎԱՐՉԱՊԵՏԻՆ ՆՈՐ ԿՈՉԸ

«Եթէ ժողովուրդը չըմբռնէր վտանգը...»

Երէկ հաղորդեր էինք վարչապետին ազդարարութիւնը Ազգ. Ժողովին մէջ, երկրին կացութեան մասին որ լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ : Պ. Ռամատիէ կիրակի օր Տէքազվիլի մէջ խօսած ճառով անգամ մը եւս շեշտեց կացութեան ծանրութիւնը։ Ահաւասիկ իր յայտարարութեանց հիմնական մասերը.

— « Չկայ աւելի ստիպողական պարտականութիւն մը քան այն որ կը հրամայէ խստօրէն կռուիլ գիներու բարձրացման դէմ, վերջ տալով աշխատավարձքերու յաւելման պահանջներուն։ Ոչ ոք կ'անգիտանայ այնդժուարութիւններըորոնց մէջ կը մաքառին մեր քաղաքացիները։ Բայց աշխատավարձքերու յաւելումը, մեր արտադրութեան ներկայ վիճակին մէջ, այն միջո՞ցն է որ պիտի կրնար վերջ տալ իրենց տառապանքներուն։ Ոչ ոք պիտի կրնար պնդել, առանց ծանրօրէն վնասելու երկրին գերագոյն շահերուն։ Աշխատավարձքի բարձրացումը մեքենաբար յառաջ պիտի բերէ գիներու բարձրացում, հետեւաբար «երեւակայական արդարութիւն մըն է»։ Ֆրանսացիները պէտք է անգամ մը եւս հասկնան թէ իրենց ապահովութիւնը եւ իրենց ճակատագրին բարելաւումը չի կայանար թղթադրամի յաւելման մէջ որուն ճակատագրական ելքը յայտնի է ամէնուն, այլ արտադրութեան աճման մէջ։ Այս չի նշանակեր թէ կարգ մը աշխատավարձքեր սովորականէն շատ վար չեն։ Կառավարութիւնը ինք հաստատեց այս պարագան եւ ձեռնարկեց անոնց բարձրացման։ Հանրապետութեան կառավարութիւնը կազմուեցաւ կարելի եղածին չափ լայն հիմերու վրայ։ Իւրաքանչիւրին շահերը պաշտպանուած են անոր մէջ։ Արհեստակցական Միութիւնները (սէնտիքա) օրինապէս յայտնած ըլլալով իրենց պահանջները, այժմ պէտք է սպասեն կառավարութեան որոշումներուն եւ պէտք է ուղղամտօրէն խոնարհին անոնց առջեւ։ Արդարեւ, մասնաւոր շահեր ներկայացնող սէնտիքաներուն չիյնար իրենց որոշումները պարտադրել պետութեան, որ մարմնացումն է ընդհանուր շահին » :

Այստեղ վարչապետը «Հանրապետութեան ոճրագործներ» որակեց բոլոր անոնք որ կ'ըմբոստանան այսքան տարրական ճշմարտութեան մը դէմ եւ չարունակեց.

— «Դիւրին է աշխատավարձքի յաւելում կատարել եւ վճարել դրամով մը որ նոր ելած է թղթադրամներու տպարանէն, բայց իւրաքանչիւր յաւելում իրեն հետ պիտի բերէ գիներու յաւելում մը որ կը համապատասխանէ շրջաբերութեան դրուած թղթադրամներուն բազմապատկութեան : Ուրեմն յաւելում թղթադրամի (էնֆլասիօն)։ Եթէ Ֆրանսացի ժողովուրդը չըմբռնէր այս վտանգը, շատ չանցած պիտի կործանի հանրապետութիւնը, թերեւս Ֆրանսան ալ։ Մենք ունինք ուժը եւ կորովը երկրի մը որ կ'ուզէ ապրիլ, բայց ապրելու համար հարկ է երբեմն տառապիլ։ Ֆրանսան ազատ պիտի ըլլայ եթէ իր զաւակները գիտնան լռութեամբ ընդունիլ այս օրուան տագնապը, ինչպէս յանձն առինք տառապիլ, երբ գերութեան մատնուած էինք։ Ազգային կարգապահութեան ոգին միայն կրնայ ապահովել Հանրապետութեան եւ Ֆրանսայի վերելքը »:

ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՄԵՐԺՈՒԻ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒՆ ՊԱՀԱՆՋԸ.— ԿՌԻՒ «ԻՒՄԱՆԻԹԷ»Ի ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆ ՄԷՋ

Կառավարութիւնը անգամ մը եւս մերժեց մամուլի աշխատաւորներու պահանջները եւ որոշեց պատժական միջոցներ տնօրինել այն թերթերուն դէմ որ տրամադիր են անհատապէս գոհացում տալու այդ պահանջներուն, հակառակ Մամուլի Դաշնակցութեան բոլոր անդամներուն յանձնառութեան։ Այս կը հետեւի Երիտասարդութեան, Արուեստներու եւ Գրականութեան Նախարարութեան մէկ զեկոյցէն (այս նախարարութիւնը կը զբաղի նաեւ մամուլի գործերով) :

Այդ զեկոյցին մէջ, նախարարը կը յայտարարէ թէ բանուորներու պահանջները «կը հակասեն կառավարութեան հետապնդած տնտեսական քաղաքականութեան» եւ թէ միւս կողմէ «դժուար կը համապատասխանեն թերթերու ելմտական կացութեան»։ Եզրակացութիւնը.— «Մամուլի Դաշնակցութիւնը յանձն առած է ապահովել իր բոլոր ենթականերուն համերաշխութիւնը եւ խնդրած է կառավարութենէն օգնել, պահպանելու համար համերաշխ գործունէութիւնը։ Կառավարութիւնը արդար կը գտնէ այս դիմումը եւ տեղեկատու նախարարութիւնը պատժական միջոցներ պիտի տնօրինէ անսաստողներուն դէմ» :

★ La Nouvelle Cité (Պրիւսէլ) կը գրէ թէ «Իւմանիթէ»ի պաշտպան կոմիտէի անդամներէն 300 հոգի փորձեցին համայնավար թերթին տպարանը մտնել, բայց բանուորները դիմադրեցին եւ ետ մղեցին զանոնք հրդեհի յատուկ նիզակներով :

»Տէյլի Մէյլ» հետեւեալ մանրամասնութիւնները կը հրատարակէ այս մասին.—

«Իւմանիթէ»ի պաշտպան կոմիտէն, որ կ'օգնէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբին մէջ բոլոր հոսանքներու պատկանող հայրենակիցներ — որոնց շարքին նաեւ երկու Դաշնակցականներ — ձեռք ձեռքի տուած կ'աշխատին, քնելով իրենց կարելին՝ Հայկական Դատը իր բաղձացուած լուծումին հասցնելու համար։

Այս Յանձնախումբը իր գործունէութեան մասին պարբերաբար տեղեկութիւններ կը հաղորդէ մամուլին։ Հետեւաբար անհրաժեշտ չէ մանրամասնութիւններ տալ այստեղ։

Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի մէջ կատարուած ձեռնարկներէն ետք, Հ.Յ.Դաշնակցութեան գերագոյն մարմինը 6 Սեպտ. 1945ին Լոնտոնի մէջ, Ժիրայր Միսաքեանի ձեռքով, Հինգերու Խորհուրդին ուղղեց Յուշագիր մը, որմէ 3000 օրինակ բաժնուեցաւ անգլիական մամուլին եւ օտար թղթակիցներու, Խորհրդարանի անդամներուն, անգլիքան եկեղեցւոյ պետերուն, գրագէտներու, Արեւելեան Խնդրին ծանօթ հեղինակներու, դեսպաններու, պատմագիրներու եւ այլ կարեւոր անձնաւորութեանց։

Այս Յուշագրին մէջ կ'ըսուէր ի մէջ այլոց.—

«... Այսօր քաղաքական հանգամանքները աւելի նպաստաւոր են շատ մը տեսակէտներով, գարմանելու համար, գլխաւոր Դաշնակիցներուն հաւաքական գործողութեամբ, ակներեւ անարդարութիւն մը եւ հայ ժողովուրդին վերադարձնել իր պատմական հողերը այնպէս, ինչպէս սահմանագծուած են Նախագահ Ուտրօ Ուիլսընի կողմէ, 1920ին, յանուն դաշնակից պետութեանց Գերագոյն Խորհուրդին։

«Ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայերուն միջեւ բացարձակ միաձայնութիւն կը տիրէ այս կենսական հարցի մասին եւ անոնք վստահօրէն կը յուսան եւ կ'ակնկալեն որ Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը եւ Մ. Նահանգներու կառավարութիւնը յարմար պիտի դատեն կատարեալ համաձայնութեամբ շարժիլ խորհրդ. Միութեան կառավարութեան հետ, եթէ եւ երբ որ այս վերջինը պահանջ մը ներկայացնէ, թրքական Հայաստանի նահանգները միացնելու սահմանակից խորհ. Հայաստանի։ Այն ատեն այս վերջինը պիտի դառնայ — ինչպէս բոլոր Հայերու ջերմ բաղձանքն է — հողային տեսակէտով ամբողջական եւ անբաժանելի պետութիւն մը Սովետական Ընկերվարական Հանրապետութեանց Միութեան մէջ։»

Յուշագիրը մանրամասնօրէն պարզելով Պերլինի դաշնագրէն մինչեւ Սէվրի դաշնագիրը Հայերուն եղած խոստումները, առաջին եւ երկրորդ պատերազմներուն մէջ մեր ժողովուրդին կատարած զոհողութիւններ Դաշնակիցներու դատին եւ Լօզանի յուսախաբութիւնը, իր եզրակացութեան մէջ կրկին կը շեշտէ.—

«Միակ տեւական եւ արդար լուծումը, որ խնքնին կը թելադրուի, պիտի ըլլար կազմել յարմար ծրագիր մը, որով Թուրքիա (որմիակողմանի կերպով դրժեց Սեւրի դաշնագիրը) հրաւիրուի ի նպաստ Սովետական Հայաստանի հրաժարիլ անէն իրաւունքէ եւ պահանջէ՝ նախագահ Ուիլսընի կողմէ Հայաստանի յատկացուած հողերուն վրայ։ Այսպէս, Հայաստան լիուլի պատեհութիւն պիտի ունենայ զարգացնելու իր մշակութային եւ տնտեսական հարստութիւնները եւ իր ուժերը նուիրելու ի սպաս քաղաքակրթութեան ու ի պաշտպանութիւն խաղաղութեան»։

Սեպտ. 18ին Ռոյթէրի գործակալութիւնը հեռագրով մը հաղորդեց աշխարհի ամէն կողմը՝ յանուն Հ.Յ.Դաշնակցութեան Հինգերու յանձնուած Յուշագրի լուրը։

1946 Յունուարին, Հ.Յ.Դաշնակցութեան Գերագոյն Մարմինը, դարձեալ ընկ. Ժ. Միսաքեանի միջոցաւ, Միացեալ Ազգերու Ընդհանուր Ժողովի նախագահութեան յանձնեց Յուշագիր մը, պատճէնը հաղորդելով հինգ մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն եւ 51 ազգերու ներկայացուցիչներուն։

Այս Յուշագիրն ալ հայկական պահանջներ պատճառաբանելէ վերջ, կ'եզրակացնէր.

— «1920 Դեկտեմբերէն ի վեր Հայաստան Խ. Միութեան բաղկացուցիչ հանրապետութիւններէն մէկն է, իր մօտ մէկուկէս միլիոն բնակչութեամբ, որ խմբուած է 12.000 քառակուսի մղոնէն պակաս տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ տակաւին Թուրք տիրապետութեան տակ կը գտնուի հայութեան պատմական հողերու մեծագոյն մասը, անմշակ, ամուլ եւ գրեթէ անմարդաբնակ։

«Հայկական Հարցին լուծումը այսօր կը պահանջէ. Ա. Հարեւան խորհ. Հայաստանի Հանրապետութեան վերադարձնել հայկական նահանգները, այնպէս ինչպէս սահմանագծուած են 1920ին, Մ. Նահանգներու նախագահին կողմէ, համաձայն Սեւրի դաշնագրին։ Այս պահանջին հակազդելու նպատակով յառաջ բերուած այն չարաչուք փաստարկութիւնը թէ հայութիւն չկայ այդ գաւառներուն մէջ, համարժէք է Թուրքիոյ ոճիրները օրինականացնելու»։

Ուրեմն պարզ եւ յստակ էր նաեւ Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմնին տեսակէտը հայկական պահանջներուն մասին։

Միացեալ Ազգերու շահած յաղթանակին առթիւ, բժիշկ Համօ Օհանջանեան, նախկին վարչապետ Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութեան եւ առաջին մեծ պատերազմին Փարիզի Հաշտութեան Խորհրդաժողովին Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան անդամ, 1945 Մայիս 28ին շնորհաւորական հեռագիր մը ուղղեց Մեծն Բրիտանիոյ վարչապետ Ուինսթըն Չըրչիլի, Խորհ. Միութեան գերագոյն հրամանատար մարաջախտ Ստալինի եւ Ամերիկայի Մ. Նահանգներու նախագահ Հէրրի Թրումընի։

Իր այս հեռագրին մէջ, մեր վեթերան ընկերը Երեք Մեծերու ուշադրութեան կը յանձնէր նաեւ Հայկ. Դատը, որ «կը մնայ անլոյծ։ ... Փոքր ժողովուրդներու մէջ քիչերը այնքան առատօրէն արիւն թափեցին ի խնդիր իրենց դատի, որքան հայ ժողովուրդը։ ... Թրքապատկան Հայաստանի ժողովուրդէն շուրջ մէկ միլիոն Հայեր բռնադատուեցան լքել իրենց հայրենիքը եւ գանգուածաբար գաղթել դէպի աշխարհի հեռաւորագոյն անկիւնները։ Այս մէկ միլիոն Հայերը կը սպասեն, որ ճանչցուի իրենց իրաւունքը իրենց հինաւուրց հայրենիքին վրայ»։

1945 Օգոստ. 2ին Եգիպտոսի Հ.Յ.Դաշնակցութեան Կեդր. Կոմիտէն, Հայ Կարմիր Խաչը, Համազգայինը, Նաւասարդ Ակումբը, Ցառաջդիմասիրաց ակումբը, Հ.Յ.Դ.Երիտասարդաց Միութիւնը եւ Նաւասարդ Մարզական Միութիւնը Մարաջախտ Ստալինի, Չըրչիլի եւ Թրումընի ուղղուած հեռագրով մը կը շեշտէին իրենց համամտութիւնը Մայիս 7ին Ամերիկայի Հայ Ազգային Կոմիտէի կողմէ Սան Ֆրանցիսկոյի խորհրդաժողովին տրուած Յուշագրին պահանջներուն — Տաճկահայաստանի միացումը Խ. Հայաստանի։

1946 Փետր. 22ին Մեծն Բրիտանիոյ արտաքին նախարար Պէվին Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովին մէջ ճառ մը խօսելով, յայտարարած էր թէ ներկայ ռուսեւթուրք սահմանները պարտադրուած չեն, այլ խաղաղ բանակցութեամբ կարգադրուած են նոյնինքն Մարաջախտ Ստալինի կողմէ։ Ասկէ զատ Կարսի եւ Արտահանի շրջանին մէջ ժողովուրդներու այնպիսի տեղափոխութիւններ կատարուած են, որ հոն այլեւս ազգային խնդիրներ կարելի չէ յարուցանել։

Բողոքելու համար անգլիացի պետական մարդուն այս յայտարարութեանց դէմ — որ շատ կը յիշեցնէր Սարաճօղլուի խօսքերը — Նիւ Եորքի Հայ Ազգային Կոմիտէի (Հայ Դատի Յանձնախումբ) նախագահ Տոքթ. Ա. Ալիխանեան Փետր. 25ին հեռագիր մը ուղղեց նախարար Էրնըսթ Պէվինի, որուն մէջ կ'ըսէր թէ Անգլիան եւ դաշնակիցները անցեալ պատերազմին պաշտօնապէս ճանչցան Հայաստանի Հանրապետութիւնը եւ խոստացան ոչ միայն Կարսն ու Արտահանը, այլ ամբողջ Թրքահայաստանը ազատել Թրքական լուծէն։ Հայ ազգին ազատութիւն եւ անկախութիւն խոստացան վարչապետ Էսքուիթ 1916ին, Լոյտ Ճորճ՝ 1918ին եւ արտաքին նախարար Լորտ Քըրզըն՝ 1920ին։ 1924 Սեպտ.ին նախկին վարչապետներ Էսքուիթ եւ Պոլտուին դիմեցին օրուան վարչապետ Մաքտոնըլտին՝ յայտնելով որ Հայերը ցիրուցան եղան անոր համար որ Դաշնակիցները չյարգեցին իրենց խոստումները՝ ազատութիւն եւ անկախութիւն տալու Հայերուն, իբրեւ փոխարինութիւն անոնց տուած օժանդակութեան եւ ըրած զոհողութեանց։

Վերջացնելով, հեռագիրը յոյս կը յայտնէր թէ «Պայրընի, Կլէտսթընի եւ Պրայսի երկիրը պիտի չլքէ Հայերուն արդար դատը, ինչպէս որ ճանչցուած էր ձեր կառավարութեան, դաշնակից եւ ընկերակից պետութիւններու եւ ամբողջ քաղաքակիրթ աշխարհի կողմէ եւ պիտի չարունակէ անտես ըլլալ անվաճառելի իրաւունքներուն, ոչ միայն Կարսի եւ Արտահանի, այլ նաեւ հայկական ուրիշ նահանգներու, որոնք այժմ կը գտնուին թրքական իշխանութեան տակ»։

(3) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Գիտական աստղիս

Սիրտը օդաձիգ եւ օդամուղ ջրհան մըն է, ժտուած զօրեղ մկաններով, որ գիշեր ու ցերեկ անընդհատ կը գործէ, սկսեալ մօր արգանդէն մինչեւ մահուան վայրկեանը։ Իր մկանները վայրկեանի մը մէջ 70 անգամ կը կծկուին, իսկ օրուան մը մէջ 110.000 անգամ, մարմինին մէջ ամէն ուղղութեամբ ղրկելով արիւնը։

Առողջ վիճակի մէջ, չափահաս մարդուն սիրտը 70—75 անգամ կը բաբախէ, ծերին սիրտը քիչ մը աւելի արագ կը զարնէ, մանուկինը՝ 80 — 100 անգամ իսկ նորածինինը՝ 140—180։

Բաբախումը կ'արագանայ զօրաւոր մարզանքի ներգործութեան տակ, մարսողութեան միջոցին, ջերմի ատեն, իսկ կը դանդաղի՝ ինչ ինչ յուզումներու ազդեցութեան տակ, նուաղումի մէջ, եւն։

Ընդհ. առմամբ, մկաններու կծկումին միշտ կը յաջորդէ հանգիստի վայրկեան մը։ Սիրտն ալ, հակառակ իր անդադար գործունէութեան, կը հպատակի այդ օրէնքին։ Կծկումի երկու շարժումներուն մէջ, սիրտը ունի դադարի վայրկեան մը։

Սրտին շարժումները կամքին չեն հպատակիր, թէեւ այդ գործարանին կազմութիւնը կը նմանի միւս անդամներու մկաններուն կազմութեան, որոնք սակայն մեր կամքին համաձայն կը կծկուին։

Բնախօսները հաստատած են թէ սրտի շարժումները կանոնաւորուած են երկու տեսակ ջիղերու միջոցաւ, որոնց գործողութիւնը թէեւ ներհակ է, սակայն բնականոն վիճակի մէջ, անոնք կը հաւասարակշռեն իրարու։ Անոնցմէ ոմանք կը հպատակին մեծ սէմբաթիքին եւ կ'որոշեն զարկերուն արագութիւնը։ Ուժգնութիւնն ու թիւը՝ իսկ ուրիշներ՝ կը չափաւորեն առաջիններուն ազդեցութիւնները։

Ամէն մկան որ կը կծկուի, կայան կը հանդիսանայ ելեկտրական երեւոյթներու։ Հոն ուր կծկումը կը սկսի, կը կազմուի ժխտական ելեկտրականութեան գօտի մը, բաղդատմամբ ուրիշ գօտիներու, որոնք տակաւին կծկուած չեն։ Կծկումի երեւոյթին աճման չափով, այդ ժխտական ալիքը կը տեղափոխուի, կազմելով հոսանքներ, որոնց ուղղութիւնը կը փոխուի համաձայն կարկամելի շարժիչ ալիքին աճումին։

Սիրտը, որ մկանային զանգուած մըն է, կը հնազանդի այդ օրէնքին, եւ կծկումներու եւ ընդլայնումներու փոփոխակի շարժումները առաջ կը բերեն շարք մը ելեկտրական հոսանքներ։ Այդ հոսանքները որ զգալի են մորթի մակերեսին վրայ, կրնան արձանագրուիլ խիստ զգայուն գործիքներով, որոնց «էլէկթռօքառտիօկրամ» անունը կու տան։

Այդ նորահնար գործիքներուն շնորհիւ, կարելի եղած է ինչ ինչ պարագաներու մէջ, արտակարգ ճշդութեամբ որոշել սրտին մէջ գտնուած չնչին վէրքի կամ ճմլումի մը կայանները, եւ զանոնք ախտորոշելով, ըստ այնմ կատարել պէտք է բժշկական դարմանումը։

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

Տպաւորութիւններ Համանուագի մը առթիւ

Այսպիսի համանուագ մը կազմակերպելու համար, անհրաժեշտ է խոր զարգացում մը երաժշտութեան արուեստին մէջ. իսկ անոր անհատական երփներանգ գոյն տալն ալ՝ արուեստագէտի բնածին տաղանդի արդիւնքը միայն կրնայ ըլլալ։ Ինծի համար այդպիսի մէկը յայտնուեցաւ Օննիկ Պէրպէրեան, Սալ Կավոյի մէջ վերջերս տուած համանուագով։

Յայտագրին առաջին մասը կը պարունակէր Հայերէն ձայնաւոր պատարագի գլխաւոր երգերը, Աւետարանէն վերջ։

Բոլոր երգերուն մէջ ալ երբեք չպակսեցաւ ծիսական եղանակներու տպաւորութիւնը, հետեւելով Կոմիտասեան պատարագի։ Սակայն ինչպէս նել դաշնակութիւնը բոլորովին նորութիւններ ունէր, նոյնպէս բառերուն ետեւ-առաջ ձեւը՝ եւ մեներգողի (Օր. Ի. Պիլիպեան) կրօնական շունչով լի սաւառնող գեղգեղներու մասը։ Երգիչներուն օտարագի ըլլալովը զգալի էր առոգանութեան պակասը, սակայն շատ նշմարելի էր անոնց կիրթ ձայներուն յստակութիւնը եւ ճշտութիւնը, ինչպէս եւ ասոնց կեցուածքի լրջութիւնը։

Առաջին երեք երգերը որ կարճ են արդէն, խօսքերով ալ տպաւորիչ շեշտ մը չունեցան, սակայն ականջները եւ մտքերը պատրաստեցին լսելու համար «Սուրբ Սուրբ»ը, որուն մէջ «օրհնեալ որ գալոց ես» խօսքերուն ներդաշնակութիւնը, հուժկու ելոյթով մը, ունկնդիրներուն վրայ ստացուած ազդող իրողութեան մը տպաւորութիւնը թողուց։ Կարծէք թէ Վերջին Դատաստանը կը կատարուէր, սակայն մեներգողին «Ովսաննա»ն լսելի եղաւ եթերային ալիքներու բարձունքէն, հրեշտակներու հոյլերն էին որ կը յառաջանային Քրիստոս դատաւորը շրջապատած «ովսաննա» երգելով։ Կրօնական խորհրդաւոր մթնոլորտի մը մէջ ունկնդրեցինք «Յամենայնի»ն, «Հայր մեր»ը եւ «Տէր ողորմեա»ն։ Իսկ «Քրիստոս պատարագեալ»ը իր ալէլուեաներով ու «Ամէն եղեցի»ն, առաջիններէն բոլորովին տարբեր, կարելի է կոչել գլուխ գործոցներ։

Շատ դժուար է միայն մէկ անգամ լսելով նման երգերու բուն ներշնչումը ըմբռնել, մանաւանդ որ պատարագի երգերը այդպէս իրարմէ անջատ լսելու վարժ չենք։ Այս պարագան պէտք է նկատի առնուի, եւ որքան կարելի է երբ պատարագի երգերը կ'երգուին նման առիթներով պէտք է, կը կարծեմ, զանոնք իրար յօդել սարկաւագի եւ պատարագիչի եղանակներն ալ, գէթ մեծ երգէհոնով նուագել տալով։

Այս երգերէն վերջ Պէրպէրեան նուագել տուաւ իր երեք դասական հոյակապ երաժշտական կտորները։ Մեծ նուագախումբը, հեղինակին ղեկավարութեամբ նուագեց նախ «կրօնական սէն-ֆօնի»ն, բարդ կտոր մը, ապա «Հերոսի մը կեան-

ք»ը, նկարագրելով նախ անոր հերոսութիւնները, ապա անոր տանջանքը լի տխրութեամբ եւ յարութիւնը յաղթական ներդաշնակութեամբ:

Երրորդ կտորը «Հայկական սէնֆօնի»ն էր, Հայոց երգերու փունջ մը գոյնզգոյն, շղթայուած աւանդական ազգային եղանակներու ամբողջութիւն մը, որոնց մէկ մասը վեհափառ դուրս կ'ելլէր ներդաշնակութեան շղարշէ վարագոյրներու ետեւէն, իսկ ուրիշներ կը ցցուէին յաղթական երեւոյթով մը, փութով հեռանալով, անհետանալով մեղեդիներու յաջորդող ալիքներուն մէջ: Յաճախ ունկնդիրները կրնային որոշել այս կամ այն ինչ ազգային երգերը: Շատ ճարտարութեամբ շաղկապուած մէկը միւսին: Այնպէս որ ապագային միայն այս հայկական համանուագին վրայէն կարելի է հայկական երգարան մը կազմել, եթէ Հայոց բոլոր ազգային երգերն ալ կորսուելու ըլլան:

Այս վերջին դասական կտորները հասարակ աւարածներուն ըմբռնողութիւնը կը գլեն կ'անցնին: Ուղղակի գեղարուեստի մասնագէտ վարպետները միայն կրնան գնահատել ասոնց իսկական արժէքը: Բայց եւ այնպէս շատերս ներկայ եղած ենք՝ այս յառաջդիմութեան եւ լուսաւոր մայրաքաղաքին մէջ, մեծ վարպետներու գործերու համանուագին եւ գաղափար մը կազմած անոնց ազդած խոր ապրումներու մասին, որոնք մարդս կը բարձրացնեն եւ այլ աշխարհներ կը յածեն: Անուրանալի էր որ Օննիկ Պէրպէրեանի սէնֆօնիներն ալ նոյն տպաւորութիւնները գործեցին ներկաներուն ներաշխարհին մէջ: Եթէ մեզմէ վերջ եկող սերունդները գրեն մեր օրերու երաժշտութեան հայկական ճիւղին պատմութիւնը, անպայման այդ յիշատակարանին առաջին տեղերէն մին պիտի գրաւէ տաղանդաւոր երգահան, երաժշտագէտը, Օննիկ Պէրպէրեան:

ՅՈՎԷԼ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏՕՆԸ ՍԵՎՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Փետր. 9ին կիրակի օր հաճոյքն ունեցանք ներկայ ըլլալու, Մուրատեան վարժարանին վերանորոգուած գեղեցիկ սալոնին մէջ, ընտանեկան հանդէսի մը՝ սարքուած վարժարանի աշակերտներէն՝ Ս. Սահակ Հայրապետի եւ Ս. Վարդանանց տօնին առիթով: Հանդէսին ներկայ էին միայն աշակերտներուն ծնողները, տեղի անձկութեան պատճառով: Վարժարանին երբեմնի թատերասրահը, կիսափուլ վիճակի մէջ գտնուելով, կարելի եղած չէր դուրսէն բարեկամներ հրաւիրել: Նախապատերազմեան շրջանին, այսպիսի առիթներու մէջ, հարիւրաւոր հայրենակիցներ սիրով կը հաւաքուէին հայկական այս վառարանին շուրջ, տաքնալով անոր յատուկ շունչովը:

Հանդէսը բացուեցաւ զոյգ խմբերգներով, Պ. Գուրգէն Ալէմշահի յաջող ղեկավարութեամբ: Իւրաքանչիւր դասարանի աշակերտներէն ներկայացուցիչներ՝ մաղթանքներ ուղղեցին վարժարանին տնօրէնին, Հ. Սահակ Տէր-Մովսէսեանի որուն անուան տօնին տարեդարձն էր: Ուրիշներ արտասանեցին ընտրուած ոտանաւորներ, հայերէն եւ ֆրանսերէն եւ կարդացին օրուան յիշատակը արծարծող քանի մը ինքնագիր շարադրութիւններ: Յաջող ատասանութիւններ կատարեցին մանաւանդ Ոսկերիչեան Գրիգոր, Թաշեան Նորայր, Տէտէեան Ժիրայր, Կառվարենց Տիրան, Ֆերմանեան Յակոբ, Հրաչեան Տիգրան, Շահինեան Մկրտիչ, Ալեքսանեան Մկրտիչ եւ ուրիշներ: Միջանկեալ վարժարանի աշակերտներէն փոքրիկ Մինէլեան Միհրան ու Գաբրիէլեան Յակոբ՝ դաշնամուրով, իսկ Տէրտէրեան Եդուարդ՝ ջութակով եւ Տողրամաճեան Կարօ իր փանջօյով երաժշտական սիրուն կտորներ նուագեցին:

Ամէնէն վերջ, բեմ բարձրացաւ վարժարանին տեսուչը եւ շուրջ երեք քառորդ ժամ ծանրացաւ Վարդանանց պատերազմի բարոյական եւ հոգեբանական նշանակութեան վրայ: Շեշտեց մանաւանդ թէ Վարդանանց պատերազմի պատճառն էր յունական եւ պարսկական կայսրութեանց մրցակցութիւնը հանդէպ հայ ժողովուրդին:

Հանդէսը փակուեցաւ ֆրանսերէն եւ հայերէն սիրուն երգերով: — Ներկայ մը

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ԹԷՅԱՍԵՂԱՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Կապոյտ Խաչի Սէն-Լուի մասնաճիւղի վարչութիւնը թէյասեղան մը սարքած էր Փետր. 8ին Bar du Centreի սրահը՝ ընտանեկան ու երիտասարդական տաքուկ մթնոլորտի մը մէջ: Ներկայ էին Ս. Լու, Ս. Մարկրիթ, Լա Փօմ-Վալպարել թաղամասերէն ու քաղաքէն բազմաթիւ հայրենակիցներ: Հանդիսականները մեծարուեցան թէյով ու կարկանդակով եղբօրայպէս թէ նիւթապէս սատարեցին ձեռնարկին յաջողութեան:

Մասնաճիւղի ատենապետուհին՝ տիկ. Նազաշեան ժամը 9ին հանդէսը բացուած յայտարարելով երկսեռ երգչախումբը երգեց «Ծաղկիր ազատ իմ Հայրենիք»: Յետոյ խօսք առաւ Մարսիլլիոյ ներկայացուցիչ Տիկ. Հազարեան որ գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը պարզեց Կ. Խաչի ծագումը եւ անդուլ գործունէութիւնը 1911էն ի վեր: Ու վեր առնելով Կ. Խաչի մարդասիրական նպատակները, մանաւորապէս ծանրացաւ մշակոյթիդետնին վրայ յիշեց Պէյրութի Հայ Ճեմարանէն մինչեւ Ամերիկա անոր կատարած ազգօգուտ ծառայութիւնները: Կ. Խաչը իր յարատեւութեան գաղտնիքը կը պարտի իր համաշխարհային հանգամանքին: Ան միշտ օգնած է բոլորին առանց դաւանանքի խտրութեան:

Տիկ. Հազարեան պարզելով Խ. Հայաստանի կառավարութեան ջանքերը մշակոյթի ճակատին վրայ, թելադրեց բոլորին աւելի եւս ուժ տալ ազգապահպանման նուիրական գործին, մինչեւ որ հնարաւորութիւն ունենանք համախմբուիլ մեր հայրենիքին մէջ:

Օրուան սեղանապետն էր Պ. Խ. Արթօեան, որ իր սրամիտ արտայայտութիւններով մասնաւոր փայլ մը տուաւ հանդէսին: Եղան խմբերգներ, «Փանթէզի»ներ ու գեղջկական պարեր սանուհիներու կողմէ: Մէջ ընդ մէջ արտասանեցին փոքրիկներ՝ Ժ. Սարգիսեան, Մելոյեան: Օրիորդներ ու պատանիներ՝ Ն. եւ Մ. Գաբրիէլեան, Փիլոյեան, Պօնօեան, Ա. Մարկոսեան, Միրաքեան, Գալուստեան, Քիւրթեան, Ժ. Թիրեաքեան, Կօշկակարեան եւ Ապալեան:

Կ. Խաչի վարչութիւնը սոյն ձեռնարկը սարքած էր առանց մուտքի: Ծախքերը գոցելու համար հանդիսականներու բաղձանքով եղան նուէրներ, եւ տասը վայրկեանի մէջ գոյացաւ 11.050 ֆրանք:

Հանդէսը վերջացաւ ուշ ատեն եւ հանդիսականները բաժնուեցան տոգորուած հայրենասիրական լաւագոյն զգացումներով:

Ա. Աշճեան

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ ՆԻՍԻ ՄԷՋ

ՆԻՍ.— Անցեալ կիրակի, 9 Փետր. Ս. Աստուածածին մատուռը լեցուած էր մեծ բազմութեամբ: Պատարագեց Արտաւազդ արք. որ քարոզ մը խօսելով օգտակար խրատներ տուաւ:

Կէսօրէն վերջ տեղի ունեցաւ թէյասեղան մը Հ.Բ.Ը.Միութեան 40ամեայ յոբելեանին առթիւ, Փրոմընատ տէ զ'Անկլէի մէկ սրահին մէջ: Ներկայ էին մօտ 60 հրաւիրեալներ: Ժամը 5ին, Պ. Զուհաճեան գրաւոր ուղերձով մը ջատագովեց Բարեգործականի ազգօգուտ գործունէութիւնը: Պ. Քէլէշեան կարդաց Հ.Բ.Ը.Միութեան 40ամեայ գործունէութեան տեղեկագիրը, նիւթական եւ բարոյական: Խօսեցաւ նաեւ Պ. Վ. Թէքէեան՝ յանուն Մարսէյլի Շրջ. վարչութեան, յոյս յայտնելով թէ Նիս եւս լայնօրէն պիտի մասնակցի Ներգաղթի հանգանակութեան: Թէյ եւ առատ խմորեղէնէն վերջ ձայնը տրուեցաւ Արտաւազդ արք.ի, որ ամբողջ մէկ ժամ խօսեցաւ Հ.Բ.Ը.Միութեան 40 տարուան գործունէութեան վրայ, Բարեգործականը բաղդատելով... Սուէզի ջրանցքին հետ: Յետոյ Ներգաղթի համար կատարուեցաւ հանգանակութիւն որմէ գոյացաւ 161.000 ֆրանք: Անոնք որ երդում-պատառ կ'ըլլան Խ. Հայաստանի եւ Ներգաղթի անունով, կը փայլէին իրենց բացակայութեամբ: «Հայ-լայֆ» դասն ալ չէր եկած: Եթովպիոյ մեր ընկերներէն Յակոբեան թէյասեղանի պահուն յայտնեց թէ 40 տարիէ ի վեր անդամ է Բարեգործականին, թէ իր պարտքը կատարած է Ներգաղթի հանգանակութեան առթիւ, եւ աւելցուց.— Հոս ալ պիտի մասնակցիմ. կը խոստանամ Նիսէն մեկնող իւրաքանչիւր Հայու համար հազար ֆրանք տալ: Ուրեմն եթէ 200 հոգի երթան այս քաղաքէն, 200.000 ֆրանք պիտի տամ Ներգաղթի համար: Ես Դաշնակցական եմ. այսպէս կը հասկնանք հայրենասիրութիւնը:

Շ. Սեւան

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԳԻՒԼԻՋԱՐ, գրեց՝ Արմենուհի Տէր Կարապետեան (Գեւոնեան): Նաեւ նշխարներ Մշոյ Գեղամէն: Յառաջաբան՝ Շ. Նարդունիէ, Փարիզ: Գին 200 ֆրանք, արտասահման 250 ֆր., Ամերիկա 2 տոլար: Կեդրոնատեղի Imprimerie Der Agopian, 17, Rue Damesme, Paris (13e).

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱՅԸ

— Իրա՛ւ է, իրա՛ւ, Մէլի՛ք, ասացին մի քանի հոգի, ճակատի գրածը չի ջնջուի:

Ճակատագի՛ր, ամենազօր ճակատագի՛ր...

Գիշերուայ այս զարհուրելի ժամին, կիսախաւար, գետնափոր սաքլում, քամու այս անճոռնի գոռոցի տակ, որ սարսափելի բաներ էր պատմում այդ կոյր զօրութեան մասին, դժուար էր խօսակցութեան աւելի պատշաճ նիւթ գտնել: Իւրաքանչիւրն իր դիտողութիւնն արեց այդ մասին. ամէնքն էլ հաստատ այն եզրակացութեան, որ մարդը խաղալիք է ճակատագրի քմահաճոյքին, որ նրա առաջ անզօր են մարդկային բոլոր հնարքները, նրա բոլոր խելքը, եռանդը, աշխատանքը:

— Ես ճակատագրին չեմ հաւատում, ասաց մի ձայն սաքուի մի անկիւնից:

Ամէնքի հայեացքները դարձան դէպի այն կողմը...

Զարմանքն ընդհանուր էր:

— Ո՞վ է այդ աժդահան, ասաց Մէլիքը հեգնութեամբ:

— Ծառա՛դ եմ, ե՛ս եմ, Մէլիք. ես ճակատագրին չե՛մ հաւատում, կրկնեց նոյն ձայնը յամառութեամբ:

Մարդիկ չգիտէին ծիծաղե՞ն, թէ զայրանան. ճակատագրի ամենակարող ուժին չհաւատացողը ողորմելի Խայն էր:

— «Էծերի քոսոտը կը կատաղի», սուտ չէ ասած, մրմռաց Մէլիքը կէս հեգնութեամբ, կէս չարացած:

Իսկապէս այս խղճալի Խայի համարձակութիւնը ամէնքին դժկամակեց: Մէլիքը, հարուստ, զօրեղ Մէլիքը՝ հաւատում էր ճակատագրին, վախենում էր նրանից. ռէս Գէվօն, որի ճիպոտի առաջ բոլորը դողում էին ինչպէս ուռի տերեւներ, սարսափում էր ճակատագրից. տէրտէրը հօ՝ ինչ քարոզէր, վերջը ճակատագիրն էր. ամէնքն էլ ընկճուած էին այդ աներեւոյթ զօրութեան առաջ, ամէնքն էլ սոսկում էին նրանից, մէ՛կ այս ողորմելի Խայը ճակատագրին չէր հաւատում, չէր վախենում նրանից:

— Այո՛, ես չեմ հաւատում այդ ձեր ճակատագրին, կրկնեց Խայն — այս անգամ աւելի յանդուգն ձայնով, երբ տեսաւ իր վրայ ուղղուած արհամարհական հայեացքները: Եւ ես ձեզ հէնց այս րոպէիս կարող էի ցոյց տալ, որ իրաւունք ունիմ, բայց ափսո՛ս, որ պիտի դուրս գամ գիւղը չըջելու: Եւ նա վեր կացաւ, պատրաստուելով դուրս երթալ:

— Մնա՛, մնա՛, Խա՛յ, կոչեցին մի քանի ձայներ հետաքրքրուած. ռէ՛ս, ասա թո՛ղ մնայ. հիմա գիւղը չթալանեցին:

Ռէսի հաճութեամբ Խայը կրկին նստեց իր տեղը: Ամէնքի հայեացքները դէպի նա դարձան, ամէնքը սպասում էին, թէ ի՞նչ պիտի պատմի այս մարդը, որ այդպէս յանուգն յամառութեամբ արհամարհում է ճակատագիրը:

— Էն տարին — այսպէս սկսեց Խայը — տասը հոգի էինք, տասը գժեր: Ամիսներ էր, ինչ թափառում էինք չօլից՝ չօլ, սարից՝ սար, ձորից՝ ձոր. օձերի հետ էինք ջուր խմում, քարէ անկողնի մէջ հանգիստ առնում: Դէ ի՞նչ անէինք. շատ երկար կուլ տուինք մեր անարգանքը. համբերութիւններս աւարտին էր, բայց մեր դուշմանի անսասանութիւնը, նրա անսիրտ անամօթութիւնը սահման չունէր. էլ ապրել չէր լինում. հաց չկար, եղածն էլ կուլ չէր գնում, թոյն ու լեղի էր դարձել: Մենք թողինք տուն ու տեղ, ընտանիք, եւ մեր պատուի թուք ու մուրը սրբելու համար՝ մի մի հրացան առանք, սարերն ընկանք: Այսպէս լա՛ւ էր... ազա՛տ էինք...

Օ՛, երբ մարդ այնպիսի ցաւեր ունի, ինչպիսին մերն էր, երբ մարդու քոյրը, մայրը, կինն է անարգուած, երբ զաւակն է սպանուած, երբ ծերունի հայրն է անպատուուած, այն ժամանակ էլ աշխարհում ոչինչ, ոչինչ չի մնում նրան, բայց եթէ հրացանը:

Քիւրդ ու Թիւրք մեզ ասում էին «ֆէդայիտ», իսկ Հայերը՝ «վրիժառու դեւեր»: Մեր առջեւից սարսափն էր գնում, մեր յետեւում մահն էր փռւում: Սարերի միակ տէրը մնացինք մենք ու արծիւները: Քանի՛ տեղ հասանք, քանի՛ աւազակ Թիւրք ու քիւրդի զզուելի մուրազը փորումը թողինք: Շատ անգամ մեզ փնտռում էին, բայց մենք դարձել ենք աներեւոյթ դեւեր, ամէն տեղ էինք եւ ոչ մի տեղ. Ֆէդային գտնելը հեշտ չէր, հանդիպելն էլ զարհուրելի: Այսպէս էինք մենք, եւ սպասում էինք մեր ճակատագրին, մենք հաւատում էինք նրան:

Մի օր Սիմ լերան կատարին էինք, երբ մեր պաշարը վերջացաւ: Ինձ վիճակուեց պաշարի գնալ: Ես գիւղերը ճանաչում էի: Ցած իջայ մեր թաղստոցից, օրը ցերեկով, առանց զէնքի, առանց նոյնիսկ ձեռնափայտի, մտածում էի թէ թշնամու չեմ պատահի, եթէ պատահեմ էլ, անզէն լինելս գուցէ ինձ փրկի. իսկ եթէ չեմ փրկուի, երեւի ճակատագիրս այդպէս է: Եւ այսպէս ես գնում էի...

Բաւական ժամանակ շուրջս մեռելութիւն էր, ոչ ոք չկար. առջեւս մի սար էր, պէտք էր բարձրանալ եւ ապա վար իջնել յաջորդ ձորը: Բարձրացայ, հէնց կատարին առջեւս ցցուեց մի Քիւրդ, մի համիդիէ, ոտից գլուխ զինուած:

— Բարեւ քիրվա, ասացի ես անհոգ եղանակով:

— Բարեւ Ֆլա, պատասխանեց Քիւրդը, բայց չանցաւ, կանգ առաւ՝ նայեց ինձ:

(2)

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

թերթին վաճառման, կ'ըսէ թէ իրենք ներս մտան պարզապէս հեռաձայնի դիծերը վերահաստատելու համար: Թերթին խմբագրական մարմինը, որ գործադուլ չէ հռչակած, քանիցս փորձած էր համոզել բանթողները որ վերահաստատեն հեռաձայնի արտաքին դիծերը: Այսպէս կամ այնպէս կռիւ մը ծագեցաւ որուն հետեւանքով պաշտպան կոմիտէին անդամները չէնքէն դուրս քշուեցան:

Ուրիշ պատմութեան մը համաձայն, կոմիտէին անդամները փորձեցին գրաւել տողաշար եւ տպագրիչ մեքենաները, բայց հանդիպեցան բանթողներուն դիմադրութեան: Կ'ըսուի թէ կոմիտէն կ'ուզէր բողոքել «գործադուլի մը դէմ որ կազմակերպուած չէր համայնավարներուն կողմէ»?:

Մամուլի աշխատաւորներու միութիւնը, որ պատասխանատու է Փարիզի 40 թերթերու գործադուլին, զեկոյց մը հրատարակեց այս մասին, իր ուժգին բողոքը յայտնելով: Զեկոյցը կ'ըսէ.— «Առտուն կանուխ 200 հոգի որոնք տպարանը չեն աշխատիր, բռնի գրաւեցին քանի մը գրասենեակներ, հակառակ բանթողներու բուռն դիմադրութեան: Կը դատապարտենք գործադուլը խափանելու այս ձեռնարկը եւ կը ցաւինք որ այն տեղի ունեցաւ թերթի մը մէջ որ բանուոր դասակարգին շահերը կը ներկայացնէ»:

մը մատնուած է որ ամէն օր հազիւ երկու ժամ ելեկտրականութիւն կ'ունենան: Օրական ածուխի մթերքը իջած է 8000 թոնի, որ նախապատերազմեան քանակութեան մէկ երրորդն է: Ուտելիքն ալ պակսած է: Պերլինի բոլոր թատրոնները, սինէմաները եւ ճաշարանները բաց կը մնան, որպէսզի անճար ժողովուրդը կարենայ տաքնալ: Դեկտեմբեր 1էն ի վեր 150 հոգի մեռած են ցուրտէն եւ անօթութենէն:— Հոլանտայի մէջ բոլոր դպրոցները փակուեցան: Պելժիոյ ցորենի հունձքին 75 — 90 առ հարիւրը փճացած է ցուրտէն եւ նոր ցանք պիտի կատարուի գարնան:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

5000 ԱՐՋԱՌ հասաւ Փարիզ, Բշ. օր, ինչպէս եւ բաւական քանակութեամբ ոչխար եւ խոզ: Անցեալ շաբթու միայն 3732 արջառ հասած էր: 150 կրամ միս պիտի բաժնուի այս շաբթու, փետրուարի DD կտրօնով:

ՄԱՌԷՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ դատավարութիւնը սկսաւ Բշ. օր Վենետիկի մէջ: Անգլ. դատախազը շատ ծանր ամբաստանագիր մը կարդաց որով ուղղակի պատասխանատու կը նկատէ Քէսէլրինկը հետեւեալ դէպքերուն համար,— 1. Ջարդ 335 Իտալացիներու, Հռոմի քարայրներուն մէջ, 1944 Մարտին.— 2. Սպանութիւն առնուազն 1078 Իտալացիներու, իբրեւ փոխվրէժ 32 գերման զինուորներու սպանութեան, 1944 Յունիսին եւ Յուլիսին:

ՏԻԿԻՆ ԷԼԷՆ ՎԱՔԱՐԷՍՔՕ, ռումանացի վիպագիր - բանաստեղծուհին, մեռաւ Փարիզի մէջ: 81 տարեկան էր եւ անդամ Ռումանիոյ Ակադեմիային եւ բազմաթիւ ընկերակցութեանց: Երեք բանաստեղծներ ելած են իր ընտանիքէն:

ՅԱՆԿԱՐԾԱՄԱՀ ԵՂԱՒ Պ. Ալեքսանդր Վաուէն, երեսփոխան եւ նախկին նախարար: 77 տարեկան էր եւ անկախ ընկերվարական:

53 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ օդանաւի արկածի մը հետեւանքով, Քոլոմպիոյ մէջ: Օդանաւային ամենածանր արկածն է այս:

ԱՆԳԼԻՈՅ արքայական ընտանիքը Քէյփթաուն (Հարաւ. Ափրիկէ) հասաւ Բշ. օր: Աւելի քան 500 հազար հոգի խռնուած էին փողոցներուն մէջ, բարի գալուստ մաղթելու համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ ածուխի եւ ելեկտրականութեան տագնապը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ: Կրճատումները շաբաթ մը եւս պիտի տեւեն: Ածուխի պաշարը կ'աւելնայ հետզհետէ: Երկու հազար զինուորներ եւ նոյնքան գերման գերիներ ձիւն կը մաքրեն միայն մէկ շրջանի մէջ: Լոնտոնի թերթերը կը գրեն որ եթէ նոյնիսկ ելեկտրականութեան ներկայ կրճատումները դադրին, նորէն բաժնեչափ պիտի հաստատուի տարիներով, մինչեւ որ ելեկտրական ուժի նոր գործարաններ հաստատուին:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ ՀԱՐՑԻՆ լուծումը Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան պիտի յանձնուի, ինչպէս յայտարարեց Անգլիոյ արտաքին նախարարը, յուսահատելով Հրեաներու եւ Արաբներու բռնած դիրքէն: Ամէն օր յարձակումներ կատարուեցան Պաղեստինի զանազան մասերուն մէջ, իբրեւ նախանշան աւելի ծանր դէպքերու:

15 ՏԱՐԻ ԹԻԱՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ, բոլոր գոյքերու գրաւման եւ ազգ. իրաւազրկութեան դատապարտուեցաւ Ժան Լը Քան, որ աճագին հարստութիւն դիզած էր գրաւման ատեն, ստանձնելով Ատլանտեանի ամրութեանց մէկ մասին շինութիւնը: Կառավարութիւնը գրաւեց նաեւ դատապարտեալին դրամատան հաշիւները, աւելի քան տասը միլիոն ֆրանք: Նոյն ատեանը հինգ տարի տաժանակիր աշխատութեան եւ գոյքերու գրաւման դատապարտեց Տորիոյի գործակիցներէն Ժիւլ Թօլատը: Թերթերը կը գրեն թէ առաջին դատապարտեալը, Ժան Լը Քան, 70 միլիոն շահած էր Ատլանտեանի պարիսպին գլխաւոր ամրութիւնները շինելով Լօրիանի, Սէն Նազէրի եւ Ռուանի մէջ, իսկ պատերազմի վերջին տարին 60 միլիոնի պայմանագիր մը կնքած էր Գերմաններուն հետ, ամրութիւններ շինելու համար Թուլոնի շուրջը եւ Միջերկրականի ափերուն վրայ:

ՍԵԼԱՆԻԿԷՆ կը հեռագրեն թէ հրոսախումբերը պայթեցուցին երկաթուղիի կամուրջ մը եւ ոստիկանական պահականոց մը Քիլքիսի մէջ:

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ ՎԵՐՍԿՍԱՒ Փարիզի մէջ, կիրակի առտուընէ: Մարդիկ աջ - ձախ ինկած են ածուխ կամ փայտ ճարելու համար:— Համպուրկի մէջ մայր մը անկողնին մէջ սառած գտաւ երկու երախաները: Ամբողջ քաղաքը այնպիսի տագնապի

Մարսէյլի մէջ բացառիկ նուագահանդէս

փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իթալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ:

Տեղերը թուագրուած են:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՔԱՌՈՐԴ ԴԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Դէմքեր եւ դիմաստուերներ.— Բ. Բանաստեղծներու հետ.— Գ. Նոր գիրքերու հետ: Գրեց՝ Գուրգէն ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (խմբագիր «Յուսաբեր»ի եւ գրական քննադատ): Պատկերազարդ: Գին 80 եգիպտ. դահեկան: Ամերիկա 3.50 տոլար: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՅԵՐԵԿՈՅԹ - ԽՆՋՈՅՔ, Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան, Մարսէյլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Մօն էթուալ սրահին մէջ, 278 Chemin de St.Julien,Beaumont Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ԼԻՈՆԷՆ Մշեցի Պ. Մելիք Գէորգեան կը փնտռէ հօրեղբօր որդիները Միսաք Դանիէլեան, Մուրատ Պետրոսեան, հօրեղբօր որդւոյն փեսան Միքայէլ Քէշիշեան եւ Նազարէթ Բարսեղեան, բոլորն ալ Մուշէն (քաղաքին վերի թաղէն), որոնք պատերազմէն առաջ կը գտնուէին Քալիֆորնիոյ Ֆրէզնօ քաղաքը: Տեղեկացնել Kévorkian, 171 rue Pièrre, Corneille, Lyon (Rh), France: Ամերիկահայ թերթերէն կը խնդրուի արտատպել:

ԼԻՈՆԷՆ Տիկին Սիւզան Տէտէեան կը փնտռէ իր հօրեղբայրը՝ Յարութիւն Տէտէեան, Մալաթիացի, որ Ամերիկա կը գտնուի: Տեղեկացնել Mme. Dédéyan, 37 rue de Bon Pasteur, Lyon, France:

Տարեկան պարահանդէս

Ալֆորվիլի ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton): Սպանիական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Սեղանները թուագրուած են, ապահովել: Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Ղ. Ա. ԼԻՈՆ,— Տեղեակ չենք մանրամասնութեանց: Նկատի կ'առնենք:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սէրքլ Քաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի բանախօսէ ընկեր Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ:

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեկօ Քաջանի դասախօսական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Րաֆֆի խումբին ընկերական խնջոյքը՝ Մարտ 16ին, ժամը 7.30էն 11: Կը խընդրուի նկատի առնել:

Հ. Յ. Դ. ՐԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ակնունի» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս չորեքշաբթի իրիկուան ժամը ճիշդ 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ թատերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ «Ակնունի» խումբի ժողովը հինգշաբթի 20 Փետրուար ժամը 21ին ընկեր Նազարէթեանի բնակարանը:

Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը: Կարեւոր օրակարգ: Շրջաբերական եւ ընտրութիւն:

ՊՕՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ Պ. Արամ Շէխիկեան, նիւթ՝ Ակնարկ մը «Մխիթարեան» Միաբանութեան եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարաններու վրայ: (Սրահը բաց պիտի ըլլայ ժամը 7.30ին):

ՄԱՐՍԷՅ.— Մարսէյլի Շրջանի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչական ժողովը կը սկսի Շաբաթ 22 Փետրուար իրիկուն, ժամը 5ին Bar du Globeի ներքնասրահը, 7 Bld. d'Athènes, Marseille:

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 3էն 8, 8 rue Danton (métro Odéon):

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Կազմակերպուած Տէսինի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, կիրակի, 23 Փետրուար, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, Վեցամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Jeudi 20 Février 1947 Հինգշաբթի 20 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4935-Նոր շրջան թիւ 574 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՄՈՐՈՒՄՆԵՐ ԵՒ ՏԵՆՉԵՐ

Ճի՞շդ է որ Կիլիկիոյ մասին ալ պահանջներ դրուած են սուրիական կառավարութեան կողմէ, ինչպէս կը յիշէինք երէկ։

Լոնտոնի «Տէյլի Մէյլ»ը, բրիտանական աշխարհակալութեան ամէնէն լեզուանի բերանը, առջի օր անուղղակի կը լուսաբանէր խնդիրը, Մեծ Սուրիոյ ծրագրին նուիրուած խմբագրականի մը մէջ (18 Փետրուար)։

Թերթը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ Ալեքսանտրէթի եւ Կիլիկիոյ մասին յայտարարութիւններ եղան Սուրիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, նախարարներու եւ երեսփոխաններու կողմէ։ Ետոյ կը պատմէ թէ անցեալ յունուարէն ի վեր, երբ Անդրյորդանանի Թագաւորը Անգարա այցելեց, այս պահանջները մէկդի դրուած կը համարուէին։ (Թէեւ Սուրիացիները կը պնդեն)։

Աւելի նոր տեղեկութեանց համաձայն, Սուրիացիները Ալեքսանտրէթը կը պահանջեն իբրեւ իրաւունք մը, իսկ Կիլիկիոյ վերադարձի մասին պահանջներ կը դնեն, «չեչտելու համար իրենց ընդդիմութիւնը Մեծ Սուրիոյ ծրագրին» եւ աւելի մեծ զիջումներ ստանալու համար Ապտուլլահ Թագաւորէն։

Ինչպէս կը տեսնէք, աւելի շատ ռազմախաղ մըն է որ կը փորձուի, քան թէ լուրջ առաջադրութիւն մը։

Ամէն պարագայի մէջ, թէ Սուրիա եւ թէ Լիբանան ոչ միայն զանազան ծրագիրներ կ'որոճան, այլեւ մասնաւոր մտահոգութեամբ կը հետեւին Անդրյորդանանի Թագաւորին քաղաքականութեան։

Լոնտոնի թերթին խմբագրականը ուրիշ ծալքեր ալ կը բանայ, վերլուծելով Մեծ Սուրիոյ ծրագրին ծագումն ու զարգացումը։

Այսպէս, կը բացատրէ թէ այդ ծրագրին կուսակիցները Սուրիոյ, Լիբանանի, Անդրյորդանանի եւ Պաղեստինի միացումը կը նկատեն տրամաբանական ելքը արաբ. ապստամբութեան, զոր վարեցին Հաշիմեանները, նախորդ Մեծ պատերազմին ատեն (1914-18)։

Անոնց կարծիքով, յետպատերազմեան միջազգային շփոթութիւնն էր որ խափանեց անոր գործադրութիւնը, «զոր խոստացած էր Մեծն Բրիտանիա եւ որ արաբական ապստամբութեան էութիւնը կը կազմէր»։

Ու վերջապէս, կը յիշեցնեն թէ ծրագրին ամէնէն ճշգրիտ խմբագրութիւնը տեղի ունեցաւ Ապտուլլահ Թագաւորին կողմէ, 1943 Ապրիլ 8ին, երբ ան յայտարարութիւն մը ուղղեց «Սուրիոյ ժողովուրդին, Արաբներուն, Աքապայի ծոցէն Միջերկրականի ափերը, մինչեւ Եփրատի վերին շրջանը։ Թագաւորը միեւնոյն ատեն համագումարի մը կը հրաւիրէր շահակիցները իր մայրաքաղաքին՝ Ամմանի մէջ, միացման ծրագիրը աչքէ անցընելու եւ Մեծ Սուրիան հաստատելու համար իր բնական սահմաններուն մէջ։

Լոնտոնի թերթը ուրիշ գաղտնիք մը եւս երեւան կը հանէ.— 1942ին, Իրաքի վարչապետը, Նուրի Սայիտ փաշա տեղեկագիր մը ուղղած էր Միջին Արեւելքի բրիտանական լիազօրին, պարզելով արաբական աշխարհին կազմակերպութեան ծրագիրը, որ մօտաւորապէս նոյնն է։ Այնուհետեւ էմիր Ապտուլլահ երկու յուշագիրներ կ'ուղղէր բրիտանական կառավարութեան։

Այս բոլոր ձեռնարկներուն ծալքերը պարզուեցան, երբ ստեղծուեցաւ Արաբական Դաշնակցութիւնը, 1944 Սեպտեմբերին։

Արդ ծրագրին գլխաւոր հակառակորդներէն մէկն ալ Նորազատ Լիբանանն է, որ մտահոգութեամբ կը հետեւի անցուդարձին։ Եւ իրաւամբ։

Արդարեւ, եթէ Մեծ Սուրիոյ ծրագիրը գործադրուի բռնութեամբ, Լիբանան պիտի հարկադրուի կա՛մ հաւանիլ եւ կորսնցնել իր անկախութիւնը, եւ կամ մերժել միացումը եւ կորսնցնել չորս հարուստ շրջաններ,— Պէքաա, Տրիպոլիս, Տիւրոս եւ Մէրճիյուն, որոնք Մեծ Լիբանանը կը կազմեն նախորդ մանրանկարին հետ։ Վերջին պարագային Մարոնիները պիտի ամփոփուէին իրենց «քրիստոնէական բոյն»ին մէջ, արեւմուտքի օգնութեան եւ պաշտպանութեան ապաւինելով։

Լայնօրէն քաղելով այս բոլոր տեղեկութիւնները, ուզեցինք որոշ գաղափար տալ զանազան խմորումներու մասին, որոնք սերտ կապ ունին մեր ամէնէն հոծ գաղութին կացութեան հետ։

Շ.

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

«ՋՈՐ ԱՑԵՐ ՋՈՒԳԵԱՑ»

Լման հինգ տարի ահուսարսափի մատնեցին աշխարհը։ Ամբողջ քաղաքներ փլցուցին, հարթեցին, փոշիացուցին։

Եւ հիմա սկսած են ծառայել մարդկութեան։ Խաղաղասիրական թուիչք երկիրէ երկիր։ Պտոյտ, առեւտուր։ Երբեմն ալ թաւալգլոր՝ դէպի անդունդը կամ ջարդուփշուր՝ մշուշապատ լերան մը կողերուն վրայ։

— Խօսքդ օդանաւերու մասի՞ն է։

— Այո։ Բայց բարի լուրեր հաղորդելու համար,— պսակ օդանաւի մէջ, ծնունդ՝ այերին մէջ։

Առաջինը՝ պսակ, տեղի ունեցաւ երեքշաբթի օր, 3500 մեթր բարձրութեան վրայ, երբ օդանաւը Քիլէն Պրէմըն կ'երթար։

Հարսը՝ Ֆին հիւանդապահուհի մը, Օր. Սիրքա Փիրսքանէն, փեսան՝ շուէտացի լրագրող մը, Սթիկ - Նաշոլմ։ Պսակադիր քահանան՝ պատուելի մը։ Անշուշտ ուղեկիցներն ալ հարսնեւոր։

Երկրորդ բարեբաստիկ դէպքը՝ ծնունդ, ամերիկեան օդանաւի մը մէջ, որ Պրիւսէլէն ճամբայ ելած էր եւ Նիւ Եորքի կայանը կ'իջնէր կիրակի օր։

Նորածինները՝ երկուորեակ։ Մէկը մանչ, միւսը աղջիկ։ Երկուքն ալ քաջառողջ։

Ամերիկեան օրինապահութիւնը յարգած ըլլալու համար, ընկերութիւնը անմիջապէս երկու ձրի տոմսակներ տրամադրեց երկու երախաներուն։

Կարեւոր մանրամասնութիւն մը։

Հեռագիրը հաղորդելով պսակադրութեան լուրը, կ'ըսէ թէ հարսն ու փեսան այնքան յուզուած էին օդանաւին ցնցումներէն, որ մոռցան համբուրել իրար։

Բարեբախտաբար ոչ փեսան հայ է, ոչ ալ հարսը։

Այլապէս կաթող. պատուելիակը պիտի հարցնէր, բարկաճայթ.

— Ի՞նչպէս մոռցաք որ երեքշաբթի օր պսակ չըլլար, իսկ օդանաւին մէջ՝ երբեք...

ՎԱՀԷ

Ջիւն ձմեռը Եւրոպայի մէջ

Սաստիկ ցուրտը կը շարունակուի Եւրոպայի բոլոր երկիրներուն մէջ, ահագին աւերներ գործելով։ Շատ մը երկիրներու ցորենի ցանքը փճացած է սառնամանիքներէն։ Հանքածուխի տագնապը դեռ չէ մեղմացած Անգլիոյ մէջ, թէեւ հազարաւոր զինուորներ զբաղած են ձիւները մաքրելով, փոխադրութիւնները դիւրացնելու համար։ Ցուրտը իր սաստկութիւնը կը պահէ նաեւ Փարիզի մէջ եւ Ֆրանսայի զանազան կողմերը։ Կը կարծուի թէ դեռ քանի մը օր ալ պիտի տեւէ։ Միայն Միջերկրականի ափերուն վրայ է որ բարեխառն օդ մը կը տիրէ։ Պերլինի ճաշարաններէն եւ պարասրահներէն աւելի քան 200ը փակուեցան եւ հազարաւոր ծեր, հիւանդ եւ անկար բնակիչներ իրենց սառուցեալ բնակարաններէն հոն փոխադրուեցան, տաքնալու համար։ Ցուրտէն մեռած թշուառներու պատմութիւններ կը հասնին Գերմանիոյ զանազան քաղաքներէն։ Լեհաստանի մէջ ալ ցուրտը մեծ աւերներ կը գործէ։ Վարշաւան ընդարձակ հիւանդանոց մը դարձած է հարիւր հազար հիւանդներով (կրիփ)։ Նորվեկիոյ մէջ անկարելի է ածուխ ճարել եւ տաքնալու համար միայն քարիւղ եւ ելեկտրականութիւն ունին։ Բոլոր դպրոցները փակուած են մինչեւ Մարտ 2։ Եկեղեցիները, հանրային բաղնիքները, սինէմաները եւ բոլոր զբօսավայրերը նոյնպէս փակուած են։

Ածուխի տագնապէ կը տառապի նաեւ Պելժիան, որ հանքածուխի արտադրութեան կեդրոններէն մէկն է։ Հոլանտայի մէջ եւս բոլոր դպրոցները եւ հանրային հաւաքավայրերը փակուեցան, ցնոր տնօրինութիւն։

Տասը տարիէ ի վեր չտեսնուած սաստկութեամբ ձիւն տեղաց Վիէննայի մէջ։ Հիւանդանոց փոխադրուեցան 130 հոգի, Գշ. օր։ Ձիւնամրրիկը, որ սկսած էր ուրբաթ օր, կը շարունակուէր մինչեւ երէկ։ Բազմաթիւ կառքեր ձիւներու մէջ մնացած են Կրացէն մինչեւ Վիէննա։ Դանուբը սառ կապած է այնպիսի թանձրութեամբ որ տեսնուած չէր 1932էն ի վեր։ Նացիներ կը գործածուին, ձիւները մաքրելու համար։

Պերլինի մէջ փակուեցան աւելի քան 1500 գործարաններ ուր 74.000 բանուորներ կ'աշխատէին։ Ածուխ չի բաժնուիր այլեւս։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՀԱԳԵՐ

Բանակցութիւնները չեն յաջողած

Կառավարութիւնը նկատելով որ մամուլի աշխատաւորներու գործադուլը կ'երկարի, առանց թերթի ձգելով Փարիզը, որոշեց տեղեկատու մը հրատարակել եւ պատերը փակցնել։ Առաջին տեղեկատուն կը հաղորդէր վարչապետին կիրակի օրուան ճառին բովանդակութիւնը։ Եօթը տող յատկացուած էր Անգլիոյ ելեկտրական տագնապին, երկու տող՝ անգլօ-ֆրանսական բանակցութեանց, չորս տող՝ Հնդկաչինի կռիւներուն։ Ետոյ մանր լուրեր պարենաւորման եւ ուրիշ նիւթերու մասին։ Տեղեկատուին խորագիրն է,— «Ֆրանսական հանրապետութիւն. վարչապետական դրասենեակ»։

Առջի օր գաղտնի շաբաթաթերթ մը կը ծախէին, Tel Quel, հակառակ գործադուլի հրամանին. բայց ոստիկաններ գրաւեցին։

Երեքշաբթի օր, նախարարական խորհուրդէն վերջ, տեղեկատու նախարարը, Պ. Փիէռ Պուռտան ազդարարեց թերթերու հրատարակիչներուն որ չընդունին տողաշարներուն եւ մեքենավարներուն պահանջած յաւելումը, 25 առ հարիւր։ Այս առթիւ ըսաւ.— «Եթէ կարգ մը թերթեր ընդունին այդ պահանջը որուն կ'ընդդիմանայ կառավարութիւնը, միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, այդ լրագիրները պատժելու համար»։

Նախարարական խորհուրդը անգամ մը եւս վճռեց ընդդիմանալ աշխատավարձքի յաւելումներուն եւ ուրիշ պահանջներու որ կրնան բարձրացնել գիները։ Որոշեց նաեւ խստօրէն պատժել այն խանութպանները որ կը բարձրացնեն գիները, ի նախատեսութիւն երկրորդ 5 առ հարիւր զեղչին։

Վարչապետը Գշ. օր յայտարարեց թէ՝ կառավարութիւնը բանակցութիւններ կատարելով հանդերձ, հաստատօրէն վճռած է շարունակել աշխատավարձքերը անփոփոխ պահելու քաղաքականութիւնը, յաւելումներ սահմանելով միայն անոնց որ սովորականէն շատ վար վճարում կը ստանան։ Այս յայտարարութենէն երկու ժամ վերջը, Աշխատանքի Դաշնակցութեան վարչական ժողովը կրկնեց իր պահանջները՝ նուազագոյն աշխատավարձքի մասին, որուն հետեւանքը պիտի ըլլայ ընդհանուր յաւելում։ Կազմակերպութիւնը միեւնոյն ատեն կը պահանջէ նոր դասաւորում աշխատաւորներու, ինչ որ դարձեալ յառաջ պիտի բերէ աշխատավարձքի յաւելում։

Ինքնաշարժ կառքերուն վարիչները եւ բանուորներն ալ դժգոհ են եւ շարունակ ցոյցեր կը կատարեն, շատ սուղ գտնելով հրանիւթի (էսանս) ներկայ գինը, 41 ֆրանք եւ անբաւական՝ սահմանուած բաժնեչափը։ Նիմի մէջ կառավարները նահանգապետարան երթալով, 15 վայրկեան անընդհատ հնչեցուցին իրենց շչակները։

★ Ազգ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, վարչապետը պարզելով պետական պաշտօնեաներուն ընդհանուր գործադուլը, որ ամբողջ չորս ժամ ջլատեց Փարիզի կեանքը, անցեալ ուրբաթ օր, առաջարկեց գործադուլն արգիլող օրէնք մը մշակել եւ պատիժներ տնօրինել անսաստողներուն։ Ըսաւ թէ ինք չի ժխտեր գործադուլի տարրական իրաւունքը, բայց ներկայ կացութեան մէջ գործադուլը կրնայ համարուիլ խախտում հանրային ապահովութեան։

Աշխատավարձքի յաւելման պայքարին ելքը պիտի պարզուի, երբ իր գործը վերջացնէ գիներու եւ աշխատավարձքի յանձնաժողովը։ Անոր տեղեկագրին կը սպասուի շաբաթ օր։ Ետոյ կառավարութիւնը պիտի տայ իր վերջնական որոշումը։ Համայնավարները կը պնդեն թէ կարելի է թէ աշխատավարձքերը աւելցնել եւ թէ գիները կրճատել, իսկ ընկերվարականները միայն գիներու կրճատում կ'առաջարկեն։ (Նոր զեղչը մարտ 1ին)։

Մինչ այս մինչ այն, շռնդալից զրոյցներ ալ շրջան կ'ընեն եւ քաղաքական վիճաբանութիւններ կը կատարուի, երբ անցորդները կը հաւաքուին պատի թերթերուն առջեւ։ «Տէյլի Մէյլ» կ'ըսէ թէ մութ զրոյցներ կը շրջին ձախերու եւ աջերու ընդհարման մասին։

Պաղեստինի թնճուկը

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պէվին, Փետրուար 18ին ճառ մը խօսելով Պաղեստինի հարցի մասին, ըսաւ թէ Արաբներու եւ Հրեաներու հետ կատարուած բանակցութիւնները վերջացան, որովհետեւ հաստատուեցաւ թէ կարելի չէ յանգիլ որեւէ կարգադրութեան որ ընդունելի ըլլար երկու կողմերուն համար։ Թէ Արաբները եւ թէ Հրեաները սկիզբէն իսկ մերժեցին քննել նահանգային ինքնավարութեան ծրագիրը։ Կառավարութիւնը կը գտնուի անհաշտելի վէճի մը առջեւ։ Հետեւաբար Մեծն Բրիտանիա պիտի բացատրէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան թէ Պաղեստինի հոգատարութիւնը գործնապէս ձախողած է եւ թէ ինք չի կրնար մասնաւոր լուծում մը առաջարկել։ «Թէեւ անմիջապէս լուր պիտի տանք այս մասին, բայց դժուար թէ Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ակնարկ մը Յունահայ գաղութին վրայ

Պատերազմէն ամէնէն աւելի վնասուած երկիրներէն մէկն ալ Յունաստանն եղաւ: Իր տնտեսութիւնն ու ճարտարարուեստը, որ ժողովուրդի առօրեայ պէտքերուն հազիւ կը բաւէր պատերազմէն առաջ, ծանր տագնապ մը կ'անցընէ հիմա: Կարծէք չէին բաւեր պատերազմէն յառաջ եկած քանդումն ու թշուառութիւնը, եղբայրասպան կռիւներն եւ անստուգութիւնը աւելի ծանրացուցին կացութիւնը: Եւ այսօր եթէ բացարձակ սովամահութեան չէ մատնուած ժողովուրդը, այդ կը պարտի առաւելապէս անգլեւամերիկեան վարկերու եւ Միջ. Նպաստամատոյցի նպաստներուն:

Յունաստանի գլխաւոր ճարտարարուեստը, ծխախոտի արտադրութիւնը թէեւ որոշ չափով զարգացած է, բայց արտաքին հարուստ շուկաներ գտնելու խնդիրը մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան:

Անցեալին մէջ ալ Յունաստան շատ է տեսած ներքին վէճեր եւ կռիւներ որոնք վերջացած են նպաստաւոր լուծումներով: Մաղթենք որ դառնութեան այս բաժակն ալ անցնի շուտով ու երկիրը վերստին գտնէ իր բնականոն վիճակը: Այս մաղթանքը երախտագիտութեան պարտք մըն է նաեւ հանդէպ ազնիւ Ելլադայի, որ 1922ի աղէտինդուռները լայն բացաւ, ընդունելու համար 65—70 հազար հայ գաղթականներ, Փոքր Ասիոյ աղէտէն վերջ, իր մէկ միլիոն զաւակներուն հետ:

Այսօր ալ տակաւին այնտեղ ունինք հոծ գաղութ մը որ կը վայելէ զանազան փրաւունքներ: Թէեւ հոն ալ պատահեցան դժբախտ թիւրիմացութիւններ ու անհամութիւններ, պատերազմի դէպքերուն հետեւանքով, բայց կառավարութիւնը անմիջապէս լուսաբանուեցաւ, շնորհիւ զանազան ձեռնարկներու: Մնաց որ, յունահայ գաղութը իր հաւատարմական զգացումներուն եւ երախտագիտութեան ապացոյցը տուաւ, առանց վերապահութեան մասնակցելով Յունաստանի մղած հերոսական ճակատամարտին՝ Փաշական եւ հիթլէրական բանակներուն դէմ: Իր զաւակներն ալ կռուեցան եւ զոհուեցան լեռներու մէջ:

Երկրին ազատագրութենէն ի վեր հայկական կեանքն ալ սկսած է խլրտիլ: Դպրոցները վերաբացուած են, ազգային - եկեղեցական իշխանութիւնները՝ համագործակցութեամբ բոլոր հոսանքներու, գործի են լծուած՝ ժողովուրդին բազմաթիւ ցաւերուն դարման մը գտնելու մտահոգութեամբ: Սակայն այդ գործակցութիւնը դժբախտաբար եղած է խարխուլ, դառնալով «Ազատ Օր»ի տարբեկան տեսութիւններէն:

Առաջնորդ Մաղլմեան արք. օգտուելով կառավարութեան Հայերը իբրեւ կրօնական պարզ համայնք մը ճանչնալու հանգամանքէն, տարինէ ի վեր գործերը կը վարէ համաձայն իր քմահաճոյքին: Այնքան չփացած է որ Ազգ. կեդր. վարչութեան ենթակայ մարմիններու անդամները կ'ընտրէ ու կը հրաժարեցնէ ըստ կամս:

Աթէնքի եւ արուարձաններուն մէջ միացեալ դպրոցներ ունենալու ձեռնարկը ձախողած է, իբրեւ հետեւանք այս կղերականին ոտնձգութեանց եւ «Հայաստանեան» տարրերուն միջամտութեան: Վերաբացուած են Փիքսի, Քոքինիոյ, Թամպուրիոյ եւ ուրիշ ազգային դպրոցները, շնորհիւ Հ. Բարեգործ. Ընդհ. Միութեան նիւթական օժանդակութեան: Վերաբացուած են նմանապէս Փիքսի եւ Քոքինիոյ Հայ Աւետարանականներու դպրոցները: Այս դպրոցներուն մէջ կ'ուսանին մօտաւորապէս հազար աշակերտներ: Հ.Կ.Խաչի հովանաւորած վարժարաններէն «Ջաւարեան», «Արամեան» եւ Միտիլլիի դպրոցներուն մէջ կ'ուսանին 550 աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ: Ուրեմն 1500 աշակերտներ հայ լեզուն ու պատմութիւնը կը սորվին այս դպրոցներուն մէջ:

Գաղութին համար մեծ սփոփանք մը եղաւ Ներգաղթը դէպի Հայաստան, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց մասնաւորապէս թշուառութեան մատնուած տարրերուն մէջ: Կազմուեցաւ Կեդր. Յանձնախումբ մը, նախագահութեամբ առաջնորդին նաեւ յարաբերական, պարենաւորման, փոխադրական ու հաշուեքննիչ ենթայանձնախումբեր՝ աշխատանքները բաժնելու եւ աւելի ներդաշնակօրէն վարելու համար գործերը: Այդ միջոցին Յունաստան կը գտնուէին Խ. Հայաստանի ներգաղթի լիազօր պատուիրակներ՝ Գուրգէն Գէորգեան եւ Սերգօ Մանուկեան եւ պատրաստուեցաւ գործակցութեան ծրագիր մը: Ա. կարաւանը կազմող շուրջ 2300 հայրենակիցներ Սելանիկէն Հայաստան մեկնեցան 1946 Օգոստոս 15ին: Բ. կարաւանով՝ Սեպտ. 27ին՝ 2500 հոգի: Համագումար 5300 Հայեր գացին հայրենիք, մեծ մասով Մակեդոնիոյ եւ Թրակիոյ շրջաններէն եւ Հին Յունաստանի հեռաւոր գաւառներէն:

Բարենպատակ կազմակերպութիւններէն Հ. Կ. Խաչն ու Հ.Բ.Ը. Միութիւնը ունեցած են բեղուն գործունէութիւն մը: Առաջինը իր բազմաթիւ մասնաճիւղերուն, իր Ամերիկայի կեդրոնէն եւ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի (Կապոյտ Խաչ), Պրազիլէոյ եւ Արժանթինի քոյր կազմակերպութեանց օժանդակութեամբ զգեստաւորած եւ հոգացած է հարիւրաւոր մերկ ընտանիքներ, դեղ ու դարման հասցուցած է բազմաթիւ աղքատ հիւանդներու, առողջապահական անհրաժեշտ միջոցներ է ստեղծած կանխելու համար հարիւրաւոր մանուկներու, պատանիներու եւ երիտասարդներու հիւծող հիւանդութիւններու վարակումները, շարունակած է իր կրթական գործը՝ իր հովանաւորած դպրոցներով ու ընթերցատուններով:

Հ. Բ. Ընդհ. Միութիւնն ալ իր կարգին ստանձնած է ազգային դպրոցներու հովանաւորութիւնը եւ ներգաղթի կազմակերպութեան ամբողջ ղեկավարութիւնը: Նիւթապէս օգնած է բարեսիրական, առողջապահական եւ ուրիշ ձեռնարկներու:

Յունաստանի մէջ ալ տեղի ունեցած են ստոր դաւեր քայքայելու եւ պառակտելու համար մարզական միակ կազմակերպութիւնը՝ Հ.Մ.Ը.Մ.ը: Պառակտելու այս փորձերը ձախողած են բարեբախտաբար, շնորհիւ երիտասարդութեան լուրջ գիտակցութեան եւ ղեկավարութեան հեռատեսութեան: Եւ Միութիւնը տարին բոլորած է նշանակելի եւ արդիւնաւոր գործունէութեամբ մը:

Իբրեւ տեղական թերթ, բարերար դեր մը կը կատարէ «Ազատ Օր»ը: Դժբախտաբար այս ճակատագրական օրերուն ալ, երբ անհրաժեշտ է պարկեշտ գործակցութիւնը, Աթէնքի «Ճակատական» թերթն ալ փրփուր կը տեղայ, միտքերը պղտորելու համար:

Ե՞րբ պիտի սթափին այս պարոնները:

Ա. ՀԱՐԷԼԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՈՂԵՐՈՒ ՈՌՈԳՈՒՄՆ ՈՒ ՋՐԱՆՑՔՆԵՐԸ

(Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

Ոռոգելի հողերու տարածութիւնը 1940ին՝ 180.000 հեքթարի հասած էր. 1941-45 տարիներուն այս թիւին վրայ աւելցած էր 18 հազար հեքթար եւս: Խ. իշխանութեան հաստատուելէն ի վեր, 25 տարիներու ընթացքին, ոռոգման աշխատանքներու վրայ ծախսուած է աւելի քան 237 միլիոն րուբլի: Նոր հնգամեակի ընթացքին ոռոգման եւ ճահիճներու ցամքեցումին համար պիտի ծախսուի 90 միլիոն րուբլի:

Շնորհիւ ոռոգման ցանցերուն, Հայաստանի արդիւնաբերութիւնը լայն զարկ ստացաւ: Երբեմնի անապատները ծածկուեցան բամպակի, ծխախոտի, շաքարի եւ ճակնդեղի մշակութեամբ, այգիներով ու պտղատու ծառերով: Այս պատճառով մշակուած հողերու տարածութիւնը աճած է 5էն 55 անգամ, բաղդատելով նախախորհրդային տարիներուն հետ:

Նոր կառուցումներու մէջ ամէնէն նշանաւորը կը հանդիսանայ Զանգուի շրջանցքը, երեսուն քիլոմէթր երկարութեամբ: Պիտի ծախսուի 26 միլիոն րուբլի: Կարողութիւնը պիտի ըլլայ 18.000 խոր. մեթր:

Պիտի չորցուին Արազդայեանի 6.000 հեքթար տարածութեամբ ճահճային տափաստանները: Ցամաքեցումի աշխատանքները արդէն սկսած են, հորերը կը փորուին: Ոռոգումը պիտի կատարուի Արաքսի եւ քալիֆորնեան հորերու ջուրերու միջոցով:

Արազդայեանի անջրդի տափաստանի օգտագործումով, մեծ զարկ պիտի ստանայ այգեմշակութիւնը, պտուղները, բամպակը եւ ուրիշ մշակութիւններ:

Ծովի մակերեսէն աւելի քան 2.000 մեթր բարձր Ախուրեան գետի ակունքներուն վրայ կը շինուի Արփայ լճի ջրամբարը, որ պիտի ունենայ 110 միլիոն խոր. մեթր ջուրի տարողութիւն, պիտի ոռոգէ 12 հազար հէքթար նոր հողեր եւ ջուր պիտի հայթայթէ Շիրակի ջրանցքէն ոռոգուող ճակնդեղի դաշտերուն:

Հայաստանի ամէնէն մեծ ջրուղին Թալինի ջրանցքն է, որուն շինարարութիւնը ուժեղ թափով կը շարունակուի: Կառավարութիւնը անոր շինութեան յատկացուցած է 119 միլիոն րուբլիի ահագին գումար մը: Իր ջուրերը կ'ոռոգեն, Հոկտեմբերեանէն Ալագեազ անծայրածիր տարածութիւններ, 34.000 հէքթար, ուր կ'աճին խաղողն ու ծխախոտը, ճակնդեղն ու հացահատիկը:

Զանգուի ջուրը օգտագործելու համար կառուցուեցաւ «Սթալին» ջրանցքը, վաթսուն քիլոմեթր երկարութեամբ. անոր ջուրերը կ'ոռոգեն 22 հազար հէքթար հող՝ Բերիայի, Զանգիբասարի, Արտաշատի եւ Վեդիի շրջաններու անջրդի տարածութիւնները, ու հիմա այդ հողերուն վրայ կ'աճին բամպակ, սքանչելի խաղող, պտուղներ ու բանջարեղէն:

Ամէնէն հինը Շիրակի մեծ ջրանցքն է, որուն շինութեան ձեռնարկուեցաւ 1922ին: Ունի աւելի քան 21 քիլոմեթր երկայնութիւն եւ կ'ոռոգէ 11.700 հէքթար տարածութեամբ հող: Հոն կ'աճին ցորեն ու ճակնդեղ:

Սարդարապատի ջրանցքը՝ 50 քիլոմեթր երկայնութեամբ, կառուցուեցաւ 1925ին. ան այսօր կ'ոռոգէ 21 հազար հէքթար անջրդի հողեր: Հոկտեմբերեան շրջանին մէջ կը մշակուին 6000 հէքթար մասնագիտական մշակութիւններ՝ բամպակ, եւն. աւելի քան 1000 հէքթար կերաբոյսեր, 2200 հէքթար այգի եւ 2300 հէքթար պտղատու ծառեր: Մեծ տարածութիւններ յատկացուած են բանջարանոցներու, եւն:

ԽՄԲ.— Ստորեւ ոտանաւոր մը «Ս. Հայաստան»էն, այս ջրանցքներուն շինութեան առթիւ.—

ՀԱՅՐԵՆԻ ՋՐԵՐԸ

Հայրենի ջրե՜ր... Դաշտում ու ձորում
Յաւերժ կարկաչով խօսում են նրանք.
— Երանի՜ նրան, ով հոսն է փորում,
Որ մենք այդ հունով երգենք ու գնանք.
Երանի՜ նրան, ով արդար ձեռքով
Փորել է այս խոր ջրանցքն ու առուն,
Որ մենք կարկաչենք յաւերժի երգով
Եւ բերենք մեզ հետ վարդեր ու գարուն:
Երանի՜ նրանց, որ սրտով զուարթ
Դեռ նոր պիտի գան, նոր հուներ փորեն,
Որ մենք մտնելով նոր պարտէզ ու արտ՝
Դառնանք ողկոյզներ եւ ոսկի ցորեն:
Երանի՜ է քեզ, որ մեր եղերքին
Կանանչ խնդութիւն, սէ՛ր պիտի երգես...
Թէ երգդ էլ նմա՛ն լինի մեր երգին —
Երանի՜ եւ քեզ, երանի՜ եւ քեզ:

ՍՈՒՐԷՆ ՎԱՀՈՒՆԻ

Օրուան կեանքէն

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐԸ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

Յունուար 28ին Ֆրանսացիներու խնդրանքով, Միացեալ Նահանգները առաջարկեցին Ֆրանսայի մէջ գտնուող գերման գերիներուն որպէսզի, ազատ արձակուելէ վերջ, մնան Ֆրանսա, իբրեւ ազատ աշխատաւոր: Այսպէսով կը յուսան լուծել բանուորի պակասի տագնապը: Որովհետեւ անոնք պէտք ունին գերման մկաններուն՝ ածխահանքերը եւ դաշտերը փորելու համար: «Մէկ տարի առաջ կարելի էր նկատի առնել այս առաջարկը, սակայն այլեւս շատ անհամբեր ենք մեր ընտանիքները եւ մեր երկիրը տեսնելու: Հոդ չէ թէ ի՛նչ անտանելի պայմաններ տիրեն Գերմանիոյ մէջ, մենք տուն երթալ կ'ուզենք», ըսին գերման գերիները որոնցմէ հազիւ 5 առ հարիւրը տրամադիր է ընդունելու ֆրանսական առաջարկը, հակառակ անոր որ լաւ սնունդ եւ լաւ վերաբերմունք ունին:

Շարթռի 501 թիւ կայանին մէջ 4686 գերիներ կան, որոնց 1638ը ցրուած են շրջակայ զանազան գործարաններու եւ ագարակներու մէջ, իսկ մնացեալը կայանին մէջ է: 1371ը Աւստրիացի եւ Չեխ են, իսկ 398 Գերմանացի են, որոնք քահանայութիւն կ'ուսանին պատերազմական գերիներու կղերանոցին մէջ:

Անոնք օրական 2150 գօլ կը ստանան, այսինքն 600 գօլ աւելի քան թէ գերման քաղաքացիները ամերիկեան գօտիին մէջ: Իսկ գերիներու հիւանդանոցին մէջ անոնք կը ստանան օրական 3000 գօլ սնունդ: Այս հիւանդանոցը աւելի տաք է քան ֆրանսական շատ մը տուներ: Իւրաքանչիւր գերիի ածուխի կամ փայտի բաժնեչափը օրական երկուքուկէս քիլօ է: Անոնք կը ստանան ամսական 80 սիկարէթ, առաւել քառասուն սիկարէթի ծխախոտ: Ասկէ զատ անոնք կրնան գնել գարեջուր եւ արդուզարդի վերաբերեալ առարկաներ իրենց օրական ստացած 10 ֆրանքով:

Ֆրանսացիները կարելի եղածին չափ չեն ուզեր իրենց թշնամի դարձնել գերման գերիները, մտածելով որ երբ անոնք իրենց թշուառացած հայրենիքը վերադառնան, իրենց կարօտը առնելէ վերջ պիտի ուզեն ազատ կամքով վերադառնալ Ֆրանսա եւ աշխատիլ:

1.300.000 ՀՈԳԻ ՏԵՂԱՀԱՆ

Մօտ 1.300.000 «տեղահանուած մարդիկ» կան Գերմանիոյ ֆրանսական, անգլիական եւ ամերիկեան գօտիներուն, ինչպէս նաեւ Աւստրիոյ մէջ: Կ'ըսեն թէ անոնց 200.000ը կարող հանքագործներ, ագարակապաններ եւ ճարտարարուեստի բանուորներ են, որոնց այնքան պէտք ունի Ֆրանսա:

Ամերիկան տրամադիր է ընդունելու ուեւէ ծրագիր որ պիտի լուծէ «տեղահանուած մարդոց» հարցը, որ ամերիկացի տուրք վճարողներուն վրայ տարեկան հարիւր միլիոն տոլարի կը նստի:

Շաբաթ մը առաջ սկսան բանակցութիւնները այս տարագիրներու մասին, երբ Ֆրանսայի Համայնավար կուսակցութիւնը յանկարծ դադրեցաւ հակառակելէ անոնց ներգաղթին դէմ: Խ. Միութիւնը ուզած է որ անոնցմէ շատեր վերադառնան Պալթեան երկիրները, Լեհաստան եւ Եուկոսլաւիա: Ֆրանսացի համայնավարները փոխեցին իրենց քաղաքականութիւնը երբ յայտնի եղաւ որ Միացեալ Նահանգները պիտի պնդեն այն 440.000 գերման գերիներու ազատութեան համար, որոնք այժմ ֆրանսական ճարտարարուեստի, եւ երկրագործութեան մէջ կ'աշխատին:

Ֆրանսայի արտաքին նախարարութիւնը կը մտածէ թէ հիմա լաւագոյն առիթն է պատերազմի միջոցին պակսած 750.000 մարդոց տեղը լեցնելու:

Այս պակասը մինչեւ հիմա մասամբ լեցուած է պատերազմական գերիներու աշխատանքով:

Բացի 200.000 տեղահանուածներէն, Ֆրանսացիները նկատի ունին 200.000 Իտալացիներ եւ 70 հազար ալ Արեւմտեան գրաւեալ գօտիներու խիտ մասերէն առնելու:

Ֆրանսացին կը մտածէ որ բաւական թիւով Գերմաններ պիտի կրնայ ձեռք ձգել Արեւմտեան գօտիէն: Այս գարնան պիտի սկսին գերման իշխանութեանց հետ բանակցութիւնները ամուրի գերման երիտասարդ բանուորներ բերելու: Անոնք կը յուսան որ այս երիտասարդները Ֆրանսացի աղջիկներու հետ պիտի ամուսնանան եւ ձուլուին տեղացի ժողովուրդին հետ:

Ամէնէն աւելի նախապատուութիւն կը տրուի հանքագործներուն, որովհետեւ հիմա գերման պատերազմական գերիները 25 առ հարիւր պատասխանատու են ազգին ածուխի արտադրութեան: Եթէ ասոնց տեղը չդրուին, Ֆրանսայի համար «աղետալի» է, ըսած է պաշտօնական անձնաւորութիւն մը:

Դժբախտաբար, հանքագործներու եւ նոյնիսկ ձեռական աշխատողներու համեմատութիւնը տեղահանուած մարդոց մէջ շատ քիչ է: Պալթեաններու մեծ մասը որոնց վրայ Ֆրանսան կը նայի իբրեւ փափաքելի ներգաղթողներ, մտաւորականներ եւ պաշտօնեաներ են: Այսուհանդերձ, ֆրանսական իշխանութիւնները կը յուսան թէ ասոնցմէ ոմանք սորված են այնպիսի գործեր որոնք զիրենք յարմար պիտի դարձնեն ֆրանսական տնտեսութեան:

Հ. Յ. Դ. ՇԱՐՔԵՐՈՒՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Դաշնակցութեան մասին

ՎԻԷՆ. — Հ. Յ. Դաշնակցութեան երդուեալ հակառակորդները Դաշնակցութիւնը «թաղելու» միջոցը գտած են: Միւնխէնի յանկերգը Երեւանէն մինչեւ հեռաւոր Ամերիկա, — Դաշնակ շարքերը շոյելով լարել «շէֆ»երու դէմ:

Ի՛նչ դիւրին միջոց: Տակաւին կը գանգատինք որ դիւանագէտներ չունինք:

Ամէնէն համեստ Դաշնակցականն անգամ շատ լաւ գիտէ որ ինքը «շէֆ» չունի: Եթէ «շէֆ» կը նշանակէ քաղաքական կուսակցութեան մը ղեկավարութիւնը, ո՞ր քաղաքական կուսակցութիւններն են որ չունին իրենց ղեկավար մարմինները: Համայնավար կուսակցութիւնը չունի՞ իր ղեկավար մարմինը. ի՞նչ են իր քաղաքական պիւրօները, կեդր. մարմինները եւայլն: Եւ այսպէս բոլոր հոսանքները, նոյն իսկ ամէնէն հասարակ միութիւնները:

Դաշնակցութեան ղեկավարները երբեք յաւիտենական չեն եղած, կը փոխուին շրջանէ շրջան, մինչ համայնավար ղեկավարները գրեթէ միշտ նոյն անձերն են: Այս բոլորը հասարակ վարժապետն անգամ գիտէ: 1915ին համատարած ջարդի օրերուն, երբ դարաւոր ժողովուրդ մը կը լողար արիւններու մէջ անխտիր մեծով ու պզտիկով, Թուրքերն ալ ունէին նոյնանման յանկերգ մը, իբրեւ թէ կը խղճային մեզի եւ կ'ըսէին, — «Ձեր պետերը ըրին, դուք տուժեցիք»:

Դաշնակցութիւնն ունի իր փառաւոր պատմութիւնը: «Դաշնակ շարքայիններ»ը շատ լաւ գիտեն թէ իրենց ղեկավարները ինչպէս զոհուած են հայ ժողովուրդի ազատագրութեան ճամբուն վրայ: Ո՛չ միայն հայ ժողովուրդին, այլ աշխարհի մէջ չկայ կուսակցութիւն մը որ այնքան շատ զոհեր տուած ըլլայ իր հեղինակաւոր ընկերներէն, որքան Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: Ո՞ւր եւ ի՞նչպէս զոհուեցան Քրիստափորը, Զօհրապը, Վարդգէսը, Զարդարեանը, Սիամանթօն, Վարուժանը, Խաժակը, Ակնունին, Վռամեանը, Իշխանը, Գարմէնը եւ այսպէս անվերջ շարաններով: Այս բոլորին ծանօթ են ոչ միայն «դաշնակ շարքայինները», այլ եւ ամբողջ հայ ժողովուրդը: «Դաշնակ շարքային»ներս քաջ գիտենք որ մենք հաճոյակատար «շէֆ»եր չունինք: Դաշնակ շարքայիններուս հետ գիտակից հայ հասարակութիւնն ալ գիտէ որ Դաշնակցութեան ղեկավար մարմինները ծուռ ճամբաներով չեն առաջնորդեր զիրենք: Իսկ դուք, ոխակալ հակադաշնակցականներ, դո՛ւք չէի՞ք որ տարիներով հանդիսաւորապէս կը յայտարարէիք թէ Հայկական Դատ չունինք, ամենայն Հայոց կառավարութիւն չենք, Հայաստանի սահմանները վերջնական են, եւ այսպէս բազմաթիւ զառանցանքներ, որոցմէ տուժեց հայ ժողովուրդը ու օգտուողը եղաւ մեր թշնամին: Բայց հիմա եկած յանգած էք այն գաղափարին, ինչ որ Դաշնակցութիւնը քառորդ դարէ ի վեր: Մաղթենք որ այդպէս ալ մնայ:

Ջուր են ձեր բոլոր տեսակի դրդութիւնները, մոլորեցնելու համար «դաշնակ շարքայինները», ներգաղթի պատրուակին տակ: Ներգա՞ղթ կը կատարէք, շատ բարի. մէկին տեղը տասը տարէք, ամէնէն առաջ ուրախացողը կ'ըլլանք մենք Դաշնակցականներս, կ'օգնենք ձեզի թէ նիւթապէս եւ թէ բարոյապէս, բայց մի փորձէք թոյն սրսկել հօր եւ զաւկի միջեւ, մի քրքրէք մեր արիւնոտ վէրքերը անցեալի դառն յիշատակներով: Մենք Դաշնակցական շարքայիններս շատ լաւ գիտենք թէ ի՞նչպէս եւ որո՞ւ զոհողութեամբ ստեղծուեցաւ մեր այսօրուան սիրելի Հայաստանը: Մենք հարիւր հազարաւոր դիակներու վրայէն քալեցինք մինչեւ որ ձեռք ձգեցինք անոր ափ մը հողը որուն վրայ կը գուրգուրանք բոլորս ալ: Ամէնէն կատաղի հակադաշնակցականն ալ տիրանալու համար հայ ժողովուրդի արդար իրաւունքներուն չի կրնար ուրիշ բան պահանջել բայց եթէ այն որուն յամառօրէն կառչած է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Փոխանակ եղբայր եղբօր դէմ գրգռելու, լայնցուցէք Հայաստանի սահմանները, լայն բացէք հայրենիքին դուռներն ու պատուհանները, առանց հաւատաքննութեան ենթարկելու անոր հարազատ զաւակները, տուէք անոր տարրական ազատութիւնները, այն ատեն Դաշնակցութիւնը ինքնին կը լուծուի, եթէ այդ է ձեր ուզածը:

Մինչեւ այսօր ջուր են անցած ու ասկից վերջն ալ ջուր պիտի անցնին ձեր բոլոր ջանքերը քայքայելու համար զայն: Դաշնակցութիւնը ծնած ու ապրած է հայ ժողովուրդին մէջ, անոր բաղձանքը եղած է ստեղծել հայրենիք մը ի գին ամէն զոհողութեան ու այդ հայրենիքին վրայ հաւաքել սփիւռքի հայութիւնը անխտիր: Ցորչափ չէ իրականացած այս նուիրական նպատակը, Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ, միս ու ոսկոր դարձած հայ ժողովուրդին մէջ: Դաշնակցութիւնը չունի եւ չէ ունեցած «շէֆ» եւ շարք. անիկա ամուր կուռ գնդուած մը, պատրաստ զոհուելու յանուն հայ ժողովուրդի ազատագրութեան: Կեցցէ հայ ժողովուրդը եւ անոր ծոցէն ծնած Դաշնակցութիւնը:

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋԴԻՄԱԿԱՆՆԵ՛Ր», ԲՈԼՈՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐԻ ՄԻԱՑԷՔ

ԼԻՈՆ: — Այս միջոցին մանաւանդ, «յառաջդիմական» հայրենասէրները հասարակ լրագրողներէն մինչեւ գաւառացի «զարիպ»ները մամուլով, հրապարակային ժողովներով ու չես գիտեր ինչերով ասպարէզ իջած են եւ Սանճագը Շէրիֆը պարզած, Դաշնակցութեան դէմ պայքարելու համար: Խտիր չդնելով միջոցներուն մէջ, անոնք այժմ ալ կը շահագործեն մեռելները, տարիներէ ի վեր անկողին գամուած Ա. Ահարոնեանի անունը, գիտնալով հանդերձ որ ոչ կրնայ խօսիլ, ոչ ալ գրել: Եթէ այսպէս շարունակուի Քրիստափորը, Ռոստոմը եւ Զաւարեանն ալ պիտի դառնան «հակադաշնակցական»...

Այո, մեր «յառաջդիմականներէն» ամէն բան կը սպասուի: Տարիներէ ի վեր Դաշնակցութեան հետապնդած քաղաքականութիւնը երբ կը տեսնեն նպաստաւոր գետնի վրայ, կը շահագործեն առիթը, եւ կը յաւակնին զարկ տալ ներգաղթին, խառնելով գաղութներու խաղաղութիւնը: Իրականին մէջ այս մարդիկը աւելի շատ հետաքրքրուած են Դաշնակցութեան դէմ պայքարելով, քան թէ զբաղելով ներգաղթի կամ Թրքահայաստանի եան խնդիրներով. եթէ իրենց թերթով կամ բեմերով Դաշնակցութեան հասցէին բաներ մը գրեն ու արտայայտուին, իրենց համար մեծ սփոփանք է ու «հայրենասիրական» մե՜ծ պարտականութիւն մը:

Ո՞վ կը շահի այս խառնակ կացութենէն: Թո՛ւրքը: Այո՛, պարոնայք «յառաջդիմականներ», ձեր հարիւր անգամ գրած ու խօսած ցնդաբանութեանց դուք ալ սկսաք չհաւատալ, ու չէք հաւատար: Բարի եղէք գոնէ ներգաղթի այս շրջանին սանձել ձեր կիրքերը:

Ցեռոյ, ի զուր ժամավաճառ կ'ըլլաք «շէֆ»երու եւ շարքերու թակարդ մը լարելով: Այնքան ատեն թուղթ մրոտելէ, անճոռնի սուտեր իրար խառնելէ վերջ կրցա՞ք նոր տիտղոս մը, բարենիշ մը աւելցնել ձեր անունին վրայ: Կրցա՞ք քանի մը Դաշնակցականներ շարքերէն հեռացնել ու միացնել ձեր շարքերուն, ո՛չ եւ ոչ: Ընդհակառակն, Դաշնակցութիւնն է որ նոր անդամներ կ'արձանագրէ: «Հալալ» կաթ կ'ուզէ նոր սերունդը, եւ մաքուր կաթը կը գտնէ Դաշնակցութեան մէջ:

Վերջին խօսք մը եւս, — Դաշնակցութիւնը երբեք պիտի չիջնէ ձեր ստորինանին. դուք կեղծիքի, սուտի, դաւադրութեան տոպրակներ էք եւ ուրիշ ոչինչ:

Մ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

Խ Ա Յ Ը

Ես կանգ չառայ, այլ առաջ անցայ, շարունակեցի ճանապարհս. բայց զգում էի, որ քիւրդը տակաւին կանգնած հետեւում է ինձ հայեացքով: Ես չէի շտապում՝ կասկածի առիթ չտալու համար:

— Հէ՛յ Փլա՛, կա՛ց, լսեցի յանկարծ քիւրդի ձայնը. յետ նայեցի, կանգ առայ: Ճակատագիրս է, մտածեցի ես. եւ ճիշդ որ ճակատագիրը հենց այս քիւրդի կերպարանքը կարող էր ունենալ. հրացանն ուսին, կեռ թուրը կողքին, սպիտակ փղոսկրէ կոթով մի դաշոյն գօտիկը խրած, դէմքը պղուելի, աչքերը կատաղի իսկ եւ իսկ քաղցած գայլի աչքեր: Նա մօտեցաւ ինձ:

— Էս օրերում, էս տեղերում ո՛չ մի Փլա սիրտ չէր անի երեւալ, ասաց Քիւրդը, դու բարի պտուղ չես երեւում. ո՞վ ես, ո՞ւր ես գնում:

— Քիւրդ, ասացի, ժամանակները վատացել են, բայց մի մոռացիր, որ մենք հարեւաններ ենք. քեզ իբր հարեւանի ասում եմ, որ ես Խութեցի եմ, մեր կողմերում սով է, այդ հօ գիտես, Դերջան եմ գնում երեխաներիս համար մի քիչ հաց ճարեմ. թող ինձ հանգիստ անցնեմ, գնամ:

— Չէ՛ Փլա՛, խաբել չես կարող ինձ, դու բարի պտուղ չես:

— Քի՛ւրդ, Աստուած ունիս, ինչպէս տեսնում ես՝ վրաս զէնք չունեմ, գրպանումս դանակ չկայ. թէ գազան էլ դառնամ, երկու ձեռքով ի՞նչ կարող եմ անել, աղաչում եմ քեզ, թո՛ղ անցնեմ, գնամ:

— Առաջ անցի՛ր, քեզ գայմագամին պիտի տանեմ:

Գայմագամին... Այս արդէն շատ վտանգաւոր էր:

— Քի՛ւրդ, գայմագամին մի՛ տար ինձ. թէեւ դրանից իմ անձին վնաս չի գայ, բայց կ'ուշանամ, երեխաներս մեղք են, սովից կը մեռնեն. Աստծու սիրուն, Քի՛ւրդ, բրա(*), թող ինձ երթամ...

Քիւրտն անողոք մնաց: Ճակատագիրս է, մտածեցի ես, ու գլուխս քաշ արած, առաջ անցայ: Ի՞նչ կարող էի անել, ուժը նրանն էր, հրացանը նրա ուսին էր, դաշոյնը՝ նրա գօտկումն էր, թուրը՝ նրա կողքին:

Գնացինք:

Շուրջս ամէն բան գեղեցիկ էր. արեւը՝ պայծառ, երկինքը՝ պարզ, լեռները՝ կանաչ, ծաղիկներն՝ անուշահոտ, օդը՝ թռչուններով լի, ամէն կողմ կեանք, խնդութիւն: Վերեւ, շա՜տ վերեւ՝ օդի մէջ ճախրում էր մի արծիւ, ազատ, համարձակ: Ես չգիտեմ ինչու՝ իմ վիճակի բոլոր սարսափը մոռացած, նայում էի այդ թռչունին, անթա՛րթ, երկար: Նախանձո՞ւմ էի արդեօք, թէ ուրիշ մի բան կար, որ գրաւում էր ինձ, չգիտեմ, բայց նայում էի: Երկար ճախրում էր արծիւը. մէկ էլ յանկարծ սկսեց պտոյտներ անելով դէպի վար իջնել եւ չեշտակի թափով ձգեց իրեն մեզանից շատ մօտիկ մի բլրի վրայ: Ես հետեւում էի, այնտեղ մի մեծ օձ կար, որին նշմարել էր արծիւը: Թռչնի թեւերի չփչփոցից սողունը կծկուեց, գլուխը թագցրեց մարմնի օղակների տակ: Սկսուեց մի սարսափելի կռիւ: Մենք երկսով էլ կանգ առանք:

— Տեսնո՞ւմ ես, ասաց Քիւրդը, փլան որ կայ՝ օձ է, այսպէս պէտք է ջախջախել նրան:

Ես պատասխան չտուի. ես դիտում էի: Արծիւն իջնում էր, կտցով հարուածում օձին եւ վրայից անցնում. այդ վայրկեանից օգտուելով՝ օձն աշխատում էր փախչել, բայց հազիւ մի քանի օղակ արած, սարսափելի թշնամին սաւառնում էր նրա գլխին, օձը կրկին կծկւում էր, կրկին ծածկում իր գլուխը: Իրաւունք ունէր Քիւրդը, իմ եւ օձի վիճակի մէջ մեծ նմանութիւն կար: Օձի էլ ճակատագիրը հասել է, է՛լ փրկութիւն չունի, մտածեցի ես: Այս միտքը նոյնիսկ ինձ մի փոքր մխիթարում էր: Կամաց կամաց արծիւն աւելի յանդգնացաւ, հարուածներն աւելի յաճախ եւ մահացու դարձան. վերջ ի վերջոյ օձին արդէն բաւական թուլացած համարելով՝ նա ցած իջաւ նրա կողքին եւ արդէն շուրջը քայլելով՝ երկար կտցով վերջին հարուածներն էր տալիս: Օձը շարունակում էր գլուխը թագցրած պահել, շարունակում էր դեռ թոյլ-թոյլ պաշտպանուել: Արծիւը խիստ մօտ էր նրան այժմ: Մէկ էլ յանկարծ մի զարմանալի բան պատահեց: Այդ կիսամեռ սողունը վերջին ճիգերը հաւաքեց, դուրս հանեց գլուխը, բացեց իր օղակները, պոչի վրայ ցցուեց, ձգուեց ինչպէս մի խարազան եւ մահացու օղակներով արծուի երկար վզին փաթաթուեց: Ի զուր անցան թռչունի բոլոր ջանքերը դուրս կորզելու իր վիզը այդ մահաբեր օղակներից. նա թեւերը թափթափ էր տալիս, կտուցը գետնին քսում, յետ-յետ քաշւում, առաջ անցնում, գետնին թաւալւում, փորձում էր վեր բարձրանալ թռչել, փախչել, — ապարդիւն ջանքեր... Օձի յուսահատ կատաղութիւնը զարհուրելի էր. նրա օղակները սղմւում էին ու սղմւում, եւ վերջի վերջոյ, թռչունը փռուեց բլրի կրծքին անկենդան... Օձը քաշուեց, անյայտացաւ:

(3) Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

(*) «Բրա» — եղբայր:

ԿԵՂԾ ԹՂԹԱԴՐԱՄՆԵՐՈՎ (ֆրանք եւ տոլար) ողողուած է Փարիզի հրապարակը: Ֆրանսական ոստիկանութիւնը եւ ամերիկեան զինուորական իշխանութիւնը ամէն միջոց կը փորձեն, կեղծարարները երեւան հանելու համար: Կեղծ տոլարներ բաժնուած են նաեւ Եւրոպայի ամերիկացի զինուորներուն որոնք մեծաքանակ գնումներ կատարած են: Փարիզի մէջ կատարուած խուզարկութեանց հետեւանքով 2.500.000 ֆրանք ոսկի եւս բռնուեցաւ եւ հինգ հոգի ձերբակալուեցան:

վը կարենալ այս խնդիրը քննել Սեպտեմբերի նըստաշրջանէն առաջ: Կը ցաւինք որ վերջնական կարգադրութիւնը պիտի յապաղի այս պատճառով: Բայց վստահ ենք թէ Հրեաները եւ Արաբները զգոյշ պիտի ըլլան այդ փոխանցման շրջանին մէջ, եթէ կ'ուզեն պահել իրենց դատին արժանաւորութիւնը Միացեալ Ազգերուն առջեւ»:

Վիճաբանութեանց ատեն Զըրչիլ հարցուց թէ կառավարութիւնը ինչպէս կրնայ արդարացնել հարիւր հազար բրիտանական զինուոր պահել Պաղեստինի մէջ եւ տարին 30—40 միլիոն սթերլին ծախսել, անվերջ ճզմելով ամէն բան: Պէվին բողոքեց այս «հռետորական ցոյցին» դէմ:

★ Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ Փետր. 18ին ռումբ նետուեցաւ բրիտանական զինուորական կառքի մը վրայ, վիրաւորելով չորս զինուորներ: Եաֆա - Հայֆա երկաթուղին ալ քանդուեցաւ երեք տարբեր կէտերու վրայ: Կը նշանակէ թէ հրեայ ահաբեկիչները վերսկսած են իրենց յարձակումները, քանի մը շաբթուան զինադուլէ վերջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ֆրանսական շրջանին (Վիւրթէնպէրկ) զինուորական իշխանութեան եւ ժողովուրդին յարաբերութիւնները մեծապէս լարուած են, իբրեւ հետեւանք ուտեստի նուազութեան: Անգլեւասաքսոն թերթերը կը գրեն թէ գերման խորհրդակցական ժողովին նախագահը յուզումնալից ճառ մը խօսած էր այս առթիւ, բայց հրատարակութիւնը արգիլուեցաւ մամուլին մէջ, իսկ ամերիկեան շրջանի թերթերն ալ արգիլուեցան: Նոյն աղբիւրին համաձայն հացի, արմտիքի եւ գետնախնձորի պաշարը հազիւ մինչեւ մարտ կրնայ բաւել: Եթէ դարնան 200.000 գաղթականներ եւս հասնին արեւելքէն, որոշուած պարէնն ալ պիտի վտանգուի:

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ Գչ. օրուան նիստին մէջ, բրիտանական պատուիրակը ուղղակի ամբաստանեց Ալպանիան թէ ականներ ցանած է Քորֆուի նեղուցին մէջ, ուր զարնուեցան երկու անգլիական մարտանաւեր: «Մարդկութեան դէմ սարքուած գաղտնի ոճիր մըն է այս», բացագանչեց բրիտանական պատուիրակը, եւ մանրամասնօրէն պատմեց թէ ինչպէս 1946 Հոկտեմբեր 22ին զարնուեցան երկու անգլ. Թորփիլանաւեր, 44 նաւազներ զոհ տալով:

60.000 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ յանձն առին աշխատիլ Աւստրիոյ ռուսական շրջանին մէջ, իբրեւ հողագործ, բայց խորհրդային իշխանութիւնը մերժեց, եւ սպառնաց իրենց երկիրները վերադարձնել: Գրեթէ բոլորն ալ չեն ուզեր վերադառնալ: Աւստրիոյ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ բանակցիլ Հունգարիոյ եւ Իտալիոյ հետ, բանուորներ ճարելու համար: Երկիրը պէտք ունի առնուազն 150.000 հողագործական բանուորներու:

ՖԻՆԼԱՆՏԱ պաշտօնապէս հաստատեց թէ զինուորական դաշինք մը կնքած է Խ. Միութեան հետ: Այս զինակցութեամբ Ֆինլանտա Խ. Միութեան կողքին պիտի ըլլայ, եթէ այս վերջինը պատերազմի բռնուի ուրիշ պետութեան մը հետ:

ԱՒՍՏՐԻԱ պէտք չէ հպատակութիւն շնորհէ այն Գերմաններուն որոնք այդ երկիրը մտած են Հիթլէրի կառավարութեան հաստատումէն ի վեր, յետոյ պէտք է արգիլէ Գերմաններու ներգաղթը: Այս պահանջը դրաւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Չորս Մեծ պետութեանց արտաքին նախարարներուն Փետրուար 18ի նիստին մէջ: Մոսկուա կը պահանջէ որ այս արգելքները արձանագրուին հաշտութեան դաշնագրին մէջ, մասնաւոր յօդուածով մը:

ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԿՆՔՈՒԵՑԱՒ վերջերս Մ. Նահանգներուն եւ Քանատայի միջեւ: Մոսկուայի անթելին խօսնակը առջի օր հաղորդելով այս լուրը, ամփոփեց կառավարական օրկանին՝ «Իզվեստիա»յի խմբագրականը, որ կ'ըսէ թէ «Քանատայի կառավարութիւնը իր երկիրը եւ բանակը կը պատրաստէ նախայարձակման համար: Այս համաձայնութիւնըամերիկեան երկաթեայ բռունցք մըն է Թաւիշէ ձեռնոցի մէջ եւ չի համապատասխաներ խաղաղութեան շահերուն»:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.—Կապոյտ Խաչի տարեկան պարահանդէսը՝ Փետրուար 22ին, Hôtel du Forezի սըրահներուն մէջ ժամը 20էն մինչեւ լոյս: Պիտի նուագէ Carlo Alfieriի հռչակաւոր նուագախումբը: Ճոխ եւ առատ պիւֆէ եւ հաճելի անակնկալներ: Մուտք 50 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փետրուար 23ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի, ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Տէր եւ Տիկին Վարդանեաններու եւ իրենց զաւակներուն կողմէ իրենց մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԱ ՊԱՊԱՍԵԱՆի (Հայաստան վախճանած) եւ իրենց սիրեցեալ զաւկին ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ իր ընկերուհի Տիկ. Արուսեակ Գէորգեանի, իր մօրը մահուան առթիւ: Այս առթիւ շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գէորգեանէ 1000 ֆրանք հիւանդներուն համար:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ԽՆՋՈՅՔ, Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան, Մարսէյլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Մօն Էթուալ սրահին մէջ, 278 Chemin de St.Julien, Beaumont Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Էքս լէ Միլի «Համազասպ» խումբը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Քօչօյեանի, որոնք սիրայօժար տրամադրած են սենեակ մը խումբիս ժողովասրահ - գրադարան - ընթերցարանի համար:

ՎԻԷՆ.— Զարդարեան ընտանիքը խորին շնորհակալութիւն կը յայտնէ բոլոր անոնց, որոնք իրենց ներկայութեամբ, ծաղկեպսակով, նամակով կամ հեռագրով իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին տարաբախտ ՏԻԿԻՆ ՀՌԻՓՍԻՄԷ ԶԱՐԴԱՐԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սէրքլ Քաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի բանախօսէ ընկեր Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ:

ԾՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղին անդամական ժողովը այս հինգշաբթի: Շատ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Րաֆֆի խումբին ընկերական խնջոյքը՝ Մարտ 16ին, ժամը 7.30էն 11: Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ Ժանտերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

ՍԷՆԹ ՄԱՐԿՐԻԹԻ, «Ակնունի» խումբի ժողովը հինգշաբթի 20 Փետրուար ժամը 21ին ընկեր Նազարէթեանի բնակարանը:

Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը: Կարեւոր օրակարգ: Շրջաբերական եւ ընտրութիւն:

ՊՕՄՈՆԻ «Քրիստափոր» խումբի դասախօսութիւնը այս հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Դասախօս՝ Պ. Արամ Շէկիկեան, նիւթ՝ Ակնարկ մը «Մխիթարեան» Միաբանութեան եւ Մուրատ Ռափայէլեան վարժարաններու վրայ: (Սրահը բաց պիտի ըլլայ ժամը 730ին):

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի Շրջանի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչական ժողովը կը սկսի Շաբաթ 22 Փետրուար իրիկուն, ժամը 5ին Bar du Globeի ներքնասրահը, 7 Bld. d'Athènes, Marseille:

ՄԱՐՍԷՅԼ քաղաքի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ռոստոմ» խումբի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 7ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. վարչութիւնը:

Հ. Յ. Դ. Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր դասախօսութիւն մը:

ԷՔՍ.— Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբին ընկերական ժողովը՝ S. F. I. O.ի սրահը: այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին. Ներկայանալ անդամատետրով:

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3էն Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Ընկերահամակրական հաւաքոյթ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ, ի պատիւ ընկ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆի:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն - Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 2.30ին, Քափիւսէլի Հայկ. դպրոցի սրահը: Կը հրաւիրուին բոլոր հայրենակիցները, անդամ թէ ոչ անդամ: Օրակարգ: Ա. Վարչութեան ընտրութիւն: Բ. Ներգաղթի հարցը:

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13ᵉ)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Vendredi 21 Février 1947 Ուրբաթ 21 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19ᵉ Année N° 4936-Նոր շրջան թիւ 575 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

Ինքնութեան թուղթի նոր օրէնքը

ԵՐԵՔ ՏԱՐԻ ՖՐԱՆՍԱ ԲՆԱԿՈՂՆԵՐԸ ՏԱՍԸ ՏԱՐՈՒԱՆ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ԹՈՒՂԹ ԵՒ ԱՄԷՆ ԱՐՀԵՍՏՈՎ ԶԲԱՂԵԼՈՒ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՊԻՏԻ ՈՒՆԵՆԱՆ

Ինչպէս գրեց «Ցառաջ» Փետրուար 18ի թիւով, ինքնութեան թուղթերու նոր օրէնքը սկսած է արդէն գործադրուիլ ամբողջ Ֆրանսայի մէջ, Փետրուար 15էն ի վեր։

Նոր օրէնքի մասին մանրամասնութիւններ ստանալու համար դիմեցինք Ոստիկանական վերատեսչութեան օտարականներու գրասենեակի վարիչին, որուն տուած տեղեկութիւնները՝ իրենց կարեւորութեան պատճառով՝ մանրամասնօրէն կը հրատարակենք։

Ցարդ ի զօրու էր 1938 Մայիս 2ի հրովարտակօրէնքը, որուն համաձայն օտարականի ինքնութեան թուղթը իրաւունք կուտար Ֆրանսայի մէջ բնակելու եւ միաժամանակ հոն ոեւէ արհեստով զբաղելու։ Աշխատաւորները, առեւտրականները եւ արհեստաւորները իրենց յատուկ ինքնութեան թուղթեր ունէին, երեք տարուան պայմանաժամով։

Նոր օրէնքը, որ հիմնուած է 1945 Նոյեմբեր 2ի Հրամանագրին (Ordonnance) եւ 1946 Ցունիս 30ի հրովարտակին (décret) վրայ, բնակութեան իրաւունքը կը բաժնէ արհեստով մը զբաղելու իրաւունքէն։ Այսուհետեւ ոեւէ օտարականի ստանալիք ինքնութեան թուղթը իրաւունք կուտայ իրեն որոշ ժամանակ բնակելու Ֆրանսայի մէջ։ Եթէ օտարականը միեւնոյն ատեն կը փափաքի ոեւէ գործով զբաղիլ այս երկրին մէջ, պարտաւոր է նախապէս արտօնութիւն ստանալ ձեռնհաս նախարարութենէն, իբրեւ աշխատաւոր, առեւտրական կամ արհեստաւոր։

Ինքնութեան թուղթ ստանալու համար այսուհետեւ աշխատանքի պայմանագրութիւն կամ այլ թուղթեր չպիտի պահանջուին օտարականէն։ Աշխատանքի իրաւունք ձեռք բերելը տարբեր գործողութիւն մըն է։ Միայն թէ որպէսզի աշխատանքի իրաւունք կարենայ ձեռք բերել, օտարականը պարտաւոր է նախապէս ստանալ ինքնութեան թուղթ մը։ Առանց այս վերջինին, անկարելի է աշխատանքի իրաւունք ստանալ։

Երեք տեսակ օտարականներ

2 Նոյեմբեր 1945ի Հրամանագրով օտարականները երեք դասակարգի կը բաժնուին եւ երեք տեսակ ինքնութեան թուղթեր գոյութիւն պիտի ունենան.— Ա) Ժամանակաւորապէս Ֆրանսա բնակող օտարականներ (résidents temporaires), Բ) սովորական բնակողներ (résidents ordinaires) եւ Գ) առանձնաշնորհեալ բնակողներ (résidents prévilégiés)։

Ա. Ժամանակաւորապէս Ֆրանսա բնակողներ. — Այս դասակարգին կը պատկանին՝ 1. Ուսանողները, զբօսաշրջիկները եւ եղանակի մը համար աշխատելու եկող օտարականները։ 2. Ֆրանսա բնակութիւն հաստատելու մտքով վիզա ստացող օտարականները։ Ասոնք փորձի շրջան մը պիտի անցընեն։ Առաջին անգամ 6 ամսուան համար ինքնութեան թուղթ պիտի ստանան, որմէ վերջ պիտի նորոգեն՝ դարձեալ 6 ամսուան համար, Տարի մը ետք միայն ասոնք սովորական բնակութիւն հաստատող օտարականներ պիտի նկատուին։ Ոստիկ. վերատեսչութիւնը կրնայ կարգ մը պարագաներու մէջ մէկ տարուան պայմանաժամը կրճատել՝ սովորական ինքնութեան թուղթ տալու համար։

Ժամանակաւոր ինքնութեան թուղթ ուզողները՝ եթէ աշխատաւոր են՝ պարտաւոր են նախապէս աշխատանքի նախարարութենէն արտօնութիւն ստանալ։ Եթէ չպիտի աշխատին, պէտք է ապացուցանեն թէ բաւարար միջոցներ ունին՝ իրենց Ֆրանսա բնակութեան ժամանակամիջոցին ապրելու համար։

Ուսանողները պէտք է ներկայացնեն Ֆրանս. պետական վարժարանի մը կամ օրինաւորապէս ճանչցուած մասնաւոր դպրոցի մը արձանագրութեան վկայագիրը։

Բ. Սովորական բնակութիւն հաստատողներ. — Անոնք որ մէկ տարիէն աւելի բնակած են Ֆրանսայի մէջ, կրնան սովորական բնակիչներ դառնալու համար դիմում կատարել։ Ասոնց տրուած ինքնութեան թուղթերը երեք տարուան համար արժէք պիտի ունենան (հիմակուան պէս)։ Եթէ աշխատաւոր են, ձեռնհաս իշխանութենէն տրուած արտօնագիր պէտք է ներկայացնեն։ Եթէ չպիտի աշխատին, պէտք է ապացուցանեն թէ երեք տարուան իրենց ապրուստին համար բաւարար միջոցներ ունին։

(Մնացեալը յաջորդով) ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԲԱԽՏԱՒՈՐԷՆ ԱՆԲԱԽՏԸ

Ժամանակէ մը ի վեր, նոյնիսկ պատերազմի տարիներուն Յունաստանի մեր գաղութը ստիպուեցաւ իր աչքերը յառել աւելի բախտաւոր իր եղբայրներուն, մասնաւորաբար Ամերիկա եւ Ֆրանսա։

Բաղդատաբար աղքատ երկրի մը մէջ, պատերազմի դժնդակ վեց տարիներու դժտաւ օրերու ծանրութենէն կքած, յունահայ գաղութը իրաւունք ունէր յուսալու այդ օգնութիւնը իր քոյր գաղութներէն։

Ամերիկան անշուշտ ազատութենէն ի վեր լիուլի կը կատարէ իր պարտքը։ Գիտենք որ Հայ Օգնութեան Մարմինը (Կ. Խաչ) հազարաւոր տոլարներ կը քսէարկէ ամէն տարի, թէ կրթական պէտքերու եւ թէ օգնութեան գործին համար։

Ֆրանսան ալ անտարբեր չէ եղած, եւ իր պարտականութիւնը կատարեց պատերազմի ընթացքին աւելի քան մէկ միլիոն Ֆրանքի դեղ, կաթ եւ դրամ հասցնելով Աթէնք։

Կը լսենք թէ վերջերս Ֆր. Կապոյտ Խաչը հազար տոլարի նոր օգնութիւն մը հասցուցած է Յունաստան, իր բոլոր մասնաճիւղերուն գործօն մասնակցութեամբ։

Այսպէս Մարսէյլ տուած է 50.000, Վիէն 20 հազար, Ս. Շամոն 20 հազար, Վալանս 15 հազար, Կրընոպլը 16.540, Սէնթ Էթիէն տասը հազար, Տէսին տասը հազար, Ռոման վեց հազար, գումար 147.540 Ֆրանք։

Անշուշտ ծով պէտքերու առջեւ համեստ է գումարը։ Բայց սրտապնդիչ է երեւոյթը։

Յունաստանի մեր եղբայրները ապահով են գոնէ որ մոռցուած չեն։ Եթէ ամէն գաղութ, ամէն անհատ զգայ իր հայրենակցին նեղ օրուան հասնելու պարտականութիւնը, շատ մը ցաւեր կը դարմանուին, գաղութէ գաղութ սրտի կապը կ՚ըլլայ աւելի ամուր, եւ մեր ազգային դիմագիծէն կը սրբուին շատ մը անհաճոյ խորշոմներ, դառնալով զայն աւելի մաքուր, աւելի յստակ։ ՍՕՍԻ

ՄԵՆՔ ԱԼ ...

ՎՈՔԼԻՒԶ.— Պատերազմին հետեւանքով — զինուորագրութիւն, տեղափոխութիւն, բռնի աշխատանք եւայլն,— կազմալուծուած էր Վոքլիւզի (կեդրոն՝ Ավինեոն) Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբը (երբեմն ենթակոմիտէ)։

Ազատագրութենէն վերջ, առժամապէս յետաձգած էինք վերակազմութիւնը։

Արդ, ընդ առաջ երթալով քաղաքացի Անդր. Հինայեկեանի «եւրոյթ» կոչին, տասնեակ մը ընկերներով անմիջապէս վերակազմեցինք խումբը, յառաջիկային ստուարացնելու համար զայն։

Շնորհակալութիւն ներգաղթի լիազօրին։

Հ. Յ. Դ. «Մուրատ» խումբ

ՄԱՐԻՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ դատավարութիւնը կը շարունակուի Վենետիկի մէջ։ Դշ. օր կարդացուեցաւ ամբաստանեալին մէկ տեղեկագիրը, որ կը բաղկանայ 10.000 բառերէ եւ կը պարզէ «իտալացի ըմբոստներու գործունէութեան ահարկու աճումը»։ Այս տեղեկագիրը պատրաստուած է անցեալ Հոկտեմբերին, Լոնտոնի մէջ, ուր կը մնար ամբաստանեալը իբրեւ գերի։ Քէսէլրինկ կ՚ըսէ թէ շատ մը բաներու աչք փակած է, ի սէր իտալական բարեկամութեան, թէ ըմբոստներուն գործունէութիւնը կը սպառնար զինուորներուն բարոյական կորովին, թէ այդ գործունէութիւնը հակառակ էր միջազգային օրէնքի եւն.։ Ընդունելով հանդերձ, որ ծայրայեղութիւններ գործուած են, կը մերժէ որեւէ պատասխանատուութիւն։

ՖՈՆ ՓԱՓԸՆԻ դատը վերջացաւ (գերմանական ատեանի առջեւ)։ Վճիռը պիտի տրուի երկուշաբթի օր։ Մառէշալ Միլլսի համար նպաստաւոր վկայութիւններ տուին երեք դատապարտեալ նախարարներ, Շմիթ, Նէօյրաթ եւ նախկին ծովակալ Ռաուէր, բանտէն արձակուելով։

ՀՆԴԿԱՉԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն Հանոյ քաղաքը վերջնապէս մաքրուած է եւ Ֆրանսացիները անմիջապէս տեղաւորուած են։ Կռիւները կը շարունակուին ուրիշ վայրերու մէջ։

Պաշտօնեաներու գործադուլը պիտի արգիլուի

Նախարարական խորհուրդը միաձայնութեամբ հաւանութիւն յայտնեց օրինագծի մը զոր առաջարկած էր վարչապետը եւ որուն համաձայն ապօրէն կը համարուի կարգ մը պետական պաշտօնեաներու աշխատանքի կամաւոր դադարումը (գործադուլ)։ Օրէնքը մասնաւորապէս նկատի ունի ոստիկանութիւնը եւ ուրիշ անհրաժեշտ պաշտօնեաներ որոնց աշխատանքի դադարումը կրնայ վնասել բարեկարգութեան եւ ապահովութեան։

Օրէնքը պատրաստուած է ի նախատեսութիւն պետական պաշտօնեաներու ընդհ. գործադուլի մը որուն ազդարարութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ ուրբաթ օր, տեւելով չորս ժամ։ Այդ օրը ժամը 16էն սկսեալ հրապարակային ցոյցեր կատարեցին ոստիկանները, թղթատարական եւ հեռագրական պաշտօնեաները, ուսուցիչները եւ ուրիշ բազմազան պետական պաշտօնեաներ, ջլատելով ամէն շարժում։

Նոր օրէնքին տրամադրութեամբ, պետական պաշտօնեաները երբ դժգոհ ըլլան իրենց թոշակէն եւ ուրիշ պայմաններէ, իրաւունք պիտի ունենան դիմելու պետական պաշտօնէութեան գերագոյն խորհուրդին, փոխանակ ընդհ. գործադուլ յայտարարելու։

★ Դժգոհութիւնը հետզհետէ կ՚աճի, թերթերու դադարման հետեւանքով։ Կառավարական տեղեկատուն շատ համառօտ լուրեր կուտայ մեծ մասով պետական։ Լրագրավաճառները ծախելիք բան չունենալով, հին պարբերականներ, գիրքեր եւն. կը շարեն սեղաններուն վրայ։ Երէկուան շաբաթաթերթերն ալ չհրատարակուեցան։

★ Երէկ նոր գործադուլ մը սարքեցին հրանիւթ (էսանս) բաժնող կայաններու 2000 բանուորները, որոնք դժգոհ են իրենց շահէն։ Հաւանական է որ գործադուլը տարածուի ամբողջ երկրին մէջ։ Բանուորները կ՚ըսեն թէ 1939ին 35 Ֆրանք կը շահէին 100 լիտրի վրայ, իսկ հիմա կը շահին 74 Ֆրանք։ Կը պահանջեն 150 Ֆրանք շահ։ Միւս կողմէ կը դանգատին թէ կառավարութիւնը պահանջած է որ օգնեն երեւան հանելու համար կեղծ տոմսերը։ Փետրուար 11ին անգամ մը գոցած էին հրանիւթի շտեմարանները, իբրեւ առաջին ազդարարութիւն։

Այս գործադուլն ալ շատ մը անպատեհութիւններ ունի, մանաւանդ որ թերթ չկայ եւ մարդիկ բերնէ բերան կը լսեն շատ մը բաներ։ Հանրակառքերը (օթօպիւս) կը բանին, քանի որ իրենց հրանիւթի շտեմարանները կախում չունին միւսներէն։

Հնդկաստան անկախութիւն պիտի ստանայ

Անգլիական կառավարութիւնը ստիպողաբար Լոնտոն հրաւիրեց Հնդկաստանի փոխարքան, Լորտ Ուէյվըլ։ Իրազեկներ կը հաստատեն թէ վերջնապէս ետ կանչուած է, հարթելու համար Հնդկաստանի անկախութեան ճամբան։ Երէկ վարչապետը շատ կարեւոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէր այս մասին։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Հնդկաստան կատարեալ անկախութիւն պիտի ստանայ թերեւս մէկ տարիէն։ Վարչապետին յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը մասնաւոր զեկուցում պիտի տրուի մամուլի ներկայացուցիչներուն։

Կառավարութիւնը միեւնոյն ատեն Սպիտակ Տետրակ մը հրատարակեց, պարզելով Հնդկաստանի սահմանադրական պայքարին ելեւէջները։

Օրուան լուրերը կը հաստատեն թէ կարելի չէ հաշտեցնել Հինդիկներուն եւ Իսլամներուն պահանջները։ Անգլիա այս հարցին մէջ ալ անելի մատնուած է, ինչպէս Պաղեստինի մէջ։ Հինդիկները անցեալ շաբթու վերջնագիր մը յանձնած էին փոխարքային, անմիջական պատասխան խնդրելով Լոնտոնի կառավարութենէն։ Իսլամներն ալ անվաւեր եւ ապօրէն կը հռչակէին սահմանադիր ժողովին գումարումը, միեւնոյն ատեն կը պահանջէին լուծել զայն։ Մէկ խօսքով կատարեալ թնճուկ։

ԱՆԳԼԻՈՅ վարչապետը յայտարարեց երեսփ. ժողովին մէջ թէ կառավարութիւնը կը յուսայ վերահաստատել ելեկտրական հոսանքը, կարգ մը շրջաններու մէջ, այս երկուշաբթի։ Հակառակ ցուրտին սաստկութեան, կարելի եղած է 3.747.700 թոն ածուխ արտադրել անցեալ շաբթու, ինչ որ 19.600 թոն աւելի է, բաղդատելով 1946ի նոյն շաբթուան հետ։ Հոսանքի կրճատման հետեւանքով անգործութեան դատապարտուած են 310.000 բանուորներ։ Ձիւն-ձմեռը կը շարունակուի նոյն սաստկութեամբ։ Հիւսիսային ծովուն մէջ սառնակոյտեր կազմուած են, վտանգելով ձկնորսութիւնը եւ ածուխի փոխադրութիւնը։ Կը վախցուի որ պարենաւորման տագնապ մըն ալ ծագի, իբրեւ հետեւանք ածուխի նուազութեան։

ԱԼԵՔՍԱՆՏՐԻԷԹԷՆ կը հեռագրեն թէ Միջին Արեւելքի բրիտանական հրամանատարի հրահանգով, այսուհետեւ անգլիացի զինուորներուն արգիլուած է այդ քաղաքը մտնել։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

Հակահայ լրտութիւն մը

«ԱՊԵՐԱԽՏ», «ԶԱՐԱԳՈՐԾ», «ՄԱԿԱԲՈՅԾ»

(Մասնաւոր թղթակցութիւն Յառաջի)

Սիրելի «Յառաջ»,

Սեղանիս վրայ է եգիպտական ամսագիր մը,— «Տունիա էլ ճէտիտէ» («Նոր Աշխարհ»), 1947 Յունուար, Գ. տարի, Գ. թիւ: Մօտաւորապէս հինգ էջ կը գրաւէ գարշելի յօդուած մը, անստորագիր, որ Թուրք կը հոտի: Աւելի քան թուրք: Պիտի արտագրեմ սահմանափակ պարբերութիւններ միայն, որպէս «ճաշակ»: Բայց, նախ քան այդ, պիտի ուզէի երկու յանկերգ կրկնել, առանց ձանձրոյթի:

Ա.— Առաջին գծի վրայ՝ Եգիպտոսի, երկրորդ գծի վրայ ալ՝ Սուրիոյ եւ Լիբանանի ազգ. իշխանութեանց եւ մամուլին վրայ պարտք կը ծանրանայ դիմել անմիջապէս Եգիպտոսի Մամուլի Տեսչութեան եւ պատկան մարմիններուն, եւ յայտնել հայ ժողովուրդի զզուանքը՝ այս լպիրշ հրատարակութիւններուն դէմ: Ոչ միայն բողոքել, այլեւ կառչիլ յօդուածագրին ու պարբերագրի խմբագրութեան օձիքին, որպէսզի յետս կոչում կատարեն այսքան ծրի սուտերուն, զրպարտութեան, մանաւանդ լրբենի որակումներու համար:

Բ.— Լրջանալ բովանդակ Մերձ. Արեւելքի մէջ: Խուսափիլ պոռոտախօսութենէ, փանջունիական ելոյթներէ, հրապարակային աղմուկներէ եւ անպատասխանատու ինքնագովութիւններէ, որոնք կրնան տրամադրութիւնները թշնամացնել մեզի դէմ, ու գերզգայուն արաբ երիտասարդութիւնը մղել հակահայ յայտարարութիւններու: Համայնավար մեր աղբրտիքը, մասնաւորաբար, պէտք է զգուշանան սոնքալէ իրենց տէրերուն փետուրներով, երբ Մերձ. Արեւելքի մէջ յայտնի է անկախութեան եւ բացարձակ ինքնավարութեան ձգտում մը, մեծ թէ փոքր բոլոր պետութեանց կողմէ:

Եգիպտական հանդէսը («Նոր Աշխարհ»), իր հակահայ գարշելի յօդուածին խարխիս կը ծառայեցնէ հայ երիտասարդի մը յայտարարութիւնը՝ սափրիչի մը խանութին մէջ:— «Քաղաքակրթութիւնը մե՛նք բերինք Եգիպտոս»: Եւ յետոյ «Եգիպտացիները քաղաքակրթութենէ չեն հասկնար»: Եւայլն, եւայլն:

Ահաւասիկ անդրադարձումը:

— «Առաջին անգամը չէ, որ Հայ մը կը յարձակի Եգիպտացիներու վրայ: Ամէն տեղ՝ չարիք ու ապերախտութիւն միայն տեսած ենք իրենցմէ: Ու տեւական յաւակնութիւնը՝ թէ իրենք քաղաքակրթած են մեզ: Ի՞նչ են, սակայն, իրենք: Կովկասեան հին ժողովուրդ մը, տրուկ, միշտ ծառայ եւ հպատակ: Հաւատարիմ չգտնուեցան երբեք, հանդէպ այն երկիրներուն՝ ուր ապաստան տրուեցաւ իրենց: Ցրուեցան աշխարհի չորս ծագերը, ու զբաղեցան միշտ ստորին աշխատանքներով: Դարձան ոճրագործներ:— Միջազգային ոստիկանութեան վիճակագրութիւնները ցոյց կուտան՝ թէ աշխարհի դրամանենգ մեծամասնութիւնը Հայեր կը կազմեն: (?) Ա. Ա.):

«Հայերը Սուրիա եւ Եգիպտոս մտան, երբ այս երկիրները ենթարկուեցան Օսմ. Կայսրութեան?: Այդ շրջանին, Հայաստանն ալ ենթակայ էր Թուրքիոյ: Օսման. Կայսրութիւնը դիրք ու փառք շնորհեց անոնց այս հողերուն վրայ: Սակայն անոնք միշտ ապերախտ մնացին: Սկսան դաւեր նիւթել պետութեան դէմ, Ներքին թշնամիները լարել անոր դէմ: Մինչեւ որ օսմանեան դահակալները հարկադրուեցան պատժել զիրենք:

«Թուրքիոյ մէջ Հայերու դերը՝ Գերմանիոյ Հրեաներու դերն էր: Ապտիւլ Համիտ նշանաւոր Սուլթան մըն էր, որ որոշեց փրկուիլ այս ստոր տարրէն: Սպաննեց եւ ջարդեց, գաղտնօրէն կամ բացայայտ կերպով: Մաքրագործեց այրեր եւ կիներ, տարէց եւ երիտասարդ: Ինչ որ չկրցաւ լրացնել ինք, լրացնել տուաւ Քիւրտերուն:

«Հասան գաղթականութեան օրերը: Հայերը սկսան քծնիլ ամէն տեղ: Տեղ եւ գործ տուինք իրենց, արգահատեցանք եւ բարիք գործեցինք: Բայց չփոխուեցան անոնք: Կը շարունակեն մնալ խաբեբայ եւ անհաւատարիմ: Միացան օտար իշխանութիւններուն՝ դաւելու համար մեզի դէմ: Ֆրանսացիներուն հետ, Անգլիացիներուն հետ:

«Ներկայիս, հասած է ժամը՝ ազատելու այս մակաբոյծներէն: Պէտք չէ աւելի երկար կերակրել զիրենք: Շնորհակալ ենք Խ. Միութեան, որ պիտի հաւաքէ բոլորը, եւ պիտի փրկէ մեզ անոնց չարիքներէն:— Տարրէ մը, որ ատելութիւն միայն ներշնչեց:

«Կասկած չկար, որ պիտի չուզէին մեկնիլ: Ու կը լսենք ահաւասիկ, որ շատեր կ՚ուզեն մնալ: Գիտեն, թէ Խ. Միութեան մէջ պիտի չկրնան շարունակել իրենց խաբեբայութիւնները, եւ կը խորհին՝ թէ Մոսկուա կրնայ հարթել զիրենք մուրճին եւ սալին միջեւ: Այնտեղ, ի վիճակի պիտի չըլլան դաւեր նիւթելու եւ որոմ ցանելու: Սովետ. զանգուածային մաքրագործումները, կրնան արմատապէս լուծել բոլոր կնճիռները:

«Պէտք է գիտնան, սակայն, թէ ներողամտութեան եւ վեհանձնութեան դարը անցած է՝ Արեւելքի մէջ: Սուրիա, Լիբանան եւ Եգիպտոս՝ չեն ուզեր որ Հայերը մնան այս երկիրներուն մէջ: Դարերէ ի վեր, փարթամ սեղաններէ կշտացան, բայց, հերիք է այլեւս: Մեզի կը մնայ մինչեւ սահմանագլուխ ճամբել զիրենք, եւ կատարել թաղմանական արարողութիւնը, առանց խղճի խայթի...»:

Սիրելի «Յառաջ», մենք անդրադարձանք այստեղ՝ ցաւին. դուն ալ հոտ խորհէ նոյն ցաւին...:

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

Նամակներ Աթէնքէն

ԵՐԵԿՈՅԹՆԵՐ,— ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ԿՐԹԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ.— ՀԱՆԳԻՍՏ ՅՈՎՀ. ՔԱՀԱՆԱՅ ՎԻՐԱՆԵԱՆԻ.— ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԳՈՐԾՔ ԵՒ ԴԱՏ ՄԸ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ ԱՌՋԵՒ

Պարահանդէսներու եղանակն է: Ինչպէս ամէնուրեք հոս ալ մեծ եռանդ եւ խանդավառութիւն կը տիրէ: Պարեր եւ երեկոյթներ օրակարգը կը կազմեն, զանազան միութեանց եւ կազմակերպութեանց: Բարեսիրական Միութիւններ, Հ.Մ.Ը.Մ. Տնտեսական, ամէնքն ալ գործի վրայ են. կարծես մրցակցութիւն մը կայ թէ, ո՞ր մէկու պարահանդէսը աւելի ճոխ պիտի ըլլայ, ո՞վ աւելի տոմսակ պիտի ծախէ եւ ո՞վ աւելի հասոյթ պիտի ունենայ: Այսպէս, Հ.Մ.Ը.Մ.ի տարեկան պարահանդէսը՝ մեծ խանդավառութեամբ կատարուեցաւ Փետր. 8ին, Աղքատախնամի աննախընթացը՝ պիտի կատարուի Փետր. 12ին, Հ.Բ.Ը.Միութեանը՝ Փետր. 14ին, Հ.Կ.Խաչի Փիքսի Մասնաճիւղինը՝ 16ին, իսկ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան Տնտեսական Խորհուրդի մեծ պարահանդէսը՝ Փետր. 23ին:

Այս բոլորը կ՚ապացուցանեն թէ, Յունահայ գաղութը սթափած է պատերազմի եւ գրաւման սեւ օրերէն, եւ տնտեսապէս ալ գրեթէ մխիթարական վիճակ մը ունի:

Նախընթաց տարեշրջանի փակումով, Կրթական Խորհուրդը որ Ազգ. Կեդր. Վարչութենէն բխած էր, մամուլի միջոցաւ իր գործունէութեան զեկոյցը տալէ ետք, հրաժարեցաւ: Քիչեր միայն կը հասկնան թէ, այս գաղութին մէջ կրթական մարմին ունենալ, աւելորդ պերճանք մըն է, ցորչափ անոր իրաւասութիւններն ու լիազօրութիւնը, նոյն այդ մարմին համար, չեն ճշդուած Կեդր. Վարչութեան կողմէ: Կրթական մարմնի գործունէութիւնը գերադաս եւ մանաւանդ ստորադաս մարմիններէ կաշկանդուած ըլլալով, Գոքինիոյ Ազգ. վարժարանին մէջ ապօրինի եւ կուսակցական նկատումներով եղած կարգադրութիւն մը դարմանելու համար, տարուած աշխատանքները ապարդիւն անցան: Սխալը կարելի չեղաւ սրբագրել, որովհետեւ առանց Կրթականի հաւանութեան մանկապարտէզէն Նախակրթարան կամայականօրէն փոխադրուած ուսուցչուհին, իր նախկին պաշտօնին չվերադառնալու համար կը քաջալերուէր իր կուսակցութենէն եւ երկու համայնավար թաղականներէն:

Ազգային մեքենան կաղ է, որովհետեւ առաջնորդ Մաղըրմեան արք. ըստ կամս կ՚ուզէ վարել ազգ. գործերը: Ան կը կազմէ եւ կը լուծէ թաղային Մարմինները բոլորովին ինքնագլուխ, առանց իսկ Ազգ. Կեդր. Վարչութեան գիտակցութեան: Առաջնորդին քմահաճոյքէն բխած մարմին մըն է, Գոքինիոյ Թաղ. Խորհուրդը, որ վերջերս Յ.Ա.Ժ.Մ.ի (Յունահայ Ազգ. Ժողովրդական Միութիւն) անդամներէն կազմուած է, ժողովրդապետական (լաօքրաթիա) հիմերու վրայ կառավարելու համար յունահայ մեծագոյն գաղութներէն մին:

Ազգ. վարժարանները, գրեթէ բոլորն ալ առանց պետական արտօնութեան կը գործեն: Փաթրասի, Էլլինքոյի եւ վերջերս ալ Ամարուսի Ազգ. վարժարանները, արտօնագիր չունենալով, կրթական քննիչներու կողմէ փակուեցան: Փիքսի պէս հայաշատ կեդրոնի մը ազգ. դպրոցը զուրկ է պետական արտօնագրէ, մինչ նոյն թաղի Աւետ. համայնքի եւ Հ. Կ. Խաչի վարժարանները անկաշկանդ կը գործեն, լրացուցած ըլլալով արտօնագրի ձեւակերպութիւնները: Գոքինիոյ մէջ ալ երեք դպրոցներ կան Հ. Կ. Խաչի Զաւարեան, Ազգային եւ Աւետարանական, որոնք տեղական պայմաններու եւ օրէնքներու համաձայն, կը շարունակեն կրթական գործը: Ցաւալի է սակայն իմանալ թէ, այս թաղի ազգ. վարժարանը յունական դպրոցէ մը շատ տարբերութիւն չունի այժմ: Դպրոցին արտօնատէրն է հելլէնահպատակ հայ սպայ մը, որ հմուտ ըլլալով Կիլիկիոյ պատմական անցուդարձերուն, ստանձնած է անոնց դասաւանդութիւնը, նուիրուելով «հայ մանկուոյն կուլտուրական վերելքին»:

● Գոքինիոյ ծխատէր, Յովհ. քահանայ Վիրանեան վախճանեցաւ յետ երկարատեւ հիւանդութեան, Յունուար 30ին: Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ յաջորդ օրը: Յաւարտ պատարագի դագաղը փոխադրուեցաւ մինչեւ «Զաւարեան» վարժարանի հրապարակը ուսամբարձ, եւ անկէ ալ ինքնաշարժերով Յունաց գերեզմանատունը ուր եւ ամփոփուեցաւ: Թաղմանական արարողութեանց նախագահեց Մաղըրմեան արք.: Հոգելոյս քահանան մօտաւորապէս տասը տարի առաջ ընդունած էր քահանայական լուծը, օծակից ունենալով Հմայեակ Խաչատուրեանը: Պաշտօններ վարեց Փիքս եւ Գոքինիա, եւ սիրուած հովիւ մը եղաւ իր ծխականներուն համար: Այս վերջինները անոր հիւանդութեան օրերուն ի յայտ բերին ամէն հոգածութիւն, չզլանալով ոեւէ զոհողութիւն անոր ապաքինման համար, բայց անօգուտ:

● Մայրաքաղաքի եւ արուարձաններու մէջ կան չորս եկեղեցիներ, որոնց մէջ կանոնաւորաբար ժամերգութիւն եւ պատարագ կը կատարուի: Առաջնորդը ներկայ կ՚ըլլայ Աթէնքի եկեղեցւոյն մէջ պատարագի, եւ շատ յաճախ հովուական այցեր կուտայ Փիքսի ժողովուրդին: Հոս կը խօսի իր ամէնէն աւելի «ոգեւորիչ» եւ «մխիթարիչ» քարոզները, կոչ ընելով կուսակցական եւ կրօնական պայքարի: Իր քարոզներուն վերջաբանը կը կազմէ Երեւանի «Ինթուրիստ» պանդոկին մէջ, իրեն տրամադրուած եւ երկու մահճակալ պարունակող սենեակի պարագան:

★ Փետր. 3ին, Զինուորական Ատեանին առջեւ տեղի ունեցաւ դատավարութիւն մը, որուն մէջ գրաւման իշխանութեանց հետ իբրեւ գործակցող, մեղսակից նկատուած էր Հայ Կաթողիկէ առաջնորդ Յովհաննէս Ծ. Վարդապետ: Դատավարութեան արձագանգ եղած էր տեղական մամուլը, որ կաթողիկէ առաջնորդը ներկայացուցած էր իբրեւ Հայոց առաջնորդ: Մաղըրմեան արք. հելլէն թերթերու մէջ ճշտեց թէ ինք է Հայոց Առաջնորդը, որ պատերազմի եւ գրաւման օրերուն իր հօտով, բաժնած էր յոյն քոյր ժողովուրդին տառապանքները, ընդունելով Աթէնքի Մետրոպոլին գնահատական-շնորհակալիքը: Երեւի Մաղըրմեան արք. շուտ մոռցաւ հելլէն կառավարութենէն երկու անգամ Քորֆու ճամբուիլը, եւ մանաւանդ 1935ին Ներքին Նախարարութեան արտաքսման հրամանագիրը իրեն դէմ:

ԱՐՏԱԽԱԶԴ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԸ

Անցեալ յունուարին տեղի ունեցաւ Հայաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի զանազան բաժիններու համագումարը: Քննութեան առնուեցաւ Ակադեմիայի նախագահութեան զեկուցումը, անցեալ երեք տարուան ընթացքին կատարած գիտական աշխատանքներու մասին: Կազմուեցաւ նախագիծ 1947ին կատարելիք գիտական հետազօտութիւններու համար:

Ակադեմիան որ հիմնուեցաւ 1943ին, կը բաղկանայ 15 բաժիններէ,— հինգ ինքնուրոյն բաժիններ եւ 10 զանազան հետազօտական հիմնարկութիւններ, ընդամէնը երեսուն գիտահետազօտական հաստատութիւններ: Այդ հաստատութիւններուն մէջ կ՚աշխատին Ակադեմիայի 22 իսկական անդամներ եւ 16 թղթակից-անդամներ, 46 գիտութեան պրոֆէսէօրներ, 250 գիտութեան թեկնածուներ եւ աւագ աշխատակիցներ, մօտ 300 կրտսեր գիտական աշխատողներ: Ակադեմիայի տարբեր ճիւղերուն մէջ կը պատրաստուին գիտուններու նորագոյն սերունդը՝ 100էն աւելի թեկնածուներ: Հաստատութեան փորձառական մասը զգալի բարւոքում կրած է: Եռապատկուած է գրադարաններու գիրքերուն քանակը՝ աւելի քան մէկ միլիոն հատոր: Կը գտնուին Խ. Միութեան մէջ լոյս տեսած գիտական հրատարակութիւններէն զատ արտասահմանի կարեւոր հրատարակութիւններն ալ:

Կարեւոր աշխատանք տարուած է բնագիտութեան, տեսական եւ գործնական մեքենագիտութեան, մաթեմաթիքի եւ տեսական աստղաբաշխութեան զարգացման: Այդ ուղղութեամբ ուշագրաւ յաջողութիւններ ձեռք ձգուած են, օրինակ, Ակադեմիայի իսկական անդամներ Ալիխանեան եղբայրներու եւ անոնց ղեկավարութեամբ աշխատող բնագէտներու կատարած գործերը:

Լայն ծաւալ ստացած են աստղագիտական հետազօտութիւնները, զոր կը ղեկավարէ Խ. Միութեան մեծագոյն աստղագէտներէն՝ Հայկական Գիտութիւններու Ակադեմիայի իսկական անդամ Վ. Համբարձումեան:

Նոյնը կարելի է ըսել մասնագիտական գիտութիւններու՝ ելեկտրական, ջրային ուժի եւ շինութիւններու մէջ կատարուած աշխատանքներու մասին: Գիւղատնտեսական եւ կենդանաբանական որ կը ղեկավարեն Ակադեմիայի իսկական անդամներ Մ. Թումանեան, Խ. Կոշտոյեանց եւ Վ. Գուլքանեան: Մեր ականաւոր գիտնական պատմաբանները, լեզուագէտները եւ գրագէտները՝ Հ. Օրբէլի, Յ. Մանանդեան, Ստ. Մալխասեան, Գ. Ղափանցեան, Հ. Աճառեան, Ա. Տէրտէրեան, թղթակից անդամներ Սթալինեան պսակաւոր Բ. Պիոտրովսկի, Մելիքսէթ-Բէկը, պրոֆ. Ա. Ղարիբեան, Վ. Զաքոյեան եւ ուրիշներ, այս տարիներու ընթացքին կատարեցին հայագիտութեան, լեզուաբանութեան եւ գրականութեան ասպարէզներուն մէջ շարք մը լուրջ հետազօտութիւններ եւ հրատարակեցին արժէքաւոր աշխատութիւններ:— «Քննական տեսութիւն հայ ժողովուրդի պատմութեան» (Յ. Մանանդեան), «Հայ ժողովուրդի ծագումը» եւ «Հայ լեզուի

ծագումը» (Գ. Ղափանցեան), «Հայերէնի բացատրական բառարան» (Ստ. Մալխասեան), «Ուրարտուի պատմութիւնը» (Բ. Պիոտրովսկի), «Ռուս-հայերէն համառօտ բառարան» (Ա. Ղարիբեան, Ե. Տէր-Մինասեան եւ Մ. Գէորգեան), «Դաւիթ Անյաղթ» (Վ. Չալոյեան), եւն:

Անցեալ տարի Ակադեմիայի երկու իսկական անդամները,— Ստ. Մալխասեանին եւ Վ. Համբարձումեանին եւ մէկ թղթակից անդամ Բ. Պիոտրովսկիին աշխատութիւնները արժանացան Ստալինեան մրցանակի:

Այս տեղեկութիւնները կը քաղենք «Ս. Հայաստան»ի Յունուար 18ի խմբագրականէն, որ իր գնահատանքին հետ դիտողութիւններ ալ կը յայտնէ.

— «Գիտութիւնների Ակադեմիայի ձեռք բերած նուաճումները անվիճելի են, բայց դրա հետ միասին անվիճելի է նաեւ այն փաստը, որ Ակադեմիայի մի շարք ինստիտուտներում դեռ գոյութիւն ունեն լուրջ թերութիւններ: Ոչ բոլոր ինստիտուտներում է գիտական աշխատանքի մակարդակը դտնւում իր կոչման բարձրութեան վրայ, ոչ միշտ է, որ հետազօտական աշխատանքը կատարւում է նպատակասլաց կերպով, հետապնդելով կոնկրետ պրոբլեմների, մեր սովետական հասարակութեան պահանջներից բխող հարցերի լուծումը: Այդ կարգի թերութիւններ ունեն Քիմիական, Անասնապահական, Գրականութեան ու Պատմութեան ինստիտուտները եւ Հողագործութեան սեկտորը: Պատմական գիտութեան եւ գրականագիտութեան ասպարէզում դեռ չեն վերացել լիբերալ-լուսաւորչական տենդենցներ (ձգտում), որոնք դառնում են դէպի պատմական ճշմարտութեան կոպիտ աղաւաղում եւ անցեալի առանձին գործիչների եւ հիմնարկների սխալների սքօղում: Շատ քիչ ուշադրութիւն է դարձւում պատմութեան սովետական շրջանի ուսումնասիրութեան վրայ»:

★ Գիտութեանց Ակադեմիայի նախագահ ընտրուեցաւ Վ. Հ. Համբարձումեան, որ ծնած է 1908ին եւ միջազգային համբաւ կը վայելէ: Ունի աւելի քան 60 գիտական աշխատութիւններ աստեղագիտութեան մասին: Վարձատրուած է Լենինի եւ Աշխատանքի Կարմիր Դրօշի շքանշաններով: Անցեալ շաբթու ընտրուեցաւ անդամ Հայաստանի Գերագոյն Սովետին (Խորհուրդ):

ՌՈՒՍԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ վարչապետը, Ալեքսանդր Քերենսկի եւ պրոֆ. Միխայէլ Քարփովիչ նամակ մը ուղղելով ամերիկեան թերթերուն, միջազգային պաշտպանութիւն կը խնդրեն ռուս տարագիրներուն համար: «Մենք կոչ կ'ընենք բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններուն, բացի համայնավարներէ որոնք ամէն տեղ եւ միշտ Մոսկուայի գործակալներն են: Թող աշխարհը յիշէ որ մեզմէ շատեր տառապած եւ հալածուած են, որովհետեւ միայն կապուած են հայրենիքի աւանդութեանց: Թող ձախերը չմոռնան, որ քաղաքական տարագիրներուն մեծ մասը գիւղացի եւ բանուոր է»: Կոչը ուղղուած է նաեւ քրիստոնեայ աշխարհին:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆԿԵՐԱՀԱՄԱԿՐԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ ՄԸ

ՎԻԷՆ (Ցառաչ),— Հ.Յ.Դ. Կոմիտէն Փետր. 8ին կազմակերպած էր ընկերահամակրական խնջոյք մը, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ:

Ընկերներ եւ համակիրներ սիրով պատասխանած էին հրաւէրին: Պաշտօնական բացումը չկատարուած, ժողովուրդը ջերմիկ մթնոլորտ մը ստեղծած էր արդէն: Ընկ. Ս. Գալուստեանի հրաւէրով ամէնքը յոտնկայս երգեցին լիաթոք «Մշակ Բանուոր»ը իբրեւ բացման երգ: Յետոյ ընկերը բացատրութիւններ տուաւ հաւաքոյթի մասին, ըսելով թէ սոսկ ժամանց մը չէր, այլ յարմար առիթ մը ստեղծել, լսելու համար որոշ խօսքեր այն անտեղի պայքարի մասին որ կը մղուի ատենէ մը ի վեր Հ.Յ.Դաշնակցութեան դէմ:

Ներկաները իրենց արդար ընդվզումը յայտնեցին մանաւանդ անոր համար որ պայքարողները «պաշտօնական», «պետական» անձնաւորութիւններ էին, նոյն իսկ «համերաշխութիւն» քարոզողներ: Հայրենակից մը՝ (Փ.Մ.) իր ցասումը յայտնելու համար այս յետպատերազմեան խաչակրութեան դէմ, 1000 ֆրանք նուիրեց Հ.Յ.Դաշնակցութեան Ֆոնտին:

Ընդարձակ եւ յարմար ակումբ մը ունենալու առաջադրութեամբ, նուիրատուութեան ցանկ մը բացուեցաւ եւ 20 վայրկեանի մէջ գոյացաւ 41 հազար ֆրանքի գումար մը:

Սեղանապետի դժուարին պաշտօնը յաջողապէս վարեց Պ. Հ. Թորոսեան: Եղան մեներգներ, խմբերգներ եւ ուրախ մթնոլորտին յարմար մենախօսութիւններ, եւ այսպէս տեւեց մինչեւ առտուն ժամը 2:

Թղթակից 1947

ՆՈՐ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂ ՄԸ

ՓՈՆ Տ'ՕՊՆԱ.— Փետր. 9ին տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի նորակազմ մասնաճիւղին բացման հանդէսը, մեծ յաջողութեամբ: Այս յաջողութիւնը, կը պարտինք մասնաւորաբար, Վալանսի եւ Ռոմանի մասնաճիւղերուն, ինչպէս եւ գաղութին հայրենակիցներուն որոնք, նիւթապէս եւ բարոյապէս քաջալերեցին ձեռնարկը:

Վալանսէն Տիկ. Կօշկակարեան կարդաց շատ գեղեցիկ ուղերձ մը՝ իսկ Ռոմանէն Տիկին Շէհիրլեան քանի մը ջերմ խօսքերով ողջունեց նոր մասնաճիւղը: Գեղարուեստական բաժինը սպասուածէն շատ աւելի գեղեցիկ էր: Հակառակ կարճ ժամանակամիջոցին, սանուհիները շատ լաւ սորված էին իրենց դերերը եւ մեծապէս գովելի էին իրենց մաքուր արտասանութեամբ: Պէտք է յիշել մասնաւորաբար քանի մը սանուհիներ,— օրիորդներ Հնազանդ Ժամկոչեան, Անահիտ Օհանեան, Ագատուհի եւ Արտեմիս Տէր Նազարէթեաններ: Փոքրիկներն ալ իրենց երգերով ու ոտանաւորներով յուզեցին հանդիսականները: Փոքրիկներ Հայկանոյշ Պարսամեան, Լուիզ Ավէտեան, Վալանթին Խաչատուրեան, Պօյաճեան, Օհանեան քոյրերը ջերմապէս գնահատուեցան, իսկ հայկական պարերը մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին գաղութին մէջ: Շնորհաւորելի են Տիկիններ Մառի Թէրզեան եւ Մ. Սիւրմէնեան, որոնք ջանք չէին խնայած սորվեցնելու անվարժ երիտասարդուհիներուն:

Մասնաճիւղը նոր է, բայց շատ գեղեցիկ եւ օգտակար ծրագիրներով ճամբայ է ելած եւ կը խորհի յառաջիկայ մարտին բանալ դպրոց մը:

Գառնուկ մը աճուրդի դրուեցաւ կնքահայրութեամբ Պ. Կօշկակարեանի, որմէ գոյացաւ 15.600 ֆրանք: Հանդէսը փակուեցաւ բարձր տրամադրութեամբ: — Թղթակից

ԿՈՉ ԶԱՐՍԱՆՃԱԳՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԻՐՊԷԼ.— Համախարբերդի Հայրենակցական Միութիւնը առաջարկած է իր գաւառներու Հայր. Միութիւններուն, ձուլուիլ իր ծոցին մէջ, եւ կազմել նահանգային ուժ մը: Այս առաջարկը Լիոնի Զարսանճագցիներու մեծամասնութեան կողմէ պաղ ընդունելութիւն գտած է, իսկ ոմանց կողմէ ալ գնահատուած:

Քանի մը սրտցաւ հայրենակիցներ, բերանացի եւ թէ դրաւոր դիմեցին եւ կարծիքս ուզեցին, որովհետեւ մէկն էի անոնցմէ, որ կրցան հիմը դնել Զարսանճագի Հայր. Միութեան, Լիոնի մէջ (1927).

Հայրենակիցնե՛ր, միանալ Խարբերդի Հայր. Միութեան չի նշանակեր Զարսանճագցիներու արժանապատուութեան նուաստացում, այլ ուժերու կեդրոնացում: Այս է ժամանակին պահանջը: Մեր մէջ գործող անձեր չմնացին, ոմանք Ամերիկա մեկնեցան, ուրիշներ Հայաստան, իսկ ոմանք ալ իրենց գործերու բերումով հեռու կը մնան: Խարբերդի Հայր. Միութիւնը միշտ պիտի ունենայ իր մէջ գործող անձեր: Մենք միանալով, կրնանք օգտուիլ թէ՛ մտաւորապէս եւ թէ նիւթապէս:

Ներկան վերաշինութեան շրջան մըն է: Խարխափիլ անցեալով, քննադատել, փետել, ժամանակի կորուստ է: Վստահ եղէք, Խարբերդի Նահանգային ուժը ամէնէն կենսունակ Միութիւնը պիտի ըլլայ, եթէ յաջողի իր գաւառներու պէսպէս միութիւնները իր ծոցին մէջ քաշել: Անշուշտ այս ձեռնարկին իրականացումը կախում ունի Նահանգային վարչութեան կորովէն:

Հայրենակիցնե՛ր, առարկելիք ոչինչ ունինք, մեզմէ ամէն գաղթող Նոր-Խարբերդի վրայ կ'արձանագրուի. պիտի ըլլանք հոն, ուր բնիկ Խարբերդցին կ'ըլլայ. ուրեմն, ամէն թիւրիմացութիւն ինքնին լուծուած է: Այս է իմ կարծիքս: Այսպէս ալ կը թելադրեմ. Զարսանճագցինե՛ր, միացէք Խարբերդի Նահանգային Հայր. Միութեան: Այսպէս սատարած պիտի ըլլաք Նոր-Խարբերդի եւ մեր սիրելի հայրենիքի բարգաւաճման:

Մ. Մարտիրոսեան

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ. ՀԱՅ ՍԿԱՈՒՏ, Թիւ 7—8 Հոկտեմբեր Նոյեմբեր 1946: Տարեկան բաժնեգին 600 ֆրանք: Հասցէ.— 32—34 rue St. Lazare, Paris (9):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

ԽԱՅԸ

Քիւրդը լուռ էր այժմ: Նա ինձ նայեց, մեր աչքերն իրար հանդիպեցին եւ մի քանի վայրկեան մենք անկարող եղանք հեռացնել իրարից մեր հայեացքները: Մեզանից իւրաքանչիւրն աշխատում էր հասկանալ, թէ ի՞նչ է մտածում իր հակառակորդը այդ րոպէին: Ոչ մի կասկած չկար, որ երկուսիս գանգերի մէջ եռացող մտքերն էլ միմեանց վերաբերմամբ ահաւոր էին: Այդ մենք հասկանում էինք, կարդում էինք իրար աչքերում փոխադարձաբար: Ես հասկացայ, որ այդ գազանը օձի անակնկալ յաղթանակով կատաղած, որոշել է ինձ սպանել: Այդ ես շատ լաւ կարդացի նրա աչքերում, որոնց արտայայտութիւնը այժմ աւելի չարագուշակ էր, ես ճանաչում էի Քիւրդի աչքերը: Բայց ես էլ էի մտածում: Օձի եւ արագիլի կռիւը իմ մէջ էլ մի փոփոխութիւն առաջ բերեց: Ես դեռ երբեք չէի լսել թէ օձը արագիլին կարող է խեղդել. յայտնի է, որ արագիլն է օձի մահաբեր թշնամին, նրա մարմնացած ճակատագիրը. այդ ի՞նչպէս պատահեց, որ այսօր այդ ճակատագիրը սխալ դուրս եկաւ: Աստուած, որ չի թոյլ տալիս օձի նման զզուելի սողունն անգամ անարդար զոհ դառնայ արագիլին, նոյն Աստուածը միթէ՞ պիտի թոյլ տայ, որ այս Քիւրդը, օձից տասն անգամ զզուելի այս արարածը իմ ճակատագիրը տնօրինի: Չէ, ճակատագիրը սխալ է, մտածեցի ես... պիտի ճար տեսնել:

Եւ ես սկսեցի մտածել երկա՛ր, երկա՛ր... Հնարք էի փնտռում. բայց ի՞նչ հնարք, մի դանակ էլ չունէի: Այդ րոպէին աչքս ընկաւ Քիւրդի այն սիրուն դաշոյնին, որ խրել էր իր գօտին... — Ա՛խ, գոնէ այն իմ ձեռքում լինէր, միա՛յն այն:

— Գնա՛, որոտաց Քիւրդը. ի՞նչ ես կանգնել:

Ես շարժուեցի, մենք մտանք մի ձոր, խուլ, ամայի ձոր: Քիւրդն սկսեց իր շուրջը նայել. նրա շարժումները անհանգիստ էին: Նա յաճախակի ցած էր առնում հրացանն ուսից, կրկին ուսն էր ձգում: Ես զգացի, որ մօտ է վախճանը, բայց այլեւս չէի ուզում մեռնել. երբ օձն ապրելու իրաւունք ունի, մարդը չի կարող այդ իրաւունքից զրկուած լինել: Ես կամաց-կամաց քայլերս նուազեցրի. անելիք ունէի. ինձ համար անհրաժեշտ էր, որ Քիւրդի առջեւը չլինեմ, դա վտանգաւոր էր:

— Շո՛ւտ, շո՛ւտ գնա, շտապեցնում էր Քիւրդը: Նա աշխատում էր անդադար, որ ես իր առջեւը լինեմ. այդ ես գիտէի. իսկ ես ճգնում էի նրա հետ հաւասար գծով ընթանալ: Մենք հասկանում էինք իրար. մենք լուռ կռւում էինք, կեանքի մահու կռիւ, որ ահաւոր էր մանաւանդ իր դաժան խորհրդաւորութեամբ...

Ես կանգ առայ յանկարծ. պէտք էր տրեխիս թելը պնդացնել: Քիւրդը հասաւ ինձ, նոյնպէս կանգ առաւ. Ես առանց գլուխս բարձրացնելու վարից դիտեցի նրա դիրքը. Նա իմ աջ կողմն էր կանգնած, դաշոյնի սպիտակ կոթը դուրս ցցուած գօտկի միջից:

— Շո՛ւտ արա՛, պրծի, փլա, կոչեց նա զայրացած, տեսնելով իմ դանդաղութիւնը:

Եւ յանկարծ գլուխս բարձրացրի. Քրդի գօտկից վայրկենապէս դուրս քաշեցի դաշոյնը, եւ մինչեւ որ նա ապշած ու սարսափած պաշտպանուելու որ եւ է փորձ կ'անէր, փայլուն դաշոյնը մինչեւ կոթը ահագին թափով նրա կուրծքը մխեցի: Վայրենին ոռնաց եւ գետին գլորուեց... Ես փրկուած էի: Ահա այն փրկարար դաշոյնը...

Խայը դուրս քաշեց իր գօտուց մի փղոսկրէ կոթով դաշոյն ու դրեց բազմականների առաջ: Ճրագի առաջ փայլուն պողպատը պաղ պաղ փայլ էր արձակում: Ամէնքը ծնկների վրայ ընկած, լուռ դիտում էին այդ ահաւոր գործիքը, որ մարդկային անզօր ձեռներում լուծել էր ճակատագրի բարդ հանգոյցը: Փոքրիկ, կորած, ողորմելի Խայը հսկայ դարձաւ ամէնքի աչքին. Նա «աժդահա» էր, նա իշխում էր իր ճակատագրի վրայ, ծաղրում էր իր բախտը: Նա իրաւունք ունէր:

— Ես ճակատագրին չեմ հաւատում, կրկնեց վերստին Խայը վեհ յամառութեամբ, բայց այդ բառերն այս անգամ ծիծաղ ու զայրոյթ չառաջացրին, այլ պատկառանք ու մտքե՛ր, փրկարար մտքե՛ր, սրբազան խորհուրդներ:

Խայը վերցրեց իր դաշոյնը, գօտիկը խրեց, դուրս գնաց գոմի դռնից. բազմականները մնացին լուռ...

Դրսում քամին շարունակում էր ոռնալ, բայց նա այլեւս չէր խօսում ճակատագրի հզօր ջախջախիչ ուժից: Քամու բազմաձայն աղաղակների մէջ մարդիկ այժմ կարդում էին պայքարի ու ազատութեան զօռ չեշտերը...

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

1898 (Վերջ)

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ Ժառանգաւորաց վարժարանէն չորս երիտասարդ վարդապետներ Մ. Նահանգները հասնելով, պաշտօնի կոչուած են Թրոյի, Ֆիլատելֆիոյ, Փրովիտէնսի եւ Քանատայի մէջ:

ՔՍԱՆ ՆՈՐ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐ պիտի բացուին Հայաստանի մէջ, կառավարութեան արտօնութեամբ: Գէորգեան ճեմարան ընդունուելու համար 1945—46 տարեշրջանին դիմում կատարած էին հարիւր հոգի, այս տարի 200ը պիտի անցնի, բայց պիտի ընդունուին միայն 40 հոգի: Մեծ դժուարութեանց կը հանդիպի քահանաներու խնդիրը:

ԱՆԳԼԻՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ անգլիական նախագիծը կը քննուի Ֆրանսայի արտաքին նախարարութեան կողմէ: Այս նախագիծը ֆրանսականէն կը տարբերի հետեւեալ հիմնական կէտին մէջ.— Անգլիական ծրագրով, երկու երկիրները պարտաւոր են զինուորական գործողութեան ձեռնարկել Գերմանիոյ դէմ, եթէ նախայարձակման որոշ դէպք մը պատահի, մինչդեռ ֆրանսական նախագիծը կ'առաջարկէ հաւաքաբար գործել երբ նախայարձակմանսպառնալիք մը տեսնուի: Անգլիական ծրագիրը հիմնուած է անգլեւխորհրդային դաշինքին վրայ :

ՀԻՆՏԷՆՊՈՒՐԿԻ փայտէ կերպարանքը (էուֆժի) որ շինուած էր առաջին Մեծ Պատերազմին, քանդուելով իբրեւ վառելանիւթ գործածուեցաւ Պերլինի մէջ, որ կը դողայ ցուրտէն:

ՖՐԱՆՔԵՒԼԵՀԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ, որ կնքուած էր 1921ին, պիտի վերաքննուի նոր հիմերու վրայ: Այս դաշնագիրը բացորոշապէս հակախորհրդային հանգամանք ունէր եւ կնքուած էր այն ժամանակ երբ Լեհաստան կը յաղթէր Խ. Միութեան բանակին, Ֆրանսայի աջակցութեամբ: Ուրեմն այլեւս չի համապատասխաներ նոր կացութեան: Նոր դաշնագրէն դուրս պիտի ձգուին հակախորհրդային տրամադրութիւնները, մանաւանդ որ Խ. Միութիւնը եւ Լեհաստան այսօր կապուած են մասնաւոր դաշինքով մը:

ՍՊԱՆԻՈՅ միապետականները կ'օգնեն հանրապետական կառավարութեան ընդդէմ զօր. Ֆրանքոյի: Մինչեւ անգամ կը հաստատուի թէ մօտերս խորհրդակցութիւն մը պիտի կատարուի, միաբանաբար գործելու եւ ներկայ իշխանութիւնը տապալելու համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԽՈՐՀՐԴԱԺՈՂՈՎԻՆ առթիւ, որ պիտի գումարուի Մոսկուայի մէջ, Մարտ 10-ին, արտաքին նախարարներու փոխանորդները երեք օր խորհրդակցեցան, փոքր պետութեանց մասնակցութեան մասին: Համաձայնութիւն գոյացած չըլալով, հարցին լուծումը յետաձգուեցաւ խորհրդաժողովին: Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները կ'ուզէին որ փոքր պետութիւնները աւելի լայն իրաւասութիւններ վայելեն, իսկ Խ. Միութիւնը կը ձգտի սահմանափակել այդ իրաւունքները :

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հրէական Հականա կազմակերպութիւնը, որ օրէնքէ դուրս հռչակուած է Անգլիացիներուն կողմէ, ութ անհաբեկիչներ «առեւանգելով» հարցաքննեց եւ ազատ ձգեց: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ առանց այս գործողութեան ահաբեկիչները աւելի բազմաթիւ ականներ պայթեցուցած պիտի ըլլային քանի մը օր առաջ: Հականայի անդամներուն թիւը կը հաշուեն 80—100 հազար եւ կ'աջակցի Հրէական Գործակալութեան: Կարծողներ կան թէ կրնայ արագօրէն սանձել քանի մը հազար ահաբեկիչները, եթէ Անգլիա աւելի հաշտարար դիրք մը բռնէ, օրինակ՝ վերցնէ ներգաղթի դէմ հաստատուած արգելքը: Անգլիացիները 3040 Հրեաներ հեռացուցած են Երուսաղէմէն, զինուորներ տեղաւորելու համար:

ՍԱՍՏԻԿ ՑՈՒՐՏԸ կրնայ տեւել մինչեւ փետր. 24, նոյնիսկ մարտ 3, համաձայն վերջին տեղեկագիրներու: Ատլանտեանի տաքութեան ալիքը, որ սովորաբար կը տարածուէր դէպի հիւսիսային Եւրոպա, այժմ ամփոփուած է Միջերկրականի ափերուն վրայ: Ներկայ ձիւն - ձմեռը չատ կը նմանի 1927ի ձմրան, թէեւ այն ատեն ձիւն չկար :

ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ ԼԵՀԵՐ որոնք արտասահման կը գտնուին, իրենց երկիրը պիտի վերադառնան այս տարուան ընթացքին: Միայն Գերմանիոյ տարագիրերու կայաններին մէջ կան 300.000 Լեհեր: Կառավարութիւնը պիտի համոզէ որ վերադառնան :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագահը գիր մը ուղղելով խորհրդարանին, առաջարկեց անմիջապէս ջնջել 24 բացառիկ օրէնքներ, իսկ աստիճանաբար՝ ուրիշ 56 օրէնքներ որոնք հաստատուած էին պատերազմի ընթացքին :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ փետր. 12—18

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.—

Վիլէօրպան՝ Մուր. 750, Փարիզ (10)՝ Փափ. 750, Մարսէյլ՝ Գործ. թիւ 559—564, Լայ լէ Ռօզ՝ Ցեն. 4000, Սեվրան՝ Նազ. 300, Պ. Ալփ՝ Ալեք. 500, Վալանս՝ Դաւ. 1000, Ամերիկա՝ Իշխ. 600, Վիէն՝ Մաթ. 875, Վիէն՝ Արդ. 700, Քէլ. 500, Թոր. 800, Տօն. 500, Լուս. 500, Անդ. 750, Փափ. 500, Խաչ. հազար, Ս. Ան՝ Գործ. Ցունուարը, Կարտան՝ Գործ. Ցունուարը, Փոն տիւ Շէրիւ՝ Գործ. Դեկտ. եւ Ցունուարը, Սէն Լու՝ Գործ. Ցունուարը, Սէն Լու՝ Ման. հազար, Պորտօ՝ Վարդ. 900, Մարգ. 1000, Փարիզ (5)՝ Գապ. 500, Կրընոպլ՝ Խճ. 500, Պելֆոր՝ Թար. հազար, Առնուվիլ՝ Պայ. 300, Փարիզ (10)՝ Վար. հազար, Քաշան՝ Մրխ. հազար, Սէն Ռէմի՝ Նոտ. հազար, Մարսէյլ՝ Քէչ. 500, Սէվրան՝ Իղմ. 500, Փարիզ (2)՝ Սար. հազար, Փարիզ (19)՝ Սար. հազար, Թուլոն՝ Յով. 600, Ս. Անթուան՝ Գամ. 500, Սարսէլ՝ Աճէ. հազար, Պոմոն՝ Գործակալ յունուարը, Լիոն՝ Գործակալ Ցունուարը, Վոքլեզ՝ Գառ. 500, Մարսէյլ՝ Քիր. 300, Մարսէյլ՝ Դաւ. 700, Լէ Վալոն՝ Տոն. հազար, Մարսէյլ՝ Գործ. թիւ 565—570, Փարիզ (17)՝ Սար. հազար, Մէօտոն՝ Ռէյ. 1000 ֆրանք:

Գ. Մ. ԱԼՄՇԱՀ

ԲԱՑԱՌԻԿ ՆՈՒԱԳԱՀԱՆԴԷՍԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

23 Փետրուար կիրակի ժամը 20.45, ԳԱԶԱ ՏԻԹԱԼԻԱԻ մէջ:

Մասնակցութեամբ Մարսէյլի Ռատիօկայանի մեծ նուագախումբին եւ

Օր. Աստղիկ Առաքելեանի

որ պիտի երգէ Սայաթ Նովայէն Դ. Ղազարեանէն եւ Ալէմշահէն ժողովրդական երգեր :

Կարեւոր.— Նոյն օրը տոմս պիտի չծախուի: Կանխաւ ապահովելու համար դիմել՝

MALAKIAN: 3 Bld. Th. Turner, L. 09102.
EXERDJIAN: 40 La Canebière. C. 30-88.
CHEHIGUIAN: Pharmacie, 1bld. d'Athines,C.33-80.
DURAND: 85 rue d'Aubagne, C. 50-75.
DIRADOURIAN: 2 rue Philippe de Girard.
E. ARMEN: 39 rue St. Savournin, G. 76-83.
CHEHIGUIAN: 334 Ch. St. Julien, G. 91-66.
DER. MINASSIAN, 40 rue Centrale, N. 92-67.
ALEXANIAN: St. Loup, Marseille .

Տեղերը թուագրուած են :

Տարեկան պարահանդէս

Ալֆորվիլի ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton): Սպառնական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Սեղանները թուագրուած են, ապահովել: Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր. Միութեան ընդհ. ժողովը գումարուեցաւ Փետրուար 16ին Փարիզ, հայրենակից Հրայր Սասունիի սրահը: Օրակարգի հարցերը լուծելէ եւ լսելէ վերջվարչութեան գործունէութեան զեկուցումը, ժողովը վերահաստատեց նախկին վարչութիւնը: Հանգուցեալ Խորէն Փոսթոյեանի տեղ ընտրուեցաւ հայրենակից Գէորգ Միրոյեանը: Վարչութեան կազմն է. — Խաչիկ Մկրտիչեան (ատենապետ), Ստեփան Ալեքսանեան (գանձապետ), Գէորգ Միրոյեան, Շաւարշ Տէր Պարսամեան, Արմենակ Ներսէսեան եւ Ֆիլիպ Ասատուրեան, անդամներ, իսկ քարտուղար՝ Լեւոն Տօնիկեան, որուն հասցէին պէտք է ըլլան թղթակցութիւնները: L. Doniguian, 52 rue Gustave Courbet, Bagneux, Seine (France):

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Արտաւազդ արք. պիտի պատարագէ այս կիրակի առտու ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes, 27 Ave. de Vizile: Կէս օրէն վերջ ժամը 3ին բանախօսութիւն նոյն սրահին մէջ:

ԹԷՆԻՍԻ ՀԱՅ ԱԽՈՅԵԱՆ ՄԸ

Հայ մարզիկ մը՝ Վրէժ Գէորգեան, Փարիզի իր պատկանած ֆրանս. խումբին (U. S. T.) թէնիսի ախոյեանութիւնը շահելով ուրիշ խումբերու հետ կատարուած 1946ի մրցումներուն մէջ ալ finaleի ախոյեանութիւնը խլած եւ արժանացած է արծաթեայ բաժակին :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փետրուար **23**ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի, ժամը **11**ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Տէր եւ Տիկին Վարդանեաններու եւ իրենց զաւակներուն կողմէ իրենց մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԱ ՊԱՊԱՍԵԱՆի (Հայաստան վախճանած) եւ իրենց սիրեցեալ զաւկին ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ : Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները :

ՑԵՐԵԿՈՅԹ - ԽՆՋՈՅՔ, Մալաթիոյ Կրթասիրաց ընկերութեան, Մարսէյլի մասնաճիւղին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 2.30ին, Մօն էթուալ սրահին մէջ, 278 Chemin de St.Julien,Beaumont Գեղարուեստական խնամուած բաժին եւ հաճելի անակնկալներ, ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

Couverture-Plomberie

Կը ստանձնեմ կաղի, ջուրի լոգարանի եւ նման գործերու համար՝ ամէն կարգի աշխատանք, հայթայթելով անհրաժեշտ բոլոր ապրանքները :

Բոլոր գործնական մարդոց չահը կը պահանջէ դիմել Tatoulian Maison DARON
14 rue Julien Lacroix, Paris (20)

Տուն մը որ տարիներէ ի վեր կը գործէ մեծ վստահութեամբ :

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՅԻՆ ԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին կողմէ, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սէրքլ Քաթոլիկ սրահին մէջ: Պիտի բանախօսէ ընկեր Գ. ԻՓԷՔԵԱՆ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամական ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, Saint Martin ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Bar du Globeի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Մարսէյլի Շրջանի Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի ներկայացուցչական ժողովը կը սկսի Շաբաթ 22 Փետրուար իրիկուն, ժամը 5ին Bar du Globeի ներքնասրահը, 7 Bld. d'Athènes, Marseille:

Հ. Յ. Դ. Արծիւ» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն իր ակումբին մէջ: Ներկայ պիտի ըլլայ Կ. Կ.ի ներկայացուցիչը:

Հ. Յ. Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր դասախօսութիւն մը:

ԼԻՔՍ.— Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբին ընկերական ժողովը՝ S.F. I. O.ի սրահը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին. Ներկայանալ անդամատետրով :

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Ընկերահամակրական հաւաքոյթ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ, ի պատիւ ընկ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆի:

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 3էն 8, 8 rue Danton (métro Odéon):

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի անդամները եւ համակիրները :

Պարահանդէս

Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմի Ն. Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս: Salle Saulnier, 7 rue Saulnier (métro Cadet): Նուագախումբ R. PESANTI: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 200 ֆրանք :

Ծախու է

Կրընոպլի մէջ կօշկակարի խանութ մը, քաղաքին կեդրոնը: Երկու լիսանս, նորոգութիւն եւ նոր ծախելու իրաւունք, վեց տարուան ալ վարձակալութիւն, (bail): Գրել Mr. Dzeronian, 68 rue Thiers,, Grenoble (Isère):

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Samedi 22 Février 1947 Շաբաթ 22 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4937-Նոր շրջան թիւ 576 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ ԳԻՆ՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱՊԱՏՈՒՄ

Տարօրինակ պատկեր մը կը պարզեն Պոլսոյ Թուրք թերթերուն վերջին թիւերը (Փետր. 1—10):

Կը թուի թէ որդ մը ինկած է բոլորին մէջ, եւ կատաղօրէն իրար կը խայթեն աջն ու ձախը: Երեսփոխանն ու խմբագիրը: Նախարարն ու սպարապետը: Հալքն ու Դեմոկրատը:

Միջանկեալ՝ քարեր ալ կ'արձակուին հայկական պահանջներուն առթիւ: Օրինակ՝ Անատոլուի գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ կարգ մը հայկական խմբակցութիւններ դիմած են Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, բողոքելով Լոզանի դաշնագրին բռնաբարման դէմ:

Հռչակաւոր ամբոխավար մը, Ալիտին Տավէր, կ'աղաղակէ.— «Ո՛վ որ հող կը պահանջէ մեզմէ, յուսախաբ կ'ըլլայ»:

— «Թուրքիոյ շուրջը թշնամութեան ցանց մը հիւսեր են եւ ձայներ կը բարձրացնեն Հայաստան, Վրաստան, Պուլկարիա, Եուկոսլաւիա, Ռումանիա եւ նոյնիսկ հելլէն համայնավարները: Սուրիացիները Հաթայը (Ալէքսանտրէթի Սանճաքը) եւ Կիլիկիան կը պահանջեն: Իբրեւ թէ չէր բաւեր այս ամէնը, Դաշնակները ալ սկսան մեզի դէմ գործել («Յառաջ»,— Նո՞ր) եւ «Ժուռնալ» կուտան Թուրքիոյ դէմ, Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան դիմելով»: (Ճումհուրիէթ, 3 Փետրուար):

Թուրք հրապարակագիրը հայկական ներգաղթին դէմ ալ քանի մը տողեր սահեցնելէ վերջ, կը յայտարարէ երանաւէտ անդորրութեամբ.

— «Հակառակ արտասահմանի ռռնոցներուն, կարաւանը կը քալէ Թուրքիոյ մէջ»:

Արդ, Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ առ այժմ «Թիւրքօղլու Թիւրքեր» են որ կ'ոռնան այդ կարաւանին ճամբուն վրայ: Եւ ի՜նչ պատկերալից տեսարաններով:

Փորձենք ամփոփել հիմնական կէտերը.—

Նախ, Կուսակցական պայքար: Ոչ միայն պետական «Հալք»ին եւ ընդդիմադիր «Դեմոկրատ»ին միջեւ, այլեւ իւրաքանչիւրին մէջ: Այն աստիճան որ, առաջինը հարկադրուեցաւ ժողովները գումարել դռնփակ: Թէեւ, թերթերը կրցան երեւան հանել շատ մը յայտնութիւններ:

Այսպէս, երեսփոխան մը զերօ հռչակած է «Հալք Էվի»ներու գործունէութիւնը: (Ժողովրդային տուներ, հիմնուած պետական կուսակցութեան կողմէ, փոխան երբեմնի «Թիւրք օճաղի»ներու):

Երկրորդ՝ պայքար օրուան իշխանութեան եւ նախորդ սպարապետին՝ մառէշալ Ֆէվզի Չաքմաքի միջեւ:

Այս սպան Աթաթիւրքի աչքի լոյսը կը համարուէր երէկ, իսկ այսօր դարձեր է աչքի փուշ, օրուան վարիչներուն համար:

Առ նուազն երեք նախկին թէ ներկայ նախարարներ ծանր մեղադրանքներ կ'ուղղեն Ֆէվզի Չաքմաքի դէմ, որ իր կարգին ասպարէզ իջած է, եւ խորհրդաւոր սպառնալիքներ կը սահեցնէ:

Առաջին փամփուշտը արձակած էր ներքին գործավարը (նախարար), այն տպաւորութիւնը ձգելով թէ նախորդ սպարապետը գործիք դարձած է համայնավարներու ձեռքը: Ֆէվզի Չաքմաք անմիջապէս պատասխանեց.— «Մեզ վարկաբեկելու եւ հանրութեան սէրը մարելու համար դիտմամբ համայնավար պիտակը փակցնել կ'ուզեն մեզի»:

Եւ դեռ ուրիշ բաներ.

— «Ներքին գործավարին ճառէն վերջը, գիւղերու մէջ քարոզութիւններ կը կատարեն ինծի դէմ եւ կ'ըսեն.— Մառէշալը համայնավար եղաւ եւ կը գործակցի թշնամիին հետ: Մօտերս ան ալ պիտի կախուի Դեմոկրատներուն հետ»:

Նախորդ սպարապետը իր կարգին մեղադրանքներ հիւսած ըլլալով, ուղղակի կամ անուղղակի, նախկին նախարար Րիւշտի Արաս եւ ուրիշներ փութացին բաց նամակներ ուղղել եւ բացատրութիւն պահանջել:

Մէկ խօսքով, կատարեալ ճլամարտ, որ ախտանշանն է ծանր տագնապի մը:

Դեռ առիթ կ'ունենանք աւելի լայնօրէն պարզելու այս լրագրական եւ բեմական ճակատամարտը, ուր Իսմէթ Ինէօնիւի շուքն ալ կը յածի:

Պառակտումը կրնայ ոչ միայն երկարիլ, այլեւ ծաւալիլ, խախտելով օրուան կարգուսարքը: Թէեւ, բանակը իշխանութեան հետ է:

Թուրքը շատ լաւ գիտէ ներքին ճեղքերը փակելու եղանակը: Մանաւանդ երբ արտաքին վտանգ մը տեսնէ:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՂՏՆԻ ԼԵԶՈՒՆԵՐ

Մեր վարժապետները կ'ըսէին թէ լեզուն յօրինուած է միտքին ածածը յայտնելու համար ուրիշին:

Աւելի ճիշդ կ'ըլլար ըսել թէ լեզուն յօրինուած է յաճախ գաղտնի պահելու համար մտածումը: Չեմ գիտեր թէ ա՞յս օրէնքին կը հետեւին կարգ մը գրագէտներ, որոնց լեզուէն բան չեմ հասկնար՝ հակառակ բեւեռագրութեանց վարժութեանս: Բայց գիտեմ որ հնագոյն քաղաքակրթութեանց շրջանին՝ ուսումնականները կ'աշխատէին գաղտնի պահել գրոց լեզուն, իբրեւ բանալի՝ աստուածներուն հետ հաղորդակցութեան: Հասարակ ժողովուրդը արտօնուած չէր սորվելու այդ լեզուն,— այսպէս, «սրբազան լեզուն» կը ծառայէր ծածկագրութեան, իսկ ռամիկ լեզուն՝ խօսակցութեան: Ընդհակառակն, հիմա ռամիկ լեզո՛ւն է որ կը ծառայէ ծածկախօսութեան: Ամէն ժողովուրդ գրոց լեզուէն զատ ունի գաղտնի լեզու մըն ալ, ինչպէս Ֆրանսացիները՝ արկօն:

Հայոց մէջ գոյութիւն ունին բազմաթիւ գաղտնի լեզուներ,— «ագռաւերէն» կամ «ճնճղուկերէն», լեզու մը որ անհասկնալի կը մնայ շատերուն: Ժողովուրդը այդ լեզուն կը խօսի, երբ չուզեր բան հասկցնել օտարին: Գաղտնի լեզուն կը կոչուի նաեւ «ձագնվար», այսինքն Թռչունի լեզու,— «վար» կը նշանակէ բարբառ, ինչպէս Պոլսեվար — Պոլսոյ բարբառ, պզտիվար — մանուկներու լեզու: Բազմաթի՛ւ են գաղտնի լեզուները,— օրինակ՝ տղերէն, կոկներէն, անծղերէն, բլբլերէն, մնջերէն, այծերէն (կամ ըծեվար), տփողկերէն: Բոլոր այս բարբառները ունին իրենց բանալին: Այսպէս, ըլբեվար կոչուած գաղտնի լեզուին բանալին կը կազմեն լբ տառերը, ըխկեվար կոչուած ծածկալեզուին բանալին՝ խկ տառերը; ըվճեվար «գողի լեզուին» բանալին՝ վճ տառերը,— օրինակ՝ ավճամէվճէն լեվճեզուվճու իվճիր բավճանավճալիվճին ուվճունիվճի: Որ թարգմանի՝ ամէն լեզու իր բանալին ունի: Եթէ ուշադրութեամբ դիտէք, կը տեսնէք որ ամէն վանկ կրկնուած եւ ամէն մէկ վանկամէջ լեցուած է վճ տառերով:

Այս գաղտնի լեզուէն զատ, որուն տեսակները կը կոչուին Թռչունի լեզու, այն բացատրութեամբ թէ անհասկնալի է մարդոց, կամ այծի լեզու, այն տրամաբանութեամբ թէ անիմանալի է մարդոց, կամ մունջ լեզու, այն նշանակութեամբ թէ համրի պէս կը խօսուի, գոյութիւն ունին ծածկագրութեան տարբեր եղանակներ:

Այսպէս, եղբայրագրութիւն կը կոչուի ծածկալեզու մը, որ ամէն բառի մէջ տառերը կը փոխէ իրենց եղբայրագրով,— բի՛ն եղբայրագիրն է գ, գի՛ն՝ դ եւ այսպէս յաջորդաբար: Օրինակ՝ զցդ կը նշանակէ երգ:

Ուրիշ գաղտնի լեզու մը, կետագրութիւն, որ տառերուն փոխարէն կը գործածէ կէտեր:

Կայ նաեւ «Թարս» լեզու մը, զոր կը խօսէին ժամանակին մեր աշուղները,— բառադարձութեան եղանակ մըն էր այդ, դրամ ըսելու տեղ ըսելով մարդ:

Արդ, կ'իմանամ, որ գաղտնի լեզու մըն ալ յօրինուեր եւ գործադրութեան է դրուեր արդէն.. Հայաստանի մէջ: Իբրեւ նմոյշ, հատուած մը այդ լեզուէն.—

Բոլշեւիկեան էպոխայում, ինտենսիվ կոնստրուկցիայի եւ ելեկտրիֆիկացիայի ներկայ մոմենտում, ռեսպուբլիկայի մեքենատրակտորային կայանների բոլոր տրակտորիստներին, տրակտորային բրիգադաներին, կոմբայնավարներին եւ մեխանիկներին...

Ինչպէս կը տեսնուի, այնքան լաւ յօրինուած է այս ծածկալեզուն, որ ժողովուրդը բան մըն ալ չի հասկնար: Կարեւորն ալ այդ է արդէն: Դժբախտաբար իր բանալին ծանօթ չէ ինծի: Բայց, որքան գիտեմ, գողի լեզու չէ ասիկա, այլ՝ սոխի լեզու:

ԱՐԱԶ

Ց. Գ.— «Ինչպէ՞ս կը գրուի մեր ժողովուրդը» յօդուածիս մէջ, հետեւելով Աճառեանի՝ գրեր էի թէ Խրիմի Հայերուն կը տրուի «չում ուտող» նախատական մակդիրը, թէ չում կը նշանակէ գըդըլըմ: Արդ. Մալխասեանի բառարանէն կ'իմանամ, որ չում կը նշանակէ, այդ մակդիրով, «բանից սրատրատած անհամ ու փխրուն պանիր»: (Մեր չորքանը):

Ինքնութեան թուղթի նոր օրէնքը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գ. Առանձնաշնորհեալ օտարականներ.— Ասոնց տրուելիք ինքնութեան թուղթերը տասը տարուան համար արժէք պիտի ունենան: Այս դասակարգի օտարականները իրաւունք պիտի ունենան ամէն տեսակ արհեստներով զբաղելու:

Առանձնաշնորհեալներու դասակարգին պատկանելու համար պայման է որ՝

1. Օտարականը Ֆրանսա մտած ժամանակ 35 տարեկանէն վար եղած ըլլայ, Ֆրանսաբնակ իւրաքանչիւր անչափահաս զաւակի համար 5 տարի պիտի աւելցուի այս տարիքին վրայ:

30 Յունիս 1946ի օրէնքով «սովորական» դասակարգին պատկանող այն օտարականները, որոնք առանց ընդհատումի Ֆրանսա կը բնակին 1 Յունուար 1939էն ի վեր, այս տարիքի սեղմումին ենթակայ չեն:

2. Ապացուցանէ թէ երեք տարի առանց ընդհատումի Ֆրանսա բնակած է: Այս պայմանաժամը մէկ տարիի կը զեղչուի՝ եթէ օտարականը ամուսնացած է Ֆրանսուհիի մը հետ եւ կամ Ֆրանսահպատակ զաւակ մը ունի, Ֆրանս. ծագում ունեցող կիներուն համար՝ եթէ Ֆրանսահպատակութիւնը կորսնցուցած է օտարականի հետ ամուսնանալուն պատճառաւ:

Այս երկու պայմաններու մէկէն կամ միւսէն զերծ կը կացուցուի՝ եթէ Ֆրանսական կամ դաշնակից բանակի մը մէջ ծառայած է, կամ ուշադրաւ ծառայութիւն մը մատուցած է Ֆրանսայի, ըլլայ զինադրական ճակատի մէջ, ըլլայ գրական, գեղարուեստական կամ գիտական աշխատանքներով:

Այս կարգի օտարականներու ամուսինները, ծնողքները կամ զաւակները եւս կ'օգտուին նոյն առաւելութիւններէն:

Առանձնաշնորհեալներու դասակարգին մէջ ընդունուելու համար, օտարականները բարի վարք պէտք է ունենան եւ ոեւէ ծանր դատապարտութիւն կրած պէտք չէ ըլլան:

Եթէ օտարականի մը առանձնաշնորհեալի ինքնութեան թուղթը մերժուի, տարի մը վերջ յիշեալը կրնայ նոր դիմում մը կատարել:

Համաձայն նոր օրէնքին, այն օտարականները որոնց ինքնութեան թուղթը մէկ տարուան կամ աւելի պակաս ժամանակի համար տրուած է՝ պարզապէս աշխատանքի երկար պայմանագիր չունենալու պատճառաւ, անոնք անպայման «ժամանակաւոր»ներու դասակարգին մէջ չպիտի պահուին: Եթէ տարիներէ ի վեր Ֆրանսա կ'ապրին՝ կրնան «սովորական» կամ նոյնիսկ «առանձնաշնորհեալ» դասակարգին մէջ ընդունուիլ:

«Առանձնաշնորհեալ»ները ըստ օրէնի պիտի առնուին «սովորական»ներու դասակարգէն: Սակայն «ժամանակաւոր»ներն ալ կրնան մէկ անգամէն «առանձնաշնորհեալ» դառնալ, եթէ իրենց ինքնութեան թուղթերը տարուէ տարի կանոնաւորաբար եւ քանի մը տարիէ ի վեր նորոգուած է:

Ի՞նչպէս փոխել ինքնութեան թուղթերը

«Ժամանակաւոր» եւ «սովորական» դասակարգերու ինքնութեան թուղթերը պիտի փոխուին՝ երբ խնդրոյ առարկայ օտարականին ինքնութեան թուղթին պայմանաժամը կը լրանայ: Փոխելու համար դիմել, ըստ առաջնոյն Ոստիկանատուն, կամ ոստիկանատուն չգտնուած տեղերը քաղաքապետարան (Փարիզի մէջ Ոստիկանական վերատեսչութիւն):

Գալով «առանձնաշնորհեալ» դասակարգին, ասոնք կրնան իրենց ինքնութեան թուղթերը փոխել եւ տասը տարուան նոր թուղթեր առնել՝ առանց սպասելու որ պայմանաժամը լրանայ: Պատկան իշխանութիւնները այժմէն իսկ պիտի տան նոր ինքնութեան թուղթերը, զորս ստանալու համար դրոշմեալ թուղթի վրայ (papier timbré) խնդրագիր մը պէտք է ստորագրել եւ ուղղակի ղրկել՝ սովորական թղթատարով:

Խնդրագրին վրայ պէտք է դրել անուն, մականուն, ծնդեան վայրն ու թուականը, ամուսնացած կամ ամուրի ըլլալը, Ֆրանսացի ազգական ունենալը (եթէ ունի), Ֆրանսա մտնելու թուականը եւ անընդմիջաբար քանի տարի Ֆրանսա բնակած ըլլալը:

Նոր ինքնութեան թուղթերը պիտի տրուին անմիջապէս, առանց սպասելու որ Աշխատանքի նախարարութենէն նպաստաւոր պատասխան դայ:

Ինքնութեան թուղթերը վերանորոգելու համար «սովորական» եւ «առանձնաշնորհեալ» դասակարգերը կրնան դիմել պայմանաժամին լրանալէն երեք ամիս առաջ, «ժամանակաւոր»ները մէկ ամիս առաջ:

Երեք դասակարգերու պատկանողներն ալ ինքնութեան թուղթին համար պիտի վճարեն միայն 100 ֆրանք, համաձայն 16 Հոկտ. 1946ի օրէնքին:

Ինքնութեան թուղթերու համար եղած այս նոր կարգադրութիւնը ցոյց կուտայ թէ կառավարութիւնը կ'ուզէ քաջալերել օտարականներու բնակութիւնը Ֆրանսայի մէջ, դիւրացնելով աշխատանքի եւայլ պայմանները:

Նոր օրէնքի մէջ ոեւէ մասնաւոր տրամադրութիւն չկայ հայ եւ ռուսգաղթականներուն համար:

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Երեք յօդուածներու մէջ, ժամանակագրական կարգով եւ համառօտ գիծերով տուինք, փաստաթուղթերու կարեւոր կէտերուն յիշատակումով, այն բոլոր աշխատանքները, զորս կատարած են Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ իրեն ենթակայ կամ ուղեկից մարմինները Թրքահայ Դատին պաշտպանութեան համար:

Այդ աշխատանքները ցարդ կը շարունակուին, առանց ընկրկումի եւ յուսահատութեան, մանաւանդ Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբին կողմէ:

Այս վերջինը 1945 Ապրիլին, հրատարակած էր արդէն Սան-Ֆրանչիսկոյի խորհրդաժողովին ներկայացուցած իր Յուշագրին պատճէնները՝ անգլիերէն եւ հայերէն լեզուներով եւ ցրուած զանոնք աշխարհի ամէն կողմը, բոլոր անոնց, որոնցմէ որեւէ փոքրիկ յոյս մը ունէր Հայկ. Դատին լուծման համար:

Հայկ. Դատի Յանձնախումբը միաժամանակ անգլիերէն լեզուով հրատարակեց 22 Նոյեմբեր 1920 Թուակիր Ուիլսընեան Իրաւարարական Վճիռը, որով պաշտօնապէս կ'որոշուէին Հայաստանի Հանրապետութեան եւ Թուրքիոյ սահմանները: Հրատարակեց նաեւ այս վաւերաթուղթին կցուած քարտէսը, ստորագրուած նախագահին կողմէ:

Ինչպէս կը յիշուի, Դաշնակից պետութեանց Գերագոյն Խորհուրդը, գումարուած Սան Րէմոյի մէջ, 1920 Ապրիլ 26ին դիմած էր Միացեալ Նահանգներու նախագահ Ուտրօ Ուիլսընի, հրաւիրելով զայն, որ իբրեւ իրաւարար վերջնապէս որոշէ Թուրքիոյ եւ Հայաստանի սահմանները Էրզրումի, Տրապիզոնի, Վանի և Պիթլիսի նահանգներուն մէջ: Նոյն տարուան Մայիս 17ին նախագահը ընդունեց հրաւէրը: 1920 Օգոստոս 10ին կնքուեցաւ Սեվրի դաշնագիրը՝ զոր յանուն Հայաստանի Հանրապետութեան ստորագրեց Աւետիս Ահարոնեան: Այդ դաշնագրին 89րդ յօդուածով չորս նահանգներու վերջնական սահմանագծումը պիտի կատարէր Ամերիկայի նախագահը: Նոյ. 22ին Ուիլսըն ստորագրեց իր Իրաւարարական Վճիռը, որ 1920 Նոյ. 24ին Փարիզի ամերիկեան դեսպանին ձեռքով յանձնուեցաւ Հաշտութեան Խորհրդաժողովի ընդհանուր քարտուղարութեան:

Ահա՛ այս Սեվրի դաշնագիրը եւ Ուիլսընի վճիռն են, որ հիմնական կէտը կը կազմեն այսօր Թրքահայ Դատին: Աշխարհի ամէն կողմը Հայկ. Դատը հետապնդող մեր հայրենակիցները իրենց պահանջները կը հիմնեն միջազգային այս երկու կարեւոր մուրհակներուն վրայ:

Ուրեմն Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը մեծաքանակ տպելով այս վաւերաթուղթէն՝ ղրկեց ամէն կողմ:

Փարիզի Թրքահայ Դատի Պաշտպան Յանձնախումբը իր կողմէ զայն ֆրանսերէնի թարգմանել տալով հրատարակեց իր Յուշագրին հետ միասին, անոր կցելով նաեւ Ուիլսընեան քարտէսը:

Ամերիկայի Հայկ. Դատի Յանձնախումբը նոյնպէս ներկայանալի ձեւով հրատարակեց անգլիերէն թարգմանութիւնը Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Զ.ի 27 Նոյեմբեր 1945 Թուակիր Կոչին, ուղղուած Մոսկուայի Երեքներու ժողովին (Մարաջախտ Սթալին, Նախագահ Թրումըն եւ վարչապետ Էթլի): Այս գրքոյկին մէջ կայ նաեւ ուսումնասիրութիւն մը Ամենայն Հայոց կաթողիկոսներու եւ հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ անոնց կատարած դերին մասին: Հոն յիշուած է մանաւորապէս թէ կաթողիկոսները հինէն ի վեր քաղաքական կարեւոր գործօն մը եղած են Հայոց պատմութեան մէջ: Վերջին օրինակն էր Գէորգ Ե. կաթողիկոսին կողմէ Պօղոս Նուպարի նշանակումը իբրեւ նախագահ Ազգային Պատուիրակութեան, Հայկ. Դատը հետապնդելու համար Մեծ Պետութեանց մօտ, պալքանեան պատերազմէն վերջ:

Հայկ. Դատի Յանձնախումբը (Հայ Ազգ. Կոմիտէ) այս գրքոյկին վերջին մասին մէջ հրատարակած է իր կողմէ 20 Սեպտ. 1945ին Լոնտոնի մէջ գումարուած Հինգ Մեծերու արտաքին գործերու նախարարներու խորհրդաժողովին ղրկուած Յուշագիրը:

Նիւ Եորքի Հայ Ազգային Կոմիտէն հակազդելու համար Թրքական քարոզութեանց, որոնք վերջին ժամանակները շատ մեծ համեմատութիւններ ստացած են Ամերիկայի մէջ, Խալիտէ Էտիպներու եւ ընկերուհիներուն մասնակցութեամբ, ամէն միջոցի կը դիմէ: Մասնաւորաբար կ'օգտագործէ ամերիկեան մամուլը, երբեմն ալ ամերիկեան անթեւն ու կը կազմակերպէ հրապարակային հաւաքոյթներ:

1945ին Կոմիտէն հրատարակեց Ջարլզ Մէսթըրմէնի 1923 Յունուարին «Atlantic Monthly» ամսաթերթին մէջ գրած մէկ յօդուածը՝ The return of the Turk» (Թուրքին վերադարձը) խորագրով, ընկեր Ճէյմս Մանտալեանի նախաբանով: Յիշեալ գրութիւնը՝ հակառակ իր հնութեան՝ կատարելապէս կը պահէր իր այժմէութիւնը եւ Թուրքի դէմ պրոպագանտի լաւագոյն զէնք մըն էր: Այս գրքոյկն ալ մեծ քանակութեամբ բաժնուած է կարեւոր անձնաւորութեանց:

Իր աշխատանքներուն մէջ աւելի մեթոտ եւ կանոնաւորութիւն մտցնելով, Հայկ. Դատի Յանձնախումբը 1945 Օգոստոսին սկսաւ հրատարակել «Armenian Bulletin» մը, որուն մէջ լոյս կը տեսնեն ոչ միայն իր ներկայացուցած պաշտօնական գրութիւններու պատճէնները, այլ նաեւ փոքրիկ յօդուածներ հայկական պահանջներու եւ Հայոց իրաւունքներուն մասին (առանց մոռնալու հակաթուրք պրոպագանտը), հիմնաւորուած անվիճելի փաստերով:

Այս պարբերականը ցարդ լոյս կը տեսնէ եւ պիտի շարունակուի հրատարակուիլ՝ մինչեւ Հայկական Դատին լուծումը:

Բացի գրաւոր պաշտօնական դիմումներէ եւ անպաշտօն հրատարակութիւններէ, Հայկ. Դատի Յանձնախումբը Ամերիկայի մէջ ամէն առիթ կ'օգտագործէ՝ պաշտօնական շրջանակներու մօտ ի նպաստ Հայկ. Դատին աշխատանքներ կատարելու համար: Շնորհիւ անոր վարիչներու ստեղծած զօրաւոր կապերուն, Նիւ Եորքի եւ Ուաշինկթընի դաշնակից պետական մարդոց հետ շփումները անպակաս են: Ինչպէս ամէն կողմ, հոն ալ աշխատանքները կը տարուին մէկ եւ նոյն սկզբունքով,— Ուիլսընեան սահմաններու միացումը Խորհրդային Հայաստանին:

Պաշտօնական շրջանակներէ յաճախ դիտել կու տան թէ այս վերջին պահանջը քիչ մը խորթ կը հնչէ անգլեւսաքսոն պետական մարդոց ականջին, սակայն եւ այնպէս ազգովին եկած ենք այն եզրակացութեան, որ Թրքահայ Դատը լուծելու համար ուրիշ միջոց չկայ եւ մեր բոլորին աշխատանքը կեդրոնացուցած ենք այդ կէտին վրայ: Մեր պարտականութիւնն է համոզել Խորհ. Միութեան երէկուան — եւ այսօրուան — դաշնակիցները թէ՝ Թուրքիոյ հայկական նահանգներուն Խորհ. Հայաստանի կցումը երբեք չի նշանակեր գործիք ըլլալ բոլշեւիկեան ծաւալապաշտական քաղաքականութեան: Ընդհակառակն, այսպիսի լուծում մը կը նշանակէ արդարութիւնը գործադրել հայ անիրաւուած ժողովուրդին հանդէպ, որուն պատմական հայրենիքը կը շարունակէ մնալ իր դարաւոր թշնամիին կրունկներուն տակ:

(4) ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Ֆրանքեւհայկական Միութեան հացկերոյթը ի պատիւ Պ. Ռընէ Կրուսէի

Ֆրանքեւհայկական Միութիւնը անցեալ Հոկտեմբերին Սորպոնի մեծ ամփիթատրոնին մէջ տուած գեղարուեստական հանդէսէն վերջ, այս անգամ ալ հացկերոյթ մը կազմակերպած էր իր կեդրոնին մէջ, կիրակի օր 16 Փետր. ինչպէս գրեցինք, ի պատիւ Պ. Ռընէ Կրուսէի, անոր Ֆրանսական Ակադեմիայի անդամ ընտրուելուն առթիւ:

Ներկայ էին Միութեան նախագահ Պ.Պ. Լուի Մարէն, Փօլ Պուայէ, զօր. Շարտինի, զօր. Ժիպէր, Հ. Լուի Մարիէս, Լէոն Մուսինաք, Փօլ տիւ Վէու, Պրուսի, աշխատանքի նախարարութենէն Պ. Բատրօ, ոստիկանական վերատեսչութենէն Պ. Ժիպէր, Ս. Մուրատեան վարժարանի տեսուչ Հ. Սահակ, Ֆրանքեւհայկ. Միութեան վարիչ մարմնի անդամները, մամուլի ներկայացուցիչներ, ընդամէնը շուրջ 70 հոգի:

Հրաւիրեալներէն մաս մը չէին կրցած ներկայ ըլլալ եւ համակրանքի նամակներ ուղղած էին: Անոնք են՝ ակադեմական Ժորժ Լըքոնթ, Փարիզի համալսարանին վերատեսուչ Տքթ. Ռուսի, գաղթային նախարար Մարիուս Մութէ, գրագէտ Ժորժ Տիւհամէլ, զօրավար Էտ. Պրէմոն, ոստիկ. վերատեսչութենէն Lecabec, ներքին նախարարութենէն Փաժէս, հայերէնի ուսուցիչ Տիւմէնիլ եւն:

Ճաշէն վերջ նախագահ Պ. Լուի Մարէն խօսք առնելով, ըսաւ թէ ինք Հայերուն բարեկամ դարձած է յիսուն տարի առաջ, Մեծ Ջարդերէն վերջ եւ այցելած է մեր երկիրը, հիացած է զոյգ Մասիսներուն վրայ, նոյնպէս մեծ հիացումով դիտած է թէ ի'նչպէս չարքաշ հայ գիւղացին իր քրտինքով կը մշակէր եւ պտղաբեր կը դարձնէր հայկական քարքարուտ եւ խոպան լեռնադաշտը: Ազատութեան պակասն ու սարկութիւնը ամէնէն մեծ չարիքն են, ըսաւ, ժողովուրդի մը համար: Հայերը շատ տառապած են՝ բայց երբեք չեն կորսնցուցած իրենց յոյսը լաւագոյն ապագայի մը համար:

Անդրադառնալով Պ. Կրուսէի գործին, նախագահը ըսաւ թէ Ֆրանսան տուած է շատ պատմագէտներ ու իմաստասէրներ, որոնք համաշխարհային հռչակ ստացած են: Յիշեց Պօսիւէն եւ անոր «Տիեզերական պատմութիւն»ը, գրուած այնպիսի ժամանակ մը՝ երբ շատ քիչ աղբիւրներ կային ընդհանուր ազգաց պատմութիւն գրելու համար: Գովեց Պ. Կրուսէի լեզուն, որ յստակ է, մաքուր, հասկնալի, ոճը՝ լա՛ւ («այս բանը պիտի չուզէի ըսել ակադեմականներու առջեւ», աւելցուց): Կարդալով Կրուսէի Ճինկիզ խանը, Թիմուրլէնկը եւ հին ժամանակներու ուրիշ աշխարհակալներու կենսագրութիւնը աւելի լաւ կը հասկնանք ըսաւ, նոր օրերու դիկտատորները: Կրուսէի արտադրած պատմական մեծարժէք գործերուն դահատանքը և հայ ժողովուրդին հանդէպ իր համակրանքը չէզ տելով, վերջացուց Լօրէնի երեսփոխանը իր գեղեցիկ ճառը

Ֆրանքեւհայ Միութեան փոխ-նախագահ Պ. Զօպանեան կարդաց բացակայողներէն ակադեմական Ժորժ Լըքոնթի եւ զօր. Պրէմոնի համակրական նամակները: Յետոյ գովեց Պ. Կրուսէի Խաչակրաց պատմութիւնը, որ լաւագոյն պրոպագանդն եղած է Հայոց համար եւ շառաւիղուն ապտակ մըն էր ջարդարարներուն: Կրուսէի գործին համամարդկային արժէքը վեր առնելով ջերմ խօսքերով փակեց Պ. Զօպանեան իր ճառը:

Պ. Կրուսէի աշակերտուհիներէն Տիկին Արշալոյս Խանտանեան՝ հայ կիներու երախտագիտութիւնը, համակրանքն ու հիացումը յայտնեց ուսուցչապետին: «Հնադարեան քաղաքակրթութեան օրրան փոքրիկ Հայաստանը, ըսաւ, արժանացաւ ձեր մասնաւոր ուշադրութեան, երբ, ի'նչպէս բոլոր մարտիրոս ու պարտուած ժողովուրդները եւ անոնց մշակոյթը մոռցուած էին բոլորէն: Պատմութեան կիսաստուերին մէջէն լոյս աշխարհ բերիք անոր պատմական փառապանծ առաքելութիւնը եւ զայն անուանեցիք յառաջապահը արեւմտեան քաղաքակրթութեան՝ Ասիոյ մէջ: Ձեր գործը անմահ պիտի մնայ յաջորդ սերունդներուն համար»:

Յետոյ խօսք առաւ ընկ. Հրանտ-Սամուէլ՝ յանուն Հայ Գաղթականաց Խորհուրդին եւ «Յառաջ»ի եւ ըսաւ թէ Պ. Կրուսէի համբաւը Ֆրանսայի սահմանները գլած անցած է եւ հանրածանօթ է Ասիայէն մինչեւ Ամերիկաները: Մերձաւոր Արեւելքէն մինչեւ Ծայրագոյն Արեւելքի ժողովուրդներուն մասին իր գրածները կը փնտռուին ո'չ միայն ուսանողներու, այլ եւ գիտնականներու կողմէ: Հայերս գինքը ճանչցանք իր եռահատոր Խաչակրաց պատմութեան շնորհիւ: Պ. Կրուսէ իբրեւ անկողմնակալ պատմիչ վեր հանած էր Կիլիկիոյ հայկական թագաւորութեան ընձեռած ծառայութիւնները Խաչակիրներուն, որոնք մեծ բախտն ունեցած էին քրիստոնէութեան եւ Եւրոպացիներուն թշնամի երկրամասի մը մէջ Հայերուն պէս բարեկամ ժողովուրդի մը հանդիպելու:

«Գերմանական գրաւման ծանր օրերուն, երբ Հայերը իբրեւ ոչ-արիական կը հռչակուէին, ըսաւ Հրանտ-Սամուէլ, ձեզի դիմեցինք, խնդրելով որ Հայոց պատմութիւն մը գրէք, ցոյց տալու համար թէ Հայերը արիական շատ հին ժողովուրդ մը եղած եւ մեծ մշակոյթ ունեցած են: Այդ պատմութեան Ա. հատորը շուտով լոյս պիտի տեսնէ:

«Անցած տարի երբ Հայկ. Դատին պաշտպանութեան համար Ֆրանսացի բարեկամներու կոմիտէ մը կազմեցինք, դուք փութացիք ձեր աջակցութիւնը տալու մեզի եւ անձամբ խմբագրեցիք ծանօթ Ֆրանսացիներու կողմէ 15 Մայիս 1946ին ստորագրուած Ուղերձը, որ ներկայացուեցաւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան:

«Նոյնպէս երբ «Հայագիտական Ուսումնասիրութեանց Կեդրոն» մը հիմնեցինք վերջերս, դուք ձեր անվերապահ մասնակցութիւնը բերիք անոր եւ խոստացաք ամէն կերպով օգտակար ըլլալ»:

Վերջացնելով ընկեր Հրանտ-Սամուէլ ըսաւ թէ Պ. Կրուսէ արժանաւոր յաջորդն է այն ֆրանսացի մեծ դէմքերուն, որոնք անցեալին մէջ մեծ բարեկամներ եղած են հայ ժողովուրդին:

Վերջին խօսողն էր օրուան հերոսը՝ Պ. Կրուսէ, որ ըսաւ թէ իր ակադեմական ընտրուելուն առթիւ կատարուած բոլոր ընդունելութեանց մէջ լաւագոյնն էր Ֆրանքեւհայ Միութեան կազմակերպածը: Ամէնէն առաջ Հայերն էին որ ակադեմական յայտարարած էին զինքը Փլէյէլի սրահին մէջ տրուած հանդէսի մը առթիւ, երբ դեռ իր թեկնածութիւնն իսկ չէր դրած Անմահներու աթոռին: Հայերը սուտ չհանելու համար էր որ անցած տարի թեկնածու ներկայացաւ եւ ընտրուեցաւ (ծիծաղներ):

Հայերը վերջին պատերազմին ատեն մեծ ծառայութիւններ մատուցին Դիմադրական Ճակատին վրայ,— Լենինկրատի պաշտպանութեան, Պերլինի գրաւման ատեն, նոյնիսկ Ֆրանսայի մէջ կարեւոր դեր խաղացին: Բայց Հայոց ամբողջ պատմութիւնը արդէն Résistance եղած էր, մէկ կողմէ 11րդ դարուն Անիի անկումէն սկսեալ, միւս կողմէ 1375ին Կիլիկիոյ Թագաւորութեան կործանումէն ետք: Ֆրանսա գաղթող առաջին հայ տարագիր Լեւոն Ե. Լուսինեանէն մինչեւ մեր օրերը Հայերու ամբողջ կեանքը դիմադրութենէ զատ ուրիշ բան չէ եղած:

Երբ Հայաստանի պատմութիւնը ուսումնասիրենք, աշխարհագրութեան մասին մեր ունեցած գաղափարը կը փոխենք: Եւրոպան Վոսփորի նեղուցին վրայ չէ որ կը վերջանայ, այլ Արարատէն անդին: Հայը Ասիոյ մէջ եւրոպացի մնացած է միշտ: Հայոց պատմութեան մէջ կարելի չէ հիացումով չյիշել «Անտիոք Անտիոքայ»ի թարգմանիչ Սմբատ Սպարապետի եւ եղբօրը Հեթում թագաւորի ծրագիրը՝ հայ-ֆրանկ եւ մոնկոլեան դաշնակցութիւն մը կազմելու մասին: Եթէ այդ ծրագիրը յաջողէր, Ֆրանսացիք գոնէ պիտի կրնային

ԽՕՆՋ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Ուիսքին եւ ամերիկեան շարժանկարը

Երկար ատենէ ի վեր անհամբերութեամբ կը սպասուէր մայրաքաղաքին մէջ զանազան մրցանակներու արժանացած ամերիկեան մեծ ժապաւէնը, Lost Week - End, զոր Ֆրանսացիները թարգմանած են «Թոյնը».—

Ճիշդ է որ այս շարժանկարը ալքոլամոլ մարդու մը կեանքն է: Իր արժանիքներէն ամենամեծը առեւտրական ժապաւէն մը չըլլալն է, ինչ որ շատ հազուադէպ է Ամերիկացիներուն համար:

Թէ ինչպէս B. Wilder ներկայացուցած եւ նկարագրած է ալքոլամոլի մը երեք օրուան կեանքը, միայն շարժանկարը տեսնելով է որ կարելի է ճըշդրիտ տպաւորութիւն մը ունենալ:

Ամենօրեայ կեանքէն քաղուած, շատ սովորական տեսարաններ են բոլորը, բայց թէ ի՞նչ արուեստ կարելի է դնել զանոնք բեմադրելու համար,— պէտք է ըլլալ Wilderի նման բեմադրիչ մը:

Շատեր կը գտնեն որ շարժանկարը պէտք է իրականութենէն հեռացնէ մեզ, թէ հանդիսատեսը տեսակ մը պատրանքի մէջ ապրելու է, գոնէ շաբաթը երկու ժամ:

Ճիշդ հակառակն է այս ժապաւէնը: Հոն կեանքը կը տեսնէք իր շատ տգեղ մերկութեան մէջ: Որեւէ հրապուրիչ բան չկայ նոյնիսկ ամէնէն գեղեցիկ տղուն վրայ, երբ գինով է ան: Ահա Ուիսկիի մոլիի մը կեանքը երեք օր միայն, խելագար մը որուն դրամը սպառածէ, որ չի կրնար ճարել զայն եւ գողութեան առջեւ իսկ չընկրկիր:

Այս բոլոր տգեղութիւններուն մէջ, սակայն, կան այնպիսի արտայայտիչ նկարներ, տպաւորիչ տեսարաններ որ Lost Week-Endը կը մնայ ամերիկեան ամենալաւ ժապաւէնը անցեալ տարեշրջանին:

Ի՞նչ կրնայ ըլլալ վախճանը այն մարդուն որ կեանքին իմաստը կը գտնէ (կամ բոլորովին կը կորսնցնէ) միայն ալքոլին մէջ: Ոչ բարոյական ըմբռնումը, ոչ արժանապատուութիւնը, ոչ իսկ սէրը կրնան փրկել զայն: Ան գիտէ որ անձնասպանութիւնն է միակ միջոցը: Բայց ամերիկեան ժապաւէնը պէտք է լաւ վերջանայ: Վայրկեան մը կ'ենթադրես որ իր նշանածին սէրը եւ համբերութիւնը պիտի հեռացնէ գինովը անձնասպանութենէն եւ նոյնիսկ խմելէ: Հանդիսատեսը այդքան լաւատես չէ: Գիտէ որ այդ «գինովի խոստումները» մէկ շաբաթ հազիւ կը տեւեն: Իրականին մէջ անձնասպանութիւնն է միայն որ յետաձգուած ըլլալ կը թուի:

Գինովն է Ray Milland, որ Քանի շարժանկարի փառատօնին այր արուեստագէտներու մէջ առաջին մրցանակը առաւ: Բոլորովին արժանի էր այդ պարգեւին: Իր բնականութեամբ եւ ըմբռնումով ան շուքի մէջ կը թողու բոլոր արուեստագէտները:

Lost Week-End ամերիկեան առաջին ժապաւէնն է որ հեռացած է Studioներու արուեստակութենէն, աւելի մօտեցած է պարզ կեանքին, իրական քաղաքին: Գինովին թափառումը շէնքերու, խանութներու առջեւ քիչ մը կը յիշեցնէ Carnéի վերջին ժապաւէնը (Les Portes de la Nuit): Այս կարգի իրականացումները կ'ապացուցանեն թէ բանաստեղծութիւն եւ արուեստ կարելի է գտնել ամէն տեղ, ամէնէն պարզ բաներու մէջ:

Եթէ մենք զարմացած հիացումով մըն է որ կը դիտէինք ամերիկեան այս շարժանկարին բացառիկ յաջողութիւնը, աւելի մեծ զարմանքով է որ կը լսենք թէ ամերիկեան հասարակութիւնը մեծապէս գնահատած է զայն:

Յուսա՞նք որ թէեւ հազուադէպ, բայց պիտի ըլլան Ամերիկացիներ որ ժապաւէնի մը յաջողութիւնը պիտի չսպասեն քանի մը զոյգ գեղեցիկ սրունքներէ կամ Xavier Cugasի նուագախումբէն:

ԱՐՓԻԿ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԳԻԾԱՆՔ

Օրուան տրուպատուրները

Թէ ովքեր են անոնք՝ պիտի ուզէի լայնօրէն բացատրել մեր ընթերցողներուն, եթէ տրուէր ինծի տեղ ու միջնակ, լայն եւ ոչ նեղ: Ուստի պիտի խնդրեմ զարգացեալներէն, որպէսզի բարի ըլլան բացատրել ու ներկայացնել անոնց պատմականը չգիտցողներուն, քանի որ դեռ գիշերները չեն կարճցած:

Իմ նիւթ առած տոլպարներս անոնք են, որոնք զատ զատ մէկ մէկ երկիր, կառավարութիւն եւ ժողովուրդ կը ներկայացնեն, եւ որոնց պաշտօնն է բարին եւ չարը հաշտեցնել, սրբել բաղդերէն պատերազմ բառը ի հեճուկս այն Աստուծոյն՝ որ արեւը կեցուց, կ'ըսեն, Յեսուի փառաւոր յաղթանակին համար:

Չորս են անոնք, չորս դիւանագէտ տրուպատուրներ, որոնք՝ փոխանակ տաւիղի, սրինգի եւ թմբուկի, բերանացի կը կրկնեն իրենց յանկերգը՝ «փա՛ռք յաղթանակին, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն»:

Աղքատը տեղը կը նստի, միջակորեարը սենեակը կը փոխէ օդափոխութեան համար, հարուստը Նիս կամ Տովիլ կ'երթայ, իսկ անոնք, այս չորս անմահները երկիր կը փոխեն կառավարութեան ծախքով, ժողովուրդին դրամով, որ ըսել է իմ, քու լումաներով: Խնդիրը դիւանագէտ ըլլալն է, նախարար, արտաքին գործերը... խառնշտկող, անկէ անդին՝ կեանք իմ Աստուած աղա: Եւ կը կարծէք թէ այս բոլորին համար պէտք է մարդ ունենայ մեծ հանճա՞ր, երբեք: Դրամագլուխն է երկու ճառ:

Սոսկացեցիկ պատերազմէն անմիջապէս վերջ, Մեծերը իրենց ջոջերը հրապարակ նետեցին ի խնդիր խաղաղութեան: Պաունները կապուեցան, արբանեակները պատրաստուեցան, տօսիէները ծրարուեցան ու տրուպատուրի ճամբորդութիւններուն նախագիծերը որոշուեցան: Փարիզ, Գերմանիա, Անգլիա, Ամերիկա տեսան ու լսեցին այս տրուպատուրներուն երգը, յանկերգը՝ որոնք միջոցին մէջ լուծուեցան անպատակ:

Ամէն երկիր ու մայրաքաղաք այս բարենպատակ հիւրերուն պատշաճ յարգանքը չզլացաւ, եւ այս դիւանագէտ տրուբատուրները ապրեցան ու ժողովուրդն ալ ապրեցուցին... յոյսով:

Բայց կարծեմ շատ չեն անոնք որ կռահեցին անշուշտ թէ այս բոլոր պտոյտներուն բուն նպատակը ժամանակ շահիլ էր:

Ժամանակը դրամ է, կ'ըսէ առածը, ժամանակով կ'ուզեն շահիլ դրամը որ խաղաղութեան կորիզն է եւ վանել այդպէսով... տռամը:

Քասիմ եւ Օտեան, այս երկու գրոց բրոցները որոնք իրենց գրիչը պատառաքաղ ըրած էին ապրուելու համար, իրենց թերթօնները կ'երկարէին ժամանակ շահելու համար, որ ըսել է դրամ: Ահա օրուան տրուպատուրներն ալ երկրէ երկիր ոստոստելով, ժամանակ շահիլ կ'ուզեն, որպէսզի խաղաղութիւնը ձեռք ձգուի որ ինչպէս ըսի, պիտի վանէ տռամը եւ բերէ՝ դրամը:

Թերթերը լուր տուին թէ առաջարկուած է դիւանագէտ տրուպատուրներուն իրենց թմբուկը քիչ մըն ալ Մոսկուայի պալատին առջեւ զարնել ու երգել ի փառս խաղաղութեան: Հրամանը ընդունուած ըլլալով, Մարտ 10ին պիտի երթան երգել խաղաղութեան երգը այն կարմիր սեղանին վրայ՝ ուր վոտկան՝ Նիակարայի Ջրվէժին նման պիտի հոսի ու սեւ խավեարը Եգիպտոսի բուրգերը պիտի յիշեցնէ:

Ես վստահ եմ թէ հոն ալ ջուր պիտի ծեծեն, ճառերը իրարու պիտի յաջորդեն, սիկառ, սիկառէթ, երկու ժամ «ըսի ըսաւ», ճաշ, մարսողական պտոյտ, կրկին սեղանի շուրջ, խօսք ուզողներու մրցում: «Այդ առթիւ յաջորդ ժողովին...»: Վերջ: Ճաշ, թատրոն, հրաշալի ննջասենեակ (տաքութիւնը ապահովուած...): Լեցուն ստամոքս, անհանգիստ քուն, յաջորդ օրուան ժողովին բերուելիք առաջարկին ծրագիրը: Զարթում, թուալէթ, նախաճաշ, սիկառ, եւ... նորէն սեղանին շուրջը աթոռի գրաւում, տօսիէի պրպտում, խօսք, ճառ, բարի կամեցողութիւն, խաղաղութիւն ամենեցուն եւ...

Եւ ընդ հոգւոյդ քում...

ԼԻԼԱ

պահպանել Մերձաւոր Արեւելքի մէջ իրենց ձեռք բերած նուաճումները:

Խօսելով իր «Հայոց պատմութեան» վրայ, Պ. Կրուսէ յայտնեց թէ թուղթի դժուարութեանց պատճառով տակաւին քանի մը ամիս պիտի ուշանայ անոր հրատարակութիւնը:

Վերջացնելով իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնեց Ֆրանքեւհայ Միութեան եւ ներկաներուն, իրեն եղած այդ պատիւին համար:

Ֆրանքեւհայ Միութեան ղանձապահ Պ. Վահէ Թօսունեան եւ վարիչ Պ. Ֆր. Ֆէյտի ու Տիկինը ջանք չէին խնայած՝ փայլուն ու ներկայանալի դարձնելու համար այդ հացկերոյթը:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅՐԵՆԻՔ տարեգիրք - տօնացոյց, Ե. Տարի, 1947, կազմեց՝ Ս. Վրացեան: Գրական եւ պատմական նիւթեր, հետաքրքրական տեղեկութիւններ Հայաստանի եւ գաղութներու մասին: Պատկերազարդ, ընտիր տպագրութեամբ: Գին թղթակազմ 1.50, լաթակազմ 2.50 տոլար: Հասցէ.— Հայրենիք, 212 Stuart St. Boston, Mass. (U. S. A.):

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

ՊՈՄՈՆ, ՄԱՐՍԷՅԼ (Յատուկ).— Փետրուար 13ին, իրիկուան ժամը 8.30ին տեղի ունեցաւ Հայ Արիներու Միութեան տարեկան երեկոյթը նուիրուած Վարդան Մամիկոնեանի եւ իր քաջ զինակիցներուն յիշատակին:

Ժամանակէն առաջ Քազա տ'Իթալիայի մեծ սրահը լեցուած էր հայրենասէր եւ գիտակից բազմութեամբ մը: Բոլոր տրամադրելի աթոռները գրաւուած էին, որով շատեր հարկադրուեցան ոտքի վրայ հետեւիլ հանդիսութեան: Այս առթիւ ըսենք որ Պոմոնի խառնակիչները խաչաձեւելու համար իրենք ալ վերջին պահուն եւ միեւնոյն ժամուն սարքած էին «երաժշտական չքեղ երեկոյթ» մը: Այս կարգի խաղերը նորութիւն չեն մեզի համար: Ինչ որ զարմանք պատճառեց, երաժշտագէտ Պ. Քիւրքճեանի փութկոտութիւնն էր: Ոչինչ: Մարսէյլի հայութիւնը անգամ մը եւս արժանի պատասխանը տուաւ բոլոր խառնակիչներուն:

Բացման խօսքը արտասանեց առաջն. փոխանորդը՝ Գալուստ քհյ. Մովսէսեան, որ քանի մը խօսքով խտացուց Վարդանի հայրենասիրութիւնը:

Հայ Արիներու եւ Արենուշներու կազմը բոլոր շրջաններու մասնակցութեամբ, բեմին վրայ երգեց «Բամ փորոտան»ը, «Մարսէյեզ»ը, «Ծաղկէր Ազատ իմ հայրենիք»ը, «Մենք Մարսէյլի Հայ Արիներ» եւ Հիմի էլ լռենք եղբարք»ը: «Հիմի էլ լռենք»ը երգուած ժամանակ արիներէն եւ արենուշներէն ոմանք առաջ գալով՝ կ'արտասանէին համանուն երգին հատուածները, ինչ որ լաւ տպաւորութիւն գործեց: Յետոյ «պատուի առ»ը: Խըմբապետի ազդարարութեան հայ արիները եւ արենուշները միաձայն գոչեցին — Պատրաստ:

Տեղի ունեցաւ բանակումի տեսարան մը, ուր Արիներն ու Արենուշները ծալապատիկ նստած, խմբապետուհիին հրաւէրին վրայ կ'ելլեն իրենց շնորհքը ցոյց տալու երգերով, արտասանութիւններով եւ զանազան անակնկալներով: (Բոլորին անունները չունենալով ձեռքի տակ, չեմ ուզեր միայն մէկ քանին յիշել: Յարգելի ծնողները թող ներողամիտ ըլլան): Ամէնէն վերջը, եկաւ խմբապետուհին, պատմելով Քաջն Վարդանի եւ իր զինակիցներու պատմութիւնը: Երբ պատմութեան թելը կը հասնի Հայոց բանակին, այդ միջոցին ներս կը մտնեն Վարդան Մամիկոնեան եւ իր զինակիցները տողանցքով, Բուռն ծափեր:

Տեղի ունեցաւ նաեւ Հայաստանի բարեկենդանը երգով, պարով եւ նուագով ուր տղաքներ եւ աղջիկներ հայկական տարազով բեմին վրայ խանդավառեցին ներկաները, երկարատեւ ծափերու մէջ: Ապա, շրջանային պետ Պ. Զ. Միլտոնեան պարզեց Հայ Արիներու նպատակը, անոնց մտահոգութիւնները: Այս առթիւ յայտնեց թէ փոքր նկար մը աճուրդի պիտի դրուի, անոր հասոյթով սկաուտական ճամբարին ծախքերը մասամբ գոցելու համար: Աճուրդը վարելու գործը յանձնուեցաւ Պ. Ա. Շէխիկեանի որ ձեռնհասութեամբ կատարելով իր պաշտօնը, յաջողեցաւ Հայ Արիներուն ապահովել 84 հազար ֆրանքի չափ հասոյթ մը: Պ. Միլտոնեանի հրաւէրին վրայ Պ. Տ. Թէքէեան բեմ գալով իր գոհունակութիւնը յայտնեց Հայ Արիներու Միութեան որ գաղափարը յղացած էր այսքան գեղեցիկ կերպով պանծացնելու Վարդանանց վիշատակը: Հանդէսը վերջացաւ ընդհ. խանդավառութեան մէջ:— Թղթակից

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ, 16 Փետրուար (Յատուկ).— Երկու կիրակի դադար տալէ վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի յանձնախումբը կազմակերպած էր Ֆութպոլի մեծ մրցում Փետրուար 11ին, հրաւիրելով Լիոնի L. O. U. (ամաթէօր) խումբը բարեկամական մրցումի մը Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբին հետ: Նոյն օրը պատանիներուն խումբը առտուան ժամը 10ին կատարեց իր ախոյեանական մրցումը ընդդէմ F. C. Charlé պատանիներուն: Մեր պատանիները յաղթեցին 3—2, թէեւ շատ թերութիւններ ունէին: Միայն գնդակը զօրաւոր հարուածելը չի բաւեր, այլ իւրաքանչիւրը իր տեղը պէտք է գիտնայ, եւ պէտք է գնդակը իր նպատակին հասցնել: Եթէ մեր պատանիները շիտակ խաղային եւ գիտնային գնդակը հասցնել իր նպատակին, արդիւնքը կրկնապատկուած պիտի ըլլար ի նպաստ Հ. Մ. Ը. Մ.ի: Անշուշտ յառաջիկային աւելի լաւ պիտի խաղան:

Խաղը սկսաւ մեր Ա. խումբի յարձակողականով, բայց գնդակները ետ կը մղուէին հակառակորդ խումբին կողմէ որ շատ արագաշարժ էր, յանկարծակի բերելով օգտագործեց առիթը եւ յաջորդաբար շահեցաւ 3 նշանակէտ: Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը առանց յուսահատելու շարունակեցին տոկալ, եւ փոխելով խաղին ձեւը, սկսան պզտիկ փասերով յառաջանալ: Կիսախաղը լրանալու տասը վայրկեան մնացած Հ. Մ. Ը. Մ.ի կեդրոնի յառաջապահը 25 մեթրի հեռաւորութեամբ շահեցաւ առաջին նշանակէտը: Կիսախաղը լրացաւ հակառակորդին յաղթութեամբ, 3—1: Կարճ դադարէ մը վերջ սկսաւ երկրորդ կիսախաղը: Հակառակորդը կը յուսար քանի մը նշանակէտ եւս շահիլ: բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի տղաքը լաւ մը գրաւելով իրենց տեղերը, աչք բանալ չտուին: Մեր յառաջապահները սկսան պզտիկ «փաս»երով յառաջանալ եւ հակառակորդի նեղը դնելով շահեցան 2 նշանակէտ եւս: Խաղը հաւասարեցաւ 3—3: Երկու կողմերն ալ կ'ուզէին ապահովել յաղթանակը, բայց մնացին հաւասար: Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ֆութպոլի յանձնախումբը շատ գոհ մնաց այս արդիւնքէն, նկատի առնելով հակառակորդին ուժը եւ քանի մը դասակարգ բարձր ըլլալու հանգամանքը:— Ց. Մաքսսեան

Լեհաստան նոր կ'առնէ գաղթականները

Լեհաստանի կառավարութիւնը կը մտածէ այս տարուան ընթացքին երկիր վերադարձնել մօտաւոր թիւով մէկ միլիոնի հասնող Լեհերը, որոնք ցրուած են Եւրոպայի զանազան երկիրներու մէջ:

Գերման քաղաքացիներու երկրէն վտարումով Լեհաստան կը կարօտի նոր բնակիչներու: Թէեւ այս պակասը կրնան լեցնել կեդր. Լեհաստանի խճողուած բնակիչները այդ վայրերը փոխադրելով, բայց անոնք մասնագէտ բանուորներ չեն:

Լեհաստանի փոխ-վարչապետը յայտարարեց թէ Անգլիայէն զատ Սպիտակ Ռուսիոյ եւ Լիթուանիոյ մէջ տակաւին կը գտնուին հարիւր հազարաւոր Լեհեր, որոնք հայրենիք վերադառնալու կը սպասեն: Նախապէս Հռենոս եւ Վեսթֆալիա գաղթած Լեհերն ալ կը փափաքին երկիր վերադառնալ: Անոնցմէ քանի մը հազար հոգի անմիջապէս պիտի մեկնին: Գերմանիոյ տարագիրներու կայաններուն մէջ տակաւին կը մնան 300.000 Լեհեր: Գերմանիոյ եւ դաշնակից գերիներու կայաններուն մէջ կը գտնուի գերմանահպատակ Լեհերու կարեւոր թիւ մը: Նախորդ պատերազմէն վերջ Ֆրանսայի հանքերուն մէջ աշխատելու գացին 300 հազար Լեհեր, որոնց շատերը կ'ուզեն հայրենիք վերադառնալ: Մասնաւորաբար կ'ուզեն որ հանքագործները վերադառնան:

Եւրոպայի ուրիշ երկիրներուն մէջ կը գտնուին մօտ 500.000 Լեհեր, որոնցմէ շատեր կը փափաքին հայրենիք վերադառնալ:

Փոխ-վարչապետը աւելցուց նաեւ թէ տարուան սկիզբը Արեւմտեան երկրամասերուն վրայ միայն 450.000 Գերմաններ մնացած էին, մինչդեռ այնտեղ արդէն կային 4.500.000 Լեհեր, մեծ մասով հոն տեղաւորուած պատերազմի դադարումէն ի վեր:

«Նախապատերազմեան 8.200.000 թիւին քիչ մը դժուար պիտի հասնինք պատերազմին առթած աւերներուն պատճառով, բայց մինչեւ 1947ի վերջ, մնացեալ բոլոր Գերմանները պիտի հեռացուին եւ այն ատեն պիտի ունենանք աւելի քան 5 միլիոն զուտ լեհ բնակիչներ: Թէեւ գիւղերու բնակիչներու չորս միլիոնը արմատախիլ եղաւ պատերազմի ատեն, սակայն կեդր. Լեհաստանի մէջ տակաւին կը մնան 1.500.000 յաւելեալ բնակիչներ: Ամէնքն ալ ուշ կամ կանուխ Արեւմուտք պիտի փոխադրենք»:

Անդրադառնալով Արեւմտեան շրջաններու տնտեսական ինքնաբաւութեան խնդրին, Նախարարը ըսաւ թէ այդ հարցը սերտօրէն կապուած է երկրին վերաշինութեան հետ: Պատերազմի աւերները սոսկալի եղան ամբողջ երկրին, մասնաւորաբար ագարակներուն մէջ: Արջառի պակասն ալ մեծ մտահոգութիւն կը պատճառէ: Անկէց զատ Միջ. Նպաստամատոյցին կողմէ ղրկուած ձիերուն մեծ մասը արեւմտեան շրջանները կը տարուին: Պատերազմէն առաջ ունէինք մէկ միլիոն ձի, մնացած է 230.000:

Աշնան ցանքը եւ գարնան համար ծրագրուած ցանքերը լաւ կ'ընթանան, հակառակ բոլոր դժուարութեանց: Այս տարի ինքնաբաւ չեն կրնար դառնալ այդ շրջանները, բայց յուսալից են գալ տարուան համար:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ՔԱՆԱՏԱՅԻ միջեւ կնքուած համաձայնութեան առթիւ, խորհրդային մամուլը կը շարունակէ սլաքներ արձակել երկու պետութեանց դէմ: Կառավարական պաշտօնաթերթը, «Իզվեստիա», մասնաւորապէս վրդովիչ կը գտնէ այն աճապարանքը որով կնքուեցաւ դաշինքը:

ՀՐԵԱՆԵՐԸ հետզհետէ կը տեղաւորուին Լեհաստանի մէջ: Ստորին Սիլէզիոյ 50.000 Հրեաները մեծ մասով որոշեցին Լեհաստան մնալ, փոխանակ Պաղեստին երթալու: Անոնք այլեւս չեն վախնար ջարդերէ եւ գոհունակութեամբ կը հաստատեն թէ լեհական կառավարութիւնը հրամայած է պատժել բոլոր հակահրէական արտայայտութիւնները եւ գործերը: Միւս կողմէ կառավարութիւնը կը քաջալերէ հրէական մշակոյթին զարգացումը: Միայն Ստորին Սիլէզիոյ մէջ կան 400 հրէական հաստատութիւններ որոնց 22ը հին հրէական դպրոցներ են: Այդ շրջանին մէջ կան 15.000 բանուորներ, մինչդեռ պատերազմէն առաջ Հրեաներուն արգիլուած էր աշխատիլ պետական գործարաններու մէջ: Հրեայ վարիչներ կը հաստատեն թէ Ռուսերը 200.000 Հրեաներ փրկած են պատերազմի ընթացքին, իրենց երկիրը փոխադրելով զանոնք:

ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐՈՒ ԱՐՏԱԳԱՂԹ մը սկսած է դէպի Արժանթին: Դիւրութեան համար, Արժանթին պիտի վճարէ իւրաքանչիւրին ճամբու ծախքը, 80.000 լիրէթ, յետոյ վար դնելու համար անոնց աշխատավարձքէն:

ՄՈՆԱՔՕՆ ածուխ եւ քարիւղ չունենալով, ծովու ջուրով ջերմութիւն արտադրելու միջոց մը պիտի փորձէ, որպէսզի կարենան տաքցնել իշխանապետութեան 12.000տուները: Գիտնական մը այս խնդիրը կ'ուսումնասիրէ 12 տարիէ ի վեր:

Պարահանդէս այսօր

Հաուըրտ Գարակէօզեան Հօմի Ն. Սանուց Միութեան տարեկան պարահանդէսը այս շաբաթ ժամը 21էն մինչեւ լոյս: Salle Saulnier, 7 rue Saulnier (métro Cadet): Նուագախումբ R. PESANTI: Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը 200 ֆրանք:

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ ՀԱՅՐ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ Ի ՆՊԱՍՏ ՆԵՐԳԱՂԹԻՆ (Գ. ցանկ). — Խաչիկ Մկրտիչեան 1000 ֆր., Արամ Սարգիսեան 1000, Գրիգոր Տէր Սիմոնեան 500, Մխիթար Պղտոեան 500, Ալէք Նուրիճանեան 500, գումար 3500 ֆրանք, նախորդ գումար՝ 38.500, ընդհ. գումար՝ 42.000 ֆրանք: Միութեան գանձէն աւելցնելով 18.000 ֆրանք, կ'ընէ 60.000, որու 50 հազարը յանձնած ենք արդէն եւ տասը հազարը պիտի յանձնենք անյապաղ: Նկատելով որ հայրենակիցներէն շատերն ալ կեդր. հանգանակիչ յանձնախումբերու միջոցաւ մասնակցած են, այսպէս կը վերջանայ Փարիզի մեր մասնաճիւղի բացած հանգանակութիւնը: Կը հրաւիրենք Մարսիլիոյ եւ միւս շրջաններու մեր հայրենակիցներն ալ որ հետեւին մեր օրինակին:

Տարօն Տուրուբերանի Հայր. Միութեան Փարիզի մասնաճիւղի վարչութիւն

Մարսէյլի մէջ քաղցրիկ նուագահանդէս

Փետր. 23ին, ժամը 20.45ին
Գազա տ'Իտալիայի մէջ
(Մարսէյլ, rue d'Alger)

Գ. Մ. ԱԼԼՄՇԱՀ

Պիտի տայ հայ երաժշտութեան նուիրուած նուագահանդէս մը Մարսէյլի Ռատիոկայանի մեծ նուագախումբին մասնակցութեամբ:

Տեղերը թուագրուած են:

ԿԱԹՈՂ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԸ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Արտաւազդ արք. պիտի պատարագէ այս կիրակի առտու ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes, 27 Ave. de Vizile: Կէս օրէն վերջ ժամը 3ին բանախօսութիւն նոյն սրահին մէջ:

Դիմակաւոր մեծ պարահանդէս

Կազմակերպուած INSTITUT ARMENIENի կողմէ
Շաբաթ 22 Փետրուար ժամը 21.30ին
BEAULIEUի շքեղ սրահներուն մէջ, 168 Fg. St.Honoré

Անակնկալներ, քօթիյեօն: Թանկագին նուէրներ երեք ամենագեղեցիկ ծպտեալներուն:

Երկու նուագախումբ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ եկած, JOE SMITH եւ Orchestre Argentin: MORINOT:

Կիները վիճերային հագուստով կամ ծպտեալ (costumé), պարոնները մութ գոյն հագուստ կամ նոյնպէս ծպտեալ:

Այժմէն սեղանները ապահովել, հեռաձայնելով Պ. Նուպարի, Ely. 23-66 կամ Institut Arménien Klé. 20-69:

Մուտք 500 ֆր.:

Հայ երիտ. Միութիւններու անդամները կը վճարեն 300 ֆր.

Նուպարեան շէնքին ուսանողներուն 100 ֆրանք:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի փետրուար 23ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ յետ պատարագի, ժամը 11ին, հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Տէր եւ Տիկին Վարդանեաններու եւ իրենց զաւակներուն կողմէ իրենց մօր եւ մեծ մօր ողբացեալ ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԱ ՊԱՊԱՍԵԱՆի (Հայաստան վախճանած) եւ իրենց սիրեցեալ զաւկին ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆի մահուան երրորդ տարելիցին առթիւ: Կը հրաւիրուին իրենց յիշատակը յարգողները:

ԲՌՆՈՒԱԾ ՕՐ. — Ապրիլ 13, ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ:

8.000.000 ԽԵԼԱԳԱՐՆԵՐ կան Մ. Նահանգներուն մէջ, համաձայն պաշտօնական տեղեկագրի մը: Հիւանդանոցները կէս առ կէս լեցուած են այս դժբախտներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի, կէսօրէ վերջ, ժամը 2ին Bar du Globeի ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի ճիշդ ժամը 9.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր զասախօսութիւն մը:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբին ընկերական ժողովը՝ S.F. I. O.ի սրահը, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին. Ներկայանալ անդամատոմսով:

ԿԱՐՏԱՆ. — Հ. Յ. Դ. «Նիկոլ-Դուման» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ. — Ընկերահամակրական հաւաքոյթ կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. կոմիտէին կողմէ, այս կիրակի երեկոյ ժամը 9ին, Պ. Խաչիկ Պետրոսեանի սրճարանին մէջ, ի պատիւ ընկ. Գ. ԻՓԷՔԵԱՆի:

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 3էն 8, 8 rue Danton (métro Odéon):

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի անդամները եւ համակիրները:

Այնիման սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՑ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin: Համբաւաւոր նուագախումբ Fernand Bouillon, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. հնդկական, սպանիական պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ):

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք:

Տիլանեան, Պառաւեան, Էլմաճեան, Քէչիչեան եւ Առաքելեան ընտանիքները խորին ցաւով կը տեղեկացնեն մահը՝ իրենց մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՐԻԱՄ ՏԻԼԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Պառաւեան)

Յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ Չորեքշաբթի 19 Փետրուարին Առնուվիլի Հայոց եկեղեցին եւ ամփոփուեցաւ տեղւոյն գերեզմանատունը, ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Մարտ 2, կիրակի օր ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Պիտի ներկայացուի «ՎԱՐՏԱԼԱ ՊՕՄՊԱ» քրքջալիր զաւեշտը: Հայկական պարեր տոհմիկ տարազներով:

Շիրակ

5, Rue François Pinton, Paris (19), Tél. Bot. 57-44

Թեւակոխեց իր Բ. տարեշրջանը: Բոլոր գաղութներու առեւտրական ՄԻԱԿ կիսամսեայ լրագիրը: Խմբագրապետ՝ ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Անհրաժեշտ եւ շահեկան տեղեկութիւններ՝ հայ եւ օտար տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներու մասին: Տարեկան բաժանորդագրութիւն. — Ֆրանսա՝ 250 ֆրանք, արտասահման 300 ֆր.: Փափաքողներուն օրինակ մը ձրի՝ իբրեւ նմոյշ:

Couverture-Plomberie

Կը ստանձնեմ կազի, ջուրի լոգարանի եւ նման գործերու համար՝ ամէն կարգի աշխատանք, հայթայթելով անհրաժեշտ բոլոր ապրանքները:

Բոլոր գործնական մարդոց շահը կը պահանջէ դիմել Tatoulian Maison DARON

14 rue Julien Lacroix, Paris (20)

Տուն մը որ տարիներէ ի վեր կը գործէ մեծ վստահութեամբ:

Ուշադրութիւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն Crepin եւ Tannerie: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, 223, r. Tolbiac, Paris (13) Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail exécuté par des ouvriers syndiqués

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Dimanche 23 Février 1947 Կիրակի 23 Փետրուար
ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4968-Նոր շրջան թիւ 577 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԵՐ ՁԵՌՔԷՆ Է ՊԱՀԵԼ

Քանի մը խօսք ալ՝ «Յուսաբեր»ի չորրորդ հարցումին վերջին պարբերութեան առթիւ.

— «Արեւելահայերէնը իբրեւ պետական լեզու ընդունունելու պարագային, ի՞նչ ճակատագիր կը կարծէք որ ունենայ արեւմտահայերէնը»:

Բանգէտներ պիտի ըսեն — կ՚ըսեն արդէն — երբ մէկ բարբառը պետական կը դառնայ, միւսը ինքնին կը մեռնի: Ճակատագի՛ր ...

Ճակատագրական համարուած այդ մահուան կամ ինքնասպանութեան դէմ է որ կ՚ըմբոստանանք մենք: Մեր բոլոր ուժով: Գիտնալով հանդերձ որ մեր գրոց-բրոցներն անգամ կը սրտնեղին, երբ այսքան վճռական խօսքեր գրի կ՚առնենք:

Իմ եւ քու ժառանգութիւնը, սեփականութիւնը չեն այս եւ այն բարբառը, որպէսզի կամովին խաչ քաշենք, վար առնելով առագաստները, կամ դրօշը:

Երկու բարբառներն ալ հայկական արտադրութիւն են: Դարաւոր երկունք եւ վաստակ: Նոյն ժողովուրդի լեզուն, բայց երկուքի բաժնուած, իբրեւ հետեւանք Հայաստան աշխարհի գերութեան եւ անդամահատութեան:

Ուրիշ ազգերու մէջ ալ պակաս չեն այդպիսի օրինակներ: Բայց, մեզի պատմութիւն չէ որ պիտի քրքրենք, այլ հիմնական խնդիր մը,—

Ունէ՞ իշխանութիւն, ակադեմիա, կաճառ, միաբանութիւն, Միութիւն կամ ընկերութիւն իրաւունք ունի՞ մէկը միւսին զոհելու: Մէկը երկինք բարձրացնելու, պատուանդանի մը վրայ դնելու պետական կոչուած լծակով, միւսը թանգարան ձգելու կամ թաղելու:

Ո՛չ եւ ոչ: Մանաւանդ այսօր:

Եթէ հայկական իշխանութեան առաջին կորիզը հաստատուած ըլլար Կարինի, Վասպուրականի կամ Տարօնի մէջ, փոխանակ Երեւանի, մենք երբեք պիտի չհանդուրժէինք որ պատմութեան յանձնէին արարատեան բարբառը:

Եթէ նոյնիսկ բոյն մը ունենայինք «ցանկամ տեսնել» Կիլիկիոյ մէջ, դարձեալ մենք պիտի չուրանայինք այդ արուեստ գեղեցկութիւնը, կովկասեան բարբառը, որ դժբախտաբար անխնայ կ՚աղճատուի բուն իսկ տեղացիներու, տնաբոյս տիրացուներու ձեռքով:

Մենք նոյն գուրգուրանքն ունինք երկու գանձերուն հանդէպ: Եւ եթէ շատ կը ծանրանանք անոր վրայ որ կը կոչուի արեւմտահայ, պատճառը հատուածական չէ, այլ իսկ եւ իսկ հայկական:

Ամբողջ սերունդներ քրտինք եւ արիւն քամած են անոր ձեւաւորման, կազմութեան, զարգացման համար: Երբեք այսքան նրբացած, հասունցած, ճոխացած չէր ան:

Ուրեմն, բոլորիս պարտքն է ոչ միայն գուրգուրալ, այլեւ տարածել զայն: Ոչ միայն պահել, այլեւ զարգացնել: Եւ ուսուցանել, վարժեցնել անոնց որ չեն գիտեր:

Ներգաղթի պաշար մըն ալ այս: Գեղեցկութիւն, հարստութիւն եւ ճաշակ: Գանձարան մը ուր աշխատանքն ու գիտութիւնն են որ կը խօսին, եւ ոչ թէ քմածին «դեկրէտ»ները կամ ինքնահաւան տգիտութիւնը:

Մենք պիտի պահենք զայն, ո՛ւր որ ալ գտնուինք: Եթէ նոյնիսկ հարիւր հազար հոգի մնացած ըլլանք հայրենիքի սահմաններէն դուրս:

Այս առաջադրութեամբ ալ, մեզի համար հասարակ դասալիքներ, դպիրներ եւ փարիսեցիներ են անոնք որ կ՚երերան, կ՚անճրկին, կ՚ընկրկին այս ճամբուն վրայ:

Ճակատաբաց՝ այստեղ թէ հայրենիքի մէջ:

Միասին արիւն թափեցինք ամէն տեղ, ան մը հող չահելու համար: Միասին ալ պիտի մշակենք անոր մտաւոր անդաստանը:

Տարբե՞ր են արօրները: Ոչինչ: Ժամանակն է որ պիտի հարթէ տարբերութիւնները, եւ ո՛չ թէ իշխանաւորին քմահաճոյքը կամ եկուորին պահանջը: Դեռ չէ ամբողջացած հայրենիքը:

Որքան աւելի բացորոշ ըլլայ մեր դիրքը այս հիմնական հարցին մէջ, այնքան դիւրաւ կը լուծուի երկու բարբառներու ողբերգութիւնը:

Որքան ամուր կառչինք մեր ինքնուրոյն եւ հարուստ ժառանգութեան, այնքան աւելի պիտի նպաստենք ընդհանուր մշակոյթին:

Թշնամին անգամ չկրցաւ կտրել մեր լեզուն: Մե՞նք պիտի կտրէինք ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹԵՐԹ ՉԿԱՅ

«Չկայ» բառը այնքան խոնարհեցինք վեց տարիէ ի վեր որ, մաշեցաւ թէ՛ ձեւով թէ խորքով:

Ա՛լ ո՛վ կարեւորութիւն կու տայ «չկայ»ին: Ամէն մարդ գիտէ որ պիտի գտնէ անպատճառ անկիւնի մսավաճառէն իր ուզածը, կամ օրը պիտի անցնի առանց մեծ նեղութեան:

Տասը օր է լրագրավաճառներն ալ հանդիստի կոչուած են ակամայ: «Չկայ»ն այդ դուռնէն ալ ներս սպրդած է, դուռ մը որ աւելի ամուր կը թուէր քան որեւէ հաստատութեան մուտք, մէջն ըլլալով նախարարութիւններ եւ հանրային սպասարկութիւնները:

Լրագիրը տարօրինակ եւ առանձնայատուկ տեղ մը ունի առօրեայ կեանքի մէջ: Շատ մը պակասներ կարելի է փոխարինել: Օրինակ, ա՛լ վարժուեցանք ածուխին տեղ փայտէ կօշիկներու մնացորդներ եւ կարասիներ վառել: Մեթրոներու մէջ կոտրած ապակիները տախտակով փոխարինուած են արդէն: Ապակին ալ վերածուած է գուլպայի եւ այսպէս կարելի է շարունակել շարքը զանազան եւ զարմանազան «փոխարինուած»ներու:

Իսկ թե՞րթը: Ինչո՞վ փոխարինել:

Մերիններէն անոնք որ վերէն կը նայէին հայերէն թերթերու վրայ, հիմա փոխ կ՚ուզեն դրացիներէն: Կամ աւէ-կօսէներ կը հաւաքեն սրճարաններէն, պախչալէն կամ «քոնսիէրժ»էն:

Իսկ տեղացին կը վազէ հոն ուր կը տեսնէ բազմութիւն մը հաւաքուած լրագրավաճառ տղեկի մը շուրջ: Ամէնքն ալ կարգի սպասելով հացի պէս կը խլեն թերթը եւ համբերութեամբ կը սպասեն որ համաձայնին գործաւոր ու գործատէր, կառավարութիւն եւ սէնտիքա:

ՍՕՍԻ

Ներգաղթը Ֆրանսայէն

Կ՚իմանանք թէ այս գարնան հինգ յաջորդական կարաւաններ պիտի կազմուին Ֆրանսայի մէջ, Հայաստան փոխադրելով տասը հազար հոգի, թերեւս աւելի:

★ Երեւանի Ներգաղթի կոմիտէն հաւանած է Ամերիկայէն ընդունիլ որոշ թիւով մասնագէտներ եւ «արտէլ»ներու անդամներ, իրենց ընտանիքներով, առանց սպասելու ներգաղթին: Մասնաւորապէս կը փնտռուին բժիշկներ, ատամնաբոյժներ, քիմիագէտներ, ճարտարագէտներ, մեքենագէտներ, ելեկտրագէտներ, որակեալ արհեստաւորներ եւն.: Իսկ արտէլներէն (արհեստակցական միութիւն) կարեւոր են դերձակի, հագուստ մաքրելու, լուալու, շապիկի, գուլպայի, հիւսուածեղէնի, կօշիկի, սափրիչի, բնակարանաշինութեան, կահագործութեան, ատաղձագործութեան, մեքենաշինութեան, ինքնաշարժի նորոգութեան, տպագրութեան, փորագրութեան, ակնոցներու շինութեան, տուներ ներկելու, վերջապէս ամէն տեսակ արհեստակցական արտէլները:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԵՐԵՔ ՕՐ ԵՐԵՔ ԳԻՇԵՐ ծոմ պահած են Տիարպէքիրի փոքրաթիւ հայ գաղութին անդամները,— կին, այր, ծեր, մանուկ,— 65 հոգի: Յետոյ բազմութեամբ երթալով տեղին փոքրիկ եկեղեցին հաղորդուած են հոգ. հովիւ Արսէն քահանայի ձեռքով: Հաղորդութիւն առած են նաեւ եօթը կաթոլիկ հայուհիներ:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Գալիլիա նահանգին դատաւոր նշանակուած է Գասպար Աղաճանեան: Առաջին անգամն է որ հայ մը այսքան կարեւոր պաշտօնի կը տիրանայ: Աղաճանեան երկար տարիներ պաշտօնավարած է Պաղեստինի դատական ատեաններուն մէջ: 35 տարեկան այս երիտասարդը կը տիրապետէ հայերէն, անգլիերէն եւ արաբերէն լեզուներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրթական նախարարութիւնը արտօնած է որ Պոլսոյ Մայր վարժարանը երկրորդական աստիճանի բարձրանայ:

Այս կարգադրութեամբ յառաջիկայ տարեշրջանին նոյն վարժարանին մէջ պիտի հաստատուի տարրալուծարան մը:

Վարչապետը կ՚ընդունի նուազագոյն ռոճիկը

Բայց կը մերժէ ընդհ. յաւելումը

Վարչապետ Պ. Ռամատիէ Եչ. օր կարգ մը լուսաբանութիւններ հաղորդեց մամուլի ներկայացուցիչներուն, օրուան տագնապի մասին: Այս առթիւ նորէն կրկնեց թէ կառավարութիւնը հակառակ է աշխատավարձքերու ընդհանուր յաւելման եւ յոյս յայտնեց թէ մամուլի աշխատաւորները ետ պիտի առնեն 25 առ հարիւր յաւելումի պահանջը: Գիներու 5 առ հարիւր երկրորդ կրճատումը պիտի գործադրուի Փետրուարի վերջերը եւ նոր կրճատումներ պիտի որոշուին:

Վարչապետը միեւնոյն ատեն յայտարարեց թէ կառավարութիւնը համաձայն է որ աւելցուին սովորականէն շատ վար եղած աշխատավարձքերը: Այսպէս, նուազագոյն ռոճիկ, ամսական 7000 ֆր. պիտի ստանան հանքագործները: Այս յայտարարութիւնը ուրախութիւն պատճառեց Աշխատանքի Դաշնակցութեան եւ համայնավարներուն, իբրեւ տեսակ մը զիջում:

Աւելորդ է բացատրել թէ աշխատավարձքի յաւելման խնդիրը ուղղակի կապ ունի երկրին ընդհանուր տնտեսութեան հետ: Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, եթէ բանուորները չափէն աւելի վճարում ստանան, աւելի մեծ քանակութեամբ թղթադրամ պիտի տպուի, աւելցնելով գինը: Եթէ չափէն աւելի պակաս վճարում ստանան, չեն կրնար ապրիլ: Եթէ գինը չափէն աւելի կրճատուին, արտադրիչները չեն կրնար շահիլ, հետեւաբար եւ զարկ տալ արտադրութեան:

Վարչապետը իր ասուլիսի միջոցին խոստովանեցաւ թէ շատ մը աշխատավարձքեր կան որոնք «չեն շտկուած» երկար ամենէ ի վեր: «Անթոյլատրելի բան է որ այդքան խեղճուկրակ վճարումներ շարունակուին: Ուստի ստիպողաբար անհրաժեշտ է որ վերահաստատենք նուազագոյն աշխատավարձքի գաղափարը, որ մեր դարաշրջանի գլխաւոր հոգերէն մէկը եղած է: Ես համոզուած եմ թէ այդ կարգի աշխատավարձքերու թիւը շատ մեծ չէ»:

Այս առթիւ էր որ Պ. Ռամատիէ յայտնեց թէ հանքագործներու միութիւնները որոշած են ամսական 7000 ֆրանք պահանջել անբաւական աշխատավարձքերու համար: Եւ գնահատեց հանքագործներու «առողջ եւ բանաւոր» կեցուածքը: Գալով բուն պետական պաշտօնեաներուն, վարչապետը կը կարծէ թէ շատ մեծ թիւ մը չեն կազմեր անոնք որ ամսական 7000էն պակաս կը շահին: Միւս կողմէ պետական պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը դիտել կու տայ թէ առ նուազն 72.000 պաշտօնեաներ կան որոնք մեծապէս ուրախ պիտի ըլլան, եթէ ամսական 7000 ֆրանքի նուազագոյն օրապահիկ մը հաստատուի: Այս յաւելումով տարին 878.400.000 ֆրանք պիտի աւելնայ պետական ելմտացոյցին վրայ: Բայց պետական պաշտօնեաները 20 առ հարիւր աւելի կը պահանջեն քան որ եւ է նուազագոյն թոշակ: Եթէ այս վերջին գումարը իբրեւ հիմ ընդունուի, 20 առ հարիւր յաւելումով, պետական ելմտացոյցին պիտի արժէ տարեկան երկու միլիառ ֆրանք: Եւ այս՝ միայն պետական պաշտօնեաներուն համար: Եթէ նոյն յաւելումը կատարուի բոլոր առեւտրական եւ ճարտարագործական աշխատաւորներուն համար, ելմտացոյցին բացը շատ աւելի մեծ պիտի ըլլայ:

Իրագէկներ կը կարծեն թէ աշխատավարձքի յաւելման եւ գիներու կրճատման այս ճակատամարտը իր գագաթնակէտին պիտի հասնի այս շաբթուան ընթացքին:

★ Ազգ. Ժողովի Փետրուար 18ի նիստին մէջ, վարչապետը դառնութեամբ յիշելով անցեալ ուրբաթ օրուան գործադուլը, յայտարարեց թէ պատիժներ պիտի տնօրինուին այն պետական պաշտօնեաներուն «որոնք մոռցան իրենց պարտականութիւնը: Պետական պաշտօնատարի մը համար անկարելի է դադրեցնել իր աշխատանքը»:

Ելմտական նախարարը, Պ. Անտրէ Ֆիլիփ (ընկերվարական) իր կարգին պարզելով կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութիւնը, յայտարարեց թէ վճռած են նախ գլուխ հանել երկրորդ կրճատումը, յետոյ երկարատեւ ճնշում մը ի գործ դնել գիներու վրայ: «Այս ճնշումը պիտի կատարուի ճարտարագործութենէ ճարտարագործութիւն, բոլոր արտադրութիւնները պիտի քննուին մասնագիտական ուսումնասիրութիւններով: Կառավարութիւնը պիտի օգնէ անոնց որ անբախտ են տնտեսական տեսակէտով, բայց չի կրնար ընդհանուր յաւելում կատարել, որովհետեւ այն ատեն պիտի փճանայ գիներու կրճատման ամէն կարելիութիւն: Ո եւ է արհեստակցական կազմակերպութիւն իրաւունք չունի վերջնագիր ուղղելու կառավարութեան, կառավարութիւնը չի կրնար այդպիսի բան ընդունիլ»: (Ծափեր, բացի համայնավարներէն):

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՊՈԼՍՈՅ մէջ ձերբակալուած է Ալի անուն կեղծարար մը, որ համայնավար Հայերու հետ կեղծարարական ցանց մը կազմած էր եւ կը պատրաստէր 50 ոսկինոց կեղծ թղթադրամներ, եթէ հաւատանք Թուրք թերթերու տեղեկութեանց:

ՆԵՐԳԱՂԹ

Այսօր ե՛ս ալ պիտի խօսիմ ներգաղթի մասին: Հայրենասէր երեւնալու միա՛կ միջոցն է խօսիլ ներգաղթի մասին, հոգ չէ թէ խօսողը կամ գրողը երբեք տրամադրութիւն չունենայ հայրենիք վերադառնալու:

Բայց ես պիտի խօսիմ ուրիշ ներգաղթի մը մասին, զոր կ'անուանեմ երրորդ ներգաղթ: Առաջին ներգաղթը՝ մարդու ներգաղթն է, որուն լիազօր նշանակուած է հինայ ներկուած մարդ մը եւ որուն մասին խօսելու իրաւունք ունին միայն հինայ ներկուածները: Երկրորդ ներգաղթը՝ դրամագլուխի ներգաղթն է, որուն մասին խօսած եմ անգամ մը «Ցառաջ»ի մէջ,— «Հայաստանասէր»ները ինչո՞ւ արտասահմանի մէջ «թըրսթ»կ'ընեն հայկական դրամագլուխը: Այս մասին խօսելու իրաւունքըն ալ մե՛րն է միայն, մանաւանդ երբ հարկ կ'ըլլայ նժարի մէջ դնելու իրենց եւ մեր անկեղծութիւնը, փրենց եւ մեր հաւատքը, իրենց եւ մեր զոհողութիւնը հանդէպ Հայաստանի:

Երրորդ ներգաղթը՝ միտքի ներգաղթն է,— այս մասին խօսուած չէ երբեք, ուստի կ'ուզեմ խօսիլ քիչ մը երկար:

Կ'ապրինք Եւրոպայի մէջ,— քաղաքակրթութեան վառարանը: Կ'ապրինք Ամերիկայի մէջ,— լապորաթուարներու աշխարհը: Մեծ պատերազմէն ետքը, հսկայական յեղաշրջումներ կատարուեցան մարդկային միտքի նուաճումներուն մէջ, գրատուները լեցուն են նորագոյն հրատարակութիւններով՝ որոնք կը պատմեն վերանորոգուած միտքին փառքը,— գրական, փիլիսոփայական եւ պատմագիտական ի՛նչ նորութիւններ: Ամէն օր նոր գիրք մը կ'երեւի գրավաճառներու ցուցափեղկերուն մէջ: Իսկ ի՞նչ կ'ընենք մենք: Կ'անցնինք անոնց առջեւէն: Այստեղ միտքս կ'իյնայ մանրավէպ մը: Օր մը, Ամերիկացի մը Թուրքիա կ'երթայ, եւ քաղաքի մը մօտ կը տեսնէ սքանչելի ջրվէժ մը, զոր ոչ մէկ Թուրք կը խորհի օգտագործել՝ ջաղացք մը դարձնելու կամ գործարան մը շինելու համար ջուրի այդ ահռահարեան բազուկին վրայ: Կը հարցնէ Թուրքերուն.— Պու սու տայիմա պէօյլէ ախա՞ր: Այո՛, կը պատասխանեն Թուրքերը:— Սի՛զտէ էշէկ կիպի պաքա՞ր,— կ'աւելցնէ Ամերիկացին:

Կը վախնամ որ խելացիին մէկը նոյն բանը ըսէ մեզի, տեսնելով որ մարդկային միտքը ջրվէժի նման կը նետուի յառաջ, խորտակելով հին թումբերը, ոռոգելով ընդունակ ուղեղները, դարձնելով գաղափարներու ջաղացքները, մինչ Հայը կ'անցնի անտարբեր՝ այդ ջրվէժին քովն ի վեր:

Պատմութեան դասագիրքերու մէջ շատ կրկնուած խրոզութիւն մըն է թէ ճափոնները իրենց հրաշալի վերածնունդը կը պարտին քաղաքականութեան մը, որ իրենց թելադրեց Եւրոպայի եւ Ամերիկայի համալսարանները ողողել ճափոն երիտասարդներով՝ սորվելու եւ իւրացնելու համար եւրոպական եւ ամերիկեան քաղաքակրթութեանց բոլո՛ր բարիքները: Իսկ մենք ի՞նչ կ'ընենք՝ աղէտի մը մէկ մխիթարական պայմանովըԵւրոպա ինկած:

Գրականութիւնը կը ծաղկի, փիլիսոփայութիւնը կը յեղաշրջուի, նոր եւ հրաշալի հորիզոններ կը բացուին մարդկային միտքին առջեւ, ամէն օր նոր գիրք մը նոր բան մը կը պատմէ այդ փառքերէն: Ամէն անգամ որ գրատան մը առջեւէն կ'անցնիմ, սիրտէս արիւն կ'երթայ խորհելով որ միտքի այդ հարստութիւններէն ոչինչ կը փոխադրենք մեր գրականութենէն ներս, կը գոհանանք մանկութեան օրերէն մեր սորված կրկինուկրկին անգամ ծամելով՝ որոճացող կենդանիներու պէս, որոնք ստամոքս զրկուածը նորէն կը ծամեն:

Բացէք հայերէն թերթերը՝ իբրեւ ապացոյց,— կարծես թէ կ'ապրինք մեր ժամանակէն դուրս, թերեւս տակաւին Թուրքիոյ մէջ: Առտուընէ մինչեւ իրիկուն՝ ջուր կը ծեծենք կամ կռիւ կ'ընենք, ծածկելու համար մեր միտքին աղքատութիւնը: Եւ ի՛նչ կռիւ, որեւէ հմտութիւն չկայ այդ վիճաբանութեանց մէջ, չկա՛յ որեւէ ծանօթութիւն, որե՛ւէ նորութիւն, ո՛րեւէ տեղեկութիւն, ո՛րեւէ գաղափար: Նախ որովհետեւ խմբագիրները պատրաստուած չեն խմբագրութեան: Եւ գիտէք թէ ի՛նչ կը յիշեցնեն հայ ղազէթաճիներուն այս կռիւները: Ընկերս՝ Վարդան Եղիշէեան աղուոր նկարագրութիւն մը ունի բոշաներու կեանքէն,— Մազ ծախող այս ցեղը կռիւի եղանակ մը ունի, որուն նպատակըն է ծախել իր վարնոցապրանքները: Դէմ առ դէմ վրաններէն դուրս կ'ելլեն երկու բոշաներ, մին ծանր մեղադրանք մը կ'ընէ միւսին եւ կը ստանայ պատասխանը նոյնքան ծանր, ի վերջոյ այնքան կը բորբոքին երկուքը որ անցորդները կանգ կ'առնեն, շղթայ կը կազմեն ու կը դիտեն: Բոշան կը քննադատէ դիմացինը, նուաստացուցիչ դիրքի մէջ կ'ուզէ դնել՝ ըսելով որ մազ չինել չի գիտեր եւ իր մազը ցոյց կուտայ, միւսը իր շինած սանտրին, եւ այսպէս՝ մին իր կայիրտը, միւսը՝ իր խոնջանը, մինչեւ որ գնորդ մը ներկայանայ հանդիսատեսներուն մէջէն:

Այսպէս եւ հայ ղազէթաճիները, կռիւ կը հանեն Հայաստանի շուրջ, վէճ կը ստեղծեն ներգաղթին շուրջ եւ կը սկսին քեզ կոչել «հակահայաստանեան», իրենքզիրենք՝ «յառաջդիմական», քեզ կոչել՝ «հայրենադաւ», իրենքզիրենք՝ հերոս հայրենեաց, քեզ կոչել՝ «յետադիմական», իրենքզիրենք՝ ... Ստալինի փեսայ:

Բայց գիտէք թէ ինչ է այս կռիւին նպատակը,— ճիշդ ինչպէս բոշան կը ծախէ իր մազը կամ սանտրին, «յառաջդիմական» մեր ղազէթաճին ալ իր ... ղազէթան՝ որուն ամբողջ հաւաքածոն յաճախ բոշայի մը մազն ալ չարժեր: Զէ՞ որ ժողովուրդը կը սիրէ կռիւը, վէճը կամ զիրար անարգելու մրցումը,— նման առիթներ ստեղծելով՝ հայ ղազէթաճին ալ թէ թերթ կը ծախէ եւ թէ միտքին բոպիկութիւնը կը ծածկէ:

Պարոնա՛յք «յառաջդիմականներ» եւ հայրենիքի նորընծայ պաշտպաններ, կը խորհի՞ք որ անհրաժեշտ է կատարել մտաւորական ներգաղթ մը,— այդ պարագային ի՞նչ պիտի տանիք Եւրոպայէն: Հայ համեստ կօշկակարը, դերձակը եւ գործարաններու սեւ աշխատաւորը իրենց հետ Հայաստան պիտի տանին մասնագիտութիւն մը, զոր սորվեցան այս օտար երկիրներուն մէջ, իսկ ի՞նչ պիտի տանիք դուք՝ մտաւորականներ եւ... կուլտուրականներ:

Պարա՛պ են ձեր թերթերը, օր մը օրանց չհետաքրքրուեցաք եւրոպական յառաջդիմութեանց եւ նորութեանց բարիքով՝ թարգմանաբար կամ քաղուածաբար, թերթերը լեցուցիք ձեր անժուր-ապուր պատմութիւններով եւ զզուելի mouchardageով, ա լա խսափիէ ժուռնալներով եւ դաւաճան մատնանշելու դիշերամարմաջ վայնասունով:

Ջանձրացա՛նք, ձանձրացա՛նք, ձանձրացա՛նք այս անպատիւ հայրենասիրութեանսալամուրայէն:

Գէթ մէկ օր տուն կանչեցէք խելքերնիդ, պարկեշտութիւն հագէք քիչ մը եւ երգեցէք մեր հին բանաստեղծներուն պէս, Պէշիկթաշլեան Մկրտիչի պէս, որ ուղեց վերջ դնել ազգամիջեան վէճերուն եւ վարկաբեկումներուն:

Տո՛ւր ինձ քու ձեռք, եղբայր իմ մեծ,
Որ մըրըրկաւ էինք զատուած...

Ա՛յս երգը կ'ուզէ մեր ժողովուրդը, ա՛յս քաղաքականութիւնը միայն:

Բայց եթէ դուք պիտի շարունակէք, բոշաներու ձեւով, կռիւ ընել եւ ղազէթա ծախել՝ առանց երբեք ուզելու հայ թերթերով մեզի ներկայացնել օտար մշակոյթին ծաղիկները, հայ միտքի աւազանին մէջ թափել յառաջապահ քաղաքակրթութեանց նուաճումները (այս ալ ներգաղթ է), վերջապէս եթէ դուք մտաւորական ներգաղթ չկատարէք իւրացնելով եւրոպական յառաջդիմութեան գանձերը, վստահ եմ որ օր մը Հայաստան հայրիկը պիտի ըսէ ձեզի.

— Դո՛ւք, որ Եւրոպայէն կամ Ամերիկայէն կուգաք, դուք անտարբեր դիտեցիք քաղաքակրթութեան ջրվէժին հոսիլը ձեր աչքին առջեւ ու չխորհեցաք հայ գրականութեան եւ հայ մշակոյթին աւազանին մէջ նետել ինչ որ կարելի էր յափշտակել այդ մեծ հոսանքներէն: Դուք քաղաքակրթութեան եւ մշակոյթի ներգաղթ չկատարեցիք, եւ հիմա ի՞նչպէս ձեզի չըսեմ Ամերիկացիին խօսքը.

Պու սու տայիմա պէօյլէ ախա՞ր:
Սիզ տէ էշէկ կիպի պաքա՞ր:

ԱՐԱՋ

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Սարմէնի «Ծաղկունք» ժողովածուն

ԽՄԲ.— Արտատպուած «Սովետական Հայաստան»էն (11 Յունուար), մեր հայերէնով.—

Իր այս գիրքով ստեղծագործական անվիճելի աճում է ցոյց տուած բանաստեղծ Սարմէն:

Հայրենի լեռներու երգիչն է ան: Անոր ստեղծագործութեան առաջին տարիներու բնորոշ կողմերն են՝ խանդավառութիւնն ու լաւատեսութիւնը: Սկիզբները Սարմէնի նիւթը հանդիսացաւ Հայրենիքի ազատագրութիւնը, նոր կեանքի կառուցումը: Ցետագային սկսաւ՝ խանդավառ տողերով, երգեր նուիրել նոր կեանքի հեղինակներ՝ Լենինին եւ Սթալինին: Ասիկա դարձաւ անոր քնարերգութեան էական եղանակներէն մէկը:

«Դու մեզ բերիր անմահ արեւ խնդութեան,
Պարգեւեցիր ազատ ու նոր Հայրենիք,
Ջրահ հագաւ երկիրը մեր՝ Հայաստան,
Պաշտպան կանգնեց իր նոր կեանքին երջանիկ:
Ապրիր յաւէտ, ով հանճարեղ Առաջնորդ,
Դու մեր կեանքի, Հայրենիքի փրկարար,
Փառքի գագաթ, գարնան պայծառ առաւօտ,
Մեր հուրն անշէջ, մեր գերագոյն զօրավար»:

Նոր գաղափարներու մարմնաւորման համար կը ստեղծուի նիւթական հիմ, կը կառուցուին գործարաններ եւ համալսարաններ, ջուր կը ստանան ծարաւ դաշտերը, քսենոֆոնեան գիւղը կը փոխէ իր դէմքը, կաւէ քաղաքները կրանիթ կը հագնին: Ընկերվարական շինարարութիւնը կը խանդավառէ բանաստեղծը ու ան կ'երգէ «կառուցման պաթոսը, մուրճերի համերգը»: Ասիկա կը դառնայ Սարմէնի քնարերգութեան երկրորդ էական եղանակը: Ան կ'երգէ ընկերվարութիւնը եւ զայն կերտողները — աշխատանքի հերոսները, կ'երգէ նորը, գեղեցիկը, հերոսականը, միշտ լաւատեսութեամբ, միշտ հաւատալով պայծառ ապագային:

Երբ սկսաւ հայրենական պատերազմը, «Ցոյսերի հովիտ»ին վրայ սպառնալիք կախուեցաւ: Ֆաշական բարբարոսները կը սպառնային մարդկային ազատութեան, դարաւոր մշակոյթին, կը սպառնային մանաւանդ, Խ. Միութեան, որ մարդկային իղձերու օրրանը դարձաւ, եւ ահա Սարմէն ատելութեան եւ պայքարի կոչ կ'ուղղէ՝ կուրծքով պաշտպանել խորհրդային ժողովուրդներու մեծ հայրենիքը, փշրել իր հայրենիքի գլխէն կախուած «Թունաւոր Թուրը»:

Սարմէնի քնարերգութեան երրորդ եղանակը այս ռազմի երգերն են:

Պատերազմը վերջացաւ յաղթանակով, ստեղծուեցան խաղաղ աշխատանք, ընկերվարութեան կառուցման նոր հնարաւորութիւններ: Պատերազմը աւարտելէն վերջ, հայ ժողովուրդը կ'ապրի մէկ ուրիշ նոր ուրախութիւն՝ խորհրդային մայր հայրենիք կը վերադառնան մեծ փոթորիկէն քըշուած պանդուխտները: Սարմէն նոյն խանդավառութեամբ կ'երգէ վերադարձի երգեր, հայրենիքի երգեր:

Հայրենիքի, անոր բնութեան, անոր պայծառ ապագայի երգերը նոր չեն Սարմէնի ստեղծագործութեան մէջ, եւ այդ անոր քնարերգութեան չորրորդ նիւթն (թեմա) է:

Բանաստեղծը սակայն չէ մոռցած իր անցեալը, իր «կարկտահար» մանկութիւնը, «դաժան կեանքի» իր ուղեւորութիւնը: Այդ բոլորը երբեմն կը մռայլեցնեն անոր յուշերը եւ ան կ'ըսէ.

«Հին կեանքը... որպէս մի խորթ մայր,
Իմ սրտին տուեց լոկ թախիծ ու թոյն»:

Բայց այդ յուշերը պահ մը միայն կը տեւեն, անոնք էական չեն Սարմէնի ստեղծագործութեան մէջ, որոնք մեծ մասով կը յիշատակուին հակադրութեան համար, որովհետեւ նոր կեանքը սրբած է անոր սրտի թախիծը, թոյնը եւ բանաստեղծը իրաւամբ կ'ըսէ.

« Հասել եմ ես այս օրերին,
Ու արցունքի էլ ոչ մի լար
Չի ծանրանում իմ քնարին,
Իմ քնարին՝ սրտիս պէս վառ»:

Ահա Սարմէնի քնարերգութեան էութիւնը «Ծաղկունք»ի մէջ եւ անկէց դուրս: Սարմէնը քնարերգակ է, կ'երգէ անձնական ապրումներ, բայց այդ ապրումներուն մէջ ան խորապէս կը հակի դէպի հանրայինը, որովհետեւ բանաստեղծը իր ամբողջ գիտակցութեամբ, իր ստեղծագործական էութեամբ, իրականութենէն ստացած բոլոր գըրգիռներով իր ժամանակին հետ է: Այդ իսկ պատճառներով առողջ է Սարմէնի քնարերգութիւնը:

«Ծաղկունք» հաւաքածոյին մէջ հեղինակը զետեղած է, փոքր բացառութեամբ, իր ստեղծագործութեան լաւագոյնը, ծաղիկները: Այդ ծաղիկներուն մեծ մասը ունին միեւնոյն բոյրը, այն բոյրը՝ որ կ'ոգեւորէ նոր մարդը, կը մղէ աւարտելու այն հոյակապ շէնքը, որուն ճարտարապետները հանդիսացան մարդկութեան մեծագոյն հանճարները:

«Ծաղկունք»ի մէջ տեղ գտած են նաեւ բանաստեղծին տարբեր ժամանակներու մէջ գրած գիւցազներգութիւնները (էպիքական երկերը), որոնցմէ լաւագոյններն են Հոկտեմբերի մեծ ռազմավարութիւնը՝ Լենինի նուիրուած ժողովրդական գիւցազնավէպի՝ «Լենին փաշայի» մշակումը եւ մանաւանդ «Խանդութ»ը: Սարմէն կերտած է ասիկա, հարազատ մնալով ժողովրդական ստեղծագործութեան ոգիին:

Սարմէնի երկերը զերծ չեն նաեւ թերութիւններէ, որոնք տեղ գտած են դժբախտաբար այս ժողովածուին մէջ ալ: «Ծաղկունք» անունը պէտք է ստիպէր հեղինակը անոր մէջ չդնելու համար անմշակ գործեր, ինչպէս «Նամակ բարեկամիս», «Տօնական գիշեր», «Կրակ» եւն.:

« Նամակ-բարեկամիս» իր բովանդակութեամբ մուտքի բանաստեղծութիւնը, որուն մէջ հեղինակը կը նկարագրէ իր կեանքն ու իր նոր աշխարհը, չափազանց ձգձգուած է: Անոր մէջ կան տուներ, որոնց քանի մը տողերն են միայն բանաստեղծական, իսկ միւս տողերուն մէջ յուզում չկայ: Ասկէց բանաստեղծը պէտք է հանէ համապատասխան հետեւութիւն: Նիւթի բազմազանութեան եւ հրատապութեան հետ միաժամանակ՝ անհրաժեշտ է խորացնել ձեւի կատարելութեան եւ ինքնատիպութեան ձգտումը: Սարմէնի բանաստեղծութիւնները անկասկած աւելի կը շահէին, եթէ ան ջանար վերջ տալ կարգ մը բանաստեղծութիւններու մէջ նկատելի խզումը յղացման եւ կատարման միջեւ, աւելի նորութիւն մտցնել իր արտայայտչական միջոցներու մէջ:

Սարմէն յաճախ պահանջուած ուշադրութիւնը չի դարձներ իր համեմատութիւններուն ու մակդիրներուն: Օրինակ, իր մեծ հայրը բնորոշելու համար հեղինակը ուրիշ մակդիր չէ գտած քան «կորաքամակ» եւ «ծեր» մակդիրները: Մեծ հօրը հանդէպ ունեցած քնարերգական ապրումները չեն

Ապուլ Ալայի յիշատակին

(ԱԲՈՒ ԼԱԼԱ ՄԱՀԱՐԻ)

ԽՄԲ.— Հալէպի Արեւելքէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները, շատ գեղեցիկ նախաձեռնութեան մը մասին.—

Դէպի Մաարրա կազմակերպուած ուխտագնացութիւնը տեղի ունեցաւ Յունուար 31ին, համաձայն նախապէս կազմուած ծրագրին: Որոշեալ ժամուն, կարաւանը ճամբայ ելաւ հինգ ինքնաշարժներով: Մաարրայի մէջ, կառավարիչը կը սպասէր արդէն Շիրմատունին առջեւ, ընկերակցութեամբ ոստիկանապետին եւ այլ պաշտօնական ներկայացուցիչներու: Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, շուրջ Մաարրայի ամբողջ բնակչութիւնը խռնուեցաւ Շիրմատունին շուրջ, որուն առջեւ, ոստիկանները մեծ դժուարութեամբ կը զսպէին հետաքրքիրներու խուժումը:

Հ.Մ.Ը.Մ.ի երէց սկաուտներէն ջոկատ մը բարեւի կեցան մեծ բանաստեղծին շիրիմին առջեւ: Ապա, տպաւորիչ այս հանդիսութեան մէջ, Զարեհ վրդ. զետեղեց ՆԱՅԻՐԻի ծաղկեպսակը: Ծանօթ արաբագէտ Պ. Ներսէս Պարսումեան կարդաց արաբերէն ուղերձ մը (տես վարը) որ խորունկ յուզումով ունկնդրուեցաւ ներկայ խուռն բազմութեան կողմէ: Ի պատասխան հայ ժողովուրդին զգացումները արտայայտող այս ուղերձին, խօսք առաւ արաբ մամուլի ներկայացուցիչներէն Պ. Ֆարիտ Թուէյ եւ զգածուած շեշտերով յայտնեց իր շնորհակալութիւնը յարգանքի այս ցոյցին առիթով: Երբ Պ. Թուէյ կ'արտասանէր իր խանդավառ խօսքերը, շրջապատին մէջ խռնուած արաբ բազմութիւնը ջերմապէս կը ծափահարէր ու կը լսուէին «կեցցեն Հայերը, Հայերը մեր եղբայրներն են, կեցցէ Հայ Մութրանը»:

Այցելուները յաջորդաբար ստորագրեցին յիշատակի մատեանին մէջ, եւ մատենադարանին մէջ դետեղուեցան մէկ մէկ շքեղակազմ օրինակներ Աւետիք Իսահակեանի «Աբու Լալա Մահարի»էն, որոնց վրայ արաբերէն լեզուով կար հետեւեալ մակագրութիւնը.— «ԱՐԱԲ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾԻՆ՝ ՀԱՅ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԵԱՆ ԱՊՐՈՂ ՆԱՀԱՊԵՏԻՆ ԱՅՍ ԳՈՐԾԸ»: Անցողակի ըսենք, թէ պահելով հանդերձ Մաարրիի դարաւոր շիրմաքարը իր բնական վիճակին մէջ, կառավարութիւնը անոր շուրջ շինել տուած է հոյակապ շիրմատուն մը՝ պարտէզով, մատենադարանով եւ յարակից սրահներով: Շիրմատունէն, թափօրը ուղղուեցաւ Մաարրայի մեծամեծներէն Թալէպ պէյ Հիրաքիի պալատը, ուր աւելի քան երկու ժամ տեւող մտերմական այցելութեամբ մը հայ հիւրերը զրոյց ունեցան արաբ ղեկավարութեան հետ, յաջորդաբար ոգեկոչելով Մաարրիի կեանքն ու գործը, հայկական տեղահանութիւնները, հայ ժողովուրդին կեանքը Սուրիոյ մէջ: Երկար խորհրդածութեանց նիւթ ստեղծեց նաեւ Սուրիոյ վերջին ազատագրական պայքարը, որուն ընթացքին Հայերու ուղղամիտ եւ հայրենասէր կեցուածքը, ըստ երեւոյթին, յաւիտենական երախտագիտութեան եւ սիրոյ հետքեր թողած է արաբ ղեկավարութեան մտքին մէջ:

Մաարրայի այժմու երեսփոխան եւ նախկին պարենաւորման նախարար Հիքմէթ պէյ Հիրաքի իր բնակարանին մէջ պատրաստած էր ճոխ ճաշասեղան մը, 30ի հասնող հայ հիւրերուն համար: Արաբ աւանդական հիւրասիրութիւնը, տանուտիրոջ ազնուական վերաբերումը եւ փոխադարձ սիրոյ զգացումը՝ շուտով ճաշը վերածեցին կատարեալ խնջոյքի մը: Կրկին խօսակցութեան նիւթը՝ հայեւարաբ բարեկամութիւնը, Արաբներու անխառն հիացումը հայ աշխատաւոր բազուկին եւ մաքուր զգացումներուն հանդէպ: Արդարեւ, հայեւարաբ եղբայրակցութեան ոգեկոչումը ոչ մէկ տեղ այնքան խորիմաստ է, որքան Մաարրայի մէջ: Տարագրութեան շրջանին, տասնեակ հազարաւոր Հայեր փրկուեցան Համայի եւ Մաարրայի մէջ, շնորհիւ արաբ ազգաբնակչութեան, որ մերժեց ջարդի հրամանը գործադրել ու տեղ տուաւ մեր հալածական խլեակներուն: Այս բոլորին ոգեկոչումը, տեղին մեծամեծներուն իսկ բերնով եւ, մանաւանդ, բուն իսկ Մաարրայի մէջ փրկուած Հայերու ներկայութեան (որոնցմէ շատեր կային խումբին մէջ) տիրող մթնոլորտին տուին իրապէս խորհրդաւոր ու վեհաշուք պահի մը ծանրութիւնը:

Ուշ ատեն ինքնաշարժները ճամբայ ելան դէպի Հալէպ, ողջերթի անկեղծ ու սիրալիր մաղթանքներովը Մաարրայի արաբ ղեկավարութեան, որ դարնան, երկրորդ այցելութեան մը խոստումը առնելէ ետք միայն թոյլ տուաւ հիւրերուն մեկնումը:

★ Ահաւասիկ Պ. Պարսումեանի արաբերէն ուղերձը.—

«Ամէն անգամ որ յիշենք Ապուլ Ալայի անունը, մեզ կը պատէ յարգանքի անսահման զգացում մը, եւ մենք՝ երկիւղածութեամբ կը խոնարհենք մեր գլուխները՝ արաբ այս մեծ հանճարին առջեւ:

Հայ ժողովուրդը որ սիրոյ եւ եղբայրութեան կապերով միացած է արաբ ազնիւ ժողովուրդին, արժանաւորապէս գիտէ յարգել արաբ երեւելի դէմքերը: Հայեւարաբ բարեկամութեան կապերը վերջին քառորդ դարուն շատ աւելի զօրացան, որովհետեւ երկու ժողովուրդներու ընկերային, գիտական եւ մշակութային զարգացումները ունին միեւնոյն ուղին:

Մենք, հայ մտաւորականներս, վերջերս ծանօթացանք բազմաթիւ արաբ տաղանդներու, եւ մօտէն սկսանք հետեւիլ արաբական գրականութեան գանձերուն: Անվիճելի է որ, հայ ժողովուրդը մտաւոր եւ հոգեկան գետնի վրայ ամենամօտիկ ժողովուրդն է արաբ ազգին, որովհետեւ երկու ցեղերն ալ գաղափարապաշտ ազնիւ ցեղեր են: Կը սիրեն խորանալ ուսմանց եւ գիտութեանց մէջ: Հայ գրականութեան մէջ, Ապուլ Ալա Մաարրին ունի իր բացառիկ դիրքը: Ապուլ Ալա Հայոց մէջ յայտնուեցաւ մեծ բանաստեղծ Աւետիք Իսահակեանի «Աբուլալա Մահարի» դրքոյկով: Թերեւս Ա. Իսահակեան ոչինչ կարդացած է Ապուլ Ալայէն. սակայն իր ներշնչման աղբիւրն է Ալայի ոգին: Երկու բանաստեղծներն ալ կ'երգեն նոյն երգը, եւ կեանքը կը գտնեն անիմաստ: Ապուլ Ալա ապրեցաւ մեկուսացած կեանք, մինչդեռ Ա. Իսահակեանի կեանքը կը ներկայացնէ անոր հակապատկերը: Իսահակեան ներկայիս անդամ է Երեւանի Հայկական Ակադեմիային:

Ապուլ Ալա յաւիտենական փարոս մըն է, որմէ լոյս առած են մեծ ու փոքր ազգեր: Իտալացի գրող Տանթէ եւ անգլիացի Միլթըն, ներշնչուած Ալայի ոգիով, գրեցին իրենց գլուխ գործոցները, «Աստուածային կատակերգութիւն» եւ «Դրախտ Կորուսեալը»:

Ապուլ Ալա առաջին արաբ գրողն է, որ արաբ գրականութեան մէջ մտցուց քննադատական միտքը: Եղաւ անաչառ քննադատ: Չենք սխալիր, եթէ ըսենք թէ Ապուլ Ալա արաբական գրականութեան մէջ բացաւ նոր դարաշրջան մը: Ան իր աջ ձեռքին մէջ բռնեց բանաստեղծութեան լոյսը, իսկ ձախին մէջ՝ կշիռը իմաստասիրութեան: Ապուլ Ալա արեգակի պէս փայլեցաւ Մաարրայի երկինքին վրայ, եւ իրմով անմահացուց այս աւանը:

Մեծ մարդ մըն է Մաարրին, եւ վաւերական մեծ արժէք, որ արժանի է ժողովուրդներու յարգանքին: Յաւիտենական փառքն է արաբ գրականութեան:

Կը վերջացնենք մեր խօսքը, անգամ մըն ալ երկիւղածութեամբ խոնարհելով Մեծ վարպետի անշէջ հոգիին եւ անոր այս խոնարհ շիրմին առջեւ:

Փա՛ռք այն հողին, որ սնոյց քեզ, ո՛վ մեծ վարպետ»:

ՊՈՒՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

Արտէլային

«Արտէլ» բառին իմաստին ծանօթանալու համար, աստին-անդին բաւական դիմումներ կատարեցի եւ սակայն կարելի չեղաւ յստակ գաղափարով մը լուսաբանուիլ: Քիչ մնաց «ոչ-հառաջդիմական»ներու կարգը պիտի դասուէի: Ուրեմն ետ կեցայ աւելի առաջ երթալէ...

Հնչումը ազուոր է: Հայ լեզուն կը ճոխանայ նոր որդեգիրով մըն ալ: Սանկ հայերէնի հոտ մըն ալ կուգայ այս բառէն, կ'երեւայ ,«Արտ» գոյականին՝ բայացած ձեւն է ան: «Արտէլ»ը ճախճախուտներն ու քարքարուտ տեղուանքը, բարեբեր արտերու վերածել կրնայ նշանակել:

Ամէն պարագայի մէջ, հիմակուհիմա, կ'ենթադրեմ որ «արտէլ»ը թարգմանութիւնն է մեր «ժողով-ժողովականութիւն» բառերուն:

«Ներկայիս, մեր լրագիրներուն մէջ, յաճախակի գործի լծուած է այս բառը: «Ժողովի կը հրաւիրուին, դերձակները, ժամագործները, գլխարկաշէնները, ոտնաման շինողները, փայտակերտողները եւայլն «արտէլ»ի անդամները»:

Կը յուսամ, օր մը ժողովի պիտի հրաւիրուին՝ ածիլողները, արդուկողները, ծեփողները, ներկողները, «դաւադրութիւն» երեւան հանողները, «հակահայաստանեան» Հայեր ճարողները, հաւկիթի մէջ մազ գտնողները, եզին տակ հորթ փնտռողները, բարեյոյսներ ճարողները «արտէլ»ի անդամները:

Եւ որպէսզի ոչ մէկ Հայ բացը մնայ, ուսէ արտէլէ, պիտի կազմուին յետադիմականներու, չէզոքներու, կէս-կուսակցականներու, քառորդ համերաշխասէրներու, անտարբերներու, մարդու չհաւնողներու, քրիստոնեայ յեղափոխականներու, համեստ հպարտներու, ուս թօթուողներու «արտէլ»ներ:

Անշուշտ տիրացուներու, սարկաւագներու, տէրտէրներու եւ տէրտէրցուներու, բուրվառողներու, քղանցք համբուրողներու, անկրօն հաւատացեալներու, կրօնատեաց եպիսկոպոսասէրներու արտէլներն ալ հրապարակ կրնան կանչուիլ:

Առողջապահական տեսակէտով օգտակար կ'ըլլան եթէ կազմուին փորի ցաւի, քերուըտուքի, խիթ ունեցողներու, կարճատեսներու, չափազանցատեսներու, իրենց անձին շուրջ միայն դարձողներու, իրենք-զիրենք հակառակորդներով շրջապատուած կարծողներու կամ հալածախտէ տառապողներու, իրենց ստամոքսը ամբարանոց կարծողներու, քանչորս ժամ թղթախաղի սեղանին առջեւ նստողներու, մէկ պտակով տասը կնկան հետ ապրողներու, պարասրահներու մէջ մինչեւ լոյս տախտակամած շփողներու, հանդէսներու մէջ ափ պայթեցնողներու, քառասունէն վերջ սիրահարողներու, տարիներով ջուր խմած դաւաթին մէջ թքնողներու, ուղեղը գրպանի մէջ փոխադրածներու, սիրտը ստամոքսի հետ շփոթողներու «արտէլ»ներ:

Բայց այս բոլորէն դուրս մնացած եւ ամենակարեւոր մէկ ճիւղ մըն ալ կայ որուն համար արտէլի մը կազմութիւնը անյետաձգելի պահանջ դարձած է այսօր, Հայերուս համար: Ներգաղթի կեդր. Կոմիտէին բարեհաճ ուշադրութեանը կը յանձնենք զայն,— «Հանդիսագործներու Արտէլը»:

Բոլոր միւսները կարելի է յետաձգել առայժմ, սակայն այս վերջինին պէտք է նախապատուութիւն տալ: Նոյնիսկ Ֆրանսահայ ներգաղթի առաջին կարաւանը պէտք է կանխէ այն, երթալ օր առաջ սրահներ վարձելու, յայտագիր պատրաստելու, տոմսերը տեղաւորելու, պիւֆէի համար որկորապխտոյք հայթայթելու համար, որպէսզի երբ ֆրանսահայ կարաւանները հասնին Երեւան, պատրաստ գտնեն իրենց այնքան սիրական հանդէսները:

Թէեւ մեծ կորուստ մըն է հանդիսագործներու հեռացումը՝ Փարիզի սրահատէրերուն համար, քանի որ անոնք պիտի կորսնցնեն իրենց առատաձեռն հայ յաճախորդները, իրենց եկամուտի գլխաւոր աղբիւրը:

Նոյնպէս մեզ, հոս մնացող Հայերուս համար ալ ցաւ մըն է անոնցմէ զրկուիլը, բայց եւ այնպէս, պէտք է սիրով յանձն առնել այդ զրկանքը՝ ի սէր մեր հայրենիքին եւ մեր եղբայրներուն:

Այս կերպով մենք հոս, ժամանակ կ'ունենանք գոնէ կիրակի օրերը մեր ընտանիքին եւ զաւակներուն երեսը տեսնելու, մեր տունովը զբաղելու եւ Ներգաղթի ծախքերուն համար ալ քանի մը ֆրանք խնայելու:

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐԸ

Փետրուար 15ին, շաբաթ երեկոյ, Պրիւսէլի Աքասօվա սրահին մէջ տեղի ունեցաւ սկաուտական հաճելի հաւաքոյթ մը, ի ներկայութեան բազմաթիւ հայրենակիցներու: Այդ առթիւ խօսեցաւ Փարիզէն՝ Հայ Արիներու պետ Տոքթ. Գուրգէն Մեծատուրեան, որ բացատրեց սկաուտներու դերն ու կարեւորութիւնը, մանաւորապէս հայ երիտասարդութեան մէջ, վառ պահելու համար ազգային ոգին: Բանախօսութենէն վերջ, ներկայացուեցան սկաուտական շարժանկարներ, երգեր ու խաղեր, ստեղծելով զուարթ մթնոլորտ մը:

Շաբաթ եւ կիրակի օրերը Պրիւսէլի Սկաուտական Տան մէջ ցուցադրուած էին հայ արիներու ձեռական աշխատութիւնները մէկը միւսէն գեղեցիկ ու հետաքրքրական: Մասնաւոր գնահատութեան արժանի էին Հայաստանի ձեռակերտ քարտէսները, հայկական դրոշմ կրող նկարներն ու ձեռագործները եւ ուրիշ բազմաթիւ շահեկան աշխատութիւններ: Այցելուներուն մէջ աչքի կը զարնէին նաեւ պելժ համակիրներ, որոնք հետաքրքրութեամբ կը դիտէին մեր արիներուն գործերը եւ կը գնահատէին զանոնք:

Մեր գաղութին սկաուտական այս գովելի շարժումը կը պարտինք երկու կարող ղեկավարներու՝ Լեւոն Սարուխանի եւ Սերժ Քալանթարեանի անձնուէր ջանքերուն:

Հոս տեղին է յիշել թէ՝ մեր գաղութին սկաուտներն ալ հրաւիրուած են մասնակցելու այս տարուան մեծ ճամբարին, որ կը կրէ «Խաղաղութեան ճամբար» անունը եւ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ օգոստոս 9—21, Moissonի մէջ, Փարիզէն 70 քիլոմեթր հեռու, շուրջ 30.000 ամէն ազգի սկաուտներու մասնակցութեամբ: Հայերը պիտի ունենան 140 ներկայացուցիչներ՝ Ֆրանսայէն, Եգիպտոսէն եւ Պելժիայէն: Այսպիսի բանակումներ տեղի կ'ունենան չորս տարին անգամ մը զանազան երկիրներու մէջ:

Վերջացնելէ առաջ, ըսենք թէ հակառակ կարգ մը դժուարութիւններուն, հայ արիներու մասնակցութիւնը կարելի եղած է ապահովել, շնորհիւ կրովի դիմումներու:

Հ. Տէրունի

արտայայտեր այդ մակդիրները: Նոյն բանաստեղծութեան մէջ իր եղբօր մասին ըսած է «հսկայ վեհ ու յաղթանդամ», մակդիրներ՝ որոնք ընդհանուր են եւ ոչ մէկ պատկերացում կուտան որոշակի մարդու մասին եւ դրեթէ կը կրկնեն նոյն միտքը: Սարմէն առ հասարակ պէտք է խուսափի աւելորդ (հիպերբոլիկ) մակդիրներէ, ինչպէս «պարթեւ հսկայ», «պարթեւ տիտան»: Այս տեսակ բնորոշումներ, որ գործածուած են թէ՛ ժայռի համար եւ թէ մարդու՝ յարմար են Տորք Անգեղին, բայց ոչ իրական մարդուն:

«Լենին», «Ստալին», «Կոմիտաս», «Գագել մանկութեան մասին», «Ընկուզենին», «Արագիլներ» բանաստեղծութիւններու հեղինակը անշուշտ կրնայ խուսափիլ այդ թերութիւններէն:

Մ. ՀԻՒՍԵԱՆ

Հնդկաստանը պիտի պարպուի մինչեւ 1948 Յունիս

ՆՈՐ ՓՈԽԱՐՔԱՅ ՄԸ ՆՇԱՆԱԿՈՒԵՑԱՒ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին փետրուար 20ի նիստին մէջ, վարչապետը յայտարարեց թէ Հնդկաստանի փոխարքայ նշանակուած է ծովակալ լորտ Մաունթպէթըն, յաջորդելով մարէշալ Ուէյվըլի որ ետ կանչուած է։ Յետոյ ըրաւ շատ աւելի ծանրակշիռ յայտարարութիւն մը,— Անգլիա Հնդկաստանը պիտի պարպէ մինչեւ 1948 Յունիս։ «Նոր փոխարքային պաշտօնը պիտի ըլլայ հնդկական ձեռքերու յանձնել բրիտանական Հնդկաստանի կառավարութեան պատասխանատուութիւնը, այնպիսի եղանակով մը որ ապահովէ Հնդկաստանի երջանկութիւնը եւ բարգաւաճումը»։

Այս յայտարարութենէն անմիջապէս վերջը, Չըրչիլ ոտքի ելլելով հարցուց թէ ի՞նչ անհամաձայնութիւններ ծագած են փոխարքային եւ կառավարութեան միջեւ։ Վարչապետը պատասխանեց թէ չուզեր որ եւ է բան աւելցնել իր յայտարարութեան վրայ։ Չըրչիլ դիտել տուաւ թէ ընդդիմադիրները իրաւունք ունին բացատրութիւն պահանջելու։ Պ. Էթլի (վարչապետ) ըսաւ թէ Հնդկաստանի նոր կացութեան հետեւանքով անհրաժեշտ էր փոփոխութիւն մը կատարել։ Չըրչիլ նորէն պատասխան պահանջեց, կծու ակնարկներ ուղղելով։ Պ. Էթլի նեղսրտելով երեսին տուաւ.— «Երբ դուք վարչապետ էիք, շատ մը մեծ փոփոխութիւններ կատարեցիք զինուորական թէ քաղաքային անուանումներու մէջ, առանց բացատրութիւն տալու»։ Չըրչիլ ձեռքը սեղանին զարնելով հարցուց թէ ինչո՞ւ պաշտօնանկ ըրին բարձրաստիճան սպայ մը որ այնքան մեծ կարողութեամբ ծառայած էր կառավարութեան։ Պահպանողականները կը ձայնակցէին, «պատասխանեցէք» պոռալով։ Պ. Էթլի մինչեւ վերջը մերժեց պատասխանել։ Կաս կարմիր դարձած էր, եւ դուրս ելաւ, մինչ նախորդ վարչապետին կուսակիցները կը շարունակէին աղաղակել.— «Պատասխանեցէ՛ք»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԷՆ կը հեռագրեն թէ հրէական Իրկուն Զվայ կոմիտէին ահաբեկիչները Եչ. դիշեր պայթեցուցին Պաղեստինի նաւթուղին, որ օրական 80.000 տակառ քարիւղ կ'արտադրէր։ Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ պայթումները տեղի ունեցան Հայֆայի շրջանին մէջ եւ համանուն ծոցին մօտ։ (Իրաքի քարիւղը Միջերկրական կը հասնի այս ճամբով)։ Դէպքէն վերջը անգլիախօս կին մը հեռաձայնով հաղորդեց թէ ձեռնարկը իրենք սարքած էին (Իրկուն Զվայ), նկատելով որ անգլ. կառավարութիւնը աքսորած է իրենց երկիրը վերադարձող Հրեաները։ Հարցաքննուեցան հարիւրաւոր կասկածելիներ, միայն Թէլ Ավիվի մէջ՝ 650 հոգի։ — Պաղեստինէն 5000 գերման Հրեաներ անգլ. իշխանութեանց դիմած են, Գերմանիա վերադառնալու համար։

ՑՈՒՐՏԸ մէկէն մեղմացաւ ուրբաթ օր, Փարիզի մէջ, թեթեւ ձիւն մը տեղացած ըլլալով։ Իսկ Անգլիոյ մէջ անընդհատ ձիւն կը տեղայ, խանգարելով փոխադրութիւնները եւ սաստկացնելով ածուխի տագնապը։ Նաւարկութիւնը վտանգուած է Հիւս. ծովուն եւ Մանշի մէջ։ Նորվեկիա վերահաստատեց ելեկտրական ուժի սահմանափակումը, որմէ մասնաւորապէս կը նեղուին 400.000 բնակիչներ։ Տանըմարքայի մէջ ձայնասփիւռ կոչեր ուղղուեցան չորս միլիոն բնակիչներու, որպէսզի կարելի եղածին չափ քիչ ածուխ եւ կազ գործածեն։ Պերլինի առողջապահական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ 170 հոգի մեռած են ցուրտէն, դեկտ. 1էն փետրուար 12։ Սաքսոնիոյ մէջ միայն յունուարի ընթացքին մեռած են 127 հոգի։ Փորթուկալի մէջ գետերը յորդած ըլլալով, բազմաթիւ գիւղեր հաղորդակցութենէ զրկուած են եւ հազարաւոր գիւղացիներ անօթութեան դատապարտուած։ Պոլսոյ մէջ ալ ածուխ չկայ։

75 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ, 300 հոգի վիրաւորուեցան Լոս Անճըլէսի մէջ, իբրեւ հետեւանք ահռելի պայթումի մը, որուն յաջորդեց հրդեհ մը։ Ամենամեծ աղէտն է այս Գալիֆորնիոյ այդ քաղաքին համար, 1933ի երկրաշարժէն ի վեր։

2.500.000 ՋՈՀԵՐՈՒ արիւնը քաւելու համար, մարտ 14ին պիտի դատուի Ռուտոլֆ Հօէս, Վարշաւայի մէջ։ Ամբաստանեալը նախկին հրամանատարն է Օսվիեմի դժոխք - արգելարանին, եւ խոստովանած է թէ պատասխանատու է 2.500.000 կալանաւորներու սպանութեան։ Իբրեւ վկայ կանչուած են 150 հոգի, որոնց մէջ կան բժիշկներ եւ գիտնականներ։

ՄԱՐԷՇԱԼ ՔԷՍԷԼՐԻՆԿԻ դատը կը շարունակուի Վենետիկի մէջ։ Ամբաստանեալը յայտարարեց թէ Մուսոլինի կ'ուզէր ոչնչացնել Հռոմի հին փողոցները, բայց ինք արգիլեց յանուն մշակոյթի եւ մարդասիրութեան։ Յետոյ պատմեց թէ Հռոմի մէջ պատուիրեց իր զինուորներուն անվնաս ձգել Տիբերիայի երկու հազար տարուան կամուրջները։ Վերջապէս պնդեց թէ նոյն հոգածութիւնը ունեցաւ իտալական բոլոր քաղաքներուն մէջ, փրկելով գեղարուեստական գանձերը։

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Շ. ԳԱՐԱՀԻՍԱՐՑԻՆԵՐՈՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ, 15 Փետրուար.— Շապին Գարահիսարի շրջանին Վերաշինաց Հայր. Միութիւնը կուգայ հրապարակաւ յայտարարել թէ լուծուած է ընդհ. ժողովներու որոշումով եւ կը միանայ Համասեբաստացիական Շինարար — Միութեան Ֆրանսայի շրջանին։

Այս առթիւ կոչ կ'ընենք բոլոր Շապին Գարահիսարցի հայրենակիցներուն, որ անդամագրուին Համասեբաստացիական Շինարար Միութեան մասնաճիւղերուն, իրենց շրջաններու մէջ, իբրեւ հին անդամներ։

Սիրելի հայրենակիցներ այս է միակ ուղիղ ճամբան.— միանալ Համասեբաստացիական Շինարար Մեծ Միութեան որպէսզի ուժերու ու ճիգերու համախմբումով կարենանք իրականացնել մեր բաղձանքը, նոր Շապին Գարահիսարցիներս ալ ունենանք մեր բաժինը Նոր Սեբաստիա Աւանին մէջ։

Ուրեմն, նկատի առնելով որ Վալանսի մեր կեդր. վարչութիւնը ոեւէ գործունէութիւն չէ ունեցած, կ'առաջարկենք իր մօտը եղած գումարը յանձնել Համասեբաստացիական Շինարար Միութեան Ֆրանսայի շրջանի ենթակեդր. վարչութեան։

Շ. Գարահիսարի Մարսէյլի Մ. ճիւղի վարչութեան լիազօր քարտուղար՝ Գարեգին Գալուստեան
(Կնիք)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Արապեան ընտանիքը եւ պարագաները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Գեր. Տէր Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի՝ կաթողիկոսական պատուիրակ Թեմին Հայոց Եւրոպիոյ,— որ հաճած էր յատուկ գրով մը իր հայրական մխիթարիչ խօսքերը ուղղել Ֆր. Հայ Ազգ. Ընդհ. Միութեան Կեդր. Փարիզի Շրջ. Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղի վարչութեանց, ինչպէս նաեւ բոլոր անոնց, որոնք բարութիւնն ունեցան անձամբ կամ գրով իրենց վշտակցութիւնը յայտնելու ողբացեալ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԱՆՆԻԿ ԱՐԱՊԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ։

Այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի Ներգաղթի Ֆոնտին կը նուիրեն.— Պ. Հ. Աղապէկեան 500 Ֆր. եւ Lemonnier ընտանիք 100 Ֆրանք։

Տարեկան պարահանդէս

Ալֆորվիլի ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton)։ Սպանիական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով։ Սեղանները թուագրուած են, ապահովել։ Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գ. ԼԱԶԵԱՆԻ

Հայաստան եւ Հայկ. Դատը

(ՎԱՒԵՐԱԳՐԵՐ)

Լրացուցիչ տեղեկութիւններով միասին Հայկ. Դատի շահեկան վաւերագրեր, Իսրայէլ Օրիէն մինչեւ մեր ժամանակները։ Դաշինքներ, Ցարերու հրովարտակներ, մեծանուն հայ գործիչներ, Հայերու մասնակցութիւնը 1812ի, 1826ի, 1878ի, 1914ի, 1941ի պատերազմներուն։ Պետական դէմքերու յայտարարութիւններ ի նպաստ Հայերուն, Ուիլսընի իրաւարարական վճիռը, Պերլինի, Վերսայլի, Լօզանի խորհրդաժողովները, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռ. Ազատական կուսակցութիւններու ծրագիրներուն քաղաքական բաժինները։ Էջմիածին, Պոլսոյ Պատրիարքութիւն եւ բարենորոգումներ։ Տեղահանութեան դաղտնի վաւերագրեր, Թուրքիոյ բաժանումը, Ա. Ահարոնեանի քաղաք. օրագիրը։ Հայաստանի խորհրդայնացումը, դեկրետներ։ Բ. համաշխարհային պատերազմը, Ատլանտեան Զարթերը, Էջմիածինի համագումարը, Հայկ. Դատի ի նպաստ դիմումներ, ներգաղթի դեկրետը, Խ. Միութիւն եւ Թուրքիա եւն. եւն.։

Մեծադիր 400 էջ, մաքուր թուղթ, գին 350 Ֆր.,
Դիմել Գրատուն Հրանտ Սամուէլ, 51 rue Monsieur le Prince, Paris :

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱՒԻՐ ԽԱՆԷՏԱՆԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց առաջնեկ զաւկին՝ ԺԻՐԱՅՐ-ԱԼԷՆԻ (10 Փետրուար, 1947, Փարիզ)։

ՀՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի անդամական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

SURPRISE PARTY

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ, այս կիրակի, ժամը 3էն 8, 8 rue Danton (métro Odéon)։

Կը հրաւիրուին Նոր Սերունդի անդամները եւ համակիրները։

Ամենուն սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin։ Հանրածանօթ նուագախումբ **Fernand Bouillon**, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. հնդկական, սպանիական պարեր արեւելեան նուագով (թառ եւ տափ)։

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ։

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ ճպարավաճառատուն Հրաչեան։

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք։

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Մարտ 2, կիրակի օր ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը։ Պիտի ներկայացուի «ՎԱՐՏԱԼԱ ՊՕՄՊԱ» քրքջալիր զաւեշտը։ Հայկական պարեր տոհմիկ տարազներով։

ՈՒՐՖԱՅԻ ԼԵՒՈՆ ԳԱՍԱՊԵԱՆ կը փնտռէ, Ուրֆացի Լեւոն Պաստեղեան, հօրը անունը Կարապետ (էշ խեղդողենց Կարապետ), կը կարծուի Փարիզ ըլլալ, իմացնել Lévon Kassabian, 12 Passage de l'Union (50 Ave. de la Redoute) Asnieres (Seine)։

ՇԱՎԻԼԷՆ փոքրիկն Մառի Մ. Սարգիսեան 200 ֆրանք կը նուիրէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին, իր մեծ հայրիկին մահուան Բ. տարեդարձին առթիւ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mardi 25 Février 1947 Երեքշաբթի 25 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4969-Նոր շրջանի թիւ 578 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՎԱԽՆԱՅ Խ. ՄԻՈՒԹԵՆԷՆ

Ի՞ՆՉ Կ'ՈՒԶԵՆ ՌՈՒՍԵՐԸ.— ՆԵՂՈՒՑՆԵՐՈՒ ԽՆԴԻՐԸ.— ԿԱՐՍ - ԱՐՏԱՀԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆԵՐԳԱՂԹԸ

ԽՄԲ.— «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աշխատակիցներէն Սթիւըրթ Ալսոփ Անգարայէն գրուած երկու նամակներով կը պարզէ Թուրքիոյ ներքին կացութիւնը եւ մասնաւորապէս վախը Խ. Միութենէն: Ահաւասիկ ամփոփումը առաջին թղթակցութեան որ հրատարակուած է ամերիկեան թերթիս շաբաթօրուան թիւին մէջ (22 Փետր.).—

Թուրքիոյ մէջ գրեթէ ամէն քաղաքական դէպք կը բացատրուի իբրեւ երկիւղ կամ յիշատակ: Երկիւղը, անշուշտ, Խ. Միութեան վախն է: Ոչ մէկ Թուրք եւ Թուրքիոյ մէջ հաստատուած ոչ մէկ տարական ամենադոյզն տարակոյս ունի Խ. Միութեան իրական տենչերու մասին:

Ռուսերը կ'ուզեն բարեկամ Թուրքիա մը, կաղապարուած Պալքանեան տիպարին վրայ, Կրէմլինի կողմէ պարտադրուած եւ անոր ենթակայ կարգուսարքով մը: Թուրքերը կը հաւատան թէ Տարտանէլը միասին կառավարելու պահանջը, ինչպէս եւ հիւսիսային շրջանի երկու Թրքական նահանգներու պահանջը որ դրուեցաւ աւելի առաջ ուրիշ բան չեն եթէ ոչ միջոցներ այդ նպատակին հասնելու:

Այսպէս, ոչ մէկ բանիմաց Թուրք — Անատոլուի յետին գիւղացին ալ յայտնապէս բանգէտ է— կրնայ գիշերը անկողին մտնել առանց հարցնելու թէ Կրէմլինի տէրերը ե՛րբ պիտի վճռեն ձեռք ձգել իրենց ուզածը: Դժուար է չափազանցել այս զգացումին խորութիւնը: Շատ քիչեր գիտեն թէ այն ռազմափորձերը (քաղաքավարի բառ մը ընդհ. զօրաշարժի համար) որ տեղի ունեցան այստեղ անցեալ Սեպտեմբերին եւ Հոկտեմբերին, հետեւանք էին Թրքական ընդհ. սպայակոյտի այն հաստատ համոզումին թէ մօտալուտ է ռուսական յարձակում մը: Թուրք զօրավարները սխալեցան:

Հեռաւոր Ամերիկայի մէջ այս երկիւղները կրնան ջղագարութիւն համարուիլ, բայց Խ. Միութեան ստուերին տակ դիւրին է ըմբռնել իմաստը այն ծանր ճնշումին որուն կ'ենթարկուին Թուրքերը: Ճիշդ է որ Թուրքերը քիչ մը աւելի դիւրին կը շնչեն հիմա քան քանի մը ամիս առաջ, բայց եւ այնպէս ճնշումը կը շարունակուի, զանազան ձեւերով: Մէկը խորհրդային անթելն է որ ամէն օր Թուրքերէն զեկուցումներով ամէն տեսակ ամբաստանութիւն կը բարդէ Թրքական կառավարութեան վրայ, մինչեւ անգամ զայն կը մեղադրէ իբրեւ հակակրօն կամ կ'ըսէ թէ ստուարաթիւ ամերիկացի զօրամասեր կը պահեն պատերազմական նպատակներով:

Սովետական մամուլը թէ Խ. Միութեան եւ թէ պալքանեան արբանեակ պետութեանց մէջ արձագանգ կուտայ այս ձայնասփիւռ զեկուցումներուն, լուտանքներու տեղատարափներ հոսեցնելով օրուան վարչաձեւին վրայ: Եւ տակաւին կայ ներքին կազմակերպուած ճնշումը:

Թուրքերը մէկ միլիոնէն մինչեւ հինգ-վեց միլիոն ոսկի կը հաշուեն այն գումարները զոր Սովետները կը տրամադրեն թէ իբրեւ նպաստ իրենց համակիր թերթերուն եւ թէ ազդելու համար Թրքական քաղաքականութեան վրայ: Պէտք է մեծ վերապահութեամբ ընդունիլ այս թիւերը: Բայց եւ այնպէս ձեռնհաս դիտողներ կը կարծեն թէ փորձ մը կը կատարուի Սոֆիայի ճամբով, տիրող դժգոհութիւնը դրամագլուխի վերածելու եւ սովետասէր ստորերկրեայ գործունէութիւն մը կազմակերպելու համար:

Թուրքերը իրենց վրայ ճնշելու մասնաւոր ձեւ մը կը նկատեն հազարաւոր Հայերու տեւական ներգաղթը Միջին Արեւելքէն: *Այնպէս կ'երեւայ, թէ ամէն հոսանքէ Թուրքեր միաձայնութեամբ համոզուած են որ խորհրդային իշխանութեան կողմէ հովանաւորուած այս գաղթին (հիճրէթ) նպատակն է Հայերու հսկայական զանգուած մը կազմել Կարսի եւ Արտահանի սահմաններուն վրայ (այն երկու հիւսիսային նահանգները որոնց մասին պահանջներ դրած է արդէն խորհրդ. մամուլը):*

Գաղափարն այն է թէ երբ բաւական թիւով Հայեր ներածուին, Խ. Միութիւնը պաշտօնապէս պիտի յայտարարէ — ինչպէս իր մամուլը շեշտած է անպաշտօն կերպով — թէ Հայերը պէտք ունին նոր կենսական տարածութեան: Այն ատեն պիտի նորոգուին Կարսի եւ Արտահանի մասին դրուած պահանջները: *Այսպիսի արեւելեան երբեակ խաղեր կրնան անհաւատալի թուիլ արեւմտեան ժողովուրդներու համար: Սակայն կասկածը լայնօրէն տարածուած է Թուրքիոյ մէջ, ինչ որ կը նշանակէ թէ Թուրքերը որքան կը վախնան ռուսական դիտումներէն, որոնք կը բխին հին աւանդութենէ մը:*

Ռուսաստանէն վախը կեդրոնական իրողութիւնն է Թուրքիոյ քաղաքական կեանքին մէջ»:

Թղթակիցը յետոյ դիտել կուտայ թէ այս երկիւղէն վերջ, կեդրոնական իրողութիւն մըն է յիշատակը Քէմալ Աթաթիւրքի, Թուրքիոյ «ապշեցուցիչ վերածնութեան դէմքը, զինուոր, շուայտ եւ քաղաքական առաջնորդ»: Եւ կը նկարագրէ անոր կատարած հիմնական փոփոխութիւնները, սկսելով Անգարայէն որ 25.000նոց հին քաղաք մըն էր եւ այսօր դարձած է արդիական մայրաքաղաք մը 250.000 բնակիչներով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԻՍԿ ԱՂՋԻԿՆԵ՞ՐԸ ...

Մխիթարեան Հայրերը վերադարձան, ու վերաբացին —անշուշտ հազար դժուարութիւններով — Սեւրի Մուրատեան վարժարանը:

Այդ հաստատութիւնը այս ափերուն վրայ միայն հոգեւոր մխիթարութիւն չէ մեզի համար, այլեւ վառարան մը հայկական, որուն ջերմութիւնը հետզհետէ պիտի զգանք:

Ինչո՞ւ չկրցանք ունենալ նմանօրինակ վարժարան մը մեր աղջիկներուն համար:

Հոգեշահ ճառերու պէտք չկայ անոր անհրաժեշտութիւնը փաստելու համար: Սակայն ծրագիրներն ալ բաւական չեն, որպէսզի մեր աղջիկները կարենան գոնէ իրենց զաւակներու հայերէն սորվեցնելու չափ մայրենի լեզուն գիտնալ:

Գիտեմ որ երկիրը մասնաւոր օրէնքներ ունի օտար փոքրամասնութեանց վարժարաններուն համար: Գիտեմ, դարձեալ, որ մեր նիւթական միջոցները բաւական չեն այդպիսի ձեռնարկի մը համար: Բայց բոլոր անոնք որ խոստում մը, մտադրութիւն մը, ծրագիր մը հրապարակ կը նետեն, ինձմէ աւելի տեղեակ են այդ բոլոր մանրամասնութեանց:

Տարիներէ ի վեր կը լսենք ու կ'անցնինք: Ուրիշ գաղութներ ալ զրկուած են այդպիսի հաստատութենէ մը: Բայց միւսները գոնէ մխիթարութիւն մը ունին,— բոլորն ալ օժտուած են նախակրթարաններով, եւ կրնան հայեցի դաստիարակութեամբ մը սկսիլ իրենց աղջիկներուն ուսումը: Իսկ մե՞նք:

Իրենց պատմութեամբ եւ անցեալով հարուստ հաստատութիւններ պէտք է բան-գործ ընեն փրկելու համար գոնէ իրենց անունը անփառունակ վախճանէ մը:

Բաւական չէ ըսել օրն ի բուն.— «Այս ենք ըրած, այն ենք ըրած»:

Այդ եղածը առաւելապէս կը պատկանի անցեալ սերունդի մը:

Փոխանակ անցեալի փետուրներով զարդարուելու, թող փութան գլուխ հանել Աղջկանց երկրորդական վարժարանի մը ծրագիրը: ՍՕՍԻ

Համերաշխութիւն Սուրիա-Լիբանանի մէջ

ԽՄԲ.— Պէյրութի թերթերէն կ'արտատպենք հետեւեալ պաշտօնական յայտարարութիւնը.—

Կիրակի, 26 *Յունուար* 1947, *Անթիլիասի Վեհարանին մէջ գումարուած խորհրդակցական ժողովը, նախագահութեամբ Վեհափառ Հայրապետ Տ. Տ. Գարեգին Կաթողիկոս Յովսէփեանցի, ներկայութեամբ Խաղ. սրբազանին, Ազգ. Կեդր. Վարչութեան անդամներուն, շարք մը ազգայիններուն եւ քաղ. չորս կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներուն, կարծիքի փոխանակութիւններէ վերջ, միաձայնութեամբ օգտակար եւ անհրաժեշտ գտաւ, որ խաղաղութիւնը պահպանուի մեր ազգային ու հասարակական կեանքին մէջ, վերջ դրուին զանազան ձեւի վէճերը, մամուլը պատշաճ ձեւով տանի իր լուսաւորող դերը եւ փոխադարձ յարգանքի զգացումներով բոլորն ալ զօրավիգ կանգնին հասարակաց շահերուն:*

Անթիլիաս 26 *Յունուար* 1947

Դիւան կաթողիկոսարանի

Թերթերը պիտի վերսկսի՞ն վաղը

Աջերու եւ ձախերու ցոյցերը արգիլուեցան

Անթէլը կիրակի օր հաղորդեց թէ հաւանական է որ թերթերու հրատարակութիւնը վերսկսի վաղը, Չորեքշաբթի, շաբաթը եօթը օր, ինչպէս պատերազմէն առաջ: Մէկ օր աւելի աշխատելով, մամուլի բանուորները անուղղակի յաւելում ստացած պիտի ըլլան:

Այս գործադուլէն ի վեր, մթնոլորտը այնքան թանձրացած է որ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ արտակարգ միջոցներ ձեռք առնել, ընդհարումները խափանելու համար:

«Տէյլի Մէյլ» կը գրէ թէ ուրբաթ օր 3000 *ոստիկաններ զատուած էին անմիջական պարտականութեան մը համար, իսկ* 22.000 *հոգի ալ կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին, երբ կառավարութիւնը արգիլեց Ազատութեան կուսակցութեան (պահպանողական) մէկ ժողովը Սալ Վակրամի մէջ, եւ անոր դէմ սարքուած համայնավարական ցոյցը: Առաջին ժողովը սարքողները կ'ուզէին բողոքել որ ազգ. պաշտպանութեան նախարարութիւնը համայնավարի մը յանձնուած է (Պ. Պիյու), ինչպէս եւ խօսիլ Հնդկաչինի դէպքերուն վրայ: Ժողովը տեղի պիտի ունենար իրիկուան ժամը* 8.30*ին, Համայնավարները անմիջապէս կոչ մը ուղղեցին, — «Բոլորը դէպի Սալ Վակրամ, ժամը 7ին»: Թռուցիկը հակառակորդները կ'անուանէր «Փաշական, փէթէնեան, վեղարաւոր (քակուլար), գործակից եւ թշնամի հանրապետութեան»: Տասնեակ հազարաւոր համայնավարներ պիտի մասնակցէին ցոյցին, ինչ որ կրնար տեղի տալ ծանր ընդհարումներու, նոյն իսկ արիւնահեղութեան: Ուստի կառավարութիւնը երկուքն ալ արգիլեց: Համայնավարները նոր թռուցիկ մը հրատարակելով կառավարութեան որոշումը ողջունեցին իբրեւ ժողովրդապետութեան յաղթանակ: Այս առթիւ կը յորդորէին Փարիզի ժողովուրդը «զօրացնել իրենց միութիւնը, կրկնապատկել իրենց արթնութիւնը գրգռիչներուն վրայ եւ ուժ տալ կառավարութեան ի պաշտպանութիւն հանրապետութեան»:*

Կառավարութիւնն ալ առանց խռովարարական ցոյց մը համարելու պահպանողականներուն ժողովը, կը յայտարարէր թէ ներկայ կացութեան մէջ ծրագրուած երկու ցոյցերը վտանգ մը կը կազմեն բարեկարգութեան համար, հետեւաբար պէտք է չեղեալ համարուին:

Նոյն օրը Աշխատանքի Դաշնակցութիւնն ալ ազդարարութիւն մը ուղղեց բանուորներու, ֆաշական գործունէութեան դէմ: Կոչը կը հրաւիրէր բոլոր արհեստակցական միութիւնները «կատարեալ հանդարտութիւն պահելով հանդերձ, պատրաստ ըլլալ խափանելու ամէն յետադիմական փորձ ընդդէմ սահմանադրութեան եւ հանրապետական ազատութեանց»:

★ *Շաբաթ օր քանի մը հարիւր երիտասարդներ ցոյց մը կատարեցին Օփերայի հրապարակին վրայ, թշնամական աղաղակներ արձակելով համայնավարներուն դէմ: Այս առթիւ թռուցիկներ կը բաժնէին, հրաւիրելով ժողովուրդը որ «ոտքի կանգնի մարքսեան ահուսարսափին դէմ»: Բազմաթիւ ոստիկաններ դիրք բռնած էին արդէն եւ ցրուեցին ցուցարարները, երբ կանչեր կ'արձակէին համայնավար նախարարներուն դէմ: Ձերբակալուեցան քառասուն ուսանողներ:*

★ *Առողջապահական վարչութեան պաշտօնեաներու դաշնակցութիւնը կը ծանուցանէ թէ իր* 300.000 *անդամները գործադուլ պիտի յայտարարեն Փետրուար 27ին:*

Խառն յանձնախումբը իր տեղեկագիրը յանձնեց կառավարութեան, որ տրամադիր կ'երեւայ մասնակի յաւելումներ կատարելու:

Մեծ դաւադրութիւն մը Ֆրէնի բանտին մէջ

Փարիզի անգլեւամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ Ներքին նախարարութիւնը մեծ դաւադրութիւն մը երեւան հանած է Ֆրէնի բանտին մէջ, ուր կը գտնուին քաղաքական յանցաւորները, ամբաստանեալ թէ դատապարտեալ:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, դաւադրութեան նպատակն էր բանտարկեալներ փախցնել, միւս կողմէ կեղծ փաստաթուղթերով ապատաւորել ֆրանսական հանրապետութեան վարիչները, Ժորժ Պիտօ, որ Դիմադրութեան Ազգ. Խորհուրդին նախագահն էր, Նախկին վարչապետ Ֆէլիքս Կուէն եւն.: Բանտին մէջ ձերբակալուեցան 19 *ամբաստանեալներ,* 14*ը Ֆրանսացի, հինգը գերմանացի: Ուրիշ հինգ հոգի ալ ձերբակալուեցան Փարիզի մէջ: Այս կասկածելիներէն երեքին համար կ'ըսեն թէ մեքենագրած են կեղծ թուղթերը (գերմաներէն), իսկ երկուքը կիներ են, բանտարկուած գերման սպաներուն բարեկամուհիները որոնք իբրեւ թղթաբեր կը ծառայէին:*

Գլխաւոր դաւադիրը կը համարուի Ֆրանսացի բանտարկեալ հարիւրապետ մը, Ժան Քավայ, որ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«Տիկնա՛յք փարիկաուն»...

ՀԻՄԱ ԱԼ ԿԻՆԵՐԸ ՓՈՂՈՑ ԿԻՋՆԵՑՆԵՆ
(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Չէնք չմնաց, «քայքայելու»(!) համար Դաշնակցութիւնը: Ներդաշնակ չհամարձակեցին, դաղութները պառակտելու համար: Ու հիմա, քաջալերուած մանաւորաբար Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին վերապահ ու լուռ համակերպութենէն, հայ կինը կ'իջեցնեն փողոց՝ խաղք-խայտառակ դարձնելու համար մեզ տեղացիներու աչքին:

Մամուլէն թէ բեմերէն ամէն նախատինք կարդալէ վերջ Դաշնակցութեան, Հ.Մ.Ը.Մ.ին, Հայ Արծուիկներուն, եւ հայաշունչ բոլոր կազմակերպութիւններու հասցէին, «յառաջդիմական»ութեան պարագլուխները սկսան գրգռել միամիտ հայ երիտասարդութիւնը՝ որպէսզի Պէյրութի, Դամասկոսի, Տրիպոլսոյ եւ այլ շրջաններու մէջ, «ծառանայ» Դաշնակցութեան եւ անոր ղեկավարներուն դէմ: Արդիւնքն այն եղաւ, որ թերթերու սիւնակներու մաղձը եւ թոյնը փոխադրուեցաւ փողոց, ու կարգ մը քաղաքներու կարգ մը թաղերուն մէջ՝ ծայր տուին եղբայրասպան կռիւներ: Եթէ ընթերցողը կը յիշէ, մօտաւորապէս երկու ամիս առաջ, «Յառաջ»ի մէջ կը նախատեսէինք այսօրուան ողբերգութիւնը, դիտել տալով՝ թէ հրճիգները ճիգ չեն խնայեր Դաշնակցական երիտասարդութիւնը գրգռելու եւ պատրուակներ ստեղծելու, որպէսզի ատելութեան նոր դէպքեր պատահին գաղութին մէջ, ու խուժանավարական իրենց ընթացիկ զէնքերով՝ բոլշեւիկեան նոր խեղկատակութիւններ կազմակերպեն...:

Եւ եղեւ այնպէս: — Վերջերս, Պէյրութի, Տրիպոլսոյ եւ Դամասկոսի մէջ, վատ յարձակումներու ենթարկուեցան Հ.Մ.Ը.Մ.ական եւ Դաշնակցական կարգ մը երիտասարդներ: Վիրաւորուեցան եւ կողոպտուեցան: Յարձակում գործուեցաւ նաեւ բնակարաններու վրայ, եւ խոշտանգուեցան կիներ: Ամէն ճիգ փորձուեցաւ, բարդութիւններ չստեղծելու, եւ խուսափելու համար ծանրակշիռ դէպքերէ: Բայց անուղղաները չարունակեցին իրենց «հերոսական» արարքները, մինչեւ որ կարգ մը թաղերու մէջ ինքնապաշտպանութեան դիմելու հարկ ծագեցաւ Դաշնակցական երիտասարդներու համար: Խուժանավարները կ'ենթադրէին, կ'երեւի, որ յարձակում կրողներու վերապահութիւնը պարզապէս տկարութենէ կամ բարոյական գինաթափութենէ կը թելադրուի: Հիմա, երբ կը տեսնեն թէ մօտ է բաժակը յորդելու, եւ ինքնապաշտպանութեան հարկը երբեմն չատ բուռն փոխադարձութիւններու կը մղէ մարդիկ թէ գաղափարական երիտասարդութիւնը, սկսան դիմել ամենաստորին դրպարտութիւններու: — «Դաշնակցականները մարդ կը սպաննեն, կը պահանջենք պատժել յանցապարտները»:

Դամասկոսի, Հալէպի եւ Պէյրութի մէջ՝ ոստիկանութիւնը յանդեցաւ վերջերս այն համոզումին, թէ վայրերաններու պոռչտուքը ոչ մէկ հիմ ունի, եւ, ընդհակառակն, բախումներուն առիթ կուտան նոյնինքն խուժանավարները: Ու ծայր տուաւ անտարբերութիւն մը՝ «բողոք»ներուն հանդէպ:

Եւ որովհետեւ ակնբախ էր խաղքութիւնը, խեղճերը այս անգամ սկսան իրենց կիները, քոյրերն եւ աղջիկները հաւաքել փողոց, եւ «չքերթ» կազմակերպել դէպի պաշտօնատեղիները, «Դաշնակցութեան ոճիրներուն դէմ բողոք»ելու համար:

Յունուար 12ի Կիրակի օրը, Դամասկոսի մէջ տեղի ունեցած է «փափկասուն տիկին»ներու ամենափայլուն տողանցքը, եւ, համայնավար երիտասարդներու առաջնորդութեամբ, բազմութիւնը ուղղուած է ուղղակի կառավարչատուն, բողոք ներկայացնելու համար Վարչապետին եւ Ներքին Նախարարին...:

Մնացեալը կարճ կապելով, սորեւ կը ներկայացնեմ Ներքին Նախարարութեան ազդեցիկ պաշտօնատարներէն մէկուն տպաւորութիւնը, բառ առ բառ.

— «Երբեք չէի դադրած գնահատելէ հայ ժողովուրդի օրինակելի կեցուածքը եւ բարոյական բարձր արժանիքները: Ամէ՛ն տեղ, ամէ՛ն անգամ եւ ամէ՛ն առթիւ՝ չէի վարաներ հայ ժողովուրդը ցոյց տալ՝ որպէս իր ազգային արժանիքներուն, վարք ու բարքին նախանձախնդիր ժողովուրդ: Կիրակի օրուան հայ տիկիններու այս ձեւի ցոյցը, սակայն, իմ վրայ թողուց այն տպաւորութիւնը՝ թէ սխալած եմ համոզումներուս մէջ: Նախարարութեան մօտ կատարուած բազմաթիւ չարախօսութիւններ՝ հայութեան ուրիշ մէկ հատուածը սեւցնող, եւ զայն որպէս «Սուրիոյ անկախութեան թշնամի» ցոյց տուող՝ ցաւալի է, ու վայել չէ հայ ժողովուրդի քաջ նկարագրին: Մենք կը ճանչնանք ձեզ՝ որպէս հաւատարիմ եւ աշխատասէր տարր՝ այս երկրին մէջ: 28 տարուան ձեր բնակութիւնը՝ մեր երկրին մէջ, լաւագոյն փաստն է մեր այս համոզումին: Կ'ուզէի գիտնալ, թէ ձեր կուսակցական պայքարի այս ձեւը՝ պիտի յանգէ՞ր կառավարութեան մօտ դիմումներու, եթէ, օրինակի համար, Սուրիոյփոխարէն Թուրքիոյ մէջ բնակած ըլլայիք»:

Ներքին պաշտօնատարը երբեք պիտի չստանայ իր վերջին հարցումին պատասխանը: Լաւագոյն պիտի ըլլար հարցնել, թէ ինչո՞ւ 28 տարիէ ի վեր արդի պատկերը չպարզուեցաւ գաղութներու մէջ, եւ այսօր է որ կը պարզուի:

Ինչո՞ւ 28 տարիէ ի վեր փոշի չինկաւ մեր ուսերուն, եւ այսօր է միայն, որ մարդիկ կ'անդրադառնան թէ «սխալած են» մեր մասին լաւ խորհելով:

Պատասխանեցէք հարցումին եւ այն ատեն կը պարզուի ամէն գաղտնիք:

20 Յունուար

ԱՐՄԷՆ ԱՄԱՏԵԱՆ

Զարմանազան երեւոյթներ Թուրքիոյ մէջ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կ'իմանանք թէ Դեմոկրատներու եւ Հալքի վէճերը եւ վարկաբեկումները կը շարունակուին, հետզհետէ սաստկանալով: Դեմոկրատները վրդովուած են մանաւանդ անոր համար որ մարաջախտ Ֆէվզի Չաքմաքի անունն ալ խառնուեցաւ այս գործին մէջ:

«Գուվվէթ» թերթին մէջ Հիքմէթ Պայուր կը գրէ մարաջախտի մասին.—

«Ան չատ վեր կը մնայ զինքը վարողներէն: Եթէ նոյնիսկ ճանչցած չըլլայինք մարաջախտը, միայն ժողովուրդին համակրութիւնը բաւ էր զինքը խորապէս սիրելու համար: Թուրք ականաւոր անձերուն մէջ, Աթաթիւրք ամէնէն աւելի կարեւորութիւն կուտար մարաջախտ Ֆէվզի Չաքմաքի քաղաքական եւ զինուորական գաղափարներուն: Երբ ես Աթաթիւրքի ընդհ. քարտուղարն էի, այս ուղղութեամբ չատ մը խօսքեր լսած եմ: Արդէն Աթաթիւրքը միայն մարաջախտին հետ կը վարուէր իբր ընկեր եւ ատենակից: Միւսները կը նկատէր զաւակ կամ ձեռնասուն: Եթէ որեւէ տարակարծութիւն ծագէր կառավարութեան կամ մարաջախտին միջեւ, ինքն էր որ իբր իրաւարար կը հարթէր թիւրիմացութիւնները: Ճիշտ չէ նսեմացնել այս տեսակ անհատականութիւն մը»:

«Անգարա» թերթն ալ կը գրէ.—

«Չենք կրնար մոռնալ որ զանազան տեղեր համայնավարներ կան տակաւին, որ գործի գլուխ կը մնան: Այս կամ այն հաստատութիւններու մէջբոյն դրած համայնավարները ծածկաբար կ'աշխատին: Մեր աչքերը փակ չեն: Պէտք չկայ այլեւս պարտկելու այդ բոլոր խորամանկ դիմակներու անտեղի եւ գաղտնի աշխատանքները:

«Քանի մը «սիւթիւ պօզուք» (կաթը աւրուած) համայնավար թափթփուքներ թող չուրախանան, կարծելով որ իրենց շնորհիւ ազգայնականները իրար կուտեն: Մենք կրնանք այս կամ այն կէտին շուրջ իրարու համամիտ չըլլալ եւ նոյնիսկ պժտուիլ, բայց ազգայնականութեան տեսակէտով ամէն ողջմիտ Թուրք միաբան է իրարու»:

★ Հալք կուսակցութեան Պոլսոյ շրջանային համաժողովը բացուեցաւ Փետր. 2ին: Ներկայ էին նախարարներ եւ երեսփոխաններ: Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղար Հիլմի Ուրան ըսաւ թէ Հալքը միակ կուսակցութիւնն է որ կրնայ ապահովել հայրենակիցներու բովանդակ շահերը:

Այս բառերուն իբրեւ պատասխան «Եէնի Սապահ» կը հարցնէ.— «Պատերազմի մասնակցած երկիրներու մէջ ապրուստի սղութիւնը հազիւ 32 առ հարիւր է: Իսկ մե՞նք, որ պատերազմի չմասնակցեցանք եւ սակայն...»:

Կարգ մը ճառախօսներ քննադատեցին Հալքէվիներու գործունէութիւնը, շեշտելով որ անկարգութիւն կը տիրէ: Պէշիկթաշի պատգամաւորը ըսաւ.— «Հալքէվիներու 15 տարուան գործունէութեան արդիւնքը զերօ է: Անոնք չատ հեռու են ժողովուրդին բոլոր բաղձանքներուն գոհացում տալէ: Անոնց մէջ ծանր հարուած մը կ'իջեցուի մեր ազգին աւանդութիւններուն, պատմութեան եւ ճաշակներուն: Հալքէվիները արեւմտեան երաժշտութեան մէկ հիւպատոսարանը դարձած են. ինչո՞ւ համար տեղ չի տրուիր մեր հարազատ ձայնին եւ ճաշակին: Ոչ ոքի իրաւունքն է ազգային ոգին սպաննել Հալքէվիներուն մէջ»:

Խօսք առած է նաեւ փոխադրութեան գործավարը, ըսելով որ Հալքի ժողովները կը գումարուին այնպիսի շրջանի մը, երբ ընդդիմադիրները թակարդ լարած կ'ուզեն հարուածել կուսակցութիւնը. բայց անոնք պէտք է գիտնան թէ միշտ կանգուն է կուսակցութիւնը իր ղեկավարին հետ: Գործավարը յայտնեց նաեւ թէ փոխադրական միջոցները պիտի ընդարձակուին: 90 միլիոն ոսկիի երկաթուղի պիտի ապսպրուի. վակոնի գործարան պիտի հիմնուի, եւն:

ՖԷՎԶԻ ՉԱԳՄԱՔ ՊԻՏԻ ԿԱԽՈՒԻ՞

Իր անունին շուրջ կատարուած հրատարակութիւններուն առթիւ, մարաջախտ Ֆէվզի Չաքմաք երկար յայտարարութիւն մը ըրած է լրագրողներուն.— Ներքին գործավարին ծանօթ յայտարարութեան տուած էի անհրաժեշտ պատասխանը: Չէի ուզեր կրկին անդրադառնալ այս խնդրին, բայց կը տեղեկանամ որ ծանր ամբաստանութիւններով լեցուն քարոզութիւններ կը կատարուին իմ անձիս դէմ: Ի՞նչ եմ ըրած: Ուզեցի որ յարգուի հայրենակցին իրաւունքը եւ ազգ. կամքը լիովին արտայայտուի: Արդեօք սա՞նք են սըխալ քայլերս: Իբրեւ ուղիղ քայլ հակասահմանադրական օրէնքներուն պաշտպանութի՞ւնը պէտք է սատանձնէի: «Արեանս մինչեւ վերջին կաթիլը պիտի թափեմ» ըսեր եմ: Ինչո՞ւ կէս կը հասկնան խօսքս: Այդ օրուան թերթերուն մէջ լոյս տեսաւ նաեւ արտաքին վտանգի վերաբերեալ յայտարարութիւնս, ուր կ'ըսէի որ, եթէ այս երկիրը յարձակում մը կրէ՝ մինչեւ վերջին կաթիլ արիւնս պիտի թափեմ: Այդ խօսքերը այսօր ալ կը կրկնեմ: Թող անոնք խեղաթիւրեն խօսքերս եւ Աստուած մի՛ արասցէ, եթէ յարձակումի մը ենթարկուինք, եթէ կը փափաքին եւ ազգը կը թոյլատրէ՝ թող չթափեն իրենց արիւնը ու բազմին իրենց հանգստաւէտ բազկաթոռներուն վրայ: Ինծի հինգ անգամ առաջարկուած է Ազգ. ժողովին անդամակցիլ եւ չեմ ընդունած: Ես կ'ուզեմ որ ազգս ազատութեան ներքեւ գործածէ իր իրաւունքները և տիրանայ ազգային կամքին: Այդ պատճառով է որ համակրութիւն ցոյց կուտամ դեմոկրատ կուսակցութեան հանդէպ: Ուրկէ՞ կ'եզրակացնեն որ, այս պայքարը համայնավարական պայքար մը պիտի ըլլայ:

«Ես համայնավարութիւնը վնասակար կը նկատեմ այս երկրին: Այդ պատճառով խիստ չարժեցայ, երբ ուզեցին համայնավարները մտցնել բանակին եւ նաւատորմին մէջ: Հակառակ Հալքի բազմաթիւ ազդեցիկ անձնաւորութիւններու միջամտութեան, անդրդուելի մնացի: Բայց անոնք Շէրիֆ Հիւսնիւի կուսակցութիւն հիմնելու իրաւասութիւն տուին ու 34 կառավարական համայնավարի հնարաւորութիւն տուին բանուորներուն գլուխն անցնելու: Երբ դեռ իշխանութեան գլուխը կը գտնուէի, պաշտօնապէս կառավարութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեցի, նախկին կրթական գործավարի մը այս տեսակ գործունէութեան վրայ, բայց ականջ չկախեցին: Յետոյ Համիտիէ գիւղական դպրոցին մէջ համայնավարական բջիջ մը երեւան հանուեցաւ:

«Հիմա խօսքս հայրենակիցներուս կ'ուղղեմ: Մինչեւ ականջս հասած փափսուքներու համաձայն, Հալքի կուսակիցները գիւղերու մէջ բուռն քարոզութեան մը ձեռնարկած են, ու կ'ըսեն եղեր,— մարաջախտը համայնավար եղած, թշնամիին հետ կը գործակցի, մօտերս ան ալ դեմոկրատներուն նման պիտի կախուի»: Ես ալ, դեմոկրատներն ալ, կրնանք կախուիլ, բայց վստահ եղէք որ, եթէ կախուինք, այս երկրին ծառայելու համար կախուած պիտի ըլլանք: Աստուծմէ կը մաղթեմ որ ինծի ցոյց տայ այն օրը, երբ այս ազգը պիտի տիրանայ իր իրաւունքին եւ ազատութեան»:

Գիտական աշուղիս

Լոնտոնի «Թայմզ»ը վերջերս արձանագրեց հնէաբանական խիստ շահեկան գիւտ մը, զոր ռուս գիտնականները երեւան հանեցին վերին Վոլկայի հովիտի մէջ:

Փրօֆ. Էֆրեմօնի ղեկավարութեան տակ աշխատող գիտական առաքելութիւն մը՝ Աստրախ գաւառի Իշէեւօ գիւղին մօտ, Քամընիի հեղեղատին մէջ խուզարկութիւններ կատարած ատեն, գտած է նախապատմական բրածոյ ոսկորներ, մեծ սողուններու անվթար մնացած կմախքներ, հարիւրաւոր գանկեր, ծնօտներ եւ ուրիշ ոսկորներ:

Այս գիւտը մեծ կարեւորութիւն ունի հնագիտական տեսակէտով, որովհետեւ այդ նախապատմական շրջանին ժամանակակից երկրագունդի բնիկիչներուն մասին հնէաբանները ոչինչ գիտեն, շրջան մը՝ ուր սողունները իրենց յօրինուածքին մէջ խիստ յատկանշական փոփոխութիւններ կրած են, ինչ որ յետոյ միլիոնաւոր սերունդներէ վերջ յանգած է ստնաւոր կենդանիներու երեւումին:

★ Ինչպէս հաղորդած էր «Յառաջ», հիւլէական տարանջատման հետեւանքով կարելի եղած է երեւան հանել վեց նոր թոյներ, որոնք հաւանաբար ամենազօրաւոր թոյներն են:

Քալիֆորնիոյ համալսարանին ուսուցիչներէն Տօքթ. Յ. Համիլթըն այս մասին ամերիկեան բնագիտական ընկերութեան ներկայացուցած է զեկուցում մը, որով կ'ընէ հետեւեալ ճշդումները.—

Փլութոնիոմը եւ իւրանիոմը տարանջատման ատեն ծնունդ կուտան հետեւեալ վեց մետաղական իզօթօփներու (իթրիոմ, լանթանօմ, սէռիոմ, փռասէօտիմիոմ, ցիրքօնիոմ եւ քօլօմպիոմ): Իզօթօփները քիմիապէս համանման բաղադրեալ մարմիններ են, որոնք սակայն կը ներկայացնեն հիւլէական տարբեր ծանրութիւններ):

Այս մարմինները ինքնին վտանգաւոր չեն, սակայն հիւլէական տարանջատման ընթացքին անոնց արտադրած իզօթօփները ճառագայթաղորձօն հանգամանք ունենալով, ամենասաստիկ մահացու թոյները կը կազմեն մարդկային գործարանաւորութեան համար:

★ Ամերիկացի դեր ծովակալ Պըրտ, որուն դէպի հարաւային բեւեռ կազմակերպած արշաւախումբի մասին անկէ առաջ խօսեցանք, կը ծանուցանէ թէ 25 յաջորդական թռիչքներու ընթացքին, զոր ամերիկացի օդաչուներ վերջերս կատարած են հակարջային գօտիներու մէջ, հետազօտած

են մինչեւ այսօր անծանօթ մնացած 312.000 քառակուսի քիլոմեթր տարածութեամբ ցամաքամաս մը, ուր երեւան հանած են 8 լեռնաշղթաներ եւ լայնատարած ծովախորշ մը, Բոզվէլթի ծովածոցին վրայ: Աւելի դատ, Քոքսի եղերքէն քիչ հեռու գտած են 60 քիլոմեթր տարածութեամբ իրական ովասիս մը, որուն մակերեսը ձիւնապատ չէ եւ ծածկուած է բազմաթիւ լճակներով: Այս լճակներն ալ շրջապատուած են 150 մեթր բարձրութեամբ կոնաձեւ գորշ հողակոյտներով:

Հ. ՏԷՐՈՍԿԻ

ՄԵՐ ՅԵՐԵԿՈՅԹԸ

ՇԱՎԻԼ.— Սիրելի Յառաջ, ուրիշ ալ առիթով գրած եմ թէ մեր հայ գաղութը իր բոլոր կուսակցական քէներն ու վէճերը կը մոռնայ, երբ խնդիրը իր դպրոցին վրայ կուգայ:

Մեր ծաղկոցը անխտիր բոլորին գուրգուրանքին առարկայ է: Այս իրողութեան առաւել եւս համոզուեցանք անցեալ կիրակի տեսնելով այն աննախընթաց բազմութիւնը, որ եկած լեցուցած էր քաղաքապետարանի ընդարձակ սրահը, լեցուցած էր ծայրէ ծայր, նոյնիսկ երկու կողմի միջանցքները:

Այդ օրը դպրոցի հոգաբարձութիւնը ի նպաստ դպրոցին սարքած էր ցերեկոյթ մը եւ գիւղին «Րաֆֆի» երիտ. երկսեռ միութեան երգչախումբի անդամ-անդամուհիները, բոլորն ալ նախկին սաները այդ դպրոցին, իբրեւ երախտագիտական պարտք պատրաստած էին Թումանեանի «Անուշ»ի ներկայացումը, ղեկավարութեամբ ընկ. Սահակ Յովհաննէսեանի: Ահա պատճառ մըն ալ որ այդ օրը նոյնիսկ Փարիզէն եւ շրջականերէն կոկիկ հասարակութիւն մը եկած համախմբուած էր հանդիսավայրը: Մեծ էր բազմութիւնը, մեծ եղաւ նաեւ յաջողութիւնը:

Առաջին մասին դպրոցի փոքրիկ սաներն ու սանուհիները երգեցին, արտասանեցին եւ տրամախօսութիւն ըրին այնքան յստակեւ անոյշ որպատիւ կը բերէ իրենց ուսուցչուհիներուն: Հաճելի է լսել հայկական երգն ու խօսքը այդ պզտիկ բերաններէն:

«Անուշ»ի ներկայացումը անցաւ իրապէս յաջող եւ խանդավառ: Թէ գլխաւոր դերակատարները եւ թէ ամբողջ խումբը այստեղ ծնած ու մեծցած մեր նորագոյն սերունդէն, յաջողութեամբ կատարեցին իրենց բաժինները: Սարոյի դերին մէջ, Րաֆֆիի եւ թէ Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամներէն երիտասարդ Խորէն Մինասեան իր գեղեցիկ ձայնով եւ լաւ խաղարկութեամբ գովեստի արժանացաւ: Նմանապէս Ալֆորվիլէն Պ. Սիմոն Գափուեան Մօսիի բարդ ու դժուարին դերը յաջողութեամբ կատարեց, իսկ մեր գաղութի շնորհալի երգչուհին, Հ.Յ.Դ. Նոր Սերունդի անդամուհիներէն Օր. Աստղիկ Քէօսէեան իր Անուշի դերով գլեց անցաւ իր վրայ դրուած բոլոր ակնկալութիւնները: Իր ձայնը այնքան գեղեցիկ եւ զգայուն, իր ձեւերը այնքան բնական էին որ ներկաներէն շատեր չքաշուեցան զինքը բաղդատութեան դնել Անուշի դերը կատարող նշանաւոր դերասանուհիներու հետ: Չեմ գիտեր, թերեւս չափազանցութիւն կայ իրենց այդ արտայայտութեանց մէջ, բայց կը հաստատեմ որ մեր Աստղիկը այդ օրը մեզ յուզեց ու լացուց: Շատ ապրիս, Աստղիկ, ողբացեալ մայրիկիդ հողին թող փառաւորուի: Դպրոցի ուսուցչուհի Օր. Ալին դաշնակով եւ ուսուցիչը ջութակով մասնակցեցան երգերուն, իսկ ներկայացումին ղեկավարը անշուշտ մոռցաւ իր տքնաջան աշխատանքը եւ մեզի հետ ինքն ալ համոզուեցաւ թէ կ՚արժէ աշխատիլ այս սերունդին համար:

Թղթակից

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ԼԻՈՆ, 17 Փետր.— Փետր. 16ին, կիրակի կէօրէ վերջ, տեղի ունեցաւ Հ.Յ.Դ. «Նոր Սերունդ»ի «Սիամանթօ» խումբին ընկերահամակրական խնջոյքը: Սրահը կը ցնծար մեծ բազմութեամբ: Նոր Սերունդի անդամները ջանք չէին խնայած, ներկաները գոհ ձգելու համար: Բոլորն ալ աչքի կը զարնէին իրենց կարգապահութեամբ եւ ներկաներու գովեստին արժանացան:

Ժամը 4ին ներս մտաւ Նոր Սերունդի եւ Սանուհիներու երկսեռ երգչախումբը, որ մասնակցութեամբ «Կառվարենց» նուագախումբի շատ յաջողութեամբ կատարեց խնջոյքի բացումը՝ «Մշակ-բանուոր» եւ «Յառաջ նահատակ»ով: Սեղանապետ էր Պ. Խրիմեան, որու ամէն մէկ հրաւէրին սիրով կը պատասխանէին ներկաները: Մէկը (դժբախտաբար անունը չեմ գիտեր) յաջողապէս արտասանեց Ա. Ահարոնեանի մէկ հայրենաշունչ կտորը որ ջերմապէս գնահատուեցաւ: Գեղարուեստական ճոխ բաժնին փայլ կուտային մեր Սանուհիները իրենց հեղաճկուն պարերով, վարժ արտասանութիւններով ու հմայիչ երգերով: Իրենց փափաքին համաձայն եկած էին Կիյոթիէռի դպրոցի աշակերտները ղեկավարութեամբ Պ. Յովակիմեանի: Անոնք ալ կէս ժամէն աւելի զուարճացուցին իրենց երգերով եւ արտասանութիւններով: Յետոյ կարգով երգուեցան «Ո՜վ մեծասքանչ դու լեզու», «Յառաջ ընթանանք եղբայրներ» եւ «Լուսին չկար»: Արտասանեցին փոքրիկներ՝ Տօնապետեան, Առաքելեան, Վարժապետեան, Փափազեան, Յովակիմեան եւ Պօյաճեան: Սեղանապետին հրաւէրով ընկ. Միսաք Միրզէ պարզեց Նոր Սերունդ Միութեան ազգօգուտ աշխատանքը: Խօսեցան նաեւ Թ. Այվազեան, Ղ. Ահարոնեան, Հ. Վարդանեան, Ժ. Ծառուկեան եւ ուրիշներ, որոնք բոլորն ալ յաջողութիւն մաղթեցին մեր Միութեան: Յաջողութեամբ երգեցին Տիկ. Վարդանեան, Ռստիկեան (Վիէնէն), Պ. Պ. Արշաւիր (Պոռնէն), Փափազեան, Սիմոնեան, Առաքելեան, Ծերունի Քըրքչեան («Յառաջ»ի գործակալը): Երգեցին Սանուհիներ՝ Տէրմանեան եւ Առաքելեան (Հարբբան), Բաբայեան եւ Առաքելեան (Է՛ն տղին), օր. Բաբակեան առանձին (Երեւան բաղ եմ արել): Նուագեցին ընկերներ Վ. Տօստողորեան, Տէրտէրեան եւ Զաքմաքեան: Մեր չարաճճի ընկ. Փափազեան երգեց երեք երգ (հայերէն, ֆրանսերէն եւ անգլերէն):

Նոր-Սերունդի վարչութեան կողմէ ընկ. Ա. Թաթուլեան գրաւոր ուղերձով մը շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, որոնք իրենց նիւթական եւ բարոյական կարողութեամբ կը քաջալերեն Նոր-Սերունդ Միութիւնը եւ ըսաւ.— «Դաշնակցութեան ոգիով դաստիարակուելով, մենք կը քալենք այն ճամբով որ մեզ կ՚առաջնորդէ դէպի ազատութիւն, հաւասարութիւն եւ եղբայրութիւն: Փա՜ռք, յաւերժ փառք Քրիստափորին, Զաւարեանին, Ռոստոմին եւ իրենց գաղափարակիցներին»:

Ուղերձէ վերջ նուագախումբը թնդացուց «Մշակ բանուոր» եւ «Մեր Հայրենիք», որ ներկաներու կողմէ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս:

Պ. Մանուկեան երկու խօսքով պարզեց Նոր-Սերունդի՝ մինչեւ հիմա կատարած աշխատանքը, իսկ Տիկ. Ե. Մանուկեան յաջողապէս արտասանեց Վարուժանի «Պատգամաւորներ»ը:

Ժամը 9էն վերջ սկսան եւրոպական պարերը, տեւելով մինչեւ ժամը 12:

Ընկ. Յ. Ալթունեանի պարը «քլաքէթ» խիկական ճիարշաւի կը նմանէր եւ մեծ խանդավառութիւն պատճառեց ներկաներուն, որոնք ստիպեցին կրկնել երեք անգամ:

Հակառակ մղուած դժնեհիկ պայքարին, մեր Միութիւնը միշտ նոր յաջողութիւններ կը շահի: Մենք հաստատ համոզուած ենք որ «ինչքան հալածուինք այնքան կը տարածուինք»:

Մեր ծախքերը հոգալու համար ապահովեցինք կոկիկ գումար մը:

Արամ - Մկրունի

Միջին Արեւելքի Հայերու Ճակատագիրը

Երուսաղէմի «Փալէսթին Թրիպիւն» թերթը, կը գրէ.—

Մինչեւ հիմակ պաղեստինեան մամուլը Հայերուն հայրենիք վերադառնալու մասին այնքան ալ հետաքրքրութիւն ցոյց չտուաւ: Մեր մամուլը բնաւ չհետաքրքրուեցան գաղթական Հայերով, որոնք առաջին մեծ պատերազմէն վերջ եւ անկէց ետք երկար ժամանակ տարածուեցան Սուրիա եւ Լիբանան եւ հասան մինչեւ Պաղեստին: Այս չարժումը մեծապէս քաջալերուեցաւ հոգատար իշխանութեան՝ Ֆրանսայի կողմէ, հակառակ Դամասկոսի արաբ ղեկավարներու կամքին:

Այս անգամ հայկական ներգաղթը կ՚աղքատացնէ Սուրիան, որ արդէն բաւական խեղճ է: Կայսերական Յանձնախումբին խղճամիտ վիճակագրութեանց համաձայն, 186.000 քառ. քիլոմէթր տարածութիւն ունեցող այս երկիրը միայն 2 միլիոն 40 հազար բնակիչ ունի:

Հայերը Սուրիոյ ամէնէն մեծ ճարտարարուեստական տարրերէն մէկն են եւ իրենց ազդեցութիւնն ունին արհեստի, ճարտարարուեստի, վաճառականութեան եւ արդիականացած հողագործութեան մէջ: Այս ժողովուրդին հեռացումը, արդէն դժուար ապրող մեր երկրին վրայ, իր ազդեցութիւնը պիտի ունենայ:

Արաբ մամուլը կը ներբողէ արաբական ասպնջականութիւնը հանդէպ Հայերուն, որոնք Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ ապրելու կատարեալ իրաւունքներ վայելեցին: «Հայերը զիրենք հիւրընկալողներէն չեն կրնար գանգատիլ. անոնք իրենց բարերարները երախտագիտութեամբ պիտի յիշեն»:

1934ին Սուրիա ծանր տագնապի մը մատնուեցաւ: Արաբական դրամագլուխը փորձեց խոյս տալ դէպի բարգաւաճ Պաղեստին: Սուրիական մամուլը կատաղի կերպով յարձակեցաւ հոգատար իշխանութեան դէմ՝ հայ գաղթականները քաջալերելուն համար:

Անկէց ի վեր շատ տարիներ անցան, շատ ջուրեր Միջերկրական թափեցան: Միջին Արեւելքի մէջ շատ բաներ մոռցուեցան, աղօտ յիշատակ մը միայն ձգելով:

Օսմանեան կայսրութեան անկումի օրերուն՝ երկրին ամէն կողմը տեղի ունեցած հայկական սարսափելի հալածանքներու պատմութիւնը բոլորին ծանօթ է: Այս սարսափները յուզեցին մինչեւ իսկ Սուլթանին հաւատարիմ հետեւորդը, Եգիպտոսի Միւֆթին, որ բողոքեց իր հաւատացեալներու խալիֆայ տիրոջ, Թուրքերու կատարած անգթութիւններուն դէմ, գիտել տալով թէ անոնք անմեղ կիներն ու երախաները կը սպաննէին եւ այսպիսով իսլամական բարոյականը ոտնակոխ կ՚ընէին: Այս ջարդերուն դէմ ամէնէն աւելի ազդու եւ պերճախօս բողոքողը եղաւ հարիւրապետ Ալեքսանտր Արոնսօն»:

Յօդուածագիրը յետոյ կ՚անդրադառնայ Հայաստանի անկախութեան եւ մեր յուսախաբութիւններուն, Հայերուն գաղթին Սուրիա եւ Լիբանան եւ Ֆրանսական հոգատար իշխանութիւններուն ընծայած դիւրութիւններուն եւ քաջալերանքին: «Շնորհիւ Հայերու, Սուրիոյ և Լիբանանի վաճառականութիւնն ու առեւտուրը մեծապէս աճեցան: Գլխաւոր քաղաքներուն մէջ առեւտրական մեծ հաստատութիւններ հիմնուեցան: Հայերը կատարեցին այն՝ ինչ որ գերման Հրեաները ըրին Պաղեստինի մէջ»: Եւ կ՚եզրակացնէ.—

«Սուրիացիները հայկական ներգաղթին ամբողջական կարեւորութիւնը դեռ չեն ըմբռնած. անկասկած անոր ազդեցութիւնը պիտի զգան յետագային»:

Օրուան կեանքէն

ՄԷԿ ՏԱՐԻՔԷՆ ՄԻՒՍԸ

Անցեալ տարի Ապրիլին Ֆրանսայի Խորհրդարանը օրէնք մը քուէարկեց, որ կ՚արգիլէր պոռնկութիւնը: Եւ փակուեցան հանրատուները: Օրէնքը որ առաջարկուած էր Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդին կողմէ, ծանր պատիժներ կը սահմանէր անսաստողներուն դէմ,— վեց ամիսէն մինչեւ հինգ տարի բանտարկութիւն, տուգանք:

Բայց երբեք չգործադրուեցան այդ խոստումները: Հանրատուներու ուժեղ սէնտիքային դէմ դատական հետապնդում տեղի չունեցաւ: Փողոցներու անկիւնները սլկտացող ցնծուհիներու հանդէպ մեղմ վերաբերում ցոյց տուին ընդհ. բարոյականի պաշտօնեաները, երբեմն ձերբակալուողներն ալ քանի մը օրուան բանտարկութենէ մը վերջ ազատ արձակուեցան: Նոյն թոյլ վերաբերումը ունեցան այն անձերուն հանդէպ, որ իրենց [illegible] կը ճարեն հանրային կիներու շնորհիւ, [illegible] ծանր տուգանքներու պիտի ենթարկուէին:

Այսօր օրէնքին գործադրութենէն դրուելէն չորս ամիս վերջ, գաղտնի պոռնկութիւնը մեծ չափերու հասած է Փարիզի մէջ եւ մայթերու անկիւնները դարանակալ սպասող կիներ, գրեթէ սովորականին նման կը գործադրեն իրենց արհեստը:

Պոռնկութեան արգելումով՝ փակուած էին մասնաւոր տուները եւ վերջ տրուած էր հանրային կիներու շաբաթական պարտաւորիչ բժշկական քննութեան: Ոստիկանութիւնն ու հանրային առողջապահութեան հաստատութիւնները իրար անցած են այժմ: Սիֆիլիսի եւ ջերմամիզութեան դէպքերը յանկարծ աւելցած են Օգոստոսէն Սեպտեմբեր, իբրեւ հետեւանք սեռային գաղտնի յարաբերութիւններու եւ հանրատուներու փակումին:

Հանրային առողջապահութեան սպասարկութիւնները Ազգ. Ժողովին ներկայացուցած են ծրագիր մը, որով կը խնդրեն վերահաստատել բժշկական պարտաւորիչ քննութիւնը, ինչ որ պիտի նշանակէ վերսկսիլ արձանագրութիւնները …

Փարիզի քաղաքապետական խորհուրդն ալ կը կարծէ թէ արգելիչ օրէնքը ձախողանք մը եղած է ու կը մտածէ լայն փոփոխութիւններ առաջարկել: Սակայն ինչ փոփոխումներ ալ կատարուին, հաւանական չէ որ հանրատուները առաջուան պէս ազատ դառնան Ֆրանսայի մէջ:

Դատական պաշտօնեաներու տեղեկութիւններուն համաձայն, ձերբակալուած ցծուհիները չեն կրնար երկար պահել բանտերուն մէջ, նկատելով որ անոնք արդէն լեցուած են գործակցութեան յանցանքով դատապարտուածներու կողմէ, որոնք դատավարութեան կը սպասեն:

Ոստիկանական հետապնդումներէ խուսափելու համար զանազան հնարամտութիւններու կը դիմեն այս ծաղիկները: Օրինակ, մայթերու վրայ սպասած ատեն՝ իրենց հետ կ՚առնեն շուներ, իբրթէ անոնց հետ կը խօսին:

ՀԱՅԱԳԷՏ ՀՐԵԱՅ ՄԸ.— Քանի մը ամիս առաջ մեռաւ Պաղեստինի հրեայ համալսարանին ուսուցչապետներէն պրօֆ. Լէվի: Ան իր ամբողջ կեանքը նուիրած է ուսումնասիրելու հայկական բանաստեղծութիւնը: Գրած է բազմաթիւ գիրքեր եւ յօդուածներ: Ունի նաեւ շատ մը գրուածքներ աստուածաբանական նիւթերու շուրջ, նոյնիսկ հայերէն լեզուով գիրք մը հրատարակած է: Իր գլխաւոր գործը (երկու հատոր) լոյս պիտի տեսնէ յառաջիկայ Մայիսին, անգլերէն լեզուով: Այս գիրքը մեծ մասով նուիրուած է հայկական ուսումնասիրութիւններու: Հանգուցեալը յարաբերութիւն կը պահէր Երեւանի հայ գրողներուն հետ:

իբրեւ Թիկնապահ ծառայած է ծովակալ Տարլանի, յետոյ գերման զինուորական կէսթափոյին մէջ մտած։ Գերման կալանաւորներէն գլխաւոր ամբաստանեալն է Վալթէր Քլայն, որ տեղաւորուած էր Փրանսացի հարիւրապետին վարի խցիկը։ Քլայն կէսթափոյի պետ եղած է գրաւման ատեն։ Ամբաստանեալներէն մէկն ալ Պելժիքացի մըն է։

Ներքին նախարարութեան տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալները խոստովանեցան ամէն բան, երբ մէջտեղ հանուեցան ջախջախիչ փաստերը։ Դաւադրութեան նպատակն եղած է վարկաբեկել Հանրապետութիւնը, կեղծ փաստաթուղթեր յանձնելով օտար պետութեանց, յայտնի դէմքերու դէմ։ Իբրեւ թէ գերմանական դիւանաթուղթերու (արխիվ) մէջ գտնուած պիտի ըլլային այս թուղթերը։ Ոստիկանութիւնը բանտին վրայ հսկողութիւն կը կատարէր անցեալ հոկտեմբերէն ի վեր։ Կ'ըսուի թէ բանտապահներ եւ փաստաբաններ ալ կասկածի տակ են։

Զորեքշաբթի օր բազմաթիւ ոստիկաններ կէս գիշերին մտան Ֆրէնի բանտը, առաջնորդութեամբ Ազգ. Ապահովութեան տեսուչին։ Մէկ ժամ միջոց տրուած էր ոստիկաններուն, որոնք բանտ հասան 15 կառքերով։ Բանտին տնօրէնը կարծեց թէ յարձակում մը սարքուած է բանտարկեալներու բարեկամներուն կողմէ եւ օգնութիւն խնդրեց քաղաքապետական ոստիկանութենէն։ Բանտը պաշարուեցաւ, հեռաձայնի գիծերը կտրուեցան եւ ոստիկանները, որոնք արդէն ունէին կասկածելիներուն ցանկը, անոնց խցիկները մտնելով փաստաթուղթերն ալ գրաւեցին։ Երեսուն բանտարկեալներ Փարիզ փոխադրուեցան, նորէն հարցաքննուելու համար եւ 19ը վար դրուեցան։

Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ Փրանսացի հարիւրապետը նիւթեր կը ճարէր Փրանսացի վարիչներու դէմ եւ Քլայն գերմաներէնի կը թարգմանէր պաշտօնական ոճով։ Յետոյ այս թարգմանութիւնները բանտէն դուրս փոխադրուելով, կը մեքենագրուէին գերմաներէն մեքենաներու վրայ։ Ապա թուղթերը նորէն բանտ կը ղրկուէին, ուր պելժիքացի փորագրիչ մը, Վան տէ Վէլտէ, պաշտօնապէս կը կնքէր յատկապէս շինուած կնիքներով։ Ամէնէն վերջը փաստաթուղթերը նորէն դուրս կը հանուէին եւ մասնաւոր գործակալներու միջոցաւ կը յանձնուէին կարգ մը դեսպանատուններու եւ հիւպատոսարաններու, իբրեւ գերման ոստիկանութեան վաւերական փաստաթուղթերը։

Ամբաստանեալներէն շատերը արդէն ենթակայ են մահապատիժի, ուրիշ յանցանքներով։ Գերմանացին, Քլայն, փորձած է գործակալներու ցանց մը կազմել ամբողջ Ֆրանսայի մէջ։ Բռնուած թուղթերուն մէջ կը գտնուին 20 գործակալներու անունները։

Անգլիոյ տագնապը սաստկացաւ

Ձիւնամրրիկը վերսկսաւ Անգլիոյ մէջ, սաստկացնելով ածուխի եւ ելեկտրականութեան տագնապը որ կը ջլատէ երկրին կեանքը։ Կառավարութիւնը հրամայեց կաղի 1100 գործարաններուն տասը առ հարիւր կրճատել ածուխի սպառումը։ Այս առթիւ յիշեցուց թէ կացութիւնը ծայր աստիճան տագնապալի է։ Քառասուն ածխաբարձ նաւեր ձիւնամրրիկի բռնուած են հիւսիսային-արեւելեան ափերուն վրայ։ Ամբողջ Անգլիոյ, Սկովտիոյ եւ Կալլէսի բնակարաններուն արգիլուած է ելեկտրական ուժ գործածել լոյսի, ջերմութեան կամ խոհանոցի համար, առտուն երեք ժամ, իրիկունը երկու ժամ։ Ելեկտրական կայաններու ածուխի մթերքը հազիւ 15օրուան կրնայ բաւել, կրճատումներով, կաղի գործարաններուն մթերքը՝ միայն 11 օր։ Շատ մը ածխահանքեր պաշարուած են ձիւներէն, ինչպէս եւ առ նուազն 14 կառախումբեր։

★ Փարիզի մէջ ալ ձիւն տեղաց կիրակի օր։ Ցուրտը սաստկացած է հիւսիսային Ֆրանսայի մէջ։ Նիւ Եորքի եւ ուրիշ ամերիկեան նահանգներու մէջ եւս առատ ձիւն տեղացած է, ինչ որ չէր տեսնուած տարիներէ ի վեր։ Բազմաթիւ դըպրոցներ փակուած են։

★ Անգլ. կառավարութիւնը սպիտակ տետրակ մը հրատարակեց, որով կ'ազդարարէ թէ գործատէր թէ բանուոր պէտք է ընդհանուր ճիգ մը փորձեն յառաջիկայ ամիսներու ընթացքին, այլապէս տնտեսական տագնապը աղետալի հետեւանքներ պիտի ունենայ։ Առ նուազն 200 միլիոն թոն ածուխ պէտք է 1947ին, տագնապը փարատելու համար։ Անկարելի է կրճատել աշխատանքի ժամերը։ Եթէ արտադրութիւնները չաւելնան, Մեծն Բրիտանիա «երբեք չի կրնար վերահաստատել ազգային կեանքին հիմերը»։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրասայլեր եւ օդանաւեր ղրկեց Մակեդոնիոյ ըմբոստներուն դէմ։ Կատաղի կռիւ մը տեղի ունեցաւ Լամիայի շրջանին մէջ, ուրիշ մը՝ Քիլքիսի մօտ։ «Վիմա» թերթը կը գրէ թէ 650 զինուորներ խռչտանդուեցան Կրետէի մէջ, երբ նաւ պիտի դրուէին անծանօթ ուղղութեամբ։— Երկոտասան կղզիները Յունաստանի պիտի յանձնուին Մարտի վերջերը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՒՍՏՐԻՈՅ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ խմբագրելով, Չորս Մեծերուն փոխանորդները բանակին թիւը նշանակեցին 55.000 զինուոր, օդանաւերը՝ 90 հատ, 5000 օդաչուներով։ Ռմբաձիգ օդանաւ պիտի չունենայ։ Խորհրդային պատուիրակը կ'առաջարկէր միայն 50.000 զինուոր եւ 70 սաւառնակ, բայց ի վերջոյ հաւանեցաւ միւս պատուիրակութեանց առաջարկին։ Յետոյ կ'ուզէր որ Աւստրիա ինք արտադրէ իր ռազմանիւթը, բայց դիտել տրուեցաւ թէ բոլոր զինագործարանները քանդուած են, հետեւաբար կարելի պիտի չըլլայ բանակը սպառազինել 1ուկէս — 2 տարիէն առաջ։ Խորհրդային պատուիրակը ետ առաւ իր առաջարկը։

894.000 ԹՈՆ ՇԱՔԱՐ պիտի գայ Մ. Նահանգներէն 1947ի ընթացքին։

ԾԽԱՄՈՂՆԵՐԸ երկու տուփ աւելի պիտի կըրնան ստանալ, տուփը 41 ֆրանքէն, իսկ բաժնեչափով որոշուած 8 տուփը պիտի ծախուի հատը 23ուկէսէն (5 առ հարիւր զեղչ)։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ «Փրավտա»ն կը գրէ թէ մօտ 300.000 երիտասարդներ գործարան-դպրոցներ պիտի հրաւիրուին մարտին, մարզուելու համար իբրեւ մետաղագործ, հանքագործ եւ մեքենագէտ բանուորներ։ Հնգամեայ ծրագրով 4.500.000 երիտասարդներ պիտի մարզուին այսպէս։

ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՁԱՊԵՏ Շօթան, որ Ամերիկա կը գտնուի, Փարիզ պիտի գայ Մարտ 25ի դատավարութեան առթիւ, ինքզինքը պաշտպանելու համար Գերագոյն Ատեանին առջեւ։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը Փետրուար 22ին միաձայնութեամբ քուէարկեց ընդհ. ներման օրէնքը։ Մօտ 25.000 բանտարկեալներ անմիջապէս պիտի արձակուին, ուրիշ 20.000 դատապարտեալներու պատիժները պիտի կրճատուին։ Տասը հազար ըմբոստներ ալ պիտի կրնան օգտուիլ, եթէ զէնքերը վար դնեն։ Մօտ 200.000 հոգի պիտի օգտուին ընդհ. ներումէն, երկրի թէ արտասահմանի մէջ։ Խորհրդարանը քուէարկեց նաեւ 14 կէտերէ բաղկացած յայտարարութիւն մը քաղաքացիներու իրաւունքներու մասին (մամուլի, խօսքի, խղճի ազատութիւն եւն.)։

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ Արաբական Կոմիտէն մարտ 1էն սկսեալ տուրք մը պիտի գանձէ Արաբներէն, հիմնադրամ ճարելու եւ սիոնականութեան դէմ պայքարելու համար։ Կոմիտէն կը յուսայ 200.000 պաղեստինեան ոսկի (900 հազար տոլար) ապահովել, ուղղակի եւ անուղղակի տուրքերով։ Այս գումարին կէսը պիտի օգտագործուի մասնաւոր ծրագրով մը որպէսզի Արաբները հող չծախեն Հրեաներուն։ Մնացեալէն կարեւոր մաս մը պիտի յատկացուի մարզիկներուն, որոնք արաբական բանակին մէկ թեւն են։

ԲՈԼՈՐ «ՔԱՊԱՌԷ»ՆԵՐԸ շաբաթը երկու օր պիտի փակուին, վառելանիւթ խնայելու համար։

ԳԵՐՄԱՆԻԱՆ 10—15 ՏԱՐԻ գրաւման տակ պէտք է մնայ, ըսաւ ամերիկեան շրջանին զինուորական կառավարիչը, զօր. Մքնարնի որ պաշտօնը պիտի ձգէ մարտ 15ին։ Այս առթիւ աւելցուց թէ համաձայնութիւն գոյացած է օրէնքով մը լուծելու Փրուսիան, գերման զինապաշտութեան սիրտը։

ԵՒՐՈՊԱՅԻ կարօտ երկիրներուն օգնելու համար 87.500.000 սթեռլինի վարկ մը խնդրեց Մ. Նահանգներու Նախագահը, յիշեցնելով խորհրդարանին թէ «չեն կրնար լքել թշուառութեան մատնուած ժողովուրդներ»։ UNRRAն իր գործունէութիւնը պիտի դադրեցնէ մարտ 31ին։

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԸ երեւան հանուած է Գերմանիոյ մէջ։ Կարեւոր ուժեր, որոնց մեծ մասը նախկին S. S.ներ են, կը փորձէին կառավարութիւն մը հաստատել, ետ պահանջել Փրուսիոյ հողերը, արգիլել ածուխի արտածումը եւն.։ Անգլիացիները ձերբակալած են դաւադիրներուն մեծ մասը որոնց մէջ կար S. S. զօրավար մը։

Մեզմէ կը խնդրուի ծանուցանել դառնաղէտ մահը ողբացեալ

ՎԱՀՐԱՄ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ ուրբաթ, 21 փետրուար, ժամը 16ին, 47 տարեկանին։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի վաղը, չորեքշաբթի, 26 փետրուար, ժամը 3.30ին իր բնակարանը, 9 rue de la Fosse Aux Moines, Montmorency։

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այն նկատել։

Կառախումբը կը մեկնի Gare du Nordէն ժամը 13.55 եւ 14.25ին։ Իջնել Enghien les Bains:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի անդամական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկ. Ազատի սրահը։

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանին վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԹԵՄԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հարաւ. Ֆրանսայի ազգ. առաջնորդարանի ընտրողական կեդր. յանձնաժողովի դիւանէն ստացած ենք պաշտօնական յայտարարութիւն մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Մարսէյլի թեմական երեսփոխաններու ընտրութիւնը, որ Արտաւազդ արք.ի ցանկութեամբ յետաձգուած էր ժամանակաւորապէս, ի մօտոյ տեղի պիտի ունենայ Մարսէյլի ինչպէս եւ բոլոր շրջաններու մէջ։ Հետեւաբար, կը հրաւիրենք անխտիր բոլոր ազգայինները, որ առաջնորդարան ներկայանալով՝ արձանագրուին իրենց ազգային տուրքը վճարելով։ Ընտրութեանց թուականը մօտերս պիտի յայտարարուի թերթերու միջոցաւ։

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷԻ (անդամ ֆրանսական Ազգային Ժողովի)։ Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides)։

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ։ Մուտք 200, 150 եւ 100 ֆրանք։

ՈՒՐՖԱՅԻ ԼԵՒՈՆ ԳԱՍԱՊԵԱՆ կը փնտռէ, Ուրֆացի Լեւոն Պաստեղեան, հօրը անունը Կարապետ (էջ խղդողենց Կարապետ), կը կարծուի Փարիզ ըլլալ, իմացնել Lévon Kassabian, 12 Passage de l'Union (50 Ave. de la Redoute) Asnieres (Seine)։

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Mercredi 26 Février 1947 Չորեքշաբթի 26 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4970-Նոր շրջան թիւ 579 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր.

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԱՆԴԿԱԽ ԵՒՐՈՊԱՆ

Բստմնելի Աշխարհամարտին ցնցումները հազիւ դադրած, մարդիկ ծրագիրներ կ'որոճան, Եւրոպայի վերակազմութեան համար։

Արդարեւ, Եւրոպան է գլխաւոր հիւանդը, եթէ ոչ բոլոր չարիքներուն մայր-աղբիւրը։

Եւրոպայէն սկսան քաղքենի դրամատիրական աշխարհակալութեան արշաւանքները դէպի Ասիա եւ Ափրիկէ։ Մինչեւ Խաղաղականի ափերը։ Եւրոպան էր որ խրախուսեց գաղթավայրեր կորզելու, հում նիւթեր եւ շահաստաններ ճարելու կիրքը։

Եւ իրարու յաջորդեցին ընդհարումները, դիւանագիտական կամ զինուորական։ Արեան դաշտերու վերածուեցան ամբողջ երկիրներ։ Եւրոպան ինք դարձաւ ռազմադաշտ։

Ազդեցութեան պայքարը, տնտեսական եւ քաղաքական մրցակցութիւնը, աշխարհակալութեան ախորժակը, «կենսական տարածութեան» տենչերը հետզհետէ թանձրացուցին, թունաւորեցին մթնոլորտը, դարձնելով անշնչելի։

Միւս կողմէ, ատրճանաբար արթնցան դեռութեան, չարաշահութեան մատնուած բազմութիւնները։ Աշխատաւոր զանգուածը՝ Եւրոպայի «լուսաւորեալ» երկիրներուն մէջ։ Աշխարհակալութեան զոհերը, բազմացեղ ժողովուրդները՝ խաւարակուռ Ասիոյ եւ Ափրիկէի մէջ։

Այսօր այլեւս կարելի չէ սուինով եւ թնդանօթով զսպել ոչ ներքին զանգուածը, ոչ ալ գաղթավայրերու իբրեւ թէ անճար բազմութիւնները։

Արտաքին ճակատի վրայ, կը բաւէ աչքի առջեւ բերել ամէնէն չօշափելի օրինակները,— Սուրիա եւ Լիբանան, Իրաք եւ Եգիպտոս, Հնդկաստան եւ Հնդկաչին։

Իսկ ներքին ճակատի վրայ, ահաւասիկ Ֆրանսան, Անգլիան, յաղթական թէ պարտեալ երկիրները։ Մինչեւ հեռաւոր Ամերիկան։ Հասարակական կարգուսարքերը կը ճարճատին ընկերային եւ տնտեսական խլրտումներու, աշխատաւոր բազմութեանց ճնշումին տակ։

Եւ եթէ կան երկիրներ ուր ձայն-ձուն չի լսուիր, ուր ոչ գործադուլ կ'արձանագրուի, ոչ ալ գործազրկութիւն, պատճառը այն է որ զրահապատ, ամենազօր թաթ մը միեւնոյն օրէնքին ենթարկած է բոլորը։

Անհրաժեշտ չէ աւելի խտացնել պատկերը։

Այժմ ամէնէն աւելի վաղուան վախն է որ տագնապի մատնած է եթէ ոչ վարիչները, գոնէ մտածող գլուխները։ Վախ՝ յեղափոխութեան եւ երրորդ պատերազմի մը։

Միացեալ Ազգերու ընդհ. քարտուղարը, պարոն Նորվեկիացի, վերջերս կը յայտարարէր թէ խելագարներ միայն կրնան մտածել նոր պատերազմի մը մասին։

Մենք պիտի ըսէինք՝ ոչ թէ հասարակ խելագարներ, այլ կապելիք խենդեր։ Բուն բառով՝ աբլինածարաւ ոճրագործներ։

Բայց եւ այնպէս, մարդասէր եւ իմաստուն գլուխներ կ'որոճան, միանգամ ընդ միշտ փարատելու համար նոր պատերազմի մը մղձաւանջը։

Այդ գլուխներէն մէկն է անգլիացի գիտնական մը, Սըր Պոյտ Օր, Կլասկոյի համալսարանէն, որ իր տեսութիւնը կ'ամփոփէ հետեւեալ յայտարարութեան մէջ.

— « Աշխարհը այնքան պզտիկցած է եւ պետութեանց խնդիրները այնքան իրարու կապուած են որ, մէկ երկրի մէջ կատարուած փոփոխութիւնները կ'ազդեն միւսներուն վրայ։ Ոչ մէկ երկիր, որքան ալ զօրաւոր ըլլայ, չի կրնար ապրիլ իր սեփական աղբիւրներով։ Մենք այժմ մէկ աշխարհ կը կազմենք, ուզենք թէ չուզենք։ Հետեւաբար անհրաժեշտ է համաշխարհային կառավարութիւն մը, այս կամ այն ձեւով»։

Բրիտանացի գիտնականը աւելի ընդլայնելով իր տեսութիւնը, պարզելով հիւլէական եւ քիմիական զէնքերու դերը ապագայ պատերազմի մը մէջ, կ'առաջարկէ դաշնակցային պետութեան մը վերածել Եւրոպան։ Ցետոյ բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «այլեւս վերջացած է այն շրջանը ուր մեծ կայսրութիւններ կը կառավարուէին եւրոպական ազգերու կողմէ»,

Նոյն տեսութիւնը աւելի բացորոշապէս կը պարզէ Ֆրանսացի գիտնական մը, Շարլ Ռիշէ, տեղական թերթի մը մէջ։

Կ'արժէ ամփոփել իր տեսութիւնները, ինչպէս եւ ուրիշ տեսակէտներ, որոնք ամէն բանէ առաջ խոր մտահոգութիւն մը կը մատնեն։ Շ.

Թուրք յետադիմականներու խաղը

ԽՄԲ.— Vie Soviétique, Փարիզի խորհրդային դեսպանատան օրկանը, այս տեսութիւնը հրատարակած է վերջին թիւին մէջ (22 Փետր.), հետեւեալ խորագիրներուն տակ.— «ՑԵՏ ՊԱՏԵՐԱԶՄԵԱՆ ՀԻԹԼԵՐԱԿԱՆՆԵՐ։ ԹՈՒՐՔ ՅԵՏԱԴԻՄԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԽԱՂԸ,— ԲԱԽՏ ՓՈՐՁԵԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅ»։ Յօդուածագիրը՝ Վ. Սթամպուլով.—

Թուրքիան անկասկած մէկն է երկրագունդի այն անկիւններէն ուր պատերազմի դրդիչները կը գործեն ամէնէն գործօն եւ ամէնէն չնական ձեւով։ Պարզ է անոր պատճառը — Թրքական աշխարհակալութիւնը վստահ էր Հիթլէրի յաղթանակին վրայ, անկէ սպասելով մեծ շահ մը։

Արդարեւ 1942ի գարնան, Թուրք լրագրողները ամենայն անկեղծութեամբ կը յայտարարէին.— «Մեզի կը խոստանան Կովկասը, Խրիմը եւ Սուրիան»։ Այն պաշտօնական փաստաթուղթերը որ գտնուեցան գերմանական դիւանաթուղթերու մէջէն, անհերքելի կերպով կը հաստատեն թէ Անգարայի մէջ միայն յարմար առիթին կը սպասէին գործի ձեռնարկելու համար առանց վտանգի, Գերմանիոյ կողքին, նախօրօք ապահովելով այս ծառայութեան գինը։

Սակայն Դաշնակիցներու յաղթանակը խորտակեց այս ծրագիրները։ Եւ Հիթլէրական քաղաքականութիւնը փոխանակ ակնկալուած առաւելութիւնները բերելու Թուրքերուն, զանոնք բոլորովին զրկեց ժողովրդավար ազգերու վստահութենէն։

Այսօր, սակայն, Թուրքիան չէ օգտուած այս դասէն։ Հոն իշխանութեան տէր կը մնան միշտ այն մարդիկ որոնք տակաւին մօտիկ անցեալին մէջ խանդավառութեամբ կը խօսէին հիթլէրական Գերմանիոյ մասին։ Այս մարդիկը յամառօրէն կը մերժեն հասկնալ թէ՝ Թուրքիոյ համար իր գործած սխալները սրբագրելու եւ իր միջազգային դիրքը վերահաստատելու միակ միջոցն է անկեղծօրէն ուժ տալ խաղաղութեան դատին։ Անոնք իրենց յոյսը դրած են Դաշնակիցներու անհամաձայնութեան եւ նոր համաշխարհային պատերազմի մը վրայ։

Ահաւասիկ ամիսներէ ի վեր, միջազգային մթնոլորտը թունաւորելու բացորոշ դիտումով, Անգարայի մէջ կ'ուզեն ստեղծել այն տպաւորութիւնը թէ Թուրքիան «սովետական նախայարձակումի» մը նախօրեակին կը գտնուի։ Թուրք յետաշրջականները նեղութիւն իսկ չեն կրեր քիչ շատ հաւանական փաստեր ճարելու ի նպաստ իրենց դարբնած առասպելին։ Անոնք ամէնէն յիմար յերիւրանքներուն կը դիմեն։ Իրենց կարծիքով ամէն բան «սովորական սպառնալիք» է,— Խ. Միութեան հաշտարար ծանուցագիրը որ կ'առաջարկէ Նեղուցներու հարցը կարգադրել ի շահ երկու երկիրներուն, յոյն հայրենասէրներու պայքարը այս երկրին արիւնալի ֆաշական վարչաձեւին դէմ, մինչեւ անգամ այն ժողովրդավար շարժումը որ կը ծաւալի Թուրք ժողովուրդին զանգուածին մէջ, շարժում մը զոր կը կոչեն «սովետական հինգերորդ գունդ»։

Թուրք լրագրողները, որոնք բարեխղճութիւն չունին, որովհետեւ Կէօպէլսի դպրոցէն անցած են, ամէն օր կը հաւաստեն իրենց ընթերցողներուն թէ «սլաւական խմբակցութիւնը» արդէն կը յարձակի Թուրքիոյ վրայ, թէ ռուսական բանակները շուտով պիտի երեւան Նեղուցներուն վրայ։ Ատեն ատեն Թուրք թերթերը խոշոր խորագիրներով կը ծանուցանեն «Սովետական զօրքերու համախմբում» մը Թրքական սահմանագլուխին վրայ։ «Երրորդ համաշխարհային պատերազմը արդէն սկսած է», կ'ոռնար վերջերս դրչի հռչակաւոր աւազակը, Եալչըն։

Բոլոր այս չարաշուք պայքարը յայտնապէս ներշնչուած է ղեկավար շրջանակներէն։ Անցեալ Նոյեմբեր 5ին չէ՞ր որ նոյն ինքն Հանրապետութեան նախագահը, Ազգ. Ժողովի իր ճառին մէջ կը մատնանշէր «արտաքին վտանգը», առանց սակայն իրողութիւններ թուելու, ի հաստատութիւն իր խօսքերուն։

Եւ նոյնքան անհիմն հաստատումներ չէ՞նք տեսներ վարչապետին՝ Ռէճէպ Փէքէրի գրեթէ բոլոր յայտարարութեանց մէջ, մանաւանդ անոր մէջ զոր ըրաւ Թրակիոյ իր վերջին ճամբորդութենէն ետքը, «պահակազօրքի քննութեան» պատրուակին տակ։

(Մնացեալը յաջորդով)

5 առ հարիւր զեղչը կը սկսի այսօր

Վարչապետ Պ. Ռամատիէ Բշ. օր ձայնասփիւռ ճառով մը հաղորդեց թէ 5 առ հարիւրի երկրորդ զեղչը պիտի գործադրուի Փետրուար 26էն սկսեալ (այսօր)։ Օրէնքը երէկ հրատարակուեցաւ պաշտօնաթերթին մէջ։

Երբ առաջին զեղչը կը յայտարարուէր Լէոն Պլումի կողմէ, Յունուար 2ին, այն ատեն գրուեցաւ թէ երկրորդ կրճատումը պիտի սկսի Մարտ 1ին։ Ուրեմն Պ. Ռամատիէ աւելի կանուխ կը սկսի։

Վարչապետին ճառը, որ տեսակ մը հայրենասիրական կոչ էր, մանաւորապէս կը շեշտէր.

— «Կոչ կ'ուղղեմ բոլորին այս տնօրինութիւնը հաւատարմօրէն յարգել իբրեւ հրամանագիր մը հանրային փրկութեան։ Մենք վճռած ենք գործադրել հրամանագիրը եթէ նոյնիսկ փոքրաքանակ ծախողը կամ արտադրիչը կորուստներ կրեն։ Այսպէս պիտի ընենք որովհետեւ անհրաժեշտ է» ։

Վարչապետը կ'ընդունի որ գիներու այս նոր կրճատումը աւելի դժուար պիտի գործադրուի քան առաջինը։ «Այս զեղչը կրնայ շատ աւելի կրճատել շահերը։ Կարգ մը պարագաներու մէջ կրնայ բոլորովին անհետացնել զանոնք»։ Եւ սակայն ուրիշ ելք չի տեսներ, ապրուստի գիները իջեցնելու եւ ֆրանքը պաշտպանելու համար։ Այս առթիւ բացատրեց թէ մինչեւ հիմա կառավարութիւնները կը հետեւէին աշխատավարձքը աւելցնելու քաղաքականութեան։ Գիտէք թէ ո՛ւր էինք 1946 Դեկտեմբերին։ Լէոն Պլումի միջամտութիւնը կեցուց գիներու այս արշաւը (մանրամասնութիւններտալով)։ Երկրորդ 5 առ հարիւր կրճատումին նպատակն է երկիրը վերջնապէս դնել հաստատուն ճամբու մը վրայ։ Հաւասարակշռութիւնը պիտի վերահաստատուի մեծաքանակի գիներու կրճատումով, արտադրութեան աժանացումով եւ հրապարակի գիներու աւելի պակաս գիներով։ Ա՛յս է գնելու կարողութիւնն աւելցնելու մեթոտը եւ ոչ թէ շարունակ նոր դրամ տպելու քաղաքականութիւնը։ Միակ դժուարութիւնը փոխանցման շրջանի տագնապն է։ Երբ մեր ամբողջ տնտեսութիւնը կը սահի, հետզհետէ սրընթաց, դժուար է կեցնել զայն առանց յանկարծական ցնցումի մը»։

Կարգ մը բացառութիւններ պիտի ըլլան նոր զեղչին գործադրութեան առթիւ։ Գլխաւոր բացառութիւններն են այն ցորենը որ տոլարով գնուեցաւ, կարգ մը մետաղագործական, քիմիական եւ դեղագործական արտադրութիւններ որոնք արտասահմանէն գնուած են եւն.։ Պ. Ռամատիէ յայտարարեց.— «Արդարութիւն մի փնտռէք այս բոլորին մէջ։ Արդարութիւն չկայ նաեւ զոհողութիւններու բաժանման մէջ ինչպէս չկայ հիւանդութեան եւ մահուան մէջ։ Բողոքները բանի չեն ծառայեր։ Խնդիրը այն է թէ հիւանդը պիտի ընդունի՞ դարմանը թէ հիւանդութեան համակերպելով պիտի մեռնի »։

Վարչապետը անգամ մը եւս յիշեցուց թէ կառավարութիւնը հակառակ է աշխատավարձքերու ընդհանուր յաւելման, բացի այն վճարումներէն որ չափազանց խեղճ են։

★ Պ. Ռամատիէ ունկնդրութեան ընդունեցաւ Մամուլի Ազգ. Ձեռնարկներու տնօրէնը, Պ. Պլօք, որ յոյս յայտնեց թէ գործադուլի խնդիրը պիտի կարգադրուի այս շաբթու ։

Սովին արհաւիրքը Ռումանիոյ մէջ

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ ՄԵՌԱԾ, ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ ՀԻՒԱՆԴ ԵՒ ՄԱՀԱՄԵՐՁ

Փետրուար 14ին եւ 15ին կարգ մը տեղեկութիւններ հաղորդած էինք Ռումանիոյ մէջ տիրող սովի մասին, քաղելով երկու ձախակողմեան թերթերէ, Combat եւ Le Populaire (ընկերվարական)։

«Տէյլի Մէյլ»ի Պուքրէշի թղթակիցը շատ աւելի ահաւոր տեղեկութիւններ կը հաղորդէրերէկ, խոշոր խորագիրներով,— «ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԶԱՆԳՈՒԱԾԱՅԻՆ ՈՂԲԵՐԳՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՐԻՒՐԱՒՈՐ ՏԱՐԻՆԵՐԷ Ի ՎԵՐ»։ Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

Դարերէ ի վեր չտեսնուած սով մը կը տիրէ այժմ Մոլտավիոյ դաշտերուն մէջ, որ կեդր. Եւրոպայի շտեմարաններէն մէկն էր սովորական ատեն։ Երեքէն հինգ միլիոն բնակիչներ սպառած են իրենց ուտեստի պաշարը, որ նուազած է երկու տարուան երաշտին հետեւանքով, տարիէ մը վերջ ուր պատերազմը փճացուց իրենց հունձքը։

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ ՄԵՌԱԾ ԵՆ ԱՐԴԷՆ, ՀԱՐԻՒՐ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐՆԵՐ ՀԻՒԱՆԴ ԵՆ ԵՒ ՄԱՀԱՄԵՐՁ ԵՒ ՄԻԼԻՈՆՆԵՐ ՊԻՏԻ ՄԵՌՆԻՆ, ԵԹԷ ԺԱՄԱՆԱԿԻՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ՉՀԱՍՆԻ։

Անգլիացի զինուորական բժիշկ մը, որ վերջերս վերադարձաւ սովահար շրջանէն, պատմեց ինծի.— «Եթէ կառավարութիւնը օգնութեան աւելի գործօն եւ ընդարձակ միջոցներ ձեռք չառնէ, սովին ծայրագոյն հետեւանքները պիտի տեսնուին երեք-չորս շաբաթէն, եւ աղէտը գագաթնակէտին պիտի հասնի մարտի վերջը։ Եթէ այսպիսի պայմաններ գոյութիւն ունենային արեւմտեան Եւրո-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԱՌԱՋԻՆ ՎՏԱՆԳԸ

Առաջին փորձանքէն երկու շաբաթ վերջ «Մայր խումբ» դառնալու հրահանգն ստացանք եւ անմիջապէս ուրախութիւն մը կազմակերպեցինք ու նոյն գիշերը մեզի այցելեցին նաեւ Բարունակը, Արամը, Ա. Վանարեանը եւ ուրիշ ընկերներ:

Կարդացուեցաւ Կեդր. Կոմիտէի շրջաբերականը (խմորատիպ) որուն նմանը մինչ այդ տեսած չէինք:

Մենք որ սովոր էինք կաթողիկոսական զարդագիր կոնդակները տեսնելու, արժանի եղանք տեսնելու նորօրինակ տպագրութեամբ մը թռուցիկը, որ կնքուած էր Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէի կարմիր կնիքով, մէջտեղը զինանշանը (դրօշակ, գրիչ, դաշոյն եւ թի խորհրդանիշերով), բան մը՝ որ «սուրբ գործին» նուիրուած, բոլորին համար ցանկալի, բայց աներեւոյթ մարդոց կողմէ գրուած էր: Մեր ուրախութիւնն անսահման էր: Աւուր պատշաճի ճառեր խօսեցան մեր նախկին «Մայր խումբ»ի ներկայացուցիչները, թելադրեցին ըլլալ կարգապահ, գաղտնապահ եւ տնտեսող ու մտածել զէնք գնելու մասին:

Խումբը ունէր երեք հնչուն ոսկի: Մեր նիւթական պարտականութիւնները լրիւ կատարած էինք արդէն:

Ունէինք նաեւ մեր անձնական գանձանակները: Որոշեցինք անմիջապէս տասնոց (մաուզէր) ատրճանակ մը գնել և ձեռնարկեցինք նուիրատուութեան, որմէ գոյացաւ ինը հնչուն ոսկի, տասնոցի մը գին այն օրերուն:

Ընթերցանութեան փափաքը սաստկացած էր եւ յեղափոխական գիրքեր, թերթեր ու բրօշիւրներ ձեռքէ ձեռք կը խլուէին:

Պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան ամէնէն շատ փնտռածը Րաֆֆիի եւ Ահարոնեանի երկերն էին, «Դրօշակ» եւ «Հնչակ» թերթերը եւ ընկերվարական գրքոյկները:

Քրիստափոր Միքայէլեանի եւ Ժան Ժօրէսի նկարները կը զարդարէին մեր ժողովատեղիները, իսկ Հ.Յ.Դ. զինանշանը իբրեւ ուղեցոյց եւ խորհրդանիշ միշտ մեր աչքերուն առջեւն էր:

Ուրկէ՞ ուր Ժան Ժօրէսի նկարը, Մայիս 1ի աշխատաւորական տօնի ըմբռնում այն օրերուն:

Մեր կուսակցութեան հիմնադիրները եւ անոնց ժառանգորդ գործիչները որքա՜ն հեռուները գացեր էին եւ ո՜վ գիտէ որքա՜ն տքներ էին...

Այդ գիշեր, միայն ութ օրուան համար մեզի տրամադրեցին «Դրօշակ»ի տասնամեակի մէկ թիւը, որ լի էր յեղափոխական յօդուածներով, բանաստեղծութիւններով եւ զինուած հայդուկներու նկարներով:

Որոշեցինք երեքական հոգի՝ տեղ մը հաւաքուիլ ու կարդալ, այն ալ գիշերները:

Յաջորդ օրուան ժամադրավայրը մեր տունն էր: Մեր դասերը կը պատրաստենք, պիտի ըսէի հօրեղբօրս:

Մեր տունը Թաղային ոստիկանատունէն հեռու էր, բայց շրջանի ոստիկանապետ Ապտիւլրահման պէյը մեր թաղին ծայրը կը բնակէր:

Կրճատուած անունով՝ Քօմիսէր Իպօն ամէն օր հայ հարուստներուն հիւր էր, կամ աւելի ճիշդ՝ ամէն իրիկուն տեղ մը ինքզինքը ընթրիքի եւ «օղի մը խմելու» հրաւիրել կուտար:

Կը նախընտրէր հաւի միս, թռչնեղէն եւ օղի, զինին «կեավուրներուն կը վայելէ» ըսելով: Միշտ կէս գիշերէն վերջ հրաժեշտ կուտար եւ պատէ պատ զարնուելով, իյնալով ու կանգնելով իր տունը կը հասնէր, երբեմն ալ փողոցը գիշերելով:

Ընկերներս կուշանային: Անզուսպ էր հետաքրքրութիւնս: Մտայ հիւրասենեակը եւ սկսայ կարդալ «Դրօշակ»ը եւ հիացումով դիտել մէջի նկարները:

Յանկարծ հօրեղբօրս հազալու ձայնը լսեցի: Հասկցայ որ հիւրասենեակը կուգայ: Աճապարանքով «Դրօշակ»ի թիւը ծալլեցի եւ թաւշապատ «մինտէր»ին տակը դրի, հօրեղբօրս մեկնելէն վերջ վերցնելու նպատակով:

Դուռը բացուեցաւ «պույուրուն»ով մը (հրամեցէք) եւ ակնթարթի մը մէջ սեմին վրայ տնկուեցաւ Քօմիսէր Իպօն:

Զգացի որ անակնկալ ջերմութիւն մը այտերս այրեց, սկսաւ եւ դէշ նախազգացում մը դողի մատնեց ծունկերս, ծալլուելու աստիճան:

Իպօն մօտեցաւ աւանդապահ մինտէրին, որուն մէկ ծայրը ծուռ մնացած էր, ուզեց շտկել եւ նստիլ ու նկատեց տակի թերթը, բացաւ եւ տեսաւ զինուած հայդուկի մը նկարը: Շան հոտառութեամբ ամէն բան հասկցաւ, ծալլեց ու ծոցի գրպանը դրաւ, միաժամանակ՝ հարցական ու սպառնական նայուածք մը նետելով մեզի:

Քանի մը վայրկեանի խորհրդաւոր լռութիւնը խզեց Քօմիսէր Իպօն, — «Հայերու մինտէրները Հայերէն աւելի հաւատարիմ են Օսմանեան կայսրութեան» ըսաւ եւ ատրճանակը առջեւը քաշեց:

— «Բեր նայինք օղին, Վարդան աղա, կը զգայի թէ փէտայիներու հետ ես, բայց փաստ չունէի. հիմա խմենք, վաղը մեր գործին կը նայինք»:

Պահպանողական հօրեղբայրս սարսափահար՝ բոլորովին շուարած էր: Փոխանակ փոքրիկ սեղանը մօտեցնելու Իպօին, պղինձէ մեծ կրակարանը բերաւ, ապա սթափելով, մօտեցուց սեղանը, վրան շարեց օղիի շիշը, գաւաթները եւ անհրաժեշտ ուտելիքները եւ աղերսագին նայուածքով մը նստեցաւ ոստիկանապետին դիմացը:

Վարը՝ խոհանոցին մէջ մեծ մայրս Իպօի սիրած կերակուրները կը պատրաստէր, անոր գոհացում տալու եւ անոր բարեկամութիւնը անխախտ պահելու համար:

Ես մեր տունը հիմն ի վար խորտակած էի իմ անզգոյշ ընթացքով եւ խեղճ հօրեղբայրս անմեղ զոհ մը դարձած էր: «Դրօշակ» թերթին համար հօրեղբայրս բանտէ բանտ պիտի քաշկռտուէր, սոսկալի ծեծերու պիտի ենթարկուէր ու եթէ չմեռնէր ու տարիներ վերջը կարելի ըլլար ազատիլ, պիտի դառնար հիւանդկախ, անդամալոյծ մը, կամ կաթուածահար: Պիտի կորսնցնէինք մեր տունը ու տեղը, խանութը եւ բոլոր հարստութիւնը: Մեծ մայրս պիտի չկրնար դիմանալ կսկիծին եւ մենք բոլոր տնեցիներս անօթութեան պիտի դատապարտուէինք:

Իպօն հարցումներ կ'ուղէր, հօրեղբայրս երդում կ'ընէր թէ տեղեկութիւն չունի այդ թերթէն, բայց երկուքն ալ կը խմէին:

Դուրս ելայ փոքր եղբայրս ղրկելու որ կանչէ մեր հնարագէտ խմբապետը եւ ես վճռեցի պահանջել Իպօէն որ թերթը վերադարձնէ, հակառակ պարագային, սանդուղէն իջած պահուն կացինով ջախջախել հրէշին գլուխը, որ մեր հացը կուտէ, մեր կերպասները կը հագնի ու թերթի մը համար հօրեղբայրս կը սպաննէ: Որոշումս վերջնական էր: Մտայ փայտանոց, սուր կացինը առի ու վեր ելայ, միջանցքին մէկ անկիւնը պահեցի:

Այո՛, մենք արդէն կորսուած ենք, թող շունն ալ սատկի, կը մտածէի:

Անգամ մըն ալ դայրոյթով դիտեցի հրէշը. այդ կարճահասակ, թուլակազմ ու յխուննոց մարդը, որ շատ մը Հայերու տուները հիմնովին կործանած էր: Ան՝ ա՛լ աւելի տկար երեւաց ինծի:

Այդ պահուն հասան խմբապետը եւ ընթերցումի համար ժամադրուած ընկերներս: Արագ արագ պատմեցի պատահածը: Խմբապետը (18 տարեկան) Ա. Ճանկցեան, վայրկեան մը մտածելէ վերջ, թելադրեց որ հետեւիմ Իպօի շարժումներուն եւ խօսքերուն եւ շուտ շուտ տեղեկացնեմ իրեն: Ինքն ալ գնաց փոքրիկ դաշոյնը բերելու, կարգադրելով որ՝ միւս ընկերները մեկնին:

Իպօն կը կոնծէր ու կը կոնծէր, տապկած հաւին ընտիր մասերը լափելով, մերթ սպառնալով, մերթ փաղաքշելով կամ նախատելով գերի դարձած հօրեղբայրս:

Խմբապետը վերադարձաւ: Տնեցիները կը սպասէին որ շունը մեկնի:

Վերջապէս գիշերուան մեծ մասը անցուցինք տառապանքով մը, որուն նմանը չունեցայ կեանքիս ամբողջ տեւողութեան ընթացքին:

Գիշերուան ժամը երեքն էր, հրէշը կը պատրաստուէր մեկնելու: Նկատեցի որ կ'երերար: Բռունցքի ուժեղ հարուած մը կը բաւէր զինքը գետին գլտորելու եւ թերթը ծոցէն խլելու: Լուր տուի խմբապետին, որ մտաւ մեր դրան առջեւի ուռենիին ետեւը: Այդ այն պահն էր երբ շրջուն ոստիկանական խումբերը կ'երթան հանգստանալու եւ միայն հայ եկեղեցիներու ժամկոչներն են որ կ'արթննան կոչնակները հնչեցնելու եւ բարեպաշտ հաւատացեալ ժողովուրդը ժամ հրաւիրելու:

Հօրեղբօրս հետ օգնեցինք եւ Իպօն վար իջեցուցինք սանդուղներէն, դուրս ելանք փողոցը: Իպօն սիրալիր՝ մնաս բարեւ մը ըսաւ հօրեղբօրս: Ես ընկերացայ Իպօին:

— Աշխատէ համոզել որ թերթը ետ տայ, ըսաւ հօրեղբայրս:

— Անհոգ կա՛ց, հօրեղբայր, ըսի եւ մտայ Իպօի թեւը:

— Աֆէրի՛մ օղլում, աֆէրի՛մ (ապրի՛ս տղաս, ապրիս), ըսաւ մեր դահիճը եւ շարունակեցինք: Մեր ծրագրի առաջին մասը յաջող կ'ընթանար: Կը սպասէի որ խմբապետը գործադրէր նաեւ երկրորդ մասը:

Շատ չանցած, խմբապետը արագ քայլերով անցաւ մեր քովէն եւ հազիւ երկու քայլ նետած, յանկարծ դարձաւ: Իր դաշոյնը փայլեցաւ խաւարին մէջ:

Իպօն որ հազարաւոր անզէն եւ պաշտպանողական Հայեր սարսափեցուցած էր, ձեռքն ատրճանակին անգամ չտարաւ:

Ես ամուր մը բռնեցի ատրճանակը:

Խմբապետը պարպեց Իպօի ծոցի գրպանները, յափշտակելով «Դրօշակ»ը, Իպօի յուշատետրը եւ դրամապանակը: Բռունցքի ուժեղ հարուածով մը զայն գետին փռեց, քակեց ատրճանակը կրող գօտին եւ ատրճանակը գրպանը դնելէ ետք, քանի մը ոտքի հարուածներ ալ տալէ վերջ, (ինչպէս արջեր իրենց զոհ-մարդուն մեռած կամ ողջ ըլլալը կը ստուգեն), ուշի ուշով զննեց եւ ստուգեց որ անզգայ ինկած է: Թեւէս քաշեց եւ անձայն հեռացանք:

Հօրեղբայրս գլուխը ձեռքերուն մէջ, նստած էր գլխիկոր:

— Ամէն բան վերջացաւ, հօրեղբայր, ահա թերթը:

Հօրեղբայրս շտկուեցաւ, երջանիկ ժպիտ մը երեւաց իր դէմքին եւ աւելցուց՝ «Աղէկ որ տուաւ»:

— Չէ՛, չտուաւ, Արտաշէսն առաւ, քթին բերնին զարկաւ եւ առաւ: Հօրեղբայրս թէեւ անտեղեակ խլուած միւս իրերուն, նորէն խռովեցաւ եւ խոր մտատանջութեան մատնուեցաւ:

Լուրը տարածուեցաւ ամբողջ քաղաքին մէջ. դէպքը՝ դահիճին մրցակից իր օգնականին վերագրուեցաւ: Շատեր ալ պարզ աւազակային դէպք մը համարեցին:

Առաջին օրն իսկ հօրեղբայրս հանգստացաւ:

Խմբապետը խումբին նուիրեց խլուած ատրճանակը, երեք հնչուն ոսկին, երկու մէճիտներ եւ քանի մը ղրուշները: Իպօի յուշատետրը որ կարեւոր նիշեր կը պարունակէր, Կեդր. Կոմիտէին ղրկուեցաւ:

Նոյն իրիկուն իսկ կարդացինք «Դրօշակ»ը:

Բայց ես երեք ամիս կախակայուեցայ, անզգուշութեանս համար:

Ախ, ի՜նչ տաժանելի էին եւ երկարատեւ կախակայմանս այդ երեք ամիսները:

Վ. ՀԱՄԱԶԱՍՊ

Ապտալլա, Սանճաք եւ Թուրքիա

(Մասնաւոր թղթակցութիւն «Յառաջ»ի)

Անդրյորդանանի Թագաւորը, Ապտալլա, վերադարձաւ Ամման: Թուրք թէ Անդրյորդանանեան Երեսփ. ժողովները պիտի վաւերացնեն Անգարայի մէջ, երկու կողմերու միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը, որմէ վերջ միայն՝ պիտի կարենան յստակ գաղափար կազմել այդ համաձայնութեան տարողութեան շուրջ:

Ցայտուն է, առայժմ, մասնաւորաբար սուրիական շրջանակներու խրտչումը: Առնուազն, ցրտութիւնը: Թերթերը բացայայտօրէն դիրք կը ճշտեն «Արեւելեան դաշնակցութեան» մը ծրագրին դէմ, որքան ատեն որ կարգադրուած չէ Սանճաքի խնդիրը: Հակառակ Անգարայի սուրիական դեսպան Իհսան Շէրիֆի վերջին յայտարարութեան, թէ «Սանճաքի շուրջ ուրախառիթ անակնկալ մը կը պատրաստուի սուրիացի ժողովուրդին համար», մամուլը կը յամառի հաւատալ, թէ Անգարա - Ամման բանակցութենէն ոեւէ բարիք չի կրնար սպասել Սուրիա:

Հալէպի «Իթթիհատ» կը խորհրդածէ բուռն խմբագրականով մը.

— «Առանց արցունքի չէ կարելի կարդալ մօտաւոր անցեալի մեր պատմութիւնը: Մասնաւորաբար այն շրջանը, որ կը զուգադիպի Օսմ. կայսրութեան տիրակալութեան օրերուն: Ցաւալի է հաստատել, որ Թուրքերը միշտ ուզած են հարուածել մեզ, եւ երբեք չեն ունեցած բարի որ՛եւէ ցանկութիւն մեզի համար: Համբերութեամբ կրած ենք բոլոր տառապանքները, ու տոկացած ենք մեր բոլոր ցաւերուն:

«Թուրքերը միմիայն ցնծութեան մէջ էին, երբ Սուրիա կը հեծէր օտար լուծի տակ: Ո՛չ մէկ առթիւ ուզեցին թեթեւցնել մեր բեռը, ո՛չ մէկ գուրգուրանք կամ բարեկամութիւն՝ մեզի հանդէպ: Բողոքի նուաղագոյն արտայայտութիւնն իսկ չունեցան, երբ օտարը կ'աւերէր մեր երկիրը եւ կը բռնանար ժողովուրդին վրայ: Ընդհակառակն, երբ արիւնը կը հոսէր երկրին մէջ, անոնք խօսք-մէկ էին մեր թշնամիներուն հետ: Կ'աջակցէին, ուժ կուտային անոր:

«Ցեղային, ընկերային կամ դաւանական ո՛չ մէկ ազգակցութիւն ունին Թուրքերը՝ Ֆրանսացիներուն հետ: Սակայն, Անգարա մի՛շտ զօրաւորի կողքին է: Գլուխ կը ծռէ միայն անոր առջեւ, որ ի վիճակի է հարուածելու զինք:

«Չենք գիտեր, թէ ինչ յանցանք կամ ոճիր գործեր ենք, որպէսզի Թուրքերը ա՛յսքան վատ ըլլան մեզի դէմ: Ինչո՞ւ այսքան չարակամութիւն:

«Վերջին չարիքը, զոր կը մտածեն գործել, Մեծն Սուրիոյ ծրագիրն է: Թուրք թերթերը խանդավառութեամբ կը խօսին այս մասին, եւ կ'ուզեն անպայման իրագործուած տեսնել զայն: Երբեք պիտի չվշտանայինք, եթէ Թուրք թերթերը շռայլ ըլլային իրենց գովասանքներուն մէջ, հանդէպ Ապտալլա Թագաւորին: Բայց երբ այդ շռայլաբանութիւնները կը պարտկեն յետին դիտաւորութիւն մը, չենք կրնար անտարբեր մնալ:

«Թուրքիա Արաբական Միութեան ոխերիմ թշնամին է: Չկայ աշխարհի մէջ ոեւէ երկիր, որ Թուրքիոյ չափ ատէ Արաբական Դաշնակցութիւնը, որովհետեւ ան՝ այդ Միութիւնը, ոսկոր մըն է, Թուրքիոյ կոկորդին խրած:

«Բացայայտօրէն կ'ուզենք յայտնել՝ թէ չենք ուզեր վտանգուած տեսնել մեր անդորրութիւնն ու անկախութիւնը: Կը խնդրենք մեր «բարեկամ»ներէն չաշխատիլ ի վնաս մեզի, եւ հանգիստ թողուլ մեզ»:

Դամասկոսի «Էլ-Եազզա» կը գրէ նոյն առթիւ.

— «Կ'ենթադրենք, թէ Թուրք թերթերու ցա-

փոտուքը պիտի չարունակուի Սուրիոյ դէմ՝ որքան ատեն որ անլոյծ կը մնայ Սանճաքի խնդիրը: Կ՚ուզենք, սակայն, որ պղտոր ջուրի որսորդները ըմբռնեն՝ թէ Թուրքեւանդրյորդանանեան դաշնագիրը՝ Թուրքերէն աւելի արաբ երկիրները կը շահագրգռէ: Որոշած ենք ծառանալ ծաւալապաշտական ոեւէ նոր փորձի դէմ: Կը հաւատանք, թէ Թուրքերու խաղերը երկար պիտի չտեւեն, եւ սատայնը, զոր կ՚ուզէին հիւսել, պիտի քայքայուի:

«Թուրքիոյ հետ մեր պայքարը երկար չտեւէ թերեւս: Որոշ է, որ ան պիտի վերջանայ մեր յաղթանակով»:

Դարձեալ Դամասկոսէն՝ «Ալէֆ-Պէ» կը գրէ.

— «Թուրք թերթերը չարաչար կը սխալին, եթէ կը խորհին թէ սուրիացի ժողովուրդը թշնամական վերաբերում ունի Թուրքիոյ հանդէպ: Շատ աւելի կը սխալին, սակայն, երբ անտեղի սպառնալիքներ կը տեղացնեն մեր գլխուն:

«Մեզ չի հետաքրքրեր, թէ Անդրյորդանան դաշնագիր կնքած է Թուրքիոյ հետ, կամ Ֆարուք Թագաւորը եւ Լիբանանի նախագահը Խուրի այցելած ենԹուրքիա: Դաշնագիրը թէ՝ այցելութիւնները, կը կրեն զուտ անհատական հանգամանք:

«Չենք կրնար մոռնալ Սանճաքը, զոր Ֆրանսացիները նուիրեցին Թուրքիոյ: Ու կը մնայ մեր պահանջը՝ յստակ եւ որոշ: — Վերադարձնել Սանճաքը»:

Նոյնիմաստ խմբագրականներ հրատարակած են «Պէյէտ» եւ «Էն-Նասէր» թերթերը: Վերջինը կ՚եզրափակէ.

— «Ուշ կամ կանուխ, Թուրքիա պիտի գլուխ ծռէ հիւսիսի իր դրացիներուն առջեւ: Գալով մեզի, մենք պատրաստ ենք կռթնելու Խ. Միութեան, արժեցնելու համար մեր իրաւունքները ՄԱԿի մէջ, ու Սանճաքի հարցը արծարծելու համար Ապահովութեան Խորհուրդի առջեւ»:

Աւելի խօսուն հրատարակութիւններ՝ ուրիշ առիթով:

Մ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

(ԽՄԲ. — Քաղուած Երեւանի թերթերէն)

ԵՐԵՒԱՆԻ ԻՆՔՆԱՇԱՐԺԻ գործարանի բանուորները եռանդուն եւ յամառ աշխատանք կատարած են հնգամեայ առաջին տարուան ծրագիրը իրագործելու համար: Ինքնաշարժի պահեստի մասերու արտադրութեան Դեկտեմբերի ծրագիրը կատարուեցաւ 170 տոկոսով, ինքնաշարժ արօրներու պահեստի մասերը՝ 101, իսկ տարեկան ծրագիրը՝ 150 %:

Գործարանին աշխատողները, յաղթահարելով բոլոր դժուարութիւններուն, այս տարի պիտի չինեն ու արտադրեն տասը զանազան տեսակ մեքենաներ: Իր 1947ի արտադրութիւնները անցեալ տարուան հետ համեմատելով, պիտի ըլլան երեք ու կէս անգամ աւելի:

Վերջերս 25 երիտասարդ մասնագէտներ ղրկուած են Մոսկուա, կատարելագործելու համար իրենց մասնագիտութիւնը:

Ինքնաշարժի գործարանը պիտի ընդարձակուի, արդէն ստացուած են առաջին սարքաւորումները:

ՇԱՄՇԱԴԻՆԻ ՇՐՋԱՆԻ կոլխոզնիկները անցած տարի ծխախոտի առատ բերք ստացան: Ծրագրով նախատեսուած 972 թոնի տեղ արդէն պետութեան յանձնած են 1220 թոն: Նորաշէն գիւղի ծխախոտ մշակողները նախատեսուածէն զատ պետութեան յանձնած են 41 թոն աւելի, Բերդի մէջ՝ 32, Մովսէսի՝ 40, Աղբիւրի մէջ՝ 26 թոն: Գերակատարուած են նմանապէս ապակիի եւ ձէթ-օճառի գործարաններուն արտադրութիւնները:

ՍԵՒԱՆՇԻՆԻ ելեկտրակայանի բանուորները Դեկտեմբերի ծրագիրը գերակատարած են 117 առ հարիւր, իսկ 1946ի տարեկանը՝ 101,5 առ հարիւր: Արտադրութեան բարձրացման շնորհիւ 1945ի համեմատութեամբ, անցեալ տարի մօտ երկու անգամ աւելի աշխատանք է կատարուած: Այստեղ քանի մը ամիս անընդհատ, օրական 2,4 մեթր երկայնութեամբ փապուղի կը պատրաստուի:

Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով Սեւանշինի փապուղիներէն անցան ելեկտրակառքերը:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԵՏ. ԵՐԱԺՇՏԱՆՈՑԻ սրահին մէջ Դեկտ. 23ին տեղի ունեցաւ հանդիսաւոր նիստ մը, նուիրուած երաժշտանոցի բացման 25ամեակին: Նիստը բացաւ Արուեստի գործերու վարչութեան պետ Զ. Վարդանեան: Զեկուցում կատարեց Երաժշտանոցի տնօրէն պրոֆ. Կ. Սարաճեւ: Հանդիսականները բուռն ծափերով ողջունեցին կառավարութեան որոշումը, որով Պետ. Երաժշտանոցը պիտի կոչուի այսուհետեւ Կոմիտասի անունով: Տեղի ունեցաւ ճոխ համերգ:

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ առթիւ միայն Երեւանի դպրոցներուն, մեծ գործարաններուն եւ զանազան հիմնարկութիւններու մէջ, տօնածառեր են կազմակերպուած աւելի քան 25.000 երախաներու համար:

ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ տեղի ունեցած է (Յունվ. 10ին) Երեւանի Ֆիլհարմոնիի սրահին մէջ, նուիրուած երգահան Երուանդ Սարգարեանի երեսուն տարուան երաժշտական-մանկավարժական գործունէութեան: Հեղինակին կեանքն ու գործը ներկայացուցած է արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ս. Գասպարեան:

Անոր ստեղծագործութիւններէն յայտնի են «Օրօր Նազիկին», «Լուսնակն անուշ», «Նունուֆար», «Զգեցեր գլխ քո տուն», «Դըլէ եաման» եւ բազմաթիւ ուրիշներ:

Պատերազմի տարիներուն գրած է շարք մը մարտական երգեր. «Հայրենիքն է կանչում», «Ողջոյն քեզ, Մոսկուա», «Երդում», «Նամակ», «Սրբազան պատերազմ» եւն: Միաժամանակ Սարգարեան ղեկավարած էմեծերու եւ մանուկներուերգեցիկ խումբեր, կազմակերպած է բազմաթիւ համերգներ Մոսկուայի, Անդրկովկասի եւ Արտասահմանի զանազան քաղաքներու մէջ:

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ գործիչ պրոֆ. Ստեփան Լիսիցեանի յիշատակը յաւերժացնելու համար, Հայաստանի կառավարութիւնը որոշած է՝ 1) Գիտութիւններու Ակադեմիայի պատմական Թանգարանի ազգագրական բաժինը կոչել Լիսիցեանի անունով: 2) Ամսական 400ական րուբլի թոշակ սահմանել երկու ուսանողներու, համալսարանի աշխարհագրական ճիւղին հետեւելու համար: 3) Հանգուցեալին կնոջը ցմահ ամսական 500 րուբլի կենսաթոշակ յատկացնել:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԼԻՈՆ ՏԷՍԻՆ Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

ԼԻՈՆ (յապաղած) .— Փետրուար 16ի կիրակին պատմական օր մը եղաւ Լիոն - Տէսինի Հ. Մ. Ը. Մ.ին համար, քանի որ իր ֆութպոլի չորս խումբերն ալ փայլուն յաղթութիւններ տարին:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը տարաւ իր եղանակի 7րդ յաղթութիւնը St. Fontի տեղական խումբին դէմ, հակառակ տեղափոխութեան: Օդը շատ ցուրտ էր, բայց հայ մարզիկներու համար ցուրտը կարեւորութիւն չունի: Անոնք դաշտ իջան եռանդուն, պրկուած մկաններով եւ խաղի սկիզբէն իսկ սկսան իրենց ճարպիկ խաղարկութեան, մեծ զարմանք պատճառելով ներկայ քանի մը հարիւր տեղացի եւ փոքր թուով հայ հանդիսականներուն: Դաշտը շատ կարծր էր, գրեթէ սառած, կարելի չէր գնդակը կանոնաւոր դասաւորել: Բայց Հ. Մ. Ը. Մ.ի յառաջապահները վստահ իրենց պաշտպանողական գծին, տարին իրենց 7րդ յաղթութիւնը, նշանակելով 4 կէտ ընդդէմ 1ի:

Ահաւասիկ Հ. Մ. Ը. Մ.ի չորս խումբերու մրցումներու արդիւնքները.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի Ա. խումբը յաղթեց St. Fontի 4—1, պահեստի խումբը յաղթեց Irigny փօրփէով (իրենցը չներկայացաւ), Հ. Մ. Ը. Մ.ի պատանիներու խումբը(junior) յաղթեց Sathonnayի 4—1, կրտսերներու խումբը (cadet) L. O. U. S.ի 2—1:

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Լիոն Տէսին խումբի վարչութիւնը որոշած է կատարել երեք մրցումներ, հասոյթը յատկացնելով Ներդաղթի ֆոնտին: Ահաւասիկ երեք մրցումներու թուականները.— (Հ. Մ. Ը. Մ.ի սեփական դաշտին վրայ).— Կիրակի 23 Փետրուար, 16 Մարտ եւ 23 Մարտ: Վստահ ենք որ թէ Լիոնի եւ թէ Տէսինի գաղութը անխտիր պիտի փութայ մարզադաշտ, քաջալերելով մարզիկ երիտասարդութիւնը եւ միեւնոյն ատեն աջակցելով ազգօգուտ ձեռնարկի մը, Ներդաղթի ֆոնտին:

Մարգիկ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն խորհուրդը որոշեց 79.900.000.000 րուբլի (15 միլիառ 800 միլիոն տոլար) ծախսել ճարտարագործութեան վրայ: Անցեալ տարի ծախսած էր 61.600.000.000 րուբլի, ինչ որ կը նշանակէ 18 միլիառ երեք հարիւր միլիոն րուբլի յաւելում մէկ տարիէն միւսը: Զինուորական վարկերը 5 միլիառ 600 միլիոն րուբլի պակաս պիտի ըլլան անցեալ տարուան վրայ(72.600.000ր.): Ելմտական նախարարը կ՚առաջարկէ այս տարի ընդհ. ելմտացոյցին միայն 18 առ հարիւրը յատկացնել բանակին, մինչդեռ 1946ին 24 առ հարիւր էր, իսկ 1945ին 43 առ հարիւր:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«Օրագիր»ի մը պատմութիւնը

Իր հրաւէրին պատասխանել կ՚ուզէի:

Բայց միջոց չունէի: Միայն կիրակի օրերը մեզ դուրս կը հանէին. ան ալ ոչ բոլոր կիրակիները: Ինքը՝ ով որ տեսնէր ինծի ծանօթ, կամ մեր «քօմանտօ»էն, կը պատուիրէր որ «անպայման» զինքը տեսնեմ: Ի՞նչ ունէր ըսելիք: Մութ էր ինծի համար:

Շաբաթներ վերջ, բարեբաստիկ կիրակի մը փրար գտանք մեզի ծանօթ մարզադաշտին վրայ: Եթէ կիրակի օրերը օդը ժպտուն ըլլար եւ արեւը փայլէր, մեզ, գերիներս կը տանէին այդ մարզադաշտը քանի մը ժամ զբօսնելու: Նոյն վայրը կը ժամանէին ուրիշ քանի մը «քօմանտօ»ներու տղաքը: Այնտեղ խաղերէն դուրս տեղի կ՚ունենար «սեւ շուկան»: Հոն կը տրուէին «օրուան հրատապ» լուրերը, հոն կը կազմուէր փախչողներու ծրագիրը: Հոն էր որ մարդիկ խորհուրդ կ՚առնէին իրարմէ: Հոն էր վերջապէս որ մեր ամբողջ շաբթուան տաղտուկը քիչ մը կը մեղմանար:

Մեր խումբը հազիւ դաշտ հասած՝ ան մօտս վազեց եւ գլխ մէկ կողմ տարաւ: Դէմքը մռայլ, աչքերուն մէջ տխրութիւն մը կար, ձայնը կարծես զողդղալով դուրս կ՚ելլէր կոկորդէն:

— Ի՞նչ ունիս, տղայ, հարցուցի ձեռքը սեղմելով եւ ժպիտ մը կեղծելով:

— Ոչի՛նչ, պատասխանեց չոր, ոչի՜նչ: Ուզեցի անգամ մը քեզ տեսնել: Գիտես որ քեզ կը սիրեմ: Գիտես որ քեզմէ բան չեմ պահեր: Վստահ եմ որ ոչ ոք քեզի չափ պիտի կրնայ հասկնալ զիս: Ահա՛ թէ ինչո՞ւ ուզեցի տեսնել քեզ:

«Հարկաւ դուն ալ բաներ մը լսեցիր —աշխարհ տարածուեցան այդ ձայները — ընտանեկան պատմութիւնս սեփականութիւն դարձաւ բոլորին, մէկը տասը չինեցին ու այսօր կը ծիծաղին իմ վրաս: Ամէն տեղ, ամէն օր ես կը տեսնեմ այդ հեգնոտ ծիծաղներու ստուերը: Բայց ուրո՞ւ հոգ... ուրո՞ն հոգը... Ես կ՚ուզէի որ դուն ալ իմանայիր այդ բոլորը իմ կողմէ, իմ իսկ բերանովս... Թո՛ղ քեզի համար ալ գաղտնիք չմնայ»:

Եւ պատմեց ամբողջ ողբերգութիւնը, այնքան կսկծալի եւ ըմբոստացուցիչ:

Ի՞նչ կրնայի ընել, եթէ ոչ յորդոր կարդալ.

— Համբերէ՛, տղա՛: Ժամանակը ամէն ինչ կը հարթէ...

— Ժամանակը զիս, քեզ ալ կը հարթէ...

— Լա՛ւ, ի՞նչ ընենք, ի՞նչ կ՚ուզես ընել: Ծրագիր մը ունի՞ս:

Պահ մը լռեց: Կարծես մտքին մէջ բան մը կը փնտռէր ու չէր կրնար գտնել: Յետոյ յանկարծ գլուխը վեր առաւ ու շեշտակի նայեցաւ աչքերուս: Նշմարեցի որ աչքերը կարմրած ,թրջած էին: Դարձաւ ինծի եւ հաստատ շեշտով մը — ընկեր, այժմ երկու ճամբայ կայ իմ առջեւս, մէկը փախուստի ճամբան է, կարճ, բայց վտանգաւոր, միւսը արուեստական հիւանդութեան փորձը: Պիտի փորձեմ առաջինը. նախ փախուստը: Եթէ յաջողիմ լաւ... ձախողութեան պարագային կը փորձեմ երկրորդը: Վճռած եմ, այս երկուքէն մէկը ամէն գնով յաջողցնել:

Այս յայտարարութիւնը այնքա՛ն վճռական էր որ չկրցայ, աւելի ճիշտ, աւելորդ համարեցի հակաճառել:Արդարեւ, ինչո՞վ կրնայի համոզել զինքը: Արեւելեան արիւն ունէր, նահապետական ընտանիքի զաւակ, աւանդութիւններով եւ հայրենի բարքերով մեծցած տղայ, կրնա՞ր հաշտուիլ եղածին հետ: Այդքան «յառաջդիմութիւն» ներելի՞ էր հայ ընտանիքի մը համար: «Եւրոպա կապրինք, այո, բայց ամէն ինչ Եւրոպա ըսել չէ: Եւրոպայի մէջ մեր տուները, մեր ընտանեկան վառքն ու բարքը խորապէս հայկական պէտք է մնան...»: Իր վերջին խօսքերն էին, աղու, հատու:

Մեր «վախման»ներուն սուլիչները հնչեցին գի՛լ ու երկար: Զբօսանքի ժամը վերջացած էր: Տուն պիտի վերադառնայինք: Արեւը արդէն հակած էր դէպի արեւմտեան հորիզոնը, ստուերները երկարեր էին:Պիտի բաժնուէինք:Վերջին անգամ, կարօտով, շեշտակի նայեցաւ աչքերուս եւ ուժով մը սեղմեց ձեռքս, յետոյ գրեթէ խեղդուած ձայնով «մնաս բարով» մր փրթաւ իր շրթներէն:

«Յաջողութիւն», մրմնջեցի բացառիկ յուզումով մը:

Բաժնուեցանք: Վերադարձի ճամբուս վրայ չգիտես ինչո՞ւ քանի մը անգամ ետ դարձայ եւ զինքը փնտռեցի: Ի զո՛ւր...

Վճռած էր փախչիլ: Պիտի փախչէր:

Պիտի յաջողէ՞ր: Եւ եթէ յաջողէր, ի՞նչ կը սպասէր իրեն հոն... Քանդուած տո՞ւն մը, մօրմէ զուրկ զաւա՞կ մը, ոտքը գերեզմանը հասած մա՞յր մը, եղբայրնե՞ր, ազգ ու ազգականնե՞ր ...

Շաբաթներ, ամիս մը, երկու, երեք ամիս, լուր չունէինք իրմէ: Իմացած էի միայն իր փախուստը: Մեր վերջին տեսակցութենէն երկու օր վերջ՝ երեք ընկերներով ճամբայ ինկած էին: Յաջողած պէտք է ըլլային, քանի որ, այնքան երկար ժամանակ լուր չկար իրենցմէ: Եթէ բռնուած ըլլային, անպայման լուրը մեզի հասած կ՚ըլլար :Յետոյ վստահ էի, որ ինքը կը գրէր ինծի:

Օր մը stalagէն տղեկ մը եկաւ մեր «քօմանտօ»ն աշխատելու: Իմ անունիս ծրար մը ունէր, վրան միայն անունս եւ թիւս գրուած:

— Ո՞վ է ղրկողը, հարցուցի, ծրարը բանալէ առաջ:

(1)

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՋԷ

պայի մէջ, հետեւանքը պիտի ըլլար համատարած ըմբոստութիւններ եւ զանգուածային անձնասպանութիւններ»:

Այս միջոցին սաստիկ ցուրտը կը դժուարացնէ գիւղացիներուն շարժումը, եւ քաղաքներու մէջ ցոյցերը գրեթէ անկարելի են: Հիւանդութիւններր կը սաստկացնեն անօթութեան տանջանքները: Բժիշկը բսաւ ինծի թէ բծաւոր ժանտատենդը (թիփիւս) արդէն իսկ համաճարակի համեմատութիւններ առած է եւ կ'աճի: Մակաբոյծներու համեմատութիւնն է հարիւր առ հարիւր: Հիւանդանոցները քիչ են եւ ղրկուած դեղէ, վիրակապերէ, հագուստ - կապուստէ, ուտեստէ, եւ ուրիշ անհրաժեշտ պիտոյքներէ: Եթէ օդը մեղմանայ, համատարած արտագաղթ մը կը նախատեսուի «անօթութենէն խելագարած» այս ժողովուրդէն, վըտանգելով երկրի մնացեալ մասին առողջութիւնը: Եաշի մէջ, որ նահանգին մայրաքաղաքն է, յունուարի սկիզբներն իսկ մարդիկ իբրեւ ուտելիք ունէին եգիպտացորենը, խոզկաղինէ ալուրը եւ վայրի բանջարի արմատը, համաձայն պաշտօնական տեղակագրի մը:

Թիթէվայէն Ազգ. գիւղացիական կուսակցութեան հաղորդուած տեղեկագիր մը կ'ըսէ թէ գիւղացիները մինչեւ անգամ իրենց հողերը կը ծախեն, ուտելիք ճարելու համար, մէկ հէքթար հող տալով մէկ պարկ եգիպտացորենի համար:

— «Նոյնիսկ ամէնէն հարուստները երկու - երեք օրը մէկ անգամ կը ճաշեն, կ'ըսէ տեղեկագիրը: Ամէն տուն ցուրտէն սառած, անօթութենէն կամ հիւծախտէն մեռած անդամի մը սուգը կ'ողբայ: Գիւղի քահանաները հինգ-վեց հոգի կը թաղեն ամէն օր, յաճախ միեւնոյն արարողութեամբ: Գիւղապետները մինչեւ հիմա կը գրէին «մեռած անօթութենէ», արձանագրութեանց տոմարին մէջ: Այժմ հրամայուած է գրել,— «Մեռած թոքերու բորբոքումէ»:

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ՝ յաջորդով, ինչպէս եւ Ռումանիոյ նախկին նախարարներէն Կ. Կաֆէնճուի վկայութիւնը:

Հարիւրաւոր դաւադիրներ ձերբակալուած Գերմանիոյ մէջ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Գերմանիոյ անգլեւամերիկեան զինուորական իշխանութիւնները դաւադրութիւն մը երեւան հանած են իրենց շրջաններուն մէջ:

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, խուզարկութիւնները եւ ձերբակալութիւնները, որոնք սկսած էին շաբաթ օր, շարունակուեցան երկուշաբթի օրն ի բուն: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ թէեւ ձիւնն ու սառը ահաւոր վիճակի մը մատնած են ճամբաները, մեծապէս դժուարացնելով «Ինթելիճընս»ի գործակալներուն աշխատանքը, բայց եւ այնպէս գործողութիւնները յառաջ կ'երթան յաջողութեամբ: Դաւադրութեան կը մասնակցէին շատ մը նախկին բարձրաստիճան սպաներ, անդամ S.S.ներու եւ ուրիշ նացիական կազմակերպութեանց: Գլխաւոր նպատակներն էին վերահաստատել գերման զինապաշտութիւնը եւ մենատիրական կառավարութիւնը, «Ռուսիոյ դէմ առաջնորդել Եւրոպայի ազգերը» եւն.: Անգլիական աղբիւրէ կը հաղորդեն թէ ամենամեծ հետապնդումն է որ կը կատարուի Գերմանիոյ գրաւումէն ի վեր: Գաղտնի կազմակերպութիւնը գլխաւորաբար կեդրոնացած էր անգլիական եւ ամերիկեան շրջաններուն մէջ եւ կը փորձէր ընդարձակ ցանց մը հաստատել: Ձերբակալուած բարձրաստիճան սպաներուն մէջ կը գտնուի Հանս Կէորկ Այտման, որ բարձր դիրք ունէր նախկին բանակի սպարապետութեան մանրէաբանական ճիւղին մէջ, զօր. Էլլիս, նախկին հրամանատար մը S. S. զօրամասերու եւ իր կինը եւն.: Պաշտօնական զեկոյցին համաձայն, կազմակերպութեան վարիչները կը սպառնային «մանրէական նոր եւ մահացու զէնք մը» գործածել դաշնակից իշխանութեանց դէմ, եթէ իրենց պահանջները չընդունէին: Կ'ըսուի թէ դաւադիրները գործի ձեռնարկած էին 1945ի աշնան, թէ դրամ կը ճարէին սեւ շուկայի առեւտուրով եւ կապեր հաստատած էին դերիներու կայաններուն մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՈՒԹ ՏԱՐԻ աշխատանքի կայանի մը մէջ արգելափակուելու դատապարտուեցաւ Ֆոն Փափըն, Անգարայի նախկին դեսպանը, որ կը դատուէր գերմանական ատեանի մը առջեւ եւ որ նախապէս անպարտ արձակուած էր Դաշնակիցներուն կողմէ: Պիտի կորսնցնէ նաեւ իր հարստութիւնը, բացի 5000 մարքէ: Դատարանը նկատի առաւ կարգ մը մեղմացուցիչ պարագաներ, ինչպէս եւ այն իրողութիւնը թէ դատապարտեալը արդէն 17 ամիս անցուցած է բանտի մէջ: Ֆոն Փափըն 67 տարեկան է եւ գլխաւորաբար կ'ամբաստանուէր իբրեւ պատասխանատու հիթլէրական իշխանութեան հաստատման, թէեւ 1934ին բողոքած էր Նացիներու բռնակալութեան դէմ: Աւստրիան ալ կ'ուզէ դատել դատապարտեալը, իբրեւ նախկին դեսպան Վիէննայի:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Կրէվէնայի շրջանին մէջ (արեւմտեան Թրակիա) երեք ոստիկանական պահականոցներ միաժամանակ յարձակում կրեցին կիրակի առտու, համայնավար հրոսախումբերու կողմէ: Պահականոցներէն երկուքը քանդուեցան եւ ինը ոստիկան - զինուորներ սպաննուեցան, ինչպէս եւ 16 գիւղացիներ: Զինուորական կառք մը ականի զարնուելով 11 ոստիկան զինուորներ ծանրապէս վիրաւորուեցան:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԸ երէկ սկսաւ դատել Փոլ Պօտուէնը, արտաքին նախարար Փէթէնի դահլիճին մէջ: Դատավարութիւնը պիտի տեւէ չորս օր: Յաջորդաբար պիտի դատուին կոմս Ֆէրնան տը Պրինոն, Վիշիի Փարիզի դեսպանը, ծովակալ Ռոպէռ, Շոթան եւն.:

ՑՈՒՐՏԸ նորէն սաստկացաւ Փարիզի մէջ, հակառակ պայծառ օդին: Երկրին ուրիշ մասերուն մէջ ալ օդը փոփոխական է: Բչ. օր առատ ձիւն տեղաց Պոռտոյի մէջ, ուր մեղմ թէեւ անձրեւոտ էր օդը ատենէ մը ի վեր: Անգլիոյ մէջ ձիւն - ձըմբռն վրայ աւելցաւ թանձր մշուշ մը: Գործարանները պիտի վերաբացուին մէկ շաբաթէն:

ՉՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒ օգնականները վերջացուցին իրենց աշխատանքը Լոնտոնի մէջ, ուր կը գտնէին հինգ շաբաթէ ի վեր, Աւստրիոյ դաշնագիրը խմբագրելու եւ գերմանական հարցին քննութեան եղանակները պատրաստելու համար: Թերթերը կը գրեն թէ երկուքին մէջ ալ ձախողած են:

ԱՐԱԲ ԱՊՍՏԱՄԲԱՊԵՏ ՄԸ, Ֆէվզի Գավուքճի, որուն ձերբակալութեան համար 2000 սթերլին պարգեւ խոստացած են Անգլիացիները, Գահիրէ հասաւ օդանաւով, իր կնոջը հետ: Պաղեստինէն անցած էր առանց նշմարուելու: Ի հարկին պիտի կռուի Հրեաներուն դէմ:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ «տեղահան» քաղաքացիներ կը գտնուին Գերմանիոյ մէջ, զանազան երկիրներէ: Նախագահ Թրումըն 75 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն, անոնց օգնելու համար:

ՑՈՐԵՆԻ ՏԱԳՆԱՊԷ ՄԸ կը վախցուի Ֆրանսայի մէջ, իբրեւ հետեւանք արտակարգ ցուրտերուն, որոնք փճացուցած են 3.750.000 արտավար ցորեն: Մասնագէտներու կարծիքով, առեւտրական կշիռը բոլորովին պիտի խանգարուի, եթէ այս բացը գոցեն ներածումով:

Այնքան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin: Հանրածանօթ նուագախումբ **Fernand Bouillon**, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. սպանիական պարեր արեւելեան նուագով, մասնակցութեամբ՝ Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբին:

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք:

Աճուրդ տեղի պիտի չունենայ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հայ Երիտ. ընկերակցութիւնը (Հ. Բ. Ը. Մ.) Փետրուար 9ին ընդհ. ժողով մը գումարելով, ձայներու մեծամասնութեամբ ընտրեց վարչութիւնը.— Ատենապետ՝ Պ. Նշան Քէչեան, փոխ-ատենապետ՝ Պ. Արամ Շէխիկեան, ատենադպիր Օր. Անի Թէքէեան, գանձապահ՝ Օր. Մարգրիտ Թորոսեան, սփոր՝ Պ. Կարպիս Հաճեան: Առժամեայ հասցէ՝ J. Ketchian, 22 rue d'Aix, Marseille:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Փետրուար 19ին Rue d'Anjouի նամակատունէն մանտա քարթի միջոցով ղրկուած 500 ֆրանքին տիրոջմէն իր հասցէն եւ անունը որոշ կերպով գրուած, իմացնել վարչութեանս: Այս առթիւ անգամ մը եւս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն մանտաներուն կտրօնին վրայ գրել որոշ հասցէ եւ անուն: Վարչութիւն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պաննէօ Քաջունի անդամական ժողովը՝ այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկ. Ազատի սրահը:

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի ժամը 8.30ին Պուա Քոլոմպի կայարանին դիմացի սրճարանին վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Րաֆֆի խումբին ընկերական խնջոյքը՝ Մարտ 16ին, ժամը 7.30էն 11: Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ Թատերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ազատին սրճարանը, 4 rue de la Défence:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կը հրաւիրէ խումբերու ու ենթակոմիտէներու ընկերները «Զամալեան» խումբի վճռական խիստ կարեւոր ժողովին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 7.30ին, Café Noaillesի մէջ:

ԲՆԻԿ ՄՇՈՑ Արտօնք գիւղացի Երեմեա Ալեքսանեանը կը փնտռէ մօրաքրոջ որդին Տիգրան Մխիթարեան, Մշոյ Զրէկ գիւղացի որ կը գտնուէր Քալիֆորնիա, տեղեկացնել Ե. Ալիքսանեանի, 47 rue de la Défense, Issy les Moulineaux (Seine): Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ Կրօնական Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, 2 մարտ, ժամը ճիշդ 14.30ին, Ս. Յովհ. եկեղեցւոյն մէջ: Ժողովի օրակարգն է.— Քննութիւն եւ վաւերացում վերամշակուած հիմնական ծրագիր կանոնագրի:

1947 Փետրուար 16ի արտակարգ ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով Մարտ 2ի ժողովը օրինական պիտի նկատուի ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներու թիւը: Եկեղեցւոյ միութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս ժողովին: Վարչութիւն

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Մարտ 2, կիրակի օր ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Պիտի ներկայացուի «ՎԱՐՏԱԼԱ ՊՕՄՊԱ» քրքջալիր գաւեշտը: Հայկական պարեր տոհմիկ տարազներով:

Ծախու տուն

Livry - Garganի մէջ, երեք յարկանի տուն մը ծախու է, 260 քառ. մեթր տարածութիւն: Իւրաքանչիւր յարկը ունի 3—4 սենեակ: Պարտէզին մէջ 60 քառ. մեթր տարածութեամբ արհեստանոց մը: Տասը պտղատու ծառեր: Շաբթուան մէջ դիմել **Chaussures Souren,** 61 rue Pixéricourt, Paris, Tél. Men. 84-72: Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը.— 31 Ave. d'Alembert, Livry Gargan, Tel. le Raincy 15-65:

Ծախու է

Կրընոպլի մէջ կօշկակարի խանութ մը, քաղաքին կեդրոնը: Երկու լիսանս, նորոգութիւն եւ նոր ծախելու իրաւունք, վեց տարուան ալ վարձակալութիւն, (bail): Գրել Mr. Dzeronian, 68 rue Thiers,, Grenoble (Isère):

Couverture-Plomberie

Կը ստանձնեմ կազի, ջուրի լոգարանի եւ նման գործերու համար՝ ամէն կարգի աշխատանք, հայթայթելով անհրաժեշտ բոլոր ապրանքները:

Բոլոր գործնական մարդոց շահը կը պահանջէ դիմել Tatoulian Maison DARON

14 rue Julien Lacroix, Paris (20)

Տուն մը որ տարիներէ ի վեր կը գործէ մեծ վստահութեամբ:

Աշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie:** Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:**

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւղիզար

Գրեց՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Գեւոնեան): Պատմական առեւանգութեան պատմութիւնը զոհին բերնով: Նաեւ ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄԷՆ: Յառաջաբան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻէ: Պատկերազարդ: Գին 200 ֆրանք, Արտասահման 250 ֆր.: Ամերիկա 2 տոլար

Կեդրոնատեղի.— Imprimerie Der-Agopian, 17 rue Damesme, Paris (13):

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13e)

Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63

Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.

Jeudi 27 Février 1947 Հինգշաբթի 27 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année N° 4971-Նոր շրջան թիւ 580 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ — Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԴԱՇՆԱԿՑԱՅԻՆ ԵՒՐՈՊԱ»

Բոլոր անոնք որ վերակազմութեան ծրագիրներ կը յօրինեն Եւրոպայի կամ ամբողջ աշխարհի համար, ընդհանրապէս կը տառապին մէկ մտահոգութենէ.— Պատերազմը անխուսափելի է, եթէ արմատական փոփոխութիւններ չկատարուին:

Այս վախն ունի նաեւ Ֆրանսացի գիտնականը, պրոֆ. Շարլ Ռիշէ, որ կը յայտարարէ առանց վերապահութեան.

— «Առանց մեր քաղաքական կազմակերպութեան արմատական փոփոխման (բառին ամենալայն առումով), պատերազմը ճակատագրական է 5, 20 կամ 50 տարիէն: Անշուշտ կարելի չէ ապացուցանել ապագայ դէպք մը, բայց պարտաւոր ենք նախատեսել»:

Այս առթիւ, գիտնականը կը հաշուէ վերջին պատերազմներուն զոհերը.— 1870ի պատերազմին սպաննուեցան 500.000 հոգի, 1914ին 15 միլիոն, 1939—45ին 50 միլիոն: Միայն Ֆրանսայի համար նիւթական կորուստներն են, նոյն թուականներուն.— 5 առ հարիւր, 15 առ հարիւր եւ 40 առ հարիւր:

Արդ, կարելի՞ է գտնել չանթարգել մը որ խափանէ պատերազմը: Եթէ ոչ միանգամ ընդ միշտ, գոնէ 50 տարուան համար:

Ինչպէս անգլիացի գիտնականը, Սըր Պոյտ Օր, իր Ֆրանսացի պաշտօնակիցն ալ փրկութիւնը կը փնտռէ Եւրոպայի դաշնակցային կազմակերպութեան մէջ: Եւ կ'արձակէ շատ կտրուկ վճիռ մը,— «Դաշնակցութիւն կամ պատերազմ»:

Մենք չենք հաւատար ոչ մոգական դարմաններու, ոչ ալ այսքան վճռական յայտարարութեանց: Կ'ուզէինք պարզապէս արձանագրել երեւոյթ մը որ սերտ կապ ունի մարդկութեան եւ կատադրին հետ:

Գաղափարներ են որ կը խմորուին, երկիրէ երկիր եւ դասակարգէ դասակարգ: Նոյնիսկ պետական վարիչներ, դասական աշխարհակալութեան առաջնորդներ կան որոնք Եւրոպան Միացեալ Նահանգներու վերածել կ'ուզեն, ինչպէս հռչակաւոր Չըրչիլը:

Անշուշտ կարելի չէ միեւնոյն գծին վրայ դնել պարզ տեսարաններ եւ նախկին վարչապետներ որոնք իրենց մասնաւոր հաշիւներն ունին:

Շարլ Ռիշէ իր ծրագիրը պարզած ատեն կը խոստովանի թէ անցեալին մէջ ալ փորձեր կատարուած են Եւրոպան դաշնակցային պետութեան վերածելու: Եւ յիշէ վերջին երկուքը,— Նափոլէոնի եւ Հիթլէրի փորձերը, որոնք ձախողեցան:

— «Ինչո՞ւ: Ինքնայատուկ մեղք մը ունէին: Ամէնէն լաւ զինուած երկիրը կը ճգնէր տիրապետել Եւրոպայի: Գերութիւնը դաշնակցային կազմակերպութիւն չէ: Որպէսզի կարենայ ապրիլ, ան պէտք է հիմնուի ուրիշ ձեւով մը,— հաւասարութիւն իրաւունքի ինչպէս պարտականութեանց: Կը նշանակէ ազատութիւն իւրաքանչիւր երկրի, պայմանաւ որ յարգուի ուրիշներուն ազատութիւնը»:

Այս տեսութենէն վերջ, Ֆրանսացի գիտնականը կը թելադրէ ընդլայնել հայրենիքի գաղափարը: Յետոյ կը պատասխանէ այն առարկութեանց, որ կրնան ըլլալ դաշնակցային ծրագրին դէմ, տնտեսական, քաղաքական կամ պատմական տեսակէտներով:

Ուրիշ մտահոգութիւն մը եւս,— արեւմտեան Եւրոպայէն, անգլեւֆրանսական միութեամբ սկսելով հանդերձ, Ֆրանսացի գիտնականը կ'ընդունի թէ անհրաժեշտ է «դիւանագիտական երկար աշխատանք մը», որպէսզի ռուսական եւ ամերիկեան ճակատները համոզուին թէ ձեռնարկը իրենց դէմ ուղղուած չէ: Ընդհակառակն, պիտի ծառայէ այսօր նուազեցնելու պատերազմի հաւանականութիւնները, վաղը միանալով ուրիշ դաշնակցութեանց:

Այստեղ կը ցցուի չարաբաստիկ հարցականը:
— Օրուան վարիչները պիտի չփորձե՞ն ճակատ յարդարել, ինչպէս լրջօրէն կը վախնան շատեր, նոր արկածախնդրութիւն մը համարելով «Դաշնակցային Եւրոպան»:

Քանի այս կասկածը կը տիրէ, դժուար պիտի ըլլայ նոյնիսկ Մեծերը իրարու միացնել դաշնակցային կապերով:

Շողշողուն ծրագիրները չեն որ պիտի խափանեն պատերազմը, այլ ազատութեան եւ արդարութեան գաղափարները: Եւ մանաւանդ աշխատաւոր բազմութեանց գիտակցութիւնը եւ կամքը: Շ.

Թուրքիա երկու սուրի մէջ

ՈՉ ԿՐՆԱՅ ՊԱՀԵԼ, ՈՉ ԱԼ ՑՐՈՒԵԼ ԲԱՆԱԿԸ

ԽՄԲ.— «Նիւ Եորք Հէրըլտ»ի աշխատակիցը կը շարունակէ շահեկան տեղեկութիւններ հաղորդել Անգարայէն, ռուսեւթուրք յարաբերութեանց մասին: Գ. նամակով զաղտնի պահուած հայկ. դէպք մը հաղորդելէ վերջ, զոր զանց կ'առնենք, կը բացատրէ թէ Թուրքիա ինչո՛ւ մեծ բանակ մը կը պահէ սահմանին վրայ, (25 Փետր.).—

Լաւատեղեակ աղբիւրներու համաձայն, այս տեսակ փոքր միջադէպեր յաճախ պատահած են: Ասոնց վրայ աւելցուցէք հոգեբանական մշտատեւ ճնշումը, որուն կ'ենթարկուին Թուրքերը խորհրդային մամուլի եւ ձայնասփիւռի կատաղի յարձակումներով, աւելցուցէք անպաշտօն պահանջները Թուրքիոյ հիւսիսային երկու շրջաններուն եւ պաշտօնական պահանջները Նեղուցներուն մէջ խարիսխներ ունենալու մասին, աւելցուցէք Թուրքերու այն համոզումը թէ Հաթայի (Սանճաք) մասին յարուցուած սուրիական պահանջը եւ Միջին Արեւելքէն հաղարաւոր Հայերու ներգաղթը՝ Թուրքիոյ սահմանամերձ շրջաններուն վրայ, մաս կը կազմեն ռուսական դրդումի եւ ճնշումներուն: Այս ամէնը իրարու վրայ բարդեցէք եւ դիւրին պիտի ըլլայ հասկնալ, թէ ինչո՛ւ Թուրքերը կը յամառին պահել 600.000է աւելի բանակ մը, թիւ մը որ քանի մը անգամ աւելի է բաղդատելով իր հասոյթներուն եւ բնակչութեան թիւին հետ:

Եւ սակայն իր տնտեսական կարողութենէն շատ բարձր այս հսկայ բանակը պահելը Թուրքիան կը դնէ յոռի երկընտրանքի մը առջեւ: Այդ երկսայրի կացութիւնը կարելի է ամփոփել քանի մը խօսքով.— Առաջին, ռուսական յարձակումի մը պարագային,— միակ բանաւոր պատճառը, որուն համար կը պահուի այդ բանակը — կազմակերպուած թրքական դիմադրութիւնը հաւանաբար քանի մը շաբաթէ կամ քանի մը ամիսէ աւելի չի կրնար տեւել: Երկրորդը, բանակին ծախքերը եւ երկրագործութեան համար այնքան անհրաժեշտ մարդկայինբազուկներուկորուստը կը կրծեն Թուրքիոյ խարխուլ տնտեսութեան սիրտը: Բայց, երրորդ, Թուրքերը բոլորն ալ այն համոզումն ունին, թէ ընդհանուր զօրացրուում մը պիտի նշանակէ տկարութեան նշան, ոչ միայնՌուսերուն այլ բուն իսկ Թուրք ժողովուրդին համար, եւ լրջօրէն պիտի խախտէ Թուրքերու բարոյական կորովը:

ԹՈՒՐՔԵՐԸ Ո՞ՐՔԱՆ ԿՐՆԱՆ ԴԻՄԱՆԱԼ

Ռուսական հաւանական յարձակումի մը պարագային թրքական դիմադրութիւնը՝ համաձայն ամենալաւատես հաշիւներու, վեց ամիսէն աւելի չի կրնար տեւել: Մասնագէտներ այդ դիմադրութիւնը կը հաշուեն մէկ ամիս կամ վեց շաբաթ: Եւ սակայն այս տոկուն հետեւակ զինուորներուն բանակին ծախքը, (որովհետեւ Թուրքերը չունին այդ անունին արժանի արդիական զէնքեր), գլխաւոր պատճառն է Թուրքիոյ բազմաթիւ տնտեսական դժուարութեանց: Ան կը փութացնէ թղթադրամի յաւելման ուռուցքը եւ ելմտական քաոսը: Այս խնդրին մէջ ալ լաւատես չեն մասնագէտները, աւելի շատ յոռետես են: Կան մասնագէտներ որ կը նախատեսեն տնտեսական լուրջ տագնապ մը, քանի մը ամիսէն: Ուրիշներ կը կարծեն թէ՝ Թուրքիա կրնայ կրել իր զինուորական բեռը՝ տակաւին քանի մը տարի, ցորչափ աշխարհի հրապարակին վրայ կրնայ վաճառել իր երկրագործական արտադրութիւնները:

Բայց ոչ ոք կը հաւատայ թէ՝ ներկայ կացութիւնը կրնայ տեւել անորոշ ժամանակով: Քսան միլիոնէն պակաս բնակչութեամբ աղքատ երկիր մը չի կրնար իր ուսերուն վրայ կրել մշտապէս՝ վեցէն եօթը հարիւր հազարնոց բանակի մը բեռը: Ինչպէս կ'ըսէր Թուրք մը,— «Եթէ զօրացրուում չենք կատարեր, Ռուսերուն կը մնայ սպասել, եւ եթէ զինուորները արձակենք, Ռուսերը սպասել իսկ պիտի չուզեն»:

Թուրքեր ալ կան որ կ'ըսեն թէ իրողութիւնները պէտք է դիմագրաւել, թէ բանակը պէտք է կրճատել կէսէն աւելի եւ մնացեալը կեդրոնացնել հրոսակային պատերազմի արուեստին մէջ: Այդ պարագային Թուրքիա պիտի ապաւինի միայն իր զինուորական եւ դիւանագիտական դիրքին իրական ուժին վրայ: Չէ՞ որ արեւմտեան պետութիւնները վճռած են դիմադրել եթէ որ եւ է բռնաբարում փորձուի Թուրքիոյ գերիշխանութեան դէմ:

Ամբողջ խնդիրը ատոր մէջ կը կայանայ: Նափոլէոն անգամ մը ըսած է թէ աշխարհի բանալին Թուրքիոյ մէջ կը գտնուի: Իրանի ու Յունաստանի հետ միասին՝ Թուրքիա առնուազն երեք բանալիներէն մէկն է ամբողջ Միջին Արեւելքի: Հասկնալի են ռուսական տենչերը այդ կենսական շրջանակին մէջ: Դէպքերու տրամաբանական ելքը մղած է Մ. Նահանգները, ճանչնալով հանդերձ Խ. Միութեան բացառիկ դիրքը Տարտանէլի մէջ, ընդդիմանալ այս տենչերուն, վախնալով որ այդպէսով աշխարհի ամբողջ հաւասարակշռութիւնը տակնուվրայ կ'ըլլայ:

ԳԻՆԵՐՈՒ ԿՐՃԱՏՈՒՄԸ ՇԵՐԹ

Բացառիկ լիազօրութիւնները պիտի տեւեն մինչեւ 1948 մարտ 1

Վարչապետը Բշ. օրուան ձայնասփիւռ ճառին մէջ կը յայտարարէր թէ 5 առ հարիւրի նոր զեղչը պիտի սկսի Դշ. օր, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ: Վերջին պահուն հաստատուեցաւ որ թիւրիմացութիւն մը ծագած է վարչապետին եւ... պաշտօնաթերթին միջեւ: Ըստ աւանդութեան վերջին խօսքը մնաց պաշտօնաթերթին, որ կը ծանուցանէր թէ գիներու կրճատումը պիտի սկսի Մարտ 1ին: Ազգ. տնտեսութեան նախարարը, Պ. Անտրէ Ֆիլիփ եւս հաստատեց այս թուականը:

Կրճատումը պիտի ըլլայ ընդհանուր, փոքրաքանակ թէ մեծաքանակ: Շաբաթ օրէն սկսեալ 10 առ հարիւր պիտի զեղչուին թղթատարի, հեռաձայնի, հեռագրի, ծխախոտի, գլանիկներու, լուցկիներու գիները, թժիշկներու, ատամնաբոյժներու, մանկաբարձուհիներու, անասնաբոյժներու այցեգիները: Մարտ 10էն սկսեալ կաթին «ազգային գինը» պիտի ըլլայ 9.50 փոխանակ 12 Ֆր.ի: Մանուկներու վերաբերեալ հագուստներու գինը պիտի կրճատուի մինչեւ 15 առ հարիր, ելեկտրական փառարաններու գինը 12 առ հարիւր եւն: Աւելի զարկ պիտի տրուի տիպար խանութներու, որոնք ապրանք պիտի ստանան կառավարութենէն, աժան գնով ծախելու համար: Նահանգապետները ուղղակի պիտի միջամտեն, ապահովելու համար գիներու կրճատումը: Ազգ. տնտեսութեան նախարարը յայտարարեց թէ գիներու կրճատման մղում տալու համար, Մարտի սկիզբը հրապարակ պիտի հանէ աւելի մեծ քանակութեամբ պիտանի առարկաներ, ինչպէս հիւսուածեղէն, առտնին իրեր, հողագործական մեքենաներ եւն. 30—50 առ հարիւր զեղչով:

Իր յայտարարութեան համաձայն, «գիներու վրայ կատարուած այս յարձակողականին հետ, ուրիշ միջոցներ ալ ձեռք պիտի առնուին, մէջտեղ հանելու համար ահագին քանակութեամբ ապրանքներ որոնք դիզուած կը մնան մթերանոցներու մէջ: Ապրանքներու հոսումը պիտի փութացնէ գիներու անկումը»:

★ Կառավարութեան տնտեսական քաղաքականութեան հետ կապ ունի նաեւ Ազգ. Ժողովին մէկ որոշումը, որ տրուեցաւ Գշ. օր եւ որուն համաձայն պատերազմի ընթացքին դահլիճին տրուած բացառիկ իրաւասութիւնները պիտի շարունակուին մինչեւ1948 Մարտ: (Այս իրաւասութիւնները պիտի վերջանային շաբաթ օր):

Այս որոշումին ենթակայ գործերէն մէկն ալ թերթերու հրատարակութիւնն է: Լիազօրութեանց երկարաձգումով, կառավարութիւնը իրաւունք ունի հսկողութեան տակ առնելու թուղթի արտադրութիւնը եւ բաշխումը, հետեւաբար իրեն կ'իյնայ որոշել հրատարակելի լրագիրներու թիւը:

★ Կ'ըսուի թէ դահլիճը ուրբաթ օր պիտի ճշդէ բանուորներու այն դասակարգերը որոնք պիտի օգտուին աշխատավարձքի յաւելումէն: Կառավարութիւնը միշտ կը մերժէ ընդհանուր յաւելումը, բայց պիտի վերաքննուին այն աշխատավարձքերը որոնք սովորականէն շատ վար են:

Պաղեստինի թնճուկը

ՊԷՎԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՎՐԱՅ ԿԸ ԶԳԷ ՄԵՂՔԸ.— ԿԸ ՎԱԽՆԱՅ ՈՐ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԲԸՌՆՈՒԻՆ ԱՐԱԲԱԿԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՀԵՏ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովին Գշ. օրուան նիստին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Պէվին ծանրակշիռ յայտարարութիւն մը ըրաւ Պաղեստինի մասին, մեծ յուզում պատճառելով: Յայտնելէ վերջ թէ տակաւին պատեհութիւններ կան խնդիրը լուծելու առանց Միացեալ Ազգերու միջամտութեան, պատմեց թէ անցեալ հոկտեմբերին տաժանելի բանակցութիւններ կը վարէր Արաբներուն եւ Հրեաներուն հետ եւ շարունակեց.

— «Գործերու այդ վիճակին մէջ կացութիւնը յուսալից կ'երեւար, բայց ի՞նչ պատահեցաւ: Փարիզ գացի մասնակցելու համար հաշտութեան խորհրդաժողովին եւ յաջորդ օրը — կարծեմ Քաւութեան օրն էր կամ հրէական ուրիշ տօն մը— վարչապետը կէս գիշերին հեռաձայնեց ինծի թէ Մ. Նահանգներու նախագահը նոր յայտարարութիւն մը պիտի ընէ հարիւր հազար Հրեաներու ներգաղթի մասին: Յաջորդ առտու Պ. Պըրնզի գացի եւ բացատրեցի թէ արդէն բաւական յառաջ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱՄԱԿՆԵՐ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

ԲԱՐՔԵՐ ԵՒ ՊԱՏԿԵՐՆԵՐ

Որքա՜ն տարբեր են բարքերն ու սովորութիւնները մէկ երկրէն միւսը եւ որքա՜ն նորութիւն, ուսումնասիրութեան արժանի, այն երկրին մէջ ուր առաջին անգամն է որ կ'այցելես:

Առօրեայ կենցաղի մանրամասնութիւններով շատ ալ չես զբաղիր հոն ուր տուն տեղ եղած ես տարիներով եւ ընտելացած հարեւաններուդ բարքերուն հետ: Դուրս ելիր անգամ մը հիւրընկալ օտար հայրենիքէդ, որպէսզի տեսնես թէ ուրիշները ինչպէս կ'ապրին եւ ինչ առաւելութիւններ կամ թերութիւններ ունին: Ուզես չուզես ուշադրութիւնդ կը կեդրոնացնես աննշան երեւոյթներու վրայ, ու բաղդատութիւն կ'ընես ինքնիրենդ:

Ժողովուրդի մը մշակութային ու քաղաքակրթական մակարդակին ծանօթանալու համար, ամէնէն առաջ պիտի մտերմանաս իր պատմութեան, իր արուեստին եւ իր գրականութեան: Բայց այդ բոլորին զուգընթաց, անհրաժեշտ է որ գիտնաս նաեւ թէ այդ ժողովուրդը ինչ ձեւով կ'ապրի, կեանքի ինչ պայմաններ ունի: Պատմութիւնը թուականներու եւ դէպքերու դասաւորումէն աւելի բան մըն է: Հին Եգիպտոսի մէջ պատառաքաղ կա՞ր: Ասորեստանի մէջ թաշկինակ կը գործածէի՞ն: Տիգրան Մեծի պալատը ի՞նչ լուսաւորութիւն ունէր: Առանց այս մանրամասնութեանց, լրիւ գաղափար չէինք կրնար ունենալ հին օրերու մասին:

Ամերիկան ալ քիչ-շատ ճանչնալու համար, մէկ կողմ պիտի նետես պահ մը, պատմութեան ու գրականութեան հատորները, պիտի վար իջնես երկնասլացներու կատարէն ու պիտի մտնես տուներէն, ճաշարաններէն, կայարաններէ, վաճառատուներէն ներս՝ աչքդ ու ականջդ չորս բացած:

Լոնտոնէն կուգամ: Շատ բնական է ուրեմն որ տեսածս ու լսածս բաղդատեմ Անգլիոյ մէջ տեսածիս ու լսածիս հետ:

Հանրային սպասարկութեանց մէջ կարելի է Անգլիան ու Ամերիկան դնել միեւնոյն մակարդակին վրայ: Երկու երկիրներուն մէջ ալ իշխանութիւնները քիչ-շատ բարեխիղճ հոգածութիւն ցոյց կուտան՝ հանգիստ ու դիւրութիւն ընծայելու համար ժողովուրդին: Հեռաձայն մը ընելու, նամակ մը ուղարկելու կամ արուարձանէ արուարձան երթեւեկելու համար սիրտ հատցնելու կամ ջղայնանալու պատճառներ դրեթէ չունիս Լոնտոնի թէ Նիւ Եորքի մէջ: Նոյնը կարելի չէ ըսել անշուշտ եւրոպական ուրիշ երկիրներու համար ուր իշխանութիւնները նուազ բծախնդիր են, իսկ պաշտօնեաները շատ անհոգ:

Կը նախընտրեմ Լոնտոնի փապուղին — մաքուր, հանգստաւէտ, լուսաւոր, նոյնիսկ պէտք եղածէն աւելի շքեղ: Կը նախընտրեմ անգլիական մայրաքաղաքին երկյարկանի հանրակառքերը իրենց թաւշապատ նստարաններով: Բայց պիտի ուզէի որ Լոնտոնն ու Փարիզը ունենային Նիւ Եորքի երկաթուղիներն ու կայարանները: Առաջինները լայնանիստ բազմոցներով, մաքուր ու մէկ կարգ՝ հարուստին թէ աղքատին համար (բացի փուլմընէն): Աշխարհի լաւագոյն կայարանները Ամերիկայի մէջ պէտք է փնտռել, կ'ըսեն տեղացիները: Լոնտոնի գլխաւոր կայարանները մռայլ են ու միջնադարեան, մուխ ու մուր՝ սիրտդ ու տրամադրութիւնդ սեւցնելու աստիճան: Նիւ Եորքի կամ Ուաշինկթընի կայարաններն ընդհակառակն շատ մաքուր են, շատ արդիական ու մանաւանդ շատ տաք: Այո տաք, մէկ ծայրէն միւսը, որովհետեւ առանձին շէնքեր են՝ դիծերէն ու վայրաշարժին ծուխերէն բաւական հեռու եւ իշխանութիւնները խելք ըրեր են կեդրոնական ջերմութիւն հաստատել որպէսզի մարդիկ չսառին՝ սպասման սրահին մէջ կամ լրագրավաճառին ու պտղավաճառին կրպակին առջեւ: Փարիզարնակները թող երեւակայեն Սէն Լազարի ընդարձակ ճեմելիքը (փաբփէտուիւ) պատսպարուած ու արեւելեան բաղնիքի վերածուած՝ տարուան այս եղանակին…

Լոնտոնի եւ Նիւ Եորքի նամակատուները կրնան իրարու հետ մրցիլ իրենց մաքրութեամբ եւ կանոնաւոր սպասարկութեամբ: Նիւ Եորքի պանդոկները չքեղաշուք պալատներ են՝ անհրաժեշտ յարմարութիւններով օժտուած: Շռայլութիւն այս պարագային ալ — վեցէն ութ սրբիչ բաղնիքը: Կրնաս բոլորն ալ գործածել ու դէն շպրտել: Ցաջորդ առտու մթերքը վերանորոգուած է անկողինին սաւաններուն հետ: Լոնտոնի պանդոկները շատոնց հրաժարած են այդ պերճանքէն: Անթերի սպասարկութիւն այստեղ: Ջո՞ւր — ուզածիդ չափ: Օրական քանի մը անգամ լոգցիր: Լոնտոն, պանդոկին մէջ թէ տունդ, իրաւունք չունիս հինգ մատնաչափէն աւելի ջուր լեցնել տաշտին մէջ:… Ձեռքերդ անգամ ծորակին տակ չես կրնար լուալ:

Մէկ ննջարանի մէջ ելեկտրական լոյսի ութ կտուց. ութն ալ վառէ եթէ կ'ուզես, որովհետեւ պանդոկին վարչութիւնը ճշճիմ հաշիւներով չզբաղիր: Ամերիկայի պանդոկներէն ներս մէկ բան հանելուկ մնաց ինծի համար — ո՛ւր որ երթաս, գրասեղանիդ վրայ պիտի գտնես Աստուածաշունչը: Ձեմ գիտեր տակաւին թէ այդ գլուխ-գործոց հատորին քրիստոնէավայել պատուէրներուն հետ մարդիկ ինչպէս կը հաշտեցնեն իրենց չռայլութիւնն ու ցեղխութիւնը, երբ ամէն օր կը կարդան որ Եւրոպան մատնուած է աննախընթաց չքաւորութեան եւ զրկանքի: Հրաշագո՛րծ Պայպլ, «լոյս»ի իններորդ կտուցը սենեակիս մէջ, ինչե՜ր, ինչե՜ր կը կատարուին քու անունովդ: Քանի միլիոնատէրներ իրենց մեղքերուն համար ներում փնտռեր են քու դեղնած էջերուդ վրայ, գիշերները, սակարանէն ու գործարանէն վերադարձին: Ու քանինե՜ր քու բառերդ կը ծամծմեն, քու վրադ կը գուրգուրան, փոխանակ իրենց գուրգուրանքէն ու սէրերէն պատառ մը բաշխելու խոնարհ բազմութեանց՝ ազգ թէ անհատ: «Կարճ կապէ՛, մարդիկ վրադ կը խնդան», պիտի ըսէր Նարդունին, եթէ քովս ըլլար:

ԺԻՐԱՅՐ

Հայաստանի գինիները

ԽՄԲ.— Թէհրանի Նովաի Դնեւ թերթէն.—

Մենք՝ Հայաստանի գինեգործներս, մասնաւոր հաճոյքով կը յիշենք Մոսկուայի մէջ տեղի ունեցած փորձերէն մէկը, սնունդի արդիւնաբերութեան նախարարութեան մէջ: Այդ անգամ մեր պատրաստած «Խերես» գինին քաղաքաքացիութեան լրիւ իրաւունք ստացաւ, ճիշդ այդ ժամանակ ալ մասնանշուեցան հայկական գինիին բարձր արժանիքները:

«Խերես»ը որ փառաբանուած գինիներէն է ու համաշխարհային հռչակ ունի, կը պատրաստուի միայն Սպանիայի մէջ: Երկրագունդի զանազան մասերուն մէջ փորձ կատարուած էր «խերես» պատրաստելու համար եւ բոլոր փորձերն ալ անյաջող վախճան էին ունեցած: Խորհրդային գիտնականները սակայն չվհատեցին փորձերը այդ ուղղութեամբ: Մանրազնին ծանօթութիւնը սպանիական խաղողի հետ՝ անոնք բերաւ այն եզրակացութեան, որ Հայաստան ունի իր խաղողի տեսակները՝ կանաչկենի, խարճի, ճիլարի, որոնք արդէն շատ կանուխ ժամանակներէն կուտային գինի մը, որ շատ նման էր «խերես»ին: Այստեղէն ալ առաջ եկաւ յանդուգն միտք մը՝ ունենալ մեր հայկական «Խերես»ը:

Սկսան փորձերը այս տեսակ գինի պատրաստելու համար, անոնք պսակուեցան յաջողութեամբ: Հետաքրքիր մանրամասնութիւն մը՝ կապուած այս փորձերուն հետ: Մեր հայկական «Խերես» դարձող հիւթախմորը կուտար աւելի ուժեղ փրփուր, քան սպանիականը: Ասիկա յաղթանակ մըն էր, որմէ վերջ վճռուեցաւ Օշական գիւղին մէջ (Աշտարակի շրջան) կառուցանել գործարան մը, «Աշտարակ» անունով գինի պատրաստելու, այս անունով պիտի կոչուի հայկական «Խերես»ը:

Այս նոր գործարանը պիտի կառուցուի ճարտարարուեստի վերջին նուաճումներու հիման վրայ եւ ամբողջապէս մեքենայացուած: Լայն, լուսաւոր մառաններուն մէջ 16—18 աստիճան միջտական տաքութեամբ, կարելի է տեղաւորել մինչեւ հինգ միլիոն լիտր «Աշտարակ» գինի:

Քառասուն հազար քառակուսի մեթր տարածութեան վրայ կը գտնուին գործարանի շէնքերը: Նոր գործարանի մառաններէն՝ ամէն տարի պիտի ղրկուին երկրի բոլոր կողմերը, մինչեւ մէկ միլիոն լիտր չորս տարուան գինիներ:

Հայաստան, որ մէկն է գինիներ պատրաստող երկիրներէն, կրնայ պարծենալ իր բազմատեսակ թոյլ, միջակ եւ թունդ գինիներով եւ այլազան գոնեաքներով: Հայաստանի գոնեաքը «Արարատ» գործարանադրոշմով՝ դարձած է Խ. Միութեան ամենափառաբանուած խմիչքներէն մէկը: Այժմ հայկական դրոշմուած գոնեաքները կը կրեն՝ «Դւին», «Հայաստան» եւ «Յոբելեական« անուն:

«Արարատ» գործարանը տարեկան կ'արտադրէ մինչեւ 500 հազար լիտր գոնեաք: Նախագծուած եւ արդէն սկսուած է շինութիւնը Երեւանի մէջ՝ նոր գործարանի մը, գոնեաք արտադրելու համար, այդ գործարանը պիտի դառնայ Միութենական նման ամենամեծ ձեռնարկներէն մէկը եւ պիտի արտադրէ տարեկան մէկուկէս միլիոն լիտր գոնեաք:

Բացի վերոյիշեալ երկու ձեռնարկներէն, դեռ ուրիշ շատ գինիի գործարաններ պիտի շինուին՝ նոր հնգամեայ ծրագրի նախագծով՝ Քանաքեռի, Միկոյեանի, Նոյեմբերեանի մէջ, գինիի արտադրութիւնները պիտի ընդարձակուին Աշտարակի եւ Էջմիածնի մէջ: Հայաստանի գործարանները պիտի արտադրեն գինիի շատ տեսակներ:

Հայաստանի ամէն մէկ գինին ունի իր պատմութիւնը, իր կենսագրութիւնը: Երկար ժամանակ մենք կ'ենթադրէինք թէ՝ մեր հանրապետութիւնը չի կրնար Խրիմի վարդագոյն եւ սպիտակ «Մուսկուտներ»ու նման «Մուսկուտ» արտադրել: Կը մտածէինք թէ միայն Խրիմը կրնար մրցիլ այդ մարզին մէջ Ֆրանսայի հետ: Իսկ այժմ Հայաստանի «Մուսկուտ»ը ոչինչով ետ կը մնայ ոչ Խրիմի եւ ոչ ալ Ֆրանսայի «Մուսկուտ»ներէն, որոշ բաներու մէջ նոյնիսկ կը գերազանցէ զանոնք:

Այգիներու եւ խաղողի աճումին համար Հայաստանի կլիմայական ու հողային լաւագոյն պայմանները՝ կը դասուին Խ. Միութեան եւ աշխարհի մէջ, լաւագոյն խաղողագործական եւ գինեգործական շրջաններու շարքերուն մէջ, ասոր համար ալ նոր հնգամեայ նախագիծին մէջ գինեգործութեան եւ խաղողագործութեան լայն տեղ տրուած է:

Հինգ տարուան ընթացքին այգիներու յատկացուած տարածութիւնը պիտի ընդարձակուի 10.500 հէքտարով: Այս մարզին մէջ մեծ աշխատանք ունին կատարելիք Վեդիի, Աշտարակի, Աղիզբէկովի եւ ուրիշ շրջաններու հաւաքական տնտեսութիւնները: Թալինի շրջանին մէջ կը պատրաստուին հողային նոր զանգուածներ, որոնցմէ 7000 հէքտար յատկացուած են այգիներու:

Այս բոլոր աշխատանքները կը կատարուին՝ Խ. Հայաստանի գիտական կաճառի այգեգործական ու գինեգործական գիտահետազօտական մասնաճիւղին միջոցով:

ՊՐՕՖ. Գ. Գ. ԳՐՁԵԼԵԱՆ

Թուրք յետպատերազմական խաղը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Իրենց կարգին, այն օտար ներշնչողները որ կը գործեն թրքական քաղաքականութեան նրբանցքներուն մէջ, իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ եւ աշխարհի մէջ կը տարածեն Անգարայի անմիտ յերիւրանքները: Այսպէս է որ յունուար 3ին Նիւ Եորք Թայմզ տեսակցութիւն մը կը հրատարակէր վարչապետ խմբագիր Եալմանի հետ: Այս վերջինը որ Մ. Նահանգները կը գտնուէր, պարզապէս կը հաստատէր թէ «սովետական ծաւալումը կը սպառնայ Թուրքիոյ»:

Թուրք լրագրողը անամօթաբար կ'ամբաստանէ Խ. Միութիւնը թէ Թուրքիոյ մէջ «հինգերորդ զունդ» մը ստեղծած էր: Եւ ամերիկացի լրագրող Տրիւ Փիրսըն, յայտնի զրպարտիչը, վերջերս անթելով խօսած ատեն, Անգարայի ամերիկացի զինուորական կցորդին ակնարկելով, չէ՞ր յայտներ «սովետական զօրքերու համախմբումը թրքական սահմանագլուխին վրայ»: Այս սուտ լուրին, կոպիտ բանսարկութեան վճռական հերքումը Թաս գործակալութեան կողմէ, անգամ մը եւս ցոյց կուտայ, թէ ինչ անազնիւ միջոցներու կը դիմեն անոնք որ կը փորձեն ամէն գինով խռովութիւն ստեղծել Մօտաւոր Արեւելքի մէջ:

Մեծ սրատեսութիւն պէտք չէ հասկնալու համար այս ռազմախաղերուն նպատակները: Այս միջոցին Թուրքիան կը գործէ համաձայն անգլիական աշխարհակալութեան ցուցմունքներուն,— Միջին Արեւելքի խմբակցութիւն մը» կազմել, ուղղուած խաղաղութեան բարեկամներու դէմ, որպէսզի ամրապնդուի արաբական Արեւելքի մէջ բրիտանական խախտուած գերակայութիւնը: Անդրյորդանանի էմիրին, Ապտուլլահի, այցելութիւնը Անգարա, եւ կատարուած բանակցութիւնները սերտօրէն կապուած են այս ծրագրին հետ:

Աւելցնենք որ, «պլոք»ը կազմակերպողները աւելի ընդարձակ եւ աւելի արկածախնդիր ծրագիրներ կը յօրինեն: Յունուար 3ին, Նիհատ Էրիմ, անդամ Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովի Արտաքին գործերու յանձնախումբի, թուրք պաշտօնական օրկանին՝ «Ուլուս»ի մէջ կը ներկայացնէր բանաձեւ մը զոր Ֆրանս-Փրէս գործակալութիւնը կոչեց չնդալից: Այս բանաձեւը պարզապէս կը նախատեսէ «ապահովութեան գօտի» մը որ պիտի երկարի Իրանէն, Թուրքիայէն եւ Պալքաններէն մինչեւ Կեդրոնական Եւրոպա, այսինքն մինչեւ հիմա եղած պլոքներէն շատ աւելի ընդարձակ բան մը:

Հասկնալի է որ այս անմիտ ծրագիրները արդարացնելու համար, անոնց հեղինակները ուրիշ բան չեն գտներ բայց տարածել անհիմն լուրեր սովետական երեւակայական վտանգի մը մասին:

Ներքին կեանքի մէջ ալ թուրք յետաշրջութիւնը «արտաքին վտանգի» մը խրտուիլակը կը ցցէ: Այս ձեւով ան կը փորձէ ամրապնդել իր խախուտ դիկտատուրան, խորտակել ընդդիմադիրները, պահելու հակասահմանադրական բացառիկ օրէնքները, որոնց շնորհիւ երկիրը կը կառավարէ բռնակալութեամբ, պաշարման վիճակ յայտարարել եւ երկարաձգել, հոս ու հոն ահագին բանակ մը պահել որուն համար տարապայման գումարներ ծախսուած են:

Պատերազմը վերջանալէն ի վեր մէկ ու կէս տարի է անցած, բայց Թուրքիան որ անոր մէջ մասնակցութիւն չունեցաւ, մէկ միլիոն զինուորներու բանակ մը կը պահէ, եւ մտքէն չանցըներ արձակել զանոնք: Այս բանակն ունի 35.000 գործօն եւ 40.000 պահեստի սպաներ: Այս տարի 357 միլիոն թրքական ոսկի յատկացուած է 1939ի 90 միլիոնի դէմ ազգային պաշտպանութեան եւ բանակին բացառիկ ծախսերուն:

Եթէ նկատի առնուի որ դրամագլուխին մէկ մասը տրամադրուած՝ միւս նախարարութեանց (Փոխադրութեան, Ազգ. Տնտեսութեան) նմանապէս կը ծառայէ, անուղղակի կերպով, զինուորական ծախսերը գոցելու, այս թիւը պիտի անցնի կէս միլիարը, այսինքն թրքական ելմտացոյցին կէսէն աւելին:

Նոյնպէս պէտք չէ զարմանալ «Ուըրլտ Էֆէրս» հանդէսին մէջ վերջերս երեւցած տեղեկութիւններէն որոնք շատ նշանակալից են Թուրքիոյ պատերազմի պատրաստութեանց մասին:

Այս յօդուածը մանրամասնօրէն ցոյց կուտայ թէ այն գօտիները որ Թրքական մեծ քաղաքները կը շրջապատեն վերածուած են հետեւազօրքի, հրասայլի եւ հրետանիի ռազմափորձի դաշտի, ան կը ճշդէ նաեւ թէ Թուրքիա 1000 օդանաւ ունի, թէեւ օդանաւորդներուն թիւը համեմատաբար քիչ է: Անկէ զատ Թուրքիա արտասահմանէն կը գնէ հրասայլեր, թնդանօթներ եւ պատերազմական նաւեր, եւ անգլիացի մասնագէտներ անոր հիւսիսային ծովեզերքները բատարի գործիքներ կը հաստատեն, իսկ Ամերիկացիները անոր համար նոր եւ ընդարձակ օդանաւի կայաններ կը շինեն: Շինութեան նոր ծրագիրը կը նախատեսէ 2.500 քիլոմեթր ռազմագիտական նոր երկաթեայ ճամբաներ:

Այսպէս, կը տեսնուի որ երկար ատենէ ի վեր Թրքական զինուորականութեան գերաճումը այլեւս չի համապատասխաներ Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան իրական պէտքերուն, ոչ ալ իր կարելիութիւններուն: Անշուշտ, ժողովուրդին զանգուածները չեն գիտեր թէ ինչու կառավարութեան համար այդքան մեծ բանակ մը պէտք է, թէ ինչո՞ւ այդքան մեծ գումարներ կը ծախսուին՝ արտասահմանէն պատերազմի սուղ նիւթեր գնելու, երբ ոչ մէկ քան կը սպառնայ Թուրքիոյ ապահովութեան: Որովհետեւ ղեկավարները, բնականաբար, կը ծածկեն ճշմարտութիւնը, չեն ըսեր թէ Թրքական սպառազինումը արկածախնդրական ձեռնարկներու յատկացուած է:

Ասոր համար է որ անոնք կը տարածեն իբր թէ անխուսափելի պատերազմի մը լուրը, հանդարտեցնելու համար ժողովուրդին քրթմնջիւնը:

Յաճախ Անգարայի մէջ Խորհ. Միութիւնը կը զրպարտեն ըսելով թէ Թուրքիոյ «ջիղերու պատերազմ» կ'ընէ: Դժուար չէ հասկնալ որ «ջիղերու պատերազմ» մը իսկապէս Թուրք ժողովուրդին դէմն է որ կը մղուի: Բայց սակա, Թուրք յետաշրջականները իրենք են որ կ'ընեն, կանոնաւոր կերպով սուտ լուրեր տարածելով Խ. Միութեան կարծեցեալ դիտումներու մասին, երկրին ժողովուրդը իրարանցումի մէջ պահելու համար: Եւ սակայն իրենց սեփական նպատակներուն համար, որոնք դէմ են խաղաղութեան գործին:

Vie Soviétique

ԽՄԲ.— Այս յօդուածի Ա. մասին մէջ «սովորական սպառնալիքը» պիտի ըլլայ «սովետական»:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՐՓԻԱԿԱՆ, բանաստեղծութիւններ: Գրեց՝ Լութֆի Մինաս: 105 մեծադիր էջ, շքեղ տպագրութեամբ: Գին 1.50 տոլար: Հասցէ.— Lootfi Minas, 392 Fellsway West, MEDFORD, 55, Mass, (U. S. A.):

ԲԱԶՄԱՎԷՊ Թիւ 1—2 (1947 Յունուար-Փետրուար): Տարեկան բաժնեգին Ֆրանսայի համար 1000 ֆրանք, ուրիշ երկիրներ՝ 6 տոլար: Հասցէ — St. Lazare, Venise (Italie):

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՍՈՎ ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ ԳԻՒՂԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

ԽՄԲ.— Թեհրանի «Ալիք»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները:

Ատրպատականէն ստացուած տեղեկութիւններէն եւ ականատեսներու պատմածներէն կը պարզուի, որ վերջին դէպքերէն ամէնէն շատ տուժողները եղած են խաղաղ եւ կարգապահ տարրերը, որոնց կարգին եւ Հայերը: Ու հիմա իբրեւ հետեւանք այս կռիւներուն եւ խժդժութիւններուն, ժողովուրդը անօթութեան ճիրաններուն մէջ կը գալարուի:

Ատրպատականի գիւղերու հայ բնակիչները սրտաճմլիկ հեռագիրներ ու նամակներ են ղրկած Թեհրանի թերթերուն, որոնք նկարագրելով իրենց եւ իրենց եղբայրներուն թշուառ կացութիւնը, օգնութիւն կը խնդրեն: Նմանօրինակ կոչ մը ուղղած է նաեւ Թաւրիզէն, Ատրպատականի Առաջնորդ Մելիք-Թանգեան արք.:

Բարեգործականի եւ մամուլի ներկայացուցիչները Աստարա մեկնած են կացութիւնը տեղին վրայ քննելու եւ ղրկուած դրամը, մթերքն ու հագուստեղէնները բաշխելու գործը կանոնաւորելու համար:

Քննիչները վերադառնալով Թեհրան, սոսկալի մանրամասնութիւններ են տուած անմեղ զոհերու թշուառ կացութեան մասին:

Աստարայէն զատ կողոպուտի եւ աւերածութեան ենթարկուած են ծայրագաւառներու եւ գիւղական շրջաններու հայ բնակչութիւնը: Ղարադաղի, Ռահւայի եւ Ուըզայիէի շրջաններու ժողովուրդը սովի մատնուած է եւ անմիջական օգնութեան կը կարօտի:

Ուզայիէի Ռահւա գիւղացիները գիր մը ուղղած են «Ալիք» թերթին, ուր կ'ըսեն, ի մէջ այլոց, (7 Յունուար) — «Մեր գիւղը, դէպքերու հետեւանքով, չքաւորութեան եւ սովի ճիրաններուն մէջ կը տառապի: Վաթսուն ընտանիք, ուրիշ հայ գիւղերու շարքին, զրկուած է տաք բնակարանէ եւ ապրելու հնարաւորութենէ: Օգնութիւնը անհրաժեշտ է՝ փրկելու համար հայ մանուկները, ուստի ձեր միջոցով դրամական օգնութիւն կը խնդրենք»:

ՓԱՍՏԱԲԱՆ Խաչիկ Գահվէճեան 2500 ոսկի նուիրած է Պոլսոյ Գարակէօզեան որբանոցին եւ 2500 ոսկի ալ Էսաեան վարժարանին: Նախապէս տրամադրած էր 15.000 ոսկի Կեդր. Վարժարանին, ինչպէս նաեւ Գալֆայեան որբանոցին եւ Ազգ. Հիւանդանոցին:

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏԷՆ (Գերմանիա) Թղթակից մը նամակ մը ղրկելով Մարմարա թերթին, կը խնդրէ «մարդասիրական եւ հայրենակցական մեծ աջակցութիւնը» տեղւոյն դպրոցին համար, ուր կ'ուսանին 160 աշակերտներ եւ աշակերտուհիներ: Գաղթակայանի այս դպրոցը բացուած է անցեալ տարի, քանի մը ուսուցիչներու ջանքերով, բայց բացարձակապէս զուրկ դասագիրքերէ, եւ կը խնդրեն որ իրենց ղրկուին զանազան դասագիրքեր:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԷՍԻՆ, 18 Փետրուար.— Տ. Տ. Հ. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի ունեցաւ Փետրուար 9ին: Վարչութիւնը հրաժարած ըլլալով՝ ընդհ. ժողովը ընտրեց նոր վարչութիւն մը հետեւեալ հայրենակիցներէ.— Տիգրան Զէլոյեան, Լեւոն Աստուրեան եւ Մանուկ Գրիգորեան: Վարչութիւնս կոչ կ'ընէ մեր բոլոր Տարօն - Տուրուբերանցիներուն որ հետեւին մեր օրինակին, ունենան մասնաճիւղեր, յարաբերութեան մէջ մտնեն քոյր մասնաճիւղերու հետ, որպէսզի ունենանք մեր համագումարը եւ ընտրենք մեր կեդր. վարչութիւնը որ անհրաժեշտ է Ֆրանսայի մէջ:

Հայրենակարօտ՝ հայրենակիցներ, կը բաւէ որքան մաշեցանք տարագրութեան մէջ: Կը մաշի միջին սերունդն ալ, «Ախ հայրենիք» գոչելով: Անհետանալու վրայ է նաեւ նորահաս սերունդը որ հասակ կը նետէ օտար երկիրներու մէջ: Այս իրողութիւնը տեսնելով, Մայր հայրենիքը իր հզօր օգնութեամբ, բացած է հայրենիքի դռները.— «Եկէք զաւակունքս կը բաւէ այսքան տառապեցաք պանդխտութեան մէջ»: Այո, մեր թանկագին հայրենակիցներ, կը կանչէ մեզ այն հայրենիքը, ուր կը հանգչին մեր անհամար սիրելիներու աճիւնները: Այն հայրենիքը որ երկար տարիներու ստրկութեան քունէն վերջ, մեր մէկուկէս միլիոն սիրելիներու արեամբ ոռոգուած, դարաւոր կաղնին նոր ճիւղ ընձայեց, այն հայրենիքը որուն գուրգուրանքին այնքան կարիք ունինք աճելու համար:

Հնչած է ժամը զոհաբերութեան, պէտք է խուռներամ արձանագրուիլ ու մեկնիլ երկիր: Անոնք որ մեկնելու արգելքներ ունին, պէտք է իրենց բարոյական եւ նիւթական աջակցութիւնը չխնայեն, գացող հայրենակիցներուն ու եղբայրներուն օժանդակելու համար: Այս բարի նպատակին համար Ամերիկայի մեր կեդր. վարչութիւնը տրամադրած է տասը հազար տոլար, Փարիզի մեր քոյր միութիւնը՝ 50 հազար ֆրանք: Այս գեղեցիկ օրինակը արձագանգ գտաւ նաեւ հոս: Հայրենակիցներէ գանձուած է 13.300 ֆր. զոր յանձնած ենք Բարեգործականի մասնաճիւղի գանձապահին: Ահաւասիկ մասնակցողներու ցանկը.—

Հ. Աւետիսեան, Յ. Պետրոսեան, Ս. Զաքարեան 1000ական ֆրանք, Մ. Գրիգորեան, Յ. Ղազարեան 750ական, Մ. Տէմիրճեան 700, Յ. Մուրատեան 600, Լ. Աստուրեան, Յ. Ղազարեան, Ս. Յակոբեան, Վ. Մանուկեան, Տ. Զէլոյեան, Ս. Աղամեան, Խ. Վարդապետեան, Տիկին Ֆնտօ, Յովիկեան 500ական, Փ. Սարգիսեան, Կ. Մուրատեան, Ս. Սարգիսեան 350ական, Հ. Կիրակոսեան, Յ. Մալոյեան, Ա. Յակոբեան, Փ. Սարգիսեան, Մ. Խաչատուրեան, Տիկին Հռ. Պետրոսեան 300ական, Հ. Զաքարեան 200, գումար 13.300 ֆր.: Տ. Տ. Հ. Միութեան Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւն: Հասցէ.— Manouk Krikorian, 3 Allée Thénard, Décines, (Isère):

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«Օրագիր»ի մը պատմութիւնը

— Անունը դժբախտաբար չեմ գիտեր, ըսաւ, միջահասակ, թուխ, բաւական տարէց մարդ մըն էր: Ձեզ լաւ կը ճանչնայ: Բայց, շարունակեց նորեկը, կարծեմ թէ, ուրիշ մը հիւանդանոցէն իրեն ձգած է այդ ծրարը քեզի յանձնելու համար:

Ուրի՞շ մը: Հիւանդանո՞ցէն: Ո՞վ կրնար ըլլալ հիւանդանոցէն:

Քաշուեցայ անկողնիս վրայ, քակեցի ծրարը: Քանի մը հայերէն գրքեր, թուղթի թերթիկներ, եւ հաստկեկ զոց պահարան մը: Վերնագիրը — «ՕՐԱԳԻՐՍ»: Ստորագրութիւն Թադէ...:

Ի՞նչ Թադէ՞, Թադէ՞... կը սառսռամ: Ափսոս: Ըսել է այսքան երկար լռութենէ վերջ՝ Թադէն տակաւին հոս, Stalagը գերի...:

Կը նստիմ մահիճիս վրայ կը կարդամ «Օրագիր»ը, որ այսպէս կը սկսէր.—

«Ազի՛զ ընկեր, ահա օրագիրս իր հարազատութեամբ: Այսինքն վերջին օրերուս տարտամ ճիչը: Գրեթէ «անդենական»էն խուլ արձագանգ մը: Շատ գոհ կը մնայի, եթէ այդ «խուլ արձագանգ»ը պարզ ընդունելութիւն մը գտնէր քու քով: Մանրամասն չեմ կրնար գրել քեզի, այլ, հակիրճ, հապճեպ անկարգ անկանոն: Ներողամիտ եղիր:

— «Քեզմէ բաժնուելէս վերջ՝ այսինքն մեր վերջին տեսութիւնէն ետք, գործադրեցի ծրագրիս մաս կազմող առաջին կէտը — փախուստը — երբ ճամբայ ինկանք երկու ընկերներով: «Օդ»ը նպաստաւոր էր եւ շատ յուսալից: Վակոնը ուր տեղաւորուեցանք, իր ցուցկը արեւմուտք ուղղած եւ պորտին վրայ ալ «դէպի Պելժիա» գրուած: Ընկերներս, հաստատակամ, անվախ, կորովի էին: Մեր տեղաւորուելէն մէկ - երկու ժամ վերջ, դռները մեր վրայ փակեցին, եւ փառաւորապէս կնքեցին:

Յոյսը աւելի զօրացաւ մեր մէջ: Մեր փրկութիւնը հաւանական էր, մեր հրճուանքը չափ չունէր: Նոյն օրը, իրիկունը ուշ ատեն ճամբայ ելանք: Կառախումբը, փչաց, ու տեղէն շարժեցաւ: Ո՞ր ուղղութեամբ կերթայինք, մութ էր, կարելի չէր ստուգել: Ոչ անցած վայրերուս անունները կըրնայինք ստուգել, եւ ոչ ալ մեր ունեցած քարտէսին նայիլ:

Կուզէի որ երկաթուղին սուրայ աւելի օդէն թռչէր, թռչէր շատ արագ եւ որքան կարելի էր շուտ մեր երազած նպատակին հասցնէր:

Վերջապէս, բարի առաւօտը ողջունեց մեզ: Մութը, տակաւ առ տակաւ հեռացաւ: Արեւին առաջին ճառագայթները ներս սողոսկեցան պատուհանէն, ու անոր ջերմիկ շողերը կազդոյր մը պարգեւեցին մեր յոգնած մարմիններուն:

Պատուհանին բաց մնացած միջոցէն ստուգեցինք անցած կայարանս, յետոյ քարտէսին վրայ փնտռեցինք զայն: Թէեւ մեր գծած ճամբան չէր, բայց լաւ, յուսալից էր, թող այդպէս շարունակուէր: Ամբողջ օրը դանդաղօրէն շարժելէ վերջ (գոնէ ինծի այնպէս կը թուէր), իրիկուան, մեր կառախումբը կանգ առաւ փոքր կայարան մը: Մէկ ժամ, երկու ժամ: Օր մը երկու օր տեղէն չշարժեցաւ: Սկսանք լրջօրէն մտահոգուիլ: Դեռ որքա՞ն պիտի սպասենք այս դժոխք կայարանին մէջ... ինչո՞ւ համար օրերով կը սպասէինք: Երբ մենք, երեք ընկերներս մեր ընելիքներու մասին կը խորհրդածէինք, յանկարծ, պաշտօնեաներու խուլ ձայնը սկսաւ լսուիլ մեր մօտէն: Ի՞նչ կար: Կառախումբը պիտի շարժէ՞ր վերջապէս...

«Մեր շունչը բռնած՝ սպասեցինք: Ձայները մօտեցան: Հիմա որոշ կը լսէինք խօսակցութիւնները: Վակոնները իրար սխալ միացուած ըլլալու վէճ մը կար: Բաւական գերմաներէն կը ջարդէինք, դժուար չէր հասկնալ անոնց խօսակցութիւնները: Արդարեւ, քանի մը վայրկեան վերջ՝ մեր շարքէն երեք - չորս վակոն քակեցին, եւ ուրիշ կառախումբի մը կցեցին: Ճամբայ ելանք... մեր ուղղութիւնը փոխուեցաւ: Այժմ փոխանակ արեւմուտք երթալու, դէպի հիւսիս արեւելք կերթայինք... յոյսը ջլատուեցաւ մեր մէջ: Մէկ շունչով Պելժիա հասնելու մեր երա՛զը, ափսո՛ս, փշրուած էր...

Ի՞նչ պէտք էր ընել: Որոշեցինք առաջին կայարանը վար ցատկել եւ փոխել մեր ուղղութիւնը: Ուրիշ ճամբայ չկար մեզի համար: Արդարեւ, նոյն իրիկունը յաջողեցանք վակոնին պատուհանէն վար սահիլ եւ կայարանին մէկ անկիւնը նոր առիթի մը սպասել: Սակայն մեր երեւոյթը կրնար մեզ մատնել, պէտք էր շուտով մեր հետքը կորսնցնէինք:

Քանի օր կ'ըլլէր չէինք ածիլուած, չէինք լուացուած, կանոնաւոր չէինք սնտրուած: Մեր մեկնելէն աղին տաք բան չէր դպած կոկորդնիս: Մեր հագուստները անկանոն, աչքերը քնատ, փոսացած: Ճամբայ ինկած էինք բոլորովին յանպատրաստից...

Մեր չար բախտէն յանկարծ ահազանգը հնչեց: Փոքր կայարանին մէջ իրարանցումը սկսաւ: Պաշտօնեաները, տեղին վրայ աշխատողները իրենց կազարդել դիմակները, սաղաւարտները առին ու անհետացան: Քարափին վրայ հաւաքուած բազմութիւնը նմանապէս: Մենք մնացինք մէջտեղը: Ի՞նչ ընել, ո՞ւր երթալ»:

Յանկարծ մեր մօտէն հնչեց «Լուֆթշուցց»ին տիրական ձայնը, «.. Ալա՛րմ, ռաուստ մե՛նշ, վէկ իմ քէլըր...»: Իջանք ապաստարան, ծայրէ ծայր լեցուած էր արդէն, մեզի կը մնար սպասել դաւիթին մէջ: Երկու սաղաւարտակիր ոստիկաններ շարունակ կ'երթեւեկէին աջէն ձախ, ձախէն աջ: Բարձրախօսը ամէն երկու վայրկեանը անգամ մը կը յայտարարէր թշնամի սաւառնակներու թիւը, տեսակը, անոնց անցած ուղղութիւնը եւ ռմբակոծած քաղաքները»:

(2) ՄԻՍԱՔ ՄՈՐՃԷ

տարած ենք բանակցութիւնները եւ ըսի թէ կը հաւատամ որ պիտի յաջողինք, եթէ մինակ ձգեն մեզ: Խնդրեցի որ նախագահին յայտարարութիւնը չհրատարակուի, բայց պատասխանուեցաւ որ եթէ չհրատարակուի, իր հակառակորդը ուրիշ մը պիտի հրատարակէ»:

Այստեղ Պ. Պէվին բուռն ծափերու մէջ շեշտեց թէ չէր կարծեր որ միջազգային խնդիրներ կրնան կարգադրուիլ տեղական ընտրութիւններով (ակնարկէ Մ. Նահանգներու ընտրութեանց): Եւ շարունակեց — «Հակառակ իմ բողոքներուս, նախագահին յայտարարութիւնը հրատարակուեցաւ եւ ամբողջ խնդիրը ջուրն ինկաւ»:

Ինչպէս յայտնի է, նախագահ Թրումըն կը պահանջէր անմիջապէս հարիւր հազար Հրեաներ ընդունիլ Պաղեստին, մինչդեռ Անգլիա համոզած էր Արաբները որ հաւանին ընդունիլ տարին 18000 Հրեաներ 1945էն սկսեալ:«Կրնայինք աւելցնել այս համեմատութիւնը, եթէ Արաբներուն դառնութիւնը սաստկացած չըլլար իբրեւ հետեւանք 100.000 Հրեաներ ընդունելու ամերիկեան ճնշումին»: Յետոյ բացատրեց թէ այլեւս հրէական տուն մը հաստատելու խնդիր չէ որ ունին, այլ բոլորովին ուրիշ բան,— 1. Ընդունի՞լ Հրեաներուն պահանջը թէ Պաղեստինը հրէական պետութիւն մը պէտք է ըլլայ.— 2. Ընդունի՞լ Արաբներուն պահանջը թէ արաբական պետութիւն մը պէտք է ըլլայ, ապահովութիւններ տալով Հրեաներուն.— 3. Կամ հաստատել Պաղեստինեան պետութիւնմը, ապահովելով երկու հասարակութեանց շահերը» :

Իր կարծիքով, կարելի չէ երկու պետութիւններ հաստատել, որովհետեւ չեն կրնար ապրիլ : Կարելի է հաստատել մէկ պետութիւն, մնացեալը փոխանցելով արաբական ուրիշ պետութեան մը : Մէկուկէս ժամ խօսելէ վերջ, Պ. Պէվին եզրակացուց.

— «Բոնի ուժը չի կրնար վերջնապէս լուծել այս խնդիրը եւ կրնայ մեծ դժուարութիւններ պատճառել Միջին Արեւելքի մէջ, մեզ դնել ճամբու մը վրայ որ համաշխարհային նոր պատերազմի մը առաջնորդէ քառորդ դարէն»:

Սովին սարսափները

Ռումանիոյ սովի մասին Ռոյթըրի գործակալութեան Պուքրէշի մասնաւոր թղթակցին տեղեկութիւնները հաղորդած էինք երէկ: Նոյն աղբիւրին համաձայն, շատ քիչ կառախումբեր կը բանին եւ այնքան խճողուած են որ մարդիկ դռնակներէն եւ տանիքներէն կը կախուին: Շատերը մեռած են ցուրտէն, ուրիշներ վար ինկած են իրենց ձեռքերը սառած ըլլալով: Անգամ մը 50—60 հոգի մեռան միայն մէկ կառախումբի մէջ:

Մասնաւորապէս ընդդիմադիր շրջաններու մէջ կը վախցուի որ այս ահաւոր վիճակը գիւղացիական ըմբոստութիւններ յարուցանէ յառաջիկայ գարնան: Արդէն իսկ դէպքեր պատահած են: Ցարձակում գործուած է պաշարաբարձ կառախումբերու վրայ եւ մոլեգնած բազմութիւններ ցոյցեր կատարած են նահանգապետութեանց առջեւ, խոստացուած եգիպտացորենը պահանջելով, բայց անօգուտ: Տոքթ. Կրոզա, Ռումանիոյ վարչապետը, խոստովանելով հանդերձ վտանգը, կը մեղադրէ ընդդիմադիրները թէ կը չահագործեն զայն: Թղթակիցը կ'ըսէ թէ բոլոր ընդդիմադիր պետերը հակառակ են գիւղացիներու ապստամբութեան:

Պ. Կաֆէնքու, նախկին արտաքին նախարար Ռումանիոյ, իր կարգին սարսափելի մանրամասնութիւններ հաղորդելով սովի մասին, անգամ մը եւս կը բողոքէ հաշտութեան դաշնագրին դէմ որ աւելի քան 500 միլիոն սթերլինի բեռ մը դրած է իր երկրին վրայ, իբրեւ դրամական ծախք, հատուցում եւն.:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը հրամայեց ընդհ. յարձակողականի իր ձեռնարկել Մակեդոնիոյ ըմբոստներուն դէմ որոնց թիւը կը հաշուեն 15.000: Այս բանակին հրամանատար նշանակուած է զօր. Կոստանդին Վանթիրիս, որ հմուտ է լեռնային կռիւներու: Մեծ քանակութեամբ պաշար եւ ռազմանիւթ փոխադրուած էՍելանիկ, ծովու ճամբով: Գործողութեանց հետ զուգընթաց, կառավարութիւնը ընդհ. ներման օրինագիծ մը կը պատրաստէ բոլոր անոնց համար որ անձնատուր կ'ըլլան:— Շաբաթ գիշեր օդը հանուեցաւ Ֆարսալայի մեծ կամուրջը (Թեսալիա) : Ուրիշ երկու կամուրջներ ալ խորտակուեցան Աթէնք - Լարիսա ճամբուն վրայ:

ԱԺԱՆ ՔԱՐԻՒՂ ԾԱԽԵԼՈՒ մրցում մը սկսած է Մեծերուն միջեւ: Մինչեւ հիմա Սուրիա եւ Լիբանան քարիւղ կը գնէին Իրաքի Քարիւղի ընկերութենէն, որուն բաժնեթուղթերու 23.75 առ հարիւրը կը պատկանի անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան հաստատութեանց, 5 առ հարիւրը Գ. Կիւլպէնկեանի: Ընկերութիւնը քարիւղին թիթեղը կը ծախէր 183 ղր.ի, յետոյ իջեցուց 113ի : Իսկ խորհրդային թրըսթը կ'առաջարկէ հարիւր ղրուշ, որով Սուրիա եւ Լիբանան սկսած են Սովետներէն գնել :

Այնքան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՑ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin: Հանրածանօթ նուագախումբ **Fernand Bouillon**, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. սպանիական պարեր արեւելեան նուագով, մասնակցութեամբ՝ Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբին:

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով դրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 Փրանք :

Անուրդ տեղի պիտի չունենայ:

16րդ տարեկան ցերեկոյթ

Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն, երէցներուն եւ գայլիկներուն

Հովանաւորութեամբ սկաուտական միջազգային գրասենեակին եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսական եւ օտար սկաուտական միութեանց, եւ նախագահութեամբ Պ. ՄԱՐՔ ՍԱՆԻԷի (անդամ Ֆրանսական Ազգային Ժողովի): Կիրակի 9 Մարտ կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Salle de la Chimie, 28bis rue Saint Dominique (Métro Invalides):

Սկաուտական ճոխ յայտագիր եւ ներկայացումներ: Մուտք 200, 150 եւ 100 Փրանք:

Տարեկան պարահանդէս

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄԻ մասնաճիւղին, Շաբաթ 8 մարտ, ժամը 21էն մինչեւ լոյս, Maison Brûléի պարասրահը, իր orchestreով, (Marneի եզերքը Quai d'Alfort (Pont de Charenton): Սպանիական, կովկասեան եւ հայկական երգեր ու պարեր, ճոխ պիւֆէ դիւրամատչելի գիներով: Սեղանները թուագրուած են, ապահովել: Դիմելով Café Léger, 29 rue Clery, Paris (2), Radio Davros, Café Philippe (Déragopian) à Alfortville:

ՀԱՅ ՌԷԶԻՍԹԱՆՍ Ֆ. Ֆ.ԻՆԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

(Carte de Combattant Volontaire de la Résistance)

Ի գործադրութիւն 15 Մայիս 1946ի օրէնքին եւ 7 Նոյեմբեր 1946ի թիւ 050TLB504 շրջաբերականի, Ֆրանսայի բոլոր քաղաքապետարաններուն մէջ կը գտնուին հարցարաններ, «Ռէզիսթան» կամաւոր ռազմիկի քարտը ստանալու համար:

Կը յանձնարարենք բոլոր հայ «Ռէզիսթան Ֆ Ֆ.ի»ներուն օր առաջ ստանալ այդ հարցարանները եւ լեցնել, անոնց վրայ գտնուած ցուցմունքներուն համաձայն: Հարցարանին կից կայ թերթ մը որկը կրէ 51 թիւը: Ան կը պարզէ թէ ինչ փաստաթուղթեր պէտք է միացնել հարցարանին: Պէտք չէ փաստաթուղթերուն բնագիրը միացնել հարցարանին: Պէտք է ըլլայ անոնց ճիշդ պատճէնը (copie conforme):

Կը յանձնարարենք շուտով լեցնել հարցարանները եւ փաստաթուղթերուն պատճէններով մեզի ղրկել (A. A. Comb. Arméniens, 31 rue St. Lazare, Peris 9), ինչ որ լսէք ասկէ դուրս, մտիկ մի ընէք, եթէ կ'ուզէք քարտը ստանալ: Միւս կողմէ, եթէ յետաձգէք կամ պէտք եղածը չընէք անմիջապէս, կրնաք վերջնապէս կորսնցնել քարտին ստանալու հնարաւորութիւնը:

Վարչութիւն Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան

ԳԵՐՄԱՆ ԳԵՐԻՆԵՐՈՒ խնդրին առթիւ վէճ մը ծագած է Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն միջեւ: Փարիզի մէջ 440.000 կը հաշուեն փոխ տրուած գերիները, իսկ Ամերիկացիները կը պնդեն թէ 700 հազարէն աւելի էր:Ֆրանսացիները կ'առարկեն թէ փախուստները դիւրին են: Ամերիկեան ներկայացուցիչը դիտել կուտայ թէ հարիւրաւորներ կրնան մեռած ըլլալ, հազարաւորներ փախած, բայց ոչ հարիւր հազարաւորներ, այսինքն 300.000 հոգի: Քննութիւն կը կատարուի:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԱՏԵԱՆԻՆ առջեւ հարցաքննուելով Վիշիի արտաքին նախարարը, Փլէռ Պօտուէն խոստովանեցաւ թէ 1946 մարտին փորձած էր Ամերիկա երթալ, տեսնելու համար կինը որ հիւանդ էր: Դատաւորը հարցուց նաեւ թէ ինչպէս դիզած էր 52.600.000 Փրանքի հարստութիւնը: Սրահը ջերմութիւն չունենալով, դատաւորները ցուրտէն կը դողային, ուստի կարճ տեւեց առաջին նիստը:

ՊԵՐԼԻՆԻ չորս դաշնակից զինուորական կառավարիչները փետրուար 25ին ստորագրեցին օրէնք մը որով կը լուծուի Փրուսիոյ պատմական պետութիւնը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս հինգշաբթի, ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ անդամական ժողովը՝ այս հինգշաբթի ժամը 20ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկ. Ազատի սրահը:

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Րաֆֆի խումբին ընկերական խնջոյքը՝ Մարտ 16ին, ժամը 7.30էն 11: Կը խնդրուի նկատի առնել:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ներկայացումը 16 մարտ կիրակի, ժամը 9ին, ՇԱՆԹ թատերախումբին կողմէ, Salle Mazenod:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ազատին սրճարանը, 4 rue de la Défence:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ Կոմիտէն կը հրաւիրէ խումբերու ու ենթակոմիտէներու ընկերները «Ջամալեան» խումբի վիճաբանական խիստ կարեւոր ժողովին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 7.30ին, Café Noaillesի մէջ:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվար Օտոյի մասնաճիւղս ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԲՆԻԿ ՄՇՈՅ Արտօնք գիւղացի Երեմեա Ալեքսանեանը կը փնտռէ մօրաքրոջ որդին Տիգրան Մխիթարեան, Մշոյ Ջրիկ գիւղացի որ կը գտնուէր Քալիֆորնիա, տեղեկացնել Ե. Ալիքսանեանի, 47 rue de la Défense, Issy les Moulineaux (Seine): Կը խնդրուի Ամերիկայի թերթերէն արտատպել:

ՀԱՆԴԷՍ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կողմէ, Մարտ 2, կիրակի օր ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան սրահը: Պիտի ներկայացուի «ՎԱՐՏԱԼԱ ՊՕՄՊԱ» քրքջալիր զաւեշտը: Հայկական պարեր տոհմիկ տարազներով:

Պ. Արամ Յակոբեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մենենտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Ինճէարապեան եւ զաւակները, Պ. Գ. Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները, Տիկին Հ Քէպապճեան եւ զաւակները, Տիկին Վ. Թոխմանեան, Տիկին Երամեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Տէր Աւետիսեան, եւ Ամերիկայի ազգականները՝ Տէր եւ Տիկին Ղազարեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Առաքելեան եւ զաւակները, Տիկին Բերդուշ Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Թաշճեան եւ զաւակը, Տէր եւ Տիկին Աւետիսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պօղոսեան եւ զաւակները: Սուրիոյ ազգականները Տէր եւ Տիկին Յովսէփեան, Տիկին Ա. Ֆէրմանեան եւ զաւակները, Տիկին Տէր Մանուէլեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Սարգիսեան եւ զաւակները, Պօյաճեան եղբայրներ, Տիկին Պասմաճեան եւ զաւակները (Տիգրանակերտ), Տիկին Զապէլ Տէր Աւետիսեան եւ զաւակները ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց մօր, աներմօր, մեծ մօր, քրոջ եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ԱՐՇԱԼՈՅՍ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

(Ծնեալ Տէր Աւետիսեան, Հայնեցի)

որ կնքեց իր մահկանացուն 63 տարեկան հասակին մէջ Փետրուար 25ին իր բնակարանը, 26 rue Boussingault, Paris (13): Թաղումը պիտի կատարուի Thiaisի գերեզմանատունը, այս ուրբաթ ժամը 14.45ին:

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

Շիրակ

5, Rue François Pinton, Paris (19), Tél. Bot. 57-44

Թեւակոխեց իր Բ. տարեշրջանը: Բոլոր գաղութներու առեւտրական ՄԻԱԿ կիսամսեայ լրագիրը: Խմբագրապետ՝ ՀՐ. Ն. ԹՈՐՈՍԵԱՆ: Անհրաժեշտ եւ շահեկան տեղեկութիւններ՝ հայ եւ օտար տնտեսական եւ ընկերային խնդիրներու մասին: Տարեկան բաժանորդագրութիւն.— Ֆրանսա՝ 250 Փրանք, արտասահման 300 Փր.: Փափաքողներուն օրինակ մը ձրի՝ իբրեւ նմոյշ:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք Յ. Գ. Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Clacière:**

Le Gérant : L. KRIKORIAN

Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e

Travail executé par des ouvriers syndiqués

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH — Fondé en 1925 — R. C. Seine 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13e)
Tél.: GOB. 15-70 — C. C. P. Paris 1678-63
Տար. 1000, 6ամս. 500, Եռամս. 300, ֆր., Արտաս. 10 Տոլ.
Vendredi 28 Février 1947 Ուրբաթ 28 Փետրուար

ԺԹ. ՏԱՐԻ — 19e Année No 4972-Նոր շրջան թիւ 581 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ Գին՝ 4 Ֆր

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՄԻՇՏ ՄՈՒԹ ԽԱՂԵՐ

Նորէն պղտոր զրոյցներու տեղատարափ մը՝ Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի թերթերուն մէջ : Վայրերան ժխոր մը՝ Պոլսէն մինչեւ Սուրիա - Լիբանան եւ Եգիպտոս :

Նախ ամփոփենք այդ սաէ - կօսէները.—

1. Անտիոքէն (Անթաքիա) Պոլսոյ թուրք թերթերուն ուղղուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ զրոյցի մը համաձայն, Անդրյորդանանի թագաւորը կ'ուզէ Սուրիոյ գահը բազմիլ, աջակցութեամբ Անգլիոյ եւ Թուրքիոյ :

— « Միւս կողմէ մինչեւ Հալէպի ամէնէն հեռաւոր գիւղերը զրոյց տարածուած է թէ թուրք բանակը ապրիլ 13ին պիտի գրաւէ Հալէպը, թէ ամբողջ ժողովուրդը այդ օրուան կը սպասէ» : («Սօն Փոստա», 11 Փետրուար) :

2. Ռոյթըրի գործակալութեան Դամասկոսի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ Սուրիա որոշած է Ապահովութեան Խորհուրդին տանիլ Ալէքսանտրէթի Սանճաքին խնդիրը եւ թէ Քիլիսն ալ կը պահանջէ : («Թանին», 30 Յունուար) :

3. Թրքական բոլոր թերթերը կը հաստատեն թէ Սուրիա պահանջած է նաեւ Կիլիկիան : Այս առթիւ, կրակ կտրած են մեծ եւ փոքր խմբագիրներ : Ահաւասիկ նմոյշ մը «Ճիւմհուրիյէթ»էն, «Երբե՛ք» խորագրով (26 Յունուար).

— « Այդ պահանջն ու պնդումը յառաջ քշող Սուրիացիները ամէն բանէ առաջ պէտք է գիտնան թէ Թուրքիոյ անկախութեան պայքարը վերջ գտած է Ալէքսանտրէթի վերագրաւումով : Սուրիոյ կողմէ Կիլիկիոյ անունին տակ պահանջուած հողերու իւրաքանչիւր թիզը զոհողութիւններով եւ պատուաբեր ճակատամարտներով ազատագրուած եւ այլեւս անբաժանելի մասը դարձած է Թուրքիոյ ամբողջականութեան : Աշխարհի մէջ որ եւ է ուժ այդ հողերը չի կրնար բաժնել Թուրքիայէն : Ամէն Թուրք իր ամբողջ ուժով եւ կարողութեամբ ոտքի կանգնած է, որեւէ յարձակում դիմագրաւելու եւ որեւէ դաւաճանութիւն ճզմելու համար» :

Եւ սովորական սպառնալիքը, իբրեւ վերջաբան.— «Մենք գիտենք թէ Սուրիա որո՛ւ հաշուոյն կը խաղայ այս խաղը : Բայց կանխաւ ըսենք որ թէ Սուրիան եւ թէ անոնք որ զինքը յառաջ կը քշեն պիտի կորսնցնեն խաղը» :

Թափանցիկ է ակնարկը : Թերթ մը Սուրիան կը կոչէ «Խ. Միութեան արբանեակը», ուրիշ մը՝ « Արեւելքի նոր Գերմանիան » : Իսկ «Թանին» կը պահանջէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութենէն դուրս ձգել Սուրիան :

Այս առթիւ, կարգ մը գաղտնիքներ ալ մէջտեղ կը հանէ թերթին խմբագիրը, Հիւսէյին Ճահիտ.

— « Սուրիան Գերմաններու կողմէ իբրեւ նուէր առաջարկուեցաւ մեզի, առանց վարանելու մերժեցինք : Բոլշեւիկները, որոնք այսօր իրենց քիթը կը խոթեն Սուրիոյ եւ արաբական գործերուն մէջ, մեզ գրաւելու համար հիմնական փոփոխութիւններ առաջարկեցին հիւսիսային Սուրիոյ սահմանին վրայ : Այդ բոլշեւիկեան նուէրն ալ մերժեցինք : Սուրիոյ վարիչները եթէ չեն ուզեր հասկնալ այս իրողութիւնները, կը ցաւինք»(30 յուն.) :

Երբ այսքանը օրը ցերեկով կը գրուի, կրնաք երեւակայել թէ ի՛նչ կ'անցնի կը դառնայ դիւանագիտական գրասենեակներու մէջ : Մանաւանդ գաղտնի սպասարկութեանց մէջ, որոնք լայն ցանցի մը տակ առած են ամբողջ Արեւելքը եւ անընդհատ խաղեր կը սարքեն, ի հաշիւ այս կամ այն պետութեան :

Այդ խաղերէն մէկն ալ՝ Մեծն Սուրիոյ ծրագիրն է, որու մասին խօսելու առիթ ունեցանք վերջերս : Իրական վտանգ մը մասնաւորաբար Սուրիա - Լիբանանի համար : Ռազմախաղ մը որ կրնայ ջուր հոսեցնել Թրքական ջաղացքը :

Այսպէս պարբերաբար, թէեւ հարեւանցի պարզելով Միջին եւ Մօտաւոր Արեւելքի անցուդարձը, նորէն եւ նորէն կը յիշեցնենք.—

Աւելի քան երբեք արթուն եւ զգոյշ՝ այս խաղերուն հանդէպ : Ո՛ր կողմէն ալ սարքուած ըլլան :

Զգոյշ որ եւ է ձախաւեր քայլէ կամ ցուցադրական մարզանքէ որ կրնայ թիւրիմացութիւն պատճառել արաբ ժողովուրդին :

Քանի որ համերաշխութիւն հաստատուած է Սուրիա- Լիբանանի գաղութին մէջ, մարդիկ պէտք է վճռական փորձ մը կատարեն ճեղքերը փակելու եւ միացեալ ճակատով ներկայանալու, այս հարցին առթիւ : Խեղկատակութիւն է Արաբէն աւելի արաբասէր ձեւանալ, խատուտիկ նիշերով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՊԱՐԱՐՏ ԵԶՆԵՐԸ ԵՒ ՆԻՀԱՐ...

Չեմ գիտեր ինչո՞ւ բազմաթիւ տիկիններ իրենց գոհունակութիւնը կը յայտնեն «Յառաջ»ի «Նամակներ Ամերիկայէն» շարքին եւ շատ մը սիրալիր խօսքեր կը լսենք անոնց հեղինակին հասցէին :

Մէկ պատճառ կարելի է վերագրել այս գնահատանքը,— տանտիկիններու այրած սրտերուն եւ նոյնքան խանձած իրենց քսակներուն :

Արդարեւ, օրն ի բուն գլուխ կը ճաթեցնեն մեր կիները, ի խնդիր սննդարար պնակ մը կերակուրի որ ուղիղ համեմատի իրենց քսակին հետ :

Բոլորը կը բացագանչեն յաճախ — «Ի՞նչ չկայ Ֆրանսայի մէջ, դրամը տուր, ուզածդ ոտքդ կու գայ» :

Այո՛, չորս ոտքով, վազելով ալ կուգայ ուզածդ, եթէ...

Պարզ է այս «եթէ»ին իմաստը, որ շատ անգամ այդպէս առկախ կը մնայ օդին մէջ, որովհետեւ քսակդ շատոնց տուած է իր վերջին պատասխանը ամսեգլուխէն առաջ :

Մի կարծէք թէ հանրապետութեան նախագահին եւ վարչապետին տիկինները ազատ են այդ հոգերէն : Անոնց ալ յարգելի ամուսիններն են որ օրը 24 ժամ գլուխ կը ճաթեցնեն, մէկ կողմէ քսակները պարարտացնելու, միւս կողմէ գիները նիհարցնելու համար :

Ճիշդ Աստուածաշունչին պարարտ եւ նիհար եզներուն պէս, վախ կայ միշտ որ նիհարները պարարտները կուլ տան : Այն ատեն վա՛յ է եկեր մեր տանտիկիններուն գլխուն :

Ամերիկան «քօթա» ունի եւ բարեբախտաբար : Կը մնայ նորէն հաշտութիւն կնքել մեր պէտքերուն հետ, որպէսզի իրենց գլուխները համեստօրէն խոնարհեցնեն քսակներու պարապութեան առջեւ, մանաւանդ այս միջոցին, եւ համբերութեամբ սպասեն % 10ին, փոխանակ երազելու եանքիներուն շռայլութիւնները :

Լաւ է գոհանալ տունին սեւ հացով, քան օտարին կարկանդակը երազել անօգուտ սրտմաշուքով :

ՍՕՍԻ

ՆԵՐԳԱՂԹԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ներգաղթի Կեդր. Կոմիտէն կը ծանուցանէ թէ առաջին տասը կարաւաններու համար պատրաստուած բոլոր թղթածրարները պէտք է իրեն հասնին մինչեւ Փետրուար 28 : Այս թուականէն վերջ հասած թղթածրարները պիտի դասաւորուին 11րդ շարքին մէջ : Բոլոր տեղական ենթակոմիտէները պէտք է շրջանային կոմիտէներուն ղրկեն մինչեւ հիմա կատարուած արձանագրութիւններու պատճէնները եւ այդ առթիւ գանձուած գումարներու հաշուեկշիռները :

Թիւ 11—15 շարքի արձանագրութեանց պայմանաժամը նշանակուած է Մարտի վերջը :

★ Այս կիրակի առտու ժամը 10ին ուխտագնացութիւն մը տեղի պիտի ունենայ Դիմադրական Ճակատի ռազմիկներէն Միսաք Մանուշեանի շիրմին, Իվրիի գերեզմանատունը : Այս առթիւ կը յանձնարարուի ծաղկեպսակի գումարները յատկացնել ներգաղթի հանգանակութեան :

ԻՆՉ ՊԻՏԻ ՈՒՏԵՆՔ.— Հարիւր կրամ թարմ միս պիտի բաժնուի մարտի DA կտրոնով, 100 կրամ՝ IK կտրոնով. ամէնը մէկ՝ 160 կրամ թարմ միս առանց ոսկորի : 100 կրամ խոզեղէն՝ SF կտրոնով : J3ներու համար 300 կրամ թարմ միս ոսկորով (կտրոն DK) :

ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐ արձակուեցան Լեհաստանի մէջ, համաձայն ընդհ. ներման օրէնքին որ պաշտօնաթերթին մէջ հրատարակուեցաւ Փետրուար 26ին : Պատերուն վրայ փակցուած ազդեր կը հրաւիրեն հրոսախումբերը օգտուիլ այս օրէնքէն :

ԱՆԳԼԻՈՅ համայնավար կուսակցութեան համագումարին մէջ, երկրորդ նախագահը ճառ մը խօսելով, պահանջեց անմիջապէս անկախութիւն տալ Հնդկաստանի, Պաղեստինի, Պուրմայի, Սէյլանի եւ Եգիպտոսի : Յետոյ առաջարկեց լքել անգլեւամերիկեան ճակատը եւ վերահաստատել երեք մեծ պետութեանց խմբակցութիւնը, ինչպէս որոշուած էր Թեհրանի, Խրիմի եւ Փոցտամի մէջ :

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔ ՄԸ ՊՐՈՒՔՍԵԼԻ ՄԷՋ

50,000 ցուցարարներ կը պաշարեն խորհրդարանը

Չորեքշաբթի գիշեր ծանր դէպք մը պատահեցաւ Պրիւքսէլի մէջ : Այնքան ծանր որ կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ զրահապատ կառքեր, գնդացիրներ եւ սուիններ գործածել, շարժման մէջ դնելով ոստիկանութիւնը եւ զօրքը : Յիսուն հազար նախկին գերիներ եւ աքսորականներ պաշարած էին խորհրդարանը եւ կը փորձէին ներս մտնել : Նախարարները ներսն էին տակաւին, երբ մութը կոխեց եւ զայրացած բազմութիւնը չէր ուզեր հեռանալ : Զրոյց կը շրջէր թէ 10—12 հոգի սպաննուած են, բայց չհաստատուեցաւ : Վիրաւորներուն թիւը կը հաշուեն աւելի քան հարիւր :

Խռովութիւնը սկսաւ իբրեւ հետեւանք նախկին գերիներու կազմակերպութեանց սարքած խաղաղ ցոյցին : Անոնք պիտի պահանջէին որ կառավարութիւնը մասնաւոր իրաւունքներ շնորհէ իրենց եւ վճարէ պատերազմի ատեն խոստացած պարգեւին մնացեալ կէսը :

Ցոյցին օրը եւ մօտաւոր ժամը նշանակուած էին, երբ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը կը բացատրէր նախարարական խորհուրդին առջեւ թէ ինչո՛ւ չէ կատարուած վճարումը : Երբ կը խօսէր, թափոր մը կազմուած էր մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ, մէկ մղոն երկայնութեամբ : Զանազան կազմակերպութիւններ միասին առած էին իրենց պատերազմական դրօշները եւ ուրիշ խորհրդանշաններ : Թափորին վերեւ կը տեսնուէին նաեւ նշանատախտակներ հետեւեալ խօսքերով — «1940, պարտականութիւն, 1947, խաբէութիւն, Անկցի՛ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը» : Ուրիշ պատկեր մը կը ցուցնէր Լէոփոլտ թագաւորը մէկ կողմը, գերի մը՝ միւս կողմը, հետեւեալ արձանագրութեամբ.— «Երկուքն ալ մոռցուած» :

Թափորը անցաւ ամայի փողոցներէն եւ մտաւ ռիւ Ռուայեալ, յետոյ խորհրդարանի փողոցը, ռիւ տը լա Լուա : Այս տեղէն մէկ փողոց վար դիրք բռնած էին սեւ սաղաւարտներով ոստիկան-զինուորներ, ոստիկաններ եւ հեծեալ զինուորներ սուրերով : Թափորին առաջին մասը իր դիմացը գտաւ ոստիկան զինուորները որոնք հրացանները վերցնելով իրենց կուրծքերուն վրայ բռնեցին հորիզոնական ձեւով : Թափորը կեցաւ եւ անոր առաջնորդները սկսան խօսիլ հրամանատարներուն հետ, մինչ իրենց ետեւէն հարիւրաւոր ցուցարարներ կը յառաջանային, հետզհետէ աւելի սեղմելով : Յանկարծ ոստիկանական շղթան տեղի տուաւ եւ մարդկային հեղեղ մը հոսեցաւ խորհրդարանին հրապարակը : Շրջապատի երկաթեայ բարձր դուռները փակուած էին արդէն եւ ուրիշ հեծեալ զինուորներ դիրք բռնած : Բոլորն ալ զրահապատ կառքեր ունէին, գնդացիրներով : Եւ ահա գնդակներ պարպուեցան օդին մէջ, մինչ բազմութիւնը կը մռնչէր : Արդէն մօտեցած էր խորհրդարանի դուռներուն, բայց չէր կրնար աւելի յառաջանալ : Լոնտոնի թերթերուն թղթակիցները կ'ըսեն թէ շատեր կոխոտուեցան ընդհանուր իրարանցումին մէջ, խանութներու պատուհաններ ջարդուփշուր եղան բազմութեան ճնշումէն, շիշեր նետուեցան ոստիկաններուն վրայ, կառքեր տապալեցան եւն. : Քանի մը կիներ գետին փռուեցան սահելով սառած փողոցներուն մէջ եւ կոխոտուեցան : Դահլիճին անդամներէն մէկը բիրի հարուած մը ստացաւ բերնէն, երբ կը փորձէր շէնքէն դուրս ելլել եւ ստիպուեցաւ նորէն ներս մտնել : Փողոցներու մէջ կը լսուէին վիրաւորներու ճիչերը եւ բազմութեան լուտանքները : Մէկ խօսքով աննկարագրելի էր տեսարանը : Ամէնէն վերջը, երբ հրացաններուն հետ գնդացիրներն ալ ճարճատիլ սկսան ցուցարարներուն գլուխներուն վերեւ, բազմութիւնը սկսաւ հեռանալ, ծալլելով դրօշներ : Այնուհետեւ հրապարակ եկան շարժուն հիւանդանոցները, հաւաքելու համար վիրաւորները :

Նորէն գործադուլ եւ ուրիշ հոգեր

Փարիզի եւ կարգ մը արուարձաններու քաղաքապետական պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ յայտարարել հինգշաբթի ժամը 15ին, ուժ տալու համար նուազագոյն ռոճիկի պահանջին : Գործադուլը պիտի տեւէր մինչեւ իրիկուն, իբրեւ այլաբանական ցոյց :

Այս կարգի ցոյցերը յաճախադէպ դարձած են ատենէ մը ի վեր : Հաղորդակցութեանց պաշտօնեաները վերջերս գործադուլ յայտարարեցին չորս ժամուան համար, միանալով պետական պաշտօնեաներու գործադուլին :

Չորեքշաբթի օր ոստիկանութիւնը ցրուեց 3 հազար լրագրի ցրուիչներ որոնք համախմբուած էին տեղեկատու նախարարութեան շէնքին առջեւ, պահանջելով ազգայնացնել թերթերու բաշխումի սէնտիքան : Այս առթիւ երկու ձերբակալութիւններ կատարուեցան :

Այսօր, ուրբաթ, ճիշդ երկու շաբաթ է որ չեն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Թրքահայ Դատը, Ներգաղթը եւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը

Թրքահայ Դատը Երկրորդ Համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին կը ներկայանար շատ աննպաստ պայմաններու մէջ: Պատերազմի վեց երկար տարիներու ընթացքին երբեք չէր արծարծուած Հայկական Խնդիր մը՝ միջազգային գետնի վրայ:

Հայերը պատերազմիկ պետութիւն չէին բառին դիւանագիտական իմաստով եւ իրենց հողային պահանջները զէնքով ձեռք բերելու համար կռիւ չէին մղեր այդ հողերը բռնագրաւող երկրին՝ Թուրքիոյ դէմ:

Խ. Հայաստանի մէջ Հայերը 1941 Յունիս 22էն վերջ — երբ Գերմանիա յարձակեցաւ Խ. Միութեան դէմ — զօրաշարժի ենթարկուեցան եւ կռուի դաշտ ղրկուեցան: Խ. Հայաստան իբրեւ հաւասարազօր Հանրապետութիւն մը՝ որ մաս կը կազմէ Խորհրդային Ընկերվարական Հանրապետութեանց Միութեան, պարտաւոր էր մասնակցիլ Գերմանիոյ եւ իր զինակիցներուն դէմ մղուած պատերազմին, պաշտպանելու համար խորհրդային հասարակաց հայրենիքը:

Սովետական Հայաստանէն դուրս եւ սակայն Խ. Միութեան սահմաններուն մէջ ապրող մէկ միլիոն Հայերը նոյնպէս զօրաշարժի ենթարկուելով կռուեցան Գերմաններուն դէմ, իբրեւ սովետական զինուորներ:

Այս կերպով զօրաշարժի ենթարկուած սովետական Հայերուն թիւը կը հաշուուի մօտաւորապէս 300.000 հոգի, որոնց մէջ 24865ը քաջութեան համար զինուորական պատուանշաններ ստացան:

Սփիւռքի մէջ ալ Հայերը զինուորագրուեցան իրենց բնակած երկիրներու կառավարութեանց հաշուոյն՝ ընդդէմ Գերմանիոյ եւ իր զինակիցներուն:

Այսպէս, Ֆրանսայի, Սուրիոյ, Լիբանանի, Յունաստանի, մանաւանդ Միացեալ Նահանգներու Հայերը աւելի քան 50.000 զինուորներ տուին, սակայն ոչ թէ հայ ազգային ու հողային պահանջներ ձեռք բերելու համար, այլ պարզապէս հպատակելով զիրենք հիւրընկալող երկիրներու օրէնքներուն, երբեմն ալ իբրեւ կամաւոր արձանագրուելով:

Ուրեմն վերջին մեծ պատերազմին Հայերը իրենց հայրենիքին եւ արտասահմանի մէջ 350.000 զինուոր նետեցին պատերազմական ճակատներու վրայ ոչ թէ իրենց ազգային անմիջական շահերը պաշտպանելու համար, այլ ի հաշիւ Դաշնակիցներու Դատին:

Երբ այսպէս կռուի դաշտ կը նետուէին, Հայերը երբեք չսակարկեցին իրենց մասնակցութեան գինը: Այդ բանը նիւթապէս անհնար ալ էր: Դաշնակիցները եւս իրենց կողմէ ոեւէ խոստում չտուին այս անգամ Հայերուն, անոնց զինուորական աջակցութիւնը ապահովելու համար: Մինչդեռ 1914ի պատերազմին սկիզբը Ռուսիոյ ինքնակալ Նիկոլա Բ. ցարը հանդիսաւորապէս կը հրաւիրէր աշխարհի բոլոր Հայերը, մանաւանդ Թրքահայերը՝ կանգնիլ իր կողքին, խոստանալով ազատագրել Թրքահայաստանը: Յետագային Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պետական պատասխանատու վարիչներն ալ նոյն խոստումները տուին Հայերուն, պատճառ դառնալով որ աշխարհի բոլոր կողմերէն, մանաւանդ Ամերիկայէն հայրենասէր Հայեր հազարներով կամաւոր արձանագրուին՝ կռուելու համար Թուրքիոյ դէմ, որ այն ատեն Դաշնակիցներուն գլխաւոր թշնամիներէն մէկն էր:

Անկէ զատ, 1915ի Մեծ Եղեռնը ցնցած էր քաղաքակիրթ աշխարհի խիղճը եւ ամէն կողմ կը խօսուէր հայկական պահանջներու, Հայերուն հանդէպ արդարութիւն գործադրելու անհրաժեշտութեան մասին: Հայկական Դատը օրակարգի ամէնէն այժմէական խնդիրներէն մէկն էր:

Իսկ ամէնէն կարեւորը, 1918 Մայիս 28էն ի վեր գոյութիւն ունէր անկախ Հայաստանի Հանրապետութիւն մը, որ իրապէս (de facto) ճանչցուած էր մեծ Դաշնակիցներուն կողմէ եւ որուն պատուիրակները պաշտօնապէս կ'ընդունուէին Փարիզի Հաշտութեան Խորհրդաժողովին մէջ: Հ. Հ. Պատուիրակութեան նախագահն էր, որ Սեվրի մէջ դաշնակից պետութեանց կողքին, իբրեւ յաղթական, ստորագրեց ծանօթ դաշնագիրը պարտուած Թուրքիոյ պատուիրակներուն հետ: «Փոքր դաշնակից» էր Հայաստանի Հանրապետութիւնը: Այն ատեն ունէինք նաեւ Պօղոս Նուպարի Ազգ. պատուիրակութիւնը, որ 1913էն ի վեր կը գործէր Փարիզի մէջ՝ իբրեւ ներկայացուցիչ Ամենայն Հայոց կաթողիկոս Գէորգ Ե.ի եւ որ վերընտրուած էր Փարիզի Ազգ. Համագումարէն: Այս Պատուիրակութիւնն էր որ Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան հետ ծանօթ յուշագիրը ներկայացուցած էր Փարիզի Հաշտութեան Խորհրդաժողովին:

Ասոնք այն ատեն մեր Դատին համար առաւելութիւններ էին, որոնցմէ զրկուած ենք այսօր: Թուրքիան այս անգամ ոչ միայն թշնամի չէր Դաշնակիցներուն, այլեւ 1925էն ի վեր բարեկամական դաշինք ունէր Խ. Միութեան հետ ու զինուորական դաշնագիր՝ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ՝ 19 Հոկտեմբեր 1939էն ի վեր: Անկէ զատ, այսօր Թուրքիա պաշտօնապէս անդամ է Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, որ կոչուած է հաշիւ պահանջելու Դաշնակիցներու թշնամի մեծ ու փոքր պետութիւններէն, կազմակերպելու աշխարհի խաղաղութիւնը եւ կերտելու երկրագունդիս նոր քարտէսը:

Բացի այս առաւելութիւններէն, որոնք զինքը պաշտօնապէս անձեռնմխելի կը դարձնեն, Թուրքիա Զօրս Մեծերէն երկուքին՝ Անգլիոյ եւ Ամերիկայի պաշտպանութիւնը կը վայելէ: Ու այդ պաշտպանութիւնը կ'արտայայտուի ոչ միայն խօսքով — Պէվինի եւ Պըրնզի թրքասիրական յայտարարութիւններով, այլեւ գործնապէս: Անգլիա եւ Ամերիկա պատերազմի ընթացքին եւ անկէ վերջ ալ կարեւոր քանակութեամբ զէնք ու ռազմանիւթ հայթայթեցին իրենց պաշտպանեալին — մարտանաւ, օդանաւ, թնդանօթ, հրասայլ, գնդացիր եւայլն, իր սրոքն:

Ահա՛ այս դժնդակ պայմաններուն մէջ է, որ կը ներկայանար Հայկական Դատը այս երկրորդ համաշխարհային պատերազմի վաղորդայնին: Յաղթական Դաշնակիցները բոլորն ալ բարեկամ էին Թուրքիոյ պաշտօնապէս: Խորհրդային կառավարութիւնը պաշտօնական բարեկամութիւնը պահելով հանդերձ, Թուրքիոյ հանդէպ թշնամական ըլլալու բազմաթիւ պատճառներ ունէր: Պատերազմի ամբողջ տեւողութեան Թուրքիա աջակցած էր Գերմանիոյ ու եթէ չըլլար Ստալինկրատի մեծ յաղթանակը, Թուրքիա անպայման պիտի անցնէր Հիթլէրի կողմը: Մոսկուա շատ լաւ գիտէր Թուրքիոյ մեղքերը եւ յարմար առիթի կը սպասէր՝ իր բարեկամական դաշինքը խզելու համար անոր հետ, որպէսզի ետքէն կարենար պաշտօնապէս անոր ներկայացնել իր պահանջները: Այդ առիթը ներկայացաւ 1945 Մարտ 13ին, երբ Խորհրդ. Միութիւնը յայտնեց Թուրքիոյ թէ կը խզէ 1925ի բարեկամական դաշնագիրը, որ նորոգելի էր տասը տարին անգամ մը:

Ամբողջ պատերազմի ընթացքին հայութիւնը ամէն կողմ Դաշնակիցներուն կողքին մնաց, կռուեցաւ դաշնակից բանակներու մէջ եւ իր ամբողջ յոյսը դրաւ Դաշնակիցներու յաղթանակին վրայ: Ինչպէս անցեալ պատերազմէն վերջ, այս անգամ ալ այն հաստատ համոզումն ունեցանք ազգովին թէ՝ բան մը պէտք է ըլլայ դարձեալ Հայերուն համար, շնորհիւ Դաշնակիցներուն, հակառակ անոր որ անոնք ոչ մէկ խոստում տուած էին մեզի՝ ի փոխարինութիւն մեր աջակցութեան, ոչ իւրացուցած էին մեր Դատը եւ ոչ ալ բանակցած Հայերու հետ: Հայ ժողովուրդը բնազդաբար կը զգար, որ դիւանագիտական սեղանին վրայ պիտի գայ Թրքական խնդիրը, ու երբ Թուրքիայէն հաշիւ պահանջելու ժամը հնչէ, Հայերն ալ իրենց ըսելիքը պիտի ունենային:

Ի նախատեսութիւն այս բոլորին, ինչպէս բացատրեցինք մեր առաջին յօդուածին մէջ («Յառաջ», 14 Փետրուար), Հ. Յ. Դաշնակցութեան Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէն 1944ի սկիզբը Կոչով մը հրապարակ եկաւ, բանալու համար Հայկ. Դատի Պաշտպանութեան Ֆոնտի հանգանակութիւնը:

Այդ կոչին մէջ, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը կը ձեւակերպէր արդէն իր հետապնդելիք քաղաքական ուղղութիւնը —

« Հայաստանի սահմանների ընդարձակում՝ բռնի խլուած հողերը վերադարձնելով իր բուն տիրոջ եւ տարագիր ու բազմահազար հայ զանգուածների վերաբնակում հայկական հողերու վրայ: Վարչաձեւի հարցը այսօր հրատապ չէ հայութեան համար:

« ... Մենք երջանիկ պիտի լինէինք, եթէ Հայ Դատի հետապնդումը ստանձնէր Հայաստանի ժողովուրդը ինքը իր կառավարութեան միջոցով. արտասահմանի հայութիւնը բերկրանքով պիտի աջակցէր անոր: Բայց քանի դեռ այդ չկայ, մեր պարտականութիւնն կը նկատենք, այս բախտորոշ օրերում, լսելի դարձնել հայութեան ձայնը եւ Հայկ. Դատի պաշտպան հանդիսանալ բոլոր հնարաւոր միջոցներով»:

Հանգանակութիւնը ընդհանուր խանդավառութիւն առաջ բերաւ եւ բոլորին բաղձանքն էր Հայկ. Դատի պաշտպանութիւնը դնել համազգային հիմերու վրայ, մէկ կողմ ձգելով կուսակցական եւ այլ տարակարծութիւնները, ու հայութիւնը համախմբել ազգային ընդհանուր նպատակներու շուրջ:

Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի Կեդր. կոմիտէի նախաձեռնութեամբ Նիւ Եորքի մէջ կազմուած Հայկ. Դատի Յանձնախումբին (Armenian National Committee) մէջ մտան տարբեր համոզումներու եւ հանրային զանազան դիրքերու տէր Հայեր, որոնք համախմբուած են մէկ նպատակի՝ Հայկ. Դատի պաշտպանութեան գործին շուրջ:

Իր առաջին նիստին մէջ իսկ, յանձնախումբը գծելով իր գործունէութեան ծրագիրը, որոշեց.—

« Հայկ. Դատ ըսելով այսօր կը հասկցուի Խ. Հայաստանի սահմաններու ընդարձակում, Թրքահայ հողերու միացումով, ըստ Ուիլսընեան սահմանագծման, եւ տարագիր հայութեան վերաբնակութիւն հայկական հողերու վրայ:

« Եթէ ապագային Խորհրդային իշխանութիւնը ստանձնէ Հայկ. Դատի պաշտպանութիւնը, Հայկ. Դատի յանձնախումբի գործը պէտք է լինի աջակցիլ անոր:

« Բաղձալի գտնելով ազգային ուժերու համախմբումը, եթէ ապագային հնարաւոր ըլլայ կազմել համազգային մարմին մը Հայկ. Դատի պաշտպանութեան համար նաեւ հայութեան միւս հատուածներու մասնակցութեամբ, Հայկ. Դատի յանձնախումբը ընդառաջ կ'երթայ անոր»:

Ամերիկայի մէջ կարելի չեղաւ ազգային միութիւն եւ գործակցութիւն ստեղծել, հակառակ Դաշնակցական վարիչներու անկեղծ ջանքերուն: Եւ սակայն Հայկ. Դատի յանձնախումբը անվհատ կը շարունակէ իր գնահատելի գործունէութիւնը, հաւատարիմ մնալով վերեւ յիշուած իր հիմնական սկզբունքին:

×

Մեր ցարդ յիշած բոլոր փաստերը բացայայտ կերպով ցոյց կուտան ամէնէն թերահաւատներուն անգամ թէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը 1944ի սկիզբէն մինչեւ այսօր Ամերիկայէն մինչեւ Ֆրանսա ու Եգիպտոս անկեղծօրէն լծուած է Հայկ. Դատի պաշտպանութեան գործին, առանց մազաչափ շեղելու իր որդեգրած սկզբունքներէն ու ամէն առիթի աշխարհի մեծերէն պահանջելով Ուիլսընեան սահմաններու միացումը Խ. Հայաստանին:

Մեր կուսակցութիւնը իր գործունէութիւնը օր ցերեկով կը կատարէ, իր ներկայացուցած յուշագրերը, իր հրատարակած գրքոյկները, բոլորին անխտիր կը տրամադրէ, իր կազմակերպած հրապարակային հանդէսներուն ամէն դասակարգի պատկանող Հայեր ներկայ կ'ըլլան: Իր կատարած աշխատանքներուն մասին հաշիւ կուտայ հայ ժողովուրդին:

Այս ամէնը բացատրելէ վերջ, ընթերցողին կը ձգենք արժանի որակումը տալ բոլոր անոնց, որ «մութ խաղեր» կամ «ազգակործան ծրագիր»ներ կը վերագրեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անոր գործիչներուն:

Քանի մը խօսք ալ՝ Ներգաղթի մասին:

(5) ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Ռումանահայ գաղութին զոհողութիւնները Հայաստանի համար

Ռումանիայէն ստացուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ գաղութը մեծ զոհողութիւններով կատարած է իր պարտքը հայրենիքի հանդէպ:

Ժամանակին Բաղրամեան Ֆոնտին մասնակցած է 50 միլիոն լէյով (երբ լէյը աւելի շատ արժէք կը ներկայացնէր քան այսօր): Անկէ վերջ էջմիածնի նորաբաց Գէորգեան Ճեմարանին համար տուած է 100 սաւեակ: Անցեալ տարի Ռումանիայէն Հայաստան ներգաղթող 1734 անձերու հայթայթած է հագուստ, նպաստ, ճանապարհածախս եւ այլն, ընդամէնը մէկ միլիառ լէյի արժէքով: Ղրկած է 300 վակոն շինանիւթ եւ 40 մահճակալնոց կատարեալ հիւանդանոց մը (մահճակալ, կազմածներ, բժշկական սուր գործիքներ): Այս հիւանդանոցը կազմուած էր պատերազմի չորս տարիներու ընթացքին եւ ներկայիս միլիառներով իսկ կարելի չէ գնել: Իսկ ատաղձի համար այն ատեն մէկ միլիառէ աւելի գումար մը հանգանակուած է: Ուրիշ փոքր ու մեծ հանգանակութիւններէ զատ կը մնայ նաեւ խոշոր հիմնադրամ մը, ներկայ արժէքով վեց միլիառէն բան մը աւելի, գործարանի մը կազմածներուն համար, բայց քանի որ ներկայիս այդպիսի գումարով մը գործարան հաստատել կարելի չէ, պիտի ուղարկուին թերեւս առողջապահական զանազան իրեր:

Ներգաղթողներէն միշտ գրութիւններ եւ նոյն իսկ հեռագիրներ կը ստացուին: Լաւ ընդունելութիւն գտած են եւ ամէնքն ալ զանազան գործերու մէջ տեղաւորուած: Այս տարի եւս ներգաղթ տեղի պիտի ունենայ. արձանագրութիւնները սկսած են. գացողներու հոս մնացած ազգականներու մէկ մասը, ուսուցիչներ եւ ուրիշներ պիտի երթան: Մտաւորականներու, մասնագէտներու, գործաւորներու եւ փոքր առեւտրականներու համար՝ եթէ նկատի չառնենք նոյն իսկ գործին հայրենասիրական ու ազգային կողմը՝ ամէնէն դրական ու օգտակար ուղղութիւնը միայն ու միայն ներգաղթով ազատիլն է, քանի որ պիտի ըլլան հայրենիքի ծոցին մէջ ինքնաբաւ, ազատ օտարութենէ:

Տեղիս կեանքի մասին երկար գրել չեմ ուզեր: Բնակութեան, ուտելիքի եւ հագնելիքի կացութիւնը փնտռել կուտայ պատերազմի է՛ն դժուարին տարիները: Գիները առասպելական են եւ սակարանով, միայն օրական 200 կրամ եգիպտացորենի ալիւր կը տրուի անկանոն: Հանրակառք գրեթէ գոյութիւն չունի եւ ամէն մարդ տապանակ ուխտի կ'երթայ: Ապրանքներն ալ հետզհետէ կը սպառին:

Գործի տէրեր կան որ ամէն օր մէկ - երկու ժամ կը քալեն, խանութ երթալ գալու համար:

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Մոսկուայի «Իզվեստիա»ն կը գրէ (13 Փետր.).—

Խ. Հայաստանի Կեդր. Ընտրական յանձնաժողովի տուած տեղեկագրի համաձայն, Հայաստանի 269 ընտրական շրջաններու մէջ, նոյն քանակութեամբ Գերագ. Խորհրդի պատգամաւորներու ընտրութեան համար, արձանագրուած էին 713.240 ընտրողներ: Քուէարկութեան մասնակցած են 713.164 հոգի — 99,99%: Ի նպաստ համայնավար եւ անկուսակցական թեկնածուներու քուէ տուած են 711.747 հոգի — 99,81%:

Երեւանի մէջ 147.715 ընտրողներէ քուէ են տուած 147.682 հոգի — 99,98%:

Ընտրուած 269 պատգամաւորներէն 203ը համայնավար են, 66ը անկուսակցական: Հայաստանն ունի 75 կին պատգամաւորներ: Ընտրուած են Ստալին՝ Երեւանի գործարանային ընտրական շրջանէն, Մոլոթով, Միկոյեան, Գ. Յարութիւնեան՝ նոյնպէս մայրաքաղաքի ընտրական շրջաններէն:

Եթէ բաղդատենք արձանագրուած եւ մասնակցած ընտրողներու թիւը, կը տեսնենք որ Խ. Հայաստանը Փետր. 9ին շահած է առաջին տեղը 7 դաշնակցային հանրապետութեանց մէջ: Մնացեալ 9 հանրապետութիւններու մէջ ընտրութիւնները կատարուեցան Փետրուար 16ին:

Ռուսաստանի մէջ քուէարկութեան մասնակցած է արձանագրուած ընտրողներու 99,95%ը, Ուկրայինայի մէջ 99,96%ը, Ճերմակ Ռուսիոյ մէջ 99,97%ը, Վրաստանի մէջ 99,97%ը, Ատրբէջանի մէջ 99,98%ը, Լիթուանիոյ մէջ 97,91%ը, իսկ Հայաստանի մէջ, ինչպէս յիշեցինք, 99,99%ը:

Երեւանի ցուցակագրուած ընտրողներու թիւէն դատելով՝ մայրաքաղաքի բնակչութիւնն այժմ շատ վար պիտի չըլլայ 260 հազարէն: — Հ. Ս.

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ԶԱՐԵԱՆ

«Բազմավէպ»ի վերջին թիւէն (1947 Յունուար Փետրուար) կ'ամփոփենք հետեւեալ գնահատականը՝ Տիկին Նուարդ Զարեանի մասին.—

Տիկին Նուարդ Զարեան, դուստր յայտնի գրագէտ Կոստան Զարեանի վերջերս Հռոմի «Accademia di Belle Arti»ի մէջ կ'ընդունուէր իբրեւ ուսուցչուհի քանդակագործութեան, անշուշտ արժանի գնահատանք մը իր տաղանդին, բայց միեւնոյն ժամանակ պատիւ մը նաեւ Հայ անուան:

Տիկի Նուարդ Զարեան ծնած է Ֆիօրենցա (Իտալիա) 1917ին: Մանկութեան տարիներուն շատ ճամբորդած է, գացած է Երեւան եւ Եւրոպայի զանազան քաղաքները: Երկար ատեն մնացած է Փարիզ որուն թանգարանները իրենց արուեստի գանձերով յայտնի հետք մը ձգած են իր մտքին եւ երեւակայութեան վրայ: Ուսած է Վենետիկ, արուեստի եւ գեղեցկութեանց քաղաքին մէջ եւ աւարտած «Licco Artistico» գեղարուեստից վարժարանը ուր գտած է իր ճշմարիտ ուղին՝ քանդակագործութիւնը: Անցնելով Հռոմ չորս տարի աշակերտած է Փրոֆ. Տանելլին Accademia di Belle Arti» գեղարուեստական բարձրագոյն հաստատութեան մէջ: Ամուսնացած է Կ. Զիմարայի հետ որ նմանապէս քանդակագործ մըն է: Տիկին Նուարդ կը պահէ սակայն իր հօրենական մականունը:

Արտադրած է շատ կանուխէն այնպիսի գործեր որոնք արուեստագէտներու սքանչացման առարկայ եղած են: Տեսած են անոնք հոն առնական ուժեղ նկարագիր մը, ինքնատիպ արտայայտութիւն մը, «բիւզանդական ոգի», «արեւելեան զգայնութիւն», թէեւ ան իր ուսումները ամբողջապէս կատարած է Իտալիոյ մէջ:

Տիկին Նուարդ Զարեան առիթ ունեցած է մասնակցելու զանազան ցուցահանդէսներու, միշտ արժանանալով գնահատանքի: Իր «Մայրութիւնը», «Եգիպտացին» ցուցադրուած են Նափոլի 1937ի ցուցահանդէսին, օտարականներու բաժնին մէջ: Իտալական մամուլը շատ նպաստաւոր կերպով արտայայտուած է այդ գործերու մասին, նշմարելով հոն վճռական ձեռք եւ ներշնչում, քննադատները գտնելով զանոնք այնքան կատարեալ ու առնացի՝ կարծած են թէ այր մարդու աշխատանք են անոնք եւ ոչ թէ կնոջ մը:

Նոյն տարին ցուցադրած է իր գործերը նաեւ Սանուդէմօ, Քոմօ եւ Թեռնի եւ ապա Հռոմ՝ Քուադրիէնալի? առթիւ: 1942ին իր «Սրնգահար»ը (Il Flautista) մեծ արձանով՝ իբր միակ կին արձանագործուհի կը մասնակցէր մրցումին: Քննիչ յանձնախումբը չէր կրցած կռահել կին ըլլալը իր անուան օտար եւ անծանօթ ձեւէն եւ հետեւաբար թոյլատրած էր մասնակցութիւնը: Մեծ կ'ըլլայ այս անգամ ալ իր ձեռք բերած յաջողութիւնը: Քննադատներէն մին գրած է սա տողերը իտալերէն յօդուածի մը մէջ.—«Սլացքով ու կորովով լի՝ ան կը կանգնի քարին դէմ ու կը ստեղծէ»: 1946ին Տիկին Նուարդ կը մասնակցի ուրիշ ցուցահանդէսի մը, միշտ արժանանալով իտալական մամուլի գնահատութեան:

«Բազմավէպ» այս առթիւ տպած է տաղանդաւոր Հայուհիին գործերէն քանի մը նկարներ, որոնց մէջն է Կոստան Զարեանի գլուխը, տակը գրուած «Հօրս պատկերը»:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՏԻԿՆԱՆՑ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութենէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը.—

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, վերջացող տարուան ընթացքին, Պետ. Հայ Կ. Խաչին հետ կազմակերպած է երկու ցերեկոյթ, որոնց զուտ հասոյթին իր մուտքի բաժինը եղած է 311.950 ֆր. 50 սանդիմ: Այս առթիւ, իր ջերմ շնորհակալութիւնը յայտնելով հայ բարեսէր հասարակութեան, ներկայիս կը փութայ քանի մը ծանօթութիւններ տալ իր գործունէութեան մասին.—

Ա.— Ներկայիս, Ռենսիի «Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարան»ին մէջ պատսպարուած իր սանուհիներուն տարեկան ծախքը կը հասնի աւելի քան 200.000 ֆրանքի:

Բ.—Նախորդ տարուան շրջանին, իբր ուսանողական թոշակ, բազմանդամ ընտանիքներու օգնութեան եւ բացառիկ նպաստներու համար ծախսած է 50.000 ֆրանքէ աւելի գումար մը:

Գ.— Միութիւնս 1946 տարին փակած է, Պետ. Կ. Խաչի եւ Հ. Բ. Ը. Միութեան հետ իր կարեւոր մասնակցութիւնը բերելով Կաղանդի ծառի մը, որ այնքան մեծ հրճուանք պատճառեց դպրոցական երեխաներուն:

Փարիզի Հայ Տիկնանց Միութիւնը, միշտ հաւատարիմ իր աւանդութեան, նոր տարին կը թեւակոխէ, թարմ եւ գործօն ուժերով իր հանրանուէր գործունէութիւնը ընդլայնելու հաստատ վճռականութեամբ: Առ այդ, ծրագրած է մէկ քանի ամիսէն կազմակերպել «Գթութեան Պազար» մը, ու վստահ է թէ անգամ մը եւս պիտի վայելէ հայ գաղութին բարեացակամ աջակցութիւնը:

ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒՏԱՓԷՇԹԻ ՄԷՋ

Անգլ. թերթ մը կը գրէ.—

Հունգարիոյ մայրաքաղաքին այսօրուան վիճակը զարմանք կը պատճառէ այցելուին: «Երկաթեայվարագոյր»ին ետեւ՝ հոն կացութիւնը կարծուածին բոլորովին հակառակն է:

Հակառակ Պուտափէշթի մէջ գերման բանակներու կատաղի դիմադրութեան ռուսական բանակներուն դէմ եւ հակառակ կատարուած քանդումներուն, քաղաքին կեանքը հրաշքով մը վերակենդանացած է: Աւերակները մաքրուած են եւ գործերը վերսկսած: Այսօր Կեդր. Եւրոպայի մէջ չկայ ուրիշ քաղաք մը, ուր կեանքը բնականոն վիճակ ստացած ըլլայ: Վաճառատուններուն մէջ ամէն տեսակ ապրանք կը յորդի, անոնցմէ շատեր Փարիզի կամ Լոնտոնի մէջ անգամ չեն գտնուիր. գիներուն վրայ հսկակշիռ չկայ, ոչ ալ բաժնեչափի դրութիւն:

Վաճառատուններուն մէջ կը գտնէք շքեղ հագուստեղէններ, ներքնազգեստ, բնական կամ արուեստական մետաքսեայ գուլպաներ, նեյլօնէ, տաք պահող ջրամաններ, առաջնակարգ կօշիկ եւն. ամբողջը առանց կտրօնը եւ բաղդատաբար աժան գիներով:

Աւելի զարմանալին այն է որ մինչ իր դրացի Վիեննան անօթութենէ կը տառապի, Պուտափէշթի պարէնի խանութները լեցուն են ամէն տեսակի խոզեղէններ, հաւեղէններ, պանիրի տեսակներ, շոքոլա, անուշեղէններ, իրական սուրճ-սերով: Միայն հացը բաժնեչափով կը ստացուի, գետնախնձորը դժուար է գտնել:

Գիշերը քաղաքը լոյսերու մէջ կը լողայ. խոշոր ծանուցումներ լուսավառ: Իր նշանաւոր բաղճարան կապելանները վերաբացուած են: Հարիւրաւոր ճաշարաններու մէջ պատուական գինի, ընկերակցութեամբ Հունգարներուն շատ սիրելի գնչունուագախումբին:

Ռուսական գրաւումը գրեթէ զգալի չէ հոն: Փողոցներուն մէջ շատ քիչ Ռուսեր կը տեսնուին: Իրիկուններն սրճարաններուն մէջ աւելի շատ կը հանդիպիք անգլիացի եւ ամերիկացի սպաներու քան թէ Ռուսերու:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐԸ

«Օրագիր»ի մը պատմութիւնը

Մենք սրտադողի մատնուած էինք ոչ այնքան ռմբակոծութենէն, որքան մեր շուրջը դեգերող ոստիկաններէն: Ի՞նչ կ'ըլլար մեր վիճակը եթէ յանկարծ մեզ հարցաքննէին:

Ահազանգը չէր վերջանար: Մեր վիճակը ծանր էր: Երթեւեկող ոստիկանները այնքան մօտ էին մեզի որ չէինք կրնար նոյնիսկ որոշում մը տալ: Իրարու կը նայէինք կարճ ակնարկներով, ակընթարթով մը միայն: Չեմ գիտեր ի՞նչ եղաւ, ի՞նչ պատահեցաւ, յանկարծ ոստիկանները մօտեցան մեզի եւ սկսան հարցաքննել: Զգացի որ մեր առաջին ձեռնարկը ձախողած էր:

— Ի՞նչ էք, ի՞նչ ազգի կը պատկանիք:

— Պելժ ենք, այս կողմերը կ'աշխատինք: Գործէն տուն կ'երթայինք, ահազանգը հնչեց հոս ապաստանեցանք, պատասխանեցի ես:

— Ձեր թուղթերը կրնա՞մ տեսնել...:

— Հարկաւ, ըսի ու սկսայ բաճկոնիս գրպանները խառնել, թէեւ գիտէի որ թուղթ չկար անոնց մէջը: Օ՜ ներեցէք, ըսի, «պարաք»ը մոռցած ենք:

— Ի՞նչ է ձեր կայանին անունը, ո՞ր թիւ պարաքը, ո՞ր փողոցը:

— Անունը չեմ գիտեր, բայց այստեղէն շատ մօտ է:

Ոստիկաններէն մէկը ծիծաղեցաւ եւ յարեց. — «Ֆրանցոզէ ունտ քըրիկս կէֆանկըն, իս տաս» , (ֆրանսացի, եւ պատերազմական գերի, այնպէս չէ՞):

Պատասխան չունէինք: Մեր ողբերգութեան առաջին արարը վերջացած էր:

Մեզ առաջնորդեցին պահականոց մը, եւ նոյն օրը ճամբայ հանեցին դէպի եւ, դէպի սթալակ:

Իբրեւ «անհնազանդութեան» պատիժ տասնըհինգ օր բանտարկուեցայ, նոյնքան ալ կարգապահական պատիժ կրեցի:

Անհաճոյ տեղեր չէին, ոչ բանտը եւ ոչ ալ կարգապահութեան բաժինը: Բանտը՝ փոքր սենեակ մը՝ առաւօտէն մինչեւ իրիկուն պառկէ, յօրանջէ: «Կարգապահութեան սենեակին մէջ օրը երկու ժամ մարզանք, մէկ երկու ժամ ալ թեթեւ աշխատանք, լմնցաւ: Անկէ վերջ մտիր սենեակները, պոռա, կանչէ, քնացիր, յօրանջէ կամ սեղան մը գրաւէ եւ թուղթ խաղայ:

Բայց, ազիզ ընկեր, գիտես որ ես նպատակի մը համար ճամբայ ինկայ, միտքս ամբողջ անով գրաւուած էր: Ահա թէ ինչու կ'ուզէի օր առաջ դուրս ելլել եւ նոր միջոցներու մասին մտածել:

Պատիժիս ժամանակը լրացաւ: Դուրս ելայ: Առաջին օրէն արդէն սկսայ մտածել,— փախչի՞լ, թէ հիւանդութիւն փորձել: Ըսեմ, բազմաթիւ հայրենակիցներ, զանազան ու զարմանազան միջոցներով՝ D.-ի շնորհքին արժանացած, տուն երթալու կը սպասէին: Մէկը, մասնաւոր դեղով մը, աչքը ուռեցնելով, գրեթէ կէս կոյր ըլլալով, մէկը աւազի տոպրակով ծունկը ծեծեր վէրք բացեր է, երրորդ մը ծեծած սխտոր կապեր է թեւին վրայ, չորրորդ մը հարեւանին թարախոտ բամպակը թխեր է իր ականջը ու բժիշկին ներկայացեր, դեռ ուրիշ մը ափով կծու պղպեղ ուտելէ վերջ՝ ակռայի խոզանակով մը սկսեր է քերել յետոյքին ներքնամասը: Ուրիշներ տակաւին երբ թէ անկարող կը մարին, կ'իյնան ու նորածիններու պէս կը թրջեն իրենց անկողինները, ամէն գիշեր նոյնիսկ յաճախ ցորեկները: Այս միջոցներով շատեր արժանացած են մօտ ատենէն տուն երթալու շնորհքին: Դեռ կան բազմազան միջոցներ D. U. ձեռք ձգելու համար, բայց, շատ դժուար են, սուղի կը նստին ենթակային վրայ...

Այս բոլորը ներելի են գերիի մը համար, այնպէս չէ՞: Մեր գերութեան ոչ օրը, եւ ոչ ալ թուականը ճշդուած են: Մէկ տարի, երկու տարի, տասը տարի: Ոչ ոք գիտէ:

Ես ալ փորձեցի քանի մը «անմեղ» բաներ: Երկու - երեք գիշեր բոլորովին անքուն՝ նոյնքան ալ ցորեկ ծոմ պահելէ վերջ, երկու ասպիրին դրի ծխափողիս մէջ, քիչ մը ծխախոտով եւ ծխեցի: «Սանկ կ'ըլլաս, նանկ կ'ըլլաս» ըսին, բայց, բան մըն ալ չեղաւ: Երեսիս գոյնն անգամ չփոխուեցաւ: Բայց եւ այնպէս շարք մը այլ փորձերով յաջողեցայ երկու անգամ մեծ բժիշկին առջեւէն անցնելու—այն բժիշկին որ կեանքի ու մահուան դռներու բանալիները ունի իր ձեռքին մէջ: Բայց, իզուր, չար բախտը չօգնեց ինծի:

Ամէն գնով պէտք էր բան մը ընէի, մանաւանդ որ զրոյց կար թէ շատ մօտ ատենէն «անկարներ»ու կարաւանը ճամբայ պիտի ելլէր:

Օր մը, ծանօթներէս մէկը, ինծի ըսաւ թէ կրնար զիս D.U. ընել պայմանաւ որ լուռ մնայի եւ բժիշկը գոհացնէի: Պայմանները իմացայ, դէշ չէին, միայն թէ ըսածը ճիշդ ըլլար: Յաջորդ օրը բաւականին մեծկակ ծրար մը պատրաստեցի — Ամերիկեան գլանիկ, շօքօլայ, քաքաօ, թէյ եւն.: Բարեկամս տարաւ եւ ժամ մը վերջ ինծի երկարեց շատ փոքրիկ կապոց մը: «Առ, տասը հատիկներ կան մէջը — ըսաւ: Վաղը հիւանդ կ'արձանագրուիս, բժիշկին ներկայանալէ քառորդ ժամ առաջ հատ մը կ'առնես, տասը վայրկեան վերջը ներսդ կը գալարուի, տակն ու վրայ կ'ըլլայ, կերածդ դուրս կուտաս, երեսդ պատանքի գոյն կը դառնայ: Ու երբ հիւանդութիւն հարցնէ, կ'ըսես. միշտ սիրտս կը խառնուի, կերածս դուրս կուտամ, մէկ-երկու ամսուան մէջ եօթը ութը քիլօ պակսեցայ»:

(3) ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

հրատարակուիր Փարիզի թերթերը, իբրեւ հետեւանք տպագրական բանուորներու գործադուլին: Տեղեկատու Նախարարը, Պ. Փիէռ Պուռտան, այժմ կը քննէ միջնորդ աջնտիքայի մը ծրագիրը, որ կ'առաջարկէ նոր դասաւորում կատարել աշխատավարձքերու վրայ, որպէսզի հրատարակիչներ կարենան գոհացնել բանուորները, առանց բարձրացնելու թերթերու գինը: Նախարարը պիտի պատասխանէ այսօր - վաղը:

Պաղեստինի քննուկը

Երէկ հրատարակեր էինք Անգլիոյ արտաքին նախարարին յայտարարութիւնը, որ Նախագահ Թրումընի վրայ կը ձգէ Պաղեստինի հարցին լուծման ձախողումը: Այս յայտարարութիւնը խոր տպաւորութիւն գործեց Մ. Նահանգներուն մէջ, ուր ցաւ կը յայտնեն որ Պ. Պէվին Նախագահին դիրքը վերագրած է ընտրական պայքարներու:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ վարչապետը բոլորովին համաձայն է Պ. Պէվինի տեսակէտին: Հրէական գործակալութեան ներկայացուցիչը հերքեց Պէվինի յայտարարութիւնը, դիտել տալով թէ Անգլիոյ վարիչները չեն ըմբռներ Սիոնականութեան պահանջները: Իսկ Արաբները շատ ուրախ են Պէվինի յայտնութիւններէն: Երուսաղէմէն հասած հեռագրի մը համաձայն, չափաւոր Հրեաներն ալ դիտել կուտան թէ Պէվին աւելի դժուարացուց հարցին լուծումը:

Հրէական Գերագոյն Խորհուրդը մասնաւոր նիստ մը պիտի գումարէ, փութացնելու համար ներգաղթը: Իրազեկներու կարծիքով, խաղաղութիւնը կախում ունի ներգաղթէն: Եթէ Անգլիա ներկայ ամսական բաժնեչափը (1500) բարձրացնէ 4000ի, նոյնիսկ 3500ի, եւ արտօնէ Կիպրոս աքսորուած Հրեաներու անմիջական վերադարձը, ահաբեկչական գործունէութիւնը կրնայ մեղմանալ: Հակառակ պարագային, կարելի չէ նախատեսել:

★ Իրաքի արտաքին նախարարը, Տոքթ. Ճէմիլ, տեսակցութեան մը առթիւ յայտարարեց թէ Նախագահ Թրումըն աւելի լաւ կ'ընէ որ Ամերիկայի դուռները բանայ Հրեաներուն առջեւ, փոխանակ պահանջելու որ հարիւր հազար Հրեաներ ընդունուին Պաղեստինի մէջ: «Այսպէս Նախագահ Թրումըն պիտի ծառայէ մարդկութեան, խափանելով արիւնահեղութիւնը Միջին Արեւելքի մէջ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն եւ Ազգութեանց Խորհուրդները Փետրուար 26ին Սահմանադրութեան մէջ մտցուցին սկզբունք մը, որուն համաձայն օրական 8 ժամ աշխատանքի ենթակայ են մշակները եւ հասարակ բանուորները, իսկ 7էն մինչեւ չորս ժամ՝ մասնաւոր արհեստներու հետեւողները: Յայտարարութիւնը չի ճշդեր այդ մասնաւոր արհեստները, բայց կ'ըսէ թէ օրական աշխատանքը 6—7 ժամ պիտի ըլլայ «կարգ մը արհեստներու համար», իսկ չորս ժամ «այն արհեստանոցներուն մէջ որոնց աշխատանքի պայմանները մասնաւորապէս ծանր են»:

ԷՏՆԱ ՀՐԱԲՈՒԽԻՆ ԲՈՐԲՈՔՈՒՄԸ ահուսարսափի մատնած է Սիկիլիոյ ժողովուրդը, որ հեռագիր մը ուղղելով կառավարութեան, կը խնդրէ ռմբակոծել հրաբուխը, փրկելու համար շրջակայ գիւղերը: Հրաբուխը բորբոքած է անցեալ կիրակիէն ի վեր, երբ ահաւոր պայթիւն մը տեղի ունեցաւ, նոր խառնարան մը բանալով դէպի հարաւ: Այդ օրէն ի վեր ահագին քանակութեամբ լաւա կը հոսի: Մասնագէտներ կը յանձնարարեն լաւային ուղղութիւնը փոխել ռմբակոծութեամբ, օդանաւերու եւ ծանր թնդանօթներու միջոցաւ, ինչպէս եղած է Ճափոնի մէջ:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը ամէն հաւաստիք տուաւ Մ. Նահանգներուն թէ ղրկուած նպաստները կարօտեալներուն պիտի բաժնուին արդարութեամբ: Առաջին առթիւ ղրկուած է 7000 թոն ուտելիք որ պիտի բաժնուի ամերիկեան Կ. Խաչին միջոցաւ:

ՎԻՇԻԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ արտաքին նախարարներէն Փոլ Պօտուան, որ կը դատուի Գերագոյն Ատեանին առջեւ, յայտարարեց թէ 1940 Յունիսին հաւանութիւն յայտնեց զինադադարին, լսելէ վերջ Չըրչիլը որ արտասուալից աչքերով կը հաւաստէր թէ Անգլիա պիտի չմեղադրէ Ֆրանսան, պատերազմէն քաշուելուն համար: Կարդալով իր յուշատետրը, ամբաստանեալը հաստատեց թէ Անգլիոյ վարչապետին եւ Փոլ Ռէնոյի տեսակցութիւնը տեղի ունեցաւ Թուրի մէջ, յունիս 13ին եւ թէ ինքն ալ ներկայ էր: «Չըրչիլի այն խոստումը թէ յաղթական Անգլիա մը պիտի վերահաստատէ Ֆրանսայի մեծութիւնը, համոզեց զիս հաւանիլ զինադադարին: Ես ամէն բանէ վեր կը դասէի Անգլիոյ բարեկամութիւնը»: Յետոյ ուզեց համոզել թէ իր արտաքին նախարարութիւնն ստանձնեց որպէսզի Լավալ պատերազմ չյայտարարէ Անգլիոյ դէմ: Ամբաստանեալը 54 տարեկան է եւ ձերբակալուեցաւ անցեալ տարի, երբ կը փորձէր Սպանիա անցնիլ: Ուրիշ 13 ամբաստանեալներ ալ պիտի դատուին յաջորդաբար:

Այնճեան սպասուած տարեկան մեծ պարահանդէսը

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ

Մարտ 2ին Կիրակի օր ժամը 3էն 12

Hôtel Vianeyի գեղեցիկ սրահներուն մէջ

2 Ave. Ledru Rollin, métro Ledru Rollin: Հանրածանօթ նուագախումբ **Fernand Bouillon**, եւրոպ. պարերու համար, հայկ. սպանիական պարեր արեւելեան նուագով, մասնակցութեամբ՝ Alexandre Gourdji եւ իր պարի խումբին:

Երգիչներ եւ զանազան անակնկալներ:

Տոմսերը նախօրօք ապահովել դիմելով գրատուններ Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան եւ Մ. Պարսամեան եւ նպարավաճառատուն Հրաչեան:

Տոմսերու գինը 200 ֆրանք:

Աճուրդ տեղի պիտի չունենայ:

ՄԱՐՍԷՅԼ Սէն Լուի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 ֆրանք Պ. Վարդգէս Աբրահամեանէ, իր զաւկին Անդրանիկի ծնունդին առթիւ:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որ անձամբ եւ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր ՏԻԿԻՆ ՍՕՖԻԱ ԿԱՊԱՍԵԱՆԻ եւ զաւկին՝ ԳՈՒՐԳԷՆ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ հոգեհանգստեան առթիւ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Մ. Ը. Մ.ի նախկին նախագահ Պ. Լեւոն Մնացականեան յաջողութեամբ անցուցած է Arbitre Professionnel Interliqueի երկրորդ քննութիւնը:

Պ. Մնացականեան Ֆութպոլի առաջին հայ դատաւորն է Ֆրանսայի մէջ որ կը բարձրանայ այս նախանձելի պաշտօնին: Երրորդ եւ վերջնական քննութիւնը տեղի պիտի ունենայ մօտերս Փարիզի մէջ իր դատաւորութեամբ, professionnel խումբի խաղարկութեան ընթացքին:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Կրօնական Ընկերակցութեան արտակարգ ընդհ. ժողովը տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, 2 մարտ, ժամը ճիշդ 14.30ին, Ս. Յովհ. եկեղեցւոյն մէջ: Ժողովի օրակարգն է.— Քննութիւն եւ վաւերացում վերամշակուած հիմնական ծրագիր կանոնագրի:

1947 Փետրուար 16ի արտակարգ ընդհ. ժողովին մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով Մարտ 2ի ժողովը օրինական պիտի նկատուի ինչ որ ալ ըլլայ ներկաներու թիւը: Եկեղեցւոյ միութեան բոլոր անդամները կը հրաւիրուին ներկայ ըլլալ այս ժողովին:

Վարչութիւն

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Գիւղիզար

Գրեց՝ ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ՏԷՐ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ (Գեւոնեան): Պատմական առեւանգութեան պատմութիւնը զոհին բերնով: Նաեւ ՆՇԽԱՐՆԵՐ ՄՇՈՅ ԳԵՂԱՄԷՆ: Յառաջաբան Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԷ: Պատկերազարդ: Գին 200 ֆրանք, Արտասահման 250 ֆր.: Ամերիկա 2 տոլար

Կեդրոնատեղի.— Imprimerie Der-Agopian, 17 rue Damesme, Paris (13):

« ՅԱՌԱՋ » ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Կարտանէն ընկեր Սահակ Պօղոսեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր քեռայրին՝ Պ. Սարգիս Ալիքսանեանի, Ամերիկա:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

ՔԱՌՈՐԴ ԴԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Ա. Դէմքեր եւ դիմաստուերներ.— Բ. Բանաստեղծներու հետ.— Գ. Նոր գիրքերու հետ: Գրեց՝ Գուրգէն ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ (խմբագիր «Յուսաբեր»ի եւ գրական քննադատ): Պատկերազարդ: Գին 80 եգիպտ. դահեկան: Ամերիկա 3.50 տոլար: Հասցէ.— B. P. 868, Le Caire (Egypte):

ՅԱԿՈԲՈՍ ՊԷԿԵԱՆ բնիկ Կիւրինցի, կը փնտռէ քեռորդիները Թորոս եւ Ղեւոնդ Յուսիկ քհ. Վարդապետեաններ, որոնք Ամերիկա կը գտնուին 1914էն ի վեր: Տեղեկացնել Mr. Bekian, rue Briqueterie, Sarcelles (S. et O.), France: Կը խնդրուի Ամերիկահայ թերթերէն արտատպել:

ՅԵՐԵԿՈՅԹ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ, Շավիլի Ֆ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղին կողմէ, մօտ օրէն: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկ. Ազատի սրահը:

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Ազատին սրճարանը, 4 rue de la Défence:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն կը հրաւիրէ խումբերու ու ենթակոմիտէներու ընկերները «Զամալեան» խումբի վիճաբանական խիստ կարեւոր ժողովին, այս շաբաթ իրիկուն, ժամը 7.30ին, Café Noaillesի մէջ:

ՊՈՄՈՆ-ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դաշնակցութեան Պոմոնի Զաւարեան ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի, ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. Հ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ Պուլվար Օտտոյի մասնաճիւղս ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս կիրակի, ժամը 3ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը երեքշաբթի ժամը 9ին, դպրոցին սրահը, բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Փետրուար 24ին Rue de la Conventionէն (Paris 15) մեր մանտաչէքին վրայ քաշուած 1000 ֆրանքի գումարը ղրկողէն կը խնդրուի իր անունը եւ հասցէն իմացնել վարչութեանս (կտրօնին վրայ գըրուած է «Յառաջ»ի հասցէն):

Այս առթիւ կը խնդրուի կրկին Rue d'Anjouէն ձգուած 500 ֆրանքին տիրոջմէն գրել իր անունը եւ որոշ հասցէն:

Մի մոռնաք դրամական առաքումներու ատեն կտրօնին վրայ գրել ԱՆՈՒՆ ԵՒ ՀԱՍՑԷ ԸՆԹԵՌՆԵԼԻ:

Մեծ պարահանդէս

Մարտ 25ին 9էն մինչեւ լոյս, կազմակերպուած Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութեան կողմէ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

Գործ կը փնտռէ

Վկայուած մեքենագիր եւ սղագիր հայ օրիորդ մը, լաւ յանձնարարութիւններով, գործ կը փնտռէ որեւէ առեւտրական տան կամ գրասենեակի մէջ: Դիմել «Յառաջ»ի վարչութեան:

Ծախու տուն

Livry - Garganի մէջ, երեք յարկանի տուն մը ծախու է, 260 քառ. մեթր տարածութիւն: Իւրաքանչիւր յարկը ունի 3—4 սենեակ: Պարտէզին մէջ 60 քառ. մեթր տարածութեամբ արհեստանոց մը: Տասը պտղատու ծառեր: Շաբթուան մէջ դիմել **Chaussures Souren**, 61 rue Pixéricourt, Paris, Tél. Men. 84-72: Իսկ շաբաթ եւ կիրակի օրերը.— 31 Ave. d'Alembert, Livry Gargan, Tel. le Raincy 15-65:

Ծախու է

Կրընոպլի մէջ կօշկակարի խանութ մը, քաղաքին կեդրոնը: Երկու լիսանս, նորոգութիւն եւ նոր ծախելու իրաւունք, վեց տարուան ալ վարձակալութիւն, (bail): Գրել Mr. Dzeronian, 68 rue Thiers,, Grenoble (Isère):

TAM-TAM

BAR RESTAURANT

(Տնօրէն Պ. ԿՐԷԿՈՐԵԱՆ)

28, rue St. Séverin, Paris (V)

Métro: St. Michel **Tél. Odé. 34-83**

Հայկական, արեւելեան եւ եւրոպական ընտիր ճաշ: Աղանդերներու նոյն զանազանութիւն: Արեւելեան առաջնակարգ նուագախումբ: Կ'երգէ Փարիզի ծանօթ արուեստագիտուհի եւ երգչուհի **Mme. SONIA KARAKACHE**: Նախընտրելի է նախապէս գրաւել սեղանը:

Ուշադրութի՛ւն կօշկակարներուն

Ունինք կաշիի վաճառատուն **Crepin** եւ **Tannerie**: Ձեր բոլոր գնումներու համար դիմեցէք **Յ. Գ.** Փափազեան վաճառատունը, **223, r. Tolbiac, Paris (13)** Tél. Gob. 64-54: Բաց է ամէն օր ժամը 8—12 եւ 14—18, գոց է ուրբաթ եւ շաբաթ օրերը: Հաղորդակցութիւն՝ métro: **Tolbiac, Place d'Italie, Clacière**:

Le Gérant : L. KRIKORIAN
Imprimerie DER-AGOPIAN, 17 Rue Damesme - 13e
Travail executé par des ouvriers syndiqués